İthaki

JOSEPH HELLER

MADDE 22

ROMAN

'The Observer'ın tüm zamanların en iyi 100 romanı arasında gösterdiği ve 'Time'ın çağdaş İngilizce romanlar sıralamasında ilk 100'de yer alan efsane eser.

Niran Ekşi çevirisiyle

3. BASIM

Joseph Heller ***Madde Madde 22*** *bugüne kadar okuduğunuz hiçbir romana benzemiyor. Kendine has bir mantığı, bambaşka karakterleri var.* ***Joseph Heller*** *ın acı gerçekleri sipsivri bir alayla iğnelediği bu 20. yüzyıl klasiğini okurken savaşı, yaşamın acımasızlığını, iktidarın yeri geldiğinde nasıl bir canavara dönüştüğünü görüp kimi zaman korkacak kimi zaman kahkahalar atacaksınız.*

2. Dünya Savaşı sırasında Amerikan ordusunda bombardıman pilotu olarak görev yapan Yossarian'ın öyküsü, çivisi çıkmış bir dünyanın küçücük bir modeli aslında. Okurken bugün dünyada yaşananlarla kitaptaki öykü arasındaki bağlantıyı kurup aslında ne kadar absürd, çılgın, ürkütücü ve kin dolu bir dünyada yaşadığınızı fark edeceksiniz.

"Tek bir açmaz vardı, o da Madde 22. Bu madde, insanın gerçek ve yakın tehlike karşısında kendi güvenliği için endişelenmesinin zihnin rasyonel bir süreci olduğunu belirtiyordu. Orr deliydi ve uçuştan men edilebilirdi. Tek yapması gereken uçuştan men edilmesini talep etmekti; ve bunu yapar yapmaz, deli olmadığı anlaşılacaktı ve başka görevlerde uçması gerekecekti. Orr un başka görevlerde uçması için deli olması gerekirdi, aklı başında olsa uçmazdı; ama aklı başındaysa uçmak zorundaydı. Uçarsa deli demekti ve uçmak zorunda değildi; ama uçmak istemiyorsa aklı başındaydı ve uçmak zorundaydı. Madde 22'deki bu şartın mutlak basitliği Yossarian ı derinden etkiledi. Saygıyla ıslık çaldı."

Joseph Heller, 1 Mayıs 1923te dogan Joseph Heller, Brooklyn, New Yorkta geçen çocukluğu ve gençliği boyunca hep yazar olmak istemişti. 2. Dünya Savaşı sırasında Amerikan ordusunda bombardıman pilotu olarak İtalya'da görev yapıp altmış uçuş gerçekleştirdi. Burada yaşadığı deneyimler, daha sonra yazacağı *Madde* 22'nin zeminini oluşturdu. 1945 yılında terhis edilen yazar, New York Ûniversitesi'ne girip İngiliz Edebiyatı öğrenimi gördü. Columbia Üniversitesi'ndeki master eğitiminden sonra

Fullbright bursuyla İngiltere'ye gidip Oxford Ûniversitesi'ne devam etti. 1950-1952 yılları arasmda Pennsylvania Üniversitesi'nde profesör olarak ders verdikten sonra *Time* ve *Look* dergilerinde metin yazan olarak çalıştı. ilk evliliğinden iki çocuğu olan Heller, boşanma sürecini yine aynı o alaycı üslubuyla No *Laughing Matter* adlı kitabına döktü. 1989 yılında hastayken tanıştığı bir hemşireyle yeniden evlenen yazar, 13 Aralık 1999'da geçirdiği bir kalp krizi sonucu Long Is-land'daki evinde yaşama veda etti.

Orijinal adı: Catch 22 İthaki Yayınları: Redaksiyon: *Süreyyya Evren* Düzelti: *Esen Gür* Kapak Tasarımı: *İthaki* Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *İthaki* 3. Baskı, Ekim 2012, İstanbul ISBN 978-975-273-181-Türkçe Çeviri © Niran Elçi, 2006 © İthaki Yayınları, 2Yayıncının izni olmadan herhangi bir alıntı yapılamaz. Bu kitabın yayın hakları Kesim Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.nin yan kuruluşudur. Bahariye Cad. Dr. İhsan Ünlüer Sok. Ersoy Apt. A Blok No: 16/15 Kadıköy - İstanbul Tel: (0216) 348 36 97 - 449 12 83 Faks: (0216) 449 98 34 ithaki@ithaki.com.tr - www.ithaki.com.tr - www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık Gümüşsüyü Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul Tel: 0212 613 30 06 - Faks: 0212 613 51 Joseph Heller MADDE

Çeviren NİRAN ELÇİ

Anneme Ve eşim Shirley'e Ve çocuklarım Erica ile Ted'e **Yalnızca bir açmaz vardı... Madde 22.**

Pianosa Adası Akdeniz'de, Elba'nın 13 kilometre güneyindedir. Çok küçük bir adadır ve doğal olarak bu kitapta tarif edilen türden eylemleri barındıramaz. Bu roman da, tıpkı arka plan gibi, karakterler de gerçek değildir.

ÖNSÖZ

1961'de, *The New York Times* sekiz sütunlu bir gazeteydi. Ve o senenin 11 Kasım'mda, *Catch-22* nin resmi yayın tarihinden bir gün sonra, gazetenin kitap tanıtım sayfasında beş sütun genişliğinde, sayfayı boylu boyunca kaplayan sıradışı bir ilan yayınlandı. Uanm görüntüsü müthişti. O günkü, bir başka yazara ait kitabın tanıtımı, çapraz bulmaca ve başka her şey kat yerine doğru sıkışmıştı. İlanın başlığı şuydu: AÇMAZ NEREDE? Ve ilanın tepesinde, yüzünde bir panik ifadesi ile, yan taraftaki belirsiz tehlikeye bakarak kaçmakta olan üniformalı bir adam karikatürü vardı.

Bu *Catch-22'nın* ilanıydı. İlan metnine yirmi bir kişinin, çoğu edebiyat ve yayın dünyası ile ilişkili, tanınmış insanların övgüleri serpiştirilmişti. Bu kişiler yayınlanmadan önce romanı almış, okumuş ve övgü dolu yorumlar yapmışlardı.

Romanın yayınlanmasından birkaç gün sonra, *The Nation* da, Nelson Algren'in romanla ilgili bir yazısı çıktı (Nelson Algren benim temsilcimin müşterilerindendi ve temsilcim romanımı okumasını istemişti). Algren o yazıda *Catch-22'den,* "senelerdir yayınlanan en iyi roman" diye bahsediyordu. Chicago'da yayınlanan bir gündelik gazeteden Studs Terkel de aynı ölçüde iltifatlarla dolu sözcüklerle kitabı okuyucularına tavsiye etmişti.

Romanın yayınlanmasına bu kadar ilgi gösterilmesi, daha çok temsilcim Candida Donadio ile editörüm Robert Gottlieb'in çalışkan hevesi ve takdiri sayesindeydi. Bu yeni baskıyı, paha biçilmez yeteneklere sahip meslektaşlarım ve yandaşlanm olarak, onlara adıyorum.

O gün Times'da romanla ilgili bir yazı çıkmadı. Ancak, The *Herald* Tribune'da Maurice Dolbier roman hakkında şöyle diyordu: "Vahşi, etkileyici, şok edici, komik, fırtına gibi esen, heyecan verici, devasa, macera treni gibi bir kitap."

Bilinmeyen bir yazann yazdığı bu savaş romanının *The Herald rribune yazsa* tarafından tanıtılmış olması, tamamen bir tesadüftü. Bay Dolbier'in röportaj yaptığı, daha çok tanınmış bir yazar olan S. J. Perelman tam da o günlerde yeni kitabını yayınlamıştı. Yayıncısı Simon & Schuster benim de yayıncımdı ve onun kitabından sorumlu editör benim de editörümdü; Bob Gottlieb. Dolbier'in röportajda sorduğu bir soruya yanıt olarak Bay Perelman, editörünün tavsiye ettiği *Catch-22* adlı bir romana dalmış olduğunu söylemişti. Daha sonra bana anlattığına göre Bay Dolbier ofisine dönmüş, kitabı, hakkında bir yazı yazmak için okumaya zaman ayıramayacagına karar verdiği kitaplardan oluşan bir yığının içinde bulmuştu. Gottlieb olmasaydı Perelman olmazdı ve Perelman olmasa Dolbier'in yazısı da olmazdı.

Dolbier olmasa Times da olmazdı. İki hafta sonra, Bay Dolbier sayesinde, gündelik Times'ın yazarı Orville Prescott da kitaptan övgüyle bahsetti. Prescott, okuyanların romanı kolay kolay unutamayacağını söyledi ve onu şu sözlerle tanımladı: "Keyif verdiği kadar öfkelendirecek, göz kamaştıncı bir roman."

İstesek, anlatılanların devamına tarih diyebiliriz; ama kolayca yanlış anlaşılabilecek bir tarih.

Roman ödül kazanmadı, çok satanlar listelerine de giremedi.

Ve Bay Prescott'un öngördüğü gibi, aldığı her övgüye karşılık bir de yergi gördü. Yirmi beş sene sonra, geriye dönüp romana baktığında bana göre yıllardır Amerikan edebiyatı üzerine yazan en sezgili, en ısrarlı yorumcu olan John Alridge, *The New* Republic'de çıkan son derece zeki yorumu ile ilgili olarak Robert Brustein'ı, kendisinden sonraki eleştirilere söyleyecek söz bırakmadığı için kutladı. Bay Alridge, Catch-22'yi ilk okuyanların, "kitabı sevmelerini sağlayan sebeplerin, diğerlerinin nefret etmesine yol açan sebeplerle aynı olduğunu" söyledi.

Romanı kötüleyenler genelde zehir gibi bir dil kullanıyorlardı. Times'ın Pazar gazetesinde, arka tarafta, ancak takip edenlerin fark edebileceği kadar küçük bir yazıda, yazar (tesadüf eseri benim temsilcimin müşterisi olan bir yazar) romanın "yetenek ve sağduyu yoksunluğundan muzdarip", "tekrara düşen ve tekdüze", "başansız", "duygusal bir çorba" olduğuna ve aslında roman sayılamayacağına karar vermişti; ve saygıdeğer *The New Yorker*'da, normalde caz müziği hakkında yazılar yazan bir gazeteci, kitabı Mitchell Goodman'ın benzer bir arka plana sahip romanına benzetip kitabın "yazılmış gibi bile durmadığına; bunun yerine kağıda haykırıldığı izlenimini bıraktığına", romanı okuduktan sonra akılda kalanın "ekşi esprilerden bir çerçöp yığını" olduğuna, ve yorumun sonunda Heller'ın "kendi kahkahaları içinde yüzerek, sonunda kendi kahkahaları içinde boğulduğuna" karar verdi. (Bunu yazarken de kahkaya boğulmak üzereyim.)

Romanın o sene, Times'ın yayınladığı, Noel tatili için tavsiye edilen yüzlerce kitabın arasına girdiğini, ya da yaz kitabı olarak seçilen diğer yüzlerce kitap arasında yer aldığını hatırlamıyorum.

Ama 1962 yazının sonlarına doğru, Times'ın Pazar gazetesinin, çok satanlar sayfasında, o sırada "In *and Out ojBooks"* adlı düzenli bir köşesi olan Raymond Walters, New Yorkluların en çok konuştuğu *underground* kitabın *Catch-22* olduğunu bildirdi. (O sene en çok reklamı yapılan kitaptı, ama yine de *underground* sayılıyordu.) Kısa süre sonra, Newsweefe aynı minvalde, bir sayfadan uzun bir yazı yayınladı. Daha sonra o yaz ilk defa bir televizyon prog ramına çagırıldım. Davet edildiğim program, o sıralar daha çok bir varyete gösterisi olan *Today Show du.* O aralar programda geçici sunuculuk yapan John Chancellor, Kremlin deki muhabirlik görevinden yeni dönmüştü ve sunuculuk görevini, yalnızca kendi seçtiği kişilerle röportaj yapma şartıyla kabul etmişti.

Programdan sonra, stüdyonun yakınında bir barda, bugüne dek hiç olmadığı kadar erken bir saatte kadeh kadeh martini içiyordum ki

Chancellor içeri girip bana, kendi bastırdığı yapış-kanh etiketlerden bir paket verdi. Etiketlerin üzerinde, YOSSA-RIAN YAŞİYOR yazıyordu. Bu etiketleri gizlice NBC binasının koridorlarına, yönetici tuvaletlerine yapıştırdığını itiraf etti.

Sonra Eylül geldi, kitabın karton kapaklı edisyonu basıldı ve nihayet, halkın ilgisi öyle çoğaldı ki, tüm o detaylı tanıtım ve dağıtım stratejilerine ragmen yayıncı firma Dell, hayretler içinde kaldı. Orada çalışanlar bir süre, satış rakamlarına inanmakta ve baskı yetiştirmekte güçlük çektiler.

Karton kapaklı edisyonu basan yayıncılar, yüz binlerce basıyorlardı. 300,000 adetlik ilk baskıdan sonra, Eylül ile sene sonu arasında beş baskıya daha girdiler ve Kasım ile Aralıkta ikişer baskı yaptılar; 1963 yılının sonuna gelindiğinde çoktan on birinci baskıya ulaşılmıştı. İngiltere'de, genç, girişimci editör Tom Maschler'in gözetiminde, en baştan itibaren böyle oldu. O sıralarda, İngiltere çok satanlar listesi henüz yeniydi ve gelişmemişti, ama *Catch-22* hızla tepeye tırmanmıştı.

Benim için Catch-22'nun geçmişi 1953'e kadar uzanıyor. Romanı o sene yazmaya başlamıştım. O sıralar bir yüksekokul olan Pennsylvania Üniversitesinin İngilizce kompozisyon bölümünde iki sene eğitmenliğin ardından, New York'ta, küçük bir reklam ajansında metin yazan olarak çalışıyordum, ilk önce, dehşet bir onaylanma ihtiyacıyla, *Esquire* ve *The Atlantic* dergilerinde yazdığım kısa öyküler sayesinde tanıdığım edebi temsilcilere giriş bö lümünü gönderdim. Temsilciler yazdıklarımdan etkilenmedi ama oradaki genç bir asistan, Bayan Candida Donadio etkilenmişti ve gönderdiğim bölümü, "yazılış sürecindeki romanlardan özetler yayınlayan birkaç dergiye göndermek için izin aldı.

Giriş bölümü, 1955'te, üç ayda bir yayınlanan New *York Writing'ın* 7. sayısında çıktı (o sayıda aynı zamanda, takma isim altında, yazılış sürecindeki bir başka romanın özeti çıkmıştı -Jack Kerouac'ın *Yoldaşı.)* Tanınmış yayınevlerinden birkaç editör ilgilendiklerini belirten, övgü dolu

mektuplar gönderip çalışmama devam etmem için beni cesaretlendirdiler. Artık romanı tamamlamanın, başta öngördüğümden çok daha uzun bir zaman gerektireceğini gerçekçi bir biçimde görebiliyordum.

1957'de, 270 daktilo sayfası yazdığım sırada, Time dergisinde çalışmaya başladım. Gündüz, gizli gizli romanımla ilgili notlar almadığım zamanlarda reklam-satış sunumları yazıyor, geceleri de romanım üzerinde çalışıyordum. Bu arada Candida Donadio seçkin bir temsilci olarak ün yapıyor, Amerikan yazarlarından son derece etkileyici bir müşteri portföyü oluşturuyordu. Bitmemiş müsveddeyi birkaç yayıncıya göndermenin akıllıca olacağı konusunda anlaştık. İkimizin de çok önemsediği bu romanın yayın potansiyeli hakkında bir fikir edinmek istiyorduk. Candida Simón & Schuster'dan, yeni, genç bir editörle görüştü. Onun yeniliklere diğerlerinden daha açık olacağını düşünüyordu. Editörün adı Robert Gottlieb idi; ve Candida haklı çıktı.

Gottlieb müsveddeyle meşgul olurken, ben cömert Time dergisinin verdiği dört haftalık yaz tatilinde kitabı yeniden yazmaya başladım. Gottlieb ve ben öğle yemeği için buluştuğumuzda esas amacının mizacımı tartmak ve birlikte çalışacağı bir yazar olarak ne kadar yumuşakbaşlı olduğumu belirlemek olduğunu anladım. Gottlieb'in daha sonra yapmak zorunda olacağını düşündüğü birtakım genel değişiklik önerilerinden incelikle bahsetmesi ni dinledikten sonra böbürlenerek, onların hepsini zaten yaptığıma inandığımı söyledim ve yeni yazdığım sayfalan uzattım.

Bu kadar genç biriyle çalışmayı kabul etmem konusundaki endişesi ile beni şaşırttı -sanırım o yirmi altı yaşındaydı, ben ise otuz dört. Daha sonra, hem onun hem de Simon & Schuster'daki yakın arkadaşı Nina Bourne'un, benim sahip olduğumu bile bilmediğim kuşkumdan ürktüklerini duyduğumda çok daha fazla şaşırdım. En başından beri Gottlieb'den hiçbir zaman kuşku duymamıştım ve daha sonra Alfred A. Knopfun başına geçen, sonra da The *New Yorker* dergisinin editörü olan Gottlieb'in bir daha herhangi birinden ürktüğünü de hiç sanmıyorum.

Onun hakkında hâlâ hatırladığım en hoş şey, benden bir taslak istememesi ve sadece üçte birini gördüğü bu romanın nereye gittiğini sormamasıydı. Yaptığım sözleşme on beş bin dolarlık bir avans gerektiriyordu, ki benim buna ihtiyacım yoktu; kalanı da roman tamamlanıp kabul edildikten sonra alacaktım.

Muhtemelen ben onun ilk romancısıydım; ama bu, yayınladığı ilk roman olmayacaktı; romanımı bitirmek için ihtiyaç duyduğum üç sene içinde, başka yazarlar tamamlanmış müsveddelerle geldiler ona. Muhtemelen Candida'nın da ilk müşterisiydim. Catch-22'nin başarısı benim kadar onları da mutlu elti ve o zamandan bu yana üçümüz o günleri hatırladıkça güleriz.

28 Şubat 1962'de, gazeteci Richard Starnes, The *New York World-Telegram'da*, sınırsız övgüler dolu bir yazı yayınladı. Yazısı şu sözlerle açılıyordu:

"Bana kalırsa Yossarian daha çok uzun süre yaşayacak."

Övgüsü beklenmedikti; çünkü Bay Starnes, genelde yerel politikalarla ilgilenen ciddi bir gazeteciydi ve *World-Telegram* son derece muhafazakar olarak bilinirdi.

Bugüne dek, ondan beklemediğim ve talep etmediğim onayı için Bay Stames'a minnet duydum. Öngörüsünün doğruluğu için çok yaşasın. Yossarian gerçekten de çok uzun süre yaşadı. *World-Telegram* ise tarihe karıştı. O, ilk reklamda adı geçen insanların çoğu öldü, kalanlanmız da yolda.

Ama romanın sonunda Yossarian hayattaydı. Film nedeniyle, romanı dikkatle okuyanların bile zihinlerinde denizde, sarı şişme bot içinde, özgürlüğe doğru kürek çektiği sahne kaldı. Kitapta Yossarian o kadar ileri gitmiyor ama yakalanmıyor ve ölmüyor. Yeni tamamladığım ikinci kitap Closing Time'da (aynı kaçan çizgi adam yine kapakta, yalnız bu sefer kafasında bir işadamı şapkası var ve bastonla yürüyor) hâlâ hayatta, kırk yaş daha büyük, ama kesinlikle var. "Herkesin bir gün ölmesi gerek," diye

hatırlatıyor Yossarian'ın doktor arkadaşı. "Herkesin!" Ama bir üçüncü kitap yazarsam, sonunda Yossarian yine hâlâ hayatta olacak.

Kabul etmeliyim, eninde sonunda, artık yetmiş yaşına gelen Yossarian'ın ölmesi gerekecek. Ama benim elimle değil.

JOSEPH HELLER, 1994 East Hampton, New York

TEKSASLI

İlk görüşte aşktı bu.

Yossarian papazı görür görmez, ona çılgınlar gibi âşık oldu.

Yossarian hastanede yatıyordu. Karacigerindeki ağrı, sarılık için beklenenden birazcık azdı. Hastalığın tam olarak sarılık olmaması doktorların kafasını karıştırıyordu. Sarılık olsa tedavi edebilirlerdi. Sarılık değilse ve ağrı kaybolursa Yossarian'ı taburcu edebilirlerdi. Ama sarılık için beklenenden birazcık az bir ağrının hiç kesilmeden sürmesi onları şaşırtıyordu.

Her sabah geliyorlardı ağızları laf yapan ama gözlem yapamayan üç çalışkan, ciddi adam. Onlara çalışkan ve ciddi bir Hemşire Duckett eşlik ediyordu; Yossarian'dan hoşlanmazdı. Yatağın ayakucundaki çizelgeyi okuyorlar, sabırsız tavırlarla ağrının durumunu soruyorlardı. Yossarian ağrının tıpkı dün sabahki gibi olduğunu söylediğinde sinirleniyorlardı.

"Bir değişiklik yok mu?" diye sordu albay.

Yossarian başını hayır anlamında iki yana sallayınca doktorlar bakıştılar.

"Ona bir hap daha verin."

Hemşire Duckett Yossarian'a bir hap daha verileceğini not etti, sonra dördü birden bir sonraki yatağa ilerlediler. Hemşirelerin hiçbiri Yossarian'dan hoşlanmazdı. Aslında, karacigerindeki ağrı geçmişti, ama Yossarian hiçbir şey söylemiyor, doktorlar da hiç kuşkulanmıyordu. Yalnızca bağırsak hareketlerinden muzda-rip olduğunu ve kimseye söylemediğini tahmin ediyorlardı.

Yossarian hastanede istediği her şeye sahipti. Yemekler fena değildi, üstelik her öğün yatağına getiriliyordu. Fazladan taze et veriyorlardı ve sıcak öğlen saatlerinde ona ve diğer hastalara soğuk meyve suyu veya

soğuk çikolatalı süt getiriyorlardı. Doktorlar ve hemşireler dışında kimse rahatsız etmiyordu onu. Sabah, kısa bir süre için mektup sansürlemesi gerekiyordu, ama o iş bittikten sonra, günün kalanını, temiz bir vicdanla aylak aylak yatarak geçirmekte özgür oluyordu. Hastanede rahatı yerindeydi ve hastanede kalmaya devam etmesi de mesele değildi; çünkü ateşi hep 38,3 çıkıyordu. Dunbar'dan bile rahattı. Yemeklerini yatağına almak için onun devamlı yüzüstü sarkması gerekiyordu.

Savaşın geri kalanını hastanede geçirmeye karar verdikten sonra, Yossarian tanıdığı herkese mektup yazıp hastanede olduğunu bildirdi ama sebebini açıklamadı. Bir gün aklına daha iyi bir fikir geldi. Tanıdığı herkese tehlikeli bir göreve gideceğini yazdı. "Gönüllü anyorlar. Çok tehlikeli bir görev ama birinin yapması gerek. Döner dönmez sana yazarım." Ve ondan sonra kimseye mektup yazmadı.

Koğuştaki tüm hasta subaylar, ayrı bir koğuşta kalan erat sınıfından hastalar tarafından yazılmış mektupları sansürden geçirmek zorundaydı. Tekdüze bir işti ve Yossarian erlerin yaşamlarının subayların yaşamlarından sadece bir parça daha ilginç olduğunu öğrenince hayal kırıklığına uğramıştı. İlk günden sonra merakını tamamen yitirmişti. Tekdüzeliği bozmak için oyunlar icat etmeye başlamıştı. Bir gün, tümleçlere savaş ilan etti ve elinden geçen her mektuptaki her zarf, her sıfat sansürlendi. Ertesi gün nesnelere taarruz düzenledi. Bir sonraki gün, mektuplarda, zarflar dışında her şeyi karartarak daha da yüksek bir yaratıcılık düzeyine erişti. Bunun satırarası gerilimlere daha büyük dinamizm kazandırdığını ve her mektubun çok daha evrensel bir mesaj taşımasını sağladığını hissetti. Daha sonra, hitap ve imza kısımlarını sildi ve metne dokunmadan olduğu gibi bıraktı. Bir seferinde, bir mektuptaki "Sevgili Mary" hitabı dışında her şeyi kararttı ve en alta şöyle yazdı: "Duygularınızı paylaşıyorum. A. T. Tappman, Papaz, ABD Ordusu." A. T. Tappman Grup papazının ismiydi.

Mektuplarda aklına gelen her şeyi yaptıktan sonra, zarfların üzerindeki isimlere ve adreslere saldırmaya başladı. Ev numaralarını, sokaklan sildi;

koskoca metropolleri, sanki Tanrı'ymış gibi, bileğinin özensiz bir hareketi ile yok etti. 22 numaralı madde, sansürden geçen her mektuba sansürleyen subayın ismini-nin yazılması gerektiğini söylüyordu. Çoğu mektubu okumadı bile. Okumadığı mektupların üzerine kendi adını yazdı. Okuduklarının üzerine ise, "Washington Irving"[1] yazıyordu. Bu tek-düzeleştigi zaman, "Irving Washington"a geçti. Zarfları sansür-lemek ciddi yankılar getirdi, bazı askeri kademelerde bir huzursuzluk dalgası yarattı, öyle kı CİTB'den[2] (Ceza İşleri Tahkikat Birliği) bir ajan hasta rolü yaparak koğuşa yattı. Adamın CİTB'den olduğunu hepsi biliyordu, çünkü adam Irving ya da Washington adında bir subay hakkında sorular sorup duruyordu; ve çünkü adamın geldiği ilk günden sonra mektup sansürlenmedi. Mektupları fazla tekdüze bulmuştu.

1) Washington Irving (1783-1859), kısa öyküleriyle ünlü Amerikalı yazar. En tanınmış eserleri arasında "The Legend of Sleepy Hollow" ve "Rip van Winkle" yer alır. (en.)

2) Özgün metinde C.I.D., Central Intelligence Department. CIA'e (Central Intelligence Agency) göndermeyle, (en.)

Bu yeni koğuş iyi bir koğuştu; Yossarian'ın ve Dunbar'ın kaldığı en iyi koğuş. Bu sefer yanlarında seyrek, altın şansı bıyıklan olan, yirmi dört yaşında bir pilot yüzbaşı vardı. Kullandığı uçak kış ortasında vurulup Adriyatik Denizi'ne düşmüştü ve adam nez le bile olmamıştı. Artık mevsim yazdı, yüzbaşı vurulmamıştı ama şimdi grip olduğunu söylüyordu. Yossarian'ın sağındaki yatakta baygın baygın yüzüstü yatmakta olan şaşkın yüzbaşının kanında sıtma, kıçında da bir sivrisinek ısırığı vardı. Karşı duvann dibinde, Yossarian'ın tam karşısında Dunbar yatıyordu; Dunbar'ın yanında ise artık Yossanan'ın birlikte satranç oynamadığı topçu yüzbaşı. Yüzbaşı iyi bir satranç oyuncusuydu ve oyunlar her zaman ilginç geçiyordu ancak Yossarian onunla satranç oynamayı bırakmıştı, çünkü oyunlar o kadar ılginçleşmişti ki aptalca olmaya başlamıştı. Koğuşta bir de eğitimli bir

Teksaslı vardı. Adam Technıcolor filmlerden fırlamış gibiydi ve büyük bir vatanseverlikle, servet sahiplerinin -düzgün vatandaşların- serserilerden, orospulardan, suçlulardan, yozlaşmış insanlardan, ateistlerden ve düzgün olmayan vatandaşlardan, yani servet sahibi olmayanlardan daha fazla oy hakkına sahip olmaları gerektiğini savunuyordu.

Teksaslıyı getirdikleri gün Yossarian mektuplardaki ahengi bozmakla meşguldü. Yine sessiz, sıcak, huzurlu bir gündü. Çatıya sıcak çökmüş, bütün sesleri boğmuştu. Dunbar kıpırdamadan sırtüstü yatmış, tıpkı bir oyuncak bebek gibi gözlerini tavana dikmişti. Ömrünü uzatmak için var gücüyle çabalamaktaydı. Bunu, can sıkıntısını besleyerek yapıyordu. Dunbar ömrünü uzatmak için öyle sıkı çalışıyordu ki Yossarian onun öldüğünü düşünmeye başlamıştı. Teksaslıyı koğuşun ortasındaki yataklardan birine yerleştirdiler ve fazla geçmeden Teksaslı görüşlerini bağışlamaya başladı.

Dunbar birden doğrulup oturdu. "İşte bu," diye haykırdı he-yecanla.J'Bir şey eksikti -bunca zamandır bir şeyin eksik olduğunu biliyordum- ve şimdi bunun ne olduğunu anladım." Bir elini yumruk yapıp diğer avucuna indirdi. "Vatanseverlik kalmadı," diye bildirdi.

"Haklısın," diye bağırarak karşılık verdi Yossarian. "Haklı sın, çok haklısın, çok. Sosisli sandviç, Brooklyn Dodgers[3]. Annemin elmalı turtası. Herkes bunun için savaşıyor işte. Ama düzgün vatandaşlar için kim savaşıyor? Düzgün vatandaşlara daha fazla oy hakkı verilmesi için kim savaşıyor? Kimse anayurt için savaşmıyor. Babayurt için de."

Yossarian'ın solundaki gedikli subay[4] pek etkilenmemişti. "Kim takar?" diye sordu bezgin bezgin ve yan dönüp uykuya daldı.

Teksaslı iyi huylu, cömert, sevilesi bin çıktı. Üç gün içinde hiç kimse ona tahammül edemez olmuştu.

3) Brooklyn Dodgers (1884-1957); bir Amerikan beyzbol kulübü, adım bir şehir ya da eyaletten değil bir ilçeden almasıyla dikkat çekti. Kayıp masumiyet ve cemaat ruhu için bir metefor olarak anıldı, (en.)

4) *Warrant officer, gedikli subay,* ABD ordusunda ve Deniz Kuvvetlerinde rütbesi subay ve astsubay sınıflan arasında bulunan askeri şahıs, (en.)

Adam herkesin omurgasından sinir ürpertileri geçmesine sebep oluyordu ve herkes ondan kaçıyordu -beyazlara bürünmüş asker dışında herkes. Onun seçeneği yoktu. Beyazlara bürünmüş asker tepeden tırnağa alçı ve gazlı bezle kaplıydı. İki işe yaramaz bacağı ve iki işe yaramaz kolu vardı. Koğuşa geceleyin gizlice getirilmişti. Sabah uyanıp da havaya kaldırılmış iki bacak ve dik açıyla tutturulmuş iki tuhaf kol görene kadar beyazlara bürünmüş adamın aralarında olduğundan haberleri olmamıştı. Adamın kolları ve bacaklan, yerinden hiç kıpırdamayan kurşun ağırlıklarla makaralara asılmıştı. Dirseklerinin iç tarafına gelen sargılara fermuar dikilmişti. Fermuarlı açıklıklardan, berrak bir kavanozun içindeki berrak bir sıvıyla besleniyordu. Kaslarındaki alçıdan sessiz, çinko bir boru yükseliyordu. Boru ince, lastik bir hortumla birleşiyor, böbreklerinin ürettiği atık maddeyi taşıyordu. Hortumdan yerdeki, kapaklı kavanoza berrak bir sıvı damlıyordu. Yerdeki kavanoz dolduğunda ve kolunu besleyen kavanoz boşaldığında, bu ikisinin yeri çabucak değiştiriliyor, böylece atılan madde damla damla geri beslenebiliyordu. Ko guştakilerin beyazlara bürünmüş askerde görebildikleri tek şey ağız kısmındaki lime lime olmuş kara delikti.

Beyazlara bürünmüş asker Teksaslının yanına yatırılmıştı. Teksaslı kendi yatağında ona dönüp oturuyor, sabah, akşam ve gece boyunca hoş, sempatik gevezelikler yapıp duruyordu. Hiç yanıt almamasına aldırış etmiyordu.

Koğuşta, günde iki kez herkesin ateşi ölçülüyordu. Her sabah erkenden ve her akşam geç saatlerde Hemşire Cramer termometre dolu bir kavanozla içeri giriyor, bir yatak sırası boyunca gidip diğeri boyunca geri gelerek her hastaya birer termometre dağıtıyordu. Beyazlara bürünmüş askerin termometresini ağzındaki deliğe sokuyor, ağzının alt kenanna dayayıp bırakıyordu. İlk yataktaki hastaya geri döndüğünde termometreyi sallayıp, sıcaklığı kaydediyor, sonra da yanındaki yatağa geçiyordu. Böylece koğuşu bir kez daha dolaşıyordu. Bir akşam koğuştaki ilk turunu tamamladı, beyazlara bürünmüş askerin başına ikinci kez geldi ve adamın öldüğünü anladı.

"Cani," dedi Dunbar sessizce.

Teksaslı kararsız bir sırıtış ile başını kaldırıp ona baktı. "Katil," dedi Yossarian.

"Siz neden bahsediyorsunuz?" diye sordu Teksaslı endişeyle. "Onu sen katlettin," dedi Dunbar. "Onu sen öldürdün," dedi Yossarian. Teksaslı yerinde büzüldü. "Siz delisiniz. Ona dokunmadım bile."

"Onu sen katlettin," dedi Dunbar. "Onu öldürdüğünü duydum," dedi Yossarian. "Zenci olduğu için öldürdün onu," dedi Dunbar. "Siz delisiniz," diye haykırdı Teksaslı. "Buraya zenci almıyorlar. Zenciler için ayrı bir yer var."

"Çavuş gizlice içeri soktu onu," dedi Dunbar.

"Komünist çavuş," dedi Yossarian. "Ve sen bunu biliyordun."

Yossarian'ın solundaki gedikli subay, beyazlara bürünmüş asker olayından etkilenmemişti. Gedikli subay hiçbir şeyden etkilenmiyor, sinirlerinin tepesinde olduğunu belli etmek amacı dışında hiç konuşmuyordu.

Yossarian'ın papazla tanıştığı günden bir önceki gün yemekhanede bir soba patladı ve mutfağın bir yanını ateşe verdi. O çevreden muazzam bir

sıcak dalgası geçti. Yossarian'ın neredeyse doksan metre uzakta olan koğuşunda bile alevlerin kükremesi ve yanan kerestelerin keskin çatırtıları duyulabiliyordu. Turuncuya boyanmış pencerelerden duman sızıyordu. On beş dakika sonra yangına müdahale etmek için havaalanındaki itfaiye araçlan geldi. Çılgın bir yanm saat boyunca saldırıp geri çekilmekten başka bir şey yapamadılar. Sonra itfaiyeciler yangını kontrol altına almaya başladılar. Aniden uçuştan dönen bombardıman uçaklarının tekdüze homurtuları duyuldu ve itfaiyeciler hortumlarını toplayıp uçaklardan birinin düşüp alev alması olasılığına karşı havaalanına döndüler. Uçaklar sag salim kondular. Son uçak da indikten sonra itfaiyeciler kamyonlarını çevirip hastanedeki yangınla mücadelelerine devam etmek üzere hızla yamaç yukarı yola çıktılar. Oraya vardıklarında yangın sönmüştü. Kendi kendini tüketmiş, geriye söndürülecek tek bir köz bile bırakmamıştı. Hayal kırıklığı içindeki itfaiyeciler için ılık kahve içmek ve oralarda oyalanıp hemşireleri becermeye çalışmaktan başka yapacak hiçbir şey kalmamıştı.

Papaz yangından sonraki gün geldi. Yossarian mektuplarda, romantik sözcükler dışında her şeyi karartmakla meşgulken papaz gelip yatakların arasındaki sandalyeye oturdu ve ona kendini nasıl hissettiğini sordu. Bir yana kaykılarak oturmuştu ve Yossarian adamın gömlek yakasındaki rozette bulunan yüzbaşı çizgileri dışında hiçbir şey göremiyordu. Adamın kim olduğuna dair Yossarian’ın en ufak fikri yoktu. Onun doktorlardan ya da delilerden biri olduğuna karar verdi.

"Ah, oldukça iyiyim," diye yanıt verdi. "Karaciğerim biraz ağrıyor, buradaki en normal adam da ben değilim, herhalde, ama genel olarak kendimi oldukça iyi hissettiğimi kabul etmeliyim."

"Bu iyi," dedi papaz.

"Evet," dedi Yossarian. "Evet, iyi."

"Daha erken gelmek istemiştim," dedi papaz, "ama kendimi pek iyi hissetmiyordum." "Çok kötü," dedi Yossarian.

"Yalnızca üşütmüşüm," diye ekledi papaz çabucak. "Benim ateşim de otuz sekiz nokta üç," diye ekledi Yossarian, aynı çabuklukla.

"Çok kötü," dedi papaz.

"Evet," diye onayladı Yossarian. "Evet, çok kötü."

Papaz kıpırdandı. "Senin için yapabileceğim herhangi bir şey var mı?" diye sordu bir süre sonra.

"Yo, yo," diye içini çekti Yossarian. "Doktorlar insanoğlunun elinden gelen her şeyi yapıyorlar, sanırım."

"Yo, yo." Papaz hafifçe kızardı. "Öyle demek istemedim. Yani sigara... ya da kitap... ya da... oyuncak."

"Yo, yo," dedi Yossarian. "Teşekkür ederim. İhtiyacım olan her şeye sahibim, sanırım... sağlık dışında her şeye."

"Çok kötü."

"Evet," dedi Yossarian. "Evet, çok kötü." Papaz yine kıpırdandı. Birkaç kez iki yanına baktı, sonra tavana, sonra yere baktı. Derin bir nefes aldı. "Teğmen Nately selam söyledi," dedi. Yossarian ortak bir dostları olduğunu duyunca üzüldü. Sohbetlerinin bir temeli vardı anlaşılan. "Teğmen Nately'yi tanıyor musunuz?" diye sordu üzüntüyle.

"Evet, Teğmen Nately'yi yakından tanıyorum."

"Biraz kaçık, değil mi?"

Papaz mahçup mahçup gülümsedi. "Korkarım bilemiyorum. Onu o kadar da yakından tanıdığımı sanmıyorum."

"Hiç şüphe etmeyin," dedi Yossarian. "Ne kadar ahmak olu-nabiliyorsa o kadar ahmaktır."

Papaz bir sonraki sessizliği dikkatle tarttı ve sonra ani bir soruyla bozdu. "Siz Yüzbaşı Yossarian'sınız, değil mi?"

"Nately hayata kötü başladı. İyi bir aileden geliyordu."

"Afedersiniz," dedi papaz ürkekçe. "Son derece ciddi bir hata yapıyor olabilirim. Siz Yüzbaşı Yossarian mısınız?"

"Evet," diye itiraf etti Yüzbaşı Yossarian. "Ben Yüzbaşı Yossa-rian'ım."

"256. Filo'dan mı?"

"256. muharebe filosundan," diye yanıtladı Yossarian. "Başka bir Yüzbaşı Yossarian olduğunu hiç duymadım. Bildiğim kadarıyla, tanıdığım tek Yüzbaşı Yossarian benim; ama bu yalnızca benim bildiğim."

"Anlıyorum," dedi papaz mutsuz mutsuz.

"İki üzeri sekinizci muharebe yani," diye belirtti Yossarian, "filomuz hakkında simgesel bir şiir yazmayı düşünüyorsanız."

"Yok," diye mırıldandı papaz. "Filonuz hakkında simgesel bir şiir yazmayı düşünmüyorum."

Yossarian papazın yakasının diğer yanındaki minik, gümüş hacı görünce hızla doğruldu. Son derece şaşırmıştı çünkü daha önce hiç bir papazla konuştuğu olmamıştı.

"Siz bir papazsınız," diye lafa girdi coşkuyla. "Papaz olduğunuzu bilmiyordum."

"Evet öyle," diye yanıt verdi papaz. "Papaz olduğumu bilmi yor muydunuz?"

"Yok, hayır. Papaz olduğunuzu bilmiyordum." Yossarian adama büyülenmiş gibi, kocaman bir gülümseme ile baktı. "Aslında daha önce hiç papaz görmemiştim."

Papaz yine kızardı ve başını eğip ellerine baktı. Otuz iki yaşında, ufak tefek, sarımsı kahverengi saçlı bir adamdı. Mahçup, kahverengi gözleri vardı. Yüzü ince ve oldukça solgundu. İki yanağının diplerinde, eski sivilce

izlerinden oluşan masum birer bölge vardı. Yossarian'ın içinden ona yardım etmek geliyordu.

"Size yardımcı olabileceğim herhangi bir şey var mı?" diye sordu papaz.

Yossarian sırıtmaya devam ederek başını iki yana salladı. "Hayır, üzgünüm. İhtiyacım olan her şeye sahibim ve oldukça rahatım. Aslında, hasta bile değilim."

"Bu iyi." Papaz bu sözleri söyler söylemez pişman oldu ve panikli bir kıkırtı ile yumruğunu ağzına dayadı, ama Yossarian sessiz kalarak adamı hayal kırıklığına uğrattı. "Grupta, ziyaret etmem gereken başkaları var," diye özür diledi papaz sonunda. "Sizi görmek için gelirim yine, muhtemelen yarın."

"Beklerim," dedi Yossarian.

"Ancak siz isterseniz gelirim," dedi papaz, utangaç utangaç başını eğerek. "Askerlerin çoğunu huzursuz ettiğimi fark ettim."

Yossarian sevgiyle gülümsedi. "İsterim," dedi. "Beni huzursuz etmiyorsunuz."

Papaz minnetle gülümsedi, sonra bunca zamandır elinde saklamakta olduğu kağıt parçasına baktı. Dudaklarını oynatarak koğuştaki yatakları saydı ve sonra kuşkulu bakışlarını Dunbar'a dikti.

"Sormama izin verirseniz," diye fısıldadı yumuşak bir sesle, "Teğmen Dunbar şu mu?"

"Evet," diye yanıt verdi Yossarian yüksek sesle, "o Teğmen Dunbar."

"Teşekkür ederim," diye fısıldadı papaz. "Çok teşekkür ederim. Onu ziyaret etmeliyim. Grub'un, hastanede bulunan her askerini ziyaret etmeliyim."

"Diğer koğuşlarda kalanları bile mi?"

"Diğer koğuşlarda kalanları bile."

"O diğer koğuşlarda dikkat edin, Peder," diye uyardı onu Yossarian. "Akıl hastalarını oralarda tutuyorlar. O koğuşlar kaçıklarla dolu."

"Bana Peder demek zorunda değilsiniz," dedi papaz. "Ben bir Anabaptist'im[5]."

5) 16. yüzyılda ortaya çıkan, bebeklerin vaftiz edilmesi uygulamasını reddeden ve inananların vaftiz edilmesini; eksiksiz dini özgürlük, kilise ile devletin ayrılması, askerlik görevine karşı çıkma, dini komüncülük uygulamalarını savunan radikal Protestan mezhebi, (en.)

"Diğer koğuşlar konusunda son derece ciddiyim," diye devam etti Yossarian ciddiyetle. "Askeri İnzibatlar sizi korumaz, çünkü en delileri onlardır. Ben de sizinle gelirdim ama korkudan yerimden kıpırdayamıyorum. Delilik bulaşıcıdır. Koca hastanede aklı başında tek koğuş burası. Bizim dışımızda herkes deli. Aslında, koca dünyada, aklı başında tek koğuş burasıdır muhtemelen."

Papaz çabucak doğruldu ve yavaş yavaş Yossariarın yatağından uzaklaştı. Sonra Yossarian'ın gönlünü almak istercesine gülümsedi ve gereken ihtiyatı göstereceğine söz verdi. "Şimdi Teğmen Dunbar'ı ziyaret etmeliyim," dedi. Ama üzüntü içinde biraz daha oyalandı. "Teğmen Dunbar nasıl?" diye sordu sonunda.

"Olabildiğince iyi," diye temin etti onu Yossarian. "Gerçek bir prenstir. Tüm dünyada kendini bir şeye en az adamış, en kibar adamlardan biridir."

"Onu kastetmedim," diye yanıt verdi papaz, yine fısıldayarak. "Çok mu hasta?"

"Hayır, çok hasta değil. Aslında, hiç hasta değil."

"Çok iyi." Papaz rahat bir nefes aldı.

"Evet," dedi Yossarian. "Evet, çok iyi."

"Bir papaz," dedi Dunbar, papaz onu ziyaret edip gittikten sonra. "Gördün mü? Bir papaz."

"Ne şekerdi, değil mi?" dedi Yossarian. "Belki ona üç oy hakkı vermeliler."

"Onlar kim?" diye sordu Dunbar kuşkuyla.

Koğuşun ucunda, yeşil kontrplaktan bir duvarla ayrılmış küçük, özel bölmesinde, ciddi, orta yaşlı bir albay durmaksızın çalışırdı. Kıvırcık, sarı saçlı, tatlı yüzlü, nazik bir kadın her gün albayı ziyarete gelirdi. Kadın hemşire değildi, Ordu Kadın Teşki-latı'ndan değildi, Kızıl Haç görevlisi de değildi; ama yine de her akşam, pastel tonlarda, güzel, son derece şık yaz elbiseleri, çizgisi yerinden asla şaşmayan naylon çoraplar ve beyaz deriden topuklu pabuçlar giyerek, sadakatle hastaneye geliyordu. Albay Muhaberattandı; gece gündüz, içeriden gelen yapış yapış mesajları, kare şeklindeki gazlı bezlere aktarmak, onları titizlikle mühürlemek ve yatağının yanındaki komodinin üzerinde duran kapaklı, beyaz kovaya atmakla meşgul oluyordu. Albay muhteşemdi. Mağara gibi bir ağzı, mağara gibi yanakları, hüzünlü, solgun, mağara gibi gözleri vardı. Yüzü puslanmış gümüş rengin-deydi. Sessizce, büyük bir dikkatle öksürüyor, gazlı bezden kareleri yavaşça, artık otomatikleşmiş bir hoşnutsuzlukla dudaklarına götürüyordu.

Albay, derdinin ne olduğu anlamaya çalışmak konusunda uzmanlaşmış uzmanlardan oluşan bir girdabın göbeğinde yaşıyordu. Görüp görmediğini görmek için gözlerine ışıklar tutuyorlar, hissedip hissetmediğini işitmek için sinirlerine iğneler saplıyorlardı. Sidiği için bir ürolog, lenfleri için bir lenfolog, salgıları için bir endokrinolog, psikolojisi için bir psikolog, derisi için bir dermalog vardı; patolojik durumu için bir patolog, kistleri için bir kistolog vardı. Hattâ, bir IBM bilgisayardaki hatalı anot yüzünden, acımasızca Sıhhiye Teşkilatı'na alınan ve vizitesini ölmekte olan albayla *Moby Dick'i* tartışmaya çalışarak geçiren, Harvard'ın zooloji bölümünden kel, bilgiç bir balina bilimcisi bile vardı.

Albay enine boyuna muayene edilmişti. Vücudunda ilaçlanıp biyopsi yapılmamış, tozlanıp taranmamış, yoklanıp fotograflan-mamış, alınıp, yağmalanıp yerine konmamış tek bir organ kalmamıştı. Düzenli, ince ve dimdik biri olan kadın yatağının yanında otururken sık sık albaya dokunuyordu. Gülümsedigi her seferinde, görkemli bir hüzün abidesine dönüşüyordu. Albay uzun boylu, ince ve kamburu çıkmış bir adamdı. Yürümek için ayağa kalktığında daha da eğiliyor, bedeni ile derin bir mağara oluşturuyor, ayağını dikkatle önüne koyuyor, dizden aşağı hareketlerle santim santim ilerliyordu. Gözlerinin altında mor çukurlar vardı. Kadın yumuşak sesle konuşuyordu, albay öksürdügün-de daha da yumuşak sesle; ve koğuştaki adamların hiçbiri onun sesim duymuyordu.

Teksaslı on güne varmadan koğuşu temizledi. İlk önce topçu yüzbaşının işini bitirdi; bundan sonra da kaçış başladı. Dunbar, Yossarian ve pilot yüzbaşı aynı sabah tüydüler. Dunbar'ın baş dönmesi kesildi, pilot yüzbaşı sümkürmeyi bıraktı. Yossarian doktorlara karacigerindeki ağrının geçtiğini söyledi. Gedikli subay bile kaçtı. Teksaslı on güne varmadan herkesi koğuştan görevlerinin başına yolladı -Ceza İşleri Tahkikat Birligi'nden gelen adam dışındaki herkesi. Pilot yüzbaşının sogukalgınlıgı CİTB'den gelen adama bulaşmıştı. Adam zatürreeden yatıyordu.

CLEVINGER

ClTB'den gelen adam bir açıdan oldukça şanslıydı çünkü hastanenin dışında savaş sürüyordu. İnsanlar deliriyor, madalyalarla ödüllendiriliyorlardı. Dünyanın her köşesinde, bombardıman hattının her yanındaki delikanlılar, vatanları olduğu söylenen şey için canlarını ortaya koyuyorlardı ve bu kimsenin umurunda değildi, özellikle de genç canlarını ortaya koyan delikanlıların. Ufukta savaşın sonu görünmüyordu. Görünürdeki tek son Yossariarim sonuydu; ve hunimsi çenesi, yüzünün ön tarafında kocaman, siyah bir şapkanın siperi gibi belirip duran yumru yumru, buruşuk, yok edilemez gülümsemesi ile vatansever Teksaslı olmasa, kıyamet günü gelene kadar hastanede kalırdı. Teksaslı, koğuşta Yossarian ve Dunbar dışında kalan herkesin mutlu olmasını istiyordu. Adam gerçekten hastaydı.

Ama Yossarian, Teksaslı onun mutlu olmasını istemiyor olsa da mutlu olamıyordu; çünkü hastanenin dışında hâlâ eğlenceli bir şeyler olmuyordu. Olan tek şey savaştı ve bunu Yossarian ve Dunbar dışında kimse fark etmiyor gibiydi. Yossarian insanlara bunu hatırlatmaya çalıştıgındaysa, ondan uzaklaşıyorlar ve onun deli olduğunu düşünüyorlardı. Kafası çalışıyor olması gereken ama çalışmayan Clevinger bile, son görüştüklerinde ona deli olduğunu söylemişti. Yossarian hastaneye kaçmadan hemen önce olmuştu bu.

Clevinger dehşet verici bir öfkeyle bakmış, tırnaklarını masaya geçirerek, "Sen delisin!"

"Clevinger, insanlardan ne istiyorsun?" diye yanıt verdi Dunbar bitkin bitkin, subay gazinosunun gürültüsünün üzerinden.

"Şaka yapmıyorum," diye ısrar etti Clevinger.

"Beni öldürmeye çalışıyorlar," dedi Yossarian ona, sakin sakin.

"Kimse seni öldürmeye çalışmıyor," diye haykırdı Clevinger.

"O zaman neden bana ateş ediyorlar?" diye sordu Yossanan.

"Herkese ateş ediyorlar," diye yanıt verdi Clevinger. "Herkesi öldürmeye çalışıyorlar."

"Bunun ne farkı var peki?"

Clevinger, nemli gözleri ve titreyen solgun dudaklarıyla neredeyse sandalyeden üzerine atlayacaktı. Tutkuyla inandığı ilkeler üzerinde tartışırken hep olduğu gibi, sonunda nefes nefese kalacak, gözlerini kırpıştırarak inanç dolu acı gözyaşlarını bastırmaya çalışacaktı. Clevinger'ın tutkuyla inandığı bir sürü ilke vardı. Adam delinin tekiydi.

"Onlar kim?" diye sordu. "Tam olarak kim seni öldürmeye çalışıyor sence?"

"Her biri," dedi Yossarian.

"Kimin her biri?"

"Kimin her biri olabilir ki sence?"

"Hiçbir fikrim yok."

"O zaman beni öldürmeye çalışmadıklarını nereden biliyorsun?"

"Çünkü..." diye kekeledi Clevinger, kızgınlıktan dili tutuldu.

Clevinger gerçekten de haklı olduğunu düşünüyordu ama Yossarian'ın da kanıt vardı elinde; ne zaman binlerinin tepesine bomba atmak için havalansa, tanımadığı yabancılar onu top atışına tutuyordu ve bu hiç de komik değildi. Bunun hiç komik olmadığı gibi, daha da az komik olan bir sürü şey vardı. Örneğin Pianosa adasında, insanı bir kramp gibi göz açıp kapayana dek kıstırabilecek, üç gün sonra da defteri dürülmüş, şişmiş, morarmış bir halde, burun deliklerinden sular aka aka kıyıya geri yollayacak durgun, mavi bir deniz ile şişko dağların arasında bir çadırda serseri gibi yaşamak da hiç komik değildi.

İçinde yaşadığı çadır, birliğini Dunbar'ın birliğinden ayıran donuk renkli, sıg bir ormanın dibindeydi. Hemen yanında, havaalanındaki yakıt kamyonlarına uçak benzini taşıyan boruyu barındıran terk edilmiş demiryolu hendeği vardı. Oda arkadaşı Orr sayesinde, onlarınki birlikteki en lüks çadır olmuştu. Yossa-rian hastane tatillerinden ya da Roma'da geçirdiği izinlerden her döndüğünde, yokluğunda Orr'un eklediği yeni bir konfor bularak şaşırıyordu -çeşme suyu, odun yakabildikleri bir şömine, beton zemin. Mekanı Yossarian seçmişti ve çadırı birlikte kurmuşlardı. Gür, kahverengi saçlarını tam ortadan ayırmış sırıtkan bir pigme olan ve pilotların simgesi olan kanatlı rozeti taşıyan Orr, gereken bilgiyi sağlamış, daha uzun boylu, daha güçlü, daha yapılı ve daha hızlı olan Yossarian da işin çoğunu yapmıştı. Altı kişilik bir çadır olmasına rağmen orada yalnızca ikisi yaşıyordu. Yaz geldiğinde Orr, bir türlü içerideki fırın gibi havayı serinletecek kadar esmeyen meltemi içeri almak için çadırın yan kapaklarını kaldırmıştı.

Yossarian'ın hemen yanında Havermeyer yaşıyordu. Yossari-an'ın çadınndaki ölü adamdan çaldığı 45'ligin iri kurşunları ile her gece minicik tarla fareleri avlayan, yerfıstıklı krokan seven, iki kişilik çadırda yalnız başına yaşayan biriydi. Havermeyer'in diğer yanında, McWatfin artık Clevinger ile paylaşmadığı çadır duruyordu. Yossarian hastaneden çıktığında Clevinger daha dönmemişti. McWatt artık çadın Nately ile paylaşıyordu; Nately ise Roma'da, uykulu bir fahişeyle flört etmekteydi. Kadın hem mesle ginden hem de Nately'den fena sıkılmıştı. McWatt deliydi. Adam pilottu ve sırf Yossanan'ı ne kadar korkutabileceğim görmek için uçağını Yossarian'ın çadınnın üzerinden cesaret edebildigince alçaktan, olabildiğince sık uçuruyordu. Askerlerin çırılçıplak yüzmek için gittikleri kum tepelerinin arkasındaki bembeyaz kumsalın açıklarında, boş yag varillerinin üzerinde yüzen tahta salın tepesinden, alçaktan, kükreyerek geçmeye bayılıyordu. Çadırını deli biriyle paylaşmak kolay değildi ama

Nately aldırmıyordu. O da deliydi; her boş gününü, Yossarian'ın inşa edilmesine yardım etmediği subay gazinosunda çalışarak geçiriyordu.

Aslında Yossarian'ın inşasına yardım etmediği bir sürü subay gazinosu vardı ama Yossarian en çok Pianosa'daki ile gurur duyuyordu. Azmin gücüne adanmış, sağlam, karmaşık bir anıttı. İnşaat bitene kadar yardıma gitmemişti Yossarian; ancak ondan sonra sık sık gitmişti; geniş, güzel, yaygın, kiremit kaplı bina çok hoşuna gidiyordu. Gerçekten fevkalade bir yapıydı ve ne zaman ona baksa, ne zaman bina için harcanan kendisine ait olmayan emekleri düşünse, muazzam bir başarı hissi kabarıyordu içinde.

O ve Clevinger birbirlerine son kez deli dediklerinde, dördü subay gazinosunda birlikte oturuyorlardı. Arkada, Appleby'nin hep kazandığı barbut masasının yakınında oturuyorlardı. App-leby barbutta ne kadar iyiyse pinponda da o kadar iyiydi ve pinponda ne kadar iyiyse başka her konuda da o kadar iyiydi. App-leby ne yaparsa iyi yapardı. Appleby, üzerinde hiç düşünmediği halde Tanrı'ya, Analığa ve Amerikan Yaşam Tarzı'na inanan, sarışın bir lovvalı delikanlıydı ve onu tanıyan herkes severdi.

"O orospu çocuğundan nefret ediyorum," diye hırladı Yossarian.

Clevinger ile tartışmalan birkaç dakika önce, Yossarian makineli tüfek bulamadığı zaman başlamıştı. Kalabalık bir geceydi. bar kalabalıktı, barbut masası kalabalıktı, pinpon masası kalabalıktı. Yossarian'ın makineli tüfek ile taramak istediği insanlar, barda, Yossarıan dışında kimsenin bıkmadığı eski, popüler, duygusal şarkıları söylemekle meşguldüler. Yossarian onları makineli tüfekle taramak yerine, pinpon oynayan iki subaydan birinin kaçırdığı pinpon topunu topuğu ile ezmekle yetindi.

"Şu Yossarian," diye güldü iki subay başlarını iki yana sallayarak. Raftaki kutudan yeni bir top aldılar.

"Şu Yossarian," diye yanıt verdi Yossarian onlara.

"Yossarian," diye fısıldadı Nately uyarırcasına.

"Ne demek istediğimi görüyor musun?" diye sordu Clevinger.

Subaylar Yossarian'ın onları taklit ettiğini duyunca yine güldüler. "Şu Yossarian," dediler daha yüksek sesle.

"Şu Yossarian," diye yankıladı Yossarian.

"Yossarian, lütfen," diye yalvardı Nately.

"Ne demek istediğimi görüyor musun?" diye sordu Clevinger. "Asosyal saldırganlıkları var." . "Ah, kes sesini," dedi Dunbar Clevinger'a. Dunbar Clevin-ger'ı severdi; çünkü Clevinger onu sinir eder, böylece zamanın daha yavaş geçmesini sağlardı.

"Appleby burada değil bile," dedi Clevinger Yossarian'a muzaffer bir tavırla.

"Appleby'den bahseden mi oldu?" diye sordu Yossarian.

"Albay Cathcart da burada değil."

"Albay Cathcart'tan bahseden oldu mu?"

"Hangi orospu çocuğundan nefret ediyorsun o zaman?"

"Hangi orospu çocuğu burada?"

"Seninle tartışmayacağım," diye karar verdi Clevinger. "Kimden nefret ettiğini bilmiyorsun."

"Beni kim zehirlemeye çalışıyorsa ondan nefret ediyorum," dedi Yossarian.

"Kimse seni zehirlemeye çalışmıyor."

"İki kez yemeğime zehir kattılar, değil mi? Ferrara görevinde ve Koskoca Bologna Kuşatması'nda yemeğime zehir katmadılar mı?"

"Herkesin yemeğine zehir kattılar," diye açıkladı Clevinger. "Peki *bunun* ne farkı var?"

"Üstelik, zehir bile değildi!" diye haykırdı Clevinger hararetle, kafası karıştıkça daha da ısrarcı olarak.

Yossarian baştan beri sabırlı bir gülümseme ile Clevinger'a birilerinin kendisini öldürmek için komplo kurduğunu açıklayıp duruyordu. Onu seven insanlar vardı, sevmeyen insanlar vardı; ondan nefret eden ve onu öldürmeye çalışan insanlar vardı. Süryani olduğu için nefret ediyorlardı ondan. Ama ona dokunamadıklarını söylüyordu Clevinger'a; çünkü temiz bir beden içinde sağlam bir zihni vardı ve öküz kadar kuvvetliydi. Ona dokuna-mıyorlardı çünkü o Tarzan'dı, Mandrake'ydi, Flash Gordon'du. O Bili Shakespeare'di. Kabil'di, Ulis'di, Uçan Hollandalı'ydı[6] o So-dom'daki Lot, Kederler'in Deirdre'si[7], agaçların arasındaki bülbüllerin Sweeney'siydi.[8] O mucizevi katkı maddesi Z-247 idi. O...

"Deli!" diye sözünü kesti Clevinger haykırarak. "Sen busun işte! Deli!"

6) *The Flying Dutchman,* Efsaneye göre evine hiç dönemeyen ve sonsuza dek okyanusta dolaşmak durumunda olan hayalet gemi. Çeşitli versiyonları olan hikayenin Edward Fitzball'un *The Flying Dutchman* **(1826) adlı oyununa ve Frederick Marryat'ın** *The Phantom Ship* **(1837) adlı romanına dayandığı da öne sürülür. Özellikle Richard Wagner'in aynı adlı operasıyla (1841) anılır (en.)**

7) ***Deirdre,*** **İrlanda mitolojisinin trajik kahramanı. Doğumuyla beraber çok güzel olacağı ama uğursuzluk ve savaş getireceği kehanetiyle karşılanan Deird-re'yi bu gelecekten saklama çabalan başansızlıkla sonuçlanır. Deirdre'nin hikayesini anlatan iki oyun öne çıkar: William Butler Yeats'in Deirdre'si ve J. M. Synge'nin Deirdre** *of Sorrows'^* **(Kederlerin Deirdre'si). (en.)**

8) Sweeney *among the nightingales,* **T. S. Eliot'ın aynı adlı şiirinden, (en.)**

"... muhteşemim. Ben gerçeğim, gözü karayım, sapına kadar dürüstüm, üç yumruklu mükemmellik timsaliyim. Ben gerçek bir supramanım."

"Süpermen mi?" diye bağırdı Clevinger. "Süpermen mi?"

"Supraman,"[9] diye düzeltti. Yossarian. "İnsanüstü."

9) *Superman* ile *supraman* arasındaki farka vurgu. *Superman* **Nietzsche'nin** *Übermensch* **(üstüninsan) kavramının lngilizcesi ve aynı zamanda Joe Schuster ve Jerry Siegel tarafından 1938'de yaratılmış bir süperkahraman.** *Supraman* **için ise insanüstü karşılığı önerilebilir, (en.)**

"Hey, millet, kesin artık," diye yalvardı Nately utançla. "Herkes bize bakıyor."

"Sen delisin," diye bağırdı Clevinger hiddetle, gözleri yaşlarla dolarak. "Sende Yehova kompleksi var."

"Ben herkesin Natanel olduğunu düşünüyorum."

Clevinger tam bağıracakken durdu ve kuşkuyla sordu. "Natanel de kim?"

"Natanel kim mi?" diye sordu Yossarian masum masum.

Clevinger tuzağa düşmedi. "Herkesin Yehova olduğunu sanıyorsun. Raskolnikov'dan[10] farkın yok.. ."

10) *Rodion Romanovich Raskolnikov;* Dostoyevski'nin Suç ve *Ceza* **adlı romanının başkahramanı. Gerekçelendirerek işlediği cinayetiyle ünlü. (en.)**

"Kim?"

"...evet, o Raskolnikov, şu..." "Raskolnikov!"

"... hani... demek istediğim... yaşlı bir kadını öldürme eylemini haklı gösterebileceğini düşünen kişi..." "Farkım yok?"

"... evet, öyle... hem de bir baltayla! Bunu sana kanıtlayabilirim!" Clevinger öfkeyle bir nefes çekerek Yossarian'ın semptomlarını saydı: çevresindeki herkesin deli olduğu gibi mantıksız bir inanç, yabancıları makineli tüfekle taramak gibi cani bir dürtü, geçmişe dönük olarak gerçekleri çarpıtma, insanların ondan nefret ettiği ve onu öldürmek için komplo kurduğu gibi dayanaksız bir kuşku.

Ama Yossarian haklı olduğunu biliyordu; çünkü Clevinger'a açıkladığı gibi, bildiği kadarıyla yanıldığı hiç olmamıştı. Baktığı her yerde bir deli görüyordu ve onun gibi aklı başında bir genç beyefendinin elinden, bunca deliliğin ortasında fikirlerine tutunmaktan daha fazlası gelmiyordu. Ve bunu yapması hayati öneme sahipti çünkü hayatının tehlikede olduğunu biliyordu.

Hastaneden birliğe döndükten sonra Yossarian herkesi ihtiyatla süzmeye başladı. Milo da birlikte değildi, incir haşatı için İzmir'e gitmişti. Milo'nun yokluğunda yemekhane kusursuzca işliyordu. Yossarian baharatlı kuzu etinin kokusunu daha hastane ile birlik arasındaki kopmuş lastik gibi kıvnla kıvrıla ilerleyen engebeli yolda, ambulansın arkasında hoplayıp zıplarken almış ve kurt gibi acıktığını hissetmişti. Öğle yemeğinde şiş kebap vardı. İri, lezzetli et parçaları, Milo'nun dalavereci Levanten bir tüccardan çaldığı gizli bir karışımın içinde yetmiş iki saat boyunca marine edilmiş, şimdi kömürlerin üzerinde cin gibi cızırdıyordu. Yanında İran pilavı, Parmesanlı kuşkonmaz, ardından vişneli tatil, dumanları tüten taze kahve, likör ve brendi vardı. Yemek Binbaşı — de Coverley'in anakaradan kaçırıp Milo'ya teslim ettiği becerikli İtalya.! garsonlar tarafından, Şam işi masa örtüleri üzerinde, dev porsiyonlar halinde servis ediliyordu.

Yossarian midesini patlayacak hale gelene kadar tıka basa doldurdu; sonra t. imin dolu bir uyuşukluk içinde, ağzında kalmış lezzetli bir lokmayla arkasına yaslandı. Birlikteki hiçbir subay Milo'nun yemekhanesinde yediği gibi harika bir yemek yememişti ve Yossarian bir süre için, belki de bunun her şeye değip degmedigini merak etti. Ama sonra gegirdi ve onu

öldürmeye çalışanlar olduğunu hatırladı. Çılgınca yemekhaneden fırladı ve muharebe görevinden alınıp eve gönderilmesini sağlaması için Doktor Daneeka'yı aramaya başladı. Doktor Daneeka'yı çadırının dışındaki yüksek taburede oturmuş güneşlenirken buldu.

"Elli görev uçuşu," dedi Doktor Daneeka ona, başını iki yana sallayarak. "Albay elli uçuş istiyor."

"Ama benim yalnızca kırk dört uçuşum var!"

Doktor Daneeka'nın kılı kıpırdamadı. Bakımlı bir sıçanın sivri, temiz hatlarına sahip, spatulaya benzeyen bir yüzü olan, hüzünlü, kuş gibi bir adamdı.

"Elli uçuş," diye tekrarladı, başını iki yana sallamaya devam ederek. "Albay elli uçuş istiyor."

HAVERMEYER

Aslında Yossarian hastaneden döndüğünde ortalıkta Orr'dan ve Yossarian'ın çadınndaki ölü adamdan başka kimse yoktu. Yossarian'ın çadırındaki ölü adam tam bir başbelasıydı ve Yossarian hiç görmemesine rağmen, ondan hoşlanmıyordu. Adamın bütün gün yerlerde yatıp durması Yossarian'ı öyle sinir ediyordu kı defalarca bölük odasına gidip Çavuş Towser'a şikayette bulunmuştu. Ama Çavuş Towser ölü adamın var olduğunu kabul etmiyordu, ki zaten artık yoktu da. Uzun boylu, kemikli biri olan ve Henry Fonda'nın hüzünlü haline hastalıklı ölçüde benzeyen birlik kumandanı Binbaşı Major'a[11] doğrudan başvurmaya çalışmak daha da sinir bozucuydu. Yossarian ne zaman Çavuş Tow-ser'ın yanından zorla geçip bu konuda onunla konuşmaya çalışsa adam ofisinin penceresinden dışarı atlıyordu. Yossarian'ın çadınndaki ölü adam Orr'u da rahatsız ediyordu; üstelik Orr'un kendisi de birlikte yaşaması kolay bir adam değildi. Yossarian'ın geri geldiği gün Orr, Yossarian hastanedeyken yapmaya başladığı sobaya benzin aktaran muslukla uğraşıyordu.

11) Orijinalinde *"Majör Majör".* **İngilizce'deki** *majör* **(binbaşı) sözcüğü kullanılarak yapılmış oyun. Türkçe'ye Binbaşı Binbaşı diye de çevrilebilirdi, (en.)**

"Ne yapıyorsun?" diye sordu Yossarian ihtiyatla, çadıra girdiği zaman, aslında girer girmez gördüğü halde.

"Burada bir sızıntı var," dedi Orr. "Onarmaya çalışıyorum."

"Lütfen bırak şunu," dedi Yossarian. "Sinirlerimi bozuyorsun."

"Ben çocukken," diye yanıt verdi Orr, "bütün gün ağzımda iki yabanelması ile dolaşırdım. İki yanağımda birer tane."

Yossarian sahra çantasındaki tuvalet malzemelerini çıkarmayı bıraktı ve kuşkuyla kendini hazırladı. Bir dakika geçti. "Neden?" diye sormak zorunda kaldı sonunda.

Orr zaferle kıkırdadı. "Çünkü at kestanesinden daha iyiydiler," diye yanıt verdi.

Orr çadırın zemininde diz çökmüştü. Hiç durmadan çalışarak musluğu söktü, minik parçalan dikkatle yaydı, saydı, sonra her birini, benzerini daha önce hiç görmemiş gibi uzun uzun inceledi, sonra musluğu yeniden taktı. Sonra aynı şeyleri tekrar, tekrar, tekrar, tekrar yaptı. Ne sabırsızlık gösteriyor, ne ilgisini yitiriyor, ne yorulmuş gibi görünüyor, ne de işini bitireceğine dair en ufak bir işaret veriyordu. Yossarian onun uğraşmasını izledi ve buna bir son vermezse onu soğukkanlılıkla öldürmek zorunda kalacağını hissetti. Bakışlan, ölü adamın geldiği gün sinekliğin çubuğuna astığı avcı bıçağına kaydı. Bıçak, ölü adamın boş duran deri tabanca kılıfının yanında asılıydı. Havermeyer tabancayı oradan çalmıştı.

"Yabanelması bulamadığımda," diye devam etti Orr, "at kestanesi kullanırdım. At kestanesi yabanelmasıyla aşağı yukarı aynı büyüklüktedir. Aslında daha iyi bir şekle sahiptir. Ama şeklin bir önemi yok."

"Neden yanaklarında yabanelmalarıyla dolaşırdın?" diye sordu Yossarian yine. "Sorduğum buydu."

"Çünkü at kestanelerinden daha iyi bir şekle sahiptirler," diye yanıt verdi Orr. "Şimdi söyledim ya."

"Neden," diye sordu Yossarian, onaylar bir tavırla küfrede-Irek, "seni kem gözlü, mekanik meraklısı, alakasız orospu çocu gu, yanaklarına *herhangi bir şey* koyup geziyordun?"

"Hayır," dedi Orr, "yanaklarıma *herhangi bir şey* koymuyordum. Yanaklanma yabanelması koyup geziyordum. Yabanelması bulamadığımda da at kestanesi koyup geziyordum. Yanaklarıma."

Orr kıkırdadı. Yossarian çenesini kapamaya karar verdi ve kapadı da. Orr bekledi. Yossarian daha fazla bekledi.

"İki yanağıma birer tane," dedi Orr.

"Neden?"

Orr karşı atakta bulundu. "Ne neden?" Yossarian gülümseyerek başını iki yana salladı ve konuşmayı reddetti.

"Bu sübapta tuhaf bir şey var," diye yüksek sesle düşündü Orr.

"Ne var?" diye sordu Yossarian.

"Çünkü ben şey istedim..."

Yossarian anladı. "Güzel Tanrım! Ne istedin..."

"... elma yanak."

"... elma yanak mı?" diye sordu Yossarian.

"Elma yanak isterdim," diye tekrarladı Orr. "Daha çocukken, bir gün elma yanaklarım olmasını istiyordum, ve elma yanak edinene kadar çalışmaya karar verdim. Tanrı şahidimdir, elma yanaklar edinene kadar çalıştım da. Bu şekilde başardım işte, bütün gün yanaklarıma yabanelması koyup gezerek." Yine kıkırdadı. "İki yanağıma birer tane."

"Neden elma yanak istiyordun?"

"Elma yanak istemiyordum," dedi Orr. *"Kocaman* yanaklar istiyordum. Rengi de pek umurumda değildi, ama koca koca olmalarını istiyordum. Ellerini güçlendirmek için bütün gün lastik top sıkan şu deli adamlardan biri gibi çalıştım durdum. Aslında, o deli adamlardan biriydim. Ben de bütün gün ellerimde lastik toplarla dolaşırdım."

"Neden?"

"Ne neden?"

"Neden bütün gün ellerinde lastik toplarla dolaşırdın?"

"Çünkü lastik toplar..." dedi Orr.

"... yabanelmalarından daha mı iyiydi?"

Orr kıkırdayarak başını iki yana salladı. "Yanaklarımda yaba-nelmaları ile dolaşırken yakalanma ihtimaline karş', saygınlığımı korumak için. Ellerimde lastik toplar varken yanaklarımda yaba-nelması taşıdığımı inkar edebiliyordum. Ne zaman biri neden yanaklarımda yabanelmaları ile dolaştığımı sorsa, ellerimi açıyor, yabanelmaları ile değil, lastik toplarla dolaştığımı söylüyor; ve onların yanaklarımda değil ellerimde olduğunu gösteriyordum. İyi bir hikayeydi. Ama anlıyorlar mıydı, anlamıyorlar mıydı, bilmiyorum; çünkü yanaklarında iki yabanelması ile konuşurken anlaşılmak kolay değildir."

Yossarian o an bile anlamayı oldukça güç buldu ve Orr'un yine dilinin ucunu elma yanaklarından birine dayayarak mı konuştuğunu merak etti.

Yossarian tek kelime daha etmemeye karar verdi. Boşuna »olacaktı. Orr'u tanırdı; neden koca koca yanaklar istediğini söyletmenin imkanı olmadığını biliyordu. Bir sabah Roma da, Na-Jtely'nin orospusunun küçük kız kardeşinin odasının açık kapıcının önündeki küçük antrede, fahişenin tekinin neden ayakkabısını Orr'un kafasına kafasına indirdiğini sormak ne kadar fay-Idasızsa, elma yanak meselesini sormak da o kadar faydasızdı. KJzun boylu, uzun saçlı, gürbüz bir kızdı. Kakao renkli cildinin Waha hassas olduğu yerlerde parlak mavi, belirgin damarlar görünürdü. Kız küfrederek, çığlık atarak, çıplak ayakları üzerinde hoplayıp zıplayarak adamın kafasına ayakkabısının sivri topu-guyla vurup duruyordu. İkisi de çıplaktı ve öyle bir şamata kotarıyorlardı ki dairedeki herkes koridora çıkmış, yatak odası kapılarında çiftler halinde onları izlemişti. Önlüklü, hırkalı yaşlı kadın ve zampara görünüşlü, sefih yaşlı adam dışında hepsi çıplaktı. Şamata süresince yaşlı kadın onaylamaz bir havayla aklamış, yaşlı adam coşkun bir sevinçle, yüksek sesle gıdaklamıştı. Kız feryat etmiş, Orr kıkırdamıştı. Kız ayakkabısının topuğunu her indirdiğinde Orr daha da

yüksek sesle kıkırdamış, kızı daha da fazla kızdırmıştı. Öyle ki kız Orr'un kafasının tepesine vurmak için daha da yükseğe sıçramış, muhteşem, dolgun göğüsleri kuvvetli rüzgarda dalgalanan flamalar gibi hoplayıp zıplamış, kalçaları ve güçlü butları muazzam bir ödül gibi bir o yana, bir bu yana sallanıp durmuştu. Kız feryat etmiş, Orr kıkırdamıştı; ta ki kız feryat ederek Orr'un şakağına sağlam bir darbe indirene, Orr'un kıkırtısını kesene, onu on iki gün boyunca muharebeden uzak tutacak hafif bir beyin sarsıntısı ve kafasında sıg bir delik ile hastaneye gönderene kadar.

Neler olduğunu kimse öğrenememişti, gıdaklayan yaşlı adam ve aklayan yaşlı kadın bile. Halbuki, perdeli pencereleri ve tek bir lambası bulunan geniş oturma odasının sağında ve solunda uzanan dar koridorların iki yanına sayısız yatak odası dizili o engin, sonsuz genelevde olan biten her şeyi öğrenecek durumdaydılar. O olaydan sonra kız Orr'la her buluştuğunda eteklerini dar, beyaz, elastik donunun üzerine kaldırmış, kaba alay sözleri sarfederek sıkı, yuvarlak göbeğini ona uzatmış, horgö-rüyle küfretmiş, sonra Orr'un korkuyla kıkırdayarak Yossari-an'ın arkasına saklandığını görünce buğulu bir kahkaha koparmıştı. Orr'un, Nately'nin orospusunun küçük kız kardeşinin odasının kapalı kapısının arkasında ne yaptığı ya da ne yapamadığı hâlâ sırdı. Kız Nately'nin orospusuna söylemiyordu, diğer orospulara, Nately'ye, Yossarian'a da söylemiyordu. Orr söylerdi belki ama Yossarian tek kelime daha etmemeye karar verdi.

"Neden elma yanaklar istediğimi bilmek istiyor musun?" diye sordu Orr.

Yossarian ağzını açmadı.

"Hatırlıyor musun," dedi Orr, "bir seferinde, sana tahammül edemeyen o kız ayakkabısının topuğu ile kafama kafama vurmuştu. Bana neden vurduğunu bilmek ister misin?"

Kızı, on beş-yirmi dakika boyunca kafasına vurmasına sebep olacak kadar kızdıracak, ama Orr'u ayak bileklerinden yakalayıp savuracak ve beynini patlatacak kadar da kızdırmayacak ne yaptığını hayal etmek hâlâ

imkansızdı. Kız kesinlikle onun beynini patlatabilecek kadar yapılıydı ve Orr da kesinlikle yeterince ufak tefekti. Orr'un elma yanaklarına uyan at dişleri, fırlak gözleri vardı. Demiryolunun yanlış tarafında, Aç Joe'nun her gece uykusunda çığlıklar attığı idari alanda bir çadırda kalan genç Hup-le'dan bile daha ufak tefekti.

Aç Joe'nun yanlışlıkla çadırını kurduğu idari alan, birliğin merkezinde, paslı demiryolunun uzandığı hendek ile kara zift kaplı, yatık yol arasındaydı. Adamlar o yolda kız bulabiliyorlardı. Gitmek istedikleri yere götürmeye söz venrlerse kızlan ara-balarına alabiliyorlardı. Etli butlu, genç, anaç, eksik dişli, sınt-kan kızları yoldan içeriye götürüyorlar, yabanotlarının üzerinde anlarla yatıyorlardı. Yossarian her fırsatta yapıyordu bunu; fakat cip bulabilen ama sürmesini bilmeyen Aç Joe'nun yalvar yakar denemesini istediği kadar sık yapamıyordu. Birlikteki erlerin çadırları yolun diğer tarafında, açıkhava sinemasının yanındaydı Ölmekte olanları eğlendirmek için, o sinemada her gece, portatif perde üzerinde, her şeyden bihaber ordular çarpışıyordu. O akşam aynı sinemaya bir Birleşik Eğlendirme Teşkilatı[12] kumpanyası daha geldi.

12) USO (United Service Organizations), İkinci Dünya Savaşı'ndan bugüne faaliyette olan, tüm dünyadaki Amerikan askerleri için moral katkı sağlayan gönüllü örgüt (en.)

BET kumpanyalarını, karargahını Roma'ya taşımış olan ve General Dreedle'a karşı entrika çevirirken yapacak daha iyi bir iş bulamayan General P. P. Peckem gönderiyordu. General Pec-kern, düzenliliğe kesinlikle önem veren bir generaldi. Çevik, hoş, son derece titiz biriydi. Ekvatorun uzunluğunu bilir, "artırmak" demek istediği yerde her zaman "yükseltmek" sözcüğünü kullanırdı. Tam bir başbelasıydı ve bunu kimse General Dreedle'dan daha iyi bilemezdi. Adamın Akdeniz harekat alanındaki bütün çadırların, girişleri gururla Washington anıtına bakacak şekilde, paralel çizgiler üzerinde kurulması talimatı General Dreedle'ı fena

kızdırmıştı. Bir muharebe birliğini yöneten General Dreedle'a göre saçmalıktan başka bir şey değildi bu. Dahası, General Dre-edle'in Ving'indeki[13] çadırların nasıl kurulduğu General Peckemi hiç ilgilendirmezdi. Ardından, bu iki derebeyi arasında heyecan verici bir yetki anlaşmazlığı çıkmış ve anlaşmazlık, Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri Karargahında postacı er olarak görev yapan, eski Birinci Sınıf Er Wintergreen tarafından General Dreedle lehine sonuçlandırılmıştı. Wintergreen, sonucu General Peckem'dan gelen bütün mesajları çöpe atarak belirlemişti. Onların fazla uzun ve sıkıcı bulmuştu. General Dreedlein, daha az yapmacık görünen bir edebi tarzda yazılmış mesajları eski Birinci Sınıf Er Wın-tergreen'in daha çok hoşuna gitmişti ve sonuç olarak gayretkeş bir kuralbilirlikle, hemen gerekli yerlere aktarılmıştı. General Dreedle hükmen galip gelmişti.

13) Wing: ving, ABD Hava Kuvvetleri'nde genellikle bir esas vazife grubu (primary mission group) ile lüzumlu destek gruplarından oluşan hava birliğidir. Bir ving, genellikle 6 ila 9 filodan oluşur (en.)

General Peckem, kaybettiği konumu yeniden kazanmak için, daha önce gönderdiğinden daha fazla BET kumpanyası göndermeye başlamıştı ve kumpanyalar için yeterince heves yaratma sorumluluğunu bizzat Albay Cargill'e vermişti.

Ama Yossariarın birliğinde hiç heves yoktu. Yalnızca, her gün, ciddi tavırlar içinde tekrar tekrar Çavuş Towser'a gidip onları eve gönderecek emirlerin gelip gelmediğini soran, sayıları gittikçe artan erler ve subaylar vardı. Bunlar zorunlu tutulan elli görev uçuşunu tamamlayan adamlardı. Yossarian hastaneye girmeden önce olduklarından daha fazlaydılar ve hâlâ bekliyorlardı. Endişeliydiler, tırnaklarını yiyorlardı. Tıpkı depresyona girmiş işe yaramaz genç adamlar gibi, gülünçlük derecesinde tuhaftılar. Yengeç gibi yan yan yürüyorlardı. Onları İtalya'daki Yırmıyedinci Hava Kuvvetleri Karargahından evlerine, güvenliğe gönderecek emirleri

bekliyorlardı; beklerlerken endişe içinde tırnaklarını yemekten ve her gün tekrar tekrar Çavuş Towser'a gidip ciddi tavırlar içinde onları evlerine, güvenliğe gönderecek emirlerin gelip gelmediğini sormaktan başka yapacak hiçbir işleri yoktu.

Bu bir yarıştı, biliyorlardı; çünkü Albay Cathcart'ın her an görev uçuşu sayısını artırabileceğini acı deneyimlerinden biliyorlardı. Beklemekten başka, yapacak daha iyi bir işleri yoktu. Uçuşlarını tamamladıktan sonra yalnızca Aç Joe'nun yapacak daha iyi bir şeyi oluyordu. Aç Joe çığlık çığlığa kabus görüyor, Huplein kedısiyle yaptığı yumruk dövüşlerini kazanıyordu. Bütün BET gösterilerine fotoğraf makinesini götürüyor, patlamaya hazır görünen payetli bir elbise giymiş, in göğüslü, sarı kafalı şarkıcının eteğinin altını resimlemeye çalışıyordu. Fotoğraflar hiç çıkmıyordu.

General Peckem'ın sorun çözücüsü Albay Cargıll, kırmızı yanaklı, iradesi güçlü bir adamdı. Savaştan önce saldırgan, enerji dolu, uyanık bir pazarlama yöneticisiydi. Çok kötü bir pazarlama yöneticisiydi. Albay Cargill o kadar kötü bir pazarlama yöneticisiydi ki, vergi ödememek için zarar göstermek isteyen şirketlerce çok aranan biri olmuştu. Battery Parktan Fulton Caddesine, uygar dünyanın tamamında, vergileri hızla düşüreceğine kesin bakılan bir adam olarak tanınırdı. Maaşı yüksekti çünkü başarısızlık kolay elde edilmezdi. En tepeden başlamalı, çalışa ça hşa alçalmahydı ve Washingtorida anlayışlı arkadaşların varken para kaybetmek de kolay iş değildi. Aylar boyunca çok çalışmak, dikkatle kötü planlar yapmak gerekiyordu. Yanlış yere konmuş bir kişi her şeyi kötü organize eder, yanlış hesaplar, gözden kaçırırdı ve böylece kanunları atlatmak için her tür boşluğu yaratırdı ve tam başardığını düşündüğü anda hükümet ona bir göl, bir orman, bir petrol sahası verir, her şeyi mahvederdi. Bu tür kusurlarına rağmen Albay Cargillm en zengin şirketi bile yerle bir edebileceğine güvenebilirdiniz. O, başansını kendinden başka kimseye borçlu olmayan, kendi kendini yaratmış bir adamdı.

"Askerler," diye başladı Albay Cargill Yossarian'ın birliğinde, kelime aralarında verdiği esleri dikkatle tartarak. "Siz Amerikan subaylarısınız. Dünya üzerinde başka hiçbir ordunun subayları böyle bir iddiada bulunamaz. Bir düşünün."

Çavuş Knight düşündü ve sonra Albay Cargill'e nazikçe, erlere hitap etmekte olduğunu ve subayların onu birliğin diğer tarafında beklediğini bildirdi. Albay Cargill sertçe teşekkür etti ve kendinden duyduğu hoşnutlukla parlayarak mıntıkada uzun adımlarla yürüdü. Orduda geçirdiği yirmi dokuz ayın beceriksizlik dehasını köreltememiş olduğunu görmek onu gururlandırıyordu.

"Askerler," diye başladı subaylara verdiği söyleve, kelime aralarında verdiği esleri dikkatle tartarak. "Siz Amerikan subaylarısınız. Dünya üzerinde başka hiçbir ordunun subayları böyle bir iddiada bulunamaz. Bir düşünün." Düşünmeleri için bir dakika verdi onlara. "Bu insanlar sizin konuklarınız!" diye bağırdı aniden. "Sizi eğlendirmek için beş bin kilometre uzaktan geldiler. Kimse gidip onları izlemezse ne hissederler? Moralleri ne olur? Aslında, askerler, bu benim şeyimde bile değil. Ama size bugün akordeon çalmak isteyen kız, çocuk doğuracak yaşta. Sizin anneniz beş bin kilometre yol tepip onu izlemek istemeyen askerler için akordeon çalsa siz ne hissederdiniz? Akordeon çalan ve çocuk doğuracak yaşta olan o kadının küçük çocuğu büyüyüp de kimsenin annesini dinlemek istemediğini öğrendiği zaman ne hissedecek? Bu sorunun yanıtını hepimiz biliyoruz. Şimdi, askerler, beni yanlış anlamayın. Bu tamamen gönüllü bir olay, elbette. Size o BET gösterisine gidip iyi zaman geçirmenizi emredecek, dünyadaki son albay ben olurdum; ama hastaneye yatacak kadar hasta olmayan her birinizin hemen, şimdi o BET gösterisine gitmesini ve iyi zaman geçirmesini istiyorum; ve *fa bir emirdir!"*

Yossarian hastaneye dönecek kadar hasta hissediyordu kendini. Üç görev uçuşu sonra, Doktor Daneeka başını yine hüzünle iki yana sallayıp onu uçuştan men etmeyi reddettiği zaman daha da hasta hissetti.

"Seninki de dert mi?" diye azarladı Doktor Daneeka, yaslı bir tavırla. "Bana ne demeli? Doktor olmayı öğrenirken sekiz sene boyunca yerfıstığı ile beslendim. Sonra, muayenehanem masrafları karşılayabilecek duruma gelene kadar kıt kanaat geçindim. Tam muayenehane biraz kâr yapmaya başladığında da beni as-'kere aldılar. Sen neden şikayet ediyorsun hiç anlamıyorum."

Doktor Daneeka Yossarian'ın dostuydu ve ona yardım edebilmek için elinden gelen her şeyi yapardı. Doktor Daneeka, general olmak isteyen Grup Albayı Cathcart'ı, Ving Generali Dre-cdlei ve General Dreedle'ın hemşiresini, Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri Karargahı'ndaki, görev müddetini tamamlamak için yalnızca kırk uçuşun yeterli olduğunu savunan tüm diğer generalleri anlatırken Yossarian büyük dikkatle dinledi.

"Neden gülümsemiyor, elinden gelenin en iyisini yapmaya çalışmıyorsun?" diye tavsiye verdi Yossariaria, asık suratla. "Ha-vcrmeyer gibi ol."

Öneri Yossarian'ın tüylerini ürpertti. Havermeyer, hedefe gi derken asla kaçınma manevrası yapmayan ve dolayısıyla onunla aynı kolda uçan herkesi tehlikeye atan ön bombardımancıydı.

"Havermeyer, ne halt etmeye kaçınma manevrası yapmadın?" diye sorarlardı öfke içinde, görevden sonra.

"Hey, Yüzbaşı Havermeyer'i rahat bırakın," diye emrederdi Albay Cathcart. "Elimizdeki en iyi bombardımancı o."

Havermeyer sırıtır, başını sallar, her gece tarla farelerine ateş etmeden önce av bıçağı kullanarak mermileri nasıl domdom kurşunu haline getirdiğini açıklamaya çalışırdı. Gerçekten de ellerindeki en iyi bombardımancı Havermeyer'di; ama çıkış noktasından ta hedefe kadar dümdüz, aynı yükseklikte uçardı; hattâ hedefi de geçerek uçmaya devam eder, bırakılan bombaların yere inmesini, çarparak patlamasını, dalga dalga yuvarlanan dev, gri-siyah toz ve duman bulutları arasından portakal rengi

alevlerin fışkırmasını beklerdi. Havermeyer uçağın pleksiglas burnundan bombalarının inişini büyük bir ilgi ile izler, aşağıdaki Alman nişancılarda onları görmek, nişan almak, tetik, kordon, anahtar ya da tanımadıkları insanları öldürmek için ne halt çekmeleri gerekiyorsa onu çekmek için ihtiyaç duydukları bütün zamanı bulurken, altı uçak dolusu ölümlü, hedef tahtası gibi gerginlik içinde, kıpırdamadan otururdu.

Havermeyer hedefini hiç şaşırmayan bir bombardımancıydı. Yossarian ise, artık ıskalayıp ıskalamadığına hiç aldırmadığından rütbesi indirilmiş bir ön bombardımancıydı. Yossarian sonsuza dek yaşamaya ya da bunun için çabalarken ölmeye ve her uçuşta asıl hedefinin yere canlı konmak olduğuna karar vermişti.

Adamları Yossariarim arkasında uçmaya bayılırlardı çünkü Yossarian hedefin üzerine her yönden, her yükseklikten, tırmanarak, dalarak, kıvrılarak, dönerek, öylesine dik, öylesine keskin hareketlerle gelirdi ki diğer beş uçağın pilotlarının elinden düzeni bozmamaktan başka hiçbir şey gelmezdi. Sonra, bomba lan bırakmak için yalnızca iki-üç saniyeliğine uçağı düzeltir, motorları acı acı inleterek hızla gazlar gider, pis uçaksavar yaylımı arasından uçağını havada öyle hızla döndürürdü ki arkasındaki altı uçak gökyüzüne saçılır, Alman avcı uçaklan için ayrı birer yem olurdu; ki bu Yossarian'a uyardı, çünkü böylece çevresinde Alman avcı uçağı kalmazdı ve zaten Yossarian patladığı sırada uçağının yakınında bulunacak patlayan uçak istemezdi. 'Ancak *Sturm und* Drang[14] geride kaldıktan sonra bitkinlik içinde miğferini terli kafasının arkasına iter, komuta tertibatının başındaki McWatt'a talimatlar yağdırmayı bırakırdı. Böyle bir zamanda McWattin bombaların nereye düştüğünü merak etmekten daha iyi işi olmazdı.

14) *Sturm* und Drang (Fırtına ve *Zorlama);* **18. yüzyılın ikinci yansında gelişen Alman edebiyat akımına gönderme, (en.)**

"Bomba bölmesi boş," diye bildirirdi arkadaki Çavuş Knight ' "Köprüyü vurduk mu?" diye sorardı McWatt.

"Göremedim komutanım, burada, arkada hopladım durdum ve göremedim. Şimdi her şey dumanla kaplı ve yine göremiyorum."

"Hey, Aarfy, bombalar hedefi vurdu mu?"

"Hangi hedefi?" derdi Yossariarıın tombul, pipo tiryakisi seyrüsefer subayı Yüzbaşı Aardvaark, uçağın burnunda, Yossarian'ın yanında yarattığı harita kaosunun içinden. "Daha hedefe gelmedik sanırım. Geldik mi yoksa?"

"Yossarian, bombalar hedefi vurdu mu?"

"Hangi bombalar?" diye yanıt verirdi, tek endişesi uçaksavarlar olan Yossarian.

"Ah, pekala," diye şarkı söylerdi McWatt, "ne yapalım."

Havermeyer ya da diğer ön bombardımancılardan biri hedefi vurduğu ve Yossarian'ın geri dönmesi gerekmediği sürece hedefi 'vurup vurmamak Yossarian'ın umurunda değildi. Zaman zaman binleri Havermeyer'e bir yumruk sallayacak kadar öfkelenirdi.

"Size Yüzbaşı Havermeyer'i rahat bırakmanızı söylemiştim," diye uyarırdı Albay Cathcart hepsini, öfkeyle. "Onun elimizdeki en iyi bombardımana olduğunu söylemiştim, değil mi?"

Havermeyer araya giren albaya sırıtır, ağzına bir parça daha yerfıstıkh krokan tıkardı.

Havermeyer, Yossarianin çadırındaki ölü adamdan çaldığı silahla geceleri tarla faresi vurma işinde oldukça ustalaşmıştı. Yem olarak krokan kullanıyordu. Karanlıkta körlemesine nişan alarak oturur, boş elinin bir parmağını tepedeki çıplak ampulün açma kapama zincirine bağlayıp sinekliğin çerçevesinden geçirdiği ipteki halkaya takarak kemirme sesini beklerdi. Ip banço telleri kadar gergin olurdu ve en ufak çekmede ampul yanar, tir tir titreyen fareyi bir ışık seline boğarak kör ederdi. Havermeyer

zaferle gülerek minik memelinin yerinde donmasını, saldırganı bulmak için dehşet dolu gözlerini oraya buraya kaydırmasını izlerdi. Havermeyer farenin gözleri onun gözleriyle buluşana kadar bekler, sonra bir kahkaha patlatarak tetiği çeker, yankılı bir çatırtı eşliğinde farenin kokuşmuş, tüylü bedeni çadırın her yanına dağıtır, zavallıcığın ürkek ruhu kendi Yaratıcı'sının yanına yollanmış olurdu.

Bir gece, geç saatlarde, Havermeyer'in bir fareye salladığı mermi Aç Joe'nun ciyak ciyak sayıp söverek, yalınayak çadırından fırlamasına, hendeğin öte yanından inip, beri yanından çıkarken Havermeyer'in çadırına kendi 45'ligini boşaltmasına ve Milo Minderbinder birliği bombaladığı zaman gizemli bir biçimde bütün çadırların yanında beliriveren siperlerden birinin içinde aniden kaybolmasına sebep oldu. Koskoca Bologna Kuşatması sırasında, şafak sökmek üzereydi. Dilsiz ölülerin gece saatlerini canlı hayaletler gibi doldurduğu bir zaman. Aç Joe sinirden aklını yitirmek üzereydi çünkü yine uçuş sayısını tamamlamıştı ve yeni uçuş programlarında adı yoktu. Onu siperin nemli dibinden çıkardıklarında Aç Joe tutarsız lañar geveliyor, yılanlardan, sıçanlardan, örümceklerden bahsediyordu. Emin olmak için el fenerlerini siperin içine tuttular. Siperin içinde birkaç santim yüksekliğinde, durgun yağmur suyu dışında hiçbir şey yoktu.

"Gördünüz mü?" diye haykırdı Havermeyer. "Size söylemiştim. Adamın deli olduğunu söylemiştim, değil mi?"

DOKTOR DANEEKA

Aç Joe gerçekten deliydi ve Yossarıan bunu herkesten iyi biliyordu. Ona yardımcı olmak için elinden gelen her şeyi yapmıştı. Aç Joe Yossariani dinlemiyordu işte. Aç Joe Yossariani dinlemiyordu çünkü Yossarian'ın deli olduğunu düşünüyordu.

"Seni neden dinlesin ki?" diye sordu Doktor Daneeka Yossa-rian'a, başını kaldırıp bakmadan.

"Çünkü sorunları var."

Doktor Daneeka küçümsemeyle hıhladı. "Onunkiler de dert mi? Bir de bana bak!" diye devam etti yavaşça, kasvetli bir alayla. "Ah, şikayet ettiğim yok. Bir savaşın ortasında olduğumuzu biliyorum. Bizim o savaşı kazanmamız için bir sürü insanın sıkıntı çekmek zorunda olduğunu da biliyorum. Ama neden ben onlardan biri olayım ki? Neden tıp alanında çalışanların ne kadar büyük fedakarlıklar yapmaya hazır olduklarını herkese anlatıp duran şu yaşlı doktorlardan birini askere almıyorlar? Ben fedakarlık yapmak istemiyorum. Ben para kazanmak istiyorum."

Doktor Daneeka son derece temiz ve düzenli bir adamdı ve eğlence anlayışı surat asmaktan ibaretti. Esmer bir teni, küçük, bilge, somurtkan bir yüzü, gözlerinin altında kederli torbaları vardı. Kendi sağlık durumu aklından çıkmazdı ve her gün sıhhiye çadırına gider, onun adına tek başlarına sıhhiye çadırını idare etmekte olan iki erden birine ateşini ölçtürürdü. İki er cadın o kadar iyi idare ederdi ki Doktor Daneeka'ya tıkanmış burnu ile güneş altında oturup diğer insanların neden her şeyi dert ettiğini merak etmekten başka yapacak hiçbir şey kalmazdı. İki erin adı Gus ile Wes'ti ve tıp bilimini kesin değerlere dayanan bir bilim dalına dönüştürmeyi başarmışlardı. Çadıra başvuran askerler arasında ateşleri 38,9'un üzerinde olan herkes hemen hastaneye gönderiliyordu. Yossarian

dışında ateşleri 38,9'un altında çıkan herkesin dişetleri ve ayak parmakları mor kantaron solüsyonu ile boyanıyor ve bağırsaklarını çalıların arasına boşaltmaları için müshıl veriliyordu. Ateşleri tamı tamamına 38,9 çıkanların bir saat sonra geri dönüp ateşlerini yeniden ölçtürmeleri isteniyordu. Ateşi hep 38,3 çıkan Yossarian her istediğinde hastaneye gidebilirdi çünkü o iki erden korkmuyordu.

Sistem herkes için tıkır tıkır işliyordu, özellikle de Doktor Daneeka için. Doktor, Binbaşı — de Coverley'in, kendine özel yaptırdığı at nalı fırlatma çukurunda at nalı fırlatmasını izlemek için istediği kadar zaman bulabiliyordu. Binbaşı — de Coverley, subayların ve erlerin izinlerinde kullanmaları için iki apartman dairesi tutmak üzere gittiği Roma'dan zedelenmiş bir kornea ile geri dönmüştü; Doktorda bu olaydan aylar önce Binbaşı Ma-jor'ın bölük odasından çaldığı selüloit parçasını kullanarak ona saydam bir göz yaması yapmıştı. Binbaşı hâlâ o yamayı takıyordu. Doktor Daneeka sıhhiye çadırına yalnızca her gün, kendini çok hasta hissettiği zaman, Gus ile Wes'e kendini bir göstermek için gidiyordu. Gus ile Wes onda hiçbir sorun bulamıyordu. Doktorun ateşi her zaman 36 çıkıyordu ki bu, Doktor için sorun olmadığı sürece Gus ile Wes'e uyardı. Ama bu Doktor Daneeka için sorundu. Gus ile VVes'e duyduğu güveni kaybetmeye başlamıştı, ikiliyi motorlu araç merkezine naklettirmeyi, onların yerine sorun *bulabilecek* birilerini getirtmeyi düşünüyordu.

Doktor Daneeka hiç yolunda gitmeyen bir dizi şeyin bizzat farkındaydı. Sağlığına ek olarak, Pasifik Okyanusu ve uçuş zamanı için endişeleniyordu. Sağlık, kimsenin uzun süre güvene-meyecegi bir şeydi. Pasifik Okyanusu dört bir yandan fil sayrılığı ve başka dehşet verici hastalıklarca kuşatılmış bir su kitlesiydi, ve Yossarian'ı uçuştan men ederek Albay Cathcart'ın öfkelen-dirirse aniden kendini oraya nakledilmiş bulabilirdi. Uçuş zamanı ise, uçuş zammı alabilmek için her ay uçarak geçirmesi gereken süreydi. Doktor Daneeka uçmaktan nefret ederdi. Bir uçağın içindeyken kendim hapsedilmiş hissederdi. Bir uçağın içindeyken, uçağın içinde bir başka yer

dışında gidecek bir şey bulunamazdı kesinlikle. Doktor Danneka'ya, uçağa binmekten zevk alan insanların aslında bilinçaltında ana rahmine dönme arzusu duyduklan söylenmişti. Bunu ona söyleyen Yossarian'dı. Yossarian, Doktor Daneeka'nın uçuş zammını ana rahmine dönmek zorunda kalmadan her ay almasını mümkün kılmıştı. Yossarian, eğitim uçuşlarında ya da Roma yolculuklarında, uçuş defterine Doktor Daneeka'nın ismini de yazması için McWatt'ı ikna edecekti.

"Nasıl olduğunu bilirsin," demişti Doktor Daneeka, bir sırrı paylaşırcasına, kurnaz kurnaz göz kırparak. "Zorunlu değilsem neden risk alayım?"

"Elbette," diye onaylamıştı Yossarian.

"Benim uçağa binip binmediğim kimin için, ne fark eder ki?"

"Etmez."

"Elbette, benim anlatmak istediğim de bu," demişti Doktor Daneeka. "Bu dünyanın çarklarını döndürmek için birazcık yag lazım. Bir el diğerini yıkar. Ne demek istediğimi anlıyorsun, değil mi? Sen benim sırtımı kaşı, ben de senin sırtını kaşıyayım."

Yossarian ne demek istediğini anlıyordu.

"Anlatmak istediğim bu değil," dedi Doktor Daneeka, Yossa rian onun sırlını kaşımaya başladığı zaman. "Ben işbirliğinden bahsediyorum. İltimaslardan. Sen bana iltimas geç, ben de sana iltimas geçeyim. Anladın mı?"

"Bana iltimas geç," diye talepte bulundu Yossarian.

"Mümkün değil," diye yanıt verdi Doktor Daneeka.

Yakaladığı her fırsatta, çadırın dışında, güneş altında, her gün yıkanmaktan antiseptik bir griye dönmüş haki yaz pantolonu ve kısa kollu yaz gömleği içinde, keyifsiz keyifsiz otururken Doktor Daneeka'da titiz ve korkutucu bir hal olurdu. Bir kez dehşetle donakalmış ve bir daha da tam olarak çözülmemiş bir adama benzerdi. Kendi içine kapanır, zayıf

omuzlarını kaldırarak başını eger, parlak gümüş rengi tırnakları olan bronzlaşmış ellen ile, üşümüş gibi kavuşturduğu, çıplak kollarının arkalarını nazikçe ovalardı. Aslında, kendisi için üzülmeyi bir türlü bırakmayan son derece sıcak, son derece sevecen bir adamdı.

"Neden ben?" diye hayıflanırdı durmaksızın. İyi bir soruydu.

İyi bir soru olduğunu Yossarian biliyordu çünkü Yossarian iyi soru koleksiyonu yapardı. Onları Clevinger'ın eskiden haftada iki gece, herkesin muhtemelen bir asi olduğunu bildiği gözlüklü onbaşı ile birlikte, Yüzbaşı Black'ın istihbarat çadırında düzenlediği eğitim seanslarını aksatmak için kullanırdı. Yüzbaşı Black adamın asi olduğunu biliyordu çünkü adam gözlük takıyor, *çözüm yolu* ve *ütopya* gibi laflar kullanıyor, Almanya'daki Amerikan karşıtı eylemlerle mücadele ederken harika bir iş çıkaran Adolf Hitler'i eleştiriyordu. Yossarian eğitim seanslarına katılıyordu çünkü neden onu öldürmeye çalışan bu kadar çok insan olduğunu anlamaya çalışıyordu. İlgi duyan bir avuç asker daha vardı ve Clevinger ile asi onbaşı sözlerini bitirip sorusu olan var mı, diye sorma hatasını yaptıkları zaman bir sürü güzel soru soruluyordu.

"İspanya kim?"

"Neden Huier?"

"Doğru zaman ne zaman?"

"Baba dediğim o kamburu çıkmış, un suratlı yaşlı adam atlıkarınca bozulduğu zaman neredeydi?" "Münih'te kozlar nasıldı?" "Ho-ho beriberi." ve

"Fasa fiso!" yorumları art arda, hızla gelirdi; ve sonra Yossarian kimsenin yanıtını bilmediği bir soru sorardı:

"Geçen senenin Snovvden'ları nerede?"

Soru onları altüst ederdi çünkü Snovvden, Avignon üzerinde, Dobbs havada kafayı yediği ve uçağın kontrolünü Huplein elinden kaptığında

ölmüştü.

Onbaşı aptalı oynamıştı. "Ne?" diye sormuştu.

"Geçen senenin Snowden'ları nerede?"

"Korkarım anlamıyorum."

"Ou *sont ks Neigedens d'antan?"*[15] dedi Yossarian, işi kolaylaştırmak için.

"Parkz en anglais'"[16] Tanrı aşkına," dedi onbaşı. *"]e ne park pasjrançais"*[17]

15)Fransız şairi Françoıs Villon'un (1431-1463) tanınmış dizesi "oü sont *les ne***iges** *d'antan-a* **("dünün karlan nerede") gönderme. Yossarian, "Snowden'lan"** *(Snowdens)* **sözcüğüyle Fransızca'dakı** *neige* **(kar) sözcüğüyle oynuyor (en.)**

15) Fransızca "İngilizce konuşun..." (en.)

17) Fransızca "Fransızca bilmiyorum." (en)

"Ben de bilmem," diye yanıt verdi Yossarian. Becerebilse, bu bilgiyi adamdan koparmak için sözcükler dünyasının dört köşesine kovalardı adamı; ama Clevinger, iyi sulanmamış gözleri yaşararak, nefes nefese, sıska ve solgun bir biçimde araya girmişti.

Grup Karargahı alarma geçmişti çünkü diledikleri soruyu sormakta özgür olduklarını hisseden insanların neler öğrenebileceğini bilmek imkansızdı. Bunu engellemek için Albay Cathcart, Yarbay Korn'u görevlendirmişti ve 'Yarbay Korn soru sorma eylemini hüküm altına alan bir kuralla başanya erişmişti. 'Yarbay Korn'un kuralı dahiyane bir fikirdir', dedi Yarbay Korn, Albay Cathcart'a verdiği raporda. Yarbay Korn'un kuralına göre, yalnızca soru sormayan insanlara soru sorma hakkı tanınıyordu. Kısa süre sonra toplantılara yalnızca hiç soru sormayan insanlar katılır olmuştu ve sonra eğitim seanslan tamamen kaldırılmıştı; çünkü Clevinger, onbaşı ve Yarbay

Korn hiç soru sormayan insanlan eğitmenin ne mümkün ne de gerekli olduğu konusunda hemfikir olmuşlardı.

Albay Cathcart ile Yarbay Korn, papaz dışındaki tüm diğer karargah personeli gibi Grup Karargah binasında yaşıyor ve çalışıyordu. Grup Karargah binası tozlu, kırmızı taşlardan ve tan-gırdayan bir sıhhi tesisattan yapılmış, devasa, rüzgarlı, köhne bir binaydı. Binanın arkasında, Albay Cathcart tarafından, Grup subaylarının eğlenmesi için özel olarak yaptırılmış çağdaş bir atış alanı vardı. General Dreedle sayesinde, muharebeye katılan her subayın ve her erin o alanda ayda en az sekiz saat geçirmesi gerekiyordu artık.

Yossarian atış yapıyor ama hiç vuramıyordu. Appleby de atış yapıyordu ama hiç ıskalamıyordu. Yossarian atış yapmakta kumarda olduğu kadar kötüydü. Kumar oynarken de para kazana-mıyordu. Hile yaptığı zaman bile kazanamıyordu çünkü birlikte oynadığı insanlar hile yapmak konusunda da ondan daha iyiydi. Yossarian'ı hayal kırıklığına uğratan, artık pes ettiği iki konu vardı: asla iyi bir atıcı olamayacaktı ve asla para kazanamayacaktı.

"Para *kazanmamak* için kafa gerekir," diye yazdı Albay Car-gill düzenli olarak hazırladığı, birer vaazı andıran, General Pec-kemin imzası ile dağıtılan sirkülerlerden birinde. "Bu zamanda her ahmak para kazanabilir; ve çoğu kazanıyor da. Ama ya ye tenekli, kafası çalışan insanlar? Para kazanan bir şair söyleyin."

"T. S. Eliot,'[18] dedi eski Birinci Sınıf Er Wintergreen, Yirmi-yedinci Hava Kuvvetleri Karargahı'ndaki posta odasında; ve kimliğini bildirmeden telefonu çarparak kapattı.

18) Thomas Stearns Eliot (1888-1965), Amerika doğumlu şair, oyun yazan ve edebiyat eleştirmeni, (en.)

Roma'daki Albay Cargill allak bullak olmuştu.

"Kimdi o?" diye sordu General Peckem.

"Bilmiyorum," diye yanıt verdi Albay Cargill.

"Ne istiyormuş?"

"Bilmiyorum."

"Ee, ne dedi peki?"

"T. S. Eliot,'" dedi Albay Cargill.

"Ne dedin?"

"T. S. Eliot,'" diye tekrarladı Albay Cargill. "Yalnızca 'T. S....'"

"Evet, komutanım. Yalnızca bunu söyledi. Yalnızca T. S. Eliot.'" "Acaba ne anlama geliyor?" diye düşüncelere daldı General Peckem.

Albay Cargill de aynı şeyi merak ediyordu. "T S. Eliot," dedi General Peckem düşünceli düşünceli. "T. S. Eliot," diye yankıladı Albay Cargill, aynı kasvetli şaşkınlıkla.

Bir an sonra General Peckem sahte, yumuşak bir gülümseme ile kendine geldi. Yüzünde kurnaz ve sinsi bir ifade vardı. Gözleri kötü kötü parlıyordu. "Biri bana General Dreedle'ı bulsun," dedi Albay Cargill'e. "Kimin aradığını söylemesin."

Albay Cargill telefonu ona uzattı.

"T. S. Eliot," dedi General Peckem ve telefonu kapattı.

"Kimdi o?" diye sordu Albay Moodus.

Korsika'daki General Dreedle yanıt vermedi. Albay Moodus General Dreedle'ın damadıydı ve General Dreedle, karısının ısrarı üzerine, kendi sağduyusunu dinlemeden onu orduya almıştı. General Dreedle Albay Moodus'a sakin bir nefretle baktı. Damadının görüntüsünden bile nefret ediyordu. Adam onun emir subayıydı, dolayısıyla devamlı yanında hizmete hazır bekliyordu. General Dreedle kızının Albay Moodus'la evlenmesine karşı çıkmıştı çünkü düğünlere katılmaktan hoşlanmazdı. General Dreedle tehditkar, dalgın bir tavırla kaşlarını çatarak ofisindeki boy aynasına

yaklaştı ve tıknaz yansımasına baktı. Geniş bir alnı, kırlaşmaya yüz tutmuş bir kafası, gözlerinin üzerinde demir grisi tüy yumaklan, küt ve kavgacı bir çenesi vardı. Biraz önce aldığı şifreli mesaj üzerine düşünüp taşınmaktaydı. Aklına bir fikir gelince yüzü yavaşça yumuşadı. Generalin dudakları kötücül bir keyifle kıvrıldı.

"Peckem'ı bul," dedi Albay Moodus'a. "Ama o piç kimin aradığını öğrenmesin."

"Kimdi o?" diye sordu Albay Cargill, Roma'da.

"Aynı kişi," diye yanıt verdi General Peckem kesin bir dehşet ifadesi ile. "Şimdi de benim peşime düştü."

"Ne istiyormuş?"

"Bilmiyorum."

"Ne dedi?"

"Aynı şeyi."

"T. S. Eliot mı?"

"Evet, 'T. S. Eliot.' Yalnızca bunu söyledi." General Pec-kem'ın aklma umut dolu bir düşünce geldi. "Belki yeni bir şifre gibi bir şeydir, günün renkleri gibi. Neden birine Muhaberat'a gidip sormasını söylemiyorsun? Bak bakalım yeni bir şifre gibi bir şey ya da günün renkleri miymiş?"

Muhaberat T. S. Eliot'ın yeni bir şifre ya da günün renkleri olmadığını söyledi.

Bir sonraki fikir Albay Cargill'in aklına geldi. "Belki de Yir mıyedinci Hava Kuvvetleri Karargahı'na telefon edip onların bir şey bilip bilmediğini sormalıyım. Orada bana oldukça yakın, Wintergreen adında bir memur vardır. Nesrimizin fazla sıkıcı olduğu tüyosunu o vermişti bana."

Eski Birinci Sınıf Er Wintergreen, Albay CargiU'e Yirmiye-dinci Hava Kuvvetleri Karargahında T. S. Eliot diye bir şeye dair kayıt olmadığını

bildirdi.

"Bugünlerde nesrimiz nasıl?" diye sordu Albay Cargill, eski Birinci Sınıf Er Wintergreen telefonu açtığında. "Şimdi daha iyi, değil mi?"

"Hâlâ çok uzun ve sıkıcı," diye yanıt verdi eski Birinci Sınıf Er Wintergreen.

"Bütün bunların arkasında General Dreedle'ın olduğu ortaya çıkarsa hiç şaşmam," diye itiraf etti General Peckem sonunda. "O atış alanına ne yaptığını hatırla."

General Dreedle Albay Cathcartin özel atış alanını muharebeye katılan bütün subaylara ve erlere açmıştı. General Dreedle adamlarının atış alanında, tesisin ve uçuş programlarının izin verdigınce çok zaman geçirmesini istiyordu. Ayda sekiz saat atış yapmak onlar için mükemmel bir eğitimdi. Atış yapmak onları eğitirdi.

Dunbar atış yapmaya bayılıyordu çünkü atış yaparak geçirdiği her dakikadan nefret ediyordu ve böylece zaman çok yavaş geçiyordu. Atış alanında, Havermeyer ve Appleby gibi adamlarla geçirdiği bir saatin, on bir çarpı on yedi seneye bedel olduğunu hesaplamıştı.

"Bence sen delisin," diye karşılık vermişti Clevinger Dun-bar'ın keşfine.

"Kim sordu ki?" diye yanıt verdi Dunbar.

"Gerçekten söylüyorum," diye ısrar etti Clevinger.

"Kimin umurunda?" diye yanıt verdi Dunbar.

"Gerçekten. Hattâ daha ileri gidip, can sıkıntısı ve rahatsızlık dolu dönemlerde hayatın daha uzun göründüğünü..." "... daha uzun *olduğunu. :'*

"... daha uzun *olduğunu...* daha *uzun* mu? Tamam, daha uzun *olduğunu* bile kabul ederim, a..."

"Tahmin et, ne kadar hızlı?" dedi Dunbar aniden. "Ha?" i

"Geçiyorlar," diye açıkladı Dunbar.

"Kim?"

"Seneler."

"Seneler?"

"Seneler," dedi Dunbar. "Seneler, seneler, seneler."

"Clevinger, neden Dunbar'ı rahat bırakmıyorsun?" diye araya girdi Yossarian. "Bunun ona ne kadar zarar verdiğini görmüyor musun?"

"Sorun değil," dedi Dunbar yücegönüllülükle. "Harcayacak birkaç on yılım var. Bir senenin geçip gitmesinin ne kadar uzun sürdüğünü biliyor musun?"

"Sen de çeneni kapa," dedi Yossarian kıkırdamaya başlamış olan Orr'a.

"Yalnızca şu kızı düşünüyordum," dedi Orr. "Sicilya'daki şu kızı. Sicilya'daki kel kafalı kızı."

"Sen de çeneni kapasan iyi *olacak,"* diye uyardı Yossarian onu

"Senin suçun," dedi Dunbar Yossarian'a. "Neden istediği gibi kıkırdamasına izin vermiyorsun? Konuşmasından daha iyi."

"Tamam. Hadi, madem istiyorsun kıkırda."

"Bir senenin geçip gitmesinin ne kadar uzun sürdüğünü biliyor musun?" diye tekrarladı Dunbar, Clevinger'a hitaben. "İşte şu kadar." Parmaklarını şıklattı. "Bir saniye önce, ciğerlerin temiz hava ile dolu, üniversiteye adım atıyordun. Bugünse yaşlı bir adamsın."

"Yaşlı mı?" diye sordu Clevinger şaşkın şaşkın. "Sen neden bahsediyorsun?" "Yaşlı."

"Ben yaşlı değilim."

"Her görev uçuşunda ölüme birkaç santim yakın oluyorsun. Bu yaşta daha ne kadar yaşlı olabilirsin ki? Bundan yarım dakika önce de liseye giriyordun ve kopçası açılmış bir sütyenden daha yakın bir Cennet hayal

edemiyordun. Ondan bir saniyenin beşte biri kadar önce de küçük bir çocuktun ve yüz bin sene kadar uzun gelen ama yine de göz açıp kapayana kadar geçip giden on haftalık yaz tatili seni bekliyordu. Ciuvv! Roket kadar hızlı. Zamanı başka ne halt edip de yavaşlatabileceğim sanıyorsun?" Sözlerini bitirdiğinde Dunbar öfkelenmişti.

"Eh, belki de doğrudur," diye teslim oldu Clevinger boyun eğerek. "Belki de uzun bir yaşam uzun gelecekse, gerçekten de pek çok nahoş durumla dolu olmalıdır. Ama böyle bir durumda, uzun bir yaşamı kim ister ki?"

"Ben isterim," dedi Dunbar ona.

"Neden?" diye sordu Clevinger.

"Başka istenecek ne var ki?"

ŞEF BEYAZ YARIMYULAF

Doktor Daneeka benek benek, gri çadırını, hem korktuğu hem horgördügü Şef Beyaz Yarımyulafla paylaşıyordu.

"Adamın karaciğerini gözlerimin önüne getirebiliyorum," diye homurdandı Doktor Daneeka.

"Benim karaciğerimi gözlerinin önüne getir," diye tavsiyede bulundu Yossarian.

"Senin karaciğerinin bir şeyi yok."

"Ne kadar bilgisiz olduğunu gösteriyor bu," diye blöf yaptı Yossarian ve Doktor Daneeka'ya karacigerindeki endişe verici agnyı, onun Hemşire Duckett ile Hemşire Cramer'ı ve hastanedeki bütün doktorları endişelendirdiğini, çünkü agnnın ne artıp sarılığa dönüştüğünü ne de geçtiğini anlattı.

Ağrısı Doktor Daneeka'nın ilgisini çekmemişti. "Seninki de dert mi?" diye sordu. "Ya bana ne demeli? O yeni evli çift içeri girdiğinde ofisimde olmalıydın."

"Hangi yeni evli çift?"

"Bir gün ofisime giren yeni evli çift. Sana onları hiç anlatmadım mı? Kadın bir harikaydı."

Doktor Daneeka'nın muayenehanesi de öyleydi. Bekleme odasını ucuz mobilyalar arasında bulabildiği en iyi takımla ve Japon balıklarıyla süslemişti. Alabileceği her şeyi kredi ile almıştı,

Japon balıklarını bile. Kalanı için, kârdan pay karşılığında açgözlü akrabalardan borç almıştı. Muayenehanesi Staten Adası'nda, feribot iskelesinden yalnızca dön sokak ve bir süpermarket, üç güzellik salonu, iki sahtekar eczaneden oluşan bloktan yalnızca bir sokak ötede, tam bir yangın tuzağı olan iki daireli bir binadaydı. Köşedeydi ama bütün bunların faydası

olmamıştı. Adaya aşınanların sayısı azdı ve insanlar senelerdir gittikleri aynı doktorlara gitme alışkanlığına sıkı sıkı bağlıydılar. Faturalar hızla yığılmıştı ve kısa sürede Doktor Daneeka kıymetli tıbbi cihazlarını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştı, önce hesap makinesine, sonra daktilosuna el konmuştu. Japon balıkları ölmüştü. Neyse ki tam her şey dibe vuracakken savaş çıkmıştı.

"Tanrı'nın bir nimetiydi," diye itiraf etti Doktor Daneeka ciddi bir ifade ile. "Diğer doktorların çoğu kısa sürede orduya alındı ve işler bir günde açıldı. Muayenehanenin köşede olması gerçekten işe yaramaya başlamıştı ve kendimi kısa sürede doğru düzgün bakamayacağım kadar çok hasta ile uğraşırken buldum. O iki eczaneden aldığım komisyonu yükselttim. Güzellik salonları haftada iki-üç kürtaj getiriyordu. İşler daha iyi olamazdı. Bir de başıma gelene bak. Beni bulmak için askerlik şubesinden birini göndermeleri gerekiyordu. Çürüğe çıkmam gerekirdi.[19] Kendimi tepeden tırnağa muayene etmiştim ve çürüğe çıkarılmam gerektiğini görmüştüm. İlçemin tıp cemiyetinde ve yerel Daha İyi İş Dernegi'nde[20] itibarlı bir doktor sayıldığıma göre benim değerlendirmemin yeterli olacağını sanırsın, değil mi? Ama hayır, yeterli değilmiş. Gerçekten de bir bacağımın kalçamdan kesik olup olmadığım ve gerçekten de tedavi edilemeyen bir mafsal iltihabı ile yatalak olup olmadığımı görmek için birini gönderdiler. Yossarian, ruhani değerlerin gittikçe yozlaştıgı, güvensizlik dolu bir çağda yaşıyoruz. Korkunç bir şey bu," diye itiraz etti Doktor Daneeka, güçlü duygularla titreyen bir sesle. "Ehliyetli bir doktorun sözünün âşık olduğu vatan tarafından yeterli bulunmaması korkunç bir şey."

19) Orijinalinde *Four-F:* **Orduya yazılan ama fiziksel olarak askerliğe uygun görülmeyen kişiler için (en.)**

20) ***Beller Business Bureau:*** **1912 yılında kurulan, ABD ve Kanada'da faaliyet gösteren dürüst iş yapmak yanlısı organizasyon (en.)**

Doktor Daneeka askere alınmış, uçağa binmekten korkmasına rağmen uçuş hekimi olarak Pianosa'ya gönderilmişti.

"Başıma bela aramak için bir uçağa binmem gerekmiyor," diye yorum yaptı, gücenmiş gücenmiş bakan, kahverengi, boncuk gözlerini miyop miyop kırpıştırarak. "Bela beni arıyor zaten. Anlatıp durduğum, bir türlü bebeği olmayan bakire gibi."

"Hangi bakire?" diye sordu Yossarian "Bana yeni evlenen çifti anlatacağını sanıyordum."

"Anlatmaya çalıştığım bakire de o işte. Bir çift genç çocuktular ve evlenmelerinin üzerinden, ah, bir seneden biraz fazla zaman geçmişti ki randevu almadan muayenehaneme daldılar. Kızı görmeliydin. O kadar tatlı, o kadar genç ve güzeldi kı. Âdetlerini sorduğum zaman bile kızarmıştı. O kızı sevmekten hiç vazgeçmeyeceğim sanırım. Rüya gibiydi. Boynundaki Azız An-tuan *{Sami Arıthony)* madalyonu hayatım boyunca gördüğüm en güzel iki göğüsün arasına sarkıyordu. 'Aziz Antuan için korkunç bir çile olmalı,' diye şaka yaptım -sırf kızı rahatlatmak için, bilirsin. 'Aziz Antuan mı?' dedi kızın kocası. 'Aziz Antuan da kim?' 'Karma sor,' dedim ona. 'Azız Antuan'ın kim olduğunu o sana söyleyebilir.' 'Aziz Antuan kim?' diye sordu adam karısına. 'Kim?' dedi kız. 'Aziz Antuan,' dedi adam kıza. 'Aziz Antuan mı?' dedi kız. Aziz Antuan da kim?' Muayene odasında kızın içine bir güzel baktığımda, hâlâ bakire olduğunu gördüm. Kız korsesini takar, çoraplarını jartiyerle bağlarken kocası ile yalnız konuştum. 'Her gece,' diye böbürlendi adam. Ukalanın tekiydi, biliyor musun? 'Tek gece bile atlamıyorum,' diye böbürlendi. Cid diydi. 'İşe gitmeden önce, o bana kahvaltı hazırladıktan sonra da hallediyorum,' diye böbürlendi. Bunun yalnızca tek bir açıklaması vardı. Kız da yanımıza geldiği zaman onlara, muayenehanemde sakladığım lastik modellerle cinsel ilişkinin nasıl yapılacağını gösterdim. Muayenehanemde her iki cinsin bütün üreme organlarını gösteren lastik modeller vardır. Skandaldan kaçınmak için onları ayrı dolaplara kilitlerim. Yani, kilitlerdim. Artık modellerim yok, artık bir muayenehanem bile yok.

Sahip olduğum tek şey daima düşük çıkan ve artık beni endişelendirmeye başlayan bir ateş. Sıhhiye çadırında benim için çalışan şu iki oğlan teşhis işinde berbatlar. Tek bildikleri şikayet etmek. Onlarınki de dert mi sanki? Ya bana ne demeli? Yeni evlenmiş o çift bana, daha önce hiç duymadıkları bir şey anlatıyormuşum gibi bakarken muayenehanemde olmalıydılar. Bu kadar meraklı kimseyi görmemişsindir. 'Yani şöyle mi?' diye sordu adam ve modelleri bir süre kendi kendine oynattı. Bilirsin, ne türden birinin bunu yapmaktan büyük zevk alacağını anlayabiliyorum. 'Aynen öyle,' dedim. 'Şimdi eve gidin, birkaç ay boyunca gösterdiğim gibi yapın. Bakın bakalım ne olacak. Tamam mı?' 'Tamam,' dediler ve hiç itiraz etmeden nakit ödeme yaptılar. 'İyi eğlenceler,' dedim onlara. Bana teşekkür ettiler ve birlikte çıktılar. Adam kolunu kızın beline dolamıştı. Eve dönüp kızın içine girmek için sabırsızlanıyor gibiydi. Birkaç gün sonra tek başına geri döndü ve hemşireme beni hemen görmesi gerektiğini söyledi. İkimiz yalnız kalır kalmaz burnuma bir yumruk indirdi." "Ne yaptı, ne yaptı?"

"Bana ukala dedi ve burnuma bir yumruk indirdi. 'Nesin sen, ukalanın teki mi?' dedi ve kıçımın üzerine oturttu beni. Bam! Aynen böyle. Dalga geçmiyorum."

"Dalga geçmediğini biliyorum," dedi Yossarian. "Ama neden yaptı bunu?"

"Neden yaptığını ben nereden bileyim?" diye terslendi Doktor Daneeka sinirle.

"Belki Aziz Antuan ile ilgili bir şeydir, ha?"

Doktor Daneeka boş boş baktı Yossarian'a. "Aziz Antuan mı?" diye sordu şaşkınlıkla. "Aziz Antuan da kim?"

"Ben nereden bileyim?" diye yanıt verdi Şef Beyaz Yarımyulaf. Kolunun içine bir viski şişesi sıkıştırmış halde sallana sanana içeri girmiş, huysuz huysuz ikisinin arasına oturmuştu.

Doktor Daneeka tek kelime etmeden doğruldu ve sandalyesini çadırın dışına taşıdı. Beli, sırtından hiç inmeyen koskoca haksızlıklar çuvalı yüzünden bükülmüştü. Oda arkadaşının arkadaşlığına tahammül edemiyordu.

Şef Beyaz Yarımyulaf onun deli olduğunu düşünüyordu. "O adamın derdi ne biliyorum," diye yorum yaptı ters ters. "Kafası çalışmıyor, derdi bu işte. Kafası birazcık çalışsa bir kürek kapıp kazmaya başlardı. Tam burada, çadırın içinde, tam yatağımın altını kazmaya başlardı. Kısa sürede petrol bulurdu. ABD'de bir erin bir kürek kullanarak petrol bulduğunu bilmiyor mu? O çocuğa ne olduğunu hiç duymamış mı -Colorado'dan gelen aşağılık sıçan pezevenk piç sümüklünün adı neydi?"

"Wintergreen."[21]

"Wintergreen."

"Korkuyor," diye açıkladı Yossarian.

"Ah, hayır. Wintergreen korkmaz." Şef Beyaz Yarımyulaf, giz-leyemedigi bir hayranlıkla başını iki yana salladı. "O leş kokulu küçük serseri ukala orospu çocuğu hiç kimseden korkmaz."

"Doktor Daneeka korkuyor. Derdi bu işte."

21) 'Wintergreen yagı'na, 'Methyi Salicylate'e gönderme. Kış boyunca fotosentezi sürdürüp yeşil kalan bitkiler için kullanılan *Wintergreen* sözcüğü aynı zamanda bu bitkilerin önemli bir kısmından elde edilen yağı (oil) işaret ediyor. Hemen yukarıdaki cümlelerde kullanılan petrol (oil) bulma ile beraber okunduğunda kelime oyunu, (en.)

"Neden korkuyor?"

"Senden korkuyor," dedi Yossarian. "Zatürreeden öleceğinden korkuyor."

"Korksa iyi olur zaten," dedi Şef Beyaz Yanmyulaf. Dev göğsünde alçak, derin bir kahkaha gürledi. "Öleceğim de. Bekle de gör."

Şef Beyaz Yanmyulaf Oklahomalı yakışıklı, esmer bir kızıl-deriliydi. Ağır, sert kemikli bir yüzü, darmadağın siyah saçları vardı. Enid şehrinden, melez bir Creek[22] yerlisi idi ve kendine has gizemli sebeplerden dolayı zatürreeden öleceğine karar vermişti. Cathcart, Korn, Black ve Havermeyer gibi isimlere sahip yabancılardan nefret eden ve hepsinin iğrenç atalarının geldiği yere dönmesini dileyen asık suratlı, kinci, hayal kırıklığına uğramış bir kızılderiliydi.

22) ABD'nin güneydoğusunda yaşayan Creek yerlilerinin orijinal adı Muscogee (veya Muskogee) olup kendilerini bugün bu adla tanımlıyorlar, (geleneksel okunuşuyla *Mvskoke)*. (en.)

"Hayatta inanmazsın, Yossarian," dedi düşünceli düşünceli, Doktor Daneeka'yı oltaya getirmek için bilinçli olarak sesini yükselterek, "ama birileri lanet olası dindarlıkları ile kirletene kadar, yaşamak için son derece güzel bir ülkeydi burası."

Şef Beyaz Yanmyulaf beyaz adamdan intikamını almaya kararlıydı. Zar zor okuyup yazabiliyordu ve Yüzbaşı Black'in yardımcı istihbarat subayı olarak atanmıştı.

"Okuyup yazmayı nasıl öğreneyim?" diye sordu Şef Beyaz Yanmyulaf sahte bir kavgacılıkla, Doktor Daneeka'nın duyabilmesi için sesini yine yükselterek. "Çadırımızı nereye kursak oraya petrol kuyusu açıyorlardı. Ne zaman petrol kuyusu açsalar petrol buluyorlardı. Ve ne zaman petrol bulsalar, bize çadırımızı toplayıp başka yere gitmemizi söylüyorlardı. İnsandan çok petrol mıknatısıydık sanki. Tüm ailemizle petrol yatakları arasında doğal bir çekim vardı. Kısa sürede dünyanın bütün petrol şirketleri teknisyenlerini peşimize taktı. Devamlı hareket halindeydik. Çocuk yetiştirmek için acayip bir yoldu, bunu söyleyebilirim sa na. Bir yerde bir haftadan fazla kaldığımı sanmıyorum."

Şefin çocukluğuna dair ilk anıları bir jeologla ilgili olanlardı.

"Ne zaman bir Beyaz Yanmyulaf dogsa," diye devam etti, "borsa yükselmeye başlardı. Kısa süre sonra kuyu açmakla görevli ekipler, sırf birbirlerini atlatabilmek için, teçhizatları ile birlikte bizi izlemeye başladılar. Şirketler birleşmeye başladı ki bizi izlemekle görevlendirdikleri personel sayısı azalsın. Ama peşimizdeki kalabalık gittikçe büyüdü. Doğru düzgün uyuduğumuz tek bir gece hatırlamıyorum. Biz durduğumuzda onlar da duruyordu. Biz hareket ettiğimizde onlar da karavanları, buldozerleri, sondaj kuleleri, jeneratörleri ile birlikte hareket ediyorlardı. Ayaklı ekonomik gelişmeydik. Sırf peşimizden kasabaya getireceğimiz iş fazlalığı yüzünden, en iyi otellerin bazılarından davet almaya başladık. O davetlerin bazıları gerçekten çok cömertti ama hiçbirini kabul edemiyorduk çünkü biz kızılderi-liydik ve bizi davet eden en iyi oteller kızılderili konuk kabul etmiyordu. Irksal önyargı korkunç bir şeydir, Yossarian. Gerçekten öyledir. Düzgün, sadık bir kızılderiliye pis bir zenci, Yahudi, İtalyan ya da Meksika bozması gibi davranmak korkunç bir şeydir." Şef Beyaz Yanmyulaf yavaşça, inançla başını salladı.

"Sonra, Yossarian, sonunda olan oldu -sonun başlangıcı. Bizi önden izlemeye başladılar. Bir sonraki durağımızın nerede olacağını tahmin etmeye çalışıyor, daha biz oraya gitmeden kazmaya başlıyorlardı, bu yüzden duramıyorduk bile. Biz battaniyelerimizi sermeye başlar başlamaz atıyorlardı bizi oradan. Bize güveniyorlardı. Bizi kovmadan önce petrol bulmayı bile beklemiyorlardı. Öyle yorulmuştuk ki zamanımızın tükenmesine bile aldırmıyorduk neredeyse. Bir sabah kendimizi, onlardan yana gitmemizi bekleyen petrolcüler tarafından sarılmış halde bulduk. Yanlarına gidersek bizi kovalamak için bekliyorlardı. Nereye baksak, tepede bekleyen bir petrolcü görüyorduk. Tıpkı saldırmaya hazırlanan kızılderililer gibi bekliyorlardı. Son buydu işte. Olduğumuz yerde kalamıyorduk çünkü yeni koyulmuştuk. Ve gidecek yerimiz de yoktu. Beni Ordu kurtardı. Neyse ki savaş tam zamanında başladı ve askerlik şubesi

beni petrolcülerin ortasından alıp güvenlik içinde Colorado'daki Lowery Kışla-sı'na bıraktı. Hayatta kalan tek kişi bendim."

Yossarian onun yalan söylediğini biliyordu ama sözünü kesmedi. Şef Beyaz Yarımyulaf sözlerine devam ederek, bir daha anne babasından haber almadığını iddia etti. Ama bu onu fazla rahatsız etmemişti çünkü anne babasının onlar olduğunu söyleyen bir onlar vardı; ve başka bir sürü konuda ona yalan söylediklerinden, bu konuda da yalan söylemiş olabilirlerdi pekala. Şef Beyaz Yarımyulaf bir anlık dalgınlık sonucu fazlaca kuzeye giden ve farkında olmadan Kanada sınırını geçen bir kuzen grubu ile daha çok ilgileniyordu. Kuzenler geri dönmeye çalıştıkları zaman sınırda, Amerikan göçmen ofisi yetkilileri tarafından durdurulmuşlardı ve ülkeye geri dönmelerine izin verilmemişti. Geri dönemiyorlardı çünkü derileri kırmızıydı.

Korkunç bir espriydi ama Doktor Daneeka Yossarian bir sonraki görevden sonra tekrar gelene ve ikna etme umudu olmamasına rağmen bir kez daha onu uçuştan men etmesi için yalvarana kadar gülmedi. Doktor Daneeka bir kez kıkırdadı; sonra da kendi sorunlarına gömüldü. O sorunların arasında, bütün sabah onu kızılderili güreşine davet edip durmuş olan Şef Beyaz Yanmyulaf da vardı. Yossarian o anda, oracıkta delirmeye karar verdi.

"Zamanını boşa harcıyorsun," demek zorunda kaldı Doktor Daneeka ona.

"Deli olan birini uçuştan men edemez misin?"

"Ah, elbette. Etmek zorundayım. Deli olan herkesi uçuştan men etmem gerektiğini söyleyen bir kural var."

"O zaman neden beni uçuştan men etmiyorsun? Ben deliyim. Clevinger'a sor istersen."

"Clevinger'a mı? Clevinger nerede ki? Sen Clevinger'ı bul, ben de sorayım."

"O zaman diğerlerine sor. Ne kadar deli olduğumu söylerler."

"Asıl deli olan onlar."

"O zaman neden onların uçuştan men etmiyorsun?" "Neden onları uçuştan men etmemi istemiyorlar?" "Çünkü onlar deli, işte bu yüzden."

"Elbette deliler," diye yanıt verdi Doktor Daneeka. "Sana demin söyledim, değil mi? Ve deli insanların deli olup olmadıklarına karar vermelerine izin veremezsin, değil mi?"

Yossarian ona ciddi ciddi baktı ve bir başka yaklaşım denedi. "Orr deli mi?"

"Elbette deli," dedi Doktor Daneeka.

"Onu uçuştan men edebilir misin?"

"Elbette edebilirim. Ama ilk önce bana gelip talepte bulunması gerek. Kural öyle diyor."

"O zaman neden talepte bulunmuyor?"

"Çünkü adam deli," dedi Doktor Daneeka. "Ucu ucuna kurtulduğu onca seferden sonra görev uçuşuna çıkmaya devam etmesi için deli olması lazım. Elbette Orr'u uçuştan men edebilirim. Ama ilk önce talepte bulunması lazım."

"Uçuştan men edilmek için yapması gereken tek şey bu mu?"

"Hepsi bu. Bana gelip talepte bulunsun."

"O zaman onu uçuştan men edebilir misin?" diye sordu Yossarian.

"Hayır. O zaman onu uçuştan men edemem. "Yani bir açmaz mı var?"

"Elbette bir açmaz var," diye yanıt verdi Doktor Daneeka.

"Madde 22'dekı[23] açmaz. Muharebe görevinden alınmak isteyen kimse aslında deli değildir."

23) Kitaba adını veren Catch 22 (Madde 22). "Catch-22" deyişi Heller'ın romanından sonra İngilizce'ye geçmiştir ve arzulanan sonucun imkansız olduğu çünkü mantıksız kurallar ve koşullarla sarılmış olduğu durumlar için kullanılır. Bu anlamda absürddür. *Catch* **sözcüğünün hile, dolap, bit yeniği, suçüstü, açmaz gibi anlamlarıyla beraber düşünülebilir, (en.)**

Tek bir açmaz vardı, o da Madde 22'ydı. Bu madde, insanın gerçek ve yakın tehlike karşısında kendi güvenliği için endişelenmesinin zihnin rasyonel bir süreci olduğunu belirtiyordu. Orr deliydi ve uçuştan men edilebilirdi. Tek yapması gereken uçuştan men edilmesini talep etmekti; ve bunu yapar yapmaz, deli olmadığı anlaşılacaktı ve başka görevlerde uçması gerekecekti. Orr un başka görevlerde uçması için deli olması gerekirdi, aklı başında olsa uçmazdı; ama aklı başındaysa uçmak zorundaydı. Uçarsa deli demekti ve uçmak zorunda değildi; ama uçmak istemiyorsa aklı başındaydı ve uçmak zorundaydı. Madde 22'deki bu şart n mutlak basitliği Yossariarıı derinden etkiledi. Saygıyla ıslık çaldı.

"İyi açmazmış Madde 22 açmazı."

"Var olan en iyi açmaz," diye onayladı Doktor Daneeka.

Yossarıan kendi içinde dönüp duran mantığı açıkça görebiliyordu. Savlarının mükemmelliğinde eliptik bir kusursuzluk vardı. Zarif ve şok ediciydi, tıpkı çağdaş sanat eserlerinin iyileri gibi. Yossarian bazen her şeyi anlayabildiğinden tam olarak emin olamıyordu, tıpkı çağdaş sanat eserlerinden ya da Orr'un App-leby'nin gözlerinde gördüğü sineklerden asla tam olarak emin olamadığı gibi. Appleby'nın gözlerindeki sinekler konusunda Orr'un iddialarından başka şey yoktu elinde.

Appleby'nin gözlerindeki sinekler hakkında, "Ah, oradalar pekala," diye temin etmişti Orr onu, Yossarian subay gazinosunda Appleby ile yumruk yumruğa dövüştükten sonra; "ama muhtemelen bunu kendisi bile bilmiyor, işte bu yüzden her şeyi ol dugu gibi göremiyor."

"Nasıl oluyor da kendisi bile bilmiyor?" diye sormuştu Yos-sarian.

"Çünkü gözlerinde sinek var," diye açıklamıştı Orr abartılı bir sabırla. "Gözlerinde sinek varken gözlerinde sinek olduğunu nasıl görebilir."

Başka her şey kadar mantıklı geliyordu kulağa ve Yossarian Orr'un sözüne inanmaya razıydı çünkü Orr, New York şehrinin dışındaki yaban topraklardan geliyordu ve yaban hayatı konusunda Yossarian'dan çok daha bilgiliydi; çünkü Yossariarıın annesi, babası, kız kardeşi, erkek kardeşi, halası, amcası, yengesi, öğretmeni, ruhani lideri, meclis üyesi, komşusu ve gazetesinin aksine Orr, yaşamsal öneme sahip hiçbir konuda yalan söylememişti ona. Yossarian Appleby hakkında öğrendiği bu yeni bilgiyi bir iki gün düşündü taşındı ve sonra, iyilik olsun diye App-leby'ye haber vermeye karar verdi.

"Appleby, senin gözlerinde sinek var," diye fısıldadı yardımseverlikle, Parmaya haftada bir kez yaptıklan sabah uçuşu öncesi paraşüt çadırının önünde karşılaştıklarında.

"Ne?" diye sordu Appleby keskin bir sesle. Yossariarıın onunla konuşmuş olmasına epey şaşırmıştı.

"Senin gözlerinde sinek var," diye tekrarladı Yossarian. "işte bu yüzden onları göremiyorsun."

Appleby Yossarian'a tiksinti dolu bir şaşkınlıkla baktı, sessizlik içinde surat asarak Havermeyer ile birlikte cipe bindi ve yerinde duramayan Grup harekat subayı Binbaşı Danby'nin bütün ön pilotlar, bombardımancılar ve seyrüsefer subaylarına brif vermek üzere beklediği brifing odasına giden uzun, dümdüz yola koyuldu. Appleby sürücü koltuğunda ya da ön koltukta uzanmış, gözlerini kapatmış olan Yüzbaşı Black duymasın diye alçak sesle konuştu.

"Havermeyer," diye sordu tereddütle. "Benim gözlerimde sinek mi var?"

Havermeyer şaşkın şaşkın gözlerini kırpıştırdı. "İnek mi?" diye sordu.

"Hayır, sinek," dedi Appleby.

Havermeyer yine gözlerini kırpıştırdı. "Sinek mi?"

"Gözlerimde."

"Delisin sen," dedi Havermeyer.

"Hayır, deli değilim. Deli olan Yossarian. Sen bana gözlerimde sinek var mı yok mu, onu söyle. Haydi. Kaldırabilirim."

Havermeyer ağzına bir parça daha yerfıstıklı krokan attı ve dikkatle Appleby'nin gözlerine baktı.

"Ben görmüyorum," diye bildirdi.

Appleby rahatlayarak derin bir nefes aldı. Havermeyer'in du-daklarına, çenesine, yanaklarına minik yerfıstığı parçacıktan yapışmıştı.

"Yüzünde yerfıstıklı krokan kırıntısı var," dedi Appleby ona.

"Gözlerimde sinek olmasındansa yüzümde yerfıstıklı krokan kırıntısı olmasını tercih ederim," diye terslendi Havermeyer.

Her kolda uçacak diğer beşer uçağın mürettebatları kamyonlarla, daha sonra yapılacak genel brifing için geldiler. Ekiplerde yer alacak üç ere briting falan verilmedi, onlar doğrudan havaalanına, o gün uçacakları uçaklara götürüldüler. Birlikte uçacakları subaylar kamyonların tangır tungur eden arka kapaklardan aşağı atlayana kadar orada, yer mürettebatı ile birlikte beklediler. Lolipop şeklindeki sert platformların üzerinde motorlar aksi aksi homurdandılar, ilk önce direndiler, sonra bir süre rahat rahat aylaklık ettiler. Sonra uçaklar sallana sallana dönüp çakıl taşı döşeli yerde kör, aptal, sakat yaratıklar gibi ilerlediler. İniş pistinin ucunda sıraya girdiler ve gittikçe yükselen kükremeler-le hızla, art arda kalktılar. Benek benek agaçlıkların üzerinde ya vaşça sıralandılar, altı kişilik bütün kollar sıralanana kadar istikrarlı bir hızla alanın üzerinde çember çizdiler ve sonra gök mavisi denizin üzerinde, kuzey İtalya ya da Fransa'ya yapacakları yolculuğun ilk ayağına koyuldular. Uçaklar düzenli olarak yükseldi.

Düşman bölgesine girdiklerinde dokuz bin fitin üzerine çıkmışlardı. İnsanı her zaman şaşırtan bir şey, yalnızca makineli tüfeklerin test atışlarının, zaman zaman telsizden gelen monoton, kısa yorumun bozduğu sakinlik ve mutlak sessizlik hissiydi. Sessizlik sonunda her uçaktaki bombardımancının ilk noktaya geldiklerini ve hedefe dönmek üzere olduklarını ilan ederek herkesi ayıltması ile bozulurdu. Her seferinde güneş parlıyor olurdu, havanın seyrekliği yüzünden her zaman insanın boğazında minik bir yapışma hissi olurdu.

Uçtukları B-25'ler dengeli, güvenilir, donuk yeşil uçaklardı. Çifte dümenleri, motorlan ve geniş kanatlan vardı. Yossarian'ın bombardımana olarak oturduğu yerden düşündüğü kadarıyla tek kusurları, uçağın pleksiglas burnundaki bombardımana bölmesini en yakın acil durum çıkış kapağına bağlayan geçidin darlığı idi. Emekleyerek geçmesi gereken geçit, uçuş kontrol teçhizatının altında, kare şeklinde, sıkışık, soğuk bir tüneldi ve Yossarian gibi iri bir adam içine zar zor sığabiliyordu. Aarfy gibi pipo tiryakisi, küçük, kertenkele gözlü, tombul yanaklı, ay suratlı bir seyrüsefer subayı da güçlük çekiyordu ve birkaç dakika uzaktaki hedefe dönerlerken Yossarian onu uçağın burnundan kovalardı. O süre içinde bir gerilim yaşanırdı; aşağıdaki uçaksavarların nişan alıp, ellerinden geliyorsa hepsini sonsuz bir uykuya yollamalarını beklemek dışında yapacak, işitecek, görecek hiçbir şeyin olmadığı bir süre.

Geçit, düşmekte olan bir uçakta Yossarian'ın dışarıya açılan cankurtaranıydı ama Yossarian geçide için için kaynayan bir düşmanlıkla küfrediyor, kendisini yok etmek için hazırlanmış bir entrikanın bir parçası olarak talihin oraya koyduğu bir engel olarak görüp onu lanetliyordu. Tam orada, bir B-25'in burnunda fazladan bir acil durum çıkış kapağı yapmaya yetecek kadar yer vardı ama acil durum çıkış kapağı yoktu. Bunun yerine geçit vardı ve Avignon uçuşunda yaşadığı tatsızlıktan sonra o geçidin her santiminden ayrı ayrı nefret etmeyi öğrenmişti; çünkü o santimler Yossarian'ın paraşütüne ulaşmasını saniye saniye geciktiriyorlardı; çünkü

paraşüt uçağın burnuna almasına izin vermeyecek ölçüde büyüktü; ve paraşütü aldıktan sonra yükseltilmiş uçuş güvertesinin arkasından ve tepeye monte edilmiş taret silahının başındaki, yüzü görünmeyen nişancının ayaklarının dibinden geçip acil durum çıkış kapağından çıkmak için daha fazla saniyeye ihtiyacı vardı. Yossarian onu uçağın burnundan kovaladıktan sonra Aarfy'nin gittiği yerde olmaya can atıyordu; Yossarian acil durum çıkış kapağının tepesinde, yanına alabilse çok memnun olacağı, yedek kurşun geçirmez yeleklerden bir mağara yapıp içine büzülmeye can atıyordu; paraşütünü ait olduğu yere, sırtına geçirmeye, bir eliyle paraşütü açacak ipin kırmız) tutamacını tutmaya, diğeri ile ölüm habercisi ilk çığlıkta onu havaya, yere doğru fırlatacak acil durum kapağının kolunu kavramaya can atıyordu, illa ki uçakta olacaksa, orada olmak istiyordu; pis, lanet, siyah uçaksavar mermisi dalgaları gittikçe artan, sallayan, çatırdayan, bomlayan, hızla büyüyen, kozmolojik bir kötücüllükle aşağıda, yukanda, her yerde patlayarak uçağı sarsar, çalkalar, titretir, takırdatır, deler ve hepsini bir saniyenin minicik bir bölümü içinde tek bir kocaman alev patlaması içinde yok etme tehditleri savururken, havada asılı duran lanet bir Japon balığı fanusundaki havada asılı duran lanet bir Japon balığı gibi burada, önde oturmak istemiyordu.

Bir seyrüsefer subayı, ya da herhangi bir şey olarak, Aarfy'nin Yossarian'a faydası yoktu ve Yossarian her seferinde onu geri yol luyordu ki aniden güvenliğe kaçmaları gerekirse birbirlerinin yolunu tıkamasınlar. Yossarian onu burundan kovaladığı zaman Aarfy, Yossarıan'ın büzülüp oturmak istediği yerde büzülüp oturmak üzere serbest oluyordu; ama bunu yapmak yerine dimdik ayakta duruyor, kalın kollarını rahat rahat pilot ve yardımcı pilot koltuklarının arkalarına dayıyor, piposunu eline alıyor, McWatt ve o anda yardımcı pilot her kimse onunla dostcanlısı sohbetler ediyor, ona ilgi gösteremeyecek kadar meşgul olan iki adama gökyüzünde komik, önemsiz şeyler işaret ediyordu. McWatt Yos-sarian'ın bağıra çağıra verdiği talimatlara uymakla fazla meşgul oluyordu. Yossarian uçağı bomba geçişi

düzeninde uçuruyor, sonra McWatt'a gece Aç Joe'nun acı ve yakarı dolu feryatlarına çok benzeyen kısa, tiz, müstehcen emirler yağdırarak açgözlü top ateşi sütunları arasından uçağı vahşice döndürüyordu. Bu kaotik çarpışma boyunca Aarfy düşünceli düşünceli piposunu çekiştiriyor, soğukkanlı bir merakla, McWatt'ın penceresinden savaşı izliyordu. Sanki o savaş onu etkileyemeyecek, uzak bir rahatsızlıktı. Aarfy, amigo aktivitelerıne ve mezun toplantılarına bayılan, adanmış bir öğrenci birliği adamı idi ve kafası korkmasına yetecek kadar çalışmıyordu. Yossarian'ın kafası korkmasına yetecek kadar çalışıyordu ve Yossarian da korkuyordu. Ateş altında görev yerini terk edip sarı göbekli bir sıçan gibi geçitte emeklemesine engel olan tek şey, hedef bölgeden çıkmalarını sağlayacak kaçınma manevralarını başkasına emanet etmeye gönlünün razı olmamasıydı. Dünyada, böylesine büyük bir sorumluluğu üstlenmeye layık, ondan başka kimse yoktu. Kendisi kadar koca bir korkak olan, tanıdığı başka kimse yoktu. Grupta, kaçınma harekatı konusunda en iyi adam Yossarian'dı; ama neden, hiç bilmiyordu.

Kaçınma harekatı için belirli bir prosedür yoktu. Tek ihtiyacınız olan şey korkuydu ve Yossarian'da da ondan bol bol vardı, Orr'dan ya da Aç Joe'dan, hattâ bir gün ölmesi gerektiği fikrine bo yun eğmiş olan Dunbar'dan bile daha fazla. Yossarian bu fikre boyun egmemişti, ve her görevde, bombalar atılır atılmaz, "Hızlı, hızlı, hızlı, hızlı, *seni piç herif,* hızlı/" diye bağırarak, burada, bu uçakta, yabancıların insafına kalmış olması tamamen McVVatt'ın suçuymuş gibi McVVatt'tan şiddetle nefret ederek, canını kurtarmak için çılgınca kaçıyordu ve uçaktaki başka herkes telsizden uzak duruyordu. Yalnız, Avignon görevinde Dobbs havada kafayı yemiş, açması bir şekilde, yardım isteyerek ağlamaya başlamıştı.

"Yardım edin ona, yardım edin ona," diye ağlamıştı Dobbs. "Yardım edin, yardım edin."

"Kime yardım edelim? Kime yardım edelim?" diye seslenmişti Yossarian, Dobbs komuta tertibatını Huple'ın elinden koparıp uçağı aniden, sağır edici,

felç edici, dehşet verici bir dalışa geçirerek Yossarian'ın kafasının tepesini uçağın tavanına yapıştırdıktan sonra kulaklığını haberleşme sistemine takarak. Huple kumanda tertibatını Dobbs'un elinden kapmış, daha biraz önce başarıyla kaçındıkları uçaksavar salvosunun ortasın dalmış olan uçağı aynı anilikle düzelterek hepsinin canını kurtarmıştı. Yossarian, uçağın burnunda, kafası tavana yapışmış halde, kı-pırdayamadan sallanırken, *Ah, Tannm! Ah, Tanrım, ah, Tanrım,* diye içten içe yakarmaktaydı.

"Bombardımana, bombardımana," diye yanıt vermişti Dobbs haykırarak, Yossarian konuştuğu zaman. "Yanıt vermiyor, yanıt vermiyor. Bombardımancıya yardım edin, bombardı-mancıya yardım edin."

"Bombardımana benim," diye haykırmıştı Yossarian ona. "Bombardımana benim. Ben iyiyim. Ben iyiyim."

"O zaman yardım et ona, yardım et ona," diye yalvarmıştı Dobbs. "Yardım edin ona, yardım edin ona."

Snovvden arkada uzanmış, ölüyordu.

AÇ JOE

Aç Joe elli görev uçuşunu tamamlamıştı ama bu hiçbir işe yaramıyordu. Çantalarını toplamış, eve gönderilmeyi bekliyordu. Geceleri tekinsiz, kulak paralayan kabuslar görüyor, Ordu'ya katılmak için yaşı konusunda yalan söylemiş ve kedisi ile birlikte Aç Joe ile aynı çadırda kalmakta olan, on beş yaşındaki pilot Huple dışında kimseyi uyutmuyordu. Huple'ın uykusu hafifti ama Aç Joe'nun çığlıklarını hiç duymadığını iddia ediyordu. Aç Joe hastaydı.

"Ee, ne olmuş?" diye hırladı Doktor Daneeka kızgınlıkla. "Ben yırtınıştım, sana söylüyorum. Senede elli bin kazanıyordum ve hemen hepsi vergiden muaftı çünkü müşterilerime ücreti nakit ödetiyordum. Dünyadaki en güçlü ticaret birliği ar-kamdaydı. Bak, ne oldu. Tam gerçekten para yapmaya başlamışken, faşizm diye bir şey icat etmeleri ve beni bile etkileyecek kadar korkunç bir savaş çıkarmaları gerekti. Aç Joe gibi binlerinin her gece kendi beynini patlatacak çığlıklar attığını her duyduğumda gülmem lazım. Gerçekten gülmem lazım. O mu hasta? Sor bakalım ona, ben nasıl hissediyormuşum acaba?"

Aç Joe kendi dertlerine öyle boğulmuştu ki Doktor Dane-eka'nın nasıl hissettiği umurunda bile değildi. Sesler vardı, örneğin. Küçük sesler onu öfkelendiriyordu ve piposunu çekiştirir ken ıslak emme sesleri çıkardığı için Aarfy'ye, yaptığı tıngırtılar yüzünden Orr'a, yirmi bir ya da poker oyunlarında kart dağıtırken, açtığı her kartı keskin bir şaklama ile masaya çarptığı için McWatt'a, sarsak sarsak ortalıklarda dolaşırken eşyalara çarptığında dişlerinin takırdamasına izm verdiği için Dobbs'a bağırmaktan sesi kısılıyordu. Aç Joe tam bir perişan, ağrılı, devim duygun[24] sinir küpüydü. Sessiz bir odada bir saatin tekdüze tıkırtısı bile, adamın korunaksız beynine işkence gibi geliyordu.

24) Devim *duygun:* **Görülen ya da işitilen şeylerden ziyade devinen görüntülen zihninde açık seçik tutabilen kimse, (çn.)**

"Beni dinle, evlat," diye açıklamıştı Huple'a sert bir sesle, bir gecenin çok geç saatlerinde, "bu çadırda yaşamak istiyorsan, benim yaptığım gibi yapacaksın. Her gece kol saatini ıkı çift yün çoraba saracaksın ve odanın diğer tarafında, dolabının dibinde saklayacaksın."

Huple, Aç Joe'ya itip kakılabılecek biri olmadığını göstermek için, meydan okurcasına çenesini çıkardı ve denileni harfi harfine yerine getirdi.

Aç Joe, gözlerinin çevresindeki morarmış halkaların arkasında, derisinin altında damarların kesik yılan parçaları gibi seğirdiği etsiz yüzlü, solgun tenli, kemikli bir tipti. Sıskası çıkmış, diken üzerinde yaşayan biriydi. Terk edilmiş bir maden kasabası gibi isli, çopur, yalnız bir yüzdü onunki. Aç Joe doymak bilmez-cesine yer, durmaksızın parmak uçlarını kemirir, kekeler, boğu-luyormuş gibi sesler çıkarır, kaşmir, terler, tükürükler saçar, çıplak kızların resmini çekmeye çalışmakta kullandığı siyah fotoğraf makinesi ile çılgınca oradan oraya koştururdu. Fotoğrafları asla çıkmazdı. Aç Joe her seferinde, ya makineye film koymayı, ya ışıkları yakmayı, ya da lensin kapağını açmayı unuturdu. Çıplak kızları poz vermeye ikna etmek kolay iş değildi ama Aç Joe işin numarasını biliyordu.

"Ben büyük adam," diye bağırırdı. "Ben *Life* dergisinden bü yük fotoğrafçı. Koskoca kapakta büyük resim. Si, si, si.' Hollywood yıldızı. Bir sürü *dinero* [25] Bir sürü boşanma. Bütün gün bir sürü aganigi."

25) İtalyanca "mangır", (en.)

Pek az kadın böylesine kurnazca dil dökmelere direnebilirdi; fahişeler kendilerini büyük bir hevesle onun ayaklarının dibine atar, Aç Joe hangi fantastik pozu istiyorsa o pozu verirlerdi. Kadınlar Aç Joe'yu öldürüyordu. Birer cinsel varlık olarak onlara verdiği karşılık, çılgın bir tapınma ve putlaştırma yaklaşımı idi. O kadınlar mucizevi olanın tatlı, tatmin verici, deli edici timsalleriydi; ölçülemeyecek kadar güçlü, dayanılmayacak kadar

keskin, adı, değersiz adamlar tarafından kiralanamayacak kadar mükemmel zevk araçlarıydı. Aç Joe o kadınların kendilerini çırılçıplak onun ellerine teslim etmelerini ancak hızla telafi edilmeye yazgılı kozmik bir yanlış olarak yorumlayabiliyordu ve Birisi onu iş üzerinde yakalayıp kadınları alıp götürmeden önce sahip olduğunu hissettiği bir iki gelip geçici an içinde onlardan ne şehevi faydalar elde edebiliyorsa etmeye çalışıyordu. Kadınları fikfiklemeli mi yoksa fotoğraflarını mı çekmeli, bir türlü karar veremiyordu; çünkü ikisini aynı anda yapmayı beceremiyor-du. Aslında, ikisini de yapmayı beceremiyordu; ona hükmeden telaş ihtiyacı performans gösterme gücünü o kadar karman çor-man ediyordu ki. Fotoğraflar asla çıkmıyordu ve Aç Joe asla kadının içine girmiyordu. Tuhaf olan şuydu ki, sivil hayatta Aç Joe gerçekten de *Life* dergisi için çalışan bir fotoğrafçıydı.

Şimdi o bir kahramandı; Hava Kuvvetleri'nden çıkan en büyük kahraman, Yossarian öyle hissediyordu; çünkü Hava Kuvvet-leri'ndeki tüm diğer kahramanlardan daha fazla muharebe görev müddeti tamamlamıştı. Aç Joe ilk muharebe görev müddetini yirmi beş görev uçuşu yaptığı zaman tamamlamıştı. O sırada, çantalarını toplaması, eve mutlu mektuplar yazması ve Çavuş Towser'a sataşa sataşa onu ABD'ye geri sevkedecek emirlerin gelmesini beklemesi için bu kadan yeterliydi. Beklerken, günlerini harekat çadırının girişinin önünde ileri geri yürüyerek, oradan geçen herkese bağıra çağıra laf sokuşturarak, Çavuş Towser ne zaman bölük çadınndan çıkacak olsa adama şakayla kanşık pis orospu çocuğu diyerek geçiriyordu.

Salerno çıkarmasının haftası Yossarian, Marakeş'e yaptığı ikmal uçuşu sırasında, Ordu Kadın Teşkilatı'ndan biri ile çalıların arasında özel göreve çıkmışken kaptığı belsoguklugu yüzünden hastanede yatarken, Aç Joe yirmi beş görev uçuşunu tamamlamıştı. Yossarian Aç Joe'ya yetişmek için elinden geleni yapmıştı ve neredeyse yetişiyordu da; altı günde altı uçuş yapmıştı ama yirmiüçüncü görevi, Albay Nevers’ın öldüğü Arezzo uçuşuydu ve eve gönderilmeye ancak bu kadar yaklaşabilmişti. Ertesi gün Albay Cathcart gelmişti. Yepyeni üniforması içinde amansız bir gururla parlıyordu.

Kumandayı devralışmı eve gitmek için gerekli uçuş sayısını yirmi beşten otuza çıkararak kutlamıştı. Aç Joe çantalarını boşaltmış, eve yeni mutlu mektuplar yazmıştı. Çavuş Tovvser'a sataşmayı bırakıp her şeyin suçunu ona atmaya başlamıştı. Halbuki Albay Cathcart'ın gelişinde, ya da yedi gün önce, ya da ondan sonra görev süresini tamamladığı beş seferinde, zamanında yürürlüğe konsa onu kurtaracak olan sevk emirlerinin yürürlüğe konmasındaki gecikmede Çavuş Tovvserin hiçbir suçu olmadığını biliyordu.

Aç Joe artık sevk emirlerini beklemenin gerilimine dayanamıyordu ve artık ne zaman yeni bir görev süresi doldursa, anında viraneye dönüyordu. Ne zaman muharebe görevinden alınsa, sahip olduğu küçük arkadaş grubuna büyük bir parti veriyordu. Kurye uçağı ile çıktığı, dört gün süren haftalık devrelerde satın almayı başardığı burbon şişelerini açıyor, gülüyor, şarkı söylüyor, dans ediyor, bir esriklik festivali içinde bağırıp ça giriyor, sonunda, dayanamayacak hale geldiğinde huzur içinde uykuya dalıyordu. Yossarian, Nately ve Dunbar onu yatağına yatırır yatırmaz uykusunda çığlıklar atmaya başlıyordu. Sabah çadırından sefil, korku dolu bir halde, vicdan azabı içinde çıkıyordu; yıkımın eşiğinde sallanan, için için yenip tükenmiş bir insan olarak.

Aç Joe, artık muharebe uçuşu yapmadığı ve yine bir türlü gelmeyen eve sevk emirlerini beklediği asap bozucu dönemlerde, birlikte geçirdiği her gece, ilahı bir dakiklikle görüyordu kabus-larını. Birlikteki, kolayca etki altında kalabilen, Dobbs ve Yüzbaşı Flume gibi adamlar Aç Joe'nun çığlık çığlığa gördüğü kabuslardan o kadar huzursuz oluyorlardı ki kendileri de çığlık çığlığa kabus görmeye başlıyorlardı ve her gece birlikte, karanlığın içinde, havada uçuşan küfürler, kafalarından müstehcen fikirler geçen kuşların çiftleşme dönemindeki ötüşleri gibi romantik romantik çınlıyordu. Binbaşı Major'ın birliğindeki, kendisinin sağlıksız bir eğilimin başlangıcı olarak gördüğü şeyi durdurmak için Yarbay Korn kararlılıkla harekete geçti. Onun önerdiği çözüm Aç Joe'nun haftada bir kez kurye uçağı ile uçmasını,

böylece haftanın dört gecesini birliğin dışında geçirmesini sağlamaktı ve bu çare, Yarbay Korn'un bulduğu tüm diğer çareler gibi başanlı oldu.

Ne zaman Albay Cathcart gerekli uçuş sayısını artırsa ve Aç Joe muharebe görevine geri dönse kabuslar kesiliyor, Aç Joe rahatlamış bir gülümseme ile normal dehşet durumuna geri dönüyordu. Yossarian, Aç Joe'nun süzülmüş suratını gazetedeki manşetler gibi okuyabiliyordu. Aç Joe kötü göründüğünde iyiydi; iyi göründüğünde ise kötüydü. Aç Joe'nun ters tepkileri, Aç Joe'nun kendisi dışında herkes için anlaşılmaz bir olguydu. Aç Joe ise her şeyi inatla inkar ediyordu.

"Kim rüya görüyor ki?" diye yanıt vermişti, Yossarian ona rüyasında ne gördüğünü sorduğunda.

"Joe, neden gidip Doktor Daneeka'ya bir görünmüyorsun?" diye tavsiyede bulunmuştu Yossarian.

"Neden gidip Doktor Daneeka'ya görünecekmişim? Hasta değilim ki."

"Ya kabusların?"

"Ben kabus görmüyorum," diye yalan söylemişti Aç Joe.

"Belki kabusların için o bir şey yapabilir."

"Kabus görmekte yanlış olan bir şey yok," diye yanıt vermişti Aç Joe. "Herkes kabus görür."

Yossarian onu kıstırdığını düşünmüştü. "Her gece mı?" diye sormuştu.

"Neden her gece olmasın?" diye sormuştu Aç Joe.

Aniden her şey çok mantıklı gelmişti. Gerçekten de, neden her gece olmasın? Her gece acıyla haykırmak mantıklıydı. Kurallara harfi harfine uyan biri olan ve Yossarian Appleby ile konuşmaktan vazgeçtiği zaman Kraffa denizaşırı uçuşlarda Yossarian'a Atabrine tabletlerini almasını emretmesini emreden App-leby'den daha mantıklıydı. Aç Joe, Kraft'tan da daha mantıklı geliyordu. Kraft ölmüştü; Yossarian altı uçaktan oluşan

kolunu bir hedefin üzerinden ikinci kez geçirdikten sonra patlayan bir motor yüzünden, Ferrara üzerinde, öylesine düşüp ölmüştü. Kırk bin fitten bir turşu fıçısını vurabilecek bombardıman nişan aletine rağmen, grup Ferrara'daki köprüyü yedinci gündür ıskalıyordu ve Albay Cathcart'ın köprüyü adamlarına yirmi dört saat içinde yok ettirmek için gönüllü olmasının üzerinden koskoca bir hafta geçmişti bile. Kraft, Pennsylvanialı sıska, zararsız bir oğlandı ve tek dileği sevilmekti ve böylesine mütevazı, böylesine onur kırıcı bir arzusu olmasına rağmen yine de hayal kırıklığına uğramaya yazgılıydı. Sevilmek yerine ölmüştü; tek kanadı kalmış uçak yere çakılırkenki o kıymetli son anlarda kimsenin sesini duymadığı, korkunç bir cüruf yığınında tek bir kanlı kö mür tanesi. Kimseyi incitmeden bir sürecik yaşamış, sonra yedinci gün, Tanrı tatile çıkmışken, McVVatt Yossarian'ın rehberliğinde dönüp hedefe yönelir, ikinci bombardıman geçişini yaparken alevler içinde yere çakılmıştı. Ölmüştü çünkü Aarfy'nın kafası karışmıştı ve Yossarian ilk geçişte bombaları bırakamamıştı.

"Herhalde geri dönmemiz gerekecek, değil mi?" demişti McWatt ağırbaşlılıkla, haberleşme cihazı aracılığıyla.

"Herhalde öyle olacak," demişti Yossarian.

"Olacak mı?" demişti McVVatt.

"Evet."

"Ah, pekala," diye şarkı söylemişti McVVatt, "ne halt olacaksa."

Diğer kollardaki uçaklar uzakta güvenlik içinde çemberler çizer, aşağıdaki Hermann Goering Tümeni'nin sahip olduğu bütün toplar da onların üzerine mermi yağdırmakla meşgulken geri dönmüşlerdi.

Albay Cathcart cesur bir adamdı; adamlarını mümkün olan her hedefe göndermek için tereddüt etmeden gönüllü oluyordu. Tıpkı pinpon masasında hiçbir atışın Appleby'nin yapamayacağı kadar güç olmaması gibi, hiçbir hedef Albay Cathcart'ın grubunun saldırmayacağı kadar tehlikeli

değildi. Appleby iyi bir pilottu ve tek bir puan kaybetmeyen, gözlerinde sinekler olan, insanüstü bir pinpon oyuncusu idi. Appleby'nin rakibini rezil etmesi için yirmi bir servis yeterli oluyordu. Pinpon masasındaki başarısı efsaneleşmişti ve Appleby oynadığı her oyunu kazanırdı. Ta ki Orr bir gece meyve suyu ve cin içip sarhoş olana ve Appleby ilk beş servisini kestikten sonra raketi ile Appleby'nin alnını yarana kadar. Orr raketini fırlattıktan sonra masanın tepesine fırlamış, koşarak diğer uca gelip sıçramış, iki ayağı üzerinde Appleby'nin yüzünün üzerine konmuştu. Kıyamet kopmuştu. Appleby'nin Orr'un çırpınan kollarından ve bacaklarından kurtulup doğrulmayı başarması için tam bir dakika gerek mişti. Bir eliyle Orr'un gömleğinin önünü kavramış, diğer elini de ölümcül bir yumruk yapıp havaya kaldırmıştı. Tam o anda Yossarian öne çıkıp Orr'u adamın elinden almıştı. Appleby için sürprizlerle dolu bir geceydi. Appleby Yossarian kadar iri, onun kadar güçlü bir adamdı. Yossariaria savurduğu yumruk Şef Beyaz Yarımyulafin içini öyle büyük bir sevinç ve heyecanla doldurmuştu ki Şef dönüp Albay Moodus'un burnuna bir yumruk indirmişti. Bu yumruk General Dreedlei öylesine tatlı bir hazla doldurmuştu ki Albay Cathcart'a papazı subay gazinosundan atmasını emretmiş, Şef Beyaz Yarımyulafi Doktor Daneeka'nın çadırına yollamıştı. Şef orada, günde yirmi dört saat doktorun bakımı altında kalacak, General Dreedle her istediğinde Albay Moodus'un burnuna yumruk indirmesine izin verecek kadar iyi bir fiziksel durumda tutulacaktı. Zaman zaman General Dreedle, sırf Şef Beyaz Yarımyulaf damadının burnuna yumruk indirsin diye hemşiresini ve Albay Moodus'u yanına alıp Ving Karargahımdan birliğe özel yolculuklar yapıyordu.

Şef Beyaz Yarımyulaf Yüzbaşı Flume ile paylaştığı treylerde kalmayı tercih ederdi. Yüzbaşı Flume, her gecenin büyük bölümünü halkla ilişkiler bülteni için çektiği fotoğrafları basarak geçiren, sessiz ve bıkkın birlik temsil subayı idi. Yüzbaşı Flume her gece, mümkün olduğunca çok zamanı karanlık odasında çalışarak geçirir, sonra boynuna astığı tavşan ayağı ile,

parmaklarını çaprazlayarak karyolasına uzanır ve bütün gücüyle uyanık kalmaya çalışırdı. Şef Beyaz Yarımyulaf tan ölümüne korkuyordu. Yüzbaşı Flume, bir gece o derin uykudayken Şef Beyaz Yarımyulafin ayak uçlarına basa basa yatağına geleceği, gırtlağını bir kulağından diğerine kadar keseceği fikrine takıntı ölçüsünde inanmıştı. Yüzbaşı Flume bu fikri bizzat Şef Beyaz Yarımyulaftan edinmişti. Şef Beyaz Yarımyulaf gerçekten de bir gece, Yüzbaşı Flume dalıp gitmişken, ayak uçlarına basa basa onun yatağına gitmiş, uğursuz bir sesle tıslayarak bir gece o, Yüzbaşı Flume derin uykudayken kendisinin, Şef Beyaz Yarımyulafın gırtlağını bir kulağından diğerine kadar keseceğini söylemişti. Yüzbaşı Flume buz kesmişti. Koskocaman açtığı gözlerini, Şef Beyaz Yarımyulafın birkaç santim ötede sarhoş sarhoş parlayan gözlerine dikmişti.

"Neden?" diye gaklamayı başarmıştı Yüzbaşı Flume sonunda.

"Neden olmasın?" diye yanıt vermişti Şef Beyaz Yanmyulaf.

Bundan sonra her gece, Yüzbaşı Flume mümkün olduğunca uzun süre uyanık kalmaya çalışır olmuştu. Aç Joe'nun kabusları ona çok yardımcı olmuştu. Yüzbaşı Flume Aç Joe'nun her gece manyak gibi ulumasını dikkatle dinleye dinleye ondan nefret etmeye başlamış, Şef Beyaz Yarımyulafın bir gece ayak uçlarına basa basa *onun* yatağına gitmesini ve *onun* gırtlağını bir kulağından diğerine kadar kesmesini diler olmuştu. Aslında, çoğu gece Yüzbaşı Flume kütük gibi uyuyordu ve yalnızca uyanık olduğu rüyasını görüyordu. Uyanık yattığına dair bu rüyalar öylesine ikna ediciydi ki her sabah rüyasından büyük bir bitkinlik içinde uyanıyor, hemen sonra yine uykuya dalıyordu.

Şef Beyaz Yanmyulaf, hayret verici dönüşümünden beri Yüzbaşı Flume'u neredeyse sever olmuştu. O gece Yüzbaşı Flume yatağına tasasız, dışadönük biri olarak girmiş, ertesi sabah tasalı, içedönük biri olarak kalkmıştı ve Şef Beyaz Yanmyulaf gururla, yeni Yüzbaşı Flume'u kendi eseri olarak görüyordu. Aslında Yüzbaşı Flume'un gırtlağını bir kulağından

diğerine kadar kesmeyi hiç düşünmemişti. Bunu yapma tehdidi savurmak onun espri anlayışıydı yalnızca, tıpkı zatürreeden ölmek, Albay Mo-odus'un burnuna yumruk atmak ya da Doktor Daneeka'yı kızılderili güreşine davet etmek gibi. Her gece sarhoş olup sallana sallana geldiği zaman Şef Beyaz Yarımyulafın istediği tek şey hemen uykuya dalmak oluyordu ve genellikle Aç Joe bunu imkan sız kılıyordu. Aç Joe'nun kabusları Şef Beyaz Yarımyuların sinirlerini hoplatıyordu ve sık sık birinin ayak uçlarına basa basa Aç Joe'nun çadınna gitmesini, Huplein kedisini suratından kaldırmasını ve gırtlağını bir kulağından diğerine kadar kesmesini, böylece Yüzbaşı Flume dışında birlikteki herkesin rahat bir uyku uyuyabilmesini diliyordu.

Şef Beyaz Yarımyulaf, General Dreedle'ın arzusu üzerine Albay Moodus'un burnuna yumruk atıp duruyor olsa da, yine de dışlanıyordu. Filo kumandanı Binbaşı Majör da dışlanıyordu. Dışlandığı gerçeğini, filo kumandanı olduğunu Albay Cath-cart'tan öğrendiği zaman anlamıştı. Binbaşı Duluth'un Perugia üzerinde öldürülmesinden sonraki gün Albay Cathcart motoru güçlendirilmiş cipine atlayarak birliğe dalmış, cipinin burnunu birliği diğer yandaki yamuk basketbol sahasından ayıran tren-yolu hendeğinden birkaç santim beride keskin bir frenle durdurmuştu. Daha sonra Binbaşı Majör o sahadan, neredeyse dost olduğu adamların tekmeleri, dürtüklemeleri, taşları ve yumrukları eşliğinde atılacaktı.

"Yeni filo kumandanı sensin," diye bağırmıştı Albay Cathcart hendeğin üzerinden Binbaşı Major'a. "Ama bunun bir anlamı olduğunu sanma, çünkü yok. Tek anlamı şu: yeni filo kumandanı sensin."

Ve Albay Cathcart geldiği gibi aniden, vahşi bir direksiyon hamlesi ile cipini döndürmüş, Binbaşı Majorin yüzüne toz bulutları püskürterek gazlayıp gitmişti. Haber Binbaşı Majori yerinde dondurmuştu. Uzun ellerinde aşınmış bir basketbol topu ile ağzı bir kanş açık, dili tutulmuş bir biçimde, fasulye sırığı gibi kalakalmıştı orada. Birlikte basketbol oynadığı ve onlarla dost olmasına daha önce kimsenin izin vermediği ölçüde izin

vermiş olan askerler arasında Albay Cathcart'ın ektiği kin tohumları hızla kök salmıştı. Binbaşı Majör, yuvarlak gözlerinin akları iri leşerek, puslanarak, boğucu bir sis gibi çevresini sarmaya başlayan o tanıdık, aşılmaz yalnızlık hissine karşı hırsla mücadele etmiş ama kaybetmişti.

Binbaşı Danby hariç grup Karargahı'ndaki tüm diğer subaylar gibi Albay Cathcart da demokratik bir ruha sahipti: bütün insanların eşit yaratıldığına inanırdı ve dolayısıyla Grup Karargahı dışındaki bütün insanlan aynı hararetle hor görürdü. Bununla beraber adamlarına inanırdı. Brifing odasında onlara sık sık söylediği gibi, adamlarının tüm diğer birliklerdeki askerlerden en az on fazla görev uçuşu yapabilecek kadar iyi olduğuna inanır, onlara duyduğu güveni paylaşmayan herkesin basıp gidebileceğini düşünürdü. Ama Yossarianin eski Birinci Sınıf Er VVintergreen'e yaptığı bir ziyarette öğrendiği gibi, basıp gidebilmenin tek yolu on fazla uçuşu tamamlamaktı.

"Hâlâ anlamıyorum," diye itiraz etti Yossarian. "Doktor Da-neeka haklı mı, değil mi?"

"Kaç tane demişti?"

"Kırk."

"Daneeka doğru söylemiş," diye itiraf etti eski Birinci Sınıf Er VVintergreen. "Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri Karargahı'nı ilgilendirdiği kadarıyla kırk görev uçuşu yeterli."

Yossarian sevindi. "O zaman eve dönebilirim, değil mi? Ben kırk sekiz uçuş yaptım."

"Hayır, eve dönemezsin," diye düzeltti eski Birinci Sınıf Er VVintergreen. "Deli misin, nesin?"

"Neden dönemiyormuşum?"

"Madde 22."

"Madde 22 mi?" Yossarian sersemlemişti. "Madde 22'nin bununla ne ilgisi var?"

"Madde 22 der ki," diye yanıt verdi Doktor Daneeka sabırla, Aç Joe Yossarian'ı Pianosa'ya geri götürdüğü zaman, "komuta nın sana ne diyorsa onu yapmalısın."

"Ama Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri Karargahı kırk görev uçuşundan sonra eve dönebileceğimi söylüyor."

"Ama eve dönmek zorunda olduğunu söylemiyor. Ve kurallar, sana' verilen her emre uyman gerektiğini söylüyor. Açmaz burada işte. Albay seni daha fazla görev uçuşu yapmaya zorlayarak Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri'ne itaatsizlik ediyor bile olsa, yine de o görev uçuşlarını yapmak zorundasın, yoksa albayın emrine itaatsizlik etmekten suçlu olursun. Ve o zaman Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri Karargahı gerçekten tepene biner."

Yossarian hayal kırıklığı içinde çöktü. "O zaman gerçekten de elli görev uçuşunu tamamlamam gerekiyor, değil mi?" dedi yaslı bir sesle.

"Elli beş," diye düzeltti Doktor Daneeka.

"Elli beş ne?"

"Artık albayın tamamlamanızı istediği elli beş görev uçuşu."

Aç Joe Doktor Daneeka'yı duyduğunda rahatlayarak derin bir nefes aldı ve sırıtmaya başladı. Yossarian Aç Joe'yu ensesinden yakaladı ve uçağa atlayıp onu tekrar eski Birinci Sınıf Er VVmtergreen'in yanına uçurmaya zorladı.

"Eğer," diye sordu bir sır paylaşırcasma, "elli beş uçuşu tamamlamayı reddedersem, bana ne yaparlar?"

"Muhtemelen biz seni vurmak zorunda kalmz," diye yanıt verdi eski Birinci Sınıf Er VVintergreen.

"Biz mi?" diye haykırdı Yossarian hayretle. "Ne demek, *bizi* Ne zamandan beri onların tarafmdasın?"

"Eğer sen vurulacaksan, benim hangi tarafta olmamı bekliyorsun ki?" diye terslendi eski Birinci Sınıf Er VVintergreen.

Yossarian irkildi. Albay Cathcart VVintergreen'i yine terfi ettirmişti.

McWATT

Normalde Yossarian'ın pilotu McWatt'ti. Her sabah cırtlak kırmızı, temiz pijamalarının içinde, çadırın dışında traş olurken, Yossarian'ın çevresindeki tuhaf, ironik, anlaşılmaz şeylerden biriydi. Muhtemelen aralarındaki en deli asker McVVatt'dı çünkü adamın aklı son derece başındaydı ve buna rağmen savaşı hiç takmıyordu. Kısa bacaklı, geniş omuzlu, gülümseyen, genç biriydi. Durmaksızın ıslıkla hareketli dans şarkıları çalar, yirmi bir ya da poker oynarken kartları keskin şaklamalarla açar, sonunda dağıttığı kartların biriken etkisi altında Aç Joe'nun yıkılarak ümitsizlik içinde titremeye, kartları şaklatmayı bırakması için sayıp sövmeye başlamasına sebep olurdu.

"Seni orospu çocuğu, sırf beni incittiği için yapıyorsun," diye haykınrdı Aç Joe öfkeyle, Yossarian tek eliyle yatıştırırcasına onu tutarken. "Yapmasının tek sebebi bu, çünkü benim bağırıp çağırmamı dinlemekten hoşlanıyor -seni lanet olası orospu çocuğu!"

McVVatt şirin, çilli burnunu özür dılercesıne kırıştırır, bir daha kartları şaklatmayacağına söz verir ama her seferinde unuturdu. McVVatt kırmızı pijamalarının altına tüylü yatak odası terlikleri giyerdi ve yeni ütülenmiş renkli yatak çarşafları ile uyurdu. Yatak takımlarından birinin yansını onun için Mılo, sırıtkan bir tathsever hırsızdan almış, karşılığında Yossarian'dan ödünç aldı gı çekirdeği çıkarılmış hurmaların hiçbirini vermemişti. Milo McVVatt'ı çok etkilemişti. Milo, tanesi yedi sentten satın aldığı yumurtaları beş sente satarak tabldot astsubayı Onbaşı Snark'ı çok eğlendiriyordu. Ama Milo, McVVatt'ı, Yossarianin karaciğeri konusunda Doktor Daneeka'ya yazdırdığı mektubun Milo'yu etkilediği kadar etkileyememişti.

"Bu da ne?" diye haykırmıştı Milo dehşet içinde, Binbaşı — de Coverley'nin mutfakta çalışması için kaçırdığı iki İtalyan işçinin Yossarian'ın çadırına götürmeye hazırlandığı, kurutulmuş meyve, kutu kutu

meyve suyu ve tatlı dolu, oluklu kartondan yapılmış dev kutuyu gördüğünde.

"Bu Yüzbaşı Yossarian, komutanım," dedi Onbaşı Snark kendini beğenmiş bir gülüşle. Onbaşı Snark herkesten yirmi sene ileri olduğuna inanan ve kitleler için yemek pişirmekten hoşlanmayan entelektüel bir züppeydi. "Doktor Daneeka'ya bir mektup yazdırmış. İstediği kadar meyve ve meyve suyu alabilecekmiş."

"Bu da ne?" diye haykırdı Yossarian, Milo bembeyaz kesilir, durduğu yerde sallanmaya başlarken.

"Bu Teğmen Milo Minderbinder, komutanım," dedi Onbaşı Snark küçümser bir göz kırpış ile. "Yeni pilotlarımızdan biri. Siz hastaneye en son gittiğinizde yemekhane subayı oldu."

"Bu da ne?" diye haykırdı McVVatt o akşam, geç saatlerde, Milo ona yatak çarşafının yarısını verdiğinde.

"Bu sabah çadırından çalınan çarşafın yarısı," diye açıkladı Milo sinirli bir kendinden memnunlukla, pas rengi bıyığı hızla seyirerek. "İddiaya girerim çalındığının farkında bile değildin."

"Neden insan çarşaf çalmak istesin ki?" diye sordu Yossarian.

Milo allak bullak oldu. "Anlamıyorsunuz," diye itiraz etti.

Yossarian aynı zamanda, Doktor Daneeka'dan aldığı mektuba yatırım yapmayı Milo'nun neden bu kadar ümitsizlikle istediğini de anlamıyordu. Son derece kısa ve öz bir mektuptu.

"Yossarian'a istediği kadar kurutulmuş meyve ve meyve suyu verin," diye yazmıştı Doktor Daneeka. "Karaciğerinin rahatsız olduğunu söylüyor."

"Böyle bir mektup," diye mınldandı Milo ümitsizlikle, "dünya üzerinde herhangi bir yemekhane subayını mahvedebilir." Milo Yossariariın çadırına, kaybettiği erzak kartonunu yaslı bakışlarla izleyerek, mektubu yeniden

okumak için gelmişti yalnızca. "Ne kadar istersen o kadar vermek zorundavım. Mektup hepsini senin yemen gerektiğini bile söylemiyor."

"Söylememesi iyi bir şey," dedi Yossarian ona, "çünkü ben bunları hiç yemiyorum zaten. Karaciğerim rahatsız."

"Ah, evet, unutmuşum," dedi Milo, saygıyla sesini alçaltarak. "Kötü mü?"

"Yeterince kötü," diye yanıt verdi Yossarian neşeyle. "Anlıyorum," dedi Milo. "Bu ne demek oluyor?" "Şu demek oluyor, bundan daha iyi olamazdı..." "Anladığımı sanmıyorum."

"... ancak daha kötü olabilirdi. Şimdi kavradın mı?" "Evet, şimdi kavradım. Ama yine de anladığımı sanmıyorum."

"Eh, kafanı yorma. Bırak ben kafa yorayım. Görüyorsun, aslında karaciğerim rahatsız değil. Yalnızca rahatsızlık semptomlan gösteriyorum. Bende Garnett-Fleischaker sendromu var."

"Anlıyorum," dedi Milo. "Garnett-Fleischaker sendromu nedir?"

"Bir karaciğer rahatsızlığı."

"Anlıyorum," dedi Milo ve içli bir acı ifadesi ile kara kaşlan-nı ovalamaya başladı. Tecrübe ettiği batma hissinin geçmesini bekler gibiydi. "Bu durumda," diye devam etti sonunda, "herhalde yediklerine çok dikkat etmen gerekir, değil mi?"

"Gerçekten de çok dikkat etmem gerekiyor," dedi Yossarian ona. "Garnett-Fleischaker sendromuna sık rastlanmaması iyi bir şey. Ben de benimkini mahvetmek istemiyorum. İşte bu yüzden hiç meyve yemiyorum."

"Şimdi gerçekten kavradım," dedi Milo. "Meyve karaciğerine kötü mü geliyor?"

"Hayır, meyve karaciğerime iyi geliyor. İşte bu yüzden hiç meyve yemiyorum."

"O zaman aldıklarını ne yapıyorsun?" diye sordu Milo, gittikçe artan şaşkınlığına rağmen inat ederek. Sonunda dudaklarını yakan soruyu sordu. "Satıyor musun?"

"Veriyorum."

"Kime?" diye haykırdı Milo, dehşetle çatlayan bir sesle.

"İsteyen herkese," diye bağırarak karşılık verdi Yossarian.

Milo uzun, melankolik bir feryat salıverdi. Küle dönmüş yüzünde aniden beliren ter damlalan ile sendeleyerek geriledi. Bütün vücudu titreyerek, dalgın dalgın talihsiz bıyığını çekiştirdi.

"Büyük kısmını Dunbar'a veriyorum," diye devam etti Yossarian.

"Dunbar'a mı?" diye yankıladı Milo sersem sersem.

"Evet. Dunbar dilediği kadar meyve yiyebiliyor. Üstelik ona hiç faydası dokunmuyor. Kutuyu buracıkta, açıkta bırakıyorum ki dileyen gelip alsın. Aarfy gelip kuru erik alıyor çünkü yemekhaneden asla yeterince kuru erik alamadığını söylüyor. Zaman bulabildiğinde bu konuyla ilgilenmek isteyebilirsin çünkü Aarfy'nin buralarda oyalanması hiç hoş değil. Ne zaman erzagım azalsa Onbaşı Snark'tan tamamlamasını istiyorum. Nately Ro-ma'ya her gittiğinde yanına bir sürü meyve alıyor. Benden nefret eden ve onunla da pek ilgilenmeyen bir orospuya âşık. Kadının onları yatakta asla yalnız bırakmayan küçük bir kız kardeşi var. Yaşlı bir adam, yaşlı bir kadın ve güzel, koca butlan olan bir sürü başka kızla beraber bir apartmanda yaşıyorlar. O kızlar da ora larda takılıyor. Her gittiğinde Nately onlara koca bir karton dolusu meyve götürüyor."

"Orada onların satıyor mu?"

"Hayır, *veriyor"*

Milo kaşlarını çattı. "Eh, oldukça cömert biriymiş herhalde," diye yorum yaptı hevessizce.

"Evet, çok cömert," diye onayladı Yossarian.

"Eminim son derece yasaldır da," dedi Milo, "çünkü yiyecekleri benden aldıktan sonra hepsi senin sayılır. Bu kadar güç koşullarda yaşarken, o insanlar meyveleri alınca epey memnun oluyorlardır herhalde."

"Evet, çok memnun oluyorlar," diye temin etti Yossarian onu. "İki kız hepsini karaborsada satıyor ve parayı süslü takılar ve ucuz parfüm almak için harcıyorlar."

Milo'nun kulakları dikildi. "Takı mı?" diye nida etti. "Bunu bilmiyordum. Ucuz parfüme ne kadar ödüyorlar?"

"Yaşlı adam kendi payını ham viski ve müstehcen fotoğraflar almak için kullanıyor. Adam tam bir zampara."

"Zampara mı?"

"Görsen şaşarsın."

"Roma'da müstehcen fotoğraflar için doğru düzgün pazar var mı?" diye sordu Milo.

"Görsen şaşarsın. Aarfy mesela. Onu tanıdığın halde hiç aklına gelmez, değil mi?"

"Zampara olduğu mu?"

"Hayır, seyrüseferci [26] olduğu. Yüzbaşı Aardvaark'ı tanıyorsun, değil mi? Filodaki ilk gününde sana yaklaşıp, Aardvaark'tır adım, seyrüsefer subaylığı yaparım,' diyen iyi adam o işte. Pipo kullanır. Muhtemelen sana hangi üniversiteye gittiğini sormuştur. Onu tanıyor musun?"

26) *Nangator. Seyrüsejerci. seyrüsefer subayı,* **hava araçlarının seyrüseferi sırasında aracın mevkiini tayin eden ve rotasını çizen uzman kimse, (en.)**

Milo onu dinlemiyordu. "Bırak ortağın olayım," diye patladı, yalvarırcasına.

Halbuki Doktor Daneeka'nın mektubu sayesinde yemekhaneden alacağı kamyonlar dolusu meyvenin ona ait sayılacağından ve dilediği gibi kullanabileceğinden kuşku etmese de, Yos-sarian onu reddetti. Milo yıkıldı ama o andan itibaren bir tanesi dışında bütün sırlarını Yossarian'a açtı. Âşık olduğu vatanından hiçbir şey çalmayan birinin kimseden bir şey çalmayacağını düşünmüştü kurnazlıkla. Milo Yossarian'a her sırrını açmıştı, yalnızca bir uçak dolusu incirle birlikte İzmir'den dönüp, Yos-sarian'dan hastanede CİTB'den biri olduğunu öğrendiğinde, parasını gömmeye başladığı, tepelerdeki deliklerin yerlerini söylememişti. Yemekhane subaylığına gönüllü olacak kadar safdil biri olan Milo'ya göre, yemekhane subaylığı kutsal bir emanetti.

"Yeterince kuru erik vermediğimizi fark etmemiştim bile," diye itiraf etti ilk gün. "Herhalde bu işte çok yeni olduğumdan. Meseleyi aşçıbaşına açarım." Yossarian keskin gözlerle baktı ona. "Hangi aşçıbaşı?" diye sordu. "Senin aşçıbaşın falan yok."

"Onbaşı Snark var," diye açıkladı Milo, birazcık suçlu bir ifade ile bakışlarını kaçırarak. "Elimdeki tek aşçı o, bu yüzden aslında o benim aşçıbaşım ama onu işin idari yanına kaydırmayı düşünüyorum. Onbaşı Snark'ın yaratıcı olmaya biraz fazla eğilimli olduğunu hissediyorum. Yemekhane astsubaylığının bir tür sanat olduğunu düşünüyor gibi. Durmaksızın yeteneklerini satmak zorunda olmaktan şikayet edip duruyor. Kimse ondan böyle bir şey yapmasını istemiyor halbuki! Aklıma gelmişken, neden rütbesinin indirilip er yapıldığını ve şimdi yalnızca bir onbaşı olduğunu biliyor musun?"

"Evet," dedi Yossarian. "Birliği zehirlemişti."

Milo yine soldu. "Ne yaptı?"

"İnsanlara zevksiz olduklarını ve iyiyle kötüyü ayırt edeme diklerini göstermek için tatlı patatese yüzlerce kalıp ordu malı sabun kattı. Birlikteki herkes hastalandı. Görev uçuşları iptal edildi."

"Vay!" diye nida etti Milo onaylamazlıkla. *"Kendismm* ne kadar yanılmış olduğunu anlamıştır kuşkusuz, değil mi?"

"Tam tersine," diye düzeltti Yossarian. "Ne kadar haklı olduğunu anladı. Hepimiz tabak tabak yedik ve daha fazlasını istedik. Hastalandığımızı hepimiz anladık ama zehirlendiğimiz aklımıza bile gelmedi."

Milo, uzun tüylü, kahverengi bir tavşan gibi, dehşet içinde iki kez burnunu çekti. "Bu durumda, onu kesinlikle idari tarafta istemiyorum. Ben burada, işlerin başındayken böyle bir şeyin olmasını istemem. Görüyorsun," diye sır verdi ağırbaşlılıkla, "benim yapmayı umduğum şey, bu filodaki adamlara dünyadaki en iyi yemekleri yedirebilmek. Hedeflenmeye değer bir şey, degıl mi? Bir yemekhane subayı daha azını hedefliyorsa, yemekhane subayı olmaya hakkı yoktur, bana göre. Sence de öyle değil mi?"

Yossarian yavaşça dönüp Milo'ya delici bir güvensizlikle baktı. Sinsilik ya da açıkgözlük yeteneği olmayan basit, içten bir yüz gördü. Uyumsuz iri gözlen, pas rengi saçları, kara kaşları ve talihsiz, kırmızımsı kahverengi bir bıyığı olan dürüst, açıkyü-rekli bir yüz. Milo'nun devamlı çektiği uzun, ince bir burnu, keskin bir açıyla sağa eğilmiş ve daima Milo'nun kalanının baktığı yerin tersine bakan nemli burun delikleri vardı. Faziletinin temelleri olan ahlaki ilkeleri bilinçli olarak ihlal etmektense rezil bir kurbağaya dönüşmeyi tercih edecek, sağlam, dürüst bir adamın yüzüydü. O ahlaki ilkelerden biri, fiyatları pazarın izin verdigince yükseltmenin asla bir günah olmadığını söylüyordu. Milo'nun yarattığı erdemli kızgınlık fırtınaları muhteşem olurdu ve bölgede onu arayan, CİTB'den bir adam olduğunu öğrendiğinde ne kadar kızabiliyorsa o kadar kızmıştı.

"Adam seni aramıyor," dedi Yossarian, onu yatıştırmaya çalışarak. "Hastanede, sansürledigi mektuplara Washington Irving ismini yazan birini arıyor."

"Ben hiçbir mektuba Washington Irving ismini yazmadım," diye bildirdi Milo.

"Elbette yazmadın."

"Ama bu, beni kandırıp karaborsadan para kazandığımı itiraf ettirmek için bir numara yalnızca." Milo rengi atmış bıyıklarını şiddetle çekiştirdi. "Böyle adamlardan hoşlanmam. Her zaman bizim gibi insanların çevresinde sinsi sinsi dolanıp dururlar. Hükümet iyi bir şey yapmak istiyorsa neden eski Birinci Sınıf Er Wintergreen'in peşine düşmüyor? O adamın kurallara ve düzenlemelere hiç saygısı yok. Benden komisyon alıp duruyor."

Milo'nun bıyıkları talihsizdi çünkü iki yarısı kesinlikle uyumsuzdu. Milo'nun, asla aynı anda aynı şeye bakamayan uyumsuz gözleri gibiydiler. Milo pek çok insandan daha çok şey görebiliyordu ama hiçbirini açık seçik göremiyordu. CITB'den gelen adama verdiği tepkinin aksine, Albay Cathcarfın görev uçuşu sayısını elli beşe yükseltmesini metanetle karşıladı.

"Savaştayız," dedi. "Ve tamamlamamız gereken görev uçuşu sayısı hakkında şikayet etmenin faydası yok. Albay elli beş uçuş diyorsa, o zaman elli beş uçuş yapmak zorundayız."

"Eh, ben zorunda değilim," diye yemin etti Yossarian. "Gidip Binbaşı Majori göreceğim."

"Nasıl görebilirsin ki onu? Binbaşı Major kimseyle görüşmüyor."

"O zaman ben de hastaneye geri dönerim."

"Daha on gün önce hastaneden çıktın," diye hatırlattı Milo paylarcasına. "Ne zaman hoşlanmadığın bir şey olsa koşa koşa hastaneye dönemezsin. Hayır, en iyisi uçuşlarını yapman. Bu bizim görevimiz."

Milo'nun öyle sağlam bir vicdanı vardı ki McVVatt'ın çarşafının çalındığı gün yemekhane salonundan bir paket çekirdeği çıkarılmış hurma bile ödünç almadı; çünkü yemekhane salonundaki yiyeceklerin hepsi hâlâ hükümetin malıydı.

"Ama senden ödünç alabilirim," diye açıkladı Yossarian'a, "çünkü Doktor Daneeka'nın mektubu ile benden aldıktan sonra bu meyveler tamamen senin

sayılır. Onlarla ne istersen yapabilirsin, hattâ bedavaya vermek yerine yüksek bir fiyata satabilirsin bile. Bunu birlikte yapmamızı istemez misin?"

"Hayır."

Milo pes etti. "O zaman çekirdeği çıkanlmış hurmalardan bana bir paket ödünç versene," dedi. "Sana daha sonra geri veririm. Yemin ederim veririm. Üstelik, sana fazladan bir şeyler bile ayarlanm."

Milo sözünü tuttu ve açılmamış hurma paketi ve McVVatt'ın çadınndan çarşaf çalan tatlısever hırsızla birlikte geri döndüğü zaman McVVatt'ın sarı çarşafının çeyreğini Yossarian'a verdi. O çarşaf parçası artık Yossarian'a aitti. Şekerleme yaparken kazanmıştı onu; ama bunu nasıl başardığını anlamamıştı. McVVatt da öyle.

"Bu da ne?" diye haykırdı McVVatt, şaşkın şaşkın çarşafının yırtılarak aynlmış yarısına bakarak.

"Bu sabah çadırından çalınan çarşafının yarısı," diye açıkladı Milo. "iddiaya girerim çalındığından haberin bile yoktu."

"Neden insan yarım çarşaf çalmak istesin ki?" diye sordu Yossarian.

Milo allak bullak oldu. "Anlamıyorsunuz," diye itiraz etti. "Adam çarşafın tamamını çalmıştı. Senin bu işe yatırdığın çekirdeği çıkanlmış bir paket hurma ile geri aldım onu. İşte bu yüzden çarşafın çeyreği senin. Yatınmından oldukça iyi bir kâr yaptın, özellikle de bana verdiğin çekirdeği çıkanlmış hurmaları geri aldığın için." Sonra McVVatfa döndü. "Çarşafın yarısı senin, çünkü zaten en başta senindi. Neden şikayet ettiğini hiç anlamıyorum, çünkü Yüzbaşı Yossarian ve ben senin adına işe karış-masak onu hiç geri alamayacaktın."

"Şikayet eden kim?" diye nida etti McVVatt. "Yalnızca yarım çarşaf ile ne yapabileceğimi düşünmeye çalışıyorum."

"Yanm çarşaf ile yapabileceğin bir sürü şey var," diye temin etti Milo onu. "Çarşafın kalan çeyreğini, girişimciliğim, emeğim ve inisiyatifim için

kendime ayırdım. Kendim için değil, anlamalısınız, sendika için. Yarım çarşafla bunu yapabilirsin işt;. Onu sendikaya bırakırsın ve büyümesini izlersin."

"Ne sendikası?"

"Sizlere hakettiginiz iyi yiyecekleri yedirebilmek için kuracağım sendika."

"Sendika mı kurmak istiyorsun?"

"Evet, öyle. Hayır, bir market. Marketin ne olduğunu biliyor musun?"

"Bir şeyler satın aldığın yer değil mi?" "Ve sattığın," diye düzeltti Milo. "Ve sattığın."

"Bütün hayatım boyunca bir market istemişimdir. Bir marketin varsa bir sürü şey yapabilirsin. Ama ilk önce bir marketin olmalı." "Market mi istiyorsun?" "Ve herkes pay sahibi olacak."

Yossarian'ın kafası hâlâ karışıktı çünkü bu bir iş meselesiydi ve ış meselelerinde onun kafasını kanştıran çok şey olurdu.

"Tekrar açıklamaya çalışayım," dedi Milo, gittikçe artan bir bitkinlik ve çileden çıkmışlıkla, başparmağını hâlâ yanında duran ve hâlâ sırıtan tatlısever hırsıza doğru bükerek. "Onun hurmaları çarşaftan daha fazla istediğini biliyordum. Tek kelime İngilizce anlamadığından, bütün pazarlığı İngilizce yürütmeye özen gösterdim."

"Neden kafasına vurup çarşafı almadın?" diye sordu Yossarian Milo kızgınlıkla dudaklarını birbirine bastırdı ve başını iki yana salladı. "Bu haksızlık olurdu," diye payladı onu sert sert. "Kaba kuvvet kullanmak yanlıştır ve iki yanlış bir doğru etmez. Benim yöntemim çok daha iyi. Hurmaları ona uzattığım ve çarşafa uzandığım zaman, muhtemelen degiştokuş yapmak istediğimi düşündü."

"Sen ne yapıyordun?"

"Aslında, *gerçekten* degiştokuş yapmayı öneriyordum ama ingilizce anlamadığına göre, dilediğim zaman inkar edebilirim bunu."

"Ya adam kızarsa ve hurmaları isterse?"

"Ha, o zaman kafasına vururuz ve hurmaları ondan alırız," diye yanıt verdi Milo duraksamadan. Bakışlarını Yossarian'dan McVVatt'a, sonra yine Yossariaria çevirdi. "Herkesin neden şikayet ettiğini gerçekten hiç anlamıyorum. Hepimizin durumu öncekine göre daha iyi. Bu hırsız dışında herkes mutlu ve onun için endişelenmemiz de mantıksız; çünkü adam dilimizi bilmiyor ve başına ne gelmişse hakediyor. Anlamıyor musunuz?"

Ama Yossarian, Milo'nun Malta'dan tanesi yedi sente yumurta alıp Pianosa'da tanesi beş sente satarak nasıl kâr yaptığını hâlâ anlamıyordu.

TEĞMEN SCHEISSKOPF

Milo'nun bunu nasıl yaptığını Clevinger bile anlamıyordu, halbuki Clevinger her şeyi bilirdi. Clevinger savaş hakkında, neden Onbaşı Snarkin yaşamasına izin verilirken Yossarianin ölmesi gerektiği dışında her şeyi biliyordu. İğrenç, bulanık bir savaştı ve Yossarian onsuz da yaşayabilirdi - belki sonsuza dek yaşardı. O savaşı kazanmak için Yossarian'ın vatandaşlarından yalnızca küçük bir kısmı canlarını feda edebilirdi ve Yossarian onlardan biri olmayı arzulamıyordu. Ölmek ya da ölmemek, işte mesele buydu ve Clevinger bu meseleye bir yanıt bulmak için beynini yiyordu. Tarih Yossarian'ın zamanından önce ölmesini talep etmiyordu, bu olmadan da adalet yerine gelebilirdi, insan ırkının ilerlemesi ona bağlı değildi, zafer onun kuracağı temeller üzerinde yükselmeyecekti. İnsanların ölmesi gerekliydi; ama hangi insanların öleceği tamamen koşullara bağlıydı ve Yossarian koşullardan başka her şeyin kurbanı olmaya razıydı. Ama savaştı bu. Savaşın bulabildiği tek iyi yanı ücretinin iyi olması ve çocuklan ebeveynlerinin ölümcül etkilerinden kurtarması idi.

Clevinger çok şey biliyordu; çünkü Clevinger nabzı hızlı atan ve yüzü bembeyaz kesilen bir dahiydi. Fasulye sırığı gibi, bön, ateşli, açgözlü bir beyin. Bir Harvard öğrencisi olarak hemen hemen her konuda burs kazanmıştı ve başka her konuda burs kazanmış olmamasının tek sebebi dilekçe imzalamak, dilekçe dolaştırmak, dilekçelere karşı çıkmak, münazara gruplarına katılmak, münazara gruplarından istifa etmek, gençlik kongrelerine katılmak, başka gençlik kongrelerinde gözcülük yapmak, kovulmuş öğretim üyelerini savunmak için öğrenci komiteleri organize etmek gibi işlerle fazla meşgul olmasıydı. Clevin-gerin akademik dünyada çok ilerleyeceği konusunda herkes hemfikirdi. Kısacası, Clevınger zekası çok ama beyni yok adamlardan biriydi ve bunu kendisi henüz öğrenmemişti; ama yakında öğrenecek olan kişiler dışında herkes bunu bilirdi.

Kısacası, adam tam bir ahmaktı. Sık sık Yossarian'a, çağdaş müzelerde takılan, iki gözü de aynı yanağın üzerinde olan şu insanlardan biri gibi bakardı. Bir yanılsamaydı, elbette, Clevin-gerin her sorunun mutlaka tek bir yüzüne bakmayı ve diğer yüzü asla görmemeyi tercih etmesinden kaynaklanıyordu. Siyasi olarak, sağı soldan ayırt edebilen ve bu ikisinin arasında kısılı kalmış bir insanseverdi. Durmaksızın Komünist dostlarını sağcı düşmanlarına, sağcı dostlarını Komünist düşmanlarına karşı savunur dururdu ve her iki grup tarafından fena halde aşagılanır-dı. Onlar onu asla savunmazdı çünkü onun ahmağın teki olduğuna inanırlardı.

Son derece ciddi, son derece ağırbaşlı, son derece vicdanlı bir ahmaktı. Onunla bir sinemaya gidip sonra da empati, Aristo, evrensel değerler, mesajlar ve bir sanat biçimi olarak sinemanın materyalist dünyadaki görevleri üzerine bir tartışmaya karışmamak imkansızdı. Tiyatroya götürdüğü kızların, iyi bir oyun mu yoksa kötü bir oyun mu izlemekte olduklarını öğrenmesi için ilk araya kadar beklemeleri gerekirdi ve ilk arada hemen öğrenirlerdi. Adam ırksal bağnazlığa savaş açarak onun karşısında küçülmüş, militan bir idealist idi. Edebiyat hakkında, ondan zevk almak dışında her şeyi bilirdi.

Yossarian ona yardımcı olmaya çalıştı. "Ahmak olma," diye öğütledi Clevinger'a, ikisi California dakı Santa Ana Harp Oku-lu'nda öğrencilerken.

"Ona söyleyeceğim," diye ısrar etti Clevinger, ikisi gözlem platformunda oturmuş, yedek merasim alanında sakalsız bir Lear[27] gibi öfkeyle, ileri geri yürümekte olan Teğmen Scheiss-kopf'a[28] bakarken.

27) Shakespeare'in Kral Lear adlı oyununun başkahramam (en)

28) *Scheisskopf* Almanca'da 'bok kafa' demektir (en.)

"Neden ben?" diye feryat etti Teğmen Scheisskopf.

"Kıpırdama, salak," diye öğütledi Yossarian Clevinger'a, babacan bir tavırla.

"Sen neden bahsettiğini bilmiyorsun," diye itiraz etti Clevinger.

"Yerimden kıpırdamamam gerektiğini biliyorum, salak."

Teğmen Scheisskopf saçını başını yoluyor, dişlerini gıcırdatıyordu. Lastiksi yanakları ızdırap dalgalan ile sarsılıyordu. Adamın sorunu, her Pazar akşamı yapılan merasim geçidi yanşmala-rında iğrenç bir biçimde yürüyen, düşük moralli havacılık öğrencileri idi. Moralleri düşüktü çünkü her Pazar akşamı merasim geçitlerinde yürümek istemiyorlardı ve çünkü Teğmen Scheisskopf kendi aralarından öğrenci subayı seçmelerine izin vermemiş, öğrenci subaylarını kendi atamıştı.

"Lütfen biri bana söylesin," diyordu Teğmen Scheisskopf hepsine, dua edercesine yalvararak. "Eger bunda benim bir hatam varsa, *bilmek* istiyorum."

"Birinin ona söylemesini istiyor," dedi Clevinger.

"Kimsenin *kıpırdamamasını* istiyor, salak," diye yanıt verdi Yossarian.

"Ne dediğini duymadın mı?" diye itiraz etti Clevinger. "Ne dediğini duydum," diye yanıt verdi Yossarian. "Son derece yüksek sesle, son derece açık bir şekilde, bizim için neyin iyi olduğunu biliyorsak hepimizin çenesini kapalı tutması gerektiğini söylediğini duydum."

"Sizi cezalandırmayacağım," diye yemin etti Teğmen Sche-ısskopf.

"Beni cezalandırmayacağını söylüyor," dedi Clevinger.

"Seni hadım edecek," dedi Yossarian.

"Yemin ederim sizi cezalandırmayacağım," dedi Teğmen Scheisskopf. "Bana gerçeği söyleyen adama minnettar olacağım."

"Senden nefret edecek," dedi. "Öldüğü güne kadar senden nefret edecek."

Teğmen Scheisskopf, YSHET[29] mezunu biriydi ve savaş çıktığına memnun olmuştu; çünkü böylece her gün subay üniforması giyebiliyor, kasap tezgahına giderken sekiz haftalığına pençesine düşen çocuklara kısa,

askeri bir sesle "Askerler" diyebiliyordu. Hırslı, mizahtan anlamayan bir teğmendi Teğmen Scheisskopf; sorumluluklarını ağırbaşlılıkla üstleniyor, ancak Santa Ana Hava Kuvvetlen Üssü'nden rakip bir subay geçmek bilmeyen bir hastalığa yakalanıp yatağa düştüğünde gülümsüyordu. Gözleri doğru düzgün görmüyordu ve kronik sinüzitten muz-daripti, bu yüzden savaşı özellikle heyecan verici buluyordu; çünkü kendisinin denizaşırı ülkelere gitmesi gibi bir risk yoktu. Adamla ilgili en iyi şey karısıydı ve karısıyla ilgili en iyi şey de, malum işi her fırsatta yapan Dori Duz adlı arkadaşıydı. Teğmen Scheisskopfun karısı her haftasonu arkadaşının Ordu Kadın Teşkilatı üniformasını giyiyor ve onunla işi pişirmek isteyen, kocasının birliğindeki her öğrenci için çıkarıyordu.

29) *Yedek Subay Hazırlık Eğitim Teşkilatı:* ABD silahlı kuvvetleri için üniversitelerde okuyan askeri öğrencilere yönelik bir eğitim programı (en.)

Dori Duz zeytin tenli, altın saçlı küçük, neşeli bir orospuydu ve o işi alet barakalarında, telefon kulübelerinde, sahra eğitim ve dinlenme evlerinde, otobüs duraklarında yapmayı severdi. De nemedigi pek az şey vardı, denemeyeceği şeyler daha da azdı. Utanmaz, ince, on dokuz yaşında ve saldırgandı. Egoları düzinelerle yok eder, kullandığı adam bulma, faydalanma ve bir kenara fırlatma yöntemleri yüzünden erkeklerin sabahleyin kendilerinden nefret etmelerine sebep olurdu. Yossarian ona âşıktı. Dori Duz Yossariani sıradan bulurdu ve harika bir poposu vardı. Yossarian, kadının ona dokunmasına izin verdiği tek seferde, her dokunduğu yerde, derisinin altında hissettiği esnek kaslara âşık olmuştu. Yossarian Dori Duz'a o kadar âşıktı ki, Teğmen Scheisskopfun Clevinger'dan aldığı intikamın intikamını Teğmen Scheisskopfdan almak için kendini her hafta, Teğmen Scheisskopf ın karısının üzerine atmadan duramıyordu.

Teğmen Scheisskopfun karısı, şimdi hatırlayamadığı unutulmaz bir suçu yüzünden Teğmen Scheisskopfdan intikam alıyordu. Tombul, pembe,

miskin bir kızdı. İyi kitaplar okur, Yos-sarian'ı *burjuva* olmaması konusunda uyarırdı. Mutlaka yanında iyi bir kitap bulundururdu, yatakta üzerinde Yossarian ve Dori Duz'ın künye plakası dışında hiçbir şey olmadan yattığı zamanlarda bile. Yossarian ondan çok sıkılıyordu ama ona âşıktı da. Kadın her ay başını derde sokmadan yirmi sekize kadar saymayı beceremeyen, Wharton İşletme Okulu Matematik Bölümü mezunu delinin tekiydi.

"Sevgilim, yine bebeğimiz olacak," derdi Yossarian'a her ay.

"Sen kafayı yemişsin," diye yanıt verirdi Yossarian.

"Ciddiyim, hayatım," diye ısrar ederdi kadın.

"Ben de öyle."

"Sevgilim, yine bebeğimiz olacak," derdi kadın kocasına.

"Zamanım yok," diye homurdanırdı Teğmen Scheisskopf aksi aksi. "İlgilenmem gereken bir merasim geçidi olduğunu bilmiyor musun?"

Teğmen Scheisskopf atadığı öğrenci subayları aleyhine dar be yapmayı savunma suçu ile Clevingeri Disiplin Kurulu'na vermek ve merasim geçitlerini kazanmakla çok ilgileniyordu. Cle-vinger tam bir başbelası ve ukalaydı. Teğmen Scheisskopf, dikkat edilmezse Clevingerin daha da fazla sorun çıkaracağını biliyordu. Dün mesele öğrenci subaylarıydı; yarın bütün dünya olabilirdi. Clevingerin kullandığı bir kafası vardı ve Teğmen Scheisskopf kafasını kullanan adamların zaman zaman onu iyi kullandığını fark etmişti. Bu tür insanlar tehlikeli olurdu; Clevingerin seçilmesine yardım ettiği öğrenci subayları bile onun aleyhine ifade vermeye can atıyorlardı. Clevinger'a açılan dava açıldı ve kapandı. Eksik olan tek şey, Clevinger aleyhine yöneltilecek bir suçlama idi.

Geçit merasimleri ile ilgili bir şey olamazdı çünkü Clevinger onları Teğmen Scheisskopf kadar ciddiye alıyordu. Her Pazar, öğleden sonra, adamlar geçit merasimi için toplanıyor, kışlalarının dışında zar zor on

ikişerlik sıralar oluşturuyorlardı. Akşamdan kalmışlıkla inliyor, topallaya topallaya ana geçit alanındaki yerlerine gidiyor, sonra öğrenci birliğinden diğer altmış-yetmiş öğrenciyle birlikte, o sıcakta bir-iki saat kıpırdamadan bekliyorlardı. Yeterince öğrenci bayıldığı zaman geçit paydos ediliyordu. Alanın kenarında telsiz taşıyan eğitimli sedye taşıyıcılarından ekipler ve bir dizi ambulans bekliyordu. Ambulansların çatılarında dürbünlü gözetçiler duruyordu. Bir sayman hesap tutuyordu. Bütün bu operasyon bir tabip subay tarafından takip ediliyor, adam beceriyle nabız ölçümlerini onaylıyor, saymanın hesaplarını kontrol ediyordu. Ambulanslarda yeterince baygın adam toplanır toplanmaz tabip subay bando şefine, çalmaya başlayıp geçit merasimine son vermesini işaret ediyordu. Birlikler birbiri ardına alanda yürüyor, gözlem platformunun çevresinde zahmetli bir dönüş yapıyor, alandan çıkıp kendi kışlalarına gidiyorlardı.

Gür bıyıklı, şişko bir albayın diğer subaylarla birlikte oturduğu gözlem platformunun önünden geçerken geçit merasimine katılan her birliğe not veriliyordu. Her Ving'deki en iyi birlik, bir direğe takılmış sarı bir flama kazanıyordu. Son derece değersiz bir flamaydı o. Üsteki en iyi birlik daha da uzun bir direğe takılmış, kırmızı bir flama kazanıyordu. Kırmızı flama daha da değersizdi çünkü direği daha ağırdı ve ertesi Pazar bir başka birlik kazanana kadar, bir hafta boyunca taşıyıp durmak gerçekten rahatsızlık verici oluyordu. Yossariaria göre, ödül olarak flama verme fikri saçmaydı. Flama kazananlara ne para ne de sınıfsal ayrıcalıklar veriliyordu. Tıpkı Olimpiyat madalyaları ve tenis kupaları gibi, simgeledikleri tek şey sahiplerinin, kimseye faydası olmayan bir alanda başka herkesten daha becerikli olduğuydu.

Geçit merasimlerinin kendisi de aynı ölçüde saçmaydı. Yos-sarian geçit merasimlerinden nefret ediyordu. Geçit merasimleri öylesine savaşa özgüydü ki! Onları işitmekten nefret ediyordu, onları izlemekten nefret ediyordu, onlar yüzünden trafiğe takılmaktan nefret ediyordu. Onlara katılmak zorunda bırakılmaktan nefret ediyordu. Her Pazar, öğleden onra,

kavurucu sıcak altında askercilik oynamadan da havacılık öğrencisi olmak yeterince kötüydü. Havacılık öğrencisi olmak yeterince kötüydü çünkü Yossarian eğitimim tamamlamadan savaşın sona ermeyeceği artık açıktı. Havacılık eğitimi için gönüllü olmasının tek sebebi buydu. Havacılık eğitimi için gereken niteliklere sahip bir asker olarak, bir sınıfa atanmadan önce haftalarca beklemesi, sonra bombardımancı-seyrüsefer subayı olmak için yine haftalarca eğitim alması, bundan sonra onu denizaşırı görevlere hazırlayacak harekat eğitiminde haftalar geçirmesi gerekiyordu. O sıralarda, savaşın bu kadar uzun süreceğini hayal etmek imkansız geliyordu çünkü Tann'nın onun yanında olduğu söylenmişti; aynı zamanda, Tanrının ne isterse onu yapabileceği öğretil mişti ona. Ama savaşın sonu ufukta bile görünmüyordu ve eğitiminin tamamlanmasına bir şey kalmamıştı.

Teğmen Scheisskopf geçit merasimlerini kazanmayı çılgınca arzuluyordu ve karısı yatakta aşk içinde oturmuş, en sevdiği yazar olan Krafft-Ebıng'den[30] en sevdiği pasajları kanştırarak onu beklerken o gecenin bir yarısını bu iş üzerinde çalışarak harcıyordu. Yürüyüş üzerine yazılmış kitapları okuyordu. Kutu kutu çikolatadan yapılmış askere manevra yaptırıyordu. Onlar eriyince, takma isim altında postadan sipariş ettiği ve gündüzleri kilitli dolaplara kaldırıp gözlerden gizlediği plastik kovboy takımlarını diziyor, onlara da manevra yaptırıyordu. Bir gece canlı modele ihtiyaç duydu ve karısına odada yürümesini emretti.

30) Richard Freıherr von KrafTt-Ebmg (1840-1902), psikiyatrisi yazar. Sadizm ve mazoşizm terimlerim kullanıma sokmuştur. Bayan Scheisskopf un mazoşizmine gönderme, (en.)

"Çıplak mı?" diye sordu kadın umutla.

Teğmen Scheisskopf çileden çıkarak gözlerini elleriyle kapattı. Kendi kirli, cinsel arzularının ötesine bakıp, asil bir adamın kahramanca iştigal ettiği, ulaşılmaz olana ulaşmaya çalışmak gibi muhteşem bir mücadeleyi

göremeyen bir kadına tutsak olmak, Teğmen Scheisskopf un hayatının çilesiydi.

"Neden beni hiç kırbaçlamıyorsun?" diye surat astı karısı bir gün.

"Çünkü buna zamanım yok," diye tersledi Teğmen Scheisskopf onu sabırsızlıkla. "Zamanım yok. Bir geçit merasimi düzenleneceğini bilmiyor musun?"

Gerçekten de zamanı yoktu. Pazar günü gelmişti bile ve bir sonraki geçit merasimine hazırlanmak için yalnızca yedi günü vardı. Saatler nasıl bu kadar hızlı akıp gidiyor, hiç bilmiyordu. Art arda üç geçit merasiminde sonuncu gelmek Teğmen Scheisskopf a tatsız bir ün kazandırmıştı. İlerlemek için her yola başvurabilirdi, hattâ sırayı bozmamaları için her sıradaki on iki adamı dikdörtgen şeklinde, meşeden bir kalıba çivilemeyi bile düşünebilirdi. Plan uygulanabilir değildi çünkü her adamın beline nikel alaşımı fırdöndüler taktırmadığı sürece doksan derecelik dönüşleri yaptıramazdı ve Teğmen Scheisskopf Leva-zım'dan o kadar çok nikel alaşımı fırdöndü alabileceğinden ya da hastanedeki cerrahların onunla işbirliği yapacağından pek umutlu değildi.

Teğmen Scheisskopf un Clevingerin tavsiyesine uyup adamların kendi öğrenci subaylarını seçmesine izin vermesini takip eden hafta, birlik sarı flamayı kazandı. Bu beklenmedik başarı Teğmen Scheisskopf u o kadar sevindirdi ki, kansı Batı medeniyetinde aşağı orta sınıfın cinsel aşırılıklarına duydukları horgö-rüyü göstererek bu olayı kutlamalarını önerip onu yatağa çekmeye çalıştığında flama direğini kadının kafasına keskin bir çatırtı ile indirdi. Ertesi hafta birlik kırmızı flamayı kazandı ve Teğmen Scheisskopf sevinçten kendinden geçti. Ve bir sonraki hafta, birlik kırmızı flamayı art arda iki kez kazanarak tarihe geçti! Artık Teğmen Scheisskopf gücüne, büyük sürprizini açıklayacak kadar güveniyordu. Kapsamlı araştırmalan sırasında Teğmen Scheisskopf, yürüyüş yapan askerlerinin ellerini o günlerde popüler olduğu üzere serbestçe sallamak yerine, bacaklarının

merkezinden en fazla yedi buçuk santim uzaklaştırabile-ceklerini, yani aslında hiç sallamamaları gerektiğini öğrenmişti.

Teğmen Scheisskopf gizli ve ayrıntılı hazırlıklar yaptı. Birlikteki bütün öğrencilere gizlilik yemini ettirdi ve gecenin bir yarısı yedek geçit alanında prova yaptırdı. Öğrenciler zifiri karanlıkta yürüdüler, körlemesine çarpıştılar ama paniğe kapılmadılar. Ellerini sallamadan yürümeyi öğreniyorlardı. Teğmen Scheisskopfun ilk düşüncesi, sac metal imalathanesinde çalışan arkadaşından, her adamın uyluk kemiğine nikel alaşımı kancalar taktırmak ve yalnızca yedi buçuk santim pay verilmiş bakır tellerle el bileklerini o kancalara tutturmak olmuştu; ama zaman yoktu -asla yeterli zaman olmuyordu- ve savaş zamanı iyi bakır tel bulmak zordu. Aynı zamanda bu şekilde bağlanmış adamların, yürüyüşten önce yapılan etkileyici bayılma töreni sırasında gerektiği gibi düşemeye-ceklerini, doğru düzgün bayılınmamasının birliğin genel değerlendirmesini etkileyebileceğini hatırlamıştı.

Bütün hafta boyunca, subay gazinosunda, bastıramadığı bir sevinçle şişindi. En yakın arkadaşları arasında spekülasyonlar aldı yürüdü.

"Acaba şu bizim Bokkafa ne peşinde," dedi Teğmen Engle.

Teğmen Scheisskopf meslektaşlarının sorularına bilgiç bir gülümseme ile karşılık verdi. "Pazar günü öğrenirsiniz," dedi. "O zaman göreceksiniz."

Teğmen Scheisskopf çığır açacak sürprizini o Pazar, deneyimli bir orkestra şefinin özgüveni ile ortaya serdi. Diğer birlikler gözlem platformunun önünden her zamanki tavırları ile sallaría sallana geçerken hiçbir şey söylemedi. Kendi birliğinin ilk sıraları kol sallamasız yürüyüşleri ile görüş alanına girdiği ve şaşkın meslektaşlarından ilk dehşet dolu inlemeler gelmeye başladığı zaman bile hiçbir şey söylemedi. Kocaman bıyıklı şişko albay, gittikçe moraran bir yüzle, vahşice ona dönene kadar kendini tuttu. Sonra onu ölümsüzlük mertebesine eriştiren açıklamayı yaptı.

"Bakın, Albay," diye bildirdi. "El yok."

Huşu ile donakalmış bir seyirci topluluğuna, unutulmaz zaferini dayandırdığı belirsiz talimatnamenin onaylı fotostatik kopyalarını dağıttı. Bu Teğmen ScheisskopPun hayatının zirve-siydi. Kıpırtısız ellerle geçidi o kazandı, elbette. Kırmızı flamayı daimi olarak kazandı ve Pazar geçitlerini sona erdirdi; çünkü tıpkı bakır teller gibi, savaş zamanında iyi kırmızı flama bulmak da kolay değildi. Teğmen Scheisskopf oracıkta Üsteğmen Scheisskopf yapıldı ve hızlı yükselişi başlamış oldu. Önemli keşfi için gerçek bir askeri deha olarak onu selamlamayan pek az kişi vardı.

"Şu Teğmen Scheisskopf," diye yorum yaptı Teğmen Travers. "Adam tam bir askeri deha."

"Evet, gerçekten öyle," diye onayladı Teğmen Engle. "Budala herifin karısını kırbaçlamaması ne kötü."

"Bunun konuyla ne ilgisi var, anlamıyorum," diye yanıt verdi Teğmen Travers soğuk bir sesle. "Teğmen Bemis, her cinsel münasebetlerinde Bayan Bemis'i pek güzel kırbaçlıyor; ama iş geçit merasimlerine geldiğinde adam beş para etmez."

"Ben kırbaçlama işinden bahsediyorum," diye terslendi Teğmen Engle. "Geçit merasimleri kimin umurunda?"

Aslında, Teğmen Scheisskopf dışında hiç kimse geçit merasimlerini takmıyordu; özellikle de Disiplin Kurulu başkanı olan, koca bıyıklı şişko albay. Clevinger Teğmen Scheisskopfun suçlamalarına karşı masum olduğunu bildirmek için tereddütle odaya girdiği anda Albay Clevinger'a bağırmaya başladı. Albay yumruğunu masaya indirdi ve elini incitti; ve bu yüzden Clevinger'a o kadar öfkelendi ki yumruğunu masaya daha büyük kuvvetle indirdi ve elini daha da fena incitti. Teğmen Scheisskopf gergin dudaklarla, dik dik baktı Clevinger'a; Clevingerin kurul üzerinde bıraktığı kötü etki onu çok mahcup etmişti.

"Altmış gün sonra Billy Petrolle[31] ile savaşıyor olacaksınız," diye kükredi koca bıyıklı albay. "Ve sen bunun koca bir şaka olduğunu düşünüyorsun."

"Şaka olduğunu düşünmüyorum, komutanım," diye yanıt verdi Clevinger.

"Sözümü kesme."

31) Billy Petrolle (1905-1983), 1930'larda dövüşmüş Amerikalı hafif siklet boks şampiyonu, (en.)

"Başüstüne komutanım."

"Ve keserken 'komutanım' de," diye emretti Binbaşı Metcalf. "Başüstüne komutanım."

"Sana şimdi Albayin sözünü kesmemen emredilmedi mi?" diye sordu Binbaşı Metcalf soğuk soğuk.

"Ama sözünü kesmedim, komutanım," diye itiraz etti Cle-vinger.

"Kesmedin mı? Üstelik 'komutanım' da demedin. Bunu adamın aleyhine yöneltilen suçlamalara ekle," dedi Binbaşı Metcalf stenoyla not tutmakta olan onbaşıya. "Sözlerini keserken üstlerine 'komutanım' dememek."

"Metcalf," dedi albay, "sen lanet bir aptalsın. Bunu biliyor muydun?"

Binbaşı Metcalf güçlükle yutkundu. "Evet, komutanım."

"O zaman lanet çeneni kapa. Hiç mantıklı konuşmuyorsun."

Disiplin Kurulu'nun üç üyesi vardı: koca bıyıklı şişko alba>, Teğmen Scheisskopf ve çeliksi bakışlar geliştirmeye çalışan Binbaşı Metcalf. Disiplin Kurulu'nun bir üyesi olarak, davacının Clevinger aleyhine açtığı davayı değerlendirecek yargıçlardan biri de Teğmen Scheisskopf tu. Teğmen Scheisskopf aynı zamanda davacıydı. Clevingeri savunan bir subay da vardı. Onu savunan subay Teğmen Scheisskopf tu.

Bütün bunlar Clevinger için çok kafa karıştırıcıydı. Albay devasa bir geğirti gibi ayağa kalkıp onun kokuşmuş, korkak vücudunu paramparça etmekle tehdit ederken Clevinger dehşet içinde titremeye başladı. Bir gün sınıfa yürürken sendelemişti, ertesi gün "askeri düzendeyken sırayı bozma, saldırı, rastgele davranış, başıbozukluk, büyük ihanet, kışkırtıcılık, ukalalık,

klasik müzik dinleme, vesaire" suçları ile resmi olarak itham edilmişti. Kısacası kural kitabını kafasına fırlatmışlardı ve işte oracıkta, şişko albayın önünde duruyordu. Şişko albay yine, altmış gün sonra Billy Petrolle ile savaşıyor olacağını kükredi ve okuldan atılıp, ceset gömmek üzere Solomon Adalan'na gönderilse hoşuna gidip gitmeyeceğini sordu. Clevinger büyük bir nezaketle, hoşuna gitmeyeceğini söyledi; o, ceset gömmektense ceset olarak gömülmeyi tercih edecek ahmağın tekiydi. Albay yerine oturdu ve arkasına yaslandı. Aniden sakin, sinsi, sevimli bir nezaket belirdi yüzünde.

"Ne demek istedin," diye sordu yavaşça, "seni cezalandıramayacağımızı söylemekle?"

"Ne zaman, komutanım?"

"Soruları ben sorarım. Sen de yanıtlarsın."

"Evet, komutanım. Ben..."

"Seni buraya soru sorasın ve ben de yanıtlayayım diye mi getirdiğimizi sanıyorsun?"

"Hayır, komutanım. Ben..." "Seni buraya neden getirdik?" "Soruları yanıtlamam için."

"Çok haklısın," diye kükredi albay. "Şimdi, ya hemen yanıtlamaya başla ya da lanet kafanı kırayım. Seni cezalandıramayacağımızı söylediğin zaman ne demek istedin, seni piç?"

"Öyle bir cümle sarfettigimi hiç sanmıyorum, komutanım."

"Lütfen sesini yükseltir misin? Seni duyamadım."

"Evet, komutanım. Ben..."

"Lütfen sesini yükseltir misin? Seni duyamadım."

"Evet, komutanım. Ben..."

"Metcalf."

"Efendim?"

"Sana aptal çeneni kapalı tutmanı söylememiş miydim?" "Evet, komutanım."

"O zaman, sana aptal çeneni kapalı tutmanı söylediğimde aptal çeneni kapalı tut. Anladın mı? Lütfen sesini yükseltir misin? Seni duyamadım."

"Evet, komutanım. Ben..."

"Metcalf, üzerine bastığım senin ayağın mı?"

"Hayır, komutanım. Teğmen Scheisskopfun ayağı olmalı:"

"Benim ayağım değil," dedi Teğmen Scheisskopf.

"O zaman belki de benim ayagımdır," dedi Binbaşı Metcalf.

"Çek ayağını."

"Başüstüne komutanım. İlk önce sizin ayağınızı çekmeniz gerekecek, Albayım. Benimkinin üzerinde duruyor da."

"Bana ayağımı çekmemi mi söylüyorsun?"

"Hayır, komutanım. Ah, hayır, komutanım."

"O zaman ayağını çek ve aptal çeneni kapa. Lütfen sesini yükseltir misin? Seni hâlâ duyamıyorum."

"Evet, komutanım. Dedim ki, beni cezalandıramayacağınızı söylemedim."

"Sen neden bahsediyorsun?"

"Sorunuza yanıt veriyorum, efendim."

"Hangi soruma?"

" 'Seni cezalandıramayacağımızı söylediğin zaman ne demek istedin, seni piç?'" diye okudu steno bilen onbaşı defterinden. "Tamam," dedi albay. "Ne demek istedin?" "Beni cezalandıramayacağınızı söylemedim, komutanım." "Ne zaman?" diye sordu albay. "Ne ne zaman, komutanım?" "Yine bana soru sormaya başladın."

"Özür dilerim, komutanım. Korkarım sorunuzu anlamadım."

"Seni cezalandıramayacağımızı ne zaman söylemedin? Sorumu anlamıyor musun?"

"Hayır, komutanım. Anlamıyorum."

"Bunu biraz önce söyledin zaten. Şimdi sorumu yanıtla."

"Ama nasıl yanıtlayabilirim?"

"Bana bir soru daha sormuş oldun."

"Özür dilerim, komutanım. Ama nasıl yanıtlayabilecegimi bilmiyorum. Beni cezalandıramayacağınızı söylediğim hiç olmadı."

"Bize ne zaman söylediğini söylüyorsun. Ben ne zaman söylemediğini soruyorum."

Clevınger derin bir nefes aldı. "Beni cezalandıramayacağınızı her zaman söylemedim, komutanım."

"Bu çok daha iyi, Bay Clevinger, ama düpedüz yalan. Dün gece, tuvalette. Hoşlanmadığımız şu diğer pis orospu çocuğuna seni cezalandıramayacağımızı fısıldamadın mı? Adı neydi onun?"

"Yossarian, komutanım," dedi Teğmen Scheisskopf.

"Evet, Yossarian. Bu doğru. Yossarian. Yossarian mı? Adı bu mu? Yossarian? Ne biçim bir isim bu Yossarian?"

Gerçekler, Teğmen Scheisskopfun parmaklarının uçların-daydı. "Yossariarim adı, efendim," diye açıkladı.

"Evet, öyledir herhalde. Yossariana seni cezalandıramayacağımızı fısıldamadın mı?"

"Ah, hayır, komutanım. Ona, beni suçlu bulamayacağınızı fısıldadım..."

"Aptal biri olabilirim," diye sözünü kesti albay, "ama ne fark var, göremiyorum. Herhalde epey aptalım, çünkü ne fark var, göremiyorum."

"A..."

"Boşboğaz orospu çocuğunun tekisin, değil mi? Kimse senden açıklama istemedi ve sen bana açıklamaya kalkışıyorsun. Ben bir savda bulunuyordum, açıklama istemiyordum. Boşboğaz orospu çocuğunun tekisin, değil mi?"

"Hayır, komutanım."

"Hayır, komutanım mı? Sen bana yalancı mı diyorsun?" "Ah, hayır, komutanım."

"O zaman boşboğaz orospu çocuğunun tekisin, değil mi?"

"Hayır, komutanım."

"Kavga çıkarmaya mı çalışıyorsun?"

"Hayır, komutanım."

"Sen boşboğaz orospu çocuğunun teki misin?" "Hayır, komutanım."

"Lanet olsun, kesinlikle kavga çıkarmaya çalışıyorsun. İki kokuşmuş sent verseler şu koca masanın üzerinden atlar, senin kokuşmuş, korkak vücudunu paramparça ederdim."

"Edin! Edin!" diye haykırdı Binbaşı Metcalf.

"Metcalf, sen kokuşmuş orospu çocuğunun tekisin. Sana kokuşmuş, korkak, aptal çeneni kapalı tutmanı söylememiş miydim?"

"Evet, komutanım. Özür dilerim, komutanım." "O zaman ne deniliyorsa onu yap."

"Yalnızca öğrenmeye çalışıyordum, komutanım, insan ancak deneyerek öğrenebilir." "Kim diyor?"

"Herkes, komutanım. Hattâ Teğmen Scheisskopf bile öyle diyor."

"Öyle mi diyorsun?"

"Evet, komutanım," dedi Teğmen Scheisskopf. "Ama herkes öyle diyor."

"Eh, Metcalf, şu aptal çeneni kapalı tutsan diyorum. Belki böylece bir şeyler öğrenebilirsin. Şimdi, nerede kalmıştık? Son cümleyi oku bana."

" 'Son cümleyi oku bana,'" diye okudu steno bilen onbaşı.

"Benim son cümlemi değil, aptal!" diye bağırdı albay. "Başka birininkini oku."

"'Son cümleyi oku bana,'" diye okudu onbaşı.

"Yine *benim* cümlemi okuyorsun!" diye ciyakladı albay, öfkeden morararak.

"Ah, hayır, komutanım," diye düzeltti onbaşı. "Bu *benim* son cümlem. Size biraz önce okumuştum. Hatırlamıyor musunuz, komutanım? Daha demin okudum."

"Ah, Tanrım! Bana *onun* son cümlesini oku, aptal. Bu arada, senin adın neydi?"

"Popınjay[32], komutanım."

32) *Popinjay,* **hakaret olarak kullanılır, züppe, boş msan, ezbere konuşan anlamında (en.)**

"Eh, sırada sen varsın, Popinjay. Bu duruşma biter bitmez seninki başlayacak. Anladın mı?"

"Evet, komutanım. Neyle suçlanıyorum?"

"Ne fark eder ki? Bana ne sorduğunu duydun mu? Öğreneceksin, Popinjay-Clevingeria işimiz biter bitmez öğreneceksin. Öğrenci Clevinger, sen ne... Sen Öğrenci Clevinger'sın, değil mi, Popinjay değilsin?"

"Evet, komutanım."

"Güzel. Sen ne..."

"Popinjay benim, komutanım."

"Popinjay, baban bir milyoner ya da Senato üyesi mi?"

"Hayır, komutanım."

"O zaman boka battın, Popinjay, hem de bir kayığın bile yok. General ya da Idare'nin üst düzey üyelerinden biri de değil, değil mi?"

"Hayır, komutanım."

"Güzel. Baban ne iş yapar?"

"Öldü, komutanım."

"Bu daha da güzel. Gerçekten boka battın, Popinjay. Adın gerçekten Popinjay mi? Ne biçim bir isim ki bu Popinjay?[32] Hiç hoşuma gitmedi."

"Popinjay'in ismi, komutanım," diye açıkladı Teğmen Sche-isskopf.

"Eh, hiç hoşuma gitmedi, Popinjay. Senin kokuşmuş, kor kak vücudunu paramparça etmeye can atıyorum. Öğrenci Cle-vinger, lütfen dün gece, geç bir saatte, tuvalette Yossarian'a ne fısıldadığını ya da fısıldamadığını söyler misin?"

"Evet, komutanım. Beni suçlu bulamayacağınızı söyledim..."

"Buradan alalım. Seni suçlu bulamayacağımızı söylerken, Öğrenci Clevinger, tam olarak ne demek istedin?"

"Beni suçlu bulamayacağınızı söylemedim, komutanım."

"Ne zaman?"

"Ne ne zaman, komutanım?"

"Lanet olsun, yine beni kızdırmaya mı çalışıyorsun?"

"Hayır, komutanım. Özür dilerim, komutanım."

"O zaman sorumu yanıtla. Seni suçlu bulamayacağımızı ne zaman söylemedin?"

"Dün gece geç saatlerde, tuvalette, efendim."

"Söylemediğin tek zaman bu muydu?"

"Hayır, komutanım. Beni suçlu bulamayacağınızı her zaman söylemedim. Yossarian'a söylediğim..."

"Kimse sana Yossarian'a ne söylediğini sormadı. Sana ona ne söylemediğini sorduk. Yossarian'a ne söylediğin bizi hiç mi hiç ilgilenmiyor. Açıkça ifade edebildim mi?"

"Evet, komutanım."

"O zaman devam edelim. Yossarian'a ne dedin?"

"Ona dedim ki, komutanım, bana yöneltilen suçtan beni suçlu bulamazsınız, aksi halde şeyin ruhuna sadık kalmanız imkansız..."

"Neyin ruhuna? Mınldanıyorsun."

"Mırıldanmayı kes."

"Başüstüne komutanım."

"Ve mırıldanırken 'komutanım' diye mırıldan."

"Metcalf, seni piç herif!"

"Başüstüne, komutanım," diye mırıldandı Clevinger. "Adale tin, komutanım. Dedim ki, bana yöneltilen suçtan..."

"Adalet mi?" Albay hayretler içinde kalmıştı. "Adalet de ne?" "Adalet, komutanım..."

"Adalet bu değil," diye alay etti albay onunla, ve kocaman, şişman eli ile masayı dövmeye başladı. "O dediğin Karl Marx. Sana adaletin ne olduğunu ben söyleyeyim. Adalet tek uyarı olmadan kum torbalanmış savaş gemisinin cephaneliğinde karanlığın ortasında el altından indirilmiş sinsi hançerle yere serilen birinin karnına indirdiği dizdir. Bukağıyla. Hepimizin Billy Petrolle ile savaşacak kadar zorlu ve yürekli olmasının gerektiği bir zamanda adalet budur işte. Kalçadan. Anladın mı?"

"Hayır, komutanım."

"Bana komutanım momutanım deme!"

"Başüstüne komutanım."

"Ve demezken 'komutanım' de," diye emretti Binbaşı Met-calf.

Clevinger suçluydu, elbette, aksi halde itham edilmezdi ve bunu kanıtlamanın tek yolu onu suçlu bulmak olduğundan, bunu yapmak onların vatanseverlik göreviydi. Clevinger elli yedi ceza turu yürümeye mahkum edildi. Popınjay dersini alsın diye hapsedildi ve Binbaşı Metcalf ceset gömmek üzere Solomon Adaları'na tayin edildi. Clevinger için bir ceza turu, haftasonu, askeri polis kumandanının binasının önünde, omzuna bir ton çeken dolu bir tüfek dayayarak, elli dakika boyunca ileri geri yürümekti.

Bütün bunlar Clevingerin kafasını fena halde kanştırmıştı. Bir sürü tuhaf şey oluyordu ama Clevinger'a göre en tuhafı nefretti; Disiplin Kurulu üyelerinin affetmez ifadelerini sert, kinci bir yüzeyle kaplayan, kısık gözlerinde söndürülmesi imkansız közler gibi kötücül kötücül parlayan zalim, apaçık, amansız nefret. Bunu keşfettiğinde Clevinger sersemlemişti. Ellerinden gel se onu linç ederlerdi. Onlar üç yetişkin adam, kendisi ise küçük bir oğlan çocuğuydu; ve onlar ondan nefret ediyor, onun ölmesini diliyorlardı. Daha o gelmeden ondan nefret etmeye başlamışlardı, o oradayken nefret ediyorlardı, hattâ gittikten sonra nefret edeceklerdi; birbirlerinden ayrıldıktan ve kendi yolların, gittikten sonra bile ona duydukları nefreti, üzerine titredikleri bir hazine gibi, kötücül kötücül taşıyacaklardı.

Yossarian bir gece önce onu uyarmak için elinden geleni yapmıştı. "Hiç şansın yok, evlat," demişti ona kasvetle. "Yahudilerden nefret ederler."

"Ama ben Yahudi değilim," diye yanıt vermişti Clevinger.

"Hiç fark etmez," demişti Yossarian ve haklıydı. "Onlar herkesin peşinde."

Clevinger onların nefretlerinden, kör edici bir ışıktan sakınır gibi sakınmıştı. Bu üç adam onun dilini konuşuyor, onun üniformasını

giyiyorlardı; ama Clevinger onların sevgisiz yüzlerin-deki değişmez, gergin, sert düşmanlık çizgilerini görmüş ve dünyanın hiçbir yerinde, hattâ faşist tanklarının, uçaklarının, denizaltılarının içinde, makineli tüfeklerin, havantoplarınm, alev fırlatıcılanmn arkasındaki koruganlarda, hattâ Hermann Goering[33] Uçaksavar Tugayının uzman topçularının arasında, ya da Münih'te ve başka her yerdeki birahanelerdeki iğrenç işbirlikçiler arasında bile ondan daha fazla nefret eden adamlar olmadığını hemen anlamıştı.

33) *Hermann Wilhelm Goering* **(1893-1946); Nazi Almanyası'nın belli başlı liderlerinden biri, Gestapo'nun kurucusu, (en.)**

BİNBAŞI MAJOR MAJOR MAJOR

Binbaşı Majör Majör Majorin hayatı daha en başından zordu.

Tıpkı Miniver Cheevy[34] gibi, o da çok geç doğmuştu -annesinin fiziksel sağlığı açısından tam olarak otuz altı saat geç. Nazik, hastalıklı bir kadın olan annesi, tam bir buçuk gün boyunca doğum sancısı çektikten sonra, yeni çocuğunun ismi konusunda daha fazla tanışacak güçten yoksun kalmıştı. Kocası hastane koridorunda, ne yaptığını bilen birinin asıksuratlı kararlılığıyla ilerlemişti. Binbaşı Majorin babası uzun boylu, sıska, ağır ayakkabılı, siyah yün takım elbiseli bir adamdı. Doğum sertifikasını hiç duraksamadan doldurmuş, doldurulmuş formu kat hemşiresine uzatırken yüzüne en ufak bir duygu bile yansımamıştı. Hemşire yorum yapmadan formu almış, yürüyüp gözden kaybolmuştu. Binbaşı Majorin babası, hemşirenin altına ne giydiğini merak ederek onun gidişini izlemişti.

34) Edwin Arlington Robinsonin (1869-1935) bir şirinden kahraman (en.)

Hastane koğuşunda, bitkin karısını, tamamen hakkından gelinmiş bir biçimde, battaniyelerin altında, bayatlamış, büzülmüş, kuru, beyaz bir sebze gibi kıpırtısızca yatarken buldu. Kadının yatağı koğuşun en ucunda, kirle kalınlaşmış çatlak bir pencerenin dibindeydi. İslak gökyüzünden yağmur dökülüyordu. Kasvetli, soğuk bir gündü. Hastanenin başka kısımlarında, morarmış, yaşlı dudaklan olan solgun insanlar tam zamanında ölmekle meşgullerdi. Adam yatağın yanında dimdik durdu ve uzun uzun kadına baktı.

"Oğlana Caleb ismini verdim," diye bildirdi sonunda yumuşak bir sesle. "Aynen senin istediğin gibi." Kadın yanıt vermedi, adam yavaşça gülümsedi. Her şeyi mükemmel bir biçimde planlanmıştı; kansı uyuyordu ve o bir devlet hastanesinin fakirler koğuşunda, hasta yatağında yatarken kocasının ona yalan söylediğini hiç bilmeyecekti.

Bu yoksul başlangıçtan, Pianosa'dakı her çalışma gününün büyük kısmını resmi belgelere Washington Irving imzası atarak geçiren yeteneksiz bir birlik kumandanı doğmuştu. Binbaşı Major, davetsiz misafirlere karşı kendi arzulanmamış yetkesi ile izole edilmiş, bir hırsızın bir parçasını kestiği çirkin, selüloit penceresinden içeri bakan birinin çıkması olasılığına karşın ek bir güvenlik önlemi olarak sahte bıyık ve güneş gözlükleri ile kamuflaj yapmış, el yazısından kimliğinin belli olmaması için sol elini kullanarak titizlikle çalışıyordu. Doğumu ve başansı ile dibe vurduğu bu iki nokta arasında, yalnızlık ve hayal kmklıgı dolu otuz bir kederli sene vardı.

Binbaşı Major hem çok geç doğmuştu hem de çok alelade. Bazı insanlar alelade doğar, bazıları aleladeliğe ulaşır ve bazılarına aleladelik dayatılır. Binbaşı Majorin başına üçü birden gelmişti. Her tür ayırt edici özellikten yoksun insanlar arasında bile, kaçınılmaz olarak, ayırt edici özelliklerden tüm diğerlerinden daha yoksun biri olarak ayrılıyordu ve onunla tanışan insanlar, etkileyicilikten bu kadar uzak olmasından her zaman etkileniyorlardı.

Daha en baştan, Binbaşı Majorin üç talihsizliği vardı -annesi, babası ve doğduğu andan itibaren hastalıklı bir şekilde benzediği Henry Fonda. Daha Henry Fonda’nın kim olduğunu[35] öğrenmesinden uzun süre önce, her gittiği yerde hiç de iltifatkar olmayan benzetmelere maruz kalıyordu. Hiç tanımadığı insanlar onu eleştirmekte beis görmüyorlardı. Sonuç olarak, daha erken yaşlardan itibaren insanlar karşısında vicdan azabı çekmeye, onlardan korkmaya ve Henry Fonda *olmadığı* gerçeği yüzünden toplumdan alçakgönüllülükle özür dileme dürtüsü hissetmeye başlamıştı. Henry Fondaya benzeyen bir şey olarak yaşamak onun için kolay iş değildi; ama iyi bir mizah anlayışına sahip, fasulye sırığı gibi bir adam olan babasının sebat özelliğini aldığı için pes etmek bir kez bile aklına gelmemişti.

35) *Henry jaymes Fonda* **(1905-1982), naturalist oyunculuk üslubuyla dikkat çekmiş ünlü Amerikalı aktör, (en.)**

Binbaşı Majorin babası, iyi bir espriden anladığı şey yaşı hakkında yalan söylemek olan, ağırbaşlı, içinde Tanrı korkusu taşıyan bir adamdı. Uzun kollu, uzun bacaklı bir çiftçiydi. Devletin çiftçiler dışında herkese yaptığı yardımların berbat bir sosyalizm olduğunu savunan, içinde Tanrı korkusu taşıyan, özgürlük âşığı, kanunlara saygılı bir bireyciydi. Tutumluluk ve sıkı çalışmaya inanırdı ve onu geri çeviren serbest kadınları kmardı. Alfalfa[36] konusunda uzmanlaşmıştı ve hiç alfalfa yetiştirmeyerek iyi para kazanıyordu. Hükümet yetiştirmediği her kile alfalfa için ona iyi para ödüyordu. Ne kadar çok alfalfa yetiştirmezse, hükümet ona o kadar çok para veriyordu ve Binbaşı Majorin babası haketmedigi paranın her kuruşunu yeni arazi almak için harcıyor, böylece yetiştirmediği alfalfa miktarını daha da artırıyordu Binbaşı Majorin babası alfalfa yetiştirmeme işinde durmak dinlenmek bilmeksizin çalışıyordu. Uzun kış akşamlarında evinde kalıyor, koşum takımlarını onarmıyordu. Ve her gün, sırf işlerinin yapılmadığından emin olmak için, daha gün dogmadan yataktan fırlıyordu. Arazi yatırımlarını akıllıca yapıyordu. Kısa sürede, bölgede en çok alfalfa yetiştirmeyen kişi o olmuştu. Komşuları her konuda onun tavsiyesini sorardı; çünkü o çok para kazanmıştı ve dolayısıyla akıllıydı. "Ne ekerseniz onu biçersiniz," diye öğütlerdi birine ve herkes bir agzıdan, "Amin," derdi.

36) Alfalfa veya Luceme *(Medicago satna)* **bir tür yonca, (en.)**

Binbaşı Majorin babası, hükümetin tasarruf etmesini savunan açıksözlü biriydi. Tek istisnası bu tasarrufun, hükümetin kimsenin istemediği alfalfaları üreten ya da hiç alfalfa üretmeyen çiftçilere yapabildigince çok para ödemesi gibi kutsal bir görevi engellememesiydi. Binbaşı Majorin babası işsizlik sigortasına karşı çıkan, gururlu, bağımsız bir adamdı ve sızlanmak, inlemek, dil dökmek ve karşısına kim çıkarsa çıksın ondan sızdıra-bildigi kadar çok para sızdırmakta hiç tereddüt etmezdi. Kürsüsünü her yere kurabilen inançlı bir adamdı.

"Tanrı, biz iyi çiftçilere iki güçlü el verdi, ki ikisiyle birden kavrayabildiğimiz kadar çok alalım," diye vaaz verdi şevkle, mahkeme binasının basamaklarında ya da A&P[37] süpermarketi-nin önünde, peşinde olduğu kötü mizaçlı, sakız çiğneyen genç kasiyer dışarı çıkıp ona pis pis baktığında. "Tanrı alabildiğimiz kadar almamızı istemeseydi," diye vaaz verdi, "bize almak için iki iyi el vermezdi." Ve diğerleri, "Amin," diye mırıldandılar.

37) The Great Atlantic and Pacific Tea Company; A&P adıyla bilinen, 1859'da kurulmuş Amenkan market zıncin. 1920 lerde ve 1930'larda Amerikan perakende pazannı domine ediyordu, (en.)

Binbaşı Majorin babası Kalvinist'ti ve kadere inanırdı. Ken-disininkiler dışında herkesin talihsizliklerinin nasıl Tanrının iradesi olduğunu açıkça anlayabiliyordu. Sigara ve viski içer, mizah ve uyarıcı entelektüel sohbetlerden hoşlanırdı; özellikle de yaşı hakkında yalan söylerken ya da karısının Majör Majori doğururken çektiği güçlükler ve Tanrı hakkındaki iyi esprisini yaparken kendi sohbetinden hoşlanırdı. Karısının çektiği güçlükler ve Tanrı hakkındaki iyi esprisi, Tanrının koca dünyayı altı günde yarattığını, ama karısının Majör Majori doğurmak için bir buçuk gün harcadığını söyleyen espriydi. Daha düşük bir adam, o gün hastane koridorunda kararsızlığa kapılabilirdi; daha zayıf bir adam Drum Majör[38], Minör Majör[38], Sergeant Ma jor[38] ya da C Sharp Majör[38] gibi mükemmel alternatiñere razı olabilirdi; ama Majör Majorin babası böyle bir fırsat için on dört sene beklemişti ve böyle bir fırsatı kaçıracak adam değildi. Majör Majorin babasının fırsatlar konusunda iyi bir esprisi vardı. "Bu dünyada fırsat kapınızı yalnızca bir kere çalar," derdi. Majör Majorin babası bu iyi espriyi her fırsatta tekrarlardı.

38) Majör Majör (Binbaşı Binbaşı) yerine alternatifler için Major'un müzikteki anlamından da yararlanan söz oyunlan: Drum Majör

(Birinci Davulcu), Minor Majör (Minör Majör), Sergeant Majör (Çavuş Binbaşı) ve C Sharp Majör (Do diyez majör), (en.)

Henry Fonda'ya hastalıklı bir benzerlikle doğmak, uzun ve mutsuz bir yaşamda kaderin Majör Majofa yaptığı uzun bir dizi eşek şakasından ilkiydi. İkincisi ise, Majör Majör Majör ismi ile doğmasıydı. Majör Majör Majör ismiyle doğduğu, yalnızca babasının bildiği bir sırdı. Gerçek isminin ne olduğu ancak Majör Majör anaokuluna yazılırken ortaya çıktı ve bunun etkisi felaket oldu. Haber annesini öldürdü. Kadın yaşama isteğini kay-bediverdi, eriyip bitti ve öldü, ki bu babası için sorun değildi. Zorunlu kalırsa A&P'deki kötü mizaçlı kızla evlenmeye karar verdi. Zaten biraz para vermeden ya da kırbaçlamadan karısının ayağını yerden kesemiyordu.

Majör Majör için sonuçlar birazcık daha az acı vericiydi. Böylesine hassas bir yaşta, her zaman inandığı gibi Caleb[39] Majör değil de Majör Majör Majör isimli, hiç tanımadığı, kimsenin de adını daha önce duymadığı, tamamen yabancı biri olduğunu öğrenmek, gerçekten de haşin ve sersemletici bir deneyim olmuştu. Sahip olduğu bütün oyun arkadaşları ondan uzaklaştı ve bir daha geri dönmediler; çünkü hiçbir yabancıya güvenmemek gibi bir eğilimleri vardı, özellikle de seneler boyunca tanıdıkları biri gibi davranarak onları aldatan bir yabancıya. Kimsenin Majör Major'la işi olmazdı. Majör Majör eşyalan elinden düşürme ye, ayağı takılıp düşmeye başladı. Her ilişkisinde utangaç ve umutlu bir tavır takınıyordu ve her seferinde hayal kırıklığına uğruyordu. Bir dosta çılgınca ihtiyaç duyduğundan, hiç dost bulamadı. Büyüdüğü zaman hantal, uzun boylu, tuhaf, hülyalı bir oğlan oldu. Bir kez daha terslendiği her seferinde incinmiş bir kargaşaya boğulan, çekingen, arayış içinde, çok narin bir ağzı ve kınlgan gözleri vardı.

39) Eski Ahit'ten bir İsım olan 'Caleb' Türkçe'ye Kalev olarak çevrilir. Tann'ya inancının güçlülügüyle vaadedilmiş topraklara, Kenan

ülkesine, girmeye hak kazanan iki yetişkinden biridir Yahuda oymağından Yefunne oğlu Kalev (Joshua/Yeşu ile birlikte), (en.)

Büyüklerine nazik davranıyordu, ama onlar ondan hoşlanmıyorlardı. Büyükleri her ne derse yapıyordu. Büyükleri ona adım attığı yere bakmasını söylemişlerdi ve o da adım attığı yere hep bakıyordu. Ona bugünün işini asla yarına bırakmamasını söylemişlerdi ve o da bırakmıyordu. Babasına ve annesine saygı göstermesini söylemişlerdi ve o da babasına ve annesine saygı gösteriyordu. Ona öldürmemesini söylemişlerdi ve o da öldürmemişti, ta ki Ordu'ya girene kadar. Sonra ona öldürmesini söylemişlerdi ve o da öldürmüştü. Her durumda diğer yanağını çeviriyor, her zaman kendisine nasıl davranılmasını istiyorsa başkalarına da öyle davranıyordu. Sadaka verdiğinde sol eli sag elinin sadaka verdiğini asla bilmiyordu. Bir kez bile Tanrı 'nın adını boş yere ağzına almamış, zina yapmamış, komşusunun eşeğini kıskanmamıştı. Aslında, komşusunu çok seviyordu ve ona karşı asla yalancı şahitlik yapmamıştı. Majör Majorin büyükleri ondan nefret ediyorlardı çünkü oğlan göze çok batan, topluma uymayan biriydi.

Başarılı olacak başka hiçbir şeyi olmadığı için okulda başarılı oldu. Devlet üniversitesinde derslerini o kadar ciddiye alıyordu ki eşcinseller onu Komünist, Komünistler ise eşcinsel sanıyordu, ingiliz tarihi bölümünü seçmişti, ki bir hataydı bu.

"İngiliz tarihi mi?" diye kükredi gümüş yeleli kıdemli Senatör, seçildiği eyaletten, kızgınlıkla. "Amerikan tarihinin nesi varmış ki? Amerikan tarihi dünyadaki bütün tarihlerden iyidir."

Major Major hemen bölüm değiştirerek Amerikan edebiyatını seçti; ama FBI onun için bir dosya açmıştı bile. Major Majorin yuvam dediği ücra çiftlik evini altı kişi ve bir İskoç teriye-rı ile paylaşıyordu ve bunların beşi ve İskoç teriyeri FBI ajanı çıktı. Kısa süre sonra Major Major hakkında o kadar çok veri topladılar ki ona ne isterlerse yapabilirdiler. Ama ona yapabildikleri tek şey onu er olarak orduya yazdırmaktı ve dört gün sonra,

düşünecek başka hiçbir şeyleri olmayan Kongre üyeleri Washington sokaklarında ileri gen yürüyerek, "Major Majori kim terfi ettirdi? Major Majori kim terfi ettirdi?" diye söylenebilsinler diye binbaşı yaptılar onu.

Aslında, Major Major mizah anlayışı en az babası kadar keskin olan bir IBM bilgisayar tarafından terfi ettirilmişti. Savaş çıktığında Major Major hâlâ uysal ve yumuşakbaşlı biriydi. Ona askere yazılmasını söylediler, o da yazıldı. Ona havacılık eğitimine başvurmasını söylediler, o da havacılık eğitimine başvurdu. Bir sonraki gece sabahın üçünde kendini Güneybatı'dan gelmiş, onlara birliğindeki herhangi birini eşek sudan gelene kadar dövebileceğim ve bunu kanıtlamaya hazır olduğunu söyleyen, sert ve kavgacı çavuşun önünde, yalınayak dururken buldu. Birliğindeki askerlerin hepsi birkaç dakika önce, çavuşa bağlı onbaşılar tarafından kabaca sarsılarak uyandırılmış, idari çadırın önünde toplanmaları emredilmişti. Yağmur hâlâ Major Majorin üzerine yağıyordu. Üç gün önce yanlarında getirdikleri sivil kıyafetler içinde sıra oldular. Çorap ve ayakkabı giyerek oyalanan-lar, onları çıkarmaları için soğuk, ıslak, karanlık çadırlarına geri gönderildiler. Çavuş taştan bakışlarını onların yüzleri üzerinde dolaştırıp bu birlikteki herhangi birini eşek sudan gelene kadar dövebileceğim söylerken hepsi yalınayaktı.

Ertesi gün Major Majorin beklenmedik bir biçimde binbaşılığa terfi etmesi kavgacı çavuşu dipsiz bir kasvete düşürdü; çün kü adam artık birliğindeki herhangi birini eşek sudan gelene kadar dövebileceğim söyleyerek böbürlenemıyordu. Çadırında, Saul gibi saatlerce düşündü, ziyaretçi kabul etmedi. Bu arada seçkin onbaşılardan oluşan korumaları dışarıda moralsiz moralsiz nöbet tutuyordu. Sabahın üçünde bir çözüm buldu. Majör Majör ile diğer askerler yine kabaca sarsılarak uyandırıldılar ve yağmur altında, yalınayak, idari çadırın önünde toplanmaları emredildi. Çavuş orada bekliyordu. Yumruklarını kendini beğenmiş bir tavırla kalçalarına dayamıştı, konuşmaya öyle can atıyordu ki askerlerin toplanmasını bile zor bekledi. "Ben ve Binbaşı Majör," diye böbürlendi bir önceki gece ile aynı

sert, kısa ses tonu ile, "birligimdekı herhangi birim eşek sudan gelene kadar dövebiliriz."

Aynı gün üsteki subaylar Binbaşı Majör sorunu için eyleme geçtiler. Majör Majör gibi bir binbaşı ile nasıl başa çıkabilirlerdi? Onu kişisel olarak aşağılamak ona denk ya da düşük rütbeye sahip tüm diğer subayları aşağılamak olacaktı. Dıger yandan ona nazik davranmak düşünülemez bir şeydi. Neyse ki Binbaşı Majör havacılık eğitimi için başvurmuştu. Onun tayinine ilişkin emirler o akşam, geç saatlerde teksir odasına gönderildi; ve sabah saat üçte Binbaşı Majör yine çavuş tarafından kabaca sarsılarak uyandırıldı, iyi yolculuklar dilendi ve batıya giden bir uçağa bindirildi.

Binbaşı Majör yalınayak, çamura bulanmış ayak parmakları ile California'da karşısına dikilip, geldiğini bildirdiğinde Teğmen Scheisskopf kağıt kadar beyazladı. Binbaşı Majör yine çamurda yalınayak durmak üzere kabaca sarsılarak uyandırıldıgmı sanmıştı ve ayakkabılan ile çoraplarını çadırda bırakmıştı. Teğmen Scheisskopfun huzuruna çıktığında üzerinde olan sivil giysiler kınşık ve kirliydi. Henüz geçit merasimleri ile ün yapmamış olan Teğmen Scheisskopf, Binbaşı Majorin gelecek Pazar birliğinde yalınayak geçit yaptığını düşününce şiddetle ürpermişti.

"Hemen hastaneye git," diye mırıldandı, konuşacak kadar kendine geldiğinde, "ve onlara hasta olduğunu söyle. Üniforman getirilene ve başka giysiler satın alacak paran olana kadar orada kal. Ayakkabı da al."

"Başüstüne, komutanım."

"Bana 'komutanım' demenize gerek yok sanırım, komutanım," diye işaret etti Teğmen Scheisskopf. "Sizin rütbeniz benimkinden yüksek."

"Başüstüne komutanım. Benim rütbem sizinkinden yüksek olabilir, komutanım, ama yine de siz benim kumandan suba-yımsınız."

"Evet, komutanım, bu doğru," diye onayladı Teğmen Scheisskopf. "Sizin rütbeniz benimkinden yüksek olabilir, komutanım, ama yine de sizin

kumandan subayınız benim. Bu yüzden size ne diyorsam yapsanız iyi olur, komutanım, yoksa başınız belaya girer. Hastaneye gidin ve onlara hasta olduğunuzu söyleyin, komutanım. Üniformanız getirilene ve başka üniformalar satın alacak paranız olana kadar orada kalın."

"Başüstüne komutanım."

"Ve ayakkabı alın, komutanım. Bulabildiğiniz ilk fırsatta ayakkabı alın, komutanım."

"Başüstüne komutanım. Alırım, komutanım." "Teşekkür ederim, komutanım."

Binbaşı Majör için askeri okul yaşamı baştan beri sürdüğü hayattan pek farklı değildi. Kiminle beraber olursa olsun, o kişi Binbaşı Majorin bir başkasının yanında olmasını diliyordu. Öğretmenleri her aşamada ona ayrıcalıklı davrandı, ki Binbaşı Majör çabucak ilerlesin ve ondan bir an önce kurtulsunlar. Çok kısa zaman içinde pilot kanatlarını kazandı ve kendini denizaşırı bir ülkede buldu. Orada işler aniden düzeliyormuş gibi göründü. Binbaşı Majör hayatı boyunca, yalnız ve yalnız tek bir şeyin özlemini çekmişti: insanların arasına kanşmak. Ve Pianosa'da, bir süreliğine, gerçekten de insanların arasına karıştı. Muharebe görevindeki askerler için rütbenin pek az anlamı vardı, ve subaylar ile erler arasındaki ilişkiler rahat ve teklifsizdi. İsimlerini bilmediği adamlar ona "Selam" diyor, onu yüzmeye ya da basketbol oynamaya davet ediyordu. Hayatının en güzel saatlerini, kazanmanın kimsenin umurunda olmadığı, bütün gün süren basketbol oyunlarında yaşıyordu. Asla skor tutulmuyordu ve oyuncu sayısı bir ile otuz beş arasında değişiyordu. Binbaşı Majör daha önce hiç basketbol oynamamıştı, aslında hiçbir oyun oynamamıştı ama çok uzun boylu olması ve coşkun hevesi, kendine özgü beceriksizliğini ve deneyimsizliğini telafi ediyordu. Binbaşı Majör orada, yamuk basketbol sahasında, hemen hemen dostu olan subayların ve erlerin arasında gerçek mutluluğu bulmuştu. Kazanan yoksa, kaybeden de yoktu ve Binbaşı Majör

oyunun her anından keyif alıyordu. Ta ki Binbaşı Duluth öldürüldükten sonra Albay Cathcart cipine atlayıp kükreyerek gelip, Binbaşı Majorin o sahada oynadığı basketbol oyunlarından zevk almasını sonsuza dek imkansız hale getirene kadar.

"Yeni birlik kumandanı sensin," diye bağırmıştı Albay Cathcart kabaca ona, demiryolu hendeğinin üzerinden. "Ama bunun bir anlamı olduğunu düşünme, çünkü yok. Tek anlamı şu: yeni birlik kumandanı sensin."

Albay Cathcart uzun süredir Binbaşı Major'a karşı amansız bir kin gütmekteydi. Bordro kayıtlarında gereksiz bir binbaşı bulunması demek, düzensiz bir organizasyon şeması demekti ve bu, Albay Cathcartin düşman ve rakip olarak gördüğü Yirmiye-dinci Hava Kuvvetleri Karargahı'ndaki adamlara koz verirdi. Albay Cathcart, Binbaşı Duluth'un ölümü gibi bir şans için dua edip duruyordu. Bir fazladan binbaşısı bulunması adamın hayatını cehenneme çeviriyordu; şimdi bir binbaşı için kadro açıl mışıı. Binbaşı Majori birlik kumandanlığına atadı ve geldiği gibi aniden, cipini kükreterek uzaklaştı.

Binbaşı Majör için bu, oyunun sonu demekti. Yüzü huzursuzlukla kızarmıştı. Yağmur bulutları tepesinde toplanırken, o inanmazlık içinde olduğu yerde kalakalmıştı. Takım arkadaşlarına döndüğü zaman, suratsız ve esrarlı düşmanlık ifadeleri ile ona bakan meraklı, düşünceli yüzlerden oluşan bir duvar buldu. Utançla ürperdi. Oyun tekrar başladığında, eskisi kadar zevk vermiyordu. Binbaşı Majör top sektirdiği zaman kimse onu durdurmaya çalışmıyordu; pas istediği zaman, top kimdeyse, hemen pas veriyordu; basket kaçırdığı zaman kimse potadan seken topu almak için atılmıyordu. Işitilebilen tek ses onunkiydi. Ertesi gün de aynıydı; bir sonraki gün basketbol oynamaya gitmedi.

İşaret almış gibi, birlikteki herkes onunla konuşmayı bıraktı ve ona dik dik bakmaya başladı. Binbaşı Majör bakışlarını indirerek, kıpkırmızı yanaklarla, utangaç utangaç yaşıyordu; gittiği her yerde tüm horgörülerin,

kıskançlıkların, kuşkuların, kızgınlıkların ve kinayelerin hedefi oluyordu. Daha önce Henry Fonda ya benzediğini hiç fark etmemiş insanlar şimdi bunu dillerinden düşürmüyorlardı; hattâ Binbaşı Majorin birlik kumandanlığına, Henry Fonda'ya benzediği için terfi ettirildiğini ima edenler vardı. O konumu kendisi için isteyen Yüzbaşı Black, Binbaşı Majorin aslında Henry Fonda *olduğunu,* ama bunu itiraf edemeyecek kadar ödlek olduğunu iddia etti.

Binbaşı Majör bir utanç verici felaketten diğerine, çılgınca çırpınıyordu. Çavuş Tovvser ona danışmadan, eşyalarını Binbaşı Duluth'un tek başına kaldığı geniş karavana taşıdı. Binbaşı Majör nefes nefese, eşyalarının çalındığını bildirmek için bölük odasına daldığı zaman, oradaki genç onbaşı onu görür görmez ayağa fırlayıp *"Dikkat!"* diye bağırarak ödünü patlattı. Binbaşı Majör bölük odasındaki diğer herkesle birlikte selam durdu ve hangi önemli kişinin arkasından odaya girdiğin merak etti. Haşin bir sessizlik içinde dakikalar geçti. Grup'tan[40] Binbaşı Danby, Binbaşı Majori kutlamak için yirmi dakika sonra ugra-masa ve hepsine rahat demese, kıyamet gününe kadar orada selam durabilirlerdi.

40) *Group: grup,* ABD ordusunda vingden (wing) küçük ve filodan *(squadron)* büyük idari ve taktik hava birliği (en.)

Binbaşı Majorin yemekhane salonundaki durumu daha da berbattı. Yüzünde gülümsemeler çırpınan Milo, onu önde ayırdığı küçük bir masaya götürmek için gururla bekliyordu. Masa işlemeli bir örtü ve pembe kesme kristal vazo içinde küçük bir buketle süslenmişti. Binbaşı Major dehşet içinde kalakaldı; ama tüm diğerleri izlerken Milo'ya direnmeye cesaret edemedi. Ha-vermeyer bile kafasını kaldırıp ağır, sarkık çenesi ile, ağzı bir karış açık, onu izledi. Binbaşı Major, Milo'nun çekiştirmelerine uysallıkla teslim oldu ve yemek boyunca özel masasında, utanç içinde büzüldü. Yemeğin tadı kül gibi geldi; ama yemeğin hazırlanma sürecinde rol almış hiç kimseyi gücendirmemek için hepsini bitirdi. Daha sonra Milo ile yalnız

kaldığında, Binbaşı Major ilk defa içinden itiraz etmek geldiğini hissetti ve diğer subaylarla birlikte yemek yemeyi tercih edeceğini söyledi. Milo, işe yaramayacağını söyledi.

"İşe yaramayacak ne var, anlamıyorum," diye itiraz etti Binbaşı Major. "Daha önce hiçbir şey olmamıştı."

"Daha önce birlik kumandanı değildiniz."

"Birlik kumandanı Binbaşı Duluth idi ve o hep diğer askerlerle aynı masada yemek yerdi."

"Binbaşı Duluth için farklıydı, komutanım."

"Binbaşı Duluth için ne açıdan farklıydı?"

"Keşke bunu bana sormasanız, komutanım," dedi Milo.

Cesaretini toplayarak, "Henry Fonda'ya benzediğim için mi?" diye sordu Binbaşı Major.

"Bazıları sizin Henry Fonda *olduğunuzu* söylüyor," diye yanıt verdi Milo.

"Ama ben Henry Fonda değilim," diye haykırdı Binbaşı Major, çileden çıkmışlıkla titreyen bir sesle. "Ve ona hiç benzemiyorum. Ve Henry Fonda'ya benziyor olsam bile, ne fark eder ki?"

"Hiç fark etmez. İşte size anlatmaya çalıştığım da bu, komutanım. Yalnızca, sizin durumunuz Binbaşı Duluth'un durumu ile aynı değil işte."

Gerçekten de aynı değildi işte; bir sonraki yemekte Binbaşı Major yemek dağıtılan tezgahtan aynlıp sıradan masalarda, diğerleri ile birlikte oturmak üzere adım attığı anda, diğerlerinin yüzlerinde gördüğü aşılmaz düşmanlık duvarı ile karşılaştı ve yerinde donakaldı. Milo tek kelime etmeden koşup gelene ve onu kendi özel masasına götürene kadar tepsisi ellerinde titreyerek bekledi. Bundan sonra Binbaşı Major pes etti ve yemeklerini kendi masasında, sırtını diğerlerine dönerek yedi. Birlik kumandanı olduğundan beri kendini onlarla birlikte yiyemeyecek kadar üstün gördüğü

düşüncesiyle ona kızdıklarından emindi. Binbaşı Major oradayken yemekhane çadırında hiç sohbet edilmiyordu. Diğer subayların onunla aynı zamanda yemek yemekten kaçınmaya çalıştıklarının farkındaydı; yemekhane çadırına gelmeyi tamamen bıraktığı ve yemeklerini karavanında yemeye başladığı zaman herkes çok rahatladı.

CİTB'den biri gelip, hastanede birinin Washington Irving diye sahte bir ismi kullanan kişi hakkında onu sorguladığı günden itibaren, Binbaşı Major da resmi belgelerde Washington Irving'in adını kullanmaya başladı. Yeni konumu onu hiç tatmin etmiyor ve sıkıyordu. Birlik kumandanı yapılmıştı ama birlik kumandanı olarak ne *yapması* gerektiği konusunda en ufak bir fikri yoktu. Elbette, ondan beklenen tek şey resmi belgelerde Washington Irving'in adını kullanmak ve birlik çadınnın arka tarafındaki küçük ofisinin dışında Binbaşı — de Coverley'in fırlattığı at nallarının yalnız çınlamaları ve tangırtıları eşliğinde yere düşmesini dinlemek değilse. Yapmadığı, yaşamsal öneme sahip görevler olduğu fikri kafasından çıkmıyordu, sorumluluklarının gelip onu bulmasını bekleyip duruyordu. Kesinlikle gerekli olmadığı sürece nadiren dışarı çıkıyordu; çünkü insanların ona bakmasına bir türlü alışamamıştı. Zaman zaman, hayatının tekdüzeliği Çavuş Tow-serin belli bir konuda görüşmek üzere gelmiş bir subayı ya da bir eri ona havale etmesi ile bozuluyordu; ama Binbaşı Majör söz konusu konu ile başa çıkamıyor, mantıklı bir şekilde çözülebilmesi için konuyu yine Çavuş Tovvser'a havale ediyordu. Birlik kumandanı olarak her ne yapması gerekiyorsa, onsuz da yapılabildiği açıktı. Binbaşı Majör gittikçe daha sıkkın, gittikçe daha depresif oldu. Zaman zaman, bütün kederlerini alıp papaza gitmeyi ciddi ciddi düşünüyordu; ama papaz kendi kederlerinin yükü altında öyle ezilecek gibi görünüyordu ki Binbaşı Majör onun dertlerine dert katmaktan kaçınıyordu. Dahası, papazların buraya birlik kumandanları için getirildiğinden pek emin değildi.

Binbaşı — de Coverley'den de pek emin değildi. Adam apartman dairelerine baskın düzenleyip yabancı işçi kaçırmadı-gı zamanlarda, at nalı

atmaktan daha önemli bir iş yapmıyordu. Binbaşı Majör yumuşak seslerle toprağa düşen ya da yere çakılmış küçük, çelik kancalara takılarak dönen at nallarının sesini sık sık, dikkatle dinliyordu. Saatler boyunca, gizli gizli Binbaşı de Coverley'i izliyor, böylesine saygın birinin yapacak daha önemli işi olmamasına hayret ediyordu. Sık sık içinden Binbaşı de Coverley'e katılmak geçiyordu, ama bütün gün at nalı atmak neredeyse belgelere "Binbaşı Majör Majör" diye imza atmak kadar can sıkıcı görünüyordu. Aynı zamanda, Binbaşı — de Coverley'in yüz ifadesi öyle ürkütücüydü ki Binbaşı Majör ona yaklaşmaya korkuyordu.

Binbaşı Majör kendisinin Binbaşı — de Coverley ile, Binbaşı — de Coverley'nin de onunla nasıl bir ilişkisi olması gerektiğini merak ediyordu. Binbaşı — de Coverley'nin onun kumandan muavini[41] olduğunu biliyordu, ama bunun ne anlama geldiğini bilmiyordu. Ve Binbaşı — de Coverley gibi bir kumandan muavinine sahip olmanın, yumuşakbaşlı bir üste sahip olmak gibi bir talih mi, yoksa ihmalkar bir asta sahip olmak gibi bir talihsizlik mi olduğuna bir türlü karar veremiyordu. Çavuş Tow-ser'a sormak istemiyordu çünkü ondan gizli gizli korkuyordu; ancak soracak başka kimse yoktu. Binbaşı — de Coverley'ye hiç soramazdı. Binbaşı — de Coverley'ye herhangi bir konuda yaklaşmaya cesaret edebilecek pek az kişi vardı ve onun at nallarından birini atma aptallığını gösteren tek subay da ertesi gün Gus, Wes, hattâ Doktor Daneeka'nın Pianosa'da gördüğü en kötü hastalığa yakalanmıştı. Zavallı subayın hastalığına, onu cezalandırmak isteyen Binbaşı — de Coverley'in sebep olduğundan herkes emindi. Yalnız, bunu nasıl yaptığından emin değildiler.

41) *Executive officer; kumandan muavini,* bölük, tabur ve alaylarda kumandanın -idari teşkilatta da herhangi bir daire veya şube şefinin- birinci derecede vardımcısı. (en.)

Binbaşı Majorin masasına gelen resmi belgelerin çoğu onu hiç ilgilendirmiyordu. Büyük çoğunluğu Binbaşı Majorin hiç görmediği ya da

hiç duymadığı eski belgelere atıfta bulunuyordu. Eski belgelen arayıp bulmasına da gerek yoktu çünkü belgelerin tamamı eski belgelerin dikkate alınmamasını emrediyordu. Dolayısıyla, tek bir üretken dakika içinde, diğer belgeleri kesinlikle hiç dikkate almaması gerektiğini söyleyen yirmi yeni belgeyi onaylayabiliyordu. Her gün, anakaradaki karargahta bulunan General Peckem'dan, "İşleri Sürüncemede Bırakmak Zaman Hırsızlığıdır" ya da "Temizlik imandan Gelir" gibi neşeli öğütler içeren başlıklar atılmış uzun ve sıkıcı bültenler geliyordu.

General Peckemin temizlik ve sürüncemede bırakma konu sundaki bültenleri Binbaşı Majorin kendini, işleri sürüncemede bırakan pis biri gibi hissetmesine sebep oluyordu ve bültenleri çabucak ortadan kaldırıyordu. Onu ilgilendiren tek resmi belge türü, Pianosa'ya gelişinin üzerinden iki saat geçmeden, Orvieto uçuşuna gönderilen ve o görevde öldürülen, yalnızca bir kısmını açtığı çantalarının hâlâ Yossarianin çadırında durduğu talihsiz Tegmen'e atıfta bulunanlardı. Talihsiz teğmen birlik odası yerine harekat çadırına başvurduğundan, Çavuş Tovvser onun birliğe hiç başvurmadığını varsaymanın daha güvenli olacağına karar vermişti ve zaman zaman ona atıfta bulunan belgeler, adamın havaya karışıp gitmiş gibi göründüğünü söylüyordu, ki bir açıdan adamın başına gelen de tam olarak buydu. Uzun vadede, Binbaşı Major masasına gelen resmi belgelere minnettardı, çünkü bütün gün ofisinde oturup belge imzalamak, bütün gün ofisinde oturup belge imzalamamaktan daha iyiydi. Ona yapacak bir şey veriyorlardı.

Kaçınılmaz olarak, imzaladığı her belge, iki ila on gün sonra, imzalaması gereken yeni bir sayfa eklenerek ona geri geliyordu. Her zaman öncekinden daha kalın bir deste oluşturuyorlardı; çünkü son onayını taşıyan sayfa ile yeniden onayını isteyen sayfa arasında, değişik yerlerdeki, aynı resmi belgeye kendi isimlerini yazıp imzalamakla görevli diğer subayların en son onaylarını taşıyan sayfalar bulunuyordu. Binbaşı Major, basit belgelerin şaşkınlık verici bir şekilde büyüyerek dev müsveddelere dönüşmesini izlerken ümitsizliğe kapılıyordu. Bir belgeyi kaç kez imzalamış olursa

olsun, her seferinde yepyeni bir imza için geri geliyordu ve Binbaşı Major onlardan kurtulmaktan umudunu kesmeye başlamıştı. Bir gün -CITB'den gelen adamın ilk ziyaretini takip eden gündü- Binbaşı Major belgelerden birini, sırf nasıl bir his vereceğini görmek için, kendi ismiyle değil de Washington Irving'in ismiyle imzaladı. Hoşuna gitti. Öyle hoşuna gitti ki o öğleden sonranın kalanını, bütün resmi belgeleri Washington Irving diye imzalayarak geçirdi. İçgüdüsel bir havailik ve isyan eylemiydi bu. Daha sonradan ciddi bir şekilde cezalandırılacağı bir eylem. Ertesi sabah ofisine tedirginlik içinde girdi ve ne olacağını merak ederek bekledi. Hiçbir şey olmadı.

Günah işlemişti ve bu iyi gelmişti; çünkü Washington Irving diye imzaladığı belgelerin hiçbiri bir daha geri gelmedi! Sonunda, burada, ilerleme sağlanmıştı. Binbaşı Major bu yeni kariyerine tereddütsüz bir şevkle atıldı. Resmi belgeleri Washington Irving diye imzalamak pek kariyer sayılmazdı belki ama "Binbaşı Major Major" diye imzalamaktan daha az tekdüzeydi. Washington Irving diye imzalamak fazla tekdüze gelmeye başladığı zaman, Irving Washington diye imzalıyordu. Ta ki bu da tekdüze gelmeye başlayana kadar. Ve bir şeyler başanyordu çünkü bu iki isimle imzaladığı belgelerin hiçbiri birliğe geri dönmüyordu.

Sonunda geri dönen, ClTB'den gelen ikinci adam oldu. Adam pilot rolü yapıyordu. Askerler onun ClTB'den geldiğini biliyorlardı çünkü bunu adam kendisi söylemişti ve her birinden, gerçek kimliğini diğerlerine söylememesini rica etmişti. Halbuki diğerlerine gerçek kimliğini, yine sır olarak, kendisi söylemişti bile.

"Birlikte ClTB'den geldiğimi bilen tek kişi sizsiniz," diye sırrını açıkladı Binbaşı Major'a, "ve işimi gerektiği gibi yapabilmem için bunun sır olarak kalması kesinlikle şart. Anlıyor musunuz?"

"Çavuş Towser biliyor."

"Evet, biliyorum. Sizi görebilmek için ona söylemek zorunda kaldım. Ama hiçbir koşul altında, kimseye söylemeyeceğini biliyorum."

"Bana söyledi," dedi Binbaşı Major. "Dışarıda beni görmek için bekleyen, ClTB'den gelmiş bir adam olduğunu söyledi." "Piç herif. Onun için bir güvenlik soruşturması yapmam ge rekecek. Sizin yerinizde olsam o yakınlardayken çok gizli belgeleri ortalarda bırakmazdım. En azından ben raporumu hazırlayana kadar."

"Bana çok gizli belge gelmiyor," dedi Binbaşı Major.

"İşte kastettiğim o türden olanlar. Çavuş Towserin el süremeyeceği bir dolaba kilitleyin onları." .

"Dolabın tek anahtan Çavuş Towser'da."

"Korkarım zaman harcıyoruz," dedi CİTB'den gelen ikinci adam, sert sert. Tıknaz, hareketli, gergin bir adamdı. Hareketleri hızlı ve kararlıydı. Üzerine cafcaflı renklerle, turuncu uçaksavar mermisi patlamaları arasında uçan uçaklar ve tamamlanmış elli beş görev uçuşunu simgeleyen küçük, düzenli bomba sıraları resmedilmiş deri pilot ceketinin altına, göstere göstere sakladığı kocaman, kırmızı körüklü zarfın içinden bazı fotostat kopyalar çıkardı. "Bunlardan birini gördüğünüz oldu mu?"

Binbaşı Major hastaneden gönderilmiş, mektup sansürle-mekle görevli subayın üzerine "Washington Irving" ya da "Irving Washington" yazdığı kişisel mektuplara boş boş baktı.

"Hayır."

"Ya bunları?"

Binbaşı Major ona gönderilen ve aynı isimlerle imzaladığı resmi belgelere baktı. "Hayır."

"Bu isimlerle imza atan adam sizin birliğinizde mi?" "Hangisi? Burada iki ayrı isim var."

"Herhangi biri. Washington Irving ve Irving Washington'un aynı kişi olduğunu, sırf bizi şaşırtmak için iki isim kullandığını tahmin ediyoruz. Bu sık sık kullanılan bir yöntemdir, biliyorsunuz."

"Birliğimde bu iki isimden herhangi birini taşıyan bir adam olduğunu sanmıyorum."

CİTB'den gelmiş ikinci adamın yüzünden bir hayal kırıklığı ifadesi geçti. "Düşündüğümüzden çok daha zekiymiş," diye yorum yaptı. "Üçüncü bir isim kullanıyor ve başka birisiymiş gibi davranıyor. Ve sanırım... evet, sanırım üçüncü ismin ne olduğunu biliyorum." İlham ve heyecanla, Binbaşı Majorin incelemesi için bir başka sayfa uzattı. "Ya buna ne dersiniz?"

Binbaşı Major hafifçe eğildi ve Yossarianin Sevgili Mary hitabı dışında her şeyi sansürledigi ve altına "Duygularınızı paylaşıyorum. A. T. Tappman, Papaz, ABD Ordusu," yazdığı foto-mektubu[42] gördü. Binbaşı Major başını iki yana salladı.

"Daha önce hiç görmedim."

"A. T. Tappmanin kim olduğunu biliyor musunuz?" "Grup papazıdır."

"İşte bulduk," dedi CİTB'den gelen ikinci adam. "Washington Irving Grup papazı."

Binbaşı Major bir dehşet sancısı hissetti. "A. T. Tappman Grup papazı," diye düzeltti."

"Emin misiniz?"

"Evet."

"Bir grup papazı neden bunu bir mektubun üzerine yazsın?" "Belki başka biri yazmış ve onun ismini kullanmıştır." "Peki neden bırı grup papazının ismini kullanmak istesin?" "Gerçek kimliği öğrenilmesin diye."

42) *Foto-mektup:* harp zamanında, muhaberatın hacmim azaltmak için deniza-şın yerlerden mektubu mikrofilme almak suretiyle

gönderilen ve yerinde tekrar büyütülerek sahibine ulaştırılan mektup, (çn.)

"Haklı olabilirsiniz," diye karar verdi CİTB'den gelen ikinci adam, bir an duraksadıktan sonra. Sonra kendinden emin bir tavırla ağzını şaplattı. "Belki de bir çete ile karşı karşıyayızdır. İsimleri birbirlerinin tersi olan ve birlikte çalışan iki adamla. Evet, böyle olduğuna eminim. Biri burada, birlikte, diğeri ise hastanede ve içlerinden biri papazla birlikte. Bu, üç adam demek oluyor, değil mi? Bu resmi belgeleri daha önce hiç görmediginizden kesin olarak emin misiniz?" "Görsem imzalardım."

"Kimin ismiyle?" diye sordu CİTB'den gelen ikinci adam s kurnazlıkla. "Sizinkiyle mi, Washington Irving ismiyle mi?"

"Kendi ismimle," dedi Binbaşı Major ona. "Washington Ir-ving'in adını bile bilmem."

CİTB'den gelen ikinci adam gülümsedi.

"Binbaşı, temize çıktığınız için çok memnun oldum. Bu, işbirliği yapabileceğimiz anlamına geliyor. Mümkün olduğunca çok işbirlikçiye ihtiyacım var. Avrupa Harekat alanı içinde, size gönderilen belgeleri ele geçirebilen biri var. Kim olduğuna dair en ufak bir fikriniz var mı?"

"Yok."

"Eh, benim oldukça iyi bir fikrim var," dedi CİTB'den gelen ikinci adam; öne eğilip sır verircesine fısıldadı: "Şu Towser denen piç. Yoksa neden benimle ilgili sırrı herkese yaysın? Şimdi, gözlerinizi açık tutun ve herhangi birinin Washington Irving'den bahsettiğini duyarsanız bana haber verin Papaz ve buradaki başka herkes hakkında güvenlik soruşturması yaptıracağım."

Adam gider gitmez CİTB'den gelen birinci adam pencereden Binbaşı Majorin odasına atladı ve CİTB'den gelen ikinci adamın kim olduğunu sordu. Binbaşı Major adamı zar zor tanıyabildi.

"CİTB'den gelen biri," dedi Binbaşı Major ona.

"Ya, ne demezsin," dedi CİTB'den gelen birinci adam. "Burada CİTB'den gelen kişi benim."

Binbaşı adamı zar zor tanıyabilmıştı; çünkü adamın üzerinden koltukaltı dikişleri patlamış, solgun, kestane rengi, kadife bir bornoz, tiftik tiftik olmuş pazen pijamalar ve birinin tabanı açılmış, yıpranmış ev terlikleri vardı. Bunun standart hastane giyim tarzı olduğunu hatırladı Binbaşı Major. Adam on kilo almıştı ve her yanından sağlık fışkırıyordu.

"Gerçekten de çok hasta bir adamım ben," diye sızlandı adam. "Hastanede bir avcı uçağı pilotundan mikrop kaptım ve ciddi bir zatürree vakası ile yatmak zorunda kaldım"

"Çok üzüldüm," dedi Binbaşı Major.

"Bana ne faydası varsa," diye burnunu çekti CİTB'den gelen adam. "Sizden bana sempati göstermenizi istemiyorum. Yalnızca neler çektiğimi bilmenizi istiyorum. Washington Irving'in eylemlerini hastaneden sizin birliğinize kaydırmış göründüğü konusunda sizi uyarmak için geldim yalnızca. Buralarda, Washington Irving'den bahseden birini hiç duymadınız, değil mi?"

"Aslında duydum," diye yanıt verdi Binbaşı Major. "Demin burada olan adam. O Washington lrving'den bahsediyordu."

"Gerçekten mi?" diye sevinçle haykırdı CİTB'den gelen birinci adam. "Bu tam da davayı çözmemiz için gereken şey olabilir! Siz onu günde yirmi dört saat gözetim altında tutun, ben de hastaneye koşup üstlerime yazayım ve talimatlarını sorayım." CİTB'den gelen adam Binbaşı Majorin penceresinden atladı ve kayboldu.

Bir dakika sonra Binbaşı Majorin ofisini birlik odasından ayıran çadırbezinden kapak hızla açıldı ve CİTB'den gelen ikinci adam, çılgın bir telaş içinde oflaya poflaya içeri daldı. Nefes nefese bağırdı, "Biraz önce

pencerenizden kırmızı pijamalı birinin atladığını ve yola doğru koştuğunu gördüm! Siz onu görmediniz mi?"

"Burada, benimle konuşuyordu," diye yanıt verdi Binbaşı Major.

"Oldukça şüpheli göründüğünü düşündüm: kırmızı pijamalar içinde pencereden atlayan bir adam." Adam canlı canlı, küçük ofisin içinde daireler çizdi. "Başta siz olduğunuzu, Meksika'ya kaçmaya çalıştığınızı düşündüm. Ama görüyorum ki siz değilmişsiniz. Washington Irving hakkında bir şey söylemedi, değil mi?"

"Aslında," dedi Binbaşı Majör, "söyledi."

"Öyle mi?" diye haykırdı CİTB'den gelen ikinci adam. "Bu harika! Bu tam da davayı çözmek için gereken şey olabilir. Onu nerede bulabileceğimizi biliyor musunuz?"

"Hastanede. O gerçekten çok hasta bir adam."

"Bu muhteşem!" diye nida etti CİTB'den gelen ikinci adam. "Hemen peşinden gideceğim. Kılık değiştirip gitsem daha iyi olacak. Durumu sıhhiye çadırında açıklarım ve beni hastaneye hasta olarak göndermelerini sağlarım."

Sonra geri gelip "Hasta olmadığım sürece beni hastaneye hasta olarak gönderemezlermiş," diye bilgi verdi Binbaşı Ma-jor'a. "Aslında, oldukça hastayım. Bir sağlık taramasından geçmeyi istiyordum ne zamandır. Bu iyi bir fırsat olacak. Sıhhiye çadırına gidip onlara hasta olduğumu söyleyeceğim. Böylece beni hastaneye gönderebilirler."

Sonra geri gelip "Bana ne yaptıklarına baksanıza," diye bilgi verdi Binbaşı Major'a, mor dişetleri ile. Sıkıntısı avutulacak gibi değildi. Ayakkabıları ve çoraplarını bir elinde taşıyordu. Ayak parmakları da mor kantaron solüsyonu ile boyanmıştı. "Mor di-şetli CİTB görevlisi, kim görmüş?" diye inledi.

Başı önünde, birlik odasından çıktı, bir sipere yuvarlandı ve burnunu kırdı. Ateşi hâlâ normaldi ama Gus ile Wes ona ayrıcalık tanıdılar ve ambulansla hastaneye yolladılar

Binbaşı Majör yalan söylemişti ve bu iyi gelmişti. Aslında iyi gelmesine pek şaşırmamıştı çünkü genelde yalan söyleyen insanların, yalan söylemeyen insanlara göre daha becerikli, daha hırslı ve daha başarılı olduklarını gözlemlemişti. CİTB'den gelen ikinci adama gerçeği söylemiş olsa başı belaya girerdi. Bunun yerine yalan söylemişti ve çalışmaya devam etmekte özgürdü.

CİTB'den gelen ikinci adamın ziyaretinden sonra daha tedbirli davranmaya başladı. Bütün imzaları sol eliyle attı ve bunu yaparken, yine basketbol oynayabilmek için kullanmayı denediği ama başarısızlığa uğradığı güneş gözlüklerini ve takma bıyıkları taktı. Ek önlem olarak, mutluluk içinde, Washington Irving ismini bırakıp John Milton[43] ismini kullanmaya başladı. John Milton daha esnek ve kısaydı. Tıpkı Washington Irving gibi, işler tekdüzeleştigında ters çevrilip kullanılabiliyordu. Dahası, Binbaşı Majorin iki kat hızlı çalışmasını mümkün kılıyordu; çünkü John Milton hem kendi isminden hem de Washington Ir-ving'in isminden çok daha kısaydı ve yazması çok daha az zaman alıyordu. John Milton başka bir açıdan da daha verimliydi. Çok yönlüydü. Kısa süre sonra Binbaşı Major kendini, imzalara küçük, hayali diyaloglar eklerken buldu. Böylece, resmi belgeler şu gibi sözlerle onaylanır oldu: "John, Milton sadistin teki" ya da "John, Miltoni gördün mü?" Özellikle bir imzası ile büyük gurur duyuyordu: "Milton, John'da kimse var mı?"[44] John Milton, tekdüzelikten sonsuza dek kurtulmasını sağlayacak büyüleyici, bitmek tükenmek bilmez olasılıklarla dolu yepyeni ufuklar açmıştı. John Milton tekdüzeleştigi zaman Washington lr-ving'e geri döndü.

43) *John* Milton (1608-1674), İngiliz şair, Paradise Lost (Kayıp Cennet) adlı epik şiiriyle tanınır, (en.)

44) John sözcüğünün argodaki çeşitli anlamlarına gönderme. Burada john **'tuvalet' anlamında kullanılıyor ("is *anybody in the John*, Milton**?"). **Argoda** John **ayrıca "polis, jandarma, fahişe müşterisi, penis, herhangi biri" anlamlarında da kullanılır, (en.)**

Binbaşı Major, güneş gözlüklerini ve takma bıyıklarını, istikrarlı olarak batmakta olduğu aşağılanma bataklığından kurtulmak için son ama beyhude bir çabayla Roma'dan satın almıştı, ilk önce, Muhteşem Sadakat Yemini Haçlı Seferi'nde korkunç bir şekilde aşagılanmıştı. Birbirine rakip sadakat yeminleri ettiren otuz-kırk kişiden teki bile onun imza atmasına izin vermemişti. Sonra, tam bu etkisini yitirdiğinde, Clevingerin uçağı gizemli bir biçimde, tüm mürettebatı ile birlikte ortadan kaybolmuştu. Bu tuhaf olayın suçu Binbaşı Major'a yıkılmıştı elbette, çünkü sadakat yeminlerinin hiçbirini imzalamamıştı.

Güneş gözlüklerinin geniş, fuşya rengi çerçeveleri vardı. Takma bıyıklar kocaman, laternacı bıyıkları idi. Bir gün, yalnızlığa daha fazla dayanamayacağını hissettiğinde onları takarak basketbol oynamaya gitmişti. Şen bir teklifsizlik tavrı takınarak aylak aylak sahaya girdi ve içten içe, kimsenin onu tanımaması için dua etti. Diğerleri onu tanımamış gibi yaptı ve Binbaşı Major eğlenmeye başladı. Tam masum aldatmacası için kendini tebrik etmeyi bitirmişti ki rakiplerinden biri hızla çarpıp onu dizlerinin üzerine çökertti. Kısa süre sonra biri daha çarpınca Binbaşı Majorin aklına, onu aslında tanımış, kılık değiştirmesini bahane ederek onu dirsekliyor, çelme takıyor, hırpalıyor olabilecekleri geldi. Onu hiç istemiyorlardı. Tam bunu fark ettiğinde, kendi takımındaki oyuncular içgüdüyle diğer takımın oyuncularına katıldı ve tek bir uluyan, kana susamış güruh halinde üstüne çöküp her yönden küfürler ve yumruklar yağdırmaya başladılar. Onu yere devirdiler, düştüğünde tekmelediler. Kör-lemesine ayağa kalktıgındaysa yine saldırdılar. Binbaşı Major yüzünü elleriyle örterek büzüldü. Göremiyordu. Adamlar birbirlerini ezerek çılgın gibi onu sopaladılar, tekmelediler, dür-tüklediler, ezdiler. Hendeğin kenarına kadar döve döve

götürüldü ve aşağı yuvarlandı. Dibe ulaştığında ayaklarının üzerine basmayı başardı, diğer duvardan tırmandı ve yuhlama ve taş yağmuru altında kaçıp birlik çadınnın köşesine sığındı. Saldırı sırasında en büyük endişesi güneş gözlüklerini ve takma bıyığını yerinde tutmak olmuştu. Böylece başka biriymiş gibi davranmaya devam edebilecek, yetkesi ile adamların karşısına dikilme gerekliliğinden kurtulacaktı.

Ofisine döndüğünde ağladı; ağlamayı bitirdiği zaman ağzındaki ve burnundaki kanı yıkadı, yanagındaki ve alnındaki çizik lere dolmuş toprağı sildikten sonra Çavuş Tovvseri çağırdı.

"Bundan sonra," dedi, "burada olduğum sürece kimsenin gelip beni görmesini istemiyorum ..Anladın mı?"

"Başüstüne komutanım," dedi Çavuş Towser. "Buna ben de dahil miyim?"

"Evet."

"Anlıyorum. Hepsi bu mu?" "Evet."

"Siz buradayken sizi görmeye gelenlere ne diyeyim?" "Onlara içeride olduğumu söyle ve beklemelerini iste." "Başüstüne, komutanım. Ne kadar beklesinler?" "Ben gidene kadar." "Sonra onları ne yapayım?" "Umurumda değil."

"Siz çıktıktan sonra sizinle görüşmeleri için içeri yollayabilir miyim?" "Evet."

"Ama o sırada siz orada olmayacaksınız, değil mi?" "Hayır."

"Başüstüne, komutanım. Hepsi bu kadar mı?" "Evet."

"Başüstüne komutanım."

"Bundan sonra," dedi Binbaşı Majör, karavanı ile ilgilenen orta yaşlı ere, "ben buradayken gelip, benim için yapabileceğin başka bir şey olup olmadığını sormanı istemiyorum. Anladın mı?"

"Evet, komutanım," dedi emireri. "Sizin için yapabileceğim başka bir şey olup olmadığını öğrenmek için ne zaman geleyim?"

"Ben burada değilken."

"Başüstüne komutanım. Peki ne yapayım?"

"Ben sana ne yapmanı söylersem onu."

"Ama siz burada olmayacaksınız ve söyleyemeyeceksiniz, değil mi?" "Öyle."

"O zaman ne yapayım?"

"Ne yapılması gerekiyorsa."

"Başüstüne komutanım."

"Hepsi bu kadar," dedi Binbaşı Majör.

"Başüstüne komutanım," dedi emireri. "Hepsi bu kadar mı?"

"Hayır," dedi Binbaşı Majör. "Temizlik yapmak için de gelme. Benim burada olmadığımdan emin olana kadar, hiçbir şey için gelme."

"Başüstüne komutanım. Ama her seferinde nasıl emin olabilirim?"

"Emin değilsen, benim burada olduğumu varsay ve emin olana kadar gelme. Anladın mı?" "Evet, komutanım."

"Seninle bu şekilde konuşmak zorunda kaldığım için üzgünüm ama mecburum. Hoşçakal." "Hoşçakahn, komutanım." "Ve teşekkür ederim. Her şey için." "Evet, komutanım."

"Bundan sonra," dedi Binbaşı Majör, Milo Mınderbinder'e, "bir daha yemekhane salonuna gelmeyeceğim. Bütün yemeklerim karavanıma getirilecek."

"Bence bu güzel bir fikir, komutanım," diye yanıt verdi Milo. "Artık kimse görmeden size özel yemekler sunabileceğim. Hoşunuza gideceğinden eminim. Albay Cathcartin hoşuna gidiyor."

"Özel yemek istemiyorum. Tüm diğer subaylara ne veriyorsan tam olarak ondan istiyorum. Yemeği her kim getiriyorsa kapımı çalsın ve tepsiyi basamağa bıraksın. Anladın mı?"

"Evet, komutanım," dedi Milo. "Çok iyi anladım. Bir yerlere sakladığım canlı Maine ıstakozlarım var. Bu gece size mükem mel bir rokfor salatası ve iki donmuş ekler pastası ile sunabilirim. Daha dün, Fransız yeraltı teşkilatından önemli bir kişi tarafından getirildi. Başlangıç olarak bu yeterli olur mu?" "Hayır."

"Peki, komutanım. Anlıyorum."

O gece Milo akşam yemeğinde Binbaşı Major'a ızgara yapılmış Maine ıstakozu, mükemmel bir rokfor salatası ve iki donmuş ekler sundu. Binbaşı Majör kızmıştı. Ama yemeği geri gönderse ya çöpe gidecekti ya da başka birinin sofrasına; ve Binbaşı Majorin ızgara Maine ıstakozuna zaafı vardı. Vicdan azabı içinde yedi. Ertesi gün, öğle yemeğinde Maryland usûlü su kaplumbağası ve çeyrek galon Dom Perignon 1937 vardı. Binbaşı Majör üzerinde durmadan mideye indirdi.

Milo'dan sonra, bir de birlik odasındaki adamlar vardı. Binbaşı Majör onlardan, ofisine çadınn rengi atmış, selüloit penceresinden girip çıkarak kaçıyordu. Pencere'nin düğmeleri çözülmüştü, alçak ve genişti, bir yandan diğerine atlaması kolaydı. Birlik odası ile karavanının arasındaki mesafeyi aşmak için, ortalıkta kimse yokken çadırın köşesinden fırlıyor, demiryolu hendeğine atlıyor, ormana gelene kadar eğilerek koşuyordu. Karavanının hizasına geldiğinde hendekten çıkıyor, yoğun çalılıkların arasından hızla karavana gidiyordu. Bu yolculuk esnasında yalnızca bir kişiye rastlamıştı. Gergin, hayalete dönmüş Yüzbaşı Flume, alacakaranlıkta, birdenbire bir böğürtlen çalısının arkasından fırlayıp Şef Beyaz Yarımyulafin onu gırtlağını bir kulaktan diğerine kesmekle tehdit ettiğinden şikayet ederek ödünü patlattı.

"Beni bir daha böyle korkutursan," dedi Binbaşı Majör ona, "gırtlağını *ben* bir kulaktan diğerine keserim."

Yüzbaşı Flume inleyerek böğürtlen çalılarının arasına çekildi ve Binbaşı Majör onu bir daha görmedi.

Binbaşı Majör geriye dönüp başarılarına baktığında memnun oldu. İki yüzden fazla insanın yaşadığı birkaç hektarlık alan içinde bir münzevi olmayı başarmıştı. Birazcık hüner ve vizyon ile, birlikteki herhangi birinin onunla konuşmasını imkansız hale getirmişti; bunun herkesin işine geldiğini fark etti, hiç kimse onunla konuşmak istemiyordu zaten. Daha sonra anlaşıldığı üzere, Yossarian denen o deli dışında hiç kimse. Bir gün, Binbaşı Majör öğle yemeği için hendeğin dibinde karavanına doğru koşarken, Yossarian uçarak üzerine atladı.

Birlik sınırlan dahilinde, Binbaşı Majorin uçarak üzerine atlamasını istediği son kişi Yossarian'dı. Yossarianin adı kötüye çıkmıştı. Çadırındaki, aslında var olmayan ölü adam konusunda utanç verici bir şekilde söylenip duruyordu. Bir de Avignon görevinden sonra bütün giysilerini çıkarması ve tam da General Dre-edlein Ferrara üzerinde gösterdiği kahramanlık sebebiyle ona madalya takacağı gün öyle dolaşması ve General'in onu çınlçıplak bir biçimde sıraya girmiş bulması vardı. Dünya üzerinde hiç kimse, Yossarianin çadırındaki ölü adamın dağınık eşyalarını toplayıp atma gücüne sahip değildi. Binbaşı Majör, Çavuş Tovvserin Orvieto üzerinde öldürülen teğmenin birliğe hiç gelmediğini raporlamasına izin vererek bu yetkisinden vazgeçmiş oluyordu. Binbaşı Ma-jor'a öyle geliyordu ki, adamın Yossarianin çadırındaki eşyalarını kaldırma hakkına sahip olan tek kişi Yossarianin kendisiydi ve Binbaşı Major'a göre Yossarianin buna hiç hakkı yoktu.

Yossarian uçarak üzerine atlayıp onu yere devirdiğinde Binbaşı Majör inledi ve ayağa kalkmaya çalıştı. Yossarian izin vermedi.

"Yüzbaşı Yossarian," dedi Yossarian, "bir ölüm kalım meselesi konusunda binbaşım ile görüşmek için izin istiyor."

"Lütfen kalkmama izin ver," dedi Binbaşı ona, huysuz bir huzursuzluk içinde. "Kolumun üzerinde yatarken selamına karşılık veremem."

Yossarian onu bıraktı. Yavaşça doğruldular. Yossarian yine selam verdi ve talebini tekrarladı.

"Ofisime gidelim," dedi Binbaşı Majör. "Bence burası konuşmak için iyi bir yer değil."

"Başüstüne komutanım," diye yanıt verdi Yossarian.

Üstlerini başlarını silkelediler ve birlik odasının girişine kadar gergin bir sessizlik içinde yürüdüler.

"Bana bir iki dakika ver de şu kesiklere merbromin[45] serpeyim. Sonra Çavuş Tovvser'a söyle, seni içeri göndersin."

45) *Merbromin:* antiseptik ve mikrop öldürücü toz. (çn.)

"Başüstüne komutanım."

Binbaşı Majör masaların ve dosya dolaplarının başında çalışan memurların hiçbirine bakmadan, vakarla birlik odasının arkasına doğru yürüdü. Ofisini ayıran kapağı arkasından indirdi. Ofisinde yalnız kalır kalmaz pencereye koştu ve kaçıp gitmek üzere dışarıya atladı. Yossariani yolunun üzerinde buldu. Yossarian hazırolda bekliyordu. Yine selam verdi.

"Yüzbaşı Yossarian bir ölüm kalım meselesi konusunda binbaşım ile görüşmek için izin istiyor," diye tekrarladı kararlılıkla.

"Reddedildi," diye tersledi Binbaşı Majör.

"Bu işe yaramaz."

Binbaşı Majör pes etti. "Tamam," diye razı oldu bitkinlik içinde. "Seninle konuşacağım. Lütfen ofisime atla." "Önce siz."

Ofise atladılar. Binbaşı Majör oturdu. Yossarian masanın çevresinden dolanıp önüne geçti ve daha fazla görev uçuşu yapmak istemediğini söyledi. *Ne yapabilirsin ki?* diye sordu Binbaşı Majör kendi kendine. Yapabildiği tek şey, Yarbay Korn'un emirlerini yerine getirmek ve en iyisinin olacağını ummaktı.

"Neden istemiyorsun?" diye sordu.

"Korkuyorum."

"Utanacak bir şey yok," diye tavsiye verdi Binbaşı Majör na zikçe. "Hepimiz korkuyoruz."

"Ben utanmıyorum," dedi Yossarian. "Yalnızca korkuyorum."

"Hiç korkmasan normal olmazdın. En cesur adamlar bile korkar. Savaşta karşımıza çıkan en büyük işlerden biri, korkumuzu altetmektir."

"Ah, hadi ama, Binbaşım. Bu boktan saçmalıklara girmesek olmaz mı?"

Binbaşı Majör utangaç utangaç bakışlarını indirdi ve parmaklarıyla oynadı. "Sana ne söylememi istiyorsun?" "Yeterince uçuş yaptığımı ve eve gidebileceğimi." "Kaç uçuş yaptın?" "Elli bir."

"Yalnızca dört tane kalmış."

"Yine artıracak. Ne zaman bitirmeye yaklaşsam artınyor." "Belki bu sefer artırmaz."

"Zaten kimseyi eve göndermiyor. Rotasyon emirlerini bekleyerek burada tutuyor onları. Sonra, yeterince mürettebat kalmadığında görev uçuşu sayısını artırıyor ve hepsini muharebe konumuna döndürüyor. Buraya geldiğinden beri aynı şeyi yapıyor."

"Emirlerin gelişindeki gecikmenin suçunu Albay Cathcart'a almamalısın," diye tavsiye verdi Binbaşı Majör. "Bizden aldıkları emirleri hemen yürürlüğe koymak Yirmiyedinci Hava Kuvvet-leri'nin sorumluluğu."

"Emirler gelmese de, yeni asker isteyebilir ve bizi eve gönderebilirdi. Zaten Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri'nin yalnızca kırk görev uçuşu istediğini duydum. Bize elli beş tane uçurmak onun kendi fikri."

"Bunu bilmem," diye yanıt verdi Binbaşı Majör. "Bizim kumandan subayımız Albay Cathcart, ona itaat etmeliyiz. Neden dört uçuş daha yapıp ne olacağına bakmıyorsun?"

"Uçuş yapmak istemiyorum."

Ne *yapabilirsin ki?* diye sordu Binbaşı Majör kendi kendine yine. Gözünüzün içine bakan ve savaşta öldürülmektense ölmeyi yeğleyeceğini söyleyen bir adam karşısında ne yapabilirdiniz? En az sizin kadar olgun ve zeki olan, öyle değilmiş gibi davranmanız gereken birinin karşısında? Ona ne diyebilirdiniz?

"Seni görev uçuşlarından alsak, sabah uçuşlarına versek," dedi Binbaşı Majör. "Böylece dört uçuşunu tamamlarsın ve riske girmezsin."

"Ben sabah uçmak istemiyorum. Artık savaşa katılmak istemiyorum."

"Ülkenin savaşı kaybetmesini mı istiyorsun?" diye sordu Binbaşı Majör.

"Kaybetmeyiz. Bir sürü adamımız, bir sürü paramız ve malzememiz var. Yerimi alabilecek on milyon üniformalı adam var. Bazıları öldürülüyor ama daha fazlası para kazanıp eğleniyor. Bırakın başkası ölsün."

"Ama ya bizim tarafımızdaki herkes böyle düşünürse?"

"O zaman farklı bir şekilde düşünmem için lanet bir aptal olmam gerekir. Öyle değil mi?"

Ona ne diyebilirsin *ki?* diye merak etti Binbaşı Majör üzüntüyle. Söyleyemeyeceği tek şey, yapabileceği hiçbir şeyin olmadığıydı. Yapabileceği hiçbir şeyin olmadığını söylemek, elinden gelse bir şey *yapacağını* düşündürürdü ve bu, Yarbay Korn'un politikasında bir hata ya da adaletsizlik olduğunu ima ederdi. Bu konuda Yarbay Korn çok açık konuşmuştu. Yapabileceği hiçbir şey olmadığını asla söylememeliydi.

"Üzgünüm," dedi. "Ama yapabileceğim hiçbir şey yok."

WINTERGREEN

Clevinger ölmüştü. Felsefesindeki temel kusur buydu. Bir akşam, Parma'ya yapılan haftalık devriye uçuşundan dönerken on sekiz uçak parlak, beyaz bir bulutu delerek alçalmıştı; on yedi uçak yükselmişti. On sekizinci uçağa dair en ufak iz bulunamamıştı, ne havada ne de aşağıdaki yeşim rengi suların pürüzsüz yüzeyinde. Kalıntı yoktu. Helipkopterler günbatımma kadar beyaz bulutun içinde dönüp durmuştu. Gece bulut dağılıp gitmişti, sabah Clevinger yoktu.

Clevingerin ortadan kaybolması kesinlikle şok ediciydi, Büyük Lovvery Field Komplosu kadar şok edici. Lowery Field'da, bir maaş günü, aynı kışlada kalan altmış dört askerin tamamı ortadan kaybolmuş, onlardan bir daha haber alınamamıştı. Clevinger bu kadar ustalıkla ortadan kaybolana kadar, Yossarian Lowery Fi-eld'daki adamların kimseye söylemeden kaçtığını varsaymıştı. Aslında kutsal sorumluluklardan kitle halinde kaçılması ona öyle cesaret vermişti ki, heyecan verici haberi eski Birinci Sınıf Er Win-tergreen'e söylemek için sevinç içinde dışarıya fırlamıştı.

"Bunda bu kadar heyecan verici olan ne ki?" diye dudak bükmüştü eski Birinci Sınıf Er VVintergreen iğrenç bir tavırla. Çamurlu ordu ayakkabısını küreğine dayamış, aksi aksi omuzlarını çökerterek derin, kare şeklindeki çukurun duvanna yaslanmıştı. Derin, ka re şeklinde çukurlar kazmak VVintergreenin uzmanlık alanıydı.

Eski Birinci Sınıf Er VVİntergreen, aykırı amaçlar için çalışmaktan ve insanları iğnelemekten hoşlanan, ufak tefek bir serseriydi. Askerden her kaçışında yakalanıyor, belli bir süre boyunca bir seksen boyunda, bir seksen eninde ve bir seksen derinliğinde çukurlar kazıp sonra onları doldurmakla cezalandırılıyordu. Cezasını bitirir bitirmez yine kaçıyordu. Eski Birinci

Sınıf Er VVİntergreen çukur kazıp doldurma rolünü, gerçek bir vatanseverin adanmışlığı ile şikayet etmeden kabulleniyordu.

"Kötü bir hayat değil," diye yorum yapıyordu filozofça "Hem, sanırım birilerinin yapması gerek."

Savaş zamanında, Colorado'da çukur kazmanın o kadar da kötü bir iş olmadığını anlayacak kadar akıllıydı. Çukurlara talep fazla olmadığından, onları acele etmeden kazıp doyurabiliyordu ve nadiren fazla çalıştırılıyordu. Diğer yandan, askeri mahkemeye her çıkarıldığında rütbesi indiriliyor, acemi bir er olarak kalıyordu. VVİntergreen bu rütbe kaybına çok üzülüyordu.

"Birinci Sınıf Er olmak hoştu aslında," diye anılara dalıyordu özlemle. "Bir statüm vardı -anlıyorsun, değil mi?- ve en iyi çevrelerde yolculuk ederdim." Yüzü teslimiyetle kararırdı. "Ama artık her şeyi geride bıraktım," derdi. "Bir dahaki kaçışımda, acemi bir er olarak kaçacağım. Aynı şey olmayacağını biliyorum." Çukur kazmakta gelecek yoktu. "Düzenli bir iş bile değil. Cezamı tamamladığım anda işimi kaybediyorum. İşimi geri almak için yine kaçmam gerekiyor. Bunu yapmaya devam edemem. Bir açmaz var, Madde 22. Bir daha kaçtığımda hapisaneye atacaklar beni. Başıma neler gelir bilinmez. Dikkatli olmazsam kendimi denizaşırı ülkelerde bile bulabilirim." Hayatının geri kalanı boyunca çukur kazmak istemiyordu; ama savaş sürdüğü sürece, savaşın bir parçası ise, bir itirazı yoktu. "Görev meselesi," diye yorum yapıyordu, "ve hepimiz kendimize düşen görevi yerine getirmeliyiz. Benim göre vim bu çukurları kazmak ve ben bunu öyle büyük başarıyla yapıyorum ki bana İyi Hal Madalyası verecekler. Senin görevin havacılık okulunda onu bunu becermek ve savaşın sen okulu bitirmeden sona ermesini umut etmek. Savaşa katılan adamların görevi savaşı kazanmak. Onların da görevlerini, benim kendi görevimi yaptığım kadar iyi yaptıklarını umuyorum. Benim denizaşırı ülkelere gidip bir de onların işim yapmam adil olmazdı, değil mi?"

Bir gün eski Birinci Sınıf Er VVintergreen çukurlarından birini kazarken bir su borusunu patlattı. Neredeyse ölüyordu. Baygın halde çukurdaki sudan çıkarıldı. VVintergreen'ın petrol bulduğu söylentisi yayıldı ve Şef Beyaz Yanmyulaf üsten atıldı. Kısa süre sonra üsteki, bir kürek bulabilmiş bütün askerler dışarı fırlamış, petrol bulmak için çılgınca kazı yapıyorlardı. Her yerde topraklar uçuşuyordu; sahne, yedi ay sonra, Pianosa'nın bombalandığı gecenin sabahının tıpatıp aynısıydı. Milo, M&M sendikasında biriktirebildigi bütün uçaklarla birliği bombalamıştı. Havaalanı, bomba cephaneliği, tamirat hangarları da dahil. Hayatta kalan herkes dışanda, kaskatı toprağa kocaman sığmaklar kazmak, üstlerini sahra onarım kulübelerinden çaldıkları zırh plakaları ve birbirlerinin çadırlarından çaldıklan su geçirmez, çadır bezinden lime lime yan kapaklarla örtmekle meşguldüler. İlk petrol söylentileri üzerine Şef Beyaz Yanmyulaf Colorado'dan sürülmüş, sonunda Teğmen Coombs'un yerine, Pianosa'ya atanmıştı. Teğmen Coombs, sırf çarpışmanın nasıl bir şey olduğunu görmek için misafir olarak bir görev uçuşuna çıkmıştı ve Ferrara üzerinde, Kraftin uçağında ölmüştü. Ne zaman Krafti hatırlasa Yossarian vicdan azabı çekiyordu. Vicdan azabı çekiyordu çünkü Kraft Yossarianin bombardıman uçuşunu tekrarladığı zaman ölmüştü. Vicdan azabı çekiyordu çünkü Kraft bütün masumiye-tiyle, denizaşırı uçuşlarının ilk ayağında, Porto Riko'da başlayan ve on gün sonra, Appleby görevbilirlikle birlik odasına girip Yos sarianin Atabrine tabletlerini almayı reddettiğini raporladıgında sona eren Muhteşem Atabrine isyanfna karışmıştı. Birlik odasında çavuş, Appleby'ye oturmasını söylemişti.

"Teşekkür ederim, Çavuş, oturayım bari," dedi Appleby. "Ne kadar beklerim? Yarın sabah erkenden, söyledikleri anda muharebeye katılmaya hazır olabilmem için bugün yapmam gereken epey iş var daha."

"Efendim?"

"Ne oldu. Çavuş?"

"Sorunuz neydi?"

"İçeri girip binbaşı ile görüşmeden önce ne kadar beklerim?"

"Öğle yemeğine gidene kadar yalnızca," diye yanıt verdi Tovvser. "Sonra içeri girebilirsiniz."

"Ama o zaman binbaşı orada olmaz. Değil mi?"

"Hayır, komutanım. Binbaşı Majör öğle yemeğinden dönene kadar ofisinde olmayacak."

"Anlıyorum," diye karar verdi Appleby kararsızca. "O zaman öğle yemeğinden sonra gelsem daha iyi olacak."

Appleby birlik odasından, içten içe kafası karışmış bir şekilde çıktı. Dışarı adım atar atmaz, birazcık Henry Fonda'ya benzeyen uzun boylu, esmer bir subayın birlik çadırının penceresinden dışarı atladığını, köşeyi dolanıp gözden kaybolduğunu gördü. Appleby durdu ve gözlerini sıkı sıkı yumdu, içini endişeli bir kararsızlık duygusu doldurdu. Acaba sıtmaya mı yakalandım, ya da, daha kötüsü, Atabrine tabletlerinin dozunu mu kaçırdım diye merak etti. Appleby önerilen dozun dört katını alıyordu, çünkü başka herkesten dört kat daha iyi bir pilot olmak istiyordu. Çavuş Tovvser hafifçe omzuna dokunduğunda ve hâlâ istiyorsa içeri girebileceğini, çünkü Binbaşı Majorin dışarı çıktığını söylediğinde Appleby gözlerini hâlâ sıkı sıkı yumuyordu. Appleby'nin özgüveni geri döndü.

"Teşekkür ederim, Çavuş. Yakında döner mi?"

"Öğle yemeğinden hemen sonra döner. O zaman sizin dışarı çıkıp binbaşı akşam yemeğini yemek için dışarı çıkana kadar kapısının önünde beklemeniz gerekir. Binbaşı Majör ofisinde olduğu sürece, ofisinde kimseyle görüşmez."

"Çavuş, sen ne dedin şimdi?"

"Dedim ki, Binbaşı Majör ofisinde olduğu sürece ofisinde kimseyle görüşmez."

Appleby dikkatle Çavuş Tovvser'a baktı ve kararlı bir ses tonu takınmaya çalıştı. "Çavuş, birlikte yeniyim ve Amenka'dan aynlalı fazla zaman olmadı diye benimle dalga geçmeye mi çalışıyorsun?"

"Ah, hayır, komutanım," diye yanıt verdi çavuş saygıyla. "Aldığım emirler böyle. Binbaşı Majori gördüğünüzde ona sorabilirsiniz."

"Benim tam olarak yapacağım şey de bu, Çavuş. Onu *ne zaman* görebilirim?" "Asla."

Appleby utançtan kıpkırmızı kesilerek Yossarian ve Atabrine tabletleri hakkındaki raporunu çavuşun verdiği not defterine yazdı ve subay üniforması giyme ayrıcalığına sahip insanlar arasında tek delinin belki de Yossarian olmadığım düşünerek hemen çıkıp gitti.

Albay Cathcan görev uçuşu sayısını elli beşe çıkardığında, Çavuş Towser, belki de üniforma giyen herkesin deli olduğunu düşünmeye başlamıştı. Çavuş Towser ince, köşeli, avurtları çökmüş bir adamdı, ince telli, san saçlan öyle açık renkti ki neredeyse renksiz gibiydi. Dişleri kocaman, beyaz lokumlara benziyordu. Birliği o idare ediyordu ve bundan hiç memnun değildi. Aç Joe gibi adamlar ona suçlayıcı bakışlarla, nefretle bakıyordu. Başanlı bir pilot ve tek bir puan bile kaybetmeyen bir pinpon oyuncusu olarak ün kazandıktan sonra, Appleby de kinci bir nezaketsizlikle davran maya başlamıştı ona. Birliği Çavuş Towser idare ediyordu çünkü birlikte birliği idare edecek başka kimse yoktu. Çavuş Towser ne savaşla ne de orduda yükselmekle ilgileniyordu. Onun ilgilendiği şey kınk çömlek parçalan ve Hepplewhite[46] tarzı mobilyalar idi.

46) 18. yüzyılın sonlarında, İngiltere'de ortaya çıkan, hafif ve zarif bir mobilya tarzı, (çn.)

Çavuş Towser farkında olmadan, Yossarianin çadırındaki ölü adamı Yossarianin kullandığı sözcüklerle düşünmeye başlamıştı -Yossarianin çadırındaki ölü adam olarak. Aslında, Yossarianin çadırındaki ölü adam hiç de öyle değildi. Yalnızca, daha birliğe teslim olmadan muharebede

öldürülen bir pilottu. Birlik çadırının yerini sormak için tesadüfen muharebe çadınna uğramış, askerlerin çoğu o sırada gereken otuz beş görev uçuşunu tamamladığı için ve Yüzbaşı Piltchard ile Yüzbaşı Wren Grup tarafından belirlenmiş mürettebat sayısını tamamlamakta güçlük çektiği için hemen uçuşa gönderilmişti. Resmi olarak birliğe katılmış sayılmadığından, resmi olarak birlikten ayrılmış da sayılamıyordu. Çavuş Towser, zavallı adamla ilgili, gittikçe çoğalan belgelerin sonsuza dek gidip gelmeye devam edeceğini hissediyordu.

Adamın adı Mudd idi. Şiddete ve israfa aynı ölçüde üzülen Çavuş Towser'a göre, Muddin koskoca okyanusu, sırf gelişinden iki saat sonra Orvieto üzerinde paramparça olsun diye aşmış olması iğrenç bir israftı. Adamın kim olduğunu, neye benzediğini kimse hatırlamıyordu, hele Yüzbaşı Piltchard ile Yüzbaşı Wren hiç. Onlar yalnızca tam zamamnda harekat çadırında beliren ve öldürülen yeni bir subay olduğunu hatırlıyorlardı ve ne zaman Yossarianin çadınndakı ölü adam konusu açılsa huzursuzluk içinde kızanyor-lardı. Muddi görmüş olabilecek yegane adamlar, yani aynı uçakta uçan adamlar ise, Mudd ile birlikte paramparça olmuştu.

Diğer yandan Yossarian, Muddin tam olarak kim olduğunu bi liyordu. Mudd hiç şansı olmayan meçhul askerdi, çünkü meçhul askerler hakkında bilinen tek şey buydu -hiç şanslarının olmadığı.

Meçhul askerlerin ölü olması gerekiyordu. Ve bu ölü asker gerçekten de meçhuldü, halbuki eşyalan Yossarianin çadırındaki yatağının üzerinde, tam üç ay önce, gelmiş sayılmadıgı gün bıraktığı gibi duruyordu -hepsi iki saatten az süre içinde ölümün lekesi ile kirlenmişti. Tıpkı bir sonraki hafta, Koskoca Bolonya Kuşatması sırasında, rutubetli ölümlülük kokusu sülfür kokulu sisle birlikte ıslak ıslak havada asılı durup uçuş programlarına dahil edilmiş her askeri kirletirken, başka her şeyin de ölümün lekesi ile kirlendiği gibi.

Albay Cathcart Bolonya'daki, anakarayı yüksekten bombardımana tutan ağır bombardıman uçaklarının yok edemediği cephanelikleri yok etmek üzere gönüllü olduktan sonra, Bolonya görevinden kurtulmak imkansız hale gelmişti. Her gecikme, far-kındahgı ve kasveti derinleştiriyordu. Bir türlü kesilmeyen yağmurla beraber yapış yapış, boğucu ölüm hissi yayılıyor, her askerin hastalıklı yüzüne insanı süründüren türden bir hastalığın aşındırıcı lekesi gibi keskin bir biçimde işliyordu. Herkes formaldehit kokuyordu. Yardım için başvurabilecekleri hiçbir yer yoktu, hattâ sıhhiye çadırı bile. Berrak bir gün birlikteki herkes gizemli bir ishal salgını ile hastalık izni almak için çadıra başvurduğu ve Bolonya görevi bir kez daha ertelendiği zaman Çadır, Yarbay Korn'un emriyle, kimse hastalandığı iddiasıyla başvurmasın diye kapatılmıştı. Hastalık izni askıya alınıp sıhhiye çadırının kapağı çivilenerek kapatılınca, Doktor Daneeka yağmurun verdiği aralan, yüksek bir tabureye tüneyip korku salgınını tek kelime etmeden, kederli bir tarafsızlık ile soğutarak, sıhhiye çadırının kapalı kapısına Yüzbaşı Black'in şaka olsun diye astığı, ve Doktor Daneeka'nın bu iş şakaya gelmediği için orada bıraktığı, elle yazılmış meşum tabelanın altında, melankolik bir akbaba gibi düşüncelere dalarak geçirmişti Tabela siyah kalemle çerçevelenmişti. Üzerine şunlar yazılmıştı: "AİLEDE VEFAT SEBEBİYLE, BİR SONRAKİ DUYURUYA KADAR KAPALI."

Korku her yeri sarmıştı, Dunbarin birliğini de. Dunbar bir akşam, alacakaranlıkta, başını kendi birliğinin sıhhiye çadırının girişinden içeri uzattı, bir şişe viski ve arındırılmış içme suyu ile dolu bir fanusun önünde, koyu gölgelerin arasında oturan Dr. Stubbsin bulanık siluetine doğru saygıyla konuştu.

"Sen iyi misin?" diye sordu merakla.

"Berbatım," diye yanıt verdi Dr. Stubbs.

"Burada ne yapıyorsun?"

"Oturuyorum."

"Artık hastalık izni verilmiyor sanıyorum." "Verilmiyor."

"O zaman neden burada oturuyorsun?"

"Başka nerede oturayım? Lanet olası subay gazinosunda, Albay Cathcart ile Korn'un yanında mı? Burada ne yaptığımı biliyor musun?"

"Oturuyorsun."

"Birlikte, demek istedim. Çadırda değil. Ukalalaşma. Burada, birlikte bir doktor ne yapar, düşünebiliyor musun?"

"Dıger birliklerin sıhhiye çadırları çivilenerek kapatılmış," diye yorum yaptı Dunbar.

"Kapımdan içeri hasta bin girerse onu uçuştan men edeceğim," diye yemin etti Dr. Stubbs. "Ne dedikleri umurumda bile değil."

"Kimseyi uçuştan men edemezsin," diye hatırlattı Dunbar. "Emirleri duymadın mı?"

"Bir iğne vurup kıçüstü oturtacağım onu. Bir daha havalana-mayacak," diye güldü Dr. Stubbs alaylı bir kahkahayla, gözlerinin önüne gelen görüntüye gülerek. "Hastalık iznini bir emirle ortadan kaldırabileceklerini sanıyorlar. Piç herifler. Tüh, yine başladı." Yine yağmur yağıyordu; ilk önce ağaçlardan damlamaya, sonra çamur birikintilerine, son olarak da yatıştmcı bir mmltı gibi, hafifçe, çadınn üzerine düşmeye başlamıştı. "Her şey ıslak," diye yorum yaptı Dr. Stubbs tiksintiyle. "Tuvaletler ve lavabolar bile isyanla taşıyorlar. Koca lanet dünya mezarlık gibi kokuyor Doktor konuşmayı bıraktığında dipsiz bir sessizlik bastırdı. Gece çöktü. Engin bir yalnızlık hissi vardı.

"İşığı aç," diye öneride bulundu Dunbar.

"İşık yok. Jeneratörü çalıştırmak içimden gelmiyor. İnsanların hayatlarını kurtarmak çok hoşuma giderdi. Şimdi, ne önemi var ki, diye düşünüyorum. Çünkü, hepsi zaten ölecek."

"Ah, bir anlamı var ama," diye temin etti Dunbar onu.

"Var mı? Nedir anlamı?"

"Asıl önemli olan, onları ölümden becerebildigince korumak." "Evet, ama hepsi zaten ölecekse ne anlamı var ki?" "İşin hilesi bunu düşünmemekte." "Hileyi boşver. Ne anlamı var?"

Dunbar birkaç dakika, sessizlik içinde düşündü. "Kimbilir?"

Dunbar bilmiyordu. Bolonya işi Dunbari sevindirmeliydi; çünkü dakikalar geçmek bilmiyor, saatler yüzyıllar gibi geliyordu. Bunun yerine, Bolonya işi ona işkence ediyordu çünkü öldürüleceğini biliyordu.

"Gerçekten de daha fazla kodein istiyor musun?" diye sordu Dr. Stubbs.

"Arkadaşım Yossarıan için. Öldürüleceğinden emin."

"Yossarian mı? Yossarian kim ki? Hem, ne biçim isim bu Yossarian? Geçen gece subay gazinosunda sarhoş olup Yarbay Korn'la kavga başlatan adam değil mi?"

"Bu doğru. Adam Süryani."

"Deli piç."

"O kadar da deli değil," dedi Dunbar. "Bolonya'ya uçmayacağına yemin ediyor."

"Benim söylemeye çalıştığım da bu," diye yanıt verdi Dr Stubbs. "O deli piç aklı başında olan tek kişi olabilir."

YÜZBAŞI BLACK

Haberi ilk Onbaşı Kolodny, Grup'tan gelen bir telefonla öğrendi ve öyle sarsıldı ki ayak uçlarına basa basa istihbarat çadırını geçti ve ayaklarını masasının üstüne kaldırıp çaprazlamış, uykulu uykulu oturmakta olan Yüzbaşı Black'in yanına gitti. Şok dolu bir fısıltı ile haberi ona iletti.

Yüzbaşı Black hemen canlandı. "Bolonya mı?" diye bağırdı sevinçle. "Ha siktir!" Yüksek sesle bir kahkaha patlattı. "Bolonya ha?" Yine güldü ve memnun bir şaşkınlıkla başını iki yana salladı. "Vay be! Bolonya'ya gideceklerini duydukları zaman o piçlerin yüzlerinin aldığı şekli görmek için sabırsızlanıyorum. Ha ha ha!"

Binbaşı Majorin onu atlatıp birlik kumandanı atandığı günden beri ilk kez doğru düzgün gülüyordu. Bombardımancılar harita çantalarını almak için geldiklerinde uyuşuk bir hevesle doğruldu ve durumdan alabildiğince zevk almak için ön tarafa geldi.

"Evet doğru, sizi piçler, Bolonya," diye tekrarladı, bombardımancılar inanmazlık içinde, gerçekten Bolonya'ya mı gideceklerini sorduklarında. "Ha! Ha! Ha! Çatlayın, piçler. Bu sefer gerçekten işiniz bitik."

Haberin tüm diğer subaylar ve erler üzerindeki etkisini zevkle seyretmek için, sonuncu bombardımancının ardından dışarı çıktı. Miğferleri, paraşütleri, kurşun geçirmez yelekleri ile toplanmış, birlik alanının ortasındaki dört kamyonun çevresinde oyalanıyorlardı. Yüzbaşı Black huysuz bir huzursuzlukla hareket eden uzun boylu, ince, kederli bir adamdı. Küçülüp ufacık kalmış solgun yüzünü üç dört günde bir traş ederdi ve çoğu zaman ince üst dudağının üzerinde kırmızımsı altın renkte bir bıyık uzatıyormuş gibi görünürdü. Dışarıdaki sahne onu hayal kırıklığına uğratmadı. Bütün yüzler dehşetle kararmaktaydı. Yüzbaşı Black zevkle esnedi, gözlerini ovalayarak son uyuşukluğu da giderdi ve birilerine çatlamasını söylediği her seferde keyifle kahkaha attı.

Bolonya görevi, Binbaşı Duluth'un Perugia üzerinde öldürüldüğü ve kendisinin onun yerine seçilmesine ramak kaldığı günden bu yana yaşadığı en kârlı gün çıktı. Binbaşı Duluth'un ölümü telsizle havaalanına bildirildiği zaman Yüzbaşı Black bir coşku dalgası ile tepki verdi. Daha önce bu olasılık hiç aklına gelmemiş olsa da, Binbaşı Duluth'un ardından terfi etmesi en muhtemel kişinin kendisi olduğunu hemen anladı. Her şeyden önce, o birliğin istihbarat subayıydı, yani birlikteki başka herkesten daha bilgiliydi. Evet, Binbaşı Duluth'un ve genelde tüm birlik kumandanlarının aksine muharebe konumunda değildi; ama bu aslında onun lehine olan savlar arasında en güçlü olanıydı çünkü hayatı tehlikede değildi ve ülkesi ona ihtiyaç duyduğu sürece bu görevi yapabilirdi. Yüzbaşı Black ne kadar çok düşündüyse, terfisi o kadar kaçınılmaz geldi. Mesele yalnızca, bir an önce doğru kişinin kulağına su kaçırma meselesiydı. Bir eylem planı yapmak için ofisine döndü. Döner koltuğuna oturdu, ayaklarını masanın üzerine kaldırdı ve gözlerini kapatarak, birlik kumandanı olduğunda her şeyin ne kadar güzel olacağını hayal etmeye başladı.

Yüzbaşı Black hayal kurmakla meşgulken, Albay Cathcart eylem halindeydi. Yüzbaşı Black, Binbaşı Majorin onu atlat makta ne kadar hızlı davrandığını öğrenince küçük dilini yuttu. Binbaşı Majorin birlik kumandanı atandığını duyduğunda hissettiği dehşet, saklamaya hiç çalışmadığı acı bir içerleme de içeriyordu. Diğer idari subaylar Albay Cathcartin Binbaşı Majori seçmesine şaşırdıklarını ifade ederken, Yüzbaşı Black ortada tuhaf bir şey döndüğünü mırıldandı; diğerleri Binbaşı Majorin Henry Fondaya benzemesinin siyasi önemi üzerine spekülasyon yaparken, Yüzbaşı Black, Binbaşı Majorin gerçekten Henry Fonda olduğunu iddia etti; ve diğerleri Binbaşı Majorin biraz tuhaf olduğu yorumunu yaptığında, Yüzbaşı Black onun Komünist olduğunu ilan etti

"Her şeyi ele geçiriyorlar," diye bildirdi isyanla. "Eh, siz isterseniz buralarda oyalanıp olan bitene göz yumarsınız ama ben buna izin vermeyeceğim. Bu konuda bir şeyler yapacağım. Şu andan itibaren,

istihbarat çadırıma gelen her orospu çocuğuna bir sadakat yemini imzalatacağım. Ve o Binbaşı Majör denen piçe, istese bile imzalatmayacağım."

Bir gecede, Muhteşem Sadakat Yemini Haçlı Seferi çiçeklen-di ve Yüzbaşı Black kendini seferberliğin başında bularak sevinçten havalara uçtu. Gerçekten de önemli bir konuya temas etmişti. Muharebe görevindeki bütün erler ve subaylar istihbarat çadırından harita çantalarını almak için bir sadakat yemini imzalamak zorundaydı. Paraşüt çadırından kurşun geçirmez yeleklerini ve paraşütlerini almak için ikinci bir sadakat yemini, kamyonlardan birine binip birlikten havaalanına gidebilmek için motorlu araçlar subayı Teğmen Balkington için üçüncü bir sadakat yemini imzalamak zorundaydılar. Her döndükleri yerde karşılarına imzalanması gereken bir başka sadakat yemini çıkıyordu. Fmans subayından maaşlarını alabilmek için sadakat yemini imzalıyorlardı. Ordu kantininden erzak almak için, saçlarını İtalyan berberlere kestirebilmek için sadakat yemini imza lryorlardı. Yüzbaşı Black'e göre, Muhteşem Sadakat Yemini Haçlı Seferi'ni destekleyen her subay bir rakipti. Onlardan bir adım önde kalmak için günde yirmi dört saat plan yapıyor, komplo kuruyordu. Ülkesine sadakat konusunda kimsenin gerisinde kalamazdı. Diğer subaylar onun önerisini dinleyip kendi sadakat yeminlerini istemeye başladıkları zaman, istihbarat çadırına gelen her orospu çocuğuna iki sadakat yemini imzalattırarak bir adım önlerine geçti; sonra üç, sonra dört yemin imzalattı; sonra bağlılık andı istedi ve bundan sonra Milli Marş söyletmeye başladı. Koro kısmını önce bir kez, sonra iki, sonra üç, sonra dört kez söyletti. Ne zaman Yüzbaşı Black rakiplerinin bir adım önüne geçse, onu örnek almayı başaramadıkları için horgörüyle üstlerine yürüyordu. Ne zaman rakipleri onu örnek alsa, endişeyle geri çekiliyor, bir kez daha horgörüyle üstlerine yürümesine fırsat verecek yeni bir strateji bulmak için kafa patlatıyordu.

Muharebe görevindeki askerler, nasıl olduğunu anlamadan, onlara hizmet etmek üzere atanmış idari personelin hükümranlığı altında buldular

kendilerini. Zulüm, hakaret ve taciz görüyorlar, bütün gün birbiri ardına, muhtelif idari subaylarca itilip kakılıyorlardı. İtiraz etmeye kalktıkları zaman, Yüzbaşı Black sadık olan insanların ne kadar gerekiyorsa o kadar sadakat yemini imzalamaya bir şey demeyecekleri yanıtı ile karşılarına çıkıyordu. Sadakat yeminlerinin etkililiğini sorgulayanlara, ülkelerine gerçekten bağlı insanların, Yüzbaşı Black ne kadar isterse o kadar kez ant içmekten gurur duyacaklarını söyleyerek yanıt veriyordu. Bu işin ahlakını sorgulayanlara da, Milli Marşin bestelenmiş en büyük müzik eseri olduğunu söylüyordu. Bir insan ne kadar çok sadakat yemini imzalarsa o kadar sadıktı; Yüzbaşı Black'e göre bu kadar basitti işte. Her gün Onbaşı Kolodny'ye, kendi adına yüzlercesini imzalatıyordu, böylece başka herkesten daha sadık olduğunu her zaman kanıtlayabiliyordu.

"Önemli olan bağlılık andı içirtmeye devam etmek," diye açıkladı yandaşlarına. "Bunda içten olup olmadıkları önemli değil. İşte bu yüzden küçük çocuklara, daha 'bağlılık' ve 'ant' sözcüklerinin anlamını öğrenmeden bağlılık andı içiriyorlar."

Yüzbaşı Piltchard ve Yüzbaşı Wren'e göre, Muhteşem Sadakat Andı Haçlı Seferi muhteşem bir başbelasından başka bir şey değildi; çünkü her muharebe uçuşu için mürettebatı düzenleme işini karmaşıklaştırıyordu. Birliğin her tarafında, askerler imzalamak, ant içmek ve marş söylemekle meşguldüler ve görev uçuşlarına başlamak için fazladan birkaç saat harcamaları gerekiyordu. Etkili acil durum eylemleri imkansız hale gelmişti ama Yüzbaşı Piltchard ile Yüzbaşı Wren, Yüzbaşı Black'e isyan bayrağı çekmeye çekmiyorlardı. Yüzbaşı Black her gün, kendisinin başlattığı "Daimi Yeniden Tasdik" doktrinini dayatıyordu. Bu doktrini, bir önceki gün sadakat yemini imzalamış bütün askerleri tuzağa düşürmek için tasarlamıştı. Yüzbaşı Piltchard ile Yüzbaşı Wren şaşkına dönmüş bir halde dolanıp dururken, Yüzbaşı Black bir tavsiye ile yanlarına gelmişti. Bir delegasyon eşliğinde gelmiş, her iki adama, askerlerin görev uçuşuna katılmasına izin vermeden önce onlara birer sadakat yemini imzalatmalarını tavsiye etmişti.

"Elbette, size kalmış," demişti Yüzbaşı Black. "Kimse size baskı yapmaya çalışmıyor. Ama başka herkes askerlere sadakat yemini imzalatıyor. Ülkelerini, askerlere sadakat yemini imzalatacak kadar sevmeyen yalnızca siz ikiniz kalırsanız, bu durum FBI'a oldukça tuhaf görünebilir. Kötü şöhret kazanmak istiyorsanız bu sizden başka kimseyi ilgilendirmez. Bizim tek yaptığımız yardımcı olmaya çalışmak."

Milo ikna olmamıştı ve adam Komünist olsa bile, ki Milo bundan içten içe kuşkuluydu, Binbaşı Majori yemekten yoksun bırakmayı kesinlikle reddetmişti. Doğası gereği, Milo işlerin normal akışını bozacak her yeniliğe karşıydı. Milo kararlı bir ahlaki duruşla, Muhteşem Sadakat Yemini Haçlı Seferi'ne katılmayı kesinlikle reddetmişti. Ta ki Yüzbaşı Black bir delegasyon eşliğinde ona uğrayıp katılmasını talep edene kadar.

"Milli savunma *herkesi* ilgilendirir," diye yanıt vermişti Yüzbaşı Black, Milo'nun itirazına. "Ve bu program tamamen gönüllülüğe dayalı Milo -bunu sakın unutma. İstemiyorlarsa, askerlerin Yüzbaşı Piltchard ve Yüzbaşı VVren'in sadakat yeminlerini imzalaması gerekmiyor. Ama bunu yapmazlarsa açlıktan ölmelerini sağlamana ihtiyacımız var. Tıpkı Madde 22 gibi. Anlamıyor musun?. Madde 22'ye karşı değilsin, değil mi?"

Doktor Daneeka kararlıydı.

"Binbaşı Majorin Komünist olduğundan bu kadar emin olmanızı sağlayan nedir?"

"Biz onu Komünistlikle suçlamaya başlayana kadar adamın bunu inkar ettiğini duymadın, değil mi? Sadakat yeminlerimizi imzaladığını da görmedin."

"imzalamasına izin vermiyorsunuz ki."

"Elbette vermeyiz," diye açıkladı Yüzbaşı Black. "Bu, haçlı seferimizin asıl hedefini şaşırtır. Bak, istemiyorsan bizimle top oynamak zorunda değilsin. Ama Milo onu açlık, m ölecek hale getirir getirmez sen ihtiyacı

olan tıbbi bakımı saglayacaksan bizim bu kadar sıkı çalışmamızın ne anlamı olur? Güvenlik programımızı işlemez hale getiren adam hakkında Grup'ta ne düşünürler, kimbilir? Muhtemelen seni Pasifik'e naklederler."

Doktor Daneeka anında teslim oldu. "Benden istediğiniz şeyi Gus ile VVes'e aktarımım."

Grup'ta, Albay Cathcart neler olup bittiğini merak etmeye başlamıştı bile.

"Şu ahmak Black vatanseverlik krizine girdi," diye raporladı Yarbay Korn gülümseyerek. "Bir süre adamın oyununu bozma san daha iyi olur bence; ne de olsa Binbaşı Majori birlik kumandanlığına atayan sendin."

"Bu senin fikrindi," diye suçladı Albay Cathcart onu huysuzlukla. "Beni ikna etmene asla izin vermemeliydim."

"Hem de çok iyi bir fikirdi," diye terslendi Yarbay Korn, "çünkü bir idareci olarak sana korkunç bir gol atan şu gereksiz albaydan kurtulmanı sağladı. Endişelenme, yakında yatışır. Şu anda yapılacak en iyi şey Yüzbaşı Black'e tam destek öneren bir mektup göndermek ve fazla zararı dokunmadan adamın düşüp ölmesini ummak." Yarbay Korn'un aklına tuhaf bir fikir geldi. "Bak hele! O embesil herif Binbaşı Majori karavanından atmaya kalkmaz, değil mi?"

"Şimdi yapmamız gereken şey Binbaşı Majör denen o piçi karavanından atmak," diye karar verdi Yüzbaşı Black. "Karısını ve çocuklarını da ortadan kaldırmak isterdim. Ama bunu yapamayız. Adamın karısı ve çocukları yok. Bu yüzden elimizdeki ile yetinmek ve onu ortadan kaldırmak zorundayız. Çadırlardan kim sorumlu?"

"Kendisi."

"Gördünüz mü?" diye haykırdı Yüzbaşı Black. "Her şeyi ele geçiriyorlar! Eh, ben buna göz yummayacağım. Gerekirse, bu meseleyi doğrudan Binbaşı — de Coverley'e götüreceğim. Ro-ma'dan döner dönmez Milo'nun onunla konuşmasını sağlayacağım."

Yüzbaşı Black, o güne kadar onunla hiç konuşmamış olsa da, ve hâlâ onunla konuşacak cesareti bulamasa da, Binbaşı — de Coverleyin bilgeliğine, gücüne ve adaletine sınırsız güven beslerdi. Milo'yu, onun adına Binbaşı — de Coverley ile konuşmakla görevlendirdi ve uzun boylu kumandan muavininin dönmesini beklerken dışarıda sabırsızlıkla ileri geri yürüdü. Birlikteki başka herkes gibi, o da görkemli, beyaz saçlı, kınşık yüzlü,

Yahova tavırlı binbaşıya derin bir huşu ve saygı besliyordu. Adam sonunda yaralı gözü yeni, selüloit bir göz yaması ile örtülmüş bir biçimde geri döndü ve Muhteşem Haçlı Seferi'ni tek bir darbe ile dümdüz etti.

Binbaşı — de Coverley geri döndüğü gün, haşin ve sade bir vakarla yemekhane salonuna girip sadakat yemini imzalamak için sıra olmuş subaylardan bir duvar ile karşılaştığında, Milo hiçbir şey söylememeye özen gösterdi. Yemek tezgahının uzak ucunda, bir süre önce gelmiş bir grup asker, masalara oturmalarına izin verilmesi için, tepsilerini bir ellerinde dengeleyerek bayrağa bağlılık andı içmekle meşguldüler. Masalarda, daha da önceden gelenler, oradaki tuz, biber ve ketçapları kullanabilmek için Milli Marşi söylüyorlardı. Binbaşı — de Coverley tuhaf bir şey görmüş gibi, şaşkınlık ve onaylamazlıkla kaşlarını çatarak kapıda duraksadığı zaman kargaşa dinmeye başladı. Binbaşı — de Coverley dümdüz ilerledi ve subay duvarı onun önünde Kızıldeniz gibi ikiye ayrıldı. Binbaşı sağına soluna bakmadan, amansız bir şekilde yemek tezgahına ilerledi ve yaşla boguklaşmış, kazandığı mevki ve yetke ile yankılanan berrak, dolgun bir sesle dedi ki:

"Bana yemek ver."

Onbaşı Snark Binbaşı — de Coverley'ye yemek yerine, imzalaması için bir sadakat yemini verdi. Binbaşı — de Coverley ne olduğunu anlar anlamaz kağıdı muazzam bir memnuniyetsizlikle kenara savurdu. Sağlam

gözü alev alev bir küçümseme ile yanıyordu. Kocaman, yaşlı, kırış kırış yüzü kudretli bir gazapla kararıyordu.

"Bana yemek ver dedim," diye emretti, sessiz çadırda uzak gökgürültüsü patlamaları gibi gürleyen sert bir sesle.

Onbaşı Snark bembeyaz kesildi ve titremeye başladı. Ne yapacağını söylemesi için, yalvaran gözlerle Milo'ya baktı. Birkaç korkunç saniye boyunca sessizlik hüküm sürdü. Sonra Milo başını salladı.

"Ona yemek ver," dedi.

Onbaşı Snark, Binbaşı — de Coverley'nin yemeğini verdi. Binbaşı — de Coverley dolu tepsi ile tezgaha sırtını döndü ve yerinde kalakaldı. Gözleri, sessiz bir yalvarışla ona bakan diğer subaylara takıldı ve haklı bir saldırganlıkla kükredi:

"Herkese yemek ver!"

"Herkese yemek ver!" diye yankıladı Milo coşkun bir rahatlama ile, Muhteşem Sadakat Yemini Haçlı Seferi sona ermişti.

Desteğine bu kadar güvendiği, yüksek mevki sahibi biri tarafından sırtından haince hançerlenmek Yüzbaşı Black'i büyük hayal kırıklığına uğrattı. Binbaşı — de Coverley onu yalnız bırakmıştı.

"Ah, beni hiç rahatsız etmiyor," diye karşılık verdi neşeyle, duygularını paylaşmak için gelen herkese. "Görevimizi tamamladık. Amacımız hoşlanmadığımız herkesin korkmasını sağlamak, insanları Binbaşı Majorin teşkil ettiği tehlikeye karşı uyarmaktı ve bu konuda kesinlikle başarılı olduk. Adamın imzalamasına izin vermeyeceksek, sadakat yemini imzalatmanın anlamı yoktu zaten."

Birlikte, hoşlanmadığı herkesin, dehşet verici, bitmek tükenmek bilmez Koskoca Bolonya Kuşatması yüzünden korkuya kapıldığını görünce, Yüzbaşı Black özlem içinde eski, güzel Muhteşem Sadakat Yemini Haçlı Seferi günlerini hatırladı. O zamanlar gerçekten önemli bir adamdı. Milo

Minderbinder, Doktor Daneeka, Piltchard ve Wren gibi önemli tipler bile o yaklaşırken titremeye başlıyor, onun ayaklarına kapanıyordu. Yeni gelenlere bir zamanlar gerçekten önemli bir adam olduğunu kanıtlamak için, Albay Cathcart'tan aldığı takdirnameyi hâlâ saklıyordu.

BOLONYA

Aslında, Bolonya paniğini tetikleyen Yüzbaşı Black değil, Çavuş Knight idi. Adam hedefi öğrenir öğrenmez fazladan iki kurşun geçirmez yelek almak için sessizce kamyondan inmişti. Arkasından paraşüt çadırına yollanan asıksuratlı adamlar, çılgınca koşturan bir güruha dönüşmüştü. Sonunda bütün yedek kurşun geçirmez yelekler tükenmişti.

"Hey, neler oluyor," diye sordu Kid Sampson sinirle. "Bolonya o kadar da kötü olamaz, değil mi?"

Kamyonun arkasında, yerde, ciddi yüzünü iki eline almış, transa girmiş gibi oturmakta olan Nately yanıt vermedi.

Sebep Çavuş Knight ve ertelemelerdi; çünkü o ilk sabah, tam uçaklarına tırmanırlarken bir cip gelmiş, Bolonya'da yağmur yağdığını ve görev uçuşunun ertelendiğini bildirmişti. Birliğe geri döndüklerinde Pianosa'da da yağmur yağıyordu. O günün geri kalanını, istihbarat çadırının tentesi altında, haritadaki bombardıman hattına bakarak, hipnotize edilmiş gibi, kaçış olmadığını düşünerek geçirmişlerdi. Anakarayı boylu boyunca kesen ince, kırmızı kurdele kanıttı: İtalya'daki yer kuvvetleri hedefin altmış yedi aşılmaz kilometre berisinde yerlerine mıhlanmışlardı ve şehri zamanında ele geçiremezlerdi. Pianosa'daki adamlan Bolonya görevinden kurtaracak hiçbir şey yoktu. Tuzağa düşmüşlerdi.

Tek umutları yağmurun hiç dinmemesiydi ama durum ümitsizdi; çünkü yağmurun dineceğim hepsi biliyordu. Piano-sa'da yağmur dindiğinde Bolonya'da yağıyordu. Bolonya'da dindiğinde Pıanosa'da başlıyordu. Hiç yağmur yağmasa, ishal salgını ya da bombardıman hattının hareket etmesi gibi açıklanamaz, tuhaf olaylar oluyordu. Son altı gün içinde dört kez toplanmış, brif almış ve dağılmışlardı. Bir kez havalanıp, kol düzenine geçip uçmaya başlamışlardı ve sonra kontrol kulesi onları geri çağırmıştı.

Ne kadar çok yağmur yağarsa, o kadar sıkıntı çekiyorlardı. Ne kadar sıkıntı çekerlerse, yağmaya devam etmesi için o kadar çok dua ediyorlardı. Gece boyunca gökyüzüne bakıyorlar, yıldızları görünce hüzünleniyorlardı. Gün boyunca, yağmur başladığında istihbarat çadırının tentesinin altına çekilen, şövaleye dayalı, rüzgarda sallanan kocaman, dingildek İtalya haritasındaki bombardıman hattına bakıyorlardı. Bombardıman hattı, İtalya anakarasının her bölgesinde, Müttefik yer güçlerinin en öndeki konumunu gösteren ince, kırmızı, saten kurdele idi.

Aç Joe'nun Huplein kedisi ile yumruk dövüşü yapmasını takip eden sabah, yağmur her iki yerde de durdu. İniş pisti kurumaya başladı. Sertleşmesi tam yirmi dört saat alacaktı ama gökyüzünde bulut belirmedi. Her askerin içinde kuluçkaya yatmış olan kızgınlık nefrete dönüştü. İlk önce, Bolonya'yı almayı beceremedikleri için anakaradaki piyadelerden nefret ettiler. Sonra bombardıman hattının kendisinden nefret etmeye başladılar. Saatler boyunca haritadaki kırmızı kurdeleye amansızca bakarak oturdular ve ondan nefret ettiler; çünkü yukarı tırmanıp şehri sarmıyordu. Gece çöktüğünde, el fenerleri ile karanlıkta toplandılar ve kurdeleyi öfkeli dualarının kolektif gücü ile yükseltmeyi becerebıleceklermiş gibi, ölümcül nöbetlerine devam ettiler.

"Gerçekten inanamıyorum," diye haykırdı Clevinger Yossari an'a, isyan ve hayret içinde yükselip alçalan bir sesle. "Bu ilkel batıl inançların tamamen tersyüz edilmesi demek. Sebep-sonuç ilişkisini karıştırıyorlar. Ancak tahtaya vurmak ya da parmaklarını çaprazlamak kadar mantıklı. Biri gecenin bir yarısı ayak uçlarına basa basa haritanın başına gelip bombardıman hattını Bo-lonyanm üzerine getirse, yarın o görev uçuşunu yapmayacaklarına inanıyorlar gerçekten. Düşünebiliyor musun? Kalan aklı başında yegane iki kişi sen ve ben olmalıyız."

Gecenin bir yarısı, Yossarian tahtaya vurdu, parmaklarını çaprazladı, ayak uçlarına basa basa çadırından çıktı ve bombardıman hattını Bolonya’nın üzerine çıkardı.

Ertesi sabah erkenden, Onbaşı Kolodny gizlice Yüzbaşı Black'in çadırına girdi, sinekliğin içine uzandı ve orada bulduğu nemli kürek kemiğini nazikçe sarstı. Yüzbaşı Black gözlerini açtı.

"Beni neden uyandırdın?" diye inledi Yüzbaşı Black.

"Bolonya'yı ele geçirmişler, komutanım," dedi Onbaşı Kolodny. "Bilmek isteyeceğinizi düşündüm. Görev uçuşu iptal edildi mi?"

Yüzbaşı Black doğrulup oturdu ve uzun, sıska butlarını dikkatle kaşımaya başladı. Çabucak giyinip, gözlerini kısarak, traş-sız ve aksı bir halde çadırından çıktı. Gökyüzü berrak ve sıcaktı. Duygusuzca haritaya baktı. Evet, Bolonya'yı ele geçirmişlerdi. İstihbarat çadırının içinde, Onbaşı Kolodny Bolonya haritalarını seyrüsefer çantalarından çıkarmaya başlamıştı bile. Yüzbaşı Black yüksek bir esneme ile oturdu, ayaklarını masasına kaldırdı ve Yarbay Korn'a telefon etti.

"Beni neden uyandırdın?" diye inledi Yarbay Korn.

"Gece Bolonya'yı ele geçirmişler, komutanım. Görev iptal oldu mu?"

"Sen neden bahsediyorsun, Black?" diye hırladı Yarbay Korn. "Görev neden iptal olsun?"

"Bolonya'yı ele geçirdikleri için, komutanım. Görev iptal olmadı mı?"

"Görev elbette iptal oldu. Kendi birliklerimizi mi bombalayacağız?"

"Beni neden uyandırdın?" diye inledi Albay Cathcart Yarbay Korria.

"Bolonya'yı ele geçirmişler," dedi Yarbay Korn ona. "Bilmek isteyeceğini düşündüm."

"Bolonya'yı kim ele geçirmiş?" "Biz."

Albay Cathcart çok sevindi; çünkü bu işe gönüllü olarak kazandığı cesaret ününe leke sürdürmeden, Bolonya'yı bombardımana tutmak gibi utanç verici bir sözden kurtulmuş oluyordu. Bolonya'nın ele geçirilmiş olması General Dreedlei da memnun etmişti ama Albay Moodus'un bunu söylemek

için onu uyandırmasına kızmıştı. Karargah da memnun olmuştu. Şehri ele geçiren subayı bir madalya ile ödüllendirmeye karar verdiler. Şehri ele geçiren subay ortada yoktu; bu yüzden madalyayı General Peckem'a verdiler çünkü madalyayı talep edecek kadar girişimci olan tek subay General Peckem'dı.

General Peckem madalyasını alır almaz sorumluluklarının artırılmasını istedi. General Peckem'a göre harekat alanının içindeki bütün muharebe birlikleri Moral Hizmetler Teşkilatı'nın yetkisi altına verilmeliydi. Moral Hizmetler Teşkilatı'nın kumandan subayı General Peckem'dı. Düşmana bomba atmak moral hizmet değilse, diye düşünürdü sık sık, yüksek sesle, her anlaşmazlıkta sadık yandaşı olan o tatlı sağduyu gülümsemesi ile şehit gibi gülümseyerek, bu dünyada moral hizmet olan ne var ki? General Dreedlein altında bir muharebe görevi üstlenmesi teklifini içten bir üzüntüyle reddetmişti.

"Akhmdaki tam olarak *General Dreedle için* görev uçuşu yap mak değil," diye açıkladı hoşgörüyle, rahat bir kahkaha atarak. "Ben daha çok General Dreedlein yerini *almayı* düşünüyordum, ya da belki, General Dreedlein *üzerinde* bir konum, *diğer* generallerin büyük kısmının emrim altında olacağı bir şey. Görüyorsun, en kıymetli yeteneklerim idari yeteneklerimdır. Farklı farklı insanların fikirbirligine varmasını sağlamak gibi mutluluk verici bir yeteneğim var."

"Farklı farklı insanların ne boktan bir adam olduğu konusunda fikirbirligine varmasını sağlamak gibi mutluluk verici bir yeteneği var," diye sır verdi Albay Cargill kıskançlıkla, eski Birinci Sınıf Er Vvintergreerie, eski Birinci Sınıf Er VVintergreenin bu tatsız haberi Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri Karargahı'nda yayacağı umudu ile. "O muharebe görevini hakeden bir kişi varsa, o da benim. Madalyayı talep etmemiz bile benim fikrimdi."

"Gerçekten çarpışmalara katılmak istiyor musunuz?" diye sordu eski Birinci Sınıf Er Vvintergreen.

"Çarpışma mı?" Albay Cargill dehşet içinde kalmıştı. "Ah, hayır -beni yanlış anladın. Elbette, çarpışmalara katılmaya *bir* şey *demezdim,* ama benim en iyi yeteneklerim daha çok idari alanda. Benim de farklı farklı insanların fikirbirligine varmasını sağlamak gibi mutluluk verici bir yeteneğim var."

"Farklı farklı insanların ne boktan bir adam olduğu konusunda fikirbirligine varmasını sağlamak gibi mutluluk verici bir yetenek onda da varmış," diye sır verdi eski Birinci Sınıf Er Win-tergreen kahkaha atarak Yossarian'a, Milo ve Mısır pamuğu meselesinin gerçekten doğru olup olmadığını öğrenmek için Piano-sa'ya geldiğinde. "Terfi hakeden birisi varsa, o benim." Aslında, posta memuru olarak Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri karargahına atanmasının hemen ardından kaçtığında, eski-onbaşı rütbesine yükselmişti bile ve altında çalıştığı subaylar hakkında, yüksek sesle kötü yorumlar yaptığı için er rütbesine indirilmişti. Baş döndürücü başan hissi ona daha fazla ahlak aşılamış, onu daha yüksek başarılar kazanma hırsı ile ateşlemişti. "Zıppo çakmak satın almak ister misin?" diye sordu Yossarian'a. "Doğrudan levazım subayından çalınmışlar."

"Milo senin çakmak sattığını biliyor mu?"

"Ona ne ki? Milo çakmak işinde değil, değil mi?"

"Milo çakmak işinde," dedi Yossarian ona. "Ve onunkiler çalıntı değil."

"Sen öyle san," diye yanıt verdi eski Birinci Sınıf Er VVinterg-reen kısa bir hıhlama ile. "Ben tanesini bir papele satıyorum. O ne kadar istiyor?"

"Bir dolar bir peni."

Eski Birinci Sınıf Er VVintergreen zaferle kıkırdadı. "Her seferinde yeniyorum onu," diye şişindi. "Söylesene, elinde kalan onca Mısır pamuğu ne iş? Ne kadar almış?"

"Hepsini."

"Bütün dünyadakini mi? Ha siktir!" diye hırladı eski Birinci Sınıf Er Wintergreen kötücül bir sevinçle. "Ne aptal herif! Sen Kahire'ye onunla gitmiştin. Neden almasına izin verdin?"

"Ben mi?" diye yanıt verdi Yossarian omuzlarını silkerek. "Onun üzerinde bir nüfuzum yok. Oradaki bütün iyi restoranlarda bulunan teletip makineleri yüzünden oldu. Milo daha önce onlardan hiç görmemişti. Tam Mısır pamuğu haberi geçerken başgarsondan bunu ona açıklamasını istedi. 'Mısır pamuğu mu?' dedi Milo, o kendine has ifadesiyle. 'Mısır pamuğu kaçtan gidiyor?' Sonra bir baktım, bütün haşatı satın almış. Şimdi hiçbirini satamıyor."

"Hiç hayal gücü yok adamda. Benimle anlaşırsa, büyük kısmını karaborsada satabilirim."

"Milo karaborsadan anlar. Pamuğa talep yok."

"Ama tıp malzemelerine var. Ben olsam pamuğu kürdanlara sararım ve steril pamuklu çubuk diye yuttururum. İyi bir fiyata bana satar mı?"

"Sana hiçbir fiyata satmaz," diye cevap verdi Yossarian. "Ona karşı rekabet ettiğin için sana bozulmuş. Aslında, geçen hafta ishal olduğumuz ve yemekhanesine kötü bir ün kazandırdığımız için hepimize bozuk. Söylesene, sen bize yardım edebilir misin?" Yossarian aniden Wintergreen'in kolunu yakaladı. "Sendeki teksir makinesini kullanarak birkaç sahte resmi emir hazırlayıp Bolonya'ya uçmamızı engelleyemez misin?"

Eski Birinci Sınıf Er VVintergreen küçümseme dolu bir bakışla yavaşça geriledi. "Elbette yapabilirdim," dedi gururla. "Ama böyle bir şey yapmayı aklımdan bile geçirmem."

"Neden?"

"Çünkü bu sizin işiniz. Hepimizin yapacak kendi işi var. Benim işim bu Zippo çakmakları belli bir kâr oranı ile satmak ve Milo'dan biraz pamuk almak. Senin işin de Bolonya'daki cephanelikleri bombalamak."

"Ama Bolonya'da öldürecekler beni," diye yalvardı Yossarian. "Hepimizi öldürecekler."

"O zaman demek ki ölmeniz gerekiyormuş," diye yanıt verdi eski Birinci Sınıf Er VVintergreen. "Neden benim gibi kaderci olamıyorsun? Kaderimde bu çakmaklan satıp kâr yapmak ve Milo'dan ucuza biraz Mısır pamuğu almak varsa, ben de bunu yaparım. Senin kaderinde Bolonya üzerinde öldürülmek varsa, sen de bunu yaparsın, bu yüzden erkek gibi gidip ölsen daha iyi olur. Bunu söylemekten nefret ediyorum Yossarian ama sen gittikçe kronik bir mızmıza dönüşüyorsun."

Bolonya üzerinde öldürülmenin Yossarianin işi olduğu konusunda Clevinger da eski Birinci Sınıf Er Wintergreen'e katılıyordu ve Yossarian bombardıman hattını kaydırıp görev uçuşunun iptal edilmesine sebep olan kişinin kendisi olduğunu itiraf ettiğinde öfkeden soldu.

"Neden yapmayacakmışım?" diye hırladı Yossarıan, hata yaptığını tahmin ettiği için daha da büyük hararetle itiraz ederek. "Sırf albayın biri general olmak istiyor diye ben neden kendimi vurdurtacakmışım?"

"Ya anakaradaki askerler?" diye sordu Clevinger, aynı hararetle. "Sırf sen vurulmak istemiyorsun diye onlar mı kendilerini vurdurtacak? Hava desteği almak o adamların hakkı!"

"Ama benim desteğimi almaları şart değil. Bak, cephanelikleri kimin vurduğu onların umurunda değil. Bizim gitmemizin tek sebebi Cathcart denen o piçin bizim adımıza gönüllü olması."

"Ah, bunu biliyorum," diye temin etti Clevinger onu, sıska yüzü solarak ve heyecanlı, kahverengi gözlen içtenlikle yaşararak. "Ama gerçek şu ki, o cephanelikler hâlâ sağlam. Albay Cathcarti senden daha fazla sevmediğimi

pekala biliyorsun." Clevinger, dudakları titreyerek, sözlerini vurgulamak için du-raksadı, sonra yumruğunu hafifçe uyku tulumuna indirdi "Ama hangi hedeflerin yok edilmesi gerektiğine, onları kimin yok edeceğine karar vermek bize kalmamış, ya da..."

"Ya da bunu yaparken kimin, neden öldürüleceğine."

"Evet, buna bile. Sorgulamaya hakkımız yok..."

"Sen delisin!"

"... Sorgulamaya hakkımız..."

"Gerçekten de neden ve nasıl öldürüleceğimin beni ilgilendirmediğini mi düşünüyorsun? Bunun Albay Cathcartin işi olduğunu mu söylüyorsun? Gerçekten kastettiğin bu mu?"

"Evet, öyle," diye ısrar etti Clevinger, kararsız bir ifadeyle. "Hangi hedeflerin bombalanacağına karar verecek, bizden çok daha iyi konumda olan adamlar var. Savaşı kazanma sorumluluğu emanet edilmiş adamlar."

"Bambaşka şeylerden bahsediyoruz," diye yanıt verdi Yossa-rian, abartılı bir bitkinlikle. "Sen havacıların piyade ile ilişkisin den bahsediyorsun, bense benim Albay Cathcart'la ilişkimden. Sen savaşı kazanmaktan bahsediyorsun, bense savaşı kazanmaktan ve hayatta kalmaktan."

"Kesinlikle," diye tersledi Clevinger kendini beğenmiş bir tavırla. "Sence hangisi daha önemli?"

"Kime göre?" diye karşılık verdi Yossarian. "Gözlerini aç, Clevinger. Ölmüş biri için savaşı kimin kazandığının hiç önemi yoktur."

Clevinger bir an, tokat yemiş gibi oturakaldı. "Tebrikler!" diye nida etti acı acı. Birbirine bastırdığı dudaklarının çevresinde incecik, kansız birer çizgi belirmişti. "Düşmana daha büyük teselli verecek başka bir yaklaşım düşünemiyorum."

"Düşman," diye payladı onu Yossarian, ölçülü bir titizlikle, "seni öldürecek herhangi biridir, ve hangi tarafta olduğunun bir önemi yoktur. Ve buna Albay Cathcart da dahil. Bunu unutma, çünkü ne kadar uzun süre hatırlarsan, o kadar uzun süre yaşarsın."

Ama Clevinger unutmuştu ve ölmüştü. O sırada Clevinger öyle altüst olmuştu ki, Yossarian diğer gereksiz ertelemeye sebep olan ishal salgınına da kendisinin sebep olduğunu söylemeye cesaret edememişti. Birinin birliğini yine zehirlemiş olması olasılığı Milo'yu daha da fena altüst etmişti. Yardım istemek için telaş içinde Yossariaria geldi.

"Lütfen Onbaşı Snark'a, tatlı patateslerin içine yine çamaşır sabunu mu koyduğunu sorar mısın?" demişti gizlice. "Onbaşı Snark sana güvenir. Başka kimseye söylemeyeceğine söz verirsen sana gerçeği söyler. O söyler söylemez gelir, bana söylersin."

"Elbette tatlı patateslerin içine çamaşır sabunu koydum," diye itiraf etti Onbaşı Snark Yossariaria. "Bunu yapmamı sen istemiştin, değil mi? En iyisi çamaşır sabunudur."

"Hiç ilgisi olmadığına, Tanrı'nın adını vererek yemin etti," diye bildirdi Yossarian Milo'ya.

Milo kuşkuyla surat astı. "Dunbar Tanrı'nın var olmadığını söylüyor."

Hiç umut kalmamıştı. İkinci haftanın ortasında, birlikteki herkes Aç Joe gibi görünmeye başladı. Aç Joe uçuş programına alınmamıştı ve uykusunda korkunç çığlıklar atıyordu. Uyuyabi-len tek kişi oydu. Adamlar bütün gece, çadırların dışında, karanlıkta, sigara içen dilsiz hayaletler gibi dolanıyorlardı. Gündüz, boynu bükük kümeler halinde bombardıman hattına bakıyorlar, ya da sıhhiye çadırının kapısının önünde, o elle yazılmış, ürkütücü tabelanın altında kıpırtısızca oturmakta olan Doktor Daneeka'yı izliyorlardı. Komik olmayan kasvetli fıkralar ve Bo-lonya'da onları bekleyen felaket hakkında söylentiler uydurmaya başladılar.

Yossarian bir gece subay gazinosunda sarhoş oldu ve Almanların getirdiği yeni Lepage topu hakkında takılmak için Yarbay Korn'a yanaştı.

"Ne Lepage topu?" diye sordu Yarbay Korn merakla.

"Yeni, üç yüz kırk dört milimetrelik Lepage yapıştırıcı topu," diye yanıt verdi Yossarian. "Koskoca bir filoyu havada, birbirine yapıştırıyor."

Yarbay Korn şaşkın bir gücenmişlikle dirseğini çekip Yossari-anin parmaklarından kurtardı. "Bırak beni, seni ahmak!" diye haykırdı öfkeyle, kinci bir onaylamazlıkla bakarak. Tam o sırada Na-tely Yossarianin sınına atladı ve onu geri çekti. "Bu kaçık da kim?"

Albay Cathcart neşeyle güldü. "Ferrara'dan sonra bana madalya verdirttigin adam bu. Bir de terfi ettirip yüzbaşı yaptırttın, hatırladın mı? Hakettigini buldun işte."

Nately Yossarian'dan daha hafifti ve Yossarianin kıvranan cüssesini odanın diğer yanındaki boş bir masaya sürüklemekte güçlük çekiyordu. "Deli misin sen?" diye tıslayıp duruyordu Nately endişeyle. "O Yarbay Korn'du. Deli misin sen?"

Yossarian bir içki daha istedi ve Nately bir içki getirirse sessizce gitmeye söz verdi. Sonra Nately'ye iki içki daha getirtti. Nately sonunda onu ikna edip kapıya götürdüğünde Yüzbaşı Black ayaklarını vura vura içeri girdi, çamur içindeki ayakkabılarını hızla tahta zemine indirdi ve yüksek bir çatıymış gibi saçaklarından su saçtı.

"Vay be, siz piçlerin işi bitti!" diye bildirdi gür bir sesle, ayaklarının dibinde biriken su birikintisinden çıkarak. "Biraz önce Yarbay Korn'dan telefon aldım. Sizi Bolonya'da ne bekliyor biliyor musunuz? Ha! Ha! Yepyeni Lepage topları varmış. Koskoca bir filoyu havada birbirine yapıştırıyormuş."

"Tanrım, doğruymuş!" diye çığlık attı Yossarian ve dehşet içinde Nately'nin üzerine yığıldı.

"Tanrı yok," diye yanıt verdi Dunbar sakin sakin, sendeleye sendeleye yaklaşarak.

"Hey, yardım et bana, hadi? Onu çadınna geri götürmem lazım."

"Kim diyor?"

"Ben diyorum. Vay be, yağmura bak." "Bir araba bulman lazım."

"Yüzbaşı Black'in arabasını çalın," dedi Yossarian. "Ben hep böyle yaparım."

"Kimsenin arabasını çalamayız. Sen her canın çektiğinde en yakın arabayı çalmaya başladığından beri kimse anahtarı üzerinde bırakmıyor."

"Atla," dedi Şef Beyaz Yarımyulaf, üstü kapalı bir cipi sarhoş sarhoş yanaştırarak. İçeriye doluşmalarını bekledi, sonra arabayı öyle aniden kaldırdı ki hepsi arkaya yuvarlandı. Küfürlerine kükrercesine kahkaha atarak karşılık verdi. Araba parkından çıktığı zaman cipi dümdüz sürdü ve yolun diğer yanındaki toprak sete çarptı. Diğerleri savunmasız bir yığın halinde öne yığıl dılar ve yine küfretmeye başladılar. "Dönmeyi unuttum," diye açıkladı Şef Beyaz Yarımyulaf.

"Dikkatli ol, tamam mı?" diye uyardı Nately. "Farları açsan daha iyi olacak."

Şef Beyaz Yarımyulaf geri vitese taktı, döndü ve tam gaz yola fırladı. Tekerlekler yolun siyah yüzeyinde vınlıyordu.

"O kadar hızlı gitme," diye uyardı Nately.

"Beni ilk önce sizin birliğe götürün ki onu yatırmanıza yardım edebileyim. Sonra siz beni benim birliğime götürürsünüz."

"Sen kimsin ki?"

"Dunbar."

"Hey, şu farları yak," diye bağırdı Nately. "Ve yola dikkat et!"

"Farlar yanık zaten. Yossarian bu arabada değil mi? Siz, geri kalan piçleri almamın tek sebebi bu." Şef Beyaz Yarımyulaf arkasına döndü ve arka koltuktakilere baktı.

"Yola dikkat et!"

"Yossarian? Yossarian burada mı?"

"Buradayım, Şef. Hadi eve gidelim. Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun? Sorumu hiç yanıtlamadın."

"Gördün mü? Sana burada olduğunu söylemiştim." "Hangi soruyu?"

"Her neden bahsediyorsak onu." "Önemli miydi?"

"Önemli olup olmadığını hatırlamıyorum. Ne olduğunu hatırlamayı da dilerdim Tanrı'dan." "Tanrı yok."

"İşte *bundan* bahsediyorduk," diye haykırdı Yossarian. "Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?"

"Hey, farların açık olduğundan emin misin?" diye seslendi Nately.

"Açık, açık. Ne istiyor bu adam benden? Oradan karanlık görünmesine sebep olan ön cama çarpan yağmur." "Güzelim, güzelim yağmur." "Umarım hiç dinmez. Yağmur, yağmur, git..." "... artık. Başka... "... zaman..."

"... gel. Küçük Yo-Yo oy..." "... namak istiyor.
Çi..." " . menlikte, çi..."

Şef Beyaz Yanmyulaf yoldaki dönüşü kaçırdı ve cipi dik bir yamacın zirvesine kadar sürdü. Geri gen sürüklenen cip yan döndü ve yavaşça çamura saplandı. Korku dolu bir sessizlik oldu.

"Herkes iyi mi?" diye sordu Şef Beyaz Yanmyulaf usulca. Kimse yaralanmamıştı, Şef rahat bir nefes aldı. "Biliyor musunuz, benim sorunum bu işte," diye homurdandı. "Kimseyi dinlemem. Biri bana farlan yakmamı söyleyip durdu ama ben dinlemedim."

"Farları yakmanı ben söylüyordum."

"Biliyorum, biliyorum. Ve ben dinlemedim, değil mi? Bir içki içebilsem keşke. Bir şişe içkim var aslında. Bakın. Kmlmamış."

"İçeriye yağmur giriyor," dedi Nately. "Islanıyorum."

Şef Beyaz Yanmyulaf bir şişe çavdar viskisi açıp içti ve diğerlerine uzattı. Üstüste yığılmış bir halde içtiler. Nately içmedi, boş yere kapı kolunu bulmaya çalışıyordu. Şişe bir tangırtıyla Nately'nin başına düştü ve viski boynundan aşağı döküldü. Nately kıvranmaya başladı.

"Hey, buradan çıkmamız lazım!" diye haykırdı. "Hepimiz boğulacağız."

"Orada biri var mı?" diye sordu Clevinger endişeyle, yukarıdan el feneri tutarak.

"Bu Clevinger!" diye bağırdı herkes; ve Clevinger onlara yardım etmek için uzanırken onu içeri çekmeye çalıştılar.

"Şunlara bak!" diye bağırdı Clevinger McVVatt'a. McVVatt karargah aracının direksiyonunda oturmuş, sırıtıyordu. "Bir avuç sarhoş hayvan gibi yatıyorlar orada. Sen de mi, Nately? Kendinden utanmalısın! Hadi gel - hepsi zatürreeden ölmeden çıkaralım şunları."

"Biliyor musun, bu hiç de fena bir fikire benzemiyor," diye yorum yaptı Şef Beyaz Yarımyulaf. "Sanırım ben zatürreeden öleceğim."

"Neden?"

"Neden olmasın?" diye yanıt verdi Şef Beyaz Yarımyulaf, çavdar viskisi şişesini kolunun içine alarak tatmin içinde çamura uzandı.

"Ah, şuna bak, şimdi de ne yapıyor!" diye söylendi Clevinger sinirle. "Ayağa kalkıp arabaya biner misiniz? Böylece hepimiz birliğe geri dönebiliriz."

"Hepimiz dönemeyiz. Birinin burada kalıp araç parkından imza karşılığı aldığı bu arabayı düzeltmesi için Şef Beyaz Yarım-yulaFa yardım etmesi

gerek."

Şef Beyaz Yarımyulaf coşkun, gururlu bir gülüşle karargah aracına yerleşti. "Bu Yüzbaşı Black'in arabası," diye belirtti sevinçle. "Bu sabah kaybettiğini sandığı yedek anahtarlarla birlikte subay gazinosunun oradan çaldım."

"Vay anasını be! Bu bir içkiyi hakediyor."

"Yeterince içmediniz mi?" diye paylamaya başladı Clevinger, McVVatt arabayı çalıştırır çalıştırmaz. "Şu halinize bir bakın. İçmekten ölseniz de, boğulup ölseniz de umurunuzda değil, değil mi?"

"Uçarken ölmediğimiz sürece sorun yok." "Hey, aç şunu, aç şunu," diye uyardı Şef Beyaz Yarımyulaf McVVatti. "Farları da söndür. Bu işi yapmanın tek yolu budur." "Doktor Daneeka haklıymış," diye devam etti Clevinger. "İn sanlar kendilerine nasıl bakacaklarını bilmiyorlar. Beni gerçekten tiksindiriyorsunuz."

"Tamam, düşükçene, in arabadan," diye emretti Şef Beyaz Yarımyulaf. "Yossarian dışında herkes insin. Yossarian nerede?"

"İn üzerimden," diye güldü Yossarian, onu iterek. "Çamur içindesin."

Clevinger Nately'ye döndü. "Beni asıl şaşırtan sensin. Bu yaptığın neye benziyor, biliyor musun? Onu beladan uzak tutmaya çalışacağına sen de onun kadar sarhoş oluyorsun. Ya App-leby ile yine kavga etmeye kalkışsaydı?" Yossarıanin güldüğünü duyunca Clevingerin gözleri iri iri açıldı. "Yine Appleby ile kavga etmeye kalkışmadı, değil mi?"

"Bu sefer değil," dedi Dunbar.

"Hayır, bu sefer değil. Bu sefer daha iyisini yaptı."

"Bu sefer Yarbay Korn'la kavga etmeye kalkıştı."

"Olamaz!" diye inledi Clevinger.

"Kavga mı etti?" diye bağırdı Şef Beyaz Yarımyulaf zevkle. "Bu bir içkiyi hakediyor."

"Ama bu korkunç bir şey!" dedi Clevinger derin bir endişeyle. "Ne demeye Yarbay Korn'la kavga etmeye kalkıştın ki? Hey, farlara ne oldu? Neden ortalık bu kadar karanlık?"

"Ben söndürdüm," diye yanıt verdi McVVatt. "Biliyor musun, Şef Beyaz Yarımyulaf haklıymış. Farlar sönükken çok daha iyi."

"Sen deli misin?" diye haykırdı Clevinger ve farları yakmak için öne atıldı. Neredeyse histerik bir halde, hızla Yossarian'a döndü. "Ne yaptığını gördün mü? Hepsi senin gibi davranmaya başladı! Ya yarın yağmur diner de Bolonya'ya uçmamız gerekirse? Fiziksel durumunuz gayet de iyi olacak."

"Yağmur asla dinmeyecek. Hayır bayım, böyle bir yağmur gerçekten sonsuza dek sürebilir."

"Yağmur dindi!" dedi biri ve arabadaki herkes sustu.

"Zavallı piçler," diye mırıldandı Şef Beyaz Yarımyulaf birkaç dakika sonra merhametle.

"Gerçekten yağmur dindi mi?" diye sordu Yossarian uysal bir sesle.

McVVatt emin olmak için silecekleri durdurdu. Yağmur din-mişti. Gökyüzü açılmaya başlıyordu. Ay, tülse benzeyen, kahverengi sisin arkasında keskin keskin parlıyordu.

"Ah, pekala," diye mırıldandı McVVatt. "Ne olacaksa."

"Endişelenmeyin millet," dedi Şef Beyaz Yanmyulaf. "İniş pisti yarın kullanılamayacak kadar yumuşak olacak. Belki kurumadan yine yağmaya başlar."

Arabayla birliğin içinden geçerlerken, "Seni lanet olası kokuşmuş pis orospu çocuğu," diye haykırdı Aç Joe çadırından.

"Tanrım, bu gece burada mı bu adam? Hâlâ Roma'da, kurye görevinde sanıyordum."

"Ah! Aaaah! Aaaaaaaaaa!" diye çığlık attı Aç Joe.

Şef Beyaz Yanmyulaf ürperdi. "O herif tüylerimi ürpertiyor," diye itiraf etti aksi bir fısıltı ile. "Hey, Yüzbaşı Flume'a ne oldu?"

"Benim tüylerimi ürperten de o. Geçen hafta ormanda gördüm. Yabançilekleri yiyordu. Artık karavanında uyumuyor. Çok kötü görünüyordu."

"Aç Joe hastalık iznine aynlmış birinin yerine getirilmekten korkuyor. Halbuki hastalık izinleri kaldırıldı. Geçen gece Ha-vermeyer'i öldürmeye kalkıp Yossarianin siperine düştüğünde gördünüz mü onu?"

"Aaaah!" diye çığlık attı Aç Joe. "Ah! Aaaah! Aaaaaaaah!"

"Flume'un artık yemekhane çadırına gelmemesi kesinlikle iyi bir şey. Tuzu ver Abner,' yok artık."

"Ya da, 'Ekmeği bi versen Alden '"

"Ya da, 'Pancarı şuraya bırak Frank.'"

"Uzak durun, uzak durun," diye çığlık attı Aç Joe. "Uzak du run dedim, uzak durun, sizi lanet olası kokuşmuş pis orospu çocuklan."

"En azından rüyasında ne gördüğünü öğrendik sonunda," diye yorum yaptı Dunbar kuru kuru. "Rüyasında lanet olası kokuşmuş pis orospu çocuklan görüyor."

O gecenin geç saatlerinde, Aç Joe rüyasında Huplein kedisinin yüzünün üzerinde uyuyup kendisini boğduğunu gördü, ve uyandığında Huplein kedisi gerçekten de yüzünün üzerinde uyuyordu. Adam dehşet verici, delici, dünyadışı bir uluma ile, ızdırapla haykırdı. Sesi ayışıgıyla delinen karanlığı, yıkıcı bir şok gibi, birkaç saniye titretti. Sersemletici bir sessizlik çöktü, sonra da Aç Joe'nun çadırının içinde korkunç bir şamata koptu.

Yossarian oraya ilk varanlardandı. Girişten içeri daldığında Aç Joe tabancasını çıkarmış, kolunu Huple'dan kurtanp kediyi vurmaya çalışıyordu. Kedi, Aç Joe'nun Huplei vurmasını önlemek için vahşice tıslıyor, saldıracakmış gibi yapıyordu. İki insan, askeri iç çamaşırlar içindeydiler. Tepedeki puslu camlı lamba, kablosu üzerinde çılgınca sallanıyordu ve dışarıdan gözüken karman çorman, siyah gölgeler dönüyor, hopluyorlardı; tüm çadır dönüyormuş gibi görünüyordu. Yossarian dengesini kurmak için düşünmeden uzandı, sonra hızla dalarak kendini üç dövüşçünün üzerine atıp hepsini altında, yere yapıştırdı. Kargaşadan iki eliyle birer ense tutarak çıktı -Aç Joe'nun ensesi ve kedinin ensesi. Aç Joe ve kedi vahşi vahşi bakıştılar. Kedi, öfkeyle Aç Joe'ya tıslayınca Aç Joe kediye bir kroşe savurmaya çalıştı.

"Adil bir dövüş," dedi Yossarian ve şamataya koşmuş tüm diğerleri, muazzam bir rahatlama dalgası içinde, çılgınca tezahürat yapmaya başladılar. İki rakibi enselerinden tutup dışarı sürükledikten sonra, ikisini ayrı tutmaya devam ederek, "Adil bir dövüş olacak," diye açıkladı Yossarian, resmi bir sesle önce Aç Joe'ya, sonra kediye. "Yumruk, diş, pençe geçerli. Ama tabanca yok," diye uyardı Aç Joe'yu. "Tıslamak da yok," diye uyardı kediyi sertçe. "İkinizi bıraktığım zaman başlayın. Köşelerinize gidin ve sonra dönüp dövüşün. Başla!"

Her tür eğlenceyi dört gözle bekleyen dev, neşeli bir kalabalık toplanmıştı ama Yossarian bırakır bırakmaz kedinin ödü koptu ve bir korkak gibi Aç Joe'dan utanmazca kaçtı. Aç Joe kazanan ilan edildi. Bir şampiyonun gururlu gülümsemesi ile, süzülmüş yüzünü kaldırarak, sıska göğsünü öne çıkartarak mutlu mutlu, kasıla kasıla yürüdü. Yatağa muzaffer gitti ve bir kez daha Huplein kedisinin yüzüne uzanıp uyuduğunu, kendisini boğduğunu gördü rüyasında.

BİNBAŞI - DE COVERLEY

Bombardıman hattını yerinden oynatmak Almanları kandır-mamıştı, ama Binbaşı — de Coverleyi kandırdı. Adam, Floran-sa'nın da müttefikler tarafından ele geçirildiği izlenimi altında çantasını topladı, bir uçak hazırlattı ve birlikteki subaylar ve erler için, izin günlerinde kullanabilecekleri iki apartman dairesi tutmak üzere oraya uçtu. Yossarian, Binbaşı Majorin penceresinden dışarı atlayıp yardım için kime başvurması gerektiğini merak etmeye başladığında, binbaşı henüz geri dönmemişti.

Binbaşı — de Coverley insanın içinde huşu uyandıran, ağırbaşlı, fevkalade bir adamdı. Aslanları andıran dev bir başı, sert, vatansever yüzünün çevresinde bir tipi gibi savrulan çılgın, beyaz saçları vardı. Birliğin kumandan muavini olarak görevleri, hem Doktor Daneeka'nın hem de Binbaşı Majorin tahmin ettiği gibi, at nah atmak, İtalyan işçi kaçırmak, ve subay ve erlerin izin günlerinde kullanmaları için apartman daireleri kiralamaktan ibaretti; ve üç görevinde de son derece başarılıydı.

Ne zaman Napoli, Roma ya da Floransa gibi bir şehrin düşmesi yakın görünse, Binbaşı — de Coverley çantasını topluyor, bir uçak ve pilot hazırlatıyor, söz konusu şehre uçuyordu; ve bütün bunları da tek kelime etmeden, sırf o ciddi, hükümran görüntüsü ve kmşık parmağının amirane jestleri ile başanyordu.

Şehir düştükten bir iki gün sonra, biri subaylar, diğeri erler için olmak üzere, iki geniş, lüks apartman dairesinin kira sözleşmesi ile dönüyordu. Her iki dairede becerikli, neşeli aşçılar ve hizmetkar kadınlar ile donanmış oluyordu. Bundan birkaç gün sonra, dünyanın dört bir yanındaki gazetelerde, dumanlar ve moloz yı-gmlan arasında, yıkılmış şehre dalan ilk Amerikan askerlerinin fotoğrafları çıkıyordu. Kaçınılmaz olarak, Binbaşı — de Coverley aralarında oluyordu. Karabinalı genç ve çevik piyadeler yanan binaların koruması altında kaldmmlar boyunca koşarken ya da eşiklerde

düşüp ölürken, Binbaşı bir yerlerden bulduğu cipin içinde dimdik oturuyor, boyun eğmez kafasının çevresinde top atışları patlarken dümdüz önüne bakıyordu. Orada, muhtelif tehlikeler ile sarılmış otururken kesinlikle amansız görünüyordu. Yüzünde, birlikteki her askerin bildiği ve saygı duyduğu aynı haşin, azametli, adil ve ürkütücü ifade oluyordu.

Alman istihbaratı açısından Binbaşı — de Coverley sinir bozucu bir bilmece idi; her önemli hamlede böylesine korkusuzca ve başarıyla başı çeken, kırış kırış ve tehditkar alınlı, alev alev ve güçlü bakışlı, yaşlı, beyaz saçlı bu subay hakkında, esir aldıkları yüzlerce Amerikan askerinden hiçbiri elle tutulur bir bilgi veremiyordu. Adamın kimliği Amerikan yetkililer için de aynı ölçüde şaşırtıcıydı; CİTB'den bir alay dolusu görevli, adamın kim olduğunu öğrenmek üzere cepheye gönderilmişti. Savaş deneyimli halkla ilişkiler subaylarından bir tabur, adamın yeri bulunur bulunmaz ifşa etmek üzere günde yirmi dört saat kırmızı alarm konumunda bekliyorlardı.

Roma'da, apartman daireleri konusunda Binbaşı — de Coverley kendini aşmıştı. Dörtlü, beşli gruplar halinde gelen subaylar için kiraladığı yeni, beyaz taş binada, adam başı birer süit, duvarları mavimsi yeşil seramiklerle kaplı üç geniş banyo, her şeye kıkırdayan ve daireyi lekesiz tutan, Michaela adlı, sıska bir hizmetçi vardı. Aşağı katta binanın dalkavuk sahipleri oturuyordu. Yukan katta, siyah saçlı, zengin, güzel bir kontes ile siyah saçlı, zengin, güzel gelini oturuyordu. İki kadın da, onların işleyemeyecek kadar utangaç olan Nately ve onları götüremeyecek kadar ağırbaşlı olup iş için kuzeyde bir yerlere gitmiş kocaları dışında kimseyi yataklarına almaman gerektiğine ikna etmeye çalışan Aarfy dışında kimseyi kabul etmiyorlardı.

"Aslında iyi çocuklar," diye sır verdi Aarfy, Yossarian'a ciddi bir tavırla. Yossarian o siyah saçlı, zengin, güzel ve iyi çocukların süt beyazı, çıplak vücutlarını, kendisiyle birlikte yatakta, erotik pozlarda uzanırken düşleyip duruyordu.

Erler Roma'ya yirmi, hattâ daha fazla adamdan oluşan gruplar halinde çöküyorlardı. Doymak bilmez iştahlarıyla birlikte kadınların pişirip servis etmeleri için kasa kasa konserve yiyecek getiriyorlardı. Daireleri asansörü takırdayan, kırmızı, tuğla kaplı bir binanın altıncı kalındaydı. Erlerin dairesinde her zaman daha çok hareket olurdu. Her şeyden önce, erlerin sayısı her zaman daha fazla olurdu ve yemek pişirmek, servis etmek süpürmek ve silmek için daha fazla kadın gerekirdi. Bir de her zaman, Yossarianin bulup getirdiği neşeli, aptal, şehvetli kızlar ile diğer erlerin getirdiği ve yedi günlük sefahatten sonra uykulu uykulu Pianosa'ya geri dönerken, başkaları için orada bıraktıkları kızlar vardı. Kalmak istedikleri sürece kızlar barınacak yer ve yiyecek bulmuş olurlardı. Karşılığında yapmaları gereken tek şey isteyen herkesle yatmaktı; ki bu onlar için hiç sorun değildi.

Görev uçuşu sayısını bir kez daha bitirecek kadar şanslıysa ve ikmal uçağını uçuruyorsa, Aç Joe yaklaşık dört günde bir, işkence görmüş bir adam gibi, boğuk sesiyle vahşi, telaşlı bir şekilde içeri dalıyordu. Çoğu zaman erlerin dairesinde uyuyordu. Binbaşı — de Coverley'nin kaç daire tuttuğundan kimse emin değildi; birinci katta oturan ve daireleri Binbaşı — de Cover ley'ye kiralayan şişman, siyah korseli kadın bile. Bir üst katın tamamı onlarındı ve Yossarian, kiralanan odaların beşinci kata kadar çıktığını biliyordu; çünkü Yossarian, Bolonya görevinin ardından, subay dairesinde Aç Joe tarafından Luciana ile aynı yatakta basıldıktan ve Aç Joe fotoğraf makinesini almak için koşa koşa gittikten sonra, toz bezi ile dolaşan, limon rengi ince çoraplı o hizmetçiyi binanın beşinci katında, Snovvdenin dairesinde bulmuştu.

Limon rengi çoraplı hizmetçi neşeli, şişman, yardımsever bir kadındı. Otuzlarının ortasmdaydı; yumuşak butları ve dalgalanıp duran kalçaları vardı. Limon rengi çoraplarını onu isteyen herkes için çıkarıyordu. Çirkin, geniş bir yüzü vardı ve yaşayan en erdemli kadındı: ırk, inanç, renk ya da milliyet gözetmeden *herkesle* yatıyordu. Bir konukseverlik eylemi olarak

kendini bağışlıyor, arzu edildiği anda elinde olan örtü, süpürge ya da toz bezini bırakmak için bile oyalanmıyordu. Kadının cazibesi ulaşılabildiğinden kaynaklanıyordu; tıpkı Everest Dağı gibi, oradaydı ve adamlar her içlerinden geldiğinde onun tepesine çıkabili-yorlardı. Yossarian limon rengi çorapları olan hizmetçiye âşıktı, çünkü âşık olmadan sevişebileceği, kalan tek kadın oymuş gibi görünüyordu. Sicilya'daki kel kafalı kadın bile Yossarian'da güçlü merhamet, sevecenlik ve üzüntü duyguları uyandırmıştı.

Daire kiralamaya gittiği her seferinde kendini attığı sayısız tehlikeye rağmen, Binbaşı — de Coverley, aldığı tek yarayı, iro-niktir ama, Roma'daki zafer alayının başını çekerken edinmişti. Hırpani, keh keh gülen, sarhoş bir yaşlı adam yakın mesafeden bir çiçek fırlatarak onu gözünden vurmuş, sonra da Binbaşı — de Coverley'nin üzerine Şeytan gibi atlayıp onun o muhterem, beyaz başını kötücül bir sevinçle, kabaca ve hakir görürcesine yakalamış, ekşi ekşi şarap, peynir ve sarımsak kokan bir ağızla, alay edercesine iki yanağından öpmüş, sonra boş, kuru, kırbaç gibi şaklayan bir kahkaha ile neşeli kalabalığın içine dalmıştı. Güçlükler karşısında metin kalmayı bilen biri olan Binbaşı — de Coverley, bütün bu olay süresince bir kez bile irkilmemişti. Ancak Roma'daki işini bitirip Pianosa'ya döndüğü zaman yarasına baktırmak için sıhhiye çadırına başvurmuştu.

Binbaşı — de Coverley iki gözlü kalmaya karar verip Doktor Daneeka'ya göz bandajını saydam yapmasını söyledi. Böylece at nah atmaya, İtalyan işçi kaçırmaya, apartman dairesi kiralamaya kusursuz bir görüş açısı ile devam edebilecekti. Birlikteki adamlar için bir anıttı o, ama bunu kendisine söylemeye cesaret ede-miyorlardı. Onunla konuşmaya cesaret edebilen tek kişi Mılo Minderbinder idi. Milo, birlikteki ikinci haftasında bir adet lop yumurta ile at nalı fırlatma çukuruna yaklaştı ve Binbaşı — de Coverley'nin görebilmesi için yumurtayı havaya kaldırdı. Mi-lo'nun cüreti karşısında Binbaşı — de Coverley şaşkınlık içinde doğruldu. Girintili çıkıntılı çıkık alnı ve yüzünden fırlayıp insanın üzerine hücum edermiş gibi görünen, sarp

kayalıklara benzeyen dev, gaga burnu ve fırtına gibi bir yüz ifadesi ile ona döndü. Milo bir tılsım gibi yüzünün önünde tuttuğu yumurtanın arkasına sığınarak bekledi. Zamanla fırtına dinmeye başladı, tehlike geçti.

"O ne?" diye sordu Binbaşı — de Coverley sonunda. "Yumurta," diye yanıt verdi Milo.

"Ne tür bir yumurta?" diye sordu Binbaşı — de Coverley. "Lop bir yumurta," diye yanıt verdi Milo. "Ne tür bir lop yumuna?" diye sordu Binbaşı — de Coverley. "Taze bir lop yumurta," diye yanıt verdi Milo. "Taze yumurta nereden geldi?" diye sordu Binbaşı — de Coverley.

"Bir tavuktan," diye yanıt verdi Milo.

"Tavuk nerede?" diye sordu Binbaşı — de Coverley.

"Tavuk Malta'da," diye yanıt verdi Milo. "Malta'da kaç tavuk var?"

"Yemekhane fonlarından beş sent karşılığında, birlikteki her subay için birer yumurta yumurtlayacak kadar tavuk var," diye yanıt verdi Milo.

"Taze yumurtaya zaafım var," diye itiraf etti Binbaşı — de Coverley.

"Biri emrime bir uçak verse, haftada bir kez birlik uçağı ile Malta'ya uçup ihtiyacımız olan bütün taze yumurtaları getirebilirim," diye yanıt verdi Milo. "Malta çok uzak değil zaten."

"Malta çok uzak değil," diye yorum yaptı Binbaşı — de Coverley. "Haftada bir kez birlik uçağı ile oraya uçup, ihtiyacımız olan bütün taze yumurtaları getirebilirsin belki."

"Evet," diye onayladı Milo. "Bunu yapabilirim belki. Biri yapmamı ister ve emrime bir uçak verirse."

"Ben taze yumurtamı yağda severim," diye hatırladı Binbaşı — de Coverley. "Taze tereyağında."

"Yarım kilosu yirmi beş sente, ihtiyacımız olan bütün taze tereyağını Sicilya'da bulabilirim," diye yanıt verdi Milo. "Taze tereyağı için yarım kiloya yirmi beş sent iyi bir fiyat. Yemekhane fonunda tereyağma da yetecek kadar para var. Bir kısmını diğer birliklere satarak kâr yapabiliriz belki, kendi kullandığımız kısmını da bedavaya getiririz."

"Adın nedir, evlat?" diye sordu Binbaşı — de Coverley.

"Adım Milo Minderbinder, komutanım. Yirmi yedi yaşındayım."

"Sen iyi bir yemekhane subayısın, Milo." "Yemekhane subayı ben değilim komutanım." "Sen iyi bir yemekhane subayısın, Milo." "Teşekkür ederim, komutanım. İyi bir yemekhane subayı olmak için elimden gelen her şeyi yaparım."

"Tanrı seni korusun, evladım. Bir at nalı alır mısın?" "Teşekkür ederim, komutanım. Bununla ne yapayım?" "Fırlat." "Uzağa mı?"

"Şuradaki kancaya. Sonra al ve bu kancaya at. Bu bir oyun, anlıyor musun? At nalını geri getir."

"Peki, komutanım. Anlıyorum. At nalları kaça satılıyor?"

Bir taze tereyağı göletinde egzotik egzotik çıtırdayan taze yumurtanın kokusu Akdeniz ticaret rüzgarlarına kapılıp uzaklara kadar sürüklendi ve General Dreedle, her yere onunla gelen hemşiresi ve damadı Albay Moodus eşliğinde, doymak bilmez bir iştahla çıka geldi. Başlangıçta General Dreedle bütün yemeklerini Milo'nun yemekhanesinde yiyordu. Sonra Albay Cathcartin grubundaki diğer üç birlik de yemekhanelerini Milo'ya teslim ettiler ve taze yumurta ve taze tereyağı alabilmek için onlar da Milo'ya birer uçak ve birer pilot verdiler. Dört birlikteki bütün subaylar açgözlü bir taze yumurta yeme orjisi içinde taze yumurta tüketmeye başlarken, Milo'nun uçaklan haftanın yedi günü gidip gelmeye başladı. General Dreedle kahvaltı da, öğle ve akşam yemeklerinde taze yumurta yiyordu -yemek aralarında daha fazla taze yumurta tüketiyordu- ta ki Milo taze dana eti, biftek, ördek,

kuzu pirzolası, mantar, brokoli, Güney Afrika kaya ıstakozu kuyruğu, karides, jambon, puding, üzüm, dondurma, çilek ve enginar kaynaklan bulana kadar. General Dreedlein muharebe Ving'inde üç bombardıman grubu daha vardı, her biri kıskançlığa kapılarak taze yumurta getirtmek için kendi uçaklarını Malta'ya gönderdiler; ancak orada taze yumurtaların tanesi yedi sentten satıldığını keşfettiler. Yumurtalan Milo'dan tanesi beş sente alabildiklerinden, *kendi* yemekhanelerini sendikaya teslim etmeleri daha mantıklı geldi. Milo'nun getirmeye söz verdiği diğer güzel yiyecekleri taşımak için onlar da uçak ve pilot tahsis ettiler.

Olayların bu şekilde gelişmesi herkesi sevindirdi, özellikle de Albay Cathcarti. Albay Cathcart bir puan daha kazandığına inanıyordu. Milo'yu her gördüğünde neşeyle kutluyordu ve tövbekar bir cömertlik gösterisi yaparak Binbaşı Majori terliye aday gösterdi. Önerisi Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri Karargahı'nda, eski Birinci Sınıf Er VVintergreen tarafından hemen reddedildi. Eski Birinci Sınıf Er VVintergreen, Ordu'da yalnızca tek bir Binbaşı Majör Majör Majör bulunduğunu ve sırf Albay Cathcarti memnun etmek için terfi ettirilerek onu kaybetmeye niyetlerinin olmadığını hatırlatan sert, imzasız bir not çizıktirdi. Açık açık paylanmak Albay Cathcarti incitti. Acı verici bir reddedilmiştik içinde, suçlu suçlu odasına kapandı. Yediği darbe için Binbaşı Majori suçladı ve aynı gün rütbesini indirip teğmen yapmaya karar verdi.

"Rütbesini düşürmene muhtemelen izin vermeyeceklerdir," diye yorum yaptı Yarbay Korn, alaycı bir gülümseme ile, durumun zevkini çıkararak. "Rütbesini yükseltmene izin vermemeleri ile tam olarak aynı sebepten. Üstelik, adamı terfi ettirip benim rütbeme çıkarmaya çalıştıktan hemen sonra rütbesini indirmeye çalışırsan aptal gibi görünürsün."

Albay Cathcart kendini dört yönden kıstırılmış gibi hissetti. Po Nehri üzerindeki köprüyü yok etmek için gönüllü olmasının üzerinden yedi gün geçtiği halde köprünün hâlâ ayakta kaldığı Ferrara yenilgisinden sonra Yossarian için bir madalya edinmekte çok daha başanlı olmuştu. Adamları

altı gün içinde Fer-rara'ya dokuz uçuş yapmışlardı ve köprü ancak yedinci gün, onuncu uçuşta yok edilebilmişti. O uçuşta Yossarian, altı uçaktan oluşan kolunu ikinci kez hedefin üzerinden geçirerek Krafti ve mürettebatını öldürmüştü. Yossarian ikinci bombardıman uçuşunda hedefe dikkatle yaklaşmıştı; o sıralar henüz cesurdu. Bombalarını bırakana kadar kafasını nişan aletine gömmüştü; başını kaldırdığı zaman uçağın içindeki her şey tuhaf, portakal rengi bir parıltıya boğulmuştu. Önce, kendi uçağının alev aldığını sanmıştı. Sonra hemen üzerindeki uçağın motorunun yandığını görmüş, McVVatt'a haberleşme cihazından hızla sola dönmesi için bağırmıştı. Bir saniye sonra Kraftin uçağının kanadı havaya uçmuştu. Uçağın alevler içindeki enkazı düşmüştü; ilk önce gövdesi, sonra döne döne giden kanadı. Minik, metal parçalardan bir yağmur, Yossarianin uçağının tepesinde dans etmeye başlamış, çevrelerini saran kesintisiz uçaksavar yaylım ateşinin *taçank! taçank! taçank!* seslerine eşlik etmişti.

Yossarian yere indiğinde, donuk bir keyifsizlik içinde, istihbarat raporunu vermek üzere yeşil ahşap brifing odasının dışında duran Yüzbaşı Black'e doğru yürürken ve Albay Cathcart ile Yarbay Korn'un onunla görüşmek üzere içeride beklediğini öğrenirken bütün gözler onu izlemişti. Binbaşı Danby kapıda durmuş, girişi tıkıyor, başka herkesi solgun bir sessizlik içinde kış-kışlıyordu. Yossarian yorgundu ve yapış yapış olmuş giysilerini çıkarmaya can atıyordu. Brifing odasına karmaşık duygularla girmişti, Kraft ve diğerleri hakkında ne hissetmesi gerektiğinden emin değildi; çünkü hepsi sessiz, ıssız bir ızdırap içinde, uzakta, Yossarianin kendisi de boğazına kadar aynı iğrenç, dayanılmaz görev ve lanetlenme ikilemi içinde boğulmaktayken ölmüşlerdi.

Öte yandan, olay Albay Cathcarti yıkmıştı. "İki kez mi?" diye sordu.

"İlk seferinde ıskalayacaktım," diye yanıt verdi Yossarian, başını eğerek.

"Ama ifei kez?" diye tekrarladı Albay Cathcart şevkli bir inanmazlık içinde.

"İlk seferinde ıskalayacaktım," diye tekrarladı Yossarian. "Ama Kraft hayatta olacaktı." "Ve köprü hâlâ sağlam olacaktı."

"Eğitimli bir bombardımana bombalarını ilk seferinde bırakmalıdır," diye hatırlattı Albay Cathcart. "Diğer beş bombardımana bombalarını ilk seferinde bıraktılar."

"Ve ıskaladılar," dedi Yossarian. "Oraya yine gitmemiz gerekecekti."

"Ve belki o zaman ilk bombardıman geçişinde isabet ettirebilirdin."

"Ve belki isabet ettiremezdim." "Ve belki kayıp olmazdı."

"Ve belki köprü hâlâ sağlam olduğu için daha fazla kayıp olurdu. Köprünün yok edilmesini istediğinizi sanıyordum."

"Bana itiraz etme," dedi Albay Cathcart. "Başımız yeterince belada zaten."

"Size itiraz etmiyorum, komutanım."

"Evet, ediyorsun. Bunu söylerken bile bana itiraz ediyorsun." "Evet, komutanım. Özür dilerim."

Albay Cathcart şiddetle parmaklarını kulam. Şekilsiz bir göbeğe sahip, tıknaz, esmer, gevşek bir adam olan Yarbay Korn, ön sıradaki sıralardan birinin üzerinde rahat rahat oturmuş, ellerini rahat rahat esmer kafasının kel tepesinin üzerinde kenet-lemişti. Parıldayan, çerçevesiz gözlüklerin arkasındaki gözleri neşe doluydu.

"Bu konuda tamamen nesnel davranmaya çalışıyoruz," diye sufle verdi Albay Cathcart'a.

"Bu konuda tamamen nesnel davranmaya çalışıyoruz," dedi Albay Cathcart Yossarian'a, aniden gelen ilhamın coşkusu ile. "Duygusal davrandığımdan değil. Ne adamlar ne de uçak umurumda. Yalnız, raporda çok pis görünüyor. Raporda böyle bir şeyi nasıl bir kılıfa sokacağım?"

"Neden bana madalya vermiyorsunuz?" diye öneride bulundu Yossarian çekinerek.

"İki geçiş yaptığın için mi?"

"Yanlışlıkla uçağına hasar verdiği zaman Aç Joe'ya madalya vermiştiniz."

Albay Cathcart hüzünle kıkırdadı. "Seni askeri mahkemeye vermezsek şanslı sayılırsın."

"Ama ikinci geçişte köprüyü vurdum," diye itiraz etti Yossa-rıan. "Köprünün yok edilmesini istediğinizi sanıyordum."

"Ah, ne istediğimi biliyor muyum ben?" diye haykırdı Albay Cathcart çileden çıkarak. "Bak, elbette köprünün yok edilmesini istedim. O köprü, onu yok etmek üzere adamlarımı göndermeye karar verdiğimden beri başıma bela oldu. Ama neden ilk seferde yapamadın ki?"

"Yeterince zamanım yoktu. Seyrüsefer subayım doğru şehirde olduğumuzdan emin değildi."

"Doğru şehir mi?" Albay Cathcart şaşırmıştı. "Şimdi de suçu Aarfy'nin üzerine mi atmaya çalışıyorsun?"

"Hayır,, komutanım. Dikkatimi dağıtmasına izin vermem benim hatamdı. Yalnızca kusursuz olmadığımı anlatmaya çalışıyorum."

"Kimse kusursuz değildir," dedi Albay Cathcart keskin bir sesle; ve sonradan aklına gelmiş gibi, belirsizce devam etti: "Kimse vazgeçilmez de değildir."

Savını çürütmeye kalkışan olmadı. Yarbay Korn tembel tembel gerindi. "Bir karara varmamız gerek," diye yorum yaptı kayıtsızca Albay Cathcart'a.

"Bir karara varmamız gerek," dedi Albay Cathcart Yossari-an'a. "Ve hepsi senin suçun. Neden iki kez bombardıman geçişi yaptın? Neden tüm diğerleri gibi, bombalarını ilk geçişte bırakmadın?"

"İlk seferinde ıskalardım."

"Bana öyle geliyor ki, *biz* her şeyin üzerinden iki kez geçiyo ruz," diye sözünü kesti Yarbay Korn gülerek.

"Ama ne yapacağız?" diye söylendi Albay Cathcart sıkıntıyla. "Diğerleri dışarıda bekliyor."

"Neden ona madalya vermiyoruz?" diye öneride bulundu Yarbay Korn.

"İki kez bombardıman geçişi yaptığı için mi? Ona ne için madalya verebiliriz ki?"

"iki kez bombardıman geçişi yaptığı için," diye yanıt verdi Yarbay Korn düşünceli, memnun bir gülümsemeyle. "Hem, uçaksavarları şaşırtacak başka uçak yokken, bir hedefin üzerinden iki kez geçmek epey cesaret gerektirir, herhalde. Sonra, köprüyü vurmuş da. Biliyorsun, çözüm bu olabilir -utanmamız gereken bir şey hakkında böbürlenmek. Bu asla başarısız olmayan bir numaradır."

"İşe yarar mı dersin?"

"Eminim yarar. Kesin olsun diye onu bir de terfi ettirip yüzbaşı yapalım."

"Sence çok ileri gitmiş olmaz mıyız?"

"Hayır, sanmıyorum. Güvenceye almak en iyisi. Hem, onu yüzbaşı yapmak pek bir şey değiştirmez."

"Tamam," diye karar verdi Albay Cathcart. "Ona bir hedefin üzerinden iki kez geçecek kadar cesur olduğu için madalya veririz. Ve yüzbaşılığa terfi ettiririz."

Yarbay Korn şapkasına uzandı.

"Gülümseyerek çık," diye şaka yaptı ve kapıdan çıkarken kolunu Yossarianin omzuna attı.

KID SAMPSON

Bolonya görevi geldiğinde Yossarian bir hedefin üzerinden bir kez geçecek kadar bile cesur değildi; sonunda kendini Kid havada, Sampsonin uçağının burnunda bulunca bogazmdaki mikrofonun düğmesine bastı ve sordu,

"Ee? Bu uçagm sorunu ne?"

Kid Sampson bir çığlık kopardı. "Uçakta sorun mu var? Sorun ne?"

Kid Sampsonin çığlığı Yossarianin buz kesmesine sebep oldu. "Bir sorun mu var?" diye haykırdı dehşet içinde. "Atlıyor muyuz?"

"Bilmiyorum!" diye karşılık verdi Kid Sampson ızdırap içinde, heyecanla feryat ederek. "Biri atlıyoruz dedi! Hem, kiminle görüşüyorum ki ben? Sen kimsin?"

"Ben burundan Yossarian! Burundan Yossarian. Bir sorun olduğunu söylediğini duydum. Bir sorun olduğunu söylemedin mi?"

"Ben de sen sorun var dedin sandım. Her şey yolunda görünüyor. Her şey yolunda."

Yossarianin yüreği sıkıştı. Her şey yolundaysa kesinlikle yanlış giden bir şeyler vardı ve geri dönmek için hiçbir bahaneleri yoktu. Ciddiyetle duraksadı.

"Seni duyamıyorum," dedi.

"Her şey yolunda dedim."

Güneş, aşağıdaki porselen mavisi suların üzerinde ve diğer uçakların siluetlerinde kör edici bir beyazlıkla parlıyordu. Yos-sarian haberleşme sisteminin bağlantı kutusuna giden renkli telleri çekip kopardı.

"Seni hâlâ duyamıyorum," dedi.

Hiçbir şey duymuyordu. Yavaşça harita çantasıyla, üç kurşun geçirmez yeleği topladı ve emekleye emekleye ana kabine döndü. Yardımcı pilot koltuğunda gergin gergin oturmakta olan Nately, Kid Sampsonin arkasından uçuş güvertesine çıkan Yossariani gö-zucuyla gördü. Ona solgun solgun gülümsedi. Kocaman kulaklıkların ve şapkanın altında, boğaz mikrofonunun, kurşun geçirmez yeleğinin ve paraşütünün içinde özellikle genç, mahçup ve kırılgan görünüyordu. Yossarian Kid Sampsonin kulağına eğildi.

"Seni hâlâ duyamıyorum," diye bağırdı motorların gürültüsünün üzerinden.

Kid Sampson şaşkın şaşkın ona baktı. Kid Sampsonin köşeli, komik bir yüzü, kalkık kaşları ve seyrek, san bir bıyığı vardı.

"Ne?" diye bağırdı omzunun üzerinden.

"Seni hâlâ duyamıyorum," diye tekrarladı Yossarian.

"Daha yüksek sesle konuş," dedi Kıd Sampson. "Sem hâlâ duyamıyorum."

"Dedim ki, seni hâlâ duyamıyorum!" diye bağırdı Yossarian ona.

"Elimde değil," diye bağırarak karşılık verdi Kid Sampson. "Olabildiğince yüksek sesle bagırıyorum."

"Seni haberleşme cihazından duyamadım," diye böğürdü Yossarian, gittikçe artan bir çaresizlikle. "Geri dönmen gerek."

"Bir haberleşme cihazı yüzünden mi?" diye sordu Kid Sampson inanmazlık içinde.

"Geri dön," dedi Yossarian, "yoksa kafam kırarım."

Kid Sampson manevi destek için Nately'ye döndü. Nately anlamlı anlamlı bakışlarını kaçırdı. Yossarianin rütbesi ikisinin-kinden de yüksekti. Kid Sampson bir an daha kuşkuyla direndi ve sonra muzaffer bir haykırışla, hevesle teslim oldu.

"Bana uyar," diye bildirdi memnunlukla, sonra bir dizi tiz ıslıkla bıyığına üfledi. "Evvet komtanımm, ihtiyar Kid Sampson'a uyar." Haberleşme cihazına tekrar ıslık çalıp bağırdı. "Şunu dinleyin, küçük civcivlerim. Amiral Kid Sampson konuşuyor. Ciyakla-yan ben, Amiral Kid Sampson, Kraliçe'nin deniz kuvvetlerinin gururu. Evvet. Geri dönüyoruz, millet, kessinlikle geri *dönüyonız”*

Nately tek bir sevinç dolu hamleyle şapkasını ve kulaklıklarını başından çıkarıp yüksek bir sandalyeye oturmuş yakışıklı bir çocuk gibi mutluluk içinde ileri geri sallanmaya başladı. Çavuş Knight taretten indi ve çılgın bir hevesle hepsinin sırtını yumruklamaya başladı. Kid Sampson uçağı geniş, zarif bir hareketle koldan çıkardı ve havaalanına döndü. Yossarian kulaklıklarını yedek prizlerden birine taktığında, uçağın arkasındaki iki topçunun "La Cucaracha"[47] şarkısını söylediklerini duydu.

47) *"la Cucaracha"* ("Hamamböceği") Meksika devriminden sonra popülerleş-miş geleneksel bir Meksika halk sarkışıdır. General Panço Villanın arabasına gönderme yaptığı söylenir çünkü Panço Villa’nın arabası devrilince askerleri arabaya 'hamamböceği' adını takmışlardır, (en.)

Havaalanında parti havası aniden söndü. Yerini huzursuz bir sessizlik aldı. Yossarian ciddi, mahçup bir havada uçaktan indi ve onları bekleyen cipteki yerini aldı. Dagların, denizin ve ormanla-nn üzerine çökmüş ağır, büyüleyici, sessizlik örtüsünün içinden geçerlerken kimse konuşmadı. Issızlık duygusu, ana yoldan birliğe döndüklerinde de sürdü. Arabadan son inen kişi Yossarian oldu. Bir dakika sonra, boş çadırların üzerinde uyuşturucu gibi asılı duran ağır dinginliğin içinde hareket eden yegane iki şey Yossarian ve hafif rüzgardı. Birlik cansız cansız bekliyordu, Doktor Daneeka dışında insan yoktu. Doktor sıhhiye çadırının kapalı kapısının yanında, titreyen bir akbaba gibi acı acı düşünüyordu.

Üzerine yağan puslu güneş ışığı altında tıkanmış burnu, aç bir bo-şunabk hissi içinde çıkıntı yapıyordu. Yossarian Doktor Dane-eka'nın onunla yüzmeye gelmeyeceğim biliyordu. Doktor Dane-eka bir daha asla yüzmeye gitmeyecekti; insan bayılarak ya da hafif bir koroner damar tıkanıklığı yaşayarak birkaç santim suyun içinde boğulabilir, alttan geçen akıntı tarafından açıklara sürüklenebilir, üşüyerek ya da aşırı enerji harcayarak çocuk felci ya da menenjit enfeksiyonuna karşı savunmasız kalabilirdi. Bolonya görevinin diğerleri için oluşturduğu tehdit, Doktor Daneeka'nın kendi güvenliği için daha da fazla endişelenmeye başlamasına sebep olmuştu. Artık geceleri hırsızların sesini duyuyordu.

Yossarian, harekat çadırının girişini puslandıran lavanta rengi kasvetin içinde, Şef Beyaz Yanmyulafin, içki içmeyenlerin imzalarını taklit ederek viski tayınlarını özenle zimmetine geçirmekte olduğunu gördü. Kendini zehirlemek için kullanacağı alkolü ayrı şişelere dolduruyor, böylece Yüzbaşı Black hatırlayıp da kalanı çalmak için, bütün üşengeçliği ile koşa koşa gelmeden önce çalabildiği kadarını çalıyordu.

Cip yumuşak bir sesle çalıştı yine. Kıd Sampson, Nately ve diğerleri sessiz bir hareketle girdabının içinde uzaklaştılar ve boğucu sarı kıpırtısızhkta kayboldular. Cip öksürerek kayıplara karıştı. Yossarian, yeşil olan her şeyin siyah göründüğü ve başka her şeyin irin rengine bulandığı, hantal, kadim bir dinginlik içinde yalnızdı. Kuru rüzgar, uzaklarda yaprakları hışırdatıyordu. Yossarian huzursuz, korkmuş ve uykuluydu. Yorgunluktan, göz çukurlarına kum dolmuş gibi geliyordu. Bitkin bitkin paraşüt çadırının içine, pürüzsüz tahtadan uzun masanın başına gitti. Tamamen temiz gelen bir vicdanın ortasında, bir kuşku sancısı içini acısızca oyuyordu. Kurşun geçirmez yeleğini ve paraşütünü oraya bıraktı, su tankının yanından geçti, istihbarat çadırına gitti ve harita çantasını uzun, sıska bacaklarını masasına kaldırmış, uyuklamakta olan Yüzbaşı Black'e teslim etti. Yüzbaşı Black kayıtsız bir merakla Yossarianin uçağının neden

geri döndüğünü sordu. Yossarian onu duymazdan geldi. Haritayı tezgaha bırakıp dışarı çıktı.

Kendi çadırına döndüğünde önce paraşüt donanımını, sonra giysilerini çıkardı. Orr, Roma'daydı, uçağını Cenova sularına attığı için kazandığı izinden o akşam dönecekti. Nately onun yerini almak için toplanmaya başlamıştı bile. Kendini hâlâ canlı bulmak onu büyülemişti ve kuşkusuz Roma'daki orospu ile sürdürdüğü zavallı, yürek paralayan flörtüne devam etmek için sabırsızlanıyordu. Yossarian soyunduktan sonra dinlenmek için yatağına oturdu. Soyunur soyunmaz daha iyi hissetmeye başlamıştı. Giyinikken asla rahat hissetmiyordu. Bir süre sonra temiz don giydi ve mokasenlerini ayağına geçirip omuzlarına haki renkli bir banyo havlusu atarak kumsala doğru yola çıktı.

Birlikten kumsala uzanan yol, Yossariani agaçlıkların arasındaki gizemli bir silah mevzisinin çevresinden dolandırdı; oraya konuşlandırılmış üç erden ikisi bir kum torbası halkasının üzerinde uyuyordu, üçüncüsü ise mor renkli bir narı koca koca lokmalar ısırarak çiğniyor, posasını uzağa, çalılara tükürüyordu. Isırdığı zaman ağzından kırmızı bir sıvı akıyordu. Yossarian ileriye, ormana doğru yürümeye devam etti. Zaman zaman, hâlâ orada olduğundan emin olmaya çalışırmış gibi, karıncalanan göbeğini sevgiyle okşuyordu. Göbek deliğinden bir parça kir çıkardı. Aniden, yolun iki yanında, yağmurun fışkırttığı taze mantarlar gördü. Yapış yapış toprağın içinden, düğüm düğüm başlarını uzatmışlardı. Cansız et parçalarına benziyorlardı. Baktığı her yerde öylesine ölümcül bir bolluk içinde fışkırmışlardı ki gözlennın önünde yayılıyor gibiydiler. Çalıların altında, göz görebildiğince uzaklara kadar, her yeri sarmışlardı ve Yossarian onları izlerken irileşiyor, ço-ğahyorlardı sanki. Yossarian tekinsiz bir dehşet ürpertisi içinde mantarlardan uzaklaştı ve toprak ayaklarının altında kuma dönü şene, mantarlar geride kalana kadar yavaşlamadı. Gevşek, beyaz mantarların körlemesine arkasından geldiğini ya da kıvranarak, idare

edilemez, dönüşüm geçiren bir kitle halinde ağaç tepelerinde süründüğünü görmeyi bekleyerek endişeyle arkasına baktı.

Kumsal boştu. İşitilebilen yegane sesler, çok hafif seslerdi; çayın gurultusu, yüksek ağaçların ve arkasındaki çalıların fısıltısı, ışıltılı, dilsiz dalgaların kayıtsız inlemesi. Dalgalar her zaman küçük, su her zaman berrak ve serindi. Yossarian eşyalarını kumla-nn üzerine bıraktı ve dizlerine gelen suların içinde, tamamen sulara gömülene kadar yürüdü. Denizin diğer yanında, engebeli, siyah bir kara parçası pusların arasından zar zor görülebiliyordu. Yossarian tembel tembel sala yüzdü, bir an tutundu, sonra tembel tembel geri yüzüp ayaklarını kumluk deniz tabanına bastı. Birkaç kez yeşil-mavi sulara balıklama daldı. Nihayet kendini temiz ve uyanık hissettiğinde çıkıp yüzüstü kumlara uzandı ve Bo-lonya'ya giden uçaklar dönene kadar uyudu. Bir sürü motorun yüksek homurtusu, yeri sarsan bir kükreme ile deldi uykusunu.

Başında hafif bir ağrı ile gözlerini kırpıştırarak uyandı ve gözlerini kaos içinde kaynayan bir dünyaya açtığında her şeyin yerli yerinde olduğunu gördü. Kusursuz bir şekilde saf almış on iki kol dolusu uçağın düzenli, sakin, fantastik görüntüsü karşısında nefesi kesildi. Manzara, gerçek olamayacak kadar beklenmedikti. Yaralanmış asker taşıyarak önden uçan uçak yoktu, zarar gördüğü için geride kalmış uçak da yoktu. Gökyüzünde, sıkıntı belirten dumanlar yoktu. Onun uçağı dışında eksik uçak yoktu. Bir an bir delilik hissi ile felç oldu. Sonra anladı ve ironi karşısında ağlamaklı oldu. Açıklama basitti: bulutlar hedefi kaplamış, uçaklar bombardıman yapamamıştı ve Bolonya görevi henüz tamamlanmamıştı.

Yanıhyordu. Bulut yoktu. Bolonya bombalanmıştı. Bolonya görevi kolay çıkmıştı. Orada hiç uçaksavar yoktu.

PILTCHARD VE WREN

Kimseye zaran olmayan, müşterek filo harekat subayları olan Yüzbaşı Piltchard ile Yüzbaşı Wren, muharebe uçuşları yapmaktan hoşlanan, hayattan ve Albay Cathcart'tan uçmaya devam etmekten daha fazlasını istemeyen, ılımlı, yumuşak sesli, kısa boylu adamlardı. Yüzlerce muharebe uçuşu yapmışlardı ve yüzlerce uçuş daha yapmak istiyorlardı. Her uçuşa atlıyorlardı. Daha önce başlarına hiç savaş kadar harika bir şey gelmemişti; bir daha da gelmeyeceğinden korkuyorlardı. Görevlerini alçakgönüllülükle ve suskun bir şekilde yapıyorlar, gereksiz telaşa kapılmıyorlar, kimseyi kendilerine düşman etmemeye özen gösteriyorlardı. Yanlarından geçen herkese hemen gülünmüyorlardı. Konuştukları zaman, mınldanıyorlardı. Dalavereci, neşeli, itaatkar adamlardı. Yalnızca birbirlerinin yanında rahat ediyorlar, başka kimseyle göz göze geliniyorlardı. Hattâ, Kid Samp-sonin Bolonya uçuşundan dönmesine sebep olduğu için herkesin içinde paylanmak üzere Yossariani bir açıkhava toplantısına çağırdıkları zaman bile Yossarian ile göz göze gelmemişlerdi.

"Arkadaşlar," dedi siyah saçları seyrelmeye başlamış olan Yüzbaşı Piltchard; ve mahçup mahçup gülümsedi. "Bir görev uçuşundan geri dönecekseniz, önemli bir sebebi olduğundan emin olun, tamam mı? Defolu bir... haberleşme cihazı... ya da öyle... önemsiz bir şey değil. Tamam mı? Bu konuda Yüzbaşı Wren birkaç şey daha söylemek istiyor."

"Yüzbaşı Piltchard haklı, arkadaşlar," dedi Yüzbaşı Wren "Ve bu konuda söyleyeceğim tek şey bu. Eh, sonunda dün Bo-lonya'ya ulaştık ve kolay bir görev olduğunu gördük. Hepimiz biraz gergindik sanırım ve fazla tahribata yol açamadık. Ha, şunu dinleyin. Albay Cathcart oraya yeniden uçmamız için izin aldı. Ve yarın oraya gidip o cephanelikleri gerçekten zımbalayacağız. Şimdi, siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?"

Ve Yossarian'a düşmanlık beslemediklerini kanıtlamak için, onu ertesi gün Bolonya'ya gidecek ilk ekipte, McWatt ile birlikte en öndeki uçağa atadılar. Yossarian, tıpkı Havermeyer gibi, hiçbir kaçınma hareketine girişmeden, doğrudan hedefin üzerine gitti ve aniden onu uçaksavar ateşine tutarak ödünü patlattılar!

Her yerde ağır uçaksavar ateşi patlıyordu! Kandırılmış, buraya getirilmiş, tuzağa düşürülmüştü; ve bir ahmak gibi oturup, çirkin, siyah duman bulutlarının onu öldürmek üzere yükselmesini izlemekten başka yapabileceği hiçbir şey yoktu. Bombalarını bırakana kadar, nişan aletine bakarak lensteki çapraz çizgilerin manyetik bir şekilde hedefin üzerine, tam olarak yerleştirdiği yere yapışmasını, payına düşen binanın önündeki, kamuflajla kaplanmış depoların arasında kalan avluyla kesişmesini izlemekten başka yapabileceği hiçbir şey yoktu. Uçak ilerlerken Yossarian devamlı titriyordu. Çevresinde patlayan uçaksavar mermilerinin boş *bum-bum-bum-bumhn* aniden, çok yakında patlayan tek bir merminin keskin, delici *kralı!* sesi ile bölündü. Uçaksavar mermilerinin durması için dua ederken başı bin ayrı zonklama ile patlıyordu sanki. Ağlamak istiyordu. Motorlar tembel bir sinek gibi dümdüz, tekdüze bir şekilde homurdanıyordu. Sonunda nişan aletinin göstergeleri çakıştı ve iki yüz kiloluk sekiz bombayı art arda salıverdi. Yükü hafifleyen uçak yukarı fırladı.

Yossarian bakışlarını nişan aletinden solundaki göstergeye çevirdi. İbre sıfıra dokunduğunda bomba bölmesinin kapaklarını kapattı ve haberleşme cihazına tüm gücüyle haykırdı: *"Sağa sert* dön/"

McVVatt hemen tepki verdi. Motorların ulumasına sebep olarak uçağı tek kanat üzerine yatırdı ve acımasızca ciyaklatarak Yossarianin ekranda gördüğü iki uçaksavar mermisi sütunundan uzaklaştırdı. Sonra Yossarian McVVatt'a yükselmesini, yükselmesini, yükselmesini söyledi. Sonunda uçaksavar mermilerinden kurtularak sakin, elmas mavisi gökyüzüne ulaştılar. Burada her taraf güneşli ve saftı. Uzakta tül gibi, uzun, beyaz bulut

iplikçikleri dantel dantel uzanıyordu. Rüzgar pencerelerdeki eğimli camlara yatıştırıcı seslerle vuruyordu. Yossarian sevinç içinde gevşedi. Ama sonra yine hızlandılar, Yossarian McVVattin sola dönmesini söyledi, yeniden daldılar ve Yossarian geçici bir kıvanç sancısı ile arkada, yukanda ve sağda, tam da sola dönüp dalmasalar olacakları yerde patlayan uçaksavar mermisi mantarlarını gördü. Bir başka sert haykırış ile McVVattin uçağı düzeltmesini sağladı, hızla tırmandılar, döndüler ve biraz önce bırak-tıklan bombalar patlamaya başlarken masmavi, tertemiz gökyüzüne ulaştılar. İlk bomba avluya, nişan aldığı yere düştü; Yossarianin bıraktığı diğer bombalar ile diğer uçakların bombaları, bir dizi hızlı, portakal rengi ışık çakması ile binaları paramparça etti. Binalar engin, çalkantılı, pembe, gri ve kömür karası dalgalar içinde yıkıldı. Dumanlar kabararak dört bir yana dağıldılar. Kırmızı, beyaz, altın rengi yıldırımlar düşmüş gibi sarsıldılar.

"Hey, şuna baksana," dedi Aarfy şaşkın şaşkın, gür bir sesle, Yossarianin hemen yanıbaşından. Tombul, yuvarlak yüzü parlak bir büyülenmişlikle ışıldıyordu. "Orada, aşağıda cephanelik vardı herhalde."

Yossarian Aarfy'yi unutmuştu. "Çık dışan!" diye bağırdı ona.

"Burundan çık!"

Aarfy nazikçe gülümsedi ve Yossarianin bakması için cömertçe aşağıya, hedefe işaret etti. Yossarian adamı ısrarla tokatlamaya başladı ve çılgınca geçidin girişini gösterdi.

"Ana gövdeye dön!" diye haykırdı çılgınca. "Ana gövdeye dön!"

Aarfy sevimli sevimli omuzlarını silkti. "Seni duyamıyorum," diye açıkladı.

Yossarian onu paraşüt koşumlarının kayışlarından yakaladı ve tam da uçak kemiklerini sarsan ve yüreğini durduran bir gümbürtü ile vurulurken geçide doğru ittirdi. Yossarian hepsinin öldüğünü hemen anladı.

"Tırman!" diye çığlık attı haberleşme cihazından McVVatt'a, hâlâ hayatta olduğunu görünce. *"Tırman, piç herif! Tırman, tırman, tırman, tırman!"*

Uçak kendini zorlayarak hızla tırmandı, sonunda Yossarian haşin bir feryat ile McWatt'a uçağı düzeltmesini söyledi, sonra uçağı bir kez daha, içini dışına çıkartan, her yanını takatten düşüren, havanın ortasında ağırlıksızca yüzmesine sebep olan acımasız, kırk beş derecelik bir dönüşle, kükreyerek döndürdü, sonra yine düzelttirdi, sonra saga döndürdü ve ciyaklayarak dalmasını sağladı. Sonsuz, siyah, hayalete benzeyen duman bulutlarının içinde ilerlediler. Havada asılı kurumlar, yanaklarına sürtünen kötücül, nemli, isli buhar bulutları gibi, uçağın pürüzsüz, pleksiglas burnundan kayıp geçiyordu. Gökyüzünde canice ona doğru körlemesine atılan uçaksavar mermisi yaylımının içinden geçerlerken bir tavana, bir tabana yapışan, sonra hareketsizce yerine çöken Yossarianin kalbi bir dehşet sancısı ile atıyordu. Boynundan sel gibi terler akıyor, sıcak çamur hissi vererek göğsüne, beline dökülüyordu. Bir anlığına, onun ekibindeki uçakların artık yakında olmadığını fark etti; ve artık yalnızca kendisinin farkındaydı. McWatt'a bağıra çağıra verdiği komutlar yüzünden boğazı yarılırcasma ağrıyordu. Ne zaman McVVatt yön değiştirse motorlar sağır edici, ızdıraplı bir zılgıtla bögürü-yorlardı. Ve ileride, uzakta, ateşe hazır uçaksavar topları doğru yüksekliği arayarak gökyüzünü yokluyor, sadistçe onun menzile girmesini bekliyordu.

Uçak bir kez daha, neredeyse onu tepetaklak edecek yüksek, sarsıcı bir patlamaya yakalandı ve burun hemen tatlı kokulu mavi dumanlarla doldu. *Bir şey yanıyordu!* Yossarian kaçmak için hızla döndü ve bir kibrit çakmış, dingin dingin piposunu doldurmakta olan Aarfy'ye çarptı. Yossarian sırıtkan, ay suratlı seyrüsefer subayına büyük bir şok ve şaşkınlık içinde baktı. Aklına, içlerinden birinin deli olduğu geldi.

"Aman Tannm!" diye çığlık attı Aarfy'ye, işkence dolu bir hayret içinde. "Burundan defol! Deli misin sen? Çık dışarı!"

"Ne?" dedi Aarfy.

"Çık dışarı!" diye haykırdı Yossarian çılgınca ve Aarfy'yi uzaklaştırmak için elinin tersiyle dövmeye başladı. "Çık dışarı!"

"Seni hâlâ duyamıyorum," diye seslendi Aarfy masum masum, ılımlı bir şaşkınlık ifadesi ile paylayarak. "Biraz daha yüksek sesle konuşman gerek."

"Burundan çık!" diye feryat etti Yossarian ümitsizce. "Bizi öldürmeye çalışıyorlar! Anlamıyor musun? Bizi öldürmeye çalışıyorlar!"

"Hangi yöne gideyim, lanet olası?" diye bağırdı McWatt öfkeyle haberleşme cihazından, acı dolu, tiz bir sesle. "Hangi yöne gideyim?"

"Sola dön! Sola, seni lanet olası pis orospu çocuğu. Hızla sola dön!"

Aarfy Yossarianin arkasından yaklaştı ve piposunun sapını kaburgalarına sapladı. Yossarian çığlık çığlığa havaya sıçradı, sonra dizleri üzerinde yüz seksen derece döndü. Bembeyaz kesilmişti ve öfkeden titriyordu. Aarfy cesaret verircesine göz kırptı ve şakayla yüzünü buruşturup başparmağını McVVattin olduğu yöne büktü.

"Onu kemiren ne?" diye sordu gülerek.

Yossarian tuhaf bir çarpıklık hissi duydu. "Buradan gider misin?" diye ciyakladı yalvarırcasına ve Aarfy'yi tüm gücüyle ittirdi. "Sağır falan mısın? Ana gövdeye dön!" Dönüp McVVatt'a bağırdı, "Dal, Da/!"

Bir kez daha takırdayan, gümleyen, gürleyen uçaksavar mermilerinin arasına daldılar. Aarfy yine arkadan yaklaştı ve yine Yossarianin kaburgalarını dürtükledi. Yossarian yine çığlık çığlığa havaya sıçradı.

"Seni yine duyamadım," dedi Aarfy.

"Dedim ki, *çık bumdan!"* diye bağırdı Yossarian ve gözyaşlarına boğuldu. İki eliyle, tüm gücüyle Aarfy'nin vücudunu yumruklamaya başladı. "Benden *uzak* dur! *Uzak* dur!"

Aarfy'yi yumruklamak, şişirilmiş lastikten gevşek bir çuvala yumruklarını batırmaktan farksızdı. Yumuşak, duyarsız kitle ne direndi ne karşılık verdi; bir süre sonra Yossarianin heyecanı söndü, kolları bitkinlikle, çaresizce sarktı. Küçültücü bir güçsüzlük hissine boğulmuştu, kendi kendine duyduğu acımayla ağlamaya hazırdı.

"Ne dedin?" diye sordu Aarfy.

"Benden *uzak* dur," diye yanıt verdi Yossarian. Şimdi yalva-rıyordu. "Ana gövdeye dön." "Seni hâlâ duyamıyorum."

"Boşver," diye feryat etti Yossarian, "boşver. Beni rahat bırak, yeter."

"Neyi boşvereyim?"

Yossarian kendi alnına vurmaya başladı. Aarfy'nin gömleği nin önünü kavrayıp, biraz doğruldu, Aarfy'yi sürükleye sürük-leye arka tarafa götürdü ve şişkin, hantal bir çuval gibi geçidin ağzına fırlattı. Tam ön tarafa geri dönerken kulağının dibinde bir mermi muazzam bir gümbürtü ile patladı ve beyninin zarar görmemiş bir köşesi patlamanın herkesi birden öldürüp öldürmediğini merak etti. Yine tırmanıyorlardı. Motorlar acı çekiyormuş gibi uluyordu. Uçağın içindeki hava, makinelerin ekşi kokusu ve benzinin pis kokusu ile dolmuştu. Bir baktı ki *kar yağdığı nı* fark etti!

Binlerce minik, beyaz kağıt parçası uçağın içine yağıyor, başının çevresinde dönüyordu. Öyle yoğundular ki hayretler içinde gözlerini kırpıştırdığı zaman kirpiklerine yapışıyorlar, her nefesinde burun deliklerinin, dudaklarının kenarında uçuşuyorlardı. Sersem sersem döndüğü zaman, Aarfy'nin ağzının kulaklarında olduğunu gördü. Paramparça olmuş bir haritayı Yos-sarianin görmesi için gururla kaldırırken, insan olmayan bir şeymiş gibi görünüyordu. Aarfy'nin harita yığınının içinden iri bir mermi parçası geçmiş, başlarının birkaç santim üzerinden geçip tavanı delerek çıkmıştı. Aarfy'nin coşkusu büyüktü.

"Şuna bir baksana!" diye mırıldandı, kısa parmaklarının iki tanesini oyuncu oyuncu, haritalardaki delikten çıkartıp Yossari-an'a sallayarak. "Şuna bir baksana!"

Adamın sevinçli memnuniyeti karşısında Yossarian hayretler içinde kalmıştı. Aarfy bir kabustaki korkunç bir gulyabani gibi görünüyordu. Sanki yaralanması, altedılmesi imkansızdı. Yossarian, çözmeye korktuğu karmaşık sebepler yüzünden onun karşısında dehşet içindeydi. Yerdeki çentik çentik yırtıkta ıslık çalan rüzgar minik kağıt parçalarını, bir kar küresinin içindeki kay-maktaşından zerreler gibi dağıtıyor, parlak, bulanık gerçekdışılık hissine katkıda bulunuyordu. Her şey tuhaf görünüyordu, öylesine gösterişli, öylesine groteskti. Yossarianin başı, iki kulağında acımasızca çığlık atan tiz gürültü yüzünden zonkluyordu. Tutarsız bir çılgınlık içinde ne yöne döneceğini soran McWattin sesiydi bu. Yossarian işkence dolu bir büyülenmişlik içinde, beyaz kağıt parçalarından burgaçların arasından ona dingin ve boş bir ifadeyle gülümsemekte olan Aarfy'nin yuvarlak yüzüne bakmaya devam etti. Adamın tam bir kaçık olduğuna karar verdiği sırada sağ tarafta, göz hizasında, art arda sekiz mermi patladı, sonra sekiz tane daha, sonra sekiz tane daha. Son grup sola doğru sıralandı, öyle ki neredeyse tam önlerinde patlıyorlardı.

"Hızla sola dön!" diye bağırdı McVVatt'a. Aarfy sırıtmaya devam ediyordu. McVVatt hızla sola döndü ama mermi patlamaları da onlarla birlikte hızla sola dönüp onlara yetişti; Yossarian bağırdı, "Hızlı dedim, hızlı, hızlı, hızlı, *piç herif, hızh!"*

McVVatt uçağı daha da keskin bir açıyla döndürdü ve aniden, mucizevi bir şekilde atış menzilinden çıktılar. Uçaksavar mermileri dindi. Toplar onlara ateş etmeyi bıraktı. Hayattaydılar.

Arkalarında, insanlar ölüyordu. Diğer ekiplerdeki, kilometrelerce mesafeye yayılmış uçaklar, işkence altında titrek bir çizgi halinde, hedefin üzerinden geçen aynı tehlikeli yolculuğu yapıyor, yeni ve eski mermi

patlamalarının arasından, kendi pisliklerinin arasında koşturan sıçan sürüsü gibi hızla ilerliyorlardı. Biri alev almıştı ve yalnız başına uçmaya çabalıyor, devasa, kan kırmızı bir yıldız gibi dumanlar saçıyordu. Yossarian izlerken yanan uçak yan yattı ve geniş, titrek, gittikçe daralan halkalar halinde alçaldı. Dev, alev alev yükü portakal renginde yanıyor, gerisinde uzun, dönen ateş ve duman perdeleri bırakıyordu. Paraşütler belirdi, bir, iki, üç... dört, sonra uçak dönmeye başladı ve yere düştü. Patladı ve kendi patlamasının içinde renkli bir tuvalet kağıdı gibi çırpındı. Bir başka filodan tüm bir ekip vuruldu.

Yossarian kuru kuru içini çekti. Onun işi o günlük bitmişti. Huzursuzdu, yapış yapıştı. McVVatt uçağın hızını düşürür, ekip teki diğer uçakların yetişmesine izin verirken, motorlar tatlı tatlı mırıldanıyordu. Ani dinginlik yabancı, yapay, biraz da sinsi gelmişti. Yossarian kurşun geçirmez yeleğini açtı ve miğferini çıkardı. Yine, huzursuzca içini çekip gözlerini kapattı ve gevşemeye çalıştı.

"Orr nerede?" diye sordu biri aniden, haberleşme cihazından.

Yossarian endişeyle patlayan tek heceli bir feryat ile yerinden fırladı ve Bolonya'daki uçaksavar yaylımı olayındaki gizeme ilişkin tek mantıklı açıklamayı sağladı: *Orr!* Öne, nişan aletine atıldı ve pleksiglasin arkasından, Orr'u bulup içini rahatlatmak için aşağıyı taradı. Orr uçaksavar mermilerini mıknatıs gibi çekerdi. Orr henüz Roma'dayken her nereye konuşlanmışlarsa orada olan, koskoca Hermann Goering Taburu nu bir gecede Bolonya'ya çekmiş olmalıydı. Aarfy bir süre sonra peşinden geldi ve miğferinin keskin kenarını Yossarianin burnunun kemerine indirdi. Yossarian gözleri yaşlarla dolarken ona küfretti.

"İşte orada," diye bildirdi Aarfy kasvetle, dramatik bir biçimde, gri taştan bir çiftlik evinin ahırının önünde duran bir saman arabası ile iki ata işaret ederek. "Paramparça olmuş. Herhalde hepsinin vadesi dolmuştu."

Yossarian Aarfy'ye yine küfretti ve dikkatle aramaya devam etti. Ufak tefek, hareketli, tuhaf, at dişli, bir seferinde pinpon raketi ile Appleby'nin alnını yaran, bir kez daha Yossarianin ödünü bokuna karıştıran çadır arkadaşı için duyduğu sevecen korku ile buz kesmişti. Yossarian sonunda iki motorlu, iki dümen-li bir uçagm yeşil ormandan bir fon önünde, sarı bir tarlanın üzerinde uçtuğunu gördü. Pervanelerden biri takılmıştı ve kıpırdamıyordu ama uçak yüksekliğini koruyor, rotasından ayrılmıyordu. Yossarian farkında olmadan bir şükran duası etti ve sonra kızgınlık ve rahatlama fırtınası içinde vahşice Orr'a. sayıp sövmeye başladı.

"Piç herif!" diye başladı. "O lanet olası bodur, kırmızı suratlı, koca yanaklı, kıvırcık kafalı, at dişli sıçan orospu çocuğu piç!" "Ne?" dedi Aarfy.

"O pis lanet olası, cüce götlü, elma yanaklı, pörtlek gözlü, kısa boylu, at dişli, sırıtkan, deli orospuçocugupiç!" diye tükürdü Yossarian.

"Ne?"

"Boşver!"

"Seni hâlâ duyamıyorum," diye yanıt verdi Aarfy. Yossarian dikkatle dönüp Aarfy ile yüzleşti. "Bok herif," diye başladı. "Ben mi?"

"Seni çalımlı, şişko, dostcanlısı, boş, kendinden hoşnut..."

Aarfy kılını kıpırdatmadı. Sakin sakin bir kibrit çaktı ve yumuşak huylu, yüce gönüllü bir hava içinde, gürültülü gürültülü piposunu çekiştirmeye başladı. Tatlı tatlı gülümsedi ve konuşmak için ağzını açtı. Yossarian elini Aarfy'nin ağzına kapattı ve bitkin bitkin ittirdi onu. Gözlerini kapatıp Aarfy'yi görmek ve dinlemek zorunda kalmamak için ta havaalanına dönene kadar uyuyormuş gibi yaptı.

Brifing odasında Yossarian istihbarat raporunu Yüzbaşı Black'e verdi; sonra diğerleri ile birlikte, kuşku içinde mırıldanarak, Orr'un, uçağını havada tutan tek sağlam motoru ile hırıl-daya hırıldaya gökyüzünde belirmesini bekledi. Kimse nefes almıyordu. Orr'un iniş takımları açılmadı.

Orr güvenle gövde üzerine konana kadar Yossarian oyalandı; sonra anahtarı üzerinde olan, bulabildiği ilk cipi çalıp çadırına döndü ve hararetle, Roma'da geçirmeye karar verdiği acil durum izni için toplanmaya başladı. Luciana'yı ve onun görünmez yarasını o gece, Roma'da buldu.

LUCIANA

Luciana'yı Müttefik subayların gece kulübünde, tek başına otururken buldu. Onu oraya getiren sarhoş Anzak binbaşısı onu bırakıp, barda şarkı söyleyen yoldaşlarının küfürbaz arkadaşlığını tercih etme aptallığını göstermişti.

"Tamam, seninle dans ederim," dedi kız, daha Yossarian ko-nuşamadan. "Ama benimle yatmana izin vermem."

"Kim istedi ki?" diye sordu Yossarian.

"Benimle yatmak istemiyor musun?" diye haykırdı kız şaşkınlıkla.

"Seninle dans etmek istemiyorum."

Kız Yossarianin elini yakalayıp dans pistine çekti. Yossari-an'dan da kötü bir dansçıydı, ama sentetik jitterbug[48] müziğine uyarak kendini Yossarianin uzun zamandır görmediği kadar büyük bir zevkle oradan oraya atıyordu. Sonunda Yossarian bacak-larının can sıkıntısından uykuya dalmak üzere olduğunu fark etti ve kızı dans pistinden alıp, Yossarianin beceriyor olması gereken kızın bir eli Aarfy'nin boynunda, çakırkeyif çakırkeyif oturduğu masaya götürdü. Kız göstere göstere Huple, Orr, Kid Sampson ve Aç Joe ile adi bir seks muhabbeti yaparken, hırpani bir biçimde açılmış portakal rengi saten bluzunun altından dolgun, be yaz dantel sutyeni görünüyordu. Tam Yossarian onların yanına vardığında Luciana onu beklenmedik bir biçimde, kuvvetle ittirdi. İkisi masanın ötelerine kadar sürüklendiler, böylece yine yalnız kalmış oldular. Uzun boylu, kaba, canlı, etine dolgun, hoş, flörtsever bir kızdı. Uzun saçlan ve güzel bir yüzü vardı.

48) *Jitterbug,* 1930'larda ABD'de meşhur olan bir swing dansı (en.)

"Tamam," dedi. "Bana yemek ısmarlamana izin vereceğim. Ama benimle yatmana izin vermeyeceğim "

"Kim istedi ki?" diye sordu Yossarian şaşkınlık içinde.

"Benimle yatmak istemiyor musun?"

"Sana yemek ısmarlamak istemiyorum."

Kız onu gece kulübünden çekip sokağa çıkardı. Birkaç basamak inip canlı, cıvıldayan, çekici kızlarla ve kızların birlikte geldikleri, değişik milletlerden, mahçup subaylarla dolu bir karaborsa lokantasına girdiler. Kızların hepsi birbirlerini tanır gibiydi. Yemekler güzel ve pahalıydı, ve koridorlar, hepsi de şişman ve kel .olan, kıpkırmızı yüzlü, neşeli lokanta sahipleri ile dolup taşıyordu. Kalabalık lokanta herkesi saran devasa eğlence ve sıcaklık dalgaları yayıyordu.

Yossarian, Luciana'nın onu tamamen görmezden gelerek yemeğini iki eliyle ağzına tıkarak gösterdiği kaba zevkten çok etkilendi. Kız son tabak da temizlenene kadar at gibi yedi ve sonra bir nihailik havası içinde çatal bıçağını bıraktı, hülyalı ve tıka basa doymuş bir tatmin ifadesi ile tembel tembel arkasına yaslandı. Gülümseyerek derin bir nefes aldı ve kavurucu bakışlarla, aşkla Yossariani süzdü.

"Tamam, Joe," diye mırıldandı. Parlak siyah gözleri uykulu ve minnettardı. "Şimdi benimle yatmana izin veririm."

"Adım Yossarian."

"Tamam, Yossarian," diye yanıt verdi kız yumuşak, tövbekar bir kahkaha ile. "Şimdi benimle yatmana izin veririm." "Kim istedi ki?" dedi Yossarian.

Luciana sersemlemişti. "Benimle yatmak istemiyor musun?"

Yossarian gülerek, hararetli hararetli başım evet anlamında salladı ve elini kızın elbisesinin altına soktu. Kız dehşetle irkilerek canlandı. Bacaklarını hemen ondan uzaklaştırıp kalçasını çevirdi. Korku ve utançla kızararak, ciddi bakışlarla, yan yan lokantada göz gezdirerek eteğini aşağı indirdi.

"Şimdi benimle yatmana izin veririm," diye açıkladı ihtiyatla, evhamlı bir hoşgörü ile. "Ama şimdi değil."

"Biliyorum. Odama gittiğimizde."

Kız onu güvenmez bakışlarla süzüp dizlerini sıkı sıkı birbirine bastırarak başını iki yana salladı. "Hayır, şimdi eve, annemin yanına gitmeliyim; çünkü annem askerlerle dans etmemden ve onların beni yemeğe götürmelerine izin vermemden hoşlanmaz. Ve şimdi eve gitmezsem çok kızar. Ama nerede yaşadığını bir kağıda yazmana izin vereceğim. Ve yann sabah aganigi naganigi için odana geleceğim, sonra Fransızların ofisindeki işime gideceğim. *Capisci?*[49]

"Saçmalık!" diye bağırdı Yossarian öfke ve hayal kırıklıgıyla.

"Cosa vuol dire[50] saçmalık?" diye sordu Luciana boş boş bakarak.

Yossarian bir kahkaha patlattı. Sonunda, sempatik bir iyi huylulukla yanıt verdi. "Anlamı şu: şimdi her ne cehenneme gi-deceksen seni oraya götüreceğim. Böylece Aarfy o harika fıstığı alıp götürmeden koşa koşa geri dönebileceğim ve tıpkı ona benzeyen bir teyzesi ya da arkadaşı olup olmadığını sorabileceğim."

"Come[51]*?"*

"Subito, subito[52]*":* diye takıldı ona Yossarian sevecenlikle. "Annen bekliyor. Unuttun mu?" "Si, si[53], Mamma."

49) İtalyanca "anlaşıldı mı?" (en.)

50) İtalyanca "ne demek?" (en.)

51) İtalyanca "nasıl?" (en.)

52) İtalyanca, "hadi, hadi," (en.)

53) İtalyanca "evet, evet" (en.)

Yossarian kızın onu güzelim Roma baharı gecesinde sürükle meşine izin verdi. Hemen hemen bir buçuk kilometre yürüdükten sonra klakson sesleri, kırmızı san ışıklarla dolu, birbirlerine, yolcularına ve yollarını tıkayan

aldınşsız yayalara çirkin, tüyler ürpertici küfürlerle söven traşsız otobüs şoförlerinin hırlamalan ile yankılanan, karman çorman bir otobüs durağına vardılar. Yayalar otobüs şoförlerinin küfürlerini duymazdan gelerek aylak aylak yürümeye devam ediyorlardı; ta ki otobüslerden biri onlara çarpana kadar, ondan sonra yayalar da şoförlere bagınp çağırmaya başlıyorlardı. Luciana ufak tefek, yeşil araçlardan birine binip kayboldu ve Yossarian mümkün olduğunca hızlı koşarak kabareye ve portakal rengi saten bluzunun önü açık duran uykulu bakışlı san-şma doğru yola koyuldu. Kız Aarfy'ye tutulmuş gibiydi; ama Yossarian koşarken, kızın kendisi kadar tatlı, şehvetli ve ahlaksız bir teyzesi, kız arkadaşı, kız kardeşi, kuzeni ya da annesi olması için dua ediyordu. Kız Yossarian için mükemmel bir seçim olurdu; aylardır özlediği ve idolleştirdigi o baştan çıkmış, bayağı, kaba, ahlaksız, iştah açıcı kadındı. Gerçek bir hazineydi. Kız kendi içkilerinin parasını ödüyordu ve bir otomobili, bir dairesi ve üzerine bir kayanın üzenne oturmuş çıplak bir oğlan ve kız şekli işlenmiş, Aç Joe'nun aklını başından alan, somon rengi akik bir yüzüğü vardı. Aç Joe salyalar akıtarak sürünmesine sebep olan bir ihtiyaçla kiş-niyor, sıçrıyor, yeri pençeliyordu ama kız yüzüğünü ona satmayı reddediyordu. Halbuki Aç Joe cebindeki tüm parayı, ek olarak gelişmiş model siyah fotoğraf makinesini önermişti. Kız ne parayla ne de fotoğraf makinesi ile ilgilenmişti. O zina ile ilgileniyordu.

Yossarian lokantaya vardığında kız gitmişti. Hepsi gitmişti. Yossarian hemen dışarı çıkıp boşalmaya yüz tutmuş karanlık sokaklarda özlemli bir keyifsizlik içinde yürüdü. Kendi başına kaldığında her zaman kendini yalnız hissetmezdi; ama şu anda yalnız hissediyordu ve Aarfy'yi fena halde kıskanıyordu. Aarfy'nin o anda, tam da Yossarian için biçilmiş kaftan olan, Yossarian her is tedigında, *eğer* isterse, sevişmeyi kabul edecek kızla birlikte, yukarıdaki dairede yaşayan ve seks fantazisi kurduğu her seferinde seks fantazilerini süsleyen ince, çarpıcı, aristokratik kadınlardan biri ya da ikisiyle birden, kırmızı, ıslak, sinirli dudakları olan siyah saçlı, zengin güzel kontes ve siyah saçlı, zengin güzel gelini ile yatakta olduğunu biliyordu.

Subay dairesine dönerken Yossa-rian hepsine çılgınca âşıktı; Luciana'ya, saten bluzunun düğmeleri açık duran, arzulu, sarhoş kıza, onun dokunmasına, hattâ flört etmesine bile izin vermeyen güzel, zengin kontese ve onun zengin, güzel gelinine çılgınca âşıktı. Kontes ile gelini, Nately nin karşısında kuzu gibi oluyorlar, Aarfy'ye ruhsuzca boyun eğiyorlardı; ama Yossarianin deli olduğunu düşünüyorlardı ve Yossa-rian ne zaman uygunsuz bir öneri de bulunsa ya da merdivenlerde yanlarından geçerken onları ellemeye çalışsa, tatsız bir horgö-rü ile ondan kaçmıyorlardı. İkisi de muhteşem yaratıklardı; etli, parlak sivri dilleri, yuvarlak, ılık, tatlı ve yapış yapış, bir parça çürümeye yüz tutmuş eriklere benzeyen ağızları vardı. Klas sahibi kadınlardı; Yossarian klasm ne olduğundan emin değildi, ama o kadınlarda var olduğunu ve kendisinde olmadığını, onların da bunu bildiğini biliyordu. Yürümeye devam ederken, narin bedenlerine yaslanan iç çamaşırların türünü, simsiyah ya da pastel opal rengi, çiçekli dantel kenarlı ince, pürüzsüz, üstlerine tam oturan giysilerini, mavi-beyaz göğüslerinden bulut bulut yükselen banyo tuzlarınm kokusu ile şımartılmış tenlerinden yayılan baştan çıkartıcı kokuları hayal edebiliyordu. Yossarian bir kez daha Aarfy'nin yerinde olmayı, onun kim olduğunu hiç takmayan ve onu bir daha aklına bile getirmeyecek çekici, sarhoş bir orospu ile edepsizce, zalimce, neşeyle sevişebilmeyi diledi.

Ama Yossarian daireye vardığında Aarfy de oradaydı. Yossarian ona, o sabah Bolonya üzerinde, onun uçağın burnundaki kötücül, gizemli, yerinden edilemez varlığı karşısında hissettiği aynı eziyetli hayret hissi ile, ağzı bir karış açık, bakakaldı.

"Senin burada ne işin var?" diye sordu.

"Doğru, sor ona!" diye bağırdı Aç Joe öfkeyle. "Burada ne işi olduğunu söylesin!"

Kid Sampson uzun, teatral bir inleme ile başparmagıyla işaret parmağını tabanca yaptı ve kendi beynini patlattı. Kocaman bir sakız parçasını

çiğnemekte olan Huple, on beş yaşında gösteren yüzünde tecrübesiz, boş bir ifadeyle her şeyi izliyordu. Aarfy piposunun çanağını aylak aylak avucuna vurarak, aşırı gelişkin bir kendi kendini onaylama tavrı içinde, yarattığı heyecandan açıkça zevk alarak, ileri geri yürüyordu.

"O kızla eve gitmedin mi?" diye sordu Yossarian.

"Ah, elbette, onunla eve gittim," diye yanıt verdi Aarfy. "Onu evine yalnız göndereceğimi düşünmüyordun, değil mi?"

"Onunla kalmana izin vermedi mi?"

"Ah, onunla kalmamı istedi istemesine," diye güldü Aarfy. "Sen Aarfy için endişelenme. Ama sırf çok fazla içti diye öyle tatlı bir kızdan faydalanamazdım. Ne tür bir adam olduğumu sanıyorsun?"

"Ondan faydalanmaktan bahseden kim?" diye sordu Yossarian şaşkınlık içinde. "Onun tek istediği birileriyle yatmaktı. Bütün gece başka şeyden bahsetmedi."

"Çünkü kafası biraz karışmıştı," diye açıkladı Aarfy. "Ama ona küçük bir ders verdim ve aklının başına gelmesini sağladım."

"Piç herif!" diye bağırdı Yossarian ve yorgun bir halde divana, Kid Sampsonin yanına çöktü. "Onu istemiyorduysan ne demeye içimizden birine vermedin?"

"Gördün mü?" diye sordu Aç Joe. "Adamda bir sorun var."

Yossarian evet anlamında başını sallayıp merakla Aarfy'ye baktı. "Aarfy, söylesene bana. Aralarından birini becerdiğin oldu mu?"

Aarfy kibirli bir neşeyle güldü yine. "Ah, elbette, dürtüyorum onları. Sen benim için endişelenme. Ama cici kızları asla. Ben ne tür kızları dürteceğimi, ne tür kızları dürtmeyeceğimi iyi bilirim ve asla cici kızları dürtmem. Bu seferki tatlı bir çocuktu. Ailesinin parası olduğu belliydi. Hattâ yüzüğünü arabanın penceresinden dışarı bile attırdım."

Aç Joe dayanılmaz bir acıyla ciyaklayarak havaya fırladı. "Ne yaptın?" diye çığlık attı. "Ne yaptın?" Gözyaşlarına boğulmak üzere, iki yumruguyla Aarfy'nin omuzlarına ve kollarına vurmaya başladı. "Bunu yaptığın için seni *öldürmem* gerek, seni piç herif. *Günahkar* bu adam, günahkar. Aklı pis işlere çalışıyor, değil mi? Aklı pis işlere çalışmıyor mu?"

"En pis akıllardan biri," diye onayladı Yossarian

"Siz neden bahsediyorsunuz?" diye sordu Aarfy içten bir şaşkınlıkla, yüzünü korumak için oval omuzlarının arasına çekerek. "Of, hadi ama, Joe," diye yalvardı ılımlı bir rahatsızlık gülümsemesi ile. "Beni yumruklamayı bırak, tamam mı?"

Ama Aç Joe, Yossarian onu kaldırıp yatak odasına doğru itene kadar yumruklamayı bırakmadı. Yossarian huzursuzluk içinde kendi odasına gidip, soyundu ve uyudu. Bir saniye sonra sabah olmuştu ve biri onu sarsıyordu.

"Beni neden uyandırıyorsun?" diye inledi.

Onu sarsan Michaela idi, neşeli bir mizaca ve anaç, solgun bir yüze sahip sıska hizmetçi. Onu uyandırıyordu, çünkü kapının önünde Yossariani bekleyen bir misafiri vardı. *Luciana!* Yossarian inanamıyordu. Ve Michaela çıktıktan sonra onunla odada yalnız kalmıştı. Güzel, sağlıklı ve heykelsi, yerinde durup kaşlarını sinirli sinirli çatarken bile bastırılamaz, şefkatli bir canlılıkla buharlar saçan ve dalgalanan Luciana. Şirin, yeşil bir elbise ve beyaz, topuklu ayakkabılar içinde, sütun gibi, muhteşem bacaklarını aralamış, büyük, düz, beyaz, deri ciltli bir el çanta sını elinde sallıyordu. Yossarian yataktan fırlayıp onu ellemeye kalktığında el çantası ile Yossarianin yüzüne vurdu. Yossarian şaşkınlık içinde acıyan yanağını tutarak, sersem sersem geriledi.

"Domuz!" diye tükürdü Luciana öfkeyle, burun delikleri vahşi bir tiksinti ile kabararak. "Vive *com' un animale"*[54]

Gırtlaktan gelen vahşi, horgörülü, tiksinti dolu bir küfür sallayarak odada ilerleyip üç yüksek, kanatlı pencereyi açtı. Parlak bir günışığı sel gibi içeri doldu, yanında getirdiği serin, taze hava içerideki boğucu havaya canlandırıcı tonik gibi karıştı. Luciana el çantasını bir sandalyeye bırakıp odayı düzenlemeye başladı. Yerdeki, mobilyaların üzerindeki eşyalan kaldırdı, Yossarianin çoraplarını, mendilini ve iç çamaşırlarını çekmece dolabındaki boş bir çekmeceye fırlattı, gömleğini ve pantolonunu gardıroba astı.

Yossarian yatak odasından fırlayıp banyoya girdi ve dişlerini fırçaladı. Ellerini, yüzünü yıkadı, saçlarını taradı. Koşa koşa geri geldiği zaman oda düzenlenmişti ve Luciana neredeyse tamamen soyunmuştu. Yüzünde rahatlamış bir ifade vardı. Küpelerini çekmece dolabının üzerine bıraktı, üzerinde kalçalarına kadar gelen, pembe, suni ipekten bir iç gömlekle yalınayak yatağa doğru yürüdü. Toplamayı unuttuğu bir şey olmadığından emin olmak için odada göz gezdirdi ve sonra yatak örtüsünü çekip yüzünde kedileri andıran bir beklenti ifadesiyle rahatça yatağa uzandı. Boğuk bir kahkaha ve özlemle Yossariani yanına çağırdı.

"Şimdi," diye bildirdi fısıldayarak, kollarını hevesle ona uzatarak. "Şimdi benimle yatmana izin vereceğim."

54) İtalyanca "hayvanlar böyle yaşar" (en.)

İtalyan Ordusu'na katıldıktan sonra öldürülen nişanlısı ile tek bir haftasonu yattığına dair bir iki yalan söyledi; ve yalanlarının hepsi doğru çıktı çünkü Yossarian başlar başlamaz hemen jinito/" diye bağırdı ve sonra Yossarianin neden durmadığını merak etti. Sonunda Yossarian da *finito*[55] yaptı ve durumu ona açıkladı.

55) İtalyanca "bitti", (en.)

Yossarian ikisi için sigara yaktı. Yossarianin tamamen bronz-laşmış teni Luciana'yı büyüledi. Yossarian kızın iç gömleğini neden hiç çıkarmadığını merak etti. Kesimi erkek iç gömleklerine benziyordu. Dar omuz askılan

vardı ve Yossarianin kıza orada olduğunu söyletmesinden sonra, görmesine izin vermeyi reddettiği görünmez yara izini gizliyordu. Yossarian parmağının ucuyla yara izinin hatlarını kızın kürek kemiğinden neredeyse belkemi-ginin dibine kadar takip ettiği zaman kız çelik gibi gerildi. Yossarian kızın hastanede, uyuşturulmuş ya da acı içinde geçirdiği işkence dolu geceleri, her yeri saran silinmez eter, dışkı ve dezenfektan kokusunu, beyaz üniformalar ve lastik tabanlı ayakkabılar arasında kangrenleşen, çürüyen insan eti kokusunu, koridorlarda şafağa kadar loş loş yanan tekinsiz gece lambalarını düşünerek irkildı. Luciana bir hava saldırısı sırasında yaralanmıştı.

"Dove?" diye sordu Yossarian, ve kuşku içinde nefesini tuttu.

"Napoli."

"Germans?"

"Americani"[56] Yossarianin kalbi kırıldı ve âşık oldu. Kızın onunla evlenip evlenmeyeceğini merak etti.

"Tu sei pazzo,"[57] dedi kız ona hoş bir kahkaha ile.

"Neden deliyim?" diye sordu Yossarian.

"Perene nonposso sposare"[58]

"Neden evlenemezmişsin?"

"Çünkü bakire değilim," diye yanıt verdi kız.

"Ne alakası var?"

"Kim evlenir ki benimle? Kimse bakire olmayan kız istemez."

"Ben isterim. Ben seninle evlenirim."

"Ma *non posso sposarti "*[59]

56) İtalyanca *"Nerede"/ "Napoli'de" I "Almanlar* mı?" / *"Amerikalılar"*, (en.)

57) İtalyanca "delisin sen", (en.)

58) İtalyanca *"çünkü ben evlenemem".* (en.)

59) İtalyanca *"ama ben seninle evlenemem".* (en.)

"Neden benimle evlenmezmişsın?"

"Perché seipazzo"[60]

"Neden deliymişim?"

"Perché vuoi sposarmí"[61]

Yossarian şaşkın bir eğlenti içinde alnını kırıştırdı. "Benimle evlenmiyorsun çünkü deliyim; ve seninle evlenmek istediğim için deli olduğumu söylüyorsun. Doğru mu?"

"Si."

"Tu sei pazz" dedi Yossarian yüksek sesle.

"Perché!"[62] diye bağırdı kız ona kızgınlıkla. Kızgınlık içinde yatakta doğrulup otururken görmezden gelinmesi imkansız, yuvarlak göğüsleri pembe iç gömleğin içinde küstah bir öfke ile yükselip alçaldı. "Neden deliymişim?"

"Çünkü benimle evlenmiyorsun."

"StupidoV diye bağırdı kız ona, ve elinin tersiyle Yossarianin göğsüne koca bir şaplak attı. *"Non posso sposarti! Non capisci? Non posso sposarti."*[63]

"Ah, elbette, anlıyorum. Peki benimle neden evlenemezmiş-sın?"

"Perché sei pazzo!"

"Peki neden deliyim?"

"Perché vuoi sposarmí"

"Çünkü seninle evlenmek istiyorum. *Carına, ti amo,"* dedi Yos-sanan ve kızı nazikçe yatağa çekti. "Ti *amo molto."*[64]

Tu sei *pazzo,"* diye mırıldandı kız yanıt olarak, iltifat görmüş gibi.

60) İtalyanca "çünkü sen *delisin"*, (en.)

61) italyanca *"benimle evlenmek istediği için"*, (en.)

62) italyanca *"evet" I "deli sensin" I* "nedenmiş o", (en.)

63)İtalyanca *"aptal" I "seninle* ev/enemem! *Anlamıyor musun! Seninle evlene-mem\"* (en.)

64) İtalyanca *"canım, seni seviyorum" / "seni çok seviyorum".* (en.)

"Perché?"

"Çünkü beni sevdiğini söylüyorsun. Bakire olmayan bir kızı nasıl sevebilirsin?"

"Seninle evlenemedigim için."

Kız yine, tehditkar bir öfke içinde doğrulup oturdu. "Neden benimle evlenemezmışsin?" diye sordu, iltifatkar bir yanıt veremezse tekrar vurmaya hazırlanarak. "Sırf bakire değilim diye mi?"

"Hayır, hayır, sevgilim. Çünkü *sen* delisin."

Kız bir an boş bir içerleme ile baktı sonra başını arkaya atıp içten bir kahkaha patlattı. Gülmeyi bıraktığında Yossarian'a yepyeni bir beğeniyle bakıyordu, esmer yüzündeki duyarlı dokular daha da esmerleşti, onu daha da güzelleştiren bir kan hücumu ile uyuşuk uyuşuk kızardı. Kızın gözleri donuklaştı. Yos-sarian sigaralarını söndürdü; tek kelime etmeden bir araya geldiler ve tutkuyla öpüşmeye başladılar. Tam o sırada Aç Joe, Yos-sananin kendileriyle beraber dışarı çıkıp kız aramak isteyip istemediğini sormak için kapıyı çalmadan içeri girdi. Aç Joe onları gördüğünde kalakaldı ve sonra fırlayıp odadan çıktı. Yossari-an yataktan daha da hızla fırladı ve Luciana'ya giyinmesini söyleyerek bağırmaya başladı. Kız hayretler içinde

donakalmıştı. Yossarian onu kolundan yakalayıp kabaca yataktan çekti, giysilerine doğru fırlattı sonra kapıya koşup tam Aç Joe fotoğraf makinesi ile birlikte geri döndüğünde kapıyı kapattı. Aç Joe ayağını kapı aralığına sıkıştırmıştı ve çekmiyordu.

"Bırak içeri gireyim!" diye yalvardı telaşla, manyak gibi kıvranarak. "Bırak içeri gireyim!" Bir an çabalamayı bıraktı ve ayartıcı bir gülümsemeyle, kapı aralığından Yossarianin yüzüne baktı. "Ben olmamak Aç Joe," diye açıkladı ciddiyetle. "Ben *Life* dergisinden koskoca fotoğrafçı. Koskoca kapakta koskoca resim. Ben seni yapacak büyük Hollywood yıldızı, Yossarian. Bol bol *dinero.* Bol bol boşanma. Bütün gün bol bol aganigi. Si, si, si.'"

Aç Joe giyinmekte olan Luciana'nın resmini çekmek için bir adım gerilediğinde Yossarian kapıyı çarparak kapattı. Aç Joe sağlam, tahta kapıya çılgınca saldırdı, enerjisini toplamak için geriledi, sonra yine çılgınca saldırdı. Yossarian saldırılar arasında giyindi. Luciana yeşil-beyaz askılı elbisesini üzerine geçirmiş, eteğini beline kadar kaldırmıştı. Yossarian kızın külodunun içinde sonsuza dek kaybolmak üzere olduğunu görünce bir hüzün dalgasına kapıldı. Uzanıp kızı havaya kaldırdığı baldırından yakaladı ve kendine çekti. Kız hoplayarak yaklaştı ve ona yaslandı. Yossarian onun kulaklarını, kapalı gözlerini romantik romantik öptü, butlarının arkasını okşadı. Kız şehvetle mırıldanmaya başlamıştı ki Aç Joe kırılgan bedeniyle kapıya bir kez daha çılgınca yüklendi ve neredeyse ikisini birden yere devirecekti. Yossarian kızı ittirdi.

"Vite! Vitri" diye payladı kızı. "Giyin artık!"

"Sen neden bahsediyorsun?" diye sordu kız.

"Çabuk! Çabuk! İngilizce anlamıyor musun? Çabuk giysilerini giy!"

"Stupido!" diye hırladı kız ona. "Vite Fransızcadır, İtalyanca değil. *Subito, subüo!* Söylemeye çalıştığın bu. *Subito"*

"Si, si. Söylemeye çalıştığım bu. *Subito, subito!"*

"Si, si," diye karşılık verdi kız yardımseverlikle ve ayakkabılarda küpelerini almaya koştu.

Aç Joe kapalı kapının ardından fotoğraf çekmek için saldmlarına ara vermişti. Yossarian makinenin şıkırtısını duyabiliyordu. İkisi de hazır olduklarında, Yossarian Aç Joe'nun bir sonraki saldırısını bekledi ve tam o atılırken kapıyı açtı. Aç Joe sersem bir kurbağa gibi odaya savruldu. Yossarian çeviklikle onun çevresinden dolanıp Lucianayı arkasından çekerek daireden koridora çıkardı. Sıçraya sıçraya, paldır küldür merdivenleri indiler, nefes nefese kahkahalar attılar ve dinlenmek için her durduklarında kafa kafaya verdiler. Merdivenlerin dibine yaklaştıklarında yukarı çıkmakta olan Nately ile karşılaşınca sustular. Nately gergin, kirli ve mutsuzdu. Kravatı çarpılmış, gömleği kmşmıştı ve elleri ceple-nnde yürüyordu. Yüzünde keyifsiz, umutsuz bir ifade vardı.

"Sorun nedir, evlat?" diye sordu Yossarian merhametle.

"Yine meteliksiz kaldım," diye yanıt verdi Nately zayıf, dalgın bir gülümseme ile. "Ne yapacağım ben?"

Yossarian bilmiyordu. Nately son otuz iki saatini, saati yirmi dolara, hayran olduğu o kayıtsız orospu ile geçirmişti ve geriye ne maaşından, ne de zengin ve cömert babasının her ay gönderdiği harçlıktan eser kalmıştı. Bu, kadınla daha fazla zaman geçi-remeyeceği anlamına geliyordu. Kadın diğer askerler arasında müşteri ararken Nately'nin sokakta, yanında yürümesine izin vermiyordu ve onun uzaktan takip ettiğini görünce de kızıyordu. Nately, canı isterse kadının dairesinde kalmakta özgürdü ama kadının daireye gelip gelmeyeceği kesin değildi. Ve parasını ödemediği sürece Nately'ye hiçbir şey vermiyordu. Kadın seksi sıkıcı buluyordu. Nately kadının nahoş biri ya da tanıdığı biri ile yatağa girmeyeceğinden emin olmak istiyordu. Yüzbaşı Black ne zaman Roma'ya gelse kadını satın alıyordu. Böylece sevgilisini becerdiği haberiyle Nately'ye işkence

edebiliyor, kadını boyun eğmeye zorladığı iğrenç hakaretleri anlatırken Nately'nin içinin sızlamasını seyredebiliyordu.

Nately'nin ümitsiz hali Luciana'ya dokundu ama Yossarian ile birlikte güneşli sokağa çıktığı zaman Aç Joe'nun pencereden sarkarak geri dönüp giysilerini çıkarmalarını, çünkü kendisinin gerçekten Life dergisinden bir fotoğrafçı olduğunu bağırarak yalvardığını duyar duymaz yine kahkahalara boğuldu. Luciana yüksek, beyaz topuklu ayakkabılarıma kaldırımda neşeyle koşturdu, bir gece önce dans salonunda sergilediği ve ondan sonra hiç kaybolmayan aynı canlı ve içten coşku ile Yossariani peşinden sürükledi. Yossarian ona yetişip kolunu kızın beline dola yarak yürüdü. Köşeye geldiklerinde kız geriledi. El çantasından çıkardığı küçük bir aynaya bakarak saçlarını düzeltip ruj sürdü.

"Neden benden ismimi ve adresimi bir kağıda yazmamı istemiyorsun? Böylece, Roma'ya tekrar geldiğinde beni bulabilirsin," diye öneride bulundu.

"Neden ismini ve adresini bir kağıda yazmıyorsun?" diye kabul etti Yossarian.

"Neden?" diye sordu kız kavgacı kavgacı, aniden dudak bükerek ve gözleri öfkeyle çakmak çakmak yanarak. "Ben gider gitmez yırtıp paramparça edebilesin diye mi?"

"Kim yırtacakmış?" diye itiraz etti Yossarian, kafası karışarak. "Sen neden bahsediyorsun?"

"Yırtacaksın," diye ısrar etti kız. "Ben gider gitmez paramparça edeceksin ve Luciana gibi uzun boylu, genç ve güzel bir kız seninle yattı ve karşılığında para istemedi diye kasıla kasıla yürüyüp gideceksin."

"Kaç para istiyorsun?" diye sordu Yossarian.

"Stupido!" diye bağırdı kız duygusallıkla. "Ben senden para istemiyorum!" Ayağını yere vurdu ve kolunu kavgacı bir tavırla havaya kaldırdı. Yossarian

kızın büyük el çantası ile yine yüzüne vurmasından korktu. Kız bunun yerine ismini ve adresini bir kağıt parçasına yazdı ve ona uzattı. "Al," diye sataştı alayla, ince bir titremeyi durdurmak için alt dudağını ısırarak. "Unutma. Ben gider gitmez paramparça edeceksin."

Sonra Yossarıan'a dingin dingin gülümseyip elini sıktı ve üzüntüyle, "Addio," diye fısıldayarak, bir anlığına ona yaslandıktan sonra doğruldu ve bilinçsiz bir vakar ve zerafet içinde yürüyüp gitti.

Kız gider gitmez Yossarian kağıt parçasını paramparça etti ve Luciana gibi güzel, genç bir kız onunla yattığı ve karşılığında para istemediği için kasıla kasıla aksi yöne yürümeye başladı. Kızıl Haç binasının yemek salonuna göz gezdirdiği ve kendini her tür fantastik üniforma içinde düzinelerce askerin arasında kahvaltı ederken bulduğu ana kadar kendinden epey memnundu. Sonra, aniden, giysilerini çıkaran, giyinen, okşayan, yatakta, yanınday-ken üzerine giydiği ve çıkarmayı reddettiği pembe, sahte ipekten iç gömleği içinde, fırtına gibi tirat çeken Luciana'nın görüntüsü geldi gözünün önüne. Kızın uzun, çevik, çıplak, genç, canlı bedenini, böylesine büyük bir küstahlık içinde, minik minik kağıt parçaları halinde paramparça ederek, onu büyük bir kendini beğenmişlikle kaldırımdan oluğa atarak yaptığı hatanın muazzam-hgı karşısında, kızarmış ekmeği ve yumurtası boğazında kalacaktı neredeyse. Onu şimdiden çok özlüyordu. Yemek salonunda, onunla birlikte yemek yiyen o kadar çok gürültücü, yüzsüz insan vardı ki! Kızla yine yalnız kalma ihtiyacı duydu ve aceleyle masadan kalkıp koşa koşa dışan çıktı, kağıdı attığı sokağa koştu; ama bir çöpçünün hortumu hepsini akıtıp götürmüştü.

O gece onu Müttefik subayların gece kulübünde bulamadı, tahta tepsiler dolusu güzel yemeği, sürü sürü cıvıldayan, canlı ve şirin kızları olan sıcak, parlak, kaotik, hedonistik karaborsa lokantasında da bulamadı. Aslında, lokantayı bile bulamadı. Yalnız başına yatağa girdiğinde, rüyasında Bolonya üzerinde, Aarfy hemen arkasında, şişkin, iğrenç bir sırıtış ile dururken, yine uçaksavar mermilerinden kaçtı. Sabah bulabildiği tüm Fransız ofislerinde

Luciana'yı aradı ve sonra dehşet içinde koşturmaya devam etti. Öylesine sinirli, şaşkın, yönünü şaşırmıştı ki, dehşet içinde bir yerlere koşmak zorundaydı. Limon rengi ince çoraplı bodur hizmetçiyi bulmak için erlerin dairesine koştu ve onu hırpani, kahverengi kazağı ve kalın, siyah eteği içinde, beşinci katta, Snovvdenin odasının tozunu alırken buldu. O sıralarda Snovvden henüz hayattaydı ve Yossarian çılgın, yaratıcı bir çaresizlik içinde kapıdan kadına doğru atılırken ayağına takılan mavi çantanın üzerine şablonla, beyaz renkte yazılmış isme bakarak bunun Snowdenin odası olduğunu anlayabiliyordu. İhtiyaç içinde kadına doğru sendelediğinde, kadın onu yere düşmeden, bileğinden yakaladı, kendim geri geri yatağa atarken onu da tepesine çekti ve gevşek, teselli veren kollarıyla konukseverce sardı onu. Geniş, kaba, canayakm yüzü samimi bir dostlukla ona gülümserken toz fırçasını elinde bayrak gibi tutuyordu. Yossariani hiç rahatsız etmeden limon rengi çorabını aşağı yuvarlarken, keskin, elastik bir şaklama duyuldu.

İşleri bittiği zaman Yossarian kadının eline para sıkıştırdı. Kadın minnetle kucakladı onu. Yossarian da onu kucakladı. Kadın kucaklamasına karşılık verdi, ve sonra yine onu yatağa tepesine çekti. İşleri bir kez daha bittiği zaman Yossarian kadının eline daha fazla para tutuşturdu ve kadın onu bir daha minnetle kucaklayamadan odadan koşarak çıktı. Kendi dairesine döndüğünde eşyalarını becerebildigince hızla topladı, kalan parasını Nately'ye bıraktı ve ikmal uçağı ile Pianosa'ya dönüp onu yatak odasından çıkardığı için Aç Joe'dan özür diledi. Özür dilemesi gereksizdi, çünkü Yossarian onu bulduğunda Aç Joe'nun neşesi yerindeydi. Aç Joe'nun ağzı kulaklarındaydı, ve Yossarian onu görür görmez midesi bulandı, çünkü onun neşesinin ne anlama geldiğini hemen anlamıştı.

"Kırk görev uçuşu," diye bildirdi Aç Joe hemen, rahatlama ve sevinçle ahenk kazanmış bir sesle. "Albay yine yükseltti."

Yossarian sersemlemişti. "Ama ben otuz iki uçuş yapmıştım, lanet olası! Uç tane daha uçunca işim bitecekti."

Aç Joe kayıtsızca omuzlarını silkti. "Albay kırk uçuş istiyor," diye tekrarladı.

Yossarian onu ittirip geçti ve doğrudan hastaneye koştu.

BEYAZLAR İÇİNDEKİ ASKER

Yossarian doğruca hastaneye koştu. Şimdiye dek yaptığı otuz iki uçuştan bir tane daha fazlasını yapmaktansa sonsuza dek orada kalmaya kararlıydı. Fikrini değiştirip hastaneden çıktıktan on gün sonra albay gereken uçuş sayısını kırk beşe çıkardı ve Yossarian yine hastaneye döndü. O süre içinde yaptığı altı uçuştan bir tane fazlasını yapmaktansa sonsuza dek orada kalmaya kararlıydı.

Yossarian, karaciğeri ve gözleri sayesinde her istediğinde hastaneye koşabiliyordu: doktorlar karacigerindeki rahatsızlığı düzeltemiyorlardı ve Yossarian onlara karaciğerinde bir rahatsızlık olduğunu söylerken onunla göz göze gelemiyorlardı. Yossarian, koğuşunda gerçekten hasta biri olmadığı sürece hastanede kalmaktan keyif alıyordu. Vücudu bir başkasının yakalandığı sıtmadan ya da gripten, hemen hemen hiç rahatsız olmadan canlı kurtulacak kadar sağlamdı. Başkalarının bademcik ameli-yatlarını, operasyon sonrası stres yaşamadan atlatabiliyordu. Hattâ başkalarının fıtıklarına ve basurlarına, birazcık tiksinti ve mide bulantısı ile tahammül edebiliyordu. Ama hastalanmadan yapabildikleri bu kadardı. Bundan sonra, kaçıp gitmeye hazır oluyordu. Hastanede rahat ediyordu, çünkü hastanede sizden bekledikleri tek şey ölmeniz ya da iyileşmeniz idi, ve Yossari anin zaten en baştan hiçbir sorunu olmadığı için, iyileşmek kolaydı.

Hastanede olmak Bolonya üzerinde uçmaktan, ya da Huple, kontrollerde Dobbs ve arkada ölmekte olan Snovvden ile birlikte Avignon üzerinde uçmaktan daha iyiydi.

Yossarianin görebildiği kadarıyla, hastanenin içinde, hastanenin dışında olduğu kadar çok hasta insan olmuyordu, ve hastanenin içindeki, ciddi rahatsızlıklara sahip insan sayısı da azdı. Hastanenin içindeki ölüm oranı hastanenin dışmdakinden daha düşüktü; üstelik çok daha sağlıklı bir ölüm oranıydı. Pek az insan boş yere ölüyordu. Hastanenin içindeki insanlar

ölmek hakkında çok daha fazla bilgi sahibiydi, ve bu işi çok daha düzgün, çok daha düzenli yapıyorlardı. Hastanenin içinde Ûlüm'e galebe çakmıyorlardı ama Ölüm'ün adabına göre davranmasını kesinlikle sağlıyorlardı. Ona görgü kurallarını öğretmişlerdi. Ölüm'ü dışarıda tutamıyorlardı, ama hastanede olduğu sürece, Ölüm tıpkı bir hanımefendi gibi davranıyordu. Hastanenin içindeyken insanlar ruhlarını belli bir zevk ve incelikle teslim ediyorlardı. Hastanenin dışında çok rastlanan o kaba, çirkin ölüm gösterileri olmuyordu. Kraft ve Yossarianin çadırındaki ölü adam gibi havada patlamıyorlar, uçağın arkasında içini Yossari-an'a döktükten sonra Snovvdenin yaptığı gibi, alev alev bir yaz günü donarak ölmüyorlardı.

"Üşüyorum," diye sızlanmıştı Snovvden. "Üşüyorum."

"Hadi, hadi," diye teselli etmeye çalıştı Yossarian onu. "Hadi, hadi."

Clevingerin yaptığı gibi tuhaf bir şekilde, bir bulutun içinde yoklara karışmıyorlardı. Kan ve lapa halinde patlamıyorlardı. Boğulmuyorlar, yıldırıma çarpılmıyorlar, makinelerce parçalanmıyorlar, toprak kaymalarında ezilmiyorlardı. Soygunlarda vurulmuyorlar, tecavüze uğrarken boğulmuyorlar, meyhanelerde bıçaklanmıyorlar, ebeveynleri ya da çocukları tarafından baltalanmıyorlar; yani, özetle, Tanrı'dan gelen bir başka eylem sonucu ölmüyorlardı. Kimsenin boğazına bir şey kaçmıyordu. İnsanlar ameliyat odasında centilmen gibi, kan kaybından ölüyorlar, ya da oksijen çadırında yorum yapmadan ruhlarını teslim ediyorlardı. Hastane dışında çok moda olan, bak-şimdi-burada-yım-bak-şimdi-degilim oyunu yoktu; şimdi-varım-şimdi-yo-kum numarası da yoktu. Kıtlıklar ya da seller olmuyordu. Çocuklar beşiklerinde, buz kutularında nefessiz kalmıyorlar, kamyon altında kalmıyorlardı. Kimse dövülerek öldürülmüyordu. İnsanlar gazı açıp kafalarını fırının içine sokmuyor, metro trenlerinin önüne atlamıyor, otel pencerelerinden ölü ağırlıklar gibi kendilerini bırakıp vısşş! Sesi eşliğinde, saniyede dokuz nokta sekiz metre ivme ile hızlanmıyorlar, kaldırıma iğrenç bir *plop!* Sesi ile düşmüyorlar, orada, herkesin ortasında,

kıllı çilekli dondurma dolu koyun postundan çuval gibi iğrenç bir şekilde, kanlar içinde, ayak serçe parmakları yamularak ölmüyorlardı.

Her şey düşünülünce, oranın da kendine has kusurlan olmasına rağmen, hastaneyi tercih ediyordu Yossarian. Görevliler işgüzar, Eger kulak aşılıyorsa kurallar kısıtlayıcı idi ve idare her şeye burnunu sokuyordu. Hasta insanlar da olduğundan, canlı, genç bir kalabalıkla aynı koğuşta kalacağına güvenemiyordu, sunulan eğlence de her zaman iyi değildi. Savaş sürdükçe ve cepheye yaklaştıkça hastanelerin durumunun kötüye gittiğini itiraf etmek zorundaydı, muharebe alanının dahilinde konukların kalitesi gözle görülür bir biçimde düşüyordu, çünkü muharebe alanı dahilinde, savaş koşullarının etkileri hemen kendilerini belli ediyorlardı. Savaşın derinliklerine gittikçe insanlar daha da hasta oluyorlardı. Hastaneye gittiği son seferde gördüğü beyazlara bürünmüş asker hastalığın zirvesi sayılırdı; çünkü ölmeden daha fazla hastalanamazdı, kısa süre sonra da ölmüştü zaten.

Beyazlara bürünmüş asker tamamen gazlı bez, alçı ve bir termometreden ibaretti; ve aslında termometre, bir akşam Hemşire Cramer termometreyi okuyup da askerin öldüğünü keşfedene kadar, her sabah ve her akşam Hemşire Cramer veya Hemşire Duckett tarafından askerin ağzının üzerine denk gelen kara deliğe dengelenen bir süs eşyasından başka bir şey değildi. Yos-sarian şimdi durup düşündüğünde, beyazlara bürünmüş askeri öldüren konuşkan Teksaslı değil de Hemşire Cramer'mış gibi görünüyordu; kadın termometreyi okumasa ve okuduğu rakamı ilan etmese, beyazlara bürünmüş asker hâlâ hayatta olabilir, orada, tepeden tırnağa alçı ve gaz bezi ile kaplanmış, kaskatı bacakları kalça hizasından kaldırılmış, tuhaf duran iki kolu dik açılarla asılmış, koskocaman kolları ve bacakları alçılar içinde, dört tuhaf, işe yaramaz organı gergin kablolarla havaya kaldırılmış ve fantastik ölçüde uzun, siyah, kurşun agırlıklarca dengelenmiş bir biçimde, baştan beri yattığı şekilde yatıyor olabilirdi. Orada o şekilde yatmak doğru düzgün bir hayat sayılmayabilirdi ama o askerin sahip olduğu tek hayattı ve Yossarian'a kalırsa o hayata son verme kararı Hemşire Cramer'a düşmezdi.

Beyazlara bürünmüş asker, üzerine bir delik delinmiş, çözülmüş bir sargı bezi rulosu gibiydi, ya da limandaki, üzerine çarpık, çinko bir boru saplanmış kırık taş bloklardan biri gibi. Koğuştaki, Teksaslı dışındaki tüm hastalar, gizlice koğuşa sokulduğu geceyi takip eden sabah, onu gördükleri andan itibaren, beyazlara bürünmüş askerden merhametli bir tiksinti ile kaçınmışlardı. Koğuşun en uzak köşesinde toplanıyorlar, kötücül, gücenmiş fısıltılarla adam hakkında dedikodu yapıyorlar, onun varlığını korkunç bir dayatma olarak görerek isyan ediyorlar, hatırlattığı mide bulandırıcı gerçek yüzünden kötü niyetle içerliyorlardı. Adamın inlemeye başlayacağı gibi ortak bir korkuları vardı.

"İnlemeye başlarsa ne yaparım bilmiyorum," dedi altın bıyıklı, atılgan, genç pilot üzgün üzgün. "Bu, gece de inleyeceği anlamına geliyor, çünkü geceyi gündüzden ayıramayacak."

Orada kaldığı sürece beyazlara bürünmüş askerden ses gelmedi. Ağzının üzerine denk gelen çentik çentik delik derindi, simsiyahtı ve dudak, diş, damak ya da dil izi görünmüyordu. Bakabilecek kadar yaklaşan tek kişi dostcanlısı Teksaslıydı. Adam günde birkaç kez yaklaşıyor, düzgün insanlara daha fazla oy hakkı verilmesi konusunda gevezelik ediyordu. Her sohbeti aynı selam cümleleri ile açıyordu: "Ne diyorsun, dostum? Nasıl gidiyor?" Koğuştaki, nizami kestane rengi kadife bornoz ve altına pazen pijama giymiş adamların kalanı o ikisinden kaçmıyor, beyazlara bürünmüş askerin kim olduğunu, neden orada olduğunu, aslında neye benzediğini merak ediyorlardı.

"Onun bir şeyi yok, diyorum size," diye bildiriyordu Teksaslı, cesaret verircesine, her ziyaretinden sonra, "içten içe, aslında oldukça düzgün bir çocuk. Yalnızca biraz utanıyor ve güvensiz hissediyor, çünkü burada kimseyi tanımıyor ve konuşamıyor. Neden yanına yaklaşıp kendinizi tanıtmıyorsunuz? Size zaran dokunmaz."

"Sen neden bahsediyorsun?" diye sordu Dunbar. "Senin neden bahsettiğini anlıyor mu ki?"

"Elbette benim neden bahsettiğimi anlıyor. Adam aptal değil. Onun hiçbir şeyi yok."

"Seni duyabiliyor mu?"

"Eh, beni duyup duyamadığını bilmiyorum, ama neden bahsettiğimi bildiğinden eminim."

"Ağzının üzerindeki deliğin oynadığı oldu mu?"

"Bak şimdi. Bu nasıl bir delice soru böyle?" diye sordu Teksaslı huzursuzlukla.

"Hiç oynamıyorsa, adamın nefes alıp almadığını nereden anlıyorsun?"

"Bir erkek olduğunu nereden anlıyorsun?"

"Yüzünü örten sargıların altında, gözlerinin üstünde koruyucu bir şey var mı ki?"

"Ayak parmaklarını oynatıyor mu, parmakuçlarını kıpırdatıyor mu?"

Teksaslı gittikçe artan bir şaşkınlık içinde geriledi. "Bak şimdi. Bu nasıl delice bir soru böyle? Hepiniz deli falan olmalısınız. Neden yanına yaklaşıp tanışmıyorsunuz? Gerçekten iyi bir çocuk, söylüyorum size."

Beyazlı asker gerçekten iyi bir çocuktan çok içi doldurulmuş, sterilize edilmiş bir mumyaya benziyordu. Hemşire Duc-kett ile Hemşire Cramer onu pırıl pırıl tutuyordu. Bir elbise fırçası ile sık sık sargılarını fırçalıyorlar, kollarını, bacaklarını, omuzlarını, göğsünü ve kalçasını örten alçıları sabunlu suyla sinyorlardı. Yuvarlak bir metal cilası tenekesi ile çalışarak, adamın kasıklarının üzerindeki alçıdan çıkan donuk renkli çinko boruya donuk bir parıltı kazandırıyorlardı. Günde birkaç kez, ıslak mutfak havluları ile, iki büyük, kapaklı kavanozdan gelen ve kavanoza giden siyah lastik boruların tozunu alıyorlardı. Kavanozlardan biri yatağın yanındaki bir

direğin üzerinde asılı duruyordu ve kavanozdan çıkan, adamın kolundaki sargılara açılmış bir yarıktan içeri giren bir boru damla damla besliyordu onu. Diğer kavanoz yerde duruyor, adamın kasıklarından çıkan çinko boru aracılığı ile adamın vücudundaki sıvıyı akıtıyordu. İki genç hemşire durmaksızın kavanozları siliyorlardı. Yaptıkları işle gurur duyuyorlardı, ikisi arasında, Hemşire Cramer daha ilgiliydi. Sağlıklı ve cazibesiz bir yüzü olan biçimli, güzel, cinsellikten yoksun bir kızdı. Hemşire Cramerin şirin bir burnu, Yossari-anin tiksindiği sevimli çillerle dolu parlak, taze bir teni vardı. Beyazlı askerin durumu ona çok dokunuyordu. Hemşire Cramerin erdemli, açık mavi, fincanlar kadar iri gözleri, beklenme dik durumlarda kocaman kocaman yaşlarla dolar, Yossariani deli ederdi.

"Adamın o şeyin içinde olduğunu nereden biliyorsun ki?" diye sormuştu bir kez ona.

"Benimle bu şekilde konuşmaya nasıl cüret edersin!" diye yanıt verdi Hemşire Cramer kızgınlıkla.

"Ee, nereden biliyorsun? Gerçekten o olduğunu bile bilmiyorsun."

"Kim olduğunu?"

"Onca sargının altında kimin olması gerekiyorsa. Aslında bambaşka biri için ağlıyor olabilirsin. Adamın canlı olduğunu nereden biliyorsun ki?"

"Ne kadar korkunç şeyler söylüyorsun!" diye haykırdı Hemşire Cramer. "Şimdi, hemen yatağına dön ve o adam hakkında espriler yapmayı bırak."

"Ben espri yapmıyorum. Oradaki herhangi biri olabilir. Hattâ Mudd bile olabilir, bilmemiz imkansız."

"Sen neden bahsediyorsun?" diye yakardı Hemşire Cramer titrek bir sesle.

"Belki de ölü adam oradadır."

"Hangi ölü adam?"

"Çadırımda ölü bir adam var ve kimse adamı çadırımdan atamıyor. Adı Mudd."

Hemşire Cramer bembeyaz oldu ve çaresizce Dunbar'a dönerek yardım aradı. "Böyle konuşmasını engelle," diye yalvardı.

"Belki içeride kimse yoktur," dedi Dunbar yardımseverce. "Belki sargıları şaka olsun diye göndermişlerdir."

Hemşire Cramer dehşet içinde Dunbar'dan uzaklaştı. "Sen delisin," diye haykırdı yakarıyla çevresine bakınarak. "ikiniz de delisiniz."

O sırada Hemşire Duckett belirdi ve hepsini yataklarına ko valadı. Bu sırada Hemşire Cramer beyazlı askerin kavanozlarının yerini değiştirdi. Beyazlara bürünmüş askerin kavanozlarının yerini değiştirmek hiç sorun değildi çünkü aynı berrak sıvı adamın içinden akıyor ve dışarı atılıyor, hiç de eksiliyor gibi görünmüyordu. Dirseğinin içinden onu besleyen kavanoz boşaldığında, yerdeki kavanoz dolmuş oluyordu, ve iki kavanozun boruları çıkarılıyor, çabucak yer değiştiriliyor, aynı sıvı yine adamın koluna akıtılıyordu. Kavanozların yerini değiştirmek, hemen hemen saatte bir değiştirilmelerini izleyen ve bu işlem karşısında hayretler içinde kalan adamlar dışında kimse için sorun değildi.

"Neden iki kavanozu birbirine bağlayıp aracıları ortadan kaldırmıyorlar?" diye sordu Yossarianin artık satranç oynamadığı topçu yüzbaşı. "O adama neden ihtiyaç duyuyorlar ki?"

"Acaba bunu haketmek için ne yaptı," diye üzüldü kıçında bir sivrisinek ısırığı ve sıtması olan gedikli subay, Hemşire Cramer beyazlı adamın termometresini okuduktan ve öldüğünü anladıktan sonra.

"Savaşa katıldı," diye tahmin yürüttü altın bıyıklı savaş pilotu.

"Hepimiz savaşa katıldık," diye karşı çıktı Dunbar.

"Kastettiğim de bu işte," diye devam etti sıtmalı gedikli subay. "Neden o? Bu ödül-ceza sisteminde hiçbir mantık yok gibi. Benim başıma gelene

bakın. Kumsalda geçirdiğim tutku dolu beş dakika yüzünden frengi ya da belsogukluğu kapsam, adalet yerini bulmuş sayılırdı. Ama sıtma? Sıima? Zinanın sonucu olarak sıtmanın mantığını kim açıklayabilir?" Gedikli subay sersem, uyuşuk bir hayret içinde başını iki yana salladı.

"Ya bana ne demeli?" dedi Yossarian. "Bir gece Marakeş'te bir paket şekerleme almak için çadırımdan çıktım ve daha önce hiç görmediğim, Ordu Kadın Teşkilatı'ndan bir kadın beni çalıların içine devirdi. Benim tek istediğim bir paket şekerlemeydi, ama böyle bir şeyi kim reddedebilirdi ki?"

"Bu benim belsogukluguna benziyor," diye onayladı gedikli subay. "Ama yine de bendeki başkasının sıtması. Bir kereliğine bütün bunların olması gerektiği gibi olmasını ve herkesin tam olarak neyi hakediyorsa ona yakalanmasını isterdim. Bu evrende, bana biraz güven verebilirdi."

"Bende de başkasının üç yüz bin dolan var," diye itiraf etti atılgan, genç savaş pilotu. "Doğduğum günden beri aylaklık edip duruyorum. Üniversite hazırlıkta ve üniversitede kopya çekerek geçtim; ve o zamandan bu yana benden iyi bir koca olacağını düşünen güzel kızları becermekten başka iş yapmadım. Bahsettiğim üç yüz bin dolar bana, domuz yemi ihraç ederek bir servet kazanan dedem tarafından, daha ben dogmadan önce miras bırakıldı. Bunu haketmedigimi biliyorum ama geri verirsem Allah belamı versin. Aslında kimin parası, merak ediyorum."

"Belki benim babamın parasıdır," diye tahmin yürüttü Dunbar. "Hayatı boyunca sıkı çalıştı ve kız kardeşimle beni üniversiteye gönderecek kadar para kazanamadı. Ama babam öldü, bu yüzden para sende kalabilir."

"Şimdi, benim sıtmamın aslında kime ait olduğunu bulursak, her şeyi halledebiliriz. Sıtmaya karşı olduğumdan değil. Başka bir şeye yakalanmaktansa sıtmaya da razı olabilirim. Yalnız, haksızlık edildiğini hissediyorum. Neden ben başkasının sıtmasına yakalanayım, başkası da benim belsoguklugumu kapsın?"

"Bende senin belsoguklugundan daha fazlası var," dedi Yos-sarian ona. "Senin belsoguklugun yüzünden görev uçuşları yapmaya devam etmek zorundayım. Ta ki o uçuşlar beni öldürene kadar."

"Bu daha da kötü. Adalet bunun neresinde?" "iki buçuk hafta önce bunu epey adil bulacak Clevinger adlı bir arkadaşım vardı."

"Bu mümkün olan en iyi adalet," diye zevklenmişti Clevin-ger, neşeli bir kahkahayla ellerini çırparak. "Euripides'in Hippolytus'unu düşünmeden edemiyor insan. Theseus'un önceki şehvet düşkünlüğü[65] muhtemelen oğlunun münzeviligine sebep oluyor ve bu da hepsini mahveden trajediye yol açıyor. Hiçbir şey olmasa bile, Ordu Kadın Teşkilatından olan kadınla yaşa-dıkların cinsel ahlaksızlığın kötülüğünü sana öğretmiş olmalı."

65) Eurpides'in Hippolitus adlı trajedisinde (M.Û.428) Atina Kralı Theseus seferdeyken oğlu Theseus'a üvey annesi Phaedra (Afrodit'in kışkırtmasıyla) âşık olur. Seksten uzak durmaya yemin etmiş -ve kadınların 'zehirli' olduğuna inanan- Hippolitus onu reddeder ve Phaedra kendisini asar. Theseus seferden döndüğünde Hippolıtus'un Phaedra'ya tecavüz ettiğine inanır ve onu öldürmesi için Poseidon'a teşmil eder (en.)

"Bana şekerlemelerin kötülüğünü öğretti."

"İçinde bulunduğumuz durumdan hiç sorumlu olmadığın söylenemez, görmüyor musun?" diye devam etmişti Clevinger, gizlemediği bir keyifle. "Afrika'dayken zührevi hastalığa yakalanıp on gün hastanede kalmasan, Albay Nevers öldürülüp yerine Albay Cathcart atanmadan, o zaman gereken yirmi beş uçuşu tamamlayabilirdin."

"Ya sana ne demeli?" diye yanıt vermişti Yossarian. "Sen Marakeş'te belsoguklugu kapmadın ve sen de benimle aynı durumdasın."

"Bilmiyorum," diye itiraf etti Clevinger, sahte bir endişe ile. "Ben de zamanında çok kötü bir şey yapmış olmalıyım." "Buna gerçekten inanıyor

musun?"

Clevinger kahkaha atmıştı. "Hayır, elbette inanmıyorum. Yalnızca sana takılmak hoşuma gidiyor."

Yossarianin takip edemeyeceği kadar çok tehlike vardı. Örneğin Hitler, Mussolini ve Tojo[66] vardı, ve hepsi onu öldürmek istiyordu. Geçit töreni tutkusu ile Teğmen Scheisskopf vardı, sonra kocaman bıyıklı, ceza tutkunu şişko albay vardı; onlar da Yossariani öldürmek istiyordu. Appleby, Havermeyer, Black ve Korn vardı. Hemşire Cramer ve Hemşire Duckett vardı; onların kendisinin ölmesini istediklerinden hemen hemen emindi Yos-sanan. Sonra Teksaslı vardı, CİTB'den gelen adam vardı, ki bu sonuncusundan hiç kuşkusu yoktu. Dünyanın her yerinde onu ölü görmek isteyen barmenler, duvar ustaları, otobüs kondüktörleri vardı; ev sahipleri ve kiracılar, hainler ve vatanseverler, linççiler, sülükler ve uşaklar, hepsi onun işini bitirmek peşindeydi. Avignon görevinde Snowdenin açıkladığı sır buydu -hepsi onun peşindeydi; ve Snowden uçağın arkasında, tüm sırlarını dökmüştü.

65) Hideki Tojo (1884-19489, Emperyal Japon Ordusu'nda general, sağ-kanat siyası düşünür ve Japonya'nın 40. Başbakanı, İkinci Dünya Savaşı sırasında Japonya'nın başbakanıydı (en.)

Onun işini bitirebilecek lenf bezleri vardı. Böbrekler, sinir kılıfları, muhtelif yuvarlar vardı. Beyin tümörleri vardı. Hodgkin hastalığı[67], lösemi, motor nöron hastalığı[68] vardı. Bir kanser hücresini yakalayıp kucaklayacak verimli, kırmızı, epitelyum dokusu tarlaları vardı. Deri hastalıkları, kemik hastalıkları, akciğer hastalıkları, mide hastalıkları, kalp, kan ve damar hastalıkları vardı. Kafa hastalıkları, boyun hastalıkları, göğüs hastalıkları, bağırsak hastalıkları, kasık hastalıkları vardı. Hattâ ayak hastalıkları vardı. Gece gündüz, onu sag salim tutma görevlerinin karmaşıklığı içinde, sersem hayvanlar gibi oksitlenip giden milyarlarca vicdanlı vücut hücresi vardı, ve her biri potansiyel hain ve düşmandı. Öyle çok hastalık vardı ki onları

Yossarian ve Aç Joe gibi sık sık düşünmek için gerçekten hastalıklı bir zihne sahip olmak gerekirdi.

67) Ender görülen bir kanser türü (en.)

68) ALS yani Amyotrophic Lateral Sclerosıs, ilk kez 1874 yılında tanımlandı. İlerleyici bir sinir sistemi hastalığı olan ALS motor sinirleri etkileyerek felce neden oluyor, aynı zamanda Motor Nöron Hastalığı olarak da anılıyor. Stephen Hawking'in uzun yıllardır mücadele ettiği hastalıktır (en.)

Aç Joe ölümcül hastalıkların isimlerini listeliyor, alfabetik sırada düzenliyor, böylece hakkında endişelenmek istediği bir ta ne çıkarsa gecikmeksizin üzerine parmak basabiliyordu. Bazılarını yanlış yere koyduğu zaman, ya da listesine ekleme yapamadığı zaman altüst oluyor, soğuk terler içinde Doktor Daneeka'ya koşarak yardım istiyordu.

"Ona Ewing tümörü[69] ver," dedi Yossarian Doktor Daneeka'ya, doktor Aç Joe'yu idare etmek için onun yardımını istediği zaman, "ve ardından melanom[70] ver. Aç Joe kolay kolay geçmeyen hastalıkları sever; ama ateşli hastalıkları daha da çok sever."

Doktor Daneeka iki hastalığı da duymamıştı. "Bu kadar çok hastalığı takip etmeyi nasıl başarıyorsun?" diye sordu yüksek, profesyonel saygıyla.

"Hastanede, *Reader's Digest*[71] okurken öğreniyorum."

69) Özellikle çocuk ve gençlerde rastlanan bir kemik tümörü (en)

70) Bir tür deri kanseri, (en.)

71) Reader's Digest; 5 Şubat 1922'de yayın hayatına başlamış ve halen ABD'deki en yüksek satış rakamlarına ulaşan dergi olmaya devam eden anaakım dergi, (en.)

Yossarianin korkacak o kadar çok hastalığı vardı ki bazen kendini sonsuza dek hastaneye teslim etmek, hayatının geri kalanını orada, bir oksijen

çadırının içinde geçirmek geliyordu içinden. Günde yirmi dört saat bir uzman doktor ve hemşire ordusu yatağının bir yanında, bir şeylerin bozulmasını bekleyecek, diğer yanda en az bir cerrah neşteri elinde, gerekli olduğu an atılıp bir şeyleri kesmek üzere hazır duracaktı. Anevrizma, örneğin; aksi halde, aort damarı anevrizmasına karşı nasıl zamanında müdahale edip onu kurtarabilirlerdi? Yossarian hastanenin içinde, hastanenin dışında hissettiğinden daha güvende hissediyordu, ama cerrah ile neşterinden, herkesten daha fazla nefret ediyordu. Hastanede çığlık atmaya başlayabilirdi ve en azından insanlar yardım etmek için koşa koşa gelirlerdi; hastanenin dışında, herkesin çığlık atmasını gerektiren şeyler hakkında çığlık atmaya başlasa onu hapse tıkarlar, ya da hastaneye götürür lerdi. Çığlık çığlığa söylemek istediği şeylerden biri, onu ve ölecek kadar uzun süre yaşamış başka herkesi beklediğinden hemen hemen emin olduğu cerrah neşteri idi. Sık sık, kaçınılmaz sonun kaçınılmaz başlangıcını işaret eden ilk üşüme, kızarma, sancı, ağrı, geğirme, aksırma, leke, uyuşukluk, ses kaybı, denge kaybı ya da hafıza kaybını nasıl tanıyacağını merak ederdi.

Aynı zamanda, Binbaşı Majorin ofisinin penceresinden dışarı atladıktan sonra yardım istemek için ona gittiğinde Doktor Daneeka'nın onu reddeceginden korkuyordu; ve haklıydı da.

"Korkacak bir şeyin var mı sanıyorsun?" diye sordu Doktor Daneeka, narin, kusursuz, esmer başını göğsünden kaldmp, bir an Yossarian'a gözyaşları içinde, öfkeyle bakarak. "Ya bana ne demeli? Diğer doktorlar parsayı götürürken ben bu pis adada kıymetli doktorluk yeteneklerimi boşa harcıyorum. Her gün burada oturup, sana yardım etmeyi reddetmek hoşuma gidiyor mu sanıyorsun? ABD'de olsa, ya da Roma gibi bir yerde, sana yardım etmeyi reddetmek fazla umurumda olmazdı. Ama sana burada hayır demek benim için de kolay değil."

"O zaman hayır demeyi bırak. Beni uçuştan men et."

"Seni uçuştan men edemem," diye mırıldandı Doktor Daneeka. "Sana kaç kez söylemem gerek?"

"Evet, edebilirsin. Binbaşı Majör, filoda beni uçuştan men edebilecek tek kişinin sen olduğunu söyledi."

Doktor Daneeka sersemlemişti. "Bunu sana Binbaşı Majör mı söyledi? Ne zaman?"

"Hendekte üzerine uçtuğum zaman."

"Bunu sana Binbaşı Majör mı söyledi? Bir hendekte mi?"

"Hendekten çıktıktan ve içeri atladıktan sonra ofisinde söyledi. Bana söylediklerini kimseye söylemememi söyledi, bu yüzden boşboğazlık etme."

"Vay pis, entrikacı yalancı!" diye haykırdı Doktor Daneeka.

"Kimseye söylememesi gerekiyordu. Seni uçuştan nasıl men edebileceğimi söyledi mi?"

"Yalnızca sinir krizinin eşiğinde olduğumu söyleyen küçük bir kağıt doldurup Grup'a göndermen gerekiyormuş. Dr. Stubbs kendi birliğindeki adamları devamlı uçuştan men ediyor. Sen neden edemiyorsun?"

"Peki Stubbs onları uçuştan men ettikten sonra adamlara ne oluyor?" diye terslendi Doktor Daneeka dudak bükerek. "Hemen muharebe konumuna geri dönüyorlar, öyle değil mi? O da kendini gırtlağına dek belaya batmış buluyor. Elbette uçmaya uygun olmadığını söyleyen bir kağıt parçası doldurarak seni uçuştan men edebilirim. Ama bir açmaz var."

"Madde 22."

"Elbette. Seni muharebe görevinden alırsam Grup'un eylemimi onaylaması gerekir ve Grup eylemimi onaylamaz. Seni hemen muharebe konumuna geri döndürürler. O zaman ben ne durumda olurum?

Muhtemelen Pasifik Okyanusu yolunda. Hayır, teşekkür ederim. Senin için riske girmeyeceğim."

"Bir denemeye değmez mi?" diye itiraz etti Yossarian. "Piano-sa'da bu kadar güzel olan ne ki?"

"Pianosa korkunç. Ama Pasifik Okyanusundan iyi. Arada bir kürtajdan birkaç papel kazanabileceğim, medeni bir yere atanmaya bir şey demezdim. Ama Pasifik'te ormanlar ve muson yağmurlarından başka bir şey yok. Orada çürürüm."

"Asıl burada çürüyorsun."

Doktor Daneeka öfkeyle alevlendi. "Öyle mi? Eh, en azından bu savaştan canlı çıkacağım, ki senin için aynı şey söylenemez."

"Benim de anlatmaya çalıştığım bu, lanet olası. Hayatımı kurtarmanı istiyorum senden."

"Hayat kurtarmak benim işim değil," diye terslendi surat asarak.

"Senin işin ne?"

"işimin ne olduğunu bilmiyorum. Bana söyledikleri tek şey mesleğimin ahlak kurallarına uymam ve asla bir başka doktorun aleyhine tanıklık etmemem gerektiğiydi. Dinle. Hayatı tehlikede olan bir sen varsın sanıyorsun, öyle mi? Ya bana ne demeli? Sıhhiye çadırında benim için çalışan şu iki kaçık hâlâ ne sorunum olduğunu bulamadılar."

"Belki Ewing tümörüdür," diye mırıldandı Yossarian alay ederek.

"Gerçekten öyle mi düşünüyorsun?" diye bağırdı Doktor Da-neeka korkuyla.

"Ah, bilmiyorum," diye yanıt verdi Yossarian sabırsızlıkla. "Yalnızca daha fazla uçuş yapmayacağımı biliyorum. Gerçekten beni vurmazlar, değil mi? Elli bir uçuş yaptım."

"Neden karşı çıkmadan önce en azından elli beş uçuşu tamamlamıyorsun?" diye tavsiyede bulundu Doktor Daneeka. "Söylenip duruyorsun, ama bir kez bile görev uçuşu sayısını tamamlamadın."

"Nasıl tamamlayabilirim ki? Ne zaman tamamlamaya yaklaş-sam albay sayıyı arttırıyor."

"Asla tamamlamıyorsun, çünkü ya hastaneye kaçıyorsun, ya da Roma'ya gidiyorsun. Elli beş uçuşu tamamlasan ve ondan sonra uçmayı reddetsen çok daha güçlü bir konumda olursun. O zaman belki ne yapabileceğime bakabilirdim."

"Söz veriyor musun?"

"Söz veriyorum."

"Neye söz veriyorsun?"

"Elli beş uçuşu tamamlarsan ve McVVatt'tan ismimi uçuş defterine bir kez daha yazmasını istersen, böylece uçağa binmeden uçuş ücretimi alabilirsem, sana yardım etmek için belki bir şeyler yapmayı düşünebileceğime söz veriyorum. Uçaklardan kor kuyorum. Üç hafta önce, Idaho'daki uçak kazasını okudun mu? Altı kişi ölmüş. Korkunç. Neden uçuş ücretimi vermek için ayda dört saat uçmamı istediklerini anlamıyorum. Bir uçak kazasında ölmekten endişelenmeden de endişelenecek yeterince şeyim var, öyle değil mi?"

"Uçak kazaları beni de endişelendiriyor," dedi Yossarian ona. "Tek sen değilsin."

"Evet, ama Ewing tümörü de beni epey endişelendiriyor," diye böbürlendi Doktor Daneeka. "Sence bu yüzden mi burnum hep tıkanıyor, bu yüzden mi hep üşüyorum? Nabzımı say."

Yossarian da Ewing tümörü ve melanom hakkında endişeleniyordu. Her yer felaketlerle doluydu, sayılamayacak kadar çoktular. Onu tehdit eden hastalıkları ve potansiyel kazaları düşündüğü zaman, bu kadar uzun süre

sağ ve salim kalmasına gerçekten de hayretler ediyordu. Mucizeviydi. Her gün, ölümlülüğe karşı bir başka tehlikeli görevle yüzleşiyordu. Ve yirmi sekiz senedir canlı kurtuluyordu onlardan.

HER ŞEYİ İKİ KERE GÖREN ASKER

Yossarian sağlığını egzersiz, temiz hava, ekip çalışması ve sportmenliğe borçluydu; işte bütün bunlardan kaçmak için hastaneyi keşfetmişti. Lovvery Field'daki beden eğitimi subayı bir akşam herkesin yere yatıp cimnastik yapmasını söylediğinde, er Yossarian bunu yapmak yerine dispansere gitmiş, sag tarafında bir agn olduğunu söylemişti.

"Yaylan," demişti görevli doktor. O sırada çapraz bulmaca çözmekle meşguldü.

"Ona yaylanmasını söyleyemeyiz," dedi onbaşı. "Karın bölgesi ile ilgili şikayetler konusunda yeni bir genelge var. Onu beş gün gözlem altında tutmalıyız, çünkü biz onlara yaylanmalarını söyledikten sonra çok fazla asker ölüyor."

"Tamam," diye homurdandı doktor. "Onu beş gün gözlem altında tut, *sonra* yaylanmasını söyle."

Yossarianin giysilerini çıkarttırıp, bir koğuşa yerleştirdiler. Yakında horlayan birileri bulunmadığı sürece orada çok mutluydu Yossarian. Sabah yardımsever, genç, ingiliz bir stajyer karaciğerini sormak için uğradı.

"Sanırım beni rahatsız eden şey apandisitim," dedi Yossarian.

"Apandisitin işe yaramaz," diye bildirdi İngiliz kaygısız bir otorite ile. "Apandisitin ayvayı yemişse onu hemen alırız ve hiç zaman kaybetmeden aktif göreve dönebilirsin. Ama bize karaciğer şikayeti ile gelirsen, bizi haftalar boyunca kandırabilirsin. Karaciğer bizim için kocaman, çirkin bir sırlar odasıdır, anlıyor musun. Ciğer yemişsen ne demek istediğimi anlayabilirsin. Bugün, karaciğerin var olduğundan oldukça eminiz ve yapması gerektiği şeyi yaptığı sırada ne yaptığı hakkında oldukça iyi bir fikrimiz var. Bunun ötesini, gerçekten bilmiyoruz. Hem, bir karaciğer nedir ki? Örneğin benim babam karaciğer kanserinden öldü ve öldüğü güne kadar

hayatı boyunca bir kez bile hastalanmadı. Hiç acı çekmedi. Bir açıdan bu çok kötüydü, çünkü babamdan nefret ederdim. Odipus kompleksi, bilirsin."

"Bir İngiliz doktorunun burada ne işi var?" diye sordu Yos-sarian.

Subay güldü. "Yann sabah görüştüğümüzde her şeyi anlatırım sana. Ve zatürreeden ölmeden önce şu aptal buz torbasını da at."

Yossarian adamı bir daha görmedi. Hastanedeki tüm doktorların iyi tarafı buydu işte; hiçbirini asla ikinci kez görmüyordu. Doktorlar geliyor, gidiyor, ve basitçe ortadan kayboluveriyorlar-dı. Ertesi gün, İngiliz stajyerin yerme, daha önce hiç görmediği bir grup doktor geldi ve apandisitini sordu.

"Apandisitimde sorun yok," dedi Yossarian. "Dünkü doktor sorunun karaciğerimde olduğunu söyledi."

"Belki sorun karaciğeridir," diye yanıt verdi grubun başındaki beyaz saçlı subay. "Kan sayımı ne gösteriyor?"

"Kan sayımı almadık."

"Hemen kan sayımı alınsın. Onun durumundaki bir hastada riske girmeye cesaret edemeyiz. Ölmesi ihtimaline karşın kendimizi savunmak için önlem almalıyız." Klipsli yazı altlığına not aldı ve Yossarian'a hitap etti. "Bu arada, buz torbasını üzerinde tut. Çok önemli." "Buz torbam yok."

"Eh, bul o zaman. Buralarda bir yerde bir buz torbası olmalı. Ve ağrı dayanılmaz hale geldiğinde birilerine haber ver."

On günün sonunda, yeni bir grup doktor Yossarian'a kötü haberi getirdi; tamamen sağlıklıydı ve çıkması gerekiyordu. Tam zamanında, karşı sıradaki yataklardan birinde yatan, her şeyi iki kere görmeye başlamış bir hasta tarafından kurtarıldı. Hasta hiçbir uyarı vermeden yatağında doğrulup oturdu ve bağırdı,

"Her şeyi iki kere görüyorum!"

Bir hemşire çığlık attı, bir emir eri bayıldı. Her yönden koşarak doktorlar geldi, iğneler, ışıklar, tüpler, lastik tokmaklar ve titreşen metal çatallar getirdiler. Tekerlekli, karmaşık aletler sürüklediler. Çevrede herkese yetecek kadar hasta yoktu ve uzmanlar sinir bozukluğu içinde sıra oldular, ön sıralardaki meslektaşlarına acele etmelerini ve başkalarına da fırsat tanımalarını söyleyerek terslendiler. Geniş alınlı, baga çerçeveli gözlüklü bir albay hemen teşhis koydu.

"Menenjit bu," diye seslendi duygudaşlıkla, diğerlerim kış-kışlayarak. "Tanrı biliyor ya, bunu düşünmek için en ufak bir sebep bile yok."

"O zaman neden menenjiti seçtin?" diye sordu bir binbaşı, kendinden emin bir gülüşle. "Neden, mesela, akut böbrek iltihabı demiyoruz?"

"Çünkü ben menenjit uzmanıyım, sebebi bu işte, akut böbrek iltihabı uzmanı değilim," diye terslendi albay. "Ve siz böb-rekçi kuşlara savaşmadan teslim etmeyeceğim onu. Buraya ilk ben geldim."

Sonunda, doktorların hepsi hemfikir oldu. Her şeyi iki kere gören askerin sorunun ne olduğuna dair en ufak fikirlerinin olmadığı konusunda anlaştılar ve onu koğuştan alıp koridorda bir oda ya götürüp koğuştaki herkesi on dört gün karantinada tuttular.

Yossarian hastanedeyken hiçbir olay çıkmadan Şükran Günü geldi ve geçti. Tek kötü tarafı, akşam yemeğinde verdikleri hindiydi ve o bile oldukça iyiydi. Gördüğü en mantıklı Şükran Günü'ydü ve gelecekteki bütün Şükran Günlerini hastaneye sığınarak geçireceğine yemin etti. Hemen, ertesi sene yeminini bozdu ve tatili bir otel odasında, Teğmen Scheisskopfun kansı ile entelektüel sohbetler ederek geçirdi. Bu önemli olay için Teğmen Scheisskopfun kansı, Dori Duzin künyesini[72] takmış, Şükran Günü konusunda müstehzi ve duyarsız olduğu için Yossariaria tumturaklı bir söylev çekmişti. Halbuki kendisi de en az Yossarian kadar inançsızdı.

72) Dog (ag; metal kimlik kolyesi, köpeklerin kimlik künyelerini hatırlatır, başka bilgilerin yanı sıra kan grubunu da içerir, (en.)

"Muhtelemelen en az senin kadar iyi bir ateistimdir," dedi böbürlenerek. "Ama ben bile şükran duymamız gereken bir sürü şey olduğunu ve bunu göstermekten utanmamamız gerektiğini hissediyorum."

"Şükran duymam gereken tek bir şey söyle," diye meydan okudu Yossarian ona ilgisizce.

"Şey..." Teğmen Scheisskopfun karısı bir an durdu ve kuşkuyla düşünüp taşındı. "Ben."

"Ah, hadi ama," diye alay etti Yossarian.

Kadın şaşkınlık içinde kaşlarını kaldırdı. "Benim için şükran duymuyor musun?" diye sordu. Sinirli sinirli kaşlarını çattı. Gururu incinmişti. "Seninle yatmam gerekmiyor, biliyorsun," dedi soğuk bir vakarla. "Kocamın, sırf biraz daha heyecan için kumandan subaylarının karısı ile yatmaktan çok mutlu olacak koca bir birlik dolusu havacılık okulu öğrencisi var."

Yossarian konuyu değiştirmeye karar verdi. "Konuyu değiştiriyorsun," diye işaret etti diplomatik bir tavırla. "İddiaya girerim, senin bulacağın, şükran duyulması gereken her şeye karşılık, beni mutsuz eden iki şey bulabilirim."

"Benimle yatabildiğin için şükran duy," diye ısrar etti kadın.

"Duyuyorum, şekerim. Ama aynı zamanda Dori Duz'la bir kez daha yalamadığım için oldukça mutsuzum. Ya da kısa ömrüm boyunca görüp isteyeceğim ve bir kez bile yalamayacağım yüzlerce diğer kız ve kadınla."

"Sağlıklı olduğun için şükran duy."

"Asıl sen, her zaman sağlıklı kalmayacağın için mutsuz ol."

"Hayatta olduğun için şükran duy." "

"Öleceğin için *öfkelen"*

"Her şey çok daha kötü olabilirdi," diye haykırdı kadın. "Hepsi çok daha iyi olabilirdi," diye yanıt verdi Yossarian hararetle.

"Mutsuz olunacak, yalnızca birer şey söylüyorsun," diye itiraz etti kadın. "İkişer tane bulabileceğini söylemiştin."

"Bir de bana Tanrı'nın gizemli şekillerde çalıştığını söylerler," diye devam etti Yossarian, kadının itirazını bastırarak. "Bunda gizemli olan hiçbir taraf yok. Tanrı çalışmıyor. Oyun oynuyor. Ya da, bizi unuttu. İnsanların konuşup durduğu Tanrı bu işte -köylü bir hödük, beceriksiz, sakar, beyinsiz, kendini beğenmiş, kaba bir taşralı. Güzel Tanrım, İlahi yaratım sistemine balgam ve diş çürüğü gibi kavramları dahil etmeyi gerekli bulan bir Yüce Varlık'a ne kadar saygı duyabilirsin ki? Tanrı aşkına, yaşlı insanları bağırsak hareketlerini kontrol etme şansından yoksun bırakırken O'nun o çarpık, kötücül, pis zihninden ne geçiyordu acaba? Neden acı denen şeyi yarattı ki?"

"Acı mı?" Teğmen Scheisskopfun karısı sözcüğün üzerine zaferle atladı. "Acı faydalı bir semptomdur. Acı, bedenimizin tehlike altında olduğuna dair bizi uyaran bir işarettir."

"Peki tehlikeleri kim yarattı?" diye sordu Yossarian. Ve acı acı güldü. "Ah, bize acı verirken pek de merhametli davrandı! Bizi uyarmak için bir kapı zili, ya da semavi korolarından birini neden kullanamadı? Ya da herkesin alnında, mavi ve kırmızı neon ışıklarından bir sistem? Kazandığı parayı hakeden her müzik kutusu üreticisi becerebilirdi bunun. O neden yapamadı?"

"Alınlarının ortasında kırmızı neon ışıkları ile dolaşırken insanlar gerçekten aptal görünürdü."

"Acı içinde kıvranırken, morfinle sersemlemişken çok güzel görünüyorlar, değil mi? Ne muazzam, ölümsüz bir beceriksiz! İşini doğru düzgün yapmak

için sahip olduğu fırsatları ve gücü düşün. Bir de yarattığı çirkin, aptal, küçük utanç abidesine bak. Tam anlamıyla sersemletici bir beceriksizliğe sahip O. Hiç maaş bordrosu görmediği aşikar. Kendine saygısı olan hiçbir işadamı, nakliyat memuru olarak bile işe almaz O'nu!"

Teğmen Scheisskopf un karısı inanmazlıkla bembeyaz olmuş, dehşet içinde iri iri açılmış gözlerle ona bakıyordu. "O'nun hakkında bu şekilde konuşmasan iyi olur, hayatım," diye uyardı onu paylarcasına, alçak ve düşmanca bir sesle. "Seni cezalandırabilir."

"Yeterince cezalandırmıyor mu zaten?" diye hırladı Yossari-an kızgınlıkla. "Biliyorsun, bu işin O'nun yanına kâr kalmasına izin vermemeliyiz. Ah, hayır, bizim için yarattığı acılardan, ceza almadan kurtulmasına izin vermemeliyiz. Bir gün ödeteceğim O'na. Ne zaman ödeteceğimi biliyorum. Mahşer Günü'nde. Evet, işte o gün uzanıp o küçük hödüğü ensesinden yakalayabilecek kadar yaklaşacağım ona, ve..."

"Kes şunu! Kes şunu!" diye çığlık attı Teğmen Scheiss-kopfun karısı aniden ve iki yumruğunu etkisizce Yossarianin kafasına indirmeye başladı. "Kes şunu!"

Kadın, kadınsı bir öfke içinde birkaç saniye boyunca onu yumruklarken Yossarian koluyla kendini korudu, sonra onu kararlılıkla bileklerinden yakalayıp nazikçe yatmaya zorladı. "Neden bu kadar kızıyorsun ki?" diye sordu şaşkınlık ve tövbekar bir neşeyle. "Tanrı'ya inanmadığını sanıyordum."

"İnanmıyorum," diye ağladı kadın, şiddetle gözyaşlarına boğularak. "Ama benim inanmadığım Tanrı iyi, adil, merhametli bir Tanrı. Senin anlattığın gibi kötü ve aptal bir Tanrı değil."

Yossarian bir kahkaha attı ve kadını bıraktı. "Aramızda biraz dinsel özgürlük olsun," diye önerdi nazikçe. "Sen istediğin Tanrı'ya inanma, ben de kendi istediğim Tanrı'ya inanmayayım. Anlaştık mı?"

. Bu, hatırladığı en mantıksız Şükran Günüydü ve düşünceleri özlemle bir önceki sene, hastanede geçirdiği on dört günlük, dingin karantina süresine dönüyordu; ama o güzel günler bile trajedi ile sona ermişti: karantina süresi sona erdiğinde Yossari-anin sağlığı hâlâ yerindeydi ve ona hastaneden çıkıp savaşa katılabileceğini söylemişlerdi. Yossanan kötü haberi aldığında yatakta doğrulup oturdu ve bağırdı, "Her şeyi iki kere görüyorum!"

Koğuşta yine kıyamet koptu. Her yönden koşarak uzmanlar geldi ve onu öyle sıkı bir inceleme halkasına aldılar ki muhtelif burunların üfürdügü nemli havayı vücudunun muhtelif yerlerinde hissedebiliyordu. Minik ışık huzmeleri ile gözlerine ve kulak-larına baktılar, lastik çekiçler ve titreşen çatallarla bacaklarına ve ayaklarına saldırdılar, damarlarından kan aldılar, ellerine geçen her şeyi görüş alanına tutup, görüp görmediğini sordular.

Bu doktor grubunun başı olan vakur, ilgili beyefendi tek parmağını Yossarianin tam önünde kaldırdı ve sordu, "Kaç parmak görüyorsun?"

"İki," dedi Yossarian.

"Şimdi kaç parmak görüyorsun?" diye sordu doktor, iki parmağını kaldırarak.

"İki," dedi Yossarian.

"Peki şimdi?" diye sordu doktor, hiç parmak kaldırmayarak. "İki," dedi Yossarian.

Doktorun yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı. "Tanrım, adam haklı," diye bildirdi sevinçle. *"Gerçekten* de her şeyi iki kez görüyor."

Yossariani sedye ile, her şeyi iki kere gören diğer askerin odasına götürdüler ve koğuştaki diğer herkesi on dört günlük karantinaya aldılar.

"Ben her şeyi iki kere görüyorum!" diye bağırdı her şeyi iki kere gören asker, Yossariani içeri getirdikleri zaman.

"Ben her şeyi iki kere görüyorum!" diye bağırarak karşılık verdi Yossarian yüksek sesle, gizlice göz kırparak.

"Duvarlar! Duvarlar!" diye haykırdı diğer asker. "Duvarları geri çekin!"

"Duvarlar! Duvarlar!" diye haykırdı Yossarian. "Duvarları geri çekin!"

Doktorlardan biri duvarı itermiş gibi yaptı. "Bu kadar yeter mi?"

Her şeyi iki kere gören asker zayıfça başını salladı ve yatağına gömüldü. Yossarian da, yetenekli oda arkadaşını büyük bir alçakgönüllülük ve hayranlık içinde süzerek, zayıfça başım salladı. Bir üstadın huzurunda olduğunu biliyordu. Yetenekli oda arkadaşının izlenmesi ve örnek alınması gereken biri olduğu açıktı. Geceleyin, yetenekli oda arkadaşı öldü ve Yossarian onu bu kadar örnek almanın yeterli olduğuna karar verdi.

"Her şeyi bir kere görüyorum!" diye haykırdı çabucak.

Yeni bir grup uzman koşarak yatağının başına gittiler ve bunun doğru olup olmadığına baktılar.

"Kaç parmak görüyorsun?" diye sordu grubun başı, bir parmak kaldırarak.

"Bir."

Doktor iki parmak kaldırdı. "Şimdi kaç parmak görüyorsun?"

"Bir."

Doktor on parmak kaldırdı. "Şimdi kaç tane?" "Bir."

Doktor şaşkınlık içinde diğer doktorlara döndü. "Gerçekten de her şeyi bir kere görüyor!" diye bağırdı. "Onu iyileştirdik."

"Hem de tam zamanında," diye bildirdi uzun boylu, torpil şekilli, canayakm, kahverengi sakallarını traş etmemiş, gömlek cebinde bir paket sigara taşıyan, sigaraların birini söndürmeden diğerini yakan doktor. Sonra Yossarian adamla yalnız kaldı. Doktor aldırış etmeden duvara yaslandı. "Seni görmek isteyen bazı akrabalar var. Ah, endişelenme," diye ekledi gülerek. "Senin akrabaların değil. Ölen herifin annesi, babası ve ağabeyi. Ölüm döşeğinde bir asker görmek için ta New York'tan gelmişler ve elimizdeki en uygun adam da sensin."

"Sen neden bahsediyorsun?" diye sordu Yossarian kuşkuyla. "Ben ölüm döşeğinde değilim."

"Elbette ölüm döşeğindesin. Hepimiz yavaş yavaş ölüyoruz. Hepimizin sonu ne sanıyorsun?"

"Beni görmeye gelmediler ki," diye itiraz etti Yossarian. "Onlar oğullarını görmeye geldiler."

"Elimizde ne varsa onunla yetinmeleri gerekecek. Bizi ilgilendirdiği kadarıyla, ölüm döşeğindeki bir asker diğerinden farklı değildir. Bir bılimadamı için, ölüm döşeğindeki tüm askerler eşittir. Sana bir önerim var. Bırak içeri girsinler ve birkaç dakika baksınlar sana. Ben de, karaciğerindeki semptomlar konusunda yalan söylediğim kimseye söylemeyeyım."

Yossarian adamdan biraz uzaklaştı. "Bunu biliyor muydun?"

"Elbette biliyorum. Birazcık bile güvenmiyor musun bize?" Doktor sevimli sevimli güldü ve bir sigara daha yaktı. "Her fırsatta hemşirelerin memelerini sıkar durursan insanları karaciğerinin rahatsız olduğuna nasıl inandırabilirsin? İnsanlan karaci gerinin rahatsız olduğuna inandırmak istiyorsan cinsellikten vazgeçeceksin."

"Sırf hayatta kalmak için bu kadar büyük bedel ödenir mi? Numara yaptığımı biliyorsan neden ele vermedin beni?"

"Neden ele verecekmişim ki?" diye sordu doktor şaşkınlıkla. "Hepimiz bu illüzyon gösterisinde beraberiz. Hayatta kalma yolunda bir suç ortağına el uzatmaya her zaman gönüllüyüm. O da benim için aynısını yaparsa, elbette. Bu insanlar uzak yoldan geldi, onları hayal kırıklığına uğratmak istemem. Yaşlı insanlar karşısında duygusallaşırım."

"Ama onlar kendi oğullarını görmek için geldiler."

"Çok geç geldiler. Belki farkı anlamazlar bile."

"Ya ağlamaya başlarlarsa?"

"Muhtemelen ağlamaya başlayacaklardır. Gelmelerinin bir sebebi de bu. Ben kapının dışından dinlerim ve durum güçleşir-se araya girerim."

"Bütün bunlar bana biraz delice geldi," dedi Yossarian. "Hem, neden ogullarının ölmesini izlemek istiyorlarmış ki?"

"Bunu anlamayı hiç başaramadım," diye itiraf etti doktor, "ama hep gelirler. Ee, ne diyorsun? Tek yapman gereken birkaç dakika orada uzanmak ve birazcık ölmek. Çok şey mi istiyorum?"

"Tamam," diyerek pes etti Yossarian. "Yalnızca birkaç dakikalığına. Ve dışarıda beklemeye söz vereceksin." Rolüne ısınmıştı. "Söylesene, neden daha etkili olsun diye gaz beziyle sarmıyorsun beni?"

"Bu muhteşem bir fikir," dedi doktor.

Yossariani gazlı bezle sardılar. Orada çalışan emir erlerinden bir ekip iki pencereye sarımsı kahverengi güneşlikler takıp odayı sıkıcı gölgelere boğmak için güneşlikleri kapattılar. Yossarian çiçek getirilmesini önerdi ve doktor güçlü, mide bulandırıcı kokulan olan iki küçük, solmaya yüz tutmuş çiçek buketi bulması için bir emir eri gönderdi. Her şey düzenlendiğinde, Yossari-ani yatağa yatırdılar. Sonra ziyaretçileri içeri aldılar.

Ziyaretçiler davetsiz misafirlermiş gibi kararsızca içeri girdiler, özür dilemesine, uysallıkla bakarak ayak uçlarına basa basa yürüdüler. İlk önce yaslı anne ve baba, sonra geniş göğüslü, dik bakışlı bir denizci olan ağabey girdi. Adam ve kadın, herkesin bildiği, şu duvara asılan evlilik yıldönümü resimlerinden fırlamış gibi, yanyana, gergin gergin girdiler odaya. İkisi de kısa boylu, yıpranmış, gururlu tiplerdi. Demirden ve eski, koyu renk kumaştan yapılmış gibiydiler. Kadının uzun, düşünceli, kahverengi, oval bir yüzü, ortadan dimdik bir çizgi ile ayrılmış ve sıkı sıkı arkaya taranmış, grileşmeye yüz tutmuş, kaba, süssüz saçlan vardı. Ağzı öfkeli ve üzüntülüydü, çizgili dudaklarını birbirine bastırmıştı. Baba, üzerine çok dar gelen, vatkalı omuzları olan kruvaze ceketli takım elbise içinde dimdik ve tuhaf duruyordu. Kısa boylu, geniş ve kaslıydı, ve kırışık yüzünde

muhteşem bir biçimde kıvrılmış, gümüş rengi bıyıklan vardı. Gözleri kırışık ve yaşlıydı ve siyah fötr şapkasının siperini adaleli, işçi elleriyle geniş Mapalarının önünde tutarak mahçup mahçup dururken son derece huzursuz görünüyordu. Fakirlik ve çok çalışmak, ikisini de adaletsizce yıpratmıştı. Ağabey kavga arar gibiydi. Yuvarlak, beyaz şapkasını küstah bir tavırla yan yatırmış, yumruklarını sıkmıştı. Odadaki her şeye incinmiş bir saldırganlıkla, dik dik bakıyordu.

Üçü çekinerek yaklaştılar. Dikkat çekmemeye çalışan, kasvetli bir grup halinde, birbirlerine sokuluyorlar, hemen hemen aynı anda adım atıyorlardı. Sonunda yatağın yanına vardılar ve Yossarian'a bakmaya başladılar. Sonsuza dek sürecekmiş gibi gelen korkunç, acı verici bir sessizlik oldu. Sonunda Yossarian daha fazla dayanamadı ve boğazını temizledi. Sonunda yaşlı adam konuştu.

"Kötü görünüyor," dedi. "Hasta da ondan, baba."

"Giuseppe," dedi, sandalyeye oturmuş, damarlı ellerini kucağında kavuşturmuş olan anne. "Adım Yossarian," dedi Yossarıan.

"Adı Yossarian, anne. Yossarian, beni tanımadın mı? Ben ağabeyin John. Kim olduğumu bilmiyor musun?"

"Elbette biliyorum. Sen benim ağabeyim John'sun."

"Beni tanıdı! Baba, kim olduğumu biliyor. Yossarian, babam da burada. Babama merhaba de."

"Merhaba, baba," dedi Yossarian.

"Merhaba, Giuseppe."

"Adı Yossarian, baba."

"Bu kötü görünüşü beni mahvediyor," dedi baba.

"Çünkü çok hasta, baba. Doktor öleceğini söylüyor."

"Doktora inansam mı, inanmasam mı, bilemedim," dedi baba. "O heriflerin ne kadar sahtekar olduğunu bilirsin."

"Giuseppe," dedi anne yine, sessiz ızdırap dolu yumuşak, kırık bir sesle.

"Adı Yossarian, anne. Artık annemin hafızası çok iyi değil. Sana burada iyi bakıyorlar mı, evlat? Sana iyi davranıyorlar mı?" "Bayağı iyi," dedi Yossarian.

"Güzel. Seni itip kakmalarına izin verme. İtalyan olsan bile, sen de buradaki herkes kadar değerlisin. Senin de hakların var."

Yossarian irkildi ve ağabeyi John'a bakmak zorunda kalmamak için gözlerini yumdu. Kendini hasta hissetmeye başlamıştı.

"Simdi baksana, ne kadar kötü görünüyor," diye yorum yaptı baba.

"Giuseppe," dedi anne.

"Anne, adı Yossarian," diye sözünü kesti ağabey sabırsızca. "Hatırlayamıyor musun."

"Sorun değil," diye araya girdi Yossarıan. "İstiyorsa bana Giuseppe diyebilir."

"Giuseppe," dedi kadın ona.

"Endişelenme, Yossarian," dedi ağabey. "Her şey yoluna girecek."

"Endişelenme, anne," dedi Yossarian. "Her şey yoluna girecek."

"Rahiple görüştün mü?" diye sordu ağabey. "Evet," diye yalan söyledi Yossarian, yine irkilerek. "Güzel," dedi ağabey. "Hakettigin her şeyi aldığın sürece. Ta New York'tan geldik. Zamanında varamamaktan korkuyorduk." "Ne için zamanında?" "Ölmeden seni görmek için." "Ne fark eder ki?" "Yalnız ölmeni istemedik." "Ne fark eder ki?"

"Sayıklıyor," dedi ağabey. "Aynı şeyi tekrarlayıp duruyor."

"Bu gerçekten çok tuhaf," diye yanıt verdi yaşlı adam. "Bunca zamandır adının Giuseppe olduğunu sanıyordum ve şimdi adının Yossarian olduğunu öğreniyorum. Bu gerçekten çok tuhaf."

"Anne, ona kendini iyi hissettir," diye uyardı ağabey. "Onu neşelendirecek bir şey söyle."

"Giuseppe."

"Giuseppe değil, anne. Yossarian."

"Ne fark eder ki?" diye yanıt verdi anne aynı yaslı sesle, başını kaldırmadan. "O ölüyor."

Şişmiş gözleri yaşlarla doldu ve kadın, elleri kucağında ölü pervaneler gibi yatarken, sandalyesinde ileri geri sallanarak ağlamaya başladı. Yossarian kadının feryat etmeye başlamasından korktu. Baba ve ağabey de ağlamaya başladılar. Yossarian aniden hepsinin neden ağladığını hatırladı ve o da ağlamaya başla dı. Yossarianin daha önce hiç görmediği bir doktor odaya girdi ve ziyaretçilere nazikçe gitmeleri gerektiğini söyledi. Baba veda etmek için sırtını dikleştirdi.

"Giuseppe," diye başladı."

"Yossarian," diye düzeltti oğlu.

"Yossarian," dedi baba.

"Giuseppe," diye düzeltti Yossarian.

"Yakında öleceksin."

Yossarian tekrar ağlamaya başladı. Doktor odanın arkasından pis pis baktı ve Yossarian kendini ağlamayı kesmeye zorladı.

Baba başını kaldırmadan, ciddi bir sesle devam etti. "Yukarı-dakiyle konuştuğunda," dedi, "benim adıma O'na bir şey söylemeni istiyorum. O'na de ki, genç insanların ölmesi doğru değil. Gerçekten söylüyorum. O'na de ki, mutlaka öleceklerse, yaşlandıklarında ölmeleri gerek. O'na bunu

söylemeni istiyorum. Bunun doğru olmadığını O'nun bildiğini sanmıyorum, çünkü O'nun iyi olması gerekiyor ve bu iş çok uzun zamandır böyle. Tamam mı?"

"Ve kimsenin seni itip kakmasına izin verme," diye tavsiyede bulundu ağabey. "İtalyan olsan bile, sen de cennetteki herkes kadar değerlisin."

"Sıkı giyin," dedi anne. Bir şeyler biliyor gibiydi.

ALBAY CATHCART

Albay Cathcart otuz altı yaşında, kurnaz, başarılı, savsak, mutsuz bir adamdı. Sallana sallana yürür,£eneral olmak isterdi. Atılgan ve keyifsiz, atik ve kederliydi. Kendinden hoşnut ve güvensizdi, üstlerinin dikkatlerini üzerine çekmek için giriştiği manevralarda cüretkar, çevirdiği entrikaların geri tepmesi endişesiyle korkaktı. Yakışıklı ve itici, kabadayı, iri yapılı, kibirli bir adamdı. Durmaksızın şişmanlıyor, kronik evham krizlerinin pençesinde ızdırap çekiyordu. Albay Cathcart kibirliydi, çünkü daha otuz altı yaşında olmasına rağmen muharebe kumanda eden bir albaydı; ve Albay Cathcart mutsuzdu, çünkü daha otuz altı yaşında olmasına rağmen albay olmuştu bile.

Albay Cathcart mutlak kavramlara karşıydı. Kendi ilerleyişini ancak başkalarınınki ile karşılaştırarak ölçebilirdi ve onun mükemmellik anlayışı kendi yaşındaki adamların yaptığı şeyleri en az onlar kadar, hattâ daha da iyi yapmaktı. Onun yaşında ya da daha büyük olmalarına rağmen binbaşı rütbesini bile elde edememiş binlerce adam olması, Albay Cathcarti, kendi olağanüstü değeri hakkında, züppece bir zevkle canlandıran bir gerçekti. Diğer yandan, kendi yaşında ya da daha küçük olmalarına rağmen şimdiden general olmuş adamlar olduğu gerçeği ise onu ızdırap verici bir başarısızlık hissine boğuyor, Aç Joe'nun kinden de yoğun, dindirilemez bir endişe ile tırnaklarını kemirmesine sebep oluyordu.

Albay Cathcart çok iri yarı, asık suratlı, geniş omuzlu bir adamdı. Kısacık kesilmiş siyah, kıvırcık saçlarının uçları grileş-meye yüz tutmuştu. Grup'unun komutasını almak üzere Pıano-sa'ya gelmeden önce süslü bir sigaralık almıştı. Sigaralığı her fırsatta, gösterişli tavırlarla sergilerdi, ve onu ustalıkla kullanmayı öğrenmişti. Farkında olmadan, sigaralıkla sigara içmek konusunda içinde derin bir yetenek olduğunu keşfetmişti. Bildiği

kadarıyla, koca Akdeniz harekat alanında bulunan tek sigaralık buydu ve bu düşünce onu hem mutlu ediyor hem de ona huzursuzluk veriyordu. General Peckem kadar zarif ve entelektüel birinin sigaralık kullanarak sigara içmesini onayladığından kuşkusu yoktu, ama ikisi nadiren görüşüyorlardı, ki bunun bir açıdan çok talihli bir şey olduğunu fark etmişti Albay Cathcart rahatlayarak, çünkü General Peckem sigaralığını hiç onaylamayabilirdi. Albay Cathcart bu tür kuruntulara kapıldığı zaman hıçkırıklarını bastırır, lanet şeyi fırlatıp atmak isterdi ama sigaralığın onun erkeksi, savaşçı fiziğine yüksek bir incelikli kahramanlık cilası kattığı, böylece rekabet halinde olduğu, Amerikan Or-dusu'ndaki tüm diğer albayların karşısında ona göz kamaştırıcı bir avantaj sağladığı gibi sarsılmaz bir inançla kendini tutardı. Ama, nasıl emin olabilirdi?

Bu açıdan Albay Cathcart yorulmak bilmez bir adamdı; çalışkan, hararetli, adanmış bir askeri taktikçi, kendi kendim muzaffer etmek için gece gündüz hesap yapan biri. Albay Cathcart kendi kendinin lahitiydi, cesur ve yanılmaz bir diplomat, kaçırdığı her tür fırsat için tiksinti içinde kendi kendini azarlayan, yaptığı bütün hatalar için üzüntüyle kendi kendini tekmeleyen biri. Gergin, sinirli, acılı ve kendini beğenmişti. Yarbay Korn'un onun adına keşfettiği her fırsatın üzerine domuz gibi atlayan, daha sonra, yüzleşmesi gerekebilecek sonuçları düşünerek terli bir çaresizlik içinde titreyen yiğit bir oportünistti. Açgözlülükle söylenti toplar, dedikodulara değer verirdi. İşittiği her habere inanır, hiçbirine itibar etmezdi. Her işarete karşı, daima tetikteydi; var olmayan ilişkilere ve durumlara karşı açıkgözlü ve duyarlıydı. Her zaman acınası bir şekilde neler olup bittiğini öğrenmeye çalışan, her sırra vakıf biriydi. Onun hayatta olduğundan bile haberi olmayan, mevki sahibi insanlar üzerinde bırakıp durduğu korkunç, geri çevrilemez izlenimler üzerine avunmaz bir şekilde, kara kara düşünen, övüngen, yılmaz bir zorbaydı.

Herkes ona zulmediyordu. Albay Cathcart, istikrarsız, hesapçı bir dünyada lehine ve aleyhine puanlarla, muazzam hayali başarılar ve felakete varan

hayali yenilgilerle, zekası sayesinde hayatta kalıyordu. Her saat ızdırap ile coşku arasında gidip geliyor, zaferlerinin ihtişamlarını fantastik bir biçimde çoğaltıyor, yenilgilerinin ciddiliğini trajik bir biçimde abartıyordu. Su uyur, Albay Cathcart uyumazdı. General Dreedle ya da General Pec-kemin gülümsedıgi, kaşlarını çattığı, ya da bunların ikisini de yapmadığı haberi kulağına geldiğinde, kabul edilebilir bir yorum bulana kadar rahat etmiyor, Yarbay Korn onu gevşemeye ve üzerinde durmamaya ikna edene kadar inatla homurdanıyordu.

Yarbay Korn, Albay Cathcartin sinirlerine dokunan sadık, vazgeçilmez bir müttefikti. Tasarladığı dahiyane hamleler yüzünden Yarbay Korn'a sonsuz bir minnet borcu hissediyor, daha sonra işe yaramayabileceklerini fark ettiği zaman öfkeye kapılıyordu. Albay Cathcart, kendini Yarbay Korn'a borçlu hissediyor, ona sinir oluyordu. İkisi birbirlerine çok yakındılar. Albay Cathcart, Yarbay Korn'un zekasını kıskanıyor, Yarbay Korn'un ondan on yaş büyük olmasına rağmen yalnızca yarbay olduğunu, Yarbay Korn'un özel üniversiteden değil, yalnızca bir devlet üniversitesinden mezun olduğunu kendi kendine sık sık hatırlatması gerekiyordu. Albay Cathcart kaderin ona, paha biçilmez bir yardımcı olarak Yarbay Korn gibi sıradan birini vermiş olmasına hayıflanıyordu. Bir devlet üniversitesinde eğitim görmüş birine bu kadar bağımlı olmak küçük düşürücüydü. İlla ki biri onun için vazgeçilmez olacaksa, diye yazıklanıyordu Albay Cathcart, zengin, donanımlı biri olabilirdi, iyi aileden gelen, Yarbay Korn'dan daha olgun olan ve Albay Cathcart in general olma arzusuna, Albay Cathcartin içten içe Yarbay Korn'un yaptığına inandığı gibi gaynciddi bir tavırla yaklaşmayan biri.

Albay Cathcart general olmayı öyle çılgınca istiyordu ki her şeyi denemeye razıydı, hattâ dini bile; ve görev uçuşu sayısını altmışa çıkardığı haftayı takip eden hafta, bir sabahın geç saatlerinde papazı ofisine çağırdı ve masasının üzerindeki *The Saturday Evening Post*[73] dergisine işaret etti. Albay haki gömleğinin önünü açmış, yumurta beyazı boynuna kadar uzanan sert, siyah kirli sakallarını sergiliyordu. Süngersi alt dudağını sarkıtmıştı.

Asla bronzlaşmayan tiplerdendi ve yanmamak için güneşten olabildiğince kaçınırdı. Albay papazdan bir baş uzun, iki kat genişti ve şişkin, ezici otoritesi karşısında papaz kendini kırılgan ve hastalıklı hissediyordu.

73) *The Saturday* Evening *Post,* ABD'de 1821-1969 arasında yayınlanan haftalık dergi. Döneminin popüler ve etkili bir dergısiydi (en.)

"Şuna bir bak, papaz," diye emretti Albay Cathcart, sigarasını sigaralığına sokup masasının arkasındaki döner sandalyeye rahatça yerleşerek. "Bana ne düşündüğünü söyle."

Papaz itaatkarca dergiye baktı ve İngiltere'deki Amerikan bombardıman grubu ile ilgili bir makale gördü. O grubun papazı, her görev uçuşundan önce, brifing odasında dua ediyordu. Albayın ona bağırmayacağını anlayınca papaz mutluluktan ağlayacaktı neredeyse. Subay gazinosundaki o fırtınalı gecede, Şef Beyaz Yarımyulaf Albay Moodus'un burnunu yumrukladığında General Dreedlein isteği üzerine Albay Cathcart papazı gazino dan attığından beri birbirleriyle hiç konuşmamışlardı. Papaz başta, önceki gece izin almadan subay gazinosuna gittiği için albayın onu azarlayacağından korkmuştu. Yossarian ve Dunbar beklenmedik bir biçimde ormandaki açıklıkta bulunan çadırına gelip papazı onlara katılmaya davet etmesi üzerine gazinoya gitmişti. Albay Cathcart'tan ürküyor olsa da, iki yeni dostunun düşünceli davetini reddetmektense onun hoşnutsuzluğunu çekme riskine girmeyi daha kolay bulmuştu. İki yeni dostu ile birkaç hafta önce, hastaneye yaptığı ziyaretlerden birinde tanışmıştı. İki adam, onu tuhaf bir tip olarak gören dokuzyüzden fazla subay ve erle samimi ilişkiler kurmasını gerektiren görevinin sayısız sosyal güçlüklerine karşı onu korumak için çok etkili bir biçimde çalışmışlardı.

Papaz gözlerini derginin sayfalarına dikti. Her fotoğrafı iki kez inceleyerek ve başlıkları dikkatle okuyarak albayın sorusuna vereceği

cevabı dilbilgisi kusursuz, eksiksiz bir cümle halinde aklından düzenledi, prova yaptı, defalarca düzeltti, ve sonunda yanıt verecek cesareti topladı.

"Her görev uçuşundan önce dua okumanın son derece ahlaki ve övgüye değer bir işlem olduğunu düşünüyorum," dedi çekinerek ve bekledi.

"Evet," dedi albay. "Ama benim bilmek istediğim şu: burada işe yarar mı sence?"

"Evet, efendim," diye yanıt verdi papaz, birkaç saniye sonra. "Yarayacağını düşünüyorum."

"O zaman bir denemek isterim." Albayin ağır, irmiksi yanaktan aniden hevesle pençe pençe kızardı. Ayağa kalktı ve heyecanla dolanmaya başladı. "İngiltere'deki bu adamlara ne kadar faydası dokunduğuna bir bak. Papazı her uçuştan önce dua eden albayın The *Saturday Evening* Posi'ta resmi çıkmış. Dualar onun işine yaramışsa, bizim işimize de yarayabilir. Belki biz de dua eder sek, *The Saturday Evening* Posi'ta benim de resmim çıkar."

Albay yine oturdu ve uzak bir gülümseme ile derin düşüncelere daldı. Papaz, ondan ne söylemesinin beklendiğini bilemiyordu. Uzun, solgun yüzünde dalgın bir ifade ile bakışlarını, duvar-ların dibinde duran, kırmızı erik domatesleri ile dolu kile sıralarına dikti. Vereceği yanıta yoğunlaşmış gibi yaptı. Bir süre sonra gerçekten de kırmızı erik domatesi dolu sıralarca kileye bakmakta olduğunu fark etti ve ağızlarına dek kırmızı erik domatesi ile dolu kilelerin bir grup kumandanının ofisinde ne işinin olduğunu öyle merak etti ki dua toplantıları meselesini tamamen unuttu. Sonunda Albay Cathcart dostcanlısı bir tavırla sordu:

"Biraz satın almak ister misin, Papaz? Yarbay Korn ile birlikte, tepelerde işlettiğimiz çiftlikten geldi. Sana toptan bir kile verebilirim."

"Ah, hayır, efendim. Sanmıyorum."

"Hiç sorun değil," diye temin etti albay onu cömertçe. "Almak zorunda değilsin. Milo üretebildiğimiz her şeyi kapmaya hazır. Bunlar daha dün

toplandı. Ne kadar sıkı ve olgun olduklarına bak. Tıpkı genç bir kızın göğüsleri gibi."

Papaz kızarınca albay hata yaptığını hemen anladı. Kaba yüzü kıpkırmızı kesildi ve utançla başını eğdi. Parmakları kocaman ve hantal geliyordu. Papaz olduğu için ve başka koşullar altında komik ve görgülü sayılacağından emin olduğu bir gözlemi kaba bir gafa çevirdiği için papazdan şiddetle nefret ediyordu. Düştükleri utanç verici durumdan ikisini de kurtaracak bir yol bulmaya çalıştı. Bunun yerine papazın yalnızca bir yüzbaşı olduğunu hatırladı, şok ve öfkeyle nefesi kesilerek hemen sırtını dikleştirdi. Onunla neredeyse aynı yaşta olmasına rağmen yalnızca bir yüzbaşı olan bir adam tarafından küçük düşürüldüğü düşüncesi üzerine yanakları öfkeyle gerildi. Gazapla papaza döndü. Yüzünde öylesine cani bir düşmanlık vardı ki papaz tit remeye başladı. Albay uzun, dik, kötücül, nefret dolu, sessiz bir bakışla, sadistçe cezalandırdı onu.

"Biz başka şeyden bahsediyorduk," diye hatırlattı papaza sonunda, keskin bir sesle. "Biz genç kızların sıkı, olgun göğüslerinden değil tamamen başka bir şeyden bahsediyorduk. Her görev uçuşundan önce brifing odasında dini ayin yapmaktan bahsediyorduk. Bunu yapmamamız için bir sebep var mı?"

"Hayır, efendim," diye mırıldandı papaz.

"O zaman bu akşamki uçuşta başlıyoruz." Albayin düşmanlığı, detaylarla ilgilenmeye başladığında yavaş yavaş yumuşadı. "Şimdi, ne tür dualar edeceğimizi bol bol düşünmeni istiyorum. Ağır ya da hüzünlü bir şeyler istemiyorum. Hafif ve canlı olsun, çocukların toplantıdan çıkarken çok iyi hissetmelerini sağlayacak bir şey. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Şu Tanrının Krallığı ya da Ölüm Vadisi saçmalıklarını istemiyorum. Hepsi - çok olumsuz. Neden yüzünü ekşitiyorsun öyle?"

"Özür dilerim, efendim," diye kekeledi papaz. "Siz bunu söylerken benim aklımda Yirmi üçüncü Mezmur vardı."

"O nasıl bir şey?"

"Bahsettiğiniz oydu, efendim. 'İsa bizim çobanımızdır; ben..."

"İşte bahsettiğim de *bu*. İptal. Elinde başka ne var?"

" 'Kurtar beni, Ey Tanrım; çünkü sular yükseliyor...'"

"Su, mu yok," diye karar verdi albay, izmaritini fırçalanmış pirinçten küllüğüne atıp sigaralığına üfleyerek. "Neden müzikal bir şey denemiyoruz? Sögütlerdeki arplere ne dersin?"

"Onda da Babil ırmakları var, efendim," diye yanıt verdi papaz. "'... orada oturduk, ve Siyon'u hatırladığımızda ağladık.'"

"Siyon mu? Bunu hemen unutalım. Nasıl geldik buraya, bilmek isterim. Sulardan, vadilerden ve Tanrı'dan uzak duran, mizahi bir şeyin yok mu? Elimden gelirse din konusundan tama men uzak durmak isterim."

Papaz af dilemesine baktı. "Özür dilerim, efendim, ama benim bildiğim tüm dualar oldukça ciddi ve en az bir yerde Tan-rı'ya atıfta bulunuyor."

"O zaman yeni dualar bulalım. Adamlar, Tanrı, ölüm ve Cennet hakkında vaazlar dinlemeye başlamadan da, onları gönderdiğim uçuşlar konusunda yeterince dırdır ediyorlar zaten. Neden daha olumlu bir yaklaşım denemiyoruz? Hepimiz iyi bir şey için dua edemez miyiz, örneğin, daha sıkı bir bombardıman düzeni için? Daha sıkı bir bombardıman düzeni için dua edemez miyiz?"

"Şey, evet, efendim, sanırım edebiliriz," diye yanıt verdi papaz duraksayarak. "istediğiniz tek şey buysa bana ihtiyacınız bile olmaz. Bunu kendiniz yapabilirsiniz."

"Yapabileceğimi biliyorum," diye karşılık verdi papaza aksi aksi. "Ama sen neden buradasın sence? Kendi yiyeceklerimi de satın alabilirim, ama bu Milo'nun işi ve bu yüzden her grup için alışveriş yapıyor işte. Senin işin de dualarda başı çekmek ve bundan sonra, her görev uçuşundan önce, daha sıkı bir bombardıman düzeni için dua ederken başı çekeceksin. Açıkça anlatabildim mi? Bence daha sıkı bir bombardıman düzeni gerçekten de dua

etmeye değer bir şey. General Peckem hepimizi başarılı bulacak. General Peckem, bombalar birbirine yakın patladığında hava fotoğraflarının çok daha güzel çıktığını düşünüyor."

"General Peckem mı, efendim?"

"Evet, öyle, papaz," diye yanıt verdi albay, papazın şaşkın bakışları karşısında babacan bir tavırla gülerek. "Bunun duyulmasını istemezdim ama öyle görünüyor ki sonunda General Dreedlein buradaki işi bitti ve yerini General Peckem alacak. Dürüst olmak gerekirse, bu beni hiç üzmeyecek. General Pec kem çok iyi bir adamdır ve onun komutası altındayken hepimizin çok daha iyi durumda olacağını düşünüyorum. Diğer yandan, bu asla olmayabilir de; ve yine General Dreedlein komutasında kalabiliriz. Dürüst olmak gerekirse, bu da beni hiç üzmez, çünkü General Dreedle da çok iyi bir adam, ve onun kumandası altındayken de çok daha iyi durumda olacağımızı düşünüyorum. Eminim bütün bunları kafan alıyordur, papaz, ikisinin de diğerini desteklediğim fikrine kapılmasını istemem." "Evet, efendim."

"Bu güzel," dedi albay, ve neşeyle ayağa kalktı. "Ama dedikodu yapmak bizi *The Saturday Everang Post'a* çıkartmıyor, değil mi papaz? Nasıl bir prosedür izleyebiliriz, bir bakalım. Aklıma gelmişken, papaz, zamanı gelmeden Yarbay Korn'a tek kelime etmek yok. Anladın mı?"

"Evet, efendim."

Albay Cathcart odanın ortasında, erik domatesi dolu kile sıraları ile çalışma masası ve ahşap sandalyeler arasında kalan dar koridorda düşünceli düşünceli, ileri geri yürümeye başladı. "Herhalde brifing tamamlanana kadar seni dışanda bekletmemiz gerekecek çünkü o sırada konuşulanlar gizlidir. Binbaşı Danby saatleri ayarlatırken seni içeri alabiliriz. Doğru zaman konusunda gizli bir şey olduğunu sanmıyorum. Toplantı programında sana bir buçuk dakika ayınrız. Bir buçuk dakika yeterli olur mu?"

"Evet, efendim. Buna odadaki ateistleri dışarı çıkarmak ve erleri içeri almak için gereken zaman dahil değilse."

Albay Cathcart olduğu yerde kalakaldı. "Hangi ateistler?" diye böğürdü kendini savunurcasma. Tavırları bir anda erdem ve kavgacı bir inkar tavrına dönüşmüştü. "Benim birliğimde ateist yoktur! Ateistlik yasalara aykm değil mi?"

"Hayır, efendim."

"Değil mi?" Albay şaşırmıştı. "O zaman Amerikalılara yakış mayan bir şey, değil mi?"

"Emin değilim, efendim," diye yanıt verdi papaz.

"Eh, ben eminim!" diye bildirdi albay. "Sırf bir avuç pis ateistin işine gelsin diye dini ayinlerimizin düzenini bozmayacağım. Onlara ayrıcalık tanımayacağım. Oldukları yerde kalıp bizlerle beraber dua edebilirler. Hem, bu erleri içeri almak da neyin nesi? Onların orada ne işi var?"

Papazın yüzü kızardı. "Özür dilerim, efendim. Yalnızca, onlar da aynı uçuşlarda yer alacağından, erlerin de orada bulunmasını isteyeceğinizi düşündüm."

"Eh, istemiyorum. Onların da kendilerine ait bir Tanrıları ve bir papazları var, öyle değil mi?"

"Hayır, efendim."

"Sen neden bahsediyorsun? Yani onlar da bizimkiyle aynı Tann'ya mı dua ediyorlar?" "Evet, efendim." "Ve O da dinliyor, öyle mi?" "Sanırım öyle, efendim."

"Ha siktir," diye yorum yaptı albay, şaşkın bir neşeyle kendi kendine hırladı. Bir an sonra, aniden neşesini kaybetti ve elini endişe içinde kısa, siyah, kırlaşmaya yüz tutmuş saçlarına attı. "Sence erleri içeri almak iyi bir fikir mi gerçekten?" diye sordu endişeyle.

"Doğru olanın bu olduğunu düşünüyorum, efendim."

"Ben onları almamayı tercih ederim," diye sır verdi albay ve ilen geri yürürken parmaklarını kıtlatmaya başladı. "Ah, beni yanlış anlama, papaz. Erlerin pis, sıradan ve aşağılık olduğunu düşündüğümden değil. Yalnız, yeterince yerimiz yok. Ama dürüst olmak gerekirse, subayların ve erlerin brifing odasında kaynaşmamasını tercih ederim. Görev uçuşları sırasında birbirlerini yeterince görüyorlar, bana göre. En iyi arkadaşlarım erlerden dir, anhyorsundur, ama bana ancak bu kadar yaklaşmalarına izin veriyorum. Dürüstçe söyle, kız kardeşinin bir erat sınıfından biriyle evlenmesini istemezdin, değil mi?"

"Kız kardeşim erat sınıfından biri, efendim," diye yanıt verdi papaz.

Albay yine yerinde kalakaldı ve makaraya alınmadığından emin olmak için keskin gözlerle papazı süzdü. "Bu yorumla ne demek istedin peki, papaz? Komik olmaya mı çalışıyorsun?"

"Ah, hayır, efendim," diye açıklamaya çalıştı papaz, büyük bir huzursuzlukla. "Deniz Kuvvetleri'nde başçavuştur."

Albay papazdan hiç hoşlamamıştı zaten, şimdi ondan tiksiniyor, ona hiç güvenmiyordu. Keskin bir tehlike seziyordu ve papazın da mı onun aleyhine entrika çevirdiğim, papazın suskun, etkileyici olmayan tavırlarının aslında, derinden derine şeytani, vicdansız, alev alev yanan bir hırsı perdeleyen kötücül bir maske mi olduğunu merak ediyordu. Papazda tuhaf bir şey vardı ve albay ne olduğunu hemen anladı. Papaz gergin gergin hazırolda bekliyordu, çünkü albay ona rahat demeyi unutmuştu. Bırak öyle kalsın, diye karar verdi albay intikamla, unutkanlık ettiğini kabullenmekten kaynaklanacak vakar kaybına karşı kendini korumak ve papaza kimin patron olduğunu göstermek için.

Albay Cathcart büyülenmiş gibi, devasa, donuk bakışlarla, sıkkın sıkkın düşünerek pencereye gitti. Erlerin her zaman tehlikeli olduğuna karar verdi. Yaslı gözlerle, karargahındaki subaylar için yapılmasını emrettiği skeet atışı

alanına baktı, ve General Dreedlein onu Yarbay Korn ile Binbaşı Danby'nin önünde acımasızca azarladığı ve atış alanını muharebe görevindeki bütün erlere ve subaylara açmasını emrettiği utanç verici akşamı hatırladı. Atış alanının onun aleyhine bir puan olduğunu kabul etmek zorundaydı Albay Cathcart. General Dreedlein bu olayı hiç unutmadığından emindi, halbuki General Dreedlein bu ola yı hiç hatırlamadığından emindi, ve bunun haksızlık olduğunu düşünerek yazıklandı Albay Cathcart, çünkü skeet atışı alanı lehine bir puan olmalıydı ama aleyhine bir puan olmuştu. Albay Cathcart, lanet olası skeet atış alanı ile tam olarak ne kadar puan kazandığını ya da kaybettiğini değerlendirmekten acizdi, o anda Yarbay Korn'un ofisinde olmasmı ve o olayı onun için bir kez daha değerlendirip korkularını dindirmesini diliyordu.

Bütün bunlar son derece huzursuzluk verici, son derece cesaret kinciydi. Albay Cathcart sigaralığını ağzından çıkarıp, ucu aşağı gelecek şekilde gömleğinin cebine koydu ve iki elinin tırnaklarını ızdırapla kemirmeye başladı. Herkes ona karşıydı ve bu kriz anında Yarbay Korn'un yanında olmaması, dua toplan-tılan konusunda ne yapacağına karar vermesine yardım etmemesi onu hasta ediyordu. Yaşına rağmen yalnızca bir yüzbaşı olan papaza hemen hemen hiç inancı yoktu. "Sence," diye sordu, "erleri dahil etmemek sonuç elde etme şansımızı azaltır mı?"

Papaz duraksadı. Bir kez daha, kendini yabancı bir sahada hissetmişti. "Evet, efendim," diye yanıt verdi sonunda. "Böyle bir eylemin daha sıkı bir bombardıman düzeni için edeceğimiz dualaın yanıtlanması şansını azaltacağını düşünmek mantıklı olur bence."

"Bu aklıma bile gelmemişti!" diye haykırdı albay, su birikintilerine dönmüş gözlerini kırpıştırarak. "Yani Tann'nın daha *seyrek* bir bombardıman düzeni vererek beni cezalandırabileceğini mi söylüyorsun?"

"Evet, efendim," dedi papaz. "Bunu yapacağını düşünmek mantıklı olur."

"Cehenneme kadar yolu var, o zaman," dedi albay bir bağımsızlık gösterisi ile. "Sırf işleri olduğundan daha *kötü* hale getirmek için lanet dua toplantıları düzenleyecek değilim." Horgö-rüyle kıkırdayarak masasının arkasına yerleşti, boş sigaralığı ag zina götürdü ve birkaç dakikalığına doğurgan bir sessizliğe daldı. "Şimdi bir düşündüm de," diye itiraf etti, papazdan çok kendi kendine, "Tann'ya dua etmek zaten pek iyi bir fikir değildi herhalde. The *Saturday Evening* Posi'un editörleri işbirliği yapmayabilirdi."

Albay üzüntüyle projesinden vazgeçti; çünkü bu projeyi tamamen tek başına düşünmüştü ve aslında Yarbay Korn'a ihtiyacı olmadığını herkese kanıtlayacak çarpıcı bir gösteri olacağını düşünmüştü Ama bir kez vazgeçince, projeden kurtulduğuna memnun oldu çünkü Yarbay Korn'a danışmadan plan yapmanın tehlikeleri daha en baştan endişelendirmişti onu. Tatminle, derin derin iç çekti. Fikirden vazgeçtiğinden beri kendi gözünde daha da büyümüştü, çünkü çok akıllıca bir karar verdiğini hissediyordu, daha da önemlisi, bu akıllıca karan Yarbay Korn'a danışmadan vermişti.

"Hepsi bu mu, efendim?" diye sordu papaz.

"Evet," dedi Albay Gathcart. "Senin bir önerin yoksa."

"Hayır, efendim. Yalnız..."

Albay hakarete uğramış gibi bakışlarını kaldırdı ve mesafeli bir güvensizlikle papazı süzdü. "Yalnızca ne, papaz?"

"Efendim," dedi papaz, "siz uçulması gereken görev uçuşu sayısını altmışa çıkardığınızdan beri adamların bir kısmı çok huzursuz. Bu konuda sizinle konuşmamı istediler."

Albay sessiz kaldı. Beklerken papazın yüzü, sarı saçlarının diplerine kadar kızardı. Albay duygudan yoksun sabit, aldırışsız bakışlarla uzun uzun bakarak adamı yerinde kıvrandırdı.

"Onlara bir savaşın ortasında olduğumuzu söyle," **diye** öğüt verdi sonunda, ifadesiz bir sesle.

"Teşekkür ederim, efendim, söylerim," diye yanıt verdi papaz, albay sonunda bir şeyler söylediği için minnet duyarak. "Neden onların yerini almak üzere Afrika'da bekleyen yedek mürettebatın bir kısmını getirtip onları eve yollamadığınızı merak ediyorlardı."

"Bu idari bir mesele," dedi albay. "Onları ilgilendirmez." Uyuşuk uyuşuk duvara işaret etti. "Bir erik domatesi al, papaz. Hadi, benden olsun."

"Teşekkür ederim, efendim. Efendim..."

"Bir şey değil. Ormanda yaşamak hoşuna gidiyor mu, papaz? Her şey istediğin gibi mi?"

"Evet, efendim."

"Bu güzel. Bir şeye ihtiyacın olursa bize başvur."

"Peki, efendim. Teşekkür ederim, efendim. Efendim..."

"Uğradığın için sagol, papaz. Şimdi yapmam gereken bazı işler var. Aklına isimlerimizi The *Saturday Evening Posta* yazdıracak bir fikir gelirse bana söylersin, değil mi?"

"Evet, efendim, söylerim." Papaz muazzam bir irade gösterisi ile cesaretini topladı ve yüzsüzce konuya girdi. "Özellikle, bombardımancılardan birinin durumu beni endişelendiriyor, efendim. Yossarian."

Albay belirsiz bir aşinalık ifadesi ile çabucak başını kaldırdı "Kim?" diye sordu korkuyla.

"Yossarian, efendim."

"Yossarian mı?"

"Evet, efendim. Yossarian. Durumu çok kötü, efendim. Korkarım bu gidişle çılgınca bir şey yapacak." "Bu doğru mu, papaz?" "Evet, efendim.

Korkarım öyle."

Albay birkaç dakika, ağır bir sessizlik içinde düşündü. "Ona de ki, Tanrıya güvensin," diye öğüt verdi sonunda. "Teşekkür ederim, efendim," dedi papaz. "Söylerim."

ONBAŞI WHITCOMB

Ağustosun sonuna doğru o sabah, hava sıcak ve pusluydu, balkonda esinti yoktu. Papaz yavaş hareket ediyordu. Morali bozuktu, lastik tabanlı, lastik topuklu kahverengi ayakkabılar içinde sessizce albayın ofisinden çıkarken kendi kendini paylıyordu. Kendi korkaklığı olarak gördüğü şey yüzünden kendisinden nefret ediyordu. Altmış görev uçuşu konusunda Albay Cathcart'ın karşısında çok daha kararlı bir duruş sergilemeyi, onu gerçekten çok etkilemeye başlamış olan bu konu hakkında cesaret, mantık ve belagatla konuşmayı düşünmüştü. Bunun yerine fena halde başarısız olmuş, bir kez daha, kendisininkinden daha güçlü bir kişiliğin karşısında dili tutulmuştu. Bu çok iyi bildiği, yüz kızartıcı bir deneyimdi, kendi gözünde epey küçülmüştü.

Yarbay Korn'un bodur, tek renkli şeklinin tırmanarak yaklaştığını fark ettiğinde dili daha fena tutuldu. Aşağıdaki, koyu renk, azametli, çatlak mermer duvarları ve pis, çatlak seramikti yuvarlak bir zemini olan kocaman, harap lobiden bu kata dönerek tırmanan geniş, sarı taştan merdivenleri canından bezmiş bir halde çıkıyordu. Papaz Yarbay Korn'dan, Albay Cathcarftan korktuğundan daha fazla korkuyordu. Çerçevesiz bir gözlük takan, köşeli, kel, kubbeye benzer bir kafası olan, geniş parmaklarının uç lan ile devamlı dikkatle keline dokunan esmer, orta yaşlı yarbay papazdan hoşlanmıyordu ve genellikle ona nazik davranmıyordu. Sert, alaylı dili ile papazı daima dehşet içinde tutuyordu ve papaz adamın bilgiç, sinik gözlerine, tesadüfen bir saniyeliğine baktığı zamanlar hariç, asla bakamıyordu. Adamın önünde büzülmekte olan papazın dikkati, kaçınılmaz olarak, Yarbay Korn'un kamına odaklandı. Yarbayın sarkık kemeri yüzünden toparlanan ve göbeğini şişiren gömleği, adama savruk bir şişmanlık imgesi vermiş, olduğundan da kısa görünmesine sebep olmuştu. Yarbay Korn herkese tepeden bakan, dağınık bir adamdı. Burnundan başlayıp parlak yanaklarından devam eden ve köşeli, yank çenesinde sona

eren derin, sert çizgileri ve yağlı bir derisi vardı. Yüzü ekşiydi, ikisi merdivende yaklaşır, birbirlerinin yanından geçmeye hazırlanırken papaza tanımamış gibi baktı ve bakışlarını kaçırdı.

"Selam, peder," dedi ifadesizce, papaza bakmadan. "Nasıl gidiyor?"

"Günaydın, efendim," diye yanıt verdi papaz, Yarbay Korn'un yanıt olarak daha fazlasını beklemediğim bilgece anlayarak.

Yarbay Korn hızını kesmeden merdiveni tırmanmaya devam etti ve papaz adama kendisinin bir Katolik değil, bir Anabaptist olduğunu, dolayısıyla ona peder diye hitap etmesinin ne gerekli, ne de doğru olduğunu hatırlatma dürtüsüne direndi. Yarbay Korn'un hatırladığından hemen hemen emindi. Ona böyle masum bir ifade ile peder demesi, Yarbay Korn'un, sırf anabaptist olması yüzünden ona sataşmak için kullandığı yöntemlerden biriydi.

Yarbay Korn papazın yanından geçip gitmek üzereyken işaret vermeden duruverdi ve hızla döndü, birkaç basamak indi, öfke ve kuşku dolu bakışlarını papaza dikti.

"Elindeki o erik domatesi ile ne yapıyorsun, papaz?" diye sordu Albay Korn kabaca.

Papaz şaşkın şaşkın Albay Cathcartin almasını istediği erik domatese baktı. "Albay Cathcarfın ofisinden aldım, efendim," diye yanıt vermeyi başardı.

"Aldığını albay biliyor mu?"

"Evet, efendim. Bana kendisi verdi."

"Ah, bu durumda, sorun değil, herhalde," dedi Yarbay Korn yatışarak. Soğuk soğuk gülümsedi, gömleğinin kınşık katmanlarını başparmakları ile pantolonuna soktu. Gözleri gizli, tatmin edici bir yaramazlıkla keskin keskin ışıldadı. "Yarbay Cathcart seni neden görmek istedi, peder?" diye sordu aniden.

Bir anlığına kararsızlık papazın dilini bağladı. "Size söyleyebileceğimi saranı..."

"The *Saturday Evening Posfım* editörlerine dua etmek konusunda mı?"

Papaz gülümseyecekti neredeyse. "Evet, efendim."

Kendi sezgilerinin gücü Yarbay Korn'u büyülemişti. Küçümsemesine güldü. "Biliyor musun, bu haftanın *Saturday Evening* Post'unu gördüğümde böyle saçma bir şey düşünmeye başlayacağından korkmuştum. Umarım ne kadar korkunç bir fikir olduğunu ona göstermeyi başarmışındır."

"Vazgeçti, efendim."

"Güzel. The *Saturday Evening Postun* editörlerinin, sırf kimsenin tanımadığı bir albayı ünlü etmek için aynı hikayeyi iki kez yayınlamayacaklarına onu ikna ettiğine sevindim. Ormanda işler nasıl, Peder? Orada işleri idare edebiliyor musun?"

"Evet, efendim. Her şey yolunda."

"Güzel. Şikayet edecek bir şeyin olmadığını öğrendiğime sevindim. Rahat etmek için ihtiyaç duyduğun bir şey olursa bize bildir. Orada iyi eğlenmeni isteriz."

"Teşekkür ederim, efendim. Bildiririm."

Aşağıdaki lobiden, gittikçe artan bir hareketlenme duyuldu.

Öğle yemeği zamanı geliyordu ve ilk gelenler karargahın yemekhanesine yönelmeye başlamıştı. Erler ve subaylar ayrılarak, eski, kubbe tavanlı odanın iki yanındaki yemek salonlarına gidiyorlardı Yarbay Korn gülümsemeyi bıraktı.

"Daha bir gün önce falan burada bizimle yemek yedin, değil mi, peder?" diye sordu anlamlı anlamlı.

"Evet, efendim. Önceki gün."

"Ben de öyle düşünmüştüm," dedi Albay Korn ve durup papazın anlamasını bekledi. "Eh, boşver, peder. Yine burada yemek yiyebileceğin zaman geldiğinde görüşürüz."

"Teşekkür ederim, efendim."

Papaz o gün öğle yemeğini beş subay ve beş er yemekhanesinden hangisinde yiyeceğini bilmiyordu; çünkü Yarbay Korn tarafından onun için hazırlanan rotasyon sistemi karmaşıktı ve programını çadınnda unutmuştu. Grup Karargahı'na bağlı olup da ufalanmaya yüz tutmuş kızıl taştan Grup Karargah binasında ya da binanın yakınındaki alakasız, küçük yapılarda kalmayan bir o vardı. Papaz subay gazinosu ile Grup Karargah binasının ötesine sıralanmış dört birlik bölgesinin ilki arasında, altı buçuk kilometre uzakta, ormanda bir açıklıkta yaşıyordu. Papaz aynı zamanda ofisi olan geniş, kare şeklinde bir çadırda, tek başına yaşıyordu. Geceleri subay gazinosundan ta oraya kadar gelen eğlence sesleri onu uyutmaz, hareketsiz, yarı gönüllü sürgününde, yatağında döner dururdu. Zaman zaman, uyumasına yardımcı olması için aldığı ve sonra günlerce vicdan azabını çektiği hafif hapların pek etkisi olmuyordu.

Ormandaki açıklıkta, papazla birlikte yaşayan tek kişi, yardımcısı Onbaşı Whıtcomb'du. Bir ateist olan Onbaşı NVhitcomb, papazın işini ondan çok daha iyi yapabileceğini düşünen, dolayısıyla kendini sosyal eşitsizliğin ayrıcalıksız kurbanlarından sayan, hoşnutsuz bir yardımcıydı. Papazınki kadar geniş ve kare şeklinde bir çadırda yaşıyordu. Yaptıklarının yanına kâr kaldığını fark ettiğinden beri papaza açıkça kaba davranıyor, ona tepeden bakıyordu. Açıklıktaki iki çadırın arasında ancak bir, birbu-çuk metre vardı.

Papaz için bu yaşam tarzını düzenleyen Yarbay Korn'du. Yarbay Korna göre, papazın Grup Karargahının dışında yaşaması için bir iyi sebep, hizmet verdiği kişilerin çoğu gibi bir çadırda yaşamanın papazın onlarla çok daha yakın bir ilişki kurmasını sağlayacak olmasıydı. Bir başka iyi sebep ise, papazın devamlı Karargahta bulunmasına izin vermenin diğer subayları

huzursuz edeceği idi. Tanrı ile irtibat halinde bulunmak bir şeydi ve hepsi bunu savunuyordu, elbette; ama O'nun günde yirmi dört saat oralarda dolanması bambaşka bir şeydi. Sonuç olarak, diye tarif etti Yarbay Korn sinirli ve koca gözlü grup harekat subayı Binbaşı Danby'ye, papaz oldukça yumuşak bir adamdı; başka insanların dertlerini dinlemek, ölüleri gömmek, yatalak olanları ziyaret etmek ve dini ayin yapmak dışında, yapacak fazla işi yoktu. Hem, artık gömmesi gereken fazla insan da olmadığına işaret etti Yarbay Korn, çünkü Alman savaş uçaklarının direnişi hemen hemen bitmişti, ölümlerin tahminen yüzde doksanı ya düşman hattının arkasında ya da bulutların içinde oluyordu, dolayısıyla papazın cesetlerin ortadan kaldırılması ile bir işi olmuyordu. Dini ayinler de büyük mesele değildi, çünkü haftada yalnızca bir kere, Grup Karargah binasında düzenleniyorlardı ve pek az kişi katılıyordu.

Aslında, papaz ormandaki açıklığı sevmeye başlamıştı. Hem ona hem de Onbaşı Whitcomb'a her tür kolaylık sağlanıyordu, bu yüzden ikisi de Karargah binasına dönmek için rahatsızlıklarını bahane edemiyorlardı. Papaz kahvaltılarını, öğle ve akşam yemeklerini sekiz birlik yemekhanesinde, belli bir rotasyon programına göre yiyor, her beş öğününden birini Grup Karar gahinda, erlerin yemekhanesinde, her on öğününden birini ise aynı yerdeki subay yemekhanesinde alıyordu. Geldiği yer olan Wisconsin'de, papaz bahçe işleriyle uğraşmayı çok severdi ve güdük ağaçlarının, bele kadar gelen yabani odarın, bahçesini saran çalılıkların alçak, diken diken dallarına bakarken her zaman muhteşem bir bereket ve verimlilik izlenimi ile yüreği dolardı. Baharda, çadırının çevresinde, dar bir begonya ve zenya tarhı ekmek istemişti, ama Onbaşı Whitcomb'un garezinden korkmuştu. Papaz ormanın sağladığı mahremiyetten ve yalıtılmışlık-tan, orada yaşarken daldığı tefekkürlerden ve hayallerden zevk alıyordu. Eskisine göre daha az insan dert yanmak için geliyordu oraya ve papaz bunun için de bir parça minnet duyuyordu. Papaz insanların arasına kolaylıkla karışan biri değildi ve sohbetlerde kendini

rahat hissetmezdi. Karısını ve üç küçük çocuğunu özlüyor kansı da onu özlüyordu.

Papaz hakkında, Tann'ya inandığı gerçeği dışında, Onbaşı Whitcomb'u en çok rahatsız eden şey, adamın inisiyatiften ve saldırganlıktan yoksun olmasıydı. Onbaşı Whitcomb ayinlere katılımın az olmasını kendi statüsünün üzücü bir yansıması olarak görüyordu. Zihni hararetle, kendisinin temelini atacağı büyük, ruhani bir yeniden doğuş için yeni, cüretli fikirler üretiyordu -sefertaslan, sosyal toplantılar, savaşta ölen ve yaralanan adamların ailelerine tektip mektuplar, sansür işleri, Bingo. Ama papaz önünü tıkıyordu. Papazın kısıtlamaları altında Onbaşı Whitcomb'un sinirleri tepesine çıkıyordu çünkü her baktığı yönde ilerleme sağlanabilecek ayn bir konu görüyordu. Dine böylesine kötü bir şöhret kazandıranın ve hem dine hem papazlara parya statüsü verilmesine sebep olanların papaz gibi adamlar olduğu sonucuna varıyordu. Papazın aksine, Onbaşı VVhitcomb ormandaki yalıtılmışlıktan nefret ediyordu. Papazdan kurtulduğu zaman yapmayı düşündüğü ilk şey Grup Karargah binasına geri dönmekti. Orada tüm olayların merkezinde olacaktı.

Papaz, Yarbay Korn'un yanından ayrıldıktan sonra ormandaki açıklığa geri döndü. Onbaşı Whitcomb bulanık sislerin arasında, dışarıdaydı ve kestane rengi bornoz ve gri pazen pijama giymiş tuhaf, tombul bir adamla gizli gizli konuşuyordu. Papaz bornozun ve pazen pijamaların standart hastane giysisi olduğunu hatırladı. İki adam da onu tanımış gibi davranmadı. Yabancının dışetleri mora boyanmıştı; kadife bornozunun sırtına, portakal rengi uçaksavar mermisi patlamaları arasında tırmanan bir B-25 resmi ve önüne, adamın uçtuğu altmış muharebe uçuşunu simgeleyen, sıra sıra altmış minik bomba işlenmişti. Manzara papazı öyle şaşırttı ki durup bakakaldı. İki adam konuşmayı bırakıp taş gibi bir sessizlik içinde gitmesini beklediler. Papaz telaşla çadırına girdi. İki adamın kıkırdadığını duydu, ya da duyduğunu sandı.

Onbaşı Whitcomb bir an sonra içeri girdi ve sordu, "Ne var ne yok?"

"Yeni bir şey yok," diye yanıt verdi papaz bakışlarını kaçırarak. "Beni görmeye gelen oldu mu?"

"Yalnızca şu Yossarian denen çatlak herif geldi yine. Adam tam bir başbelası, değil mi?"

"Çatlak olduğundan o kadar emin değilim," diye yorum yaptı papaz.

"Tamam, onun tarafını tut," dedi Onbaşı Whitcomb, incinmiş bir sesle ve ayaklarını vura vura dışarı çıktı.

Papaz Onbaşı Whitcomb'un yine alındığına ve çadırdan çıktığına inanamıyordu. O inanmayı başardığı anda Onbaşı Whitcomb tekrar içeri girdi.

"Hep başka insanların tarafını tutuyorsun," diye suçladı onu Onbaşı Whitcomb. "Kendi adamlarını desteklemiyorsun. Kusurlarından biri bu."

"Onun tarafını tutmak aklıma gelmemişti," diye özür diledi papaz. "Yalnızca bir gerçeği ifade ettim." "Albay Cathcart ne istiyormuş?"

"Önemli bir şey değil. Yalnızca her görev uçuşundan önce, brifing odasında dua edip edemeyeceğimizi konuşmak istemiş."

"Tamam, anlatma madem," diye terslendi Onbaşı Whitcomb ve yine dışarı çıktı.

Papaz kendini berbat hissediyordu. Ne kadar düşünceli davranmaya çalışırsa çalışsın, yine de her zaman Onbaşı Whit-comb'un duygularını incitmeyi başarıyordu. Vicdan azabıyla bakışlarını yere dikti ve Yarbay Korn tarafından, çadırını temiz tutmak ve eşyaları ile ilgilenmek üzere zorla yanına verilen emire-rinin ayakkabılarını parlatmayı yine ihmal ettiğini fark etti.

Onbaşı Whitcomb yine içeri girdi. "Asla bana güvenip bilgi vermiyorsun," diye sızlandı saldırganca. "Kendi adamlarına güvenmiyorsun. Kusurlarından biri de bu."

"Evet, güveniyorum," diye temin etti papaz onu, suçlu suçlu. "Sana çok çok güveniyorum."

"O zaman şu mektuplara ne demeli?"

"Yo, şimdi olmaz," diye yalvardı papaz, büzülerek. "Mektuplar olmaz. Lütfen o konuyu bir daha açma. Fikrimi degiştirirsem sana söylerim."

Onbaşı Whitcomb öfkelenmişti. "Ya, öyle mi? Eh, bütün işi ben yaparken sen oracıkta otur ve başını iki yana salla. Senin için hiç sorun değil, tabii. Dışarıdaki, bornozuna bir sürü resim işlenmiş adamı görmedin mi?"

"Beni görmeye mi gelmiş?"

"Hayır," dedi Onbaşı Whitcomb ve dışarı çıktı.

Çadırın içi sıcak ve nemliydi, papaz ter içinde kaldığını hissetti. Gönülsüz bir kulak misafiri gibi, dışanda fısıldayanların boğuk, ayırt edilmesi imkansız seslerini dinledi. Kıpırdamadan, çalışma masası görevi gören dingildek briç masasının başında otururken, dudakları kapalı, gözleri boş, minik sivilce izlerinden kümelerle kaplı solgun, sarımsı-kırmızımsı yüzü kırılmamış badem kabuğu rengindeydl. Onbaşı Whitcomb'un ona neden kötü davrandığına ilişkin bir ipucu bulmak için beynini altüst ediyordu. Bir türlü bilemediği bir şekilde, ona karşı affedilmez bir kusur işlediğine inanıyordu. Onbaşı Whitcomb'unki gibi, bir türlü geçmeyen bir hiddetin Bingo ya da savaşta öldürülen adamların ailelerine tektip mektuplar gönderme fikirlerini reddetmesinden kaynaklanması mümkün görünmüyordu. Papaz kendi beceriksizliğini kabul ediyor ve bu yüzden kendini ümitsiz hissediyordu. Birkaç haftadır, adamı rahatsız eden şeyin ne olduğunu bulmak için Onbaşı Whitcomb'u kenara çekip, açık yüreklilikle konuşmayı düşünüyordu ama öğrenebileceği şeylerden utanmaya başlamıştı bile.

Çadınn dışında, Onbaşı Whitcomb kıkırdıyordu. Diğer adam gülüyordu. Papazın içi birkaç kararsız dakika boyunca, daha önceki bir zaman ya da

varoluşta, benzer bir durumda tecrübe ettiği tuhaf, esrarlı bir his ile karıncalandı. Şimdi olacak şeyi öngörmek, hattâ kontrol altına almak için bu izlenimi yakalamak ve beslemek istedi ama ilham bir yere varmadan eriyip gitti, ki böyle olacağını önceden biliyordu zaten. *Déjà w.* Paramnezinin özelliği olan, yanılsama ile gerçekliğin sürekli kanş-tırılması, papazı büyülüyordu ve bu konuda bildiği birkaç şey vardı. Örneğin, adının paramnezi olduğunu biliyordu. Aynı zamanda, bunun sonucu olan, *jamais* vu, yani hiç görülmeyen, ve *presque* vu, yani neredeyse görülen gibi optik olgularla da ilgileniyordu. Bütün hayatı boyunca birlikte yaşadığı nesnelerin, kav-ramların, hattâ insanların açıklanamaz bir biçimde, daha önce hiç görmediği, aşina olmadığı, çarpık taraflar kazandığı, ve dolayısıyla tamamen yabancı geldiği, aniden bastıran, dehşet veri ci anlar vardı: *jamais* vu. Bir de, neredeyse yakalayacağını hissettiği, mutlak gerçeği görmesine ramak kaldığı, parlak berraklık çakmaları olan anlar vardı: *presque* vu. Snowden'in cenazesinde-ki, ağaçtaki çıplak adam olayı onu tamamen hayrete düşürmüştü. Bu *déjà* vu değildi, çünkü o sırada, daha önce de Snowden'in cenazesinde ağaçta çıplak adam gördüğü gibi bir his yaşamamıştı. *Jamais* vu değildi; çünkü bu, tamdık biri ya da bir şeyin tanımadığı bir kılık içinde görünmesi değildi. Hele *prosque* vu hiç değildi, çünkü papaz onu açık açık görmüştü.

Hemen dışarıda, bir cipin çalıştırıldığı, motor ateşinin geri teptiği ve kükreyerek uzaklaştığı duyuldu. Snowden'in cenaze-sindeki çıplak adam yalnızca bir halüsinasyon muydu? Yoksa gerçek bir vahiy miydi? Fikir bile papazı ürpertiyordu. Sırrını Yossarian'a açmayı çılgınca istiyordu, ama ne zaman bu olayı düşünse, daha fazla düşünmemeye karar veriyordu; aslında, bir düşününce, bu konuda gerçekten düşünmüş olduğundan bile emin değildi.

Onbaşı Whitcomb yepyeni, pasparlak bir sırıtışla kasıla kasıla geldi ve dirseğini küstah küstah papazın çadırının orta direğine yasladı.

"Kırmızı bornozlu adamın kim olduğunu biliyor musun?" diye sordu böbürlenerek. "O CİTB'den gelmiş, kırık burunlu bir adam. Hastaneden buraya resmi bir görevle geldi. Bir soruşturma yürütüyor."

Papaz dalkavukça bir duygudaşlıkla kaşlarını kaldırdı hemen. "Umarım başın dertte değildir. Yapabileceğim herhangi bir şey var mı?"

"Hayır, başım dertte değil," diye yanıt verdi Onbaşı Whitcomb sırıtarak. "Senin başın dertte. Washington Irving diye imzaladığın onca mektubu Washington Irving diye imzaladığın için tepene binecekler. Buna ne dersin?"

"Ben hiçbir mektubu Washington Irving diye imzalamadım," dedi papaz.

"Bana yalan söylemen gereksiz," diye yanıt verdi Onbaşı Whitcomb. "İkna etmen gereken kişi ben değilim." "Ama ben yalan söylemiyorum."

"Yalan söyleyip söylememen umurumda bile değil. Binbaşı Majorin yazışmalarına müdahale ettiğin için de tepene binecekler. O mektupta yazılanların çoğu gizli bilgidir."

"Hangi yazışmalar?" diye sordu papaz yalvarırcasına, çileden çıkıp ayâga kalkarak. "Ben Binbaşı Majorin yazışmalarının hiçbirini görmedim."

"Bana yalan söylemen gerekmez," diye yanıt verdi Onbaşı Whitcomb. "İkna etmen gereken kişi ben değilim."

"Ama ben yalan söylemiyorum!" diye itiraz etti papaz.

"Bana neden bağırıyorsun, anlamıyorum," diye terslendi Onbaşı Whitcomb incinmiş bir bakışla. Direkten ayrılıp papaza doğru yaklaşarak, papaza doğru parmağını salladı. "Bütün hayatın boyunca kimsenin yapmadığı kadar büyük bir iyilik yaptım sana, ve sen bunu fark etmiyorsun bile. Ne zaman adam seni üstlerine raporlamaya kalksa, hastaneden birisi detayları sansür-lüyor. Adam seni ele vermek için haftalardır kafayı yiyor. Ben yalnızca adamın mektubunu hiç okumadan, görülmüştür damgası

vurdum. Bu CİTB'de sana iyi bir izlenim kazandıracak. Senin hakkındaki gerçeğin ortaya çıkmasından hiç kokmadığımızı gösterecek onlara."

Papazın kafası karışıyordu. "Ama senin mektup sansürleme yetkin yok, değil mi?"

"Elbette yok," diye yanıt verdi Onbaşı Whitcomb. "Bunu yapmaya yalnızca subayların yetkisi var. Ben senin adına san-sürledim."

"Ama benim de mektup sansürleme yetkim yok. Var mı?"

"Senin adına bunun icabına baktım," diye temin etti Onbaşı Whitcomb onu. "Senin adına, başka birinin adıyla imzaladım." "Bu sahtekarlık değil mi?"

"Ah, bunun için de endişelenme. Sahtekarlık konusunda şikayet edebilecek tek kişi, senin ismini kullandığın kişi, ve ben ölü bir adam seçerek senin çıkarını gözettim. Washington Irving'in ismini kullandım." Onbaşı Whitcomb, isyan işaretlerine karşı papazın yüzünü dikkatle izledi, sonra gizli bir alayla, güvenle sürdürdü sözlerim. "Oldukça hızlı düşünüyorum, değil mi?"

"Bilmiyorum," diye sızlandı papaz yumuşak ve titrek bir sesle, yüzünü ızdırapla korkunç bir şekilde buruşturarak ve gözlerini kısarak. Bu işi hiç anlamamıştı. "Bana söylediklerini anladığımdan emin değilim. Benim ismim yerine Washington Irving'in ismi ile imza attıysan, benim adıma nasıl iyi bir izlenim bırakmış olabilirsin?"

"Çünkü senin Washington Irving olduğuna ikna olmuşlar. Anlamıyor musun? Sen olduğunu anlayacaklar."

"Ama tersine çevirmeye çalıştığımız düşünce de bu değil mi? Bu, kanıtlamalarına yardımcı olmaz mı?"

"Bu kadar aksi olacağın aklıma gelseydi, yardım etmeye çalışmazdım," dedi Onbaşı Whitcomb kızgınlıkla ve dışarı çıktı. Bir saniye sonra yine içeri girdi. "Ben sana bütün hayatın boyunca kimsenin yapmadığı cinsten, çok

büyük bir iyilik yaptım ama sen anlamıyorsun bile. Minnetini nasıl göstereceğini bilmiyorsun. Kusurlarından biri de bu."

"Özür dilerim," dedi papaz pişmanlıkla. "Gerçekten üzgünüm. Yalnız, bana anlattıkların beni öyle sersemletti ki ne dediğimin farkında bile değilim. Sana gerçekten çok minnettarım."

"O zaman şu tektip mektupları göndermeme izin vermeye ne dersin?" diye sordu Onbaşı Whitcomb hemen. "İlk müsveddeler üzerinde çalışmaya başlayabilir miyim?"

Şaşkınlıktan papazın ağzı açık kaldı. "Yo, yo," diye inledi "Şimdi olmaz."

Onbaşı Whitcomb kızdı. "En iyi arkadaşın benim ve sen bunun farkında bile değilsin," dedi saldırganca ve yürüyüp papazın çadırından çıktı. Sonra içeri girdi. "Ben senin tarafındayım, ve sen bunu farkında bile değilsin. Başının ne kadar büyük bir belada olduğunu biliyor musun? CİTB'den gelen o adam şu domates yüzünden senin hakkında yepyeni bir rapor yazmak için koşa koşa hastaneye döndü."

"Hangi domates?" diye sordu papaz, gözlerini kırpıştırarak.

"Buraya ilk geldiğinde elinde sakladığın erik domatesi. İşte bu. Hemen, şu anda, hâlâ elinde tutmakta olduğun erik domatesi!"

Papaz şaşkın şaşkın parmaklarını açtı ve Albay Cathcartin ofisinden aldığı erik domatesinin hâlâ elinde olduğunu gördü. Domatesi hemen briç masasının üzerine bıraktı. "Bunu Albay Cathcart'tan aldım," dedi ve açıklamasının kulağa ne kadar saçma geldiğini anladı. "Almam için ısrar etti."

"Bana yalan söylemene gerek yok," diye yanıt verdi Onbaşı Whitcomb. "Domatesi ondan çalmış olsan da, olmasan da umurumda değil."

"Çalmak mı?" dedi papaz hayretler içinde. "Neden bir erik domatesi çalmak isteyeyim ki?"

"İşte ikimizin de yanıtlayamadığı soru tam olarak buydu," dedi Onbaşı VVhitcomb. "Ve sonra CİTB'den gelen adam domatesin içine bazı önemli ve gizli belgeler saklamış olabileceğini anladı."

Papaz dağ gibi bir ümitsizliğin yükü altında gevşekçe çöktü. "Domatesin içine önemli ve gizli belgeler saklamadım," dedi basitçe. "Domatesi ben istememiştim bile. Al, senin olabilir. Lütfen al da bak."

"istemiyorum."

"Lütfen al bunu," diye yalvardı papaz, zar zor işitilebilen bir sesle. "Ondan kurtulmak istiyorum."

"İstemiyorum," diye terslendi Onbaşı Whitcomb yine. Öfkeli bir yüzle, CİTB'den gelen adamla yepyeni ve güçlü bir ittifak kurduğu için ve papazı bir kez daha gerçekten sinirli olduğuna ikna etmeyi başardığı için gizli gizli, sevinçle gülümseyerek, uzun adımlarla çıktı, gitti.

Zavallı Whitcomb, diye içini çekti papaz ve asistanının keyifsizliği için kendini suçladı. Ağır, şevksiz bir melankoli içinde sessizce oturdu ve Onbaşı Whitcomb'un tekrar içeri girmesini bekledi. Onbaşı Whitcomb'un ayak seslerinin tartışmaya yer bırakmayacak şekilde uzaklaştığını duyduğu zaman hayal kırıklığına uğradı. Yapmak istediği hiçbir şey yoktu. Ayakucundaki dolaptan bir Milky Way, bir de Baby Ruth şekerlemeleri çıkarıp onları yiyerek, matarasından da birkaç yudum ılık su içerek öğle yemeğini geçiştirmeye karar verdi. Hiç ışık kıvılcımı görmüyor, yoğun, boğucu olasılıklarla dolu puslarla sarılmış gibi hissediyordu kendini. Washington Irving olduğundan kuşkulanıl-dığını duyduğunda Albay Cathcartin ne düşüneceğinden korkuyordu, sonra altmış görev uçuşu meselesini açtığı için Albay Cathcartin şu anda onun hakkında ne düşünüyor olduğundan korkmaya başladı. Dünyada çok fazla mutsuzluk var, diye düşündü, bu trajik düşünce ile başını kederle eğerek. Başkalarının mutsuzluğunu dindirmek için yapabileceği hiçbir şey yoktu, hele kendi mutsuzluğu için, hiç.

GENERAL DREEDLE

Albay Cathcart papaz hakkında hiçbir şey düşünmüyordu. Kendine özgü yepyeni ve tehditkar bir sorunu olmuştu: *Yossarian!*

Yossarian! O iğrenç, çirkin ismin sesi bile kanını donduruyor, nefesini kesiyordu. Papazın *Yossarian!* ismini ilk telaffuzu hafızasından uğursuz bir çan gibi gür bir sesle çalmıştı. Kapının dili tıkırdayarak kapandığı anda, sıraya girmiş çıplak bir adam gördüğü zaman hissettiği utancın anısı, acı veren detaylardan oluşan küçük düşürücü, boğucu bir sel gibi üzerine çağlamıştı. Albay Cathcart titremeye başladı. Öyle kötücül, öyle olanaksız, öyle şeytani bir tesadüf söz konusuydu ki, son derece çirkin bir alametten başka bir şey olamazdı. O gün çırıpçıplak sıraya girip, General Dreedle'dan Güzide Uçan Haç madalyasını almak için bekleyen adamın ismi de... *Yossarian'dı*. Ve şimdi, Yossarian adlı bir adam, grubundaki adamlara uçmalarını emrettiği altmış görev uçuşu konusunda sorun çıkarma tehditleri savuruyordu. Albay Cathcart kasvetle, bunun aynı Yossarian olup olmadığını merak etti.

Dayanılmaz bir ızdırapla ayağa kalktı ve ofisinde dolanmaya başladı. Gizemli bir şeyin huzurundaymış gibi hissediyordu. Sıraya girmiş çıplak adam, diye kabullendi neşesizce, onun için gerçekten aleyhine bir puan olmuştu. Bolonya görevinden önce bombardıman hattını değiştirmek de öyle, Ferrara'daki köprünün yok edilmesinin yedi gün gecikmesi de öyle; halbuki Ferrara'daki köprünün sonunda yok edilmesinin lehine bir puan olduğunu hatırladı neşeyle, ama oraya ikinci kez uçarken bir uçak kaybetmek, diye hatırladı keyifsizlikle, aleyhine bir başka puan olmuştu, halbuki hedefin üzerinden ikinci bir geçiş yaparak aleyhine puan kazandıran bombardımancıya madalya verdirmeyi başarması lehine bir başka puan olmuştu. Aniden, bir başka sersemletici şokla, o bombardımancmm isminin

de *Yossarian!* olduğunu hatırladı. Şimdi üç tane olmuşlardı! Yapış yapış gözleri hayretle irileşti ve arkasında neler olup bittiğini görmek için hızla döndü. Bir an önce hayatında hiçbir Yossarian yoktu; şimdi, ifrit gibi ürüyorlardı. Sakinleşmeye çalıştı. Yossarian çok rastlanan bir isim değildi; belki aslında üç Yossarian değil, yalnızca ıkı Yossarian vardı, hattâ belki yalnızca bir tane -*ama aslında hiçjark etmezdi!* Albay yine de ciddi tehlike içindeydi. Sezgileri, muazzam ve esrarlı bir kozmik zirveye yaklaştığına dair uyarıyordu onu, ve sonunda kim olduğu ortaya çıkarsa çıksın, Yossarianin onun cezası olacağını düşünürken geniş, etli, kocaman bedeni tepeden tırnağa karıncalanıyordu.

Albay Cathcart batıl inançlı bir adam değildi ama bazı alametlere inanırdı. Masasının arkasında doğrulup oturdu ve ajandasına, Yossarianlarla ilgili tüm bu kuşku uyandırıcı işlere hemen bir bakmasını hatırlatması için şifreli bir not aldı. Notu ağır, kararlı bir elyazısı ile yazdı, bir dizi şifreli noktalama işareti ile, keskin bir biçimde vurguladı ve iki kez mesajın altını çizdi. Sonuç şöyle oldu:

Yossarian!!! (?)!

İşini bitirdiği zaman albay arkasına yaslandı ve bu kötücül krizle yüzleşmek üzere hemen eyleme geçtiği için kendi kendinden pek memnun kaldı. *Yossarian* -adamın ismi bile ürpertiyordu onu. İçinde çok fazla "s" vardı, isyankar biri olmalıydı. Zaten isyankar sözcüğünde de s harfi vardı. Tıpkı fesat ve sinsi sözcüklerinde olduğu gibi; sosyalist, sabotajcı, faşist ve komünist sözcüklerinde olduğu gibi. İğrenç, yabancı, tatsız bir isimdi, insanda güven uyandırmayan bir isim. Cathcart, Peckem ve Dreedle gibi temiz, gevrek, dürüst Amerikan isimlerinden değildi.

Albay Cathcart yavaşça doğrulup tekrar ofisinde dolanmaya başladı. Bilinçsizce, kilelerden birinin üzerinden bir erik domatesi aldı ve açgözlülükle ısırdı. Birden yüzünü ekşitti ve domatesin kalanını çöp sepetine attı. Albay erik domatesinden hoşlanmazdı, domatesler kendisine

ait olsa bile hoşlanmazdı ki bunlar ona ait bile değildi. Bunlar Yarbay Korn tarafından, değişik kimlikler altında, Pıanosa'nın değişik yerlerindeki pazarlardan alınmıştı ve gecenin bir yarısı albayın çiftlik evine taşınmış, ertesi sabah Milo'ya satılmak üzere Grup Karargahına nakledilmişti. Milo, Albay Cathcart ile Yarbay Korn'a iyi para ödüyordu. Albay Cathcart sık sık, erik domatesleri ile yaptıkları işin yasal olup olmadığını merak ediyordu, ama Yarbay Korn yasal olduğunu söylüyordu ve kendisi de bu konuda çok fazla düşün-memeye çalışıyordu. Tepelerdeki evin yasal olup olmadığını da bilmesinin yolu yoktu, çünkü bütün ayarlamaları Yarbay Korn yapmıştı. Albay Cathcart evin sahibi mi, yoksa kiracısı mı olduğunu, evi kimden, kaça edindiğini bilmiyordu. Avukat olan Yarbay Korn'du ve Yarbay Korn ona dolandırıcılığın, haraç almanın, döviz kuru manipülasyonunun, zimmete para geçirmenin, gelir vergisinden kaçmanın, karaborsa spekülasyonlarının yasal olduğunu söylüyorsa, Albay Cathcart itiraz edecek değildi.

Albay Cathcart'ın tepelerdeki ev konusunda bildiği tek şey böyle bir eve sahip olduğu ve ondan nefret ettiğiydi. Tepelerde ki rutubetli, cereyanlı taş çiftlik evinin şehevi zevklerle dolu altın bir saray olduğu izlenimini uyandırmak için iki haftada bir orada iki üç gün geçirirken, hayatı boyunca hiç sıkılmadıgı kadar sıkılıyordu. Çevredeki subay gazinolan, o çiftlik evinde yaşanan lüks, gizli, içki ve seks partilerine ve İtalyan fahişelerin, film aktrislerinin, modellerin ve konteslerin en güzel, en büyüleyici, en kolay tahrik olanları ve en kolay tatmin edilenleri ile geçirilen esriklik dolu mahrem gecelere dair bulanık, ama bilgiç anlatımlarla çalkalanıyordu. O tür mahrem esriklik geceleri ya da gizli içki ve seks partileri hiç yaşanmıyordu. General Dreed-le ya da General Peckem onunla orji yapmak konusunda herhangi bir ilgi gösterselerdi olabilirdi belki, ama ikisi de göstermiyordu ve Albay Cathcart, bu işte bir çıkarı yoksa, güzel kadınlarla sevişmek için zamanını ve enerjisini harcayacak değildi.

Çiftlik evinde geçireceği rutubetli ve yalnız gecelerden, donuk ve olaysız gündüzlerden ödü kopuyordu albayın. Grup'ta kaldığı zamanlar, korkmadığı herkesi bakışma yarışında yenerek çok daha fazla eğleniyordu. Bununla beraber, Yarbay Korn'un hatırlatıp durduğu gibi, hiç kullanmıyorsan tepelerde bir çiftliğe sahip olmanın bir çekiciliği de yoktu. Albay Cathcart her seferinde çiftliğine kendi kendine acıyarak sürerdi arabasını. Cipinde bir çifte taşıyordu ve orada geçirdiği tekdüze saatleri kuşlara ve orada bakımsız sıralar halinde büyümekte olan ve hasat etmeye zahmet etmedikleri erik domateslerine ateş ederek harcıyordu.

Kendisinden daha düşük rütbede olmalarına rağmen saygı göstermenin tedbirlilik olduğunu düşündüğü subaylar arasında Binbaşı - de Coverley de vardı, ama ona saygı göstermek istemiyordu ve ona saygı göstermesinin gerekli olup olmadığını bile bilmiyordu. Binbaşı - de Coverley, tıpkı Binbaşı Majör için olduğu gibi, tıpkı onu fark eden herkes için olduğu gibi, Albay

Cathcart için de büyük bir gizemdi. Binbaşı - de Coverley'ye karşı tavrında, ona tepeden mi bakmalı, yoksa o mu kendisine tepeden bakmalı, en ufak bir fikri bile yoktu. Albay Cathcart'tan çok çok yaşlı olmasına rağmen Binbaşı - de Coverley yalnızca bir binbaşı idi; aynı zamanda, o kadar çok insan Binbaşı - de Coverley'ye derin ve korku dolu bir saygı besliyordu ki, Albay Cathcart onların bir şeyler biliyor olabileceğini hissediyordu. Binbaşı - de Coverley, Albay Cathcart! hep gergin tutan, Yarbay Korn'un bile ihtiyatla yaklaştığı meşum, kavranması imkansız bir varlıktı. Herkes ondan korkuyordu ve bunun sebebini kimse bilmiyordu. Binbaşı - de Coverley'in ilk ismini bilen bile yoktu, çünkü kimse ona sormaya cüret edememişti. Albay Cathcart Binbaşı - de Coverley'in uzakta olduğunu biliyordu ve adamın yokluğundan sevinç duyuyordu, ta ki aklına Binbaşı - de Coverley'in gittiği o uzak yerde onun aleyhine bir entrika çeviriyor olabileceği gelene kadar. O zaman Binbaşı - de Coverley'nin ait

olduğu yerde, birliğinde olmasını, böylece ona gözkulak olabilmeyi dilemeye başladı.

Bir süre sonra Albay Cathcartin ayak kemerleri ileri geri yürümekten ağrımaya başladı. Tekrar masasının başına oturup ve askeri durumun tamamını olgun ve sistematik bir değerlendirmeye tabi tutmaya karar verdi. Nasıl iş yapacağını bilen bir adamın ciddi tavrı içinde büyük, beyaz bir not defteri buldu, ortadan dik bir çizgi çizdi ve tepeye onu kesen bir başka çizgi çekerek sayfayı aynı genişliğe sahip iki geniş sütuna ayırdı. Bir an kendi kendini değerlendirmeye tabi tutarak düşündü. Sonra masasının üzerine eğildi ve sol sütunun başına, sık ve titiz bir el yazısı ile, *"Aleyhimdeki Puanlar!!!"* yazdı. Sağdaki sütunun üzerine, *"Lehimdeki Puanlar!!!!!"* yazdı. Bir kez daha arkasına yaslanarak çizdiği şemayı hayran hayran, nesnel bir bakış açısından seyretti. Birkaç saniye ciddi ciddi düşündükten sonra, dikkatle kurşunkaleminin ucunu yalayıp *"Aleyhımdeki Puanlar!!!"* başlığının altına, teker teker, düşüne taşma, şunları yazdı:

Ferrara

Bolonya (bu sırada bombardıman hattı değiştirildi)

Skeet atış alanı

Sıraya girmiş çıplak adam (Avignon'dan sonra)

Sonra ekledi:

Besin *zehirlenmesi (Bolonya sırasında)*

Ve

İnleme (Avignon brifingi sırasında salgın olarak)

Sonra ekledi:

Papaz (her gece subay gazinosunda takılıyor)

Adamdan hoşlanmamasına rağmen papaz konusunda daha iyiliksever olmaya karar verdi, ve *"Lehimdeki Puanlar!!!!!* başlığının altına şöyle

yazdı:

Papaz (her gece subay gazinosunda takılıyor)

Dolayısıyla, iki papaz maddesi birbirlerini dengeliyordu. "Ferrara" ve *"Sıraya girmiş çıplak adam (Avignon'dan sonra)"* maddelerinin yanına ekledi:

Yossarian!

"Bolonya (bu sırada *bombardıman hattı* değiştirildi)", *"Besin zehirlenmesi (Bolonya sırasında)"* ve "İnleme *(Avignon brifingi sırasında salgın olarak)"* maddelerinin yanına kararlı bir el yazısı ile, koyu renkle şöyle yazdı:

?

"?" ile işaretlediği maddeler, Yossarianin bu işte bir parmağının olup olmadığını hemen araştırmak istediği maddelerdi.

Aniden kolu titremeye başladı ve daha fazla yazamaz oldu. Dehşet içinde, kendini yapış yapış ve şişman hissederek ayağa kalktı ve temiz hava almak için açık pencereye koştu. Bakışları skeet atış alanına takıldı ve keskin bir sıkıntı feryadıyla geriledi. Çılgın, hararetli bakışları çılgınca ofisinin duvarlarını taradı. Sanki hepsi Yossarian'larla doluydu.

Kimse onu sevmiyordu. General Dreedle ondan nefret ediyordu; ama General Peckem ondan hoşlanıyordu, ama emin olması imkansızdı; çünkü General Peckemin yaveri olan Albay Cargill kendine has hırslara sahipti kuşkusuz, muhtemelen her fırsatta General Peckemin yanında onu, Albay Cathcarti sabote edip duruyordu. Tek iyi albay, diye karar verdi, ölü bir albaydı, elbette kendisi dışında. Güvendiği tek albay Albay Moodus idi, ve *o* bile kayınpederinden torpilliydi. Elbette Milo, lehinde koskocaman bir puan olmuştu, ama grubunun Milo'nun uçakları tarafından bombalanması onun için korkunç bir aleyhte puan olmuştu, halbuki Milo sendikanın düşmanlarla yaptığı anlaşma sayesinde sendikanın büyük bir net kâr yaptığını açıklayarak tüm itirazları susturmuş, kendi adamlarını ve

uçaklarını bombalamanın aslında özel teşebbüs açısından övgüye değer, son derece kazançlı bir darbe olduğuna herkesi ikna etmişti. Albay Milo konusunda kendini güvensiz hissediyordu; çünkü diğer al baylar onu kandırıp kendi gruplarına almaya çalışıyorlardı, ve Albay Cathcartin grubunda şu pis Büyük Şef Beyaz Yarımyulaf vardı, şu pis, tembel Yüzbaşı Black'in, Büyük Bolonya Kuşatması sırasında bombardıman hattının yerinden oynatılmasının sorumlusu olduğunu iddia ettiği Büyük Şef Beyaz Yarımyulaf. Albay Cathcart, Büyük Şef Beyaz Yarımyulaftan hoşlanıyordu, çünkü Büyük Şef Beyaz Yarımyulaf, sarhoş olduğu ve Albay Mo-odus'un yakınlarda bulunduğu her seferinde, o pis Albay Mo-odus'un burnunu yumrukluyordu. Albay Cathcart Büyük Şef Beyaz Yarımyulaf m Yarbay Korn'un şişko suratını da yumruklamaya başlamasını diliyordu. Yarbay Korn pis, ukala bir bilgiçti. Yirmiyedinci Hava Kuvvetleri Karargahı'nda biri onun canını yakmak için fırsat kolluyordu ve yazdığı her raporun üzerine kavurucu bir azar iliştirip geri gönderiyordu, bunu yapanın kim olduğunu öğrenmek için Yarbay Korn oradaki, Wintergreen adlı posta memuruna rüşvet vermişti. Ferrara üzerindeki ikinci geçişte o uçağı kaybetmek de pek faydalı olmamıştı, itiraf etmek zorundaydı; diğer uçağın bir bulutun içinde kaybolması da öyle -*üstelik daha bunu yazmamıştı bile!* Özlemle, bulutun içinde kaybolanlar arasında Yossarian'ın da olup olmadığını hatırlamaya çalıştı; ama sonra buralarda olup da uçması gereken fazladan beş pis uçuş için olay çıkarabiliyorsa, Yossarian'ın bulutun içinde kaybolan uçakla birlikte kaybolmuş olmasının imkansız olduğunu fark etti.

Yossarian uçmaya itiraz ediyorsa, belki altmış uçuş gerçekten de adamlara çok fazla gelmiştir, diye mantık yürüttü Albay Cathcart; ama sonra adamlarını diğerlerinden daha fazla görev uçuşu yapmaya zorlamanın, elle tutulur en büyük başarısı olduğunu hatırladı. Yarbay Korn'un da sık sık söylediği gibi, savaş, yalnızca görevini yapan Grup kumandanları ile doluydu zaten, ve Albay Cathcartin benzersiz önderlik niteliklerine dikkat çekmek için, Grup'una diğer bombardıman Gruplarından daha fazla

muharebe uçuşu yaptırmak gibi dramatik bir hareket gerekiyordu. Diğer generallerin hiçbiri yaptığı işe itiraz eder görünmüyordu, ama anlayabildiği kadarıyla özellikle etkilenmiş de değillerdi, ki bu Albay Cathcart'a, altmış muharebe uçuşunun yeterli olmadığını, gereken uçuş sayısını hemen yetmişe, seksene, yüze, hattâ iki yüze, üç yüze, altı yüze çıkarması gerektiğini düşündürüyordu.

Kuşkusuz, General Dreedle gibi kaba, duyarsız biri yerine General Peckem gibi hoş birinin altında görev yapsa çok daha iyi durumda olurdu, çünkü General Peckem anlayışlı, entelektüel, Ivy League[74] mezunu biriydi ve bu sayede Albay Cathcarti eksiksiz olarak takdir edebilir, onun değerini bilirdi, ama General Peckem onu takdir ettiğine, onun değerini bildiğine dair en ufak işaret vermemişti.

74) Ivy League: Amerika'nın en prestijli sekiz üniversitesinin oluşturduğu grup. Harvard, Yale, Pennsylvania, Pnnceton, Columbia, Brown, Dartmo-Sth ve Comell Üniversitelerinden oluşan bu grup, ismini binaların çok eski olması nedeniyle duvarlarını saran sarmaşıklardan alır ve bu isim okulların köklü geçmişini vurgular, (en.)

Albay Cathcart, kendisi ve General Peckem gibi sofistike, kendinden emin, içten gelen bir karşılıklı anlayış içinde birbirlerine uzaktan ısınabilecek insanlar arasında gözle görülür farkındalık işaretlerine ihtiyaç olmadığını fark edecek kadar kavrayışlı bir adamdı. Benzer kişiliklere sahip olmaları yeterliydi, ve doğru zaman gelene kadar, ses çıkarmadan terfi beklemesinin yeterli olduğunu biliyordu, ama General Pec-kemin asla onu aramaması, Albay Cathcarti, nükteleri, bilgeliği ile kulak misafiri olacak kadar yakında bulunan herkesi, hattâ erleri etkilemeye çalıştığından daha fazla etkilemeye çalışmaması Albay Cathcartin özgüvenini yerle bir ediyordu. Ya Albay Cathcart General Peckem'a ulaşamıyordu ya da General Peckem onun sandığı parlak, zevk

sahibi, entelektüel, ileri görüşlü adam değildi ve asıl duyarlı, çekici, zeki, sofistike olan, altında görev yapmanın çok daha iyi olacağı kişi General Dreedle idi, ve aniden Albay Cathcart kimin karşısında durumunun nasıl olduğuna dair en ufak fikre sahip olmadığını fark etti ve Yarbay Korn koşa koşa ofisine gelip herkesin ona bayıldığına, Yossarıanin yalnızca bir hayal ürünü olduğuna, general olmak yolunda uyguladığı muazzam, yiğitçe seferberlikte harika ilerleme kaydettiğine dair onu temin etsin diye dahili haberleşme cihazının düğmesini yumruklamaya başladı.

Aslında, Albay Cathcartin general olma şansı hiç yoktu. Her şeyden önce, general olmak isteyenler arasında eski Birinci Sınıf Er Wintergreen de vardı ve Albay Cathcart'a faydası olabilecek, Albay Cathcarftan gelen, ona giden, ya da onun hakkında olan her tür yazışmayı ya çarpıtıyor, ya yok ediyor ya reddediyor ya da yanlış yere gönderiyordu. İkinci olarak, zaten bir general vardı, General Dreedle, ve General Dreedle, General Peckemin onun işim istediğini biliyordu, ama onu nasıl engelleyebileceğini bilmiyordu.

Ving kumandanı General Dreedle, ellilerinin başlarında, açıksözlü, tıknaz, fıçı göğüslü bir adamdı. Burnu basık ve kırmızıydı, ve küçük, gri gözlerini pastırma yağından haleler gibi çevreleyen şişkin, beyaz, buruşuk gözkapakları vardı. Bir hemşiresi, bir damadı vardı, ve çok fazla içki içmediği zamanlar uzun ve derin sessizliklere dalardı. General Dreedle ömrünün büyük kısmını Ordu'da, işim iyi yaparak geçirmişti ve artık çok geçti. Onsuz yeni güç gruplaşmaları olmuştu, ve General Dreedle onlarla başa çıkamıyordu. Gardım indirdiği anlarda sert, asık suratına ciddi, dalgın bir yenilgi ve hayal kırıklığı ifadesi yerleşirdi. General Dreedle epey içerdi. Ruh halleri istikrarsız ve öngörülemezdi. "Savaş cehennemdir," diye bildirirdi sık sık, sarhoş da olsa ayık da, ve bunu söylerken içtendi, ama bu, savaştan bir servet kazanmasını ya da damadını da işlerine dahil etmesini en gellemiyordu; bununla beraber ikisi devamlı didişiyordu.

"O piç herif," diye şikayet ederdi General Dreedle damadı hakkında, horgörülü bir homurdanma ile, subay kulübündeki bar tezgahının köşesinde

yakınında her kim varsa ona hitaben "Sahip olduğu her şeyi bana borçlu. O pis orospu çocuğunu ben yarattım! Kendi başına ilerleyecek beyni yoktu."

"Her şeyi bildiğini sanıyor," diye terslenirdı Albay Moodus somurtkan bir sesle, bar tezgahının diğer yanında, kendi seyircilerine. "Eleştirilmeyi kabullenemiyor ve tavsiye dinlemiyor."

"Tek yapabildiği şey tavsiye vermek," diye yorum yapardı General Dreedle hırıltılı bir hıhlama ile. "Ben olmasam hâlâ onbaşıydı."

Albay Moodus ve hemşiresi General Dreedlein yanından ayrılmazdı. Hemşiresi, onu gören herkesin gördüğü en muhteşem kalçalara sahipti. Kısa boylu, tombul ve sarışındı. Tombul, gam-zeli yanakları, mutlu, mavi gözleri ve düzgünce kıvnlmış saçları vardı. Herkese gülümser, kendisine hitap edilmediği sürece konuşmazdı. Göğüsleri iri, teni beyazdı. Dayanılmazdı, ve erkekler ondan dikkatle uzak dururdu. Taze, tatlı, uysal ve ahmaktı, ve General Dreedle dışında herkesi deli ederdi.

"Onu bir de çıplak görmelisiniz," diye gülerdi General Dreedle boğuk bir sesle, keyifle, hemşiresi sag yanında gururla gülümseyerek dururken. "Ving'deki odamda mor ipekten bir üniforması var. O kadar dar ki, meme uçları Napolyon kirazları gibi çıkıntı yapıyor. Kumaşı Milo buldu. Altına külot ya da sütyen bile giymesine izin vermeyecek kadar dar. Bazı geceler, Moodus oradayken, sırf onu deli etmek için giydiriyorum üniformasını." General Dreedle boğuk bir kahkaha attı. "Her kıpırdadığında o bluzun içinde olan bitenleri görmelisiniz. Adamın aklını kaçırtıyor. Moodus'u ona ya da başka herhangi bir kadına el sürerken yakaladığım an, azgın piçi er yapacağım ve bir sene boyun ca mutfak polisliği yaptıracağım."

"Sırf beni deli etmek için kadını yanından ayırmıyor," diye suçluyordu Albay Moodus onu incinmiş bir tavırla, barın diğer ucunda. "Ving'deki odasında kadın için yaptırdığı, mor ipekten bir üniforma var. O kadar dar ki, kadının meme uçları Napol-yon kirazları gibi çıkıntı yapıyor. O kadar dar ki kadın üniformasının altına külot ya da sütyen bile giyemiyor. Her

kıpırdadığında ipeğin nasıl hışırdadığını duymalısınız. Ona ya da başka herhangi bir kıza ilgi gösterdiğimi görür görmez hemen rütbemi düşürüp er yapar ve bir sene boyunca bana mutfak polisliği yaptırır. Kadın aklımı kaçırtıyor."

"ABD'den ayrıldığımızdan beri kimseyle yatmadı," diye sır veriyordu General Dreedle, ve kırlaşmış, kare şeklindeki kafası bu şeytani fikir karşısında sadistçe bir kahkaha ile sallanıyordu. "Gözümün önünden ayırmamamın bir sebebi de bu. Böylece hiçbir kadına el süremiyor. Zavallı orospu çocuğunun ne durumda olduğunu hayal edebiliyor musunuz?"

"ABD'den ayrıldığımızdan beri hiçbir kadınla yatmadım," diye sızlanıyordu Albay Moodus gözyaşlarına boğulacak halde. "Ne durumda olduğumu hayal edebiliyor musunuz?"

General Dreedle, onu Albay Moodus kadar kızdıran herhangi birinin karşısında, olabileceği kadar uzlaşmaz biri olabilirdi. Sahtelikten, hileden ve gösterişten hoşlanmazdı, profesyonel bir asker olarak düsturu tek ve özlüydü: ondan emir alan genç adamların, emir aldıkları yaşlı adamların idealleri, amaçlan ve egzantriklikleri için canlarını vermeye gönüllü olmalarını beklerdi. Emri altındaki subay ve erler onun için askeri niceliklerdi yalnızca. Onlardan tek istediği işlerini yapmalarıydı; bunun dışında, canlan ne çekerse onu yapmakta özgürdüler. Tıpkı Albay Cathcartin adamlarını altmış görev uçuşu yapmaya zorlamakta özgür olduğu gibi özgürdüler. Ya da, Yossarianin yaptığı gibi, canları isterse çırılçıplak sıraya girmekte özgürdüler. Gerçi bu manzara karşısında General Dreedlein granit gibi çenesi sarkmış, ağzı açık kalmıştı; gerçekten de sırada, üzerine mokasenlerinden başka hiçbir şey giymeden, ondan madalya almak üzere hazırolda bekleyen bir adam olduğundan emin olmak için, dönüp sıranın önünden bir kez daha geçmişti. General Dreedlein dili tutulmuştu. Yossariani gördüğü zaman Albay Cathcart bayılacak gibi olmuştu ve Yarbay Korn arkasından yaklaşıp kolunu tutmuş, sıkmıştı. Sessizlik korkunçtu. Kumsaldan sıcak bir rüzgar esiyordu. Kirli samanlarla dolu, siyah bir eşeğin

çektiği, sarkık şapkalı ve solmuş, kahverengi iş kıyafetleri giymiş bir çiftçinin sürdüğü eski bir yük arabası ana yolda yaklaşarak görüş alanına girmişti. Çiftçi sağındaki küçük açıklıkta sürmekte olan resmî askeri törene hiç dikkat etmemişti.

Sonunda General Dreedle konuştu. "Arabaya bin," diye terslendi omzunun üzerinden, arkada duran hemşiresine. Sıra boyunca yürürken kadın da peşinden gelmişti. Hemşire gülümseyerek, sallana sallana, dikdörtgen şeklindeki alanın köşesine, yirmi metre ötedeki kahverengi makam otosuna yürüdü. General Dreedle, arabanın kapısı çarpılıp kapanana kadar haşin bir sessizlik içinde bekledi, sonra sordu, "Bu kim?"

Albay Moodus isim listesinden baktı. "Bu Yossarian, baba. Güzide Uçan Haç madalyası alacak kişi."

"Ha siktir," diye mırıldandı General Dreedle, ve kırmızı, anıtsal yüzü eğlence ile yumuşadı. "Neden giysilerin üzerinde değil, Yossarian?"

"Giymek istemedim."

"Ne demek giymek istemedim? Ne halt etmeye istemedin?" "Yalnızca istemedim, komutanım."

"Neden adamın giysileri üzerinde değil?" diye sordu General Dreedle omzunun üzerinden, Albay Cathcart'a.

"Seninle konuşuyor," diye fısıldadı Yarbay Korn arkadan, Albay Cathcartin omzunun üzerinden, ve Albay Cathcartin sırtını dirsegiyle dürtükledi.

"Neden adamın giysileri üzerinde değil?" diye sordu Albay Cathcart, Yarbay Korn'a, keskin bir acı ifadesiyle, Yarbay Korn'un dürtükledigi yeri ovalayarak.

"Neden adamın giysileri üzerinde değil?" diye sordu Yarbay Korn, Yüzbaşı Piltchard ile Yüzbaşı Wren'e.

"Geçen hafta Avignon üzerindeyken, Yossarianin uçağında bir asker öldü ve Yossarianin üniforması onun kanıyla ıslandı," diye yanıt verdi Yüzbaşı Wren. "Bir daha asla üniforma giymeyeceğine yemin ediyor."

"Geçen hafta Avignon üzerindeyken, Yossarianin uçağında bir asker öldü ve Yossarianin üniforması onun kanıyla ıslandı," diye raporladı Yarbay Korn General Dreedle'a doğrudan. "Daha üniforması çamaşırhaneden gelmemiş."

"Diğer üniformaları nerede?"

"Onlar da çamaşırhanede."

"Ya iç çamaşırları?" diye sordu General Dreedle.

"Tüm iç çamaşırları da çamaşırhanede," diye yanıt verdi Yarbay Korn.

"Bu tamamen saçmalık bana göre," diye bildirdi General Dreedle.

"Gerçekten de tamamen saçmalık, komutanım," dedi Yossa-rıan.

"Siz hiç endişelenmeyin, komutanım," diye söz verdi Albay Cathcart, General Dreedle'a, Yossarian'a tehditkar bakışlar fırlatarak. "Bu adamın sert bir biçimde cezalandırılacağına kişisel olarak söz veririm."

"Cezalandırılıp cezalandırılmaması neden benim umurumda olsun ki?" diye yanıt verdi General Dreedle şaşkınlık ve sinirle.

"Adam madalya kazandı. Onu çıplak almak istiyorsa, bundan sana ne?"

"Ben de tam olarak aynı fikirdeyim, komutanım!" diye yanıt verdi Albay Cathcart, yankılı bir hevesle, ve alnını nemli, beyaz bir mendile sildi. "Ama, General Peckemin, muharebe alanlarında düzgün askeri kıyafetler içinde bulunulması konusunda yayınladığı genelge ışığında da aynı şeyi söyler miydiniz, komutanım?"

"Peckem mı?" General Dreedlein yüzü bulutlandı.

"Evet komutanım, komutanım," dedi Albay Cathcart dalkavukça. "Hattâ General Peckem askerlerimizi muharebeye tören üniforması içinde

yollamamızı tavsiye ediyor. Böylece, vurulduklarında düşman üzerinde iyi bir izlenim bırakacaklar."

"Peckem mı?" diye tekrarladı General Dreedle, şaşkın şaşkın gözlerini kısmaya devam ederek. "Peckemin bununla ne ilgisi var?"

Yarbay Korn yine Albay Cathcartin sırtını dirsekledi.

"Hiç yok, komutanım!" diye yanıt verdi Albay Cathcart canlılıkla, büyük bir acıyla irkilerek ve Yarbay Korn'un dürtükledi-gi yeri ovuşturarak. "İşte tam da bu yüzden, bu konuyu sizinle konuşma fırsatı bulana kadar kesinlikle harekete geçmemeye karar vermiştim. Genelgeyi tamamen görmezden mi gelelim, komutanım?"

General Dreedle Albay Cathcarti tamamen görmezden geldi ve uğursuz bir horgörü ile ona sırtını dönüp madalyayı Yossari-an'a kutusu içinde uzattı.

"Benim kızı arabadan getir," diye emretti Albay Moodus'a huysuz huysuz, ve hemşiresi yanına gelene kadar kaşlarını çatarak, aynı noktada bekledi.

"Ofise haber yolla, askerlerin çarpışmalara giderken kravat takmaları gerektiğini söyleyen yönergemi yok etsinler," diye fısıldadı Albay Cathcart yan yan, Yarbay Korn'a telaşla

"Sana onu yazmaman gerektiğini söylemiştim," diye kıkırdadı Yarbay Korn. "Ama sen beni dinlemedin."

"Şşşşş!" diye uyardı Albay Cathcart. "Lanet olsun, Korn, sırtıma ne yaptın?"

Yarbay Korn yine kıkırdadı.

General Dreedle nereye gitse, hemşiresi de peşinden giderdi. Hattâ Avignon görevinden önce, brifing odasına bile girmiş, kürsünün kenarında, pembe-beyaz üniforması içinde, General Dreedlein yanıbaşında, ahmak gülümsemesi ile, bir çiçek gibi beklemişti. Yossarian ona baktı ve çılgınca âşık oldu. Yüreği büzüldü, içi bomboş kaldı, uyuştu. Kadının dolgun,

kırmızı du-daklarına, gamzeli yanaklarına bakarak, arzuyla yapış yapış halde oturdu ve Binbaşı Danby'nin tekdüze, didaktik, eril sesi ile onları Avignon'da bekleyen ağır uçaksavar salvolarını anlatmasını dinledi. Aniden, daha tek kelime etmediği ve acınası bir şekilde âşık olduğu bu güzel kadını bir daha asla göremeyebilece-gini düşüncesiyle ve derin bir ümitsizlikle inledi. Ona bakarken üzüntü, korku ve arzu içinde kıvranıyordu; öylesine güzel bir kadındı. Onun üzerinde durduğu yere tapıyordu. Yossarian yapış yapış olmuş diliyle kuru, susuz dudaklarını yaladı ve ızdırap içinde tekrar inledi. Bu sefer, çikolata rengi tulumlar ve dikişli, beyaz paraşüt koşumları içinde, kaba, tahta sıralar üzerinde, çevresinde oturan adamların şaşkın şaşkın, sorgularcasına ona bakmasına sebep olacak kadar yüksek sesle inledi.

Nately korku içinde ona döndü. "Ne oldu?" diye fısıldadı. "Sorun ne?"

Yossarian onu işitmedi. Şehvetten hasta olmuş, üzüntüden sersemlemişti. General Dreedlein hemşiresi yalnızca birazcık tombuldu, ve Yossarianin duyulan kadının san saçlarının parlaklığı, kısa, yumuşak parmaklarının hissetmediği baskısı, Ordu pembesi, açık yakalı gömleğinin içindeki olgun göğüslerinin yu varlak, tadılmamış zenginliği, dar, çekici, orman yeşili gabardin subay pantolonu içindeki göbeğinin ve baldırlarının kıvnmları ile, tıkanırcasına dolmuştu. Kadını tepeden ayak parmaklarının boyalı tırnaklarına kadar açgözlülükle içine çekti. Onu kaybetmeyi hiç istemiyordu. "Aaaaaaaaaaaah," diye inledi yine, ve bu sefer titrek, uzun feryadı ile tüm oda dalgalandı. Kürsüdeki subay-ların üzenne şaşkın bir huzursuzluk çöktü. Saatleri ayarlamaya başlamış, saniyeleri saymakta olan Binbaşı Danby'nin dikkati bile bir anlığına dağıldı ve neredeyse en baştan başlaması gerekecekti. Nately, Yossarianin sabit bakışlarını toplantı salonunun uzun-lugunca takip ederek General Dreedlein hemşiresini buldu. Yossarianin derdinin ne olduğunu tahmin edince, korkuyla soldu.

"Kes şunu, tamam mı?" diye sertçe fısıldayarak uyardı onu Nately.

"Aaaaaaaaaaaaaaaaaaaah," diye inledi Yossarian dördüncü kez, bu sefer herkesin açık açık duyabileceği kadar berrak bir şekilde.

"Deli misin sen?" diye tısladı Nately hararetle. "Başını belaya sokacaksın."

"Aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaah," diye yanıt verdi Dunbar, Yossarıan'a, odanın karşı tarafından.

Nately, Dunbarin sesini tanıdı. Durum kontrolden çıkmıştı. Nately küçük bir inleme ile vazgeçti. "Aah."

"Aaaaaaaaaaaaaaaaaaaah," diye karşılık verdi Dunbar ona.

"Aaaaaaaaaaaaaaaaaaaah," diye inledi Nately yüksek sesle, biraz önce inlediğim fark edip çileden çıkarak.

"Aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaah," diye karşılık verdi Dunbar yine.

"Aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaah," dedi tamamen farklı biri, odanın bir başka tarafından, ve Nately'nin tüyleri diken diken oldu.

Nately yerinde büzülüp, boş yere saklanacak ve Yossariani da yanında götürecek bir delik ararken Yossarian ve Dunbar birlikte yanıt verdiler. Birkaç kişi kahkahalarını bastırıyordu. Nately çocuksu bir dürtüye kapıldı ve bir sessizlik olduğunda bilerek inledi. Yeni bir ses yanıt verdi. İtaatsizliğin tadı iç gıcıklayıcıydı, Nately bir kez daha, bir boşluk yakaladığında, bilinçli olarak inledi. Bambaşka bir ses yanıt verdi. Oda bastırılması imkansız bir kargaşa ile kaynıyordu. Tekinsiz bir gürültü yükseliyordu. Ayaklar sürtülüyor, insanların parmaklarından eşyalar bırakılıyordu -kurşunkalemler, hesap makineleri, harita çantaları, yere tangırdaya-rak düşen çelik miğferler. İnlemeyen birkaç adam şimdi açık açık kıkırdamaktaydılar ve General Dreedle bizzat öne çıkıp isyanı bastırmasa doğaçlama inleme isyanı daha ne kadar sürerdi, bilmek imkansızdı. General Dreedle kararlılıkla kürsünün ortasına, Binbaşı Danby'nin hemen önüne geldi. Binbaşı Danby ciddi, azimli bir tavırla

başını eğmiş, bileğindeki saate odaklanmış, saymaktaydı, "... yirmi beş saniye... yirmi... on beş..." General Dreed-lein büyük, kırmızı, hükümran yüzü şaşkınlıkla boğum boğum olmuş, korkunç bir kararlılıkla odunlaşmıştı.

"Hepsi bu kadar, beyler," diye emretti aksi aksi, onaylamaz-lıkla dik dik bakan gözler, sıkılmış, köşeli çenesi ile, ve hepsi bu kadar oldu. "Ben bir muharebe birliği yönetiyorum," dedi herkese sert sert, odada mutlak sessizlik hakim olduğunda ve sıraların üzerindeki adamlar uysal uysal büzüldüğünde, "ve komuta bende olduğu sürece, bu grupta bir daha inleme duyulmayacak. Anlaşıldı mı?"

Binbaşı Danby dışında herkes tarafından anlaşılmıştı. Binbaşı hâlâ bileğindeki saate bakıyor, yüksek sesle saniyeleri sayıyordu. "... dört... üç... iki... bir... tamam!" diye seslendi Binbaşı Danby ve bakışlarım zaferle kaldırdı, ama onu dinleyen kimse olmadığını ve her şeye baştan başlaması gerekeceğini anladı.

"Aaaaah," diye inledi kızgınlıkla.

"Bu *da neydi?"* diye kükredi General Dreedle kulaklarına ina-namayarak ve cani bir öfkeyle Binbaşı Danby'ye döndü. Binbaşı dehşet ve şaşkınlık içinde, sendeleyerek geriledi ve sinmeye, terlemeye başladı. "Bu *adam da kim?"*

"B -binbaşı Danby, komutanım," diye kekeledi Albay Cath-cart. "Benim grup harekat subayım."

"Onu dışarı çıkar ve vur," diye emretti General Dreedle.

"E-efendim?"

"Onu dışarı çıkar ve vur dedim. Duymadın mı?"

"Başüstüne, komutanım!" diye karşılık verdi Albay Cathcart çabucak, sertçe yutkunarak, ve canlı bir hareketle şoförüne ve meteorologuna döndü. "Binbaşı Danby'yi dışarı çıkarın ve vurun."

"E-efendim?" diye kekeledi şoförü ve meteorologu.

"Binbaşı Danby'yi dışarı çıkarın ve vurun, dedim," diye terslendi Albay Cathcart. "Duymadınız mı?"

İki genç teğmen aptal aptal başlarım salladılar, sersem, uyuşuk bir gönülsüzlük içinde, ağızları bir karış açık, bakıştılar. Her bin Binbaşı Danby'yi dışarı çıkarıp vurma işlemine ilk önce diğerinin girişmesini bekliyordu, ikisi de daha önce hiç Binbaşı Danby'yi dışarı çıkarıp vurmamıştı. Kuşku içinde, aksi yönlerden, yavaşça Binbaşı Danby'ye yaklaştılar. Binbaşı Danby korkudan bembeyaz kesilmişti. Aniden dizleri boşandı ve düşecek oldu, ama iki genç teğmen öne atılıp onu kollarının altından tuttular ve düşmekten alıkoydular. Artık Binbaşı Danby'yi ele geçirdiklerine göre, geri kalanı kolay görünüyordu ama ellerinde silah yoktu. Binbaşı Danby ağlamaya başladı. Albay Cathcart onun yanına koşmak, onu teselli etmek istiyordu, ama General Dreedlein önünde hanım evladı gibi davranmak istemiyordu. Appleby ile Havermeyer'in 45'lik otomatik silahlarını görev uçuşlarına hep götürdüğünü hatırladı ve onların bulmak için adamları taramaya başladı.

Binbaşı Danby ağlamaya başlar başlamaz, sefil bir halde yan tarafta, bocalamakta olan Albay Moodus kendini tutamaz oldu ve çekinerek, hastalıklı bir fedakarlık havası içinde General Dre-edle'a yanaştı. "Bence bir dakika beklesen daha iyi olur, baba," diye tavsiyede bulundu tereddütle. "Onu vurabileceğini sanmıyorum."

İşine karışılması General Dreedlei öfkelendirdi. "Kim demiş?" diye gürledi hırçınlıkla, koca binayı sarsmaya yetecek kadar yüksek bir sesle. Yüzü utançtan kıpkırmızı kesilmiş olan Albay Moodus eğilip kulağına fısıldadı. "Ne halt etmeye yapamaz-mışım?" diye böğürdü General Dreedle. Albay Moodus biraz daha fısıldadı. "Ne demek her istediğimi vuramam?" diye sordu General Dreedle ödünsüz bir kızgınlıkla. Albay Moodus

fısıldamaya devam ederken ilgiyle kulaklarını dikti. "Bu doğru mu?" diye sordu. Öfkesi yatışmış, meraka dönüşmüştü.

"Evet, baba. Korkarım öyle."

"Herhalde kendini bayağı akıllı sanıyorsun, öyle mi?" diye Albay Moodus'u aniden azarladı General Dreedle.

Albay Moodus yine kızardı. "Hayır, baba, öyle değil..."

"Tamam, itaatsiz orospu çocuğunu bırakın," diye hırladı General Dreedle, damadına öfkeyle sırtını dönerek ve Albay Cath-cart'ın şoförüne ve meteorologuna aksi aksi havlayarak. "Ama onu bu binadan çıkarın ve dışanda tutun. Ve savaş sona ermeden şu lanet olası brifingi bitirelim. Hiç böyle beceriksizlik görmemiştim."

Albay Cathcart sersem sersem General Dreedle'a başını salladı ve adamlarına Binbaşı Danby'yi hemen binadan çıkarmalarını işaret etti. Ama Binbaşı Danby dışan çıkartıldığı zaman, brifingi sürdürecek adam kalmadı. Herkes başka herkese, aptal bir şaşkınlık içinde, ağızları bir karış açık, bakakaldı. Hiçbir şey olmazken General Dreedle öfkeden mosmor oldu. Albay Cath-cartin, ne yapacağına dair en ufak fikri yoktu. Tam yüksek sesle inlemeye başlayacakken Yarbay Korn öne çıkarak ve kontrolü ele alarak imdadına yetişti. Albay Cathcart gözyaşları içinde, muazzam bir nefes aldı. Minnet duygularına yenik düşmesine ramak kalmıştı.

"Şimdi, beyler, saatlerimizi ayarlayacağız," diye başladı Yarbay Korn hemen, keskin, hükümran bir tavırla, cilveli bakışlarını General Dreedlein olduğu yöne doğru devirerek. "Saatlerimizi yalnız ve yalnız bir kez ayarlayacağız, ve o tek seferde doğru olmazsa, General Dreedle ve ben nedenini bilmek isteyeceğiz. Anlaşıldı mı?" Attığı oltanın doğru yere gittiğinden emin olmak için General Dreedle'a doğru kirpiklerini kırpıştırdı. "Şimdi saatlerinizi dokuz on sekize ayarlayın."

Yarbay Korn sorun çıkmadan saatleri ayarlattı ve özgüvenle devam etti. Birkaç saniyede bir, General Dreedle'a yan yan, sırıtkan bakışlar fırlatarak ve bıraktığı kusursuz izlenimden gittikçe daha fazla cesaret alarak, adamlara günün renklerini bildirdi, çevik, havalı bir beceriklilikle hava durumunu gözden geçirdi. Kürsüde parıl parıl parlayarak kabarır, kendini beğenmişlikle kasıla kasıla dolanırken kendini iyice kaptırdı ve bir kez daha adamlarına günün renklerini bildirdi ve açıkgözlükle moral konuşmalarına geçti; Avignon'daki köprünün amaçları için önemini, görev uçuşuna çıkacak her adamın ülke aşkını yaşam aşkının üzerinde tutması gerektiğini anlattı, tlham verici söylevi sona erdiğinde günün renklerini bir kez daha bildirdi, yaklaşma açısını vurguladı ve bir kez daha hava durumunu gözden geçirdi. Yarbay Korn kendini gücünün zirvesinde hissediyordu. O sahne ışıklarına *aitti.*

Albay Cathcart durumu yavaş yavaş kavramaya başladı; so nunda tamamen kavradığı zaman, sersemledi. Yarbay Korn'un ihanetini kıskançlık içinde izlerken yüzü asıldıkça asıldı ve General Dreedle yanına yanaşıp, odanın her yerinden işitilebilecek kadar gürültülü bir sesle fısıldarken dinlemeye korktu neredeyse: "Bu adam kim?"

Albay Cathcart içinde uğursuz bir his ve solgun bir yüzle yanıt verdi. Sonra General Dreedle eliyle ağzını kapatarak bir şeyler daha fısıldadı. Albay Cathcartin yüzü muazzam bir coşkuyla parladı. Yarbay Korn bunu gördü ve içinde tutmakta güçlük çektiği bir sevinçle titredi. Acaba o anda, General Dreedle tarafından albaylığa terfi ettirilmiş olabilir miydi? Beklemeye dayanamıyordu. Ustaca bir manevra ile brifingi sona erdirdi ve General Dreedlein şevkli tebriklerini kabul etmek üzere, beklenti içinde döndü -ve generalin arkasına bakmadan, peşinde hemşiresi ve Albay Moodus ile, binadan çıkmakta olduğunu gördü. Bu hayal kırıklığına ugratıcı manzara karşısında Yabay Korn ser-semlemişti ama bu sersemlik yalnızca bir an sürdü. Gözleri, sırıtkan bir trans içinde beklemekte olan Albay Cathc. ita takıldı ve sevinçle onun yanına koşup kolunu çekiştirmeye başladı.

"Benim hakkımda ne dedi?" diye sordu, gururlu ve mutluluk verici bir beklenti duygusu içinde, heyecan ve hararetle. "General Dreedle ne dedi?"

"Senin kim olduğunu sordu."

"Biliyorum. Biliyorum. Ama benim hakkımda ne dedi? Ne dedi?"

"Midesini bulandınyormuşsun."

BELEDİYE BAŞKANİ MILO

İşte, Yossarianin cesaretini kaybettiği uçuş buydu. Yossarian Avignon uçuşunda cesaretini kaybetmişti çünkü Snovvden yüreğini kaybetmişti, çünkü o günkü pilotları, henüz on beş yaşında olan Huple'dı ve yardımcı pilotlan daha da kötü olan ve Albay Cathcarti öldürmek için düzenleyeceği kumpasa Yossarianin katılmasını isteyen Dobbs'du. Huple iyi bir pilottu, Yossarian biliyordu; ama yalnızca bir çocuktu ve Dobbs da ona güvenmiyordu ve bombaları bıraktıktan sonra kontrolleri zorla, önceden haber vermeden onun elinden alıyor, bu yüzden uçağın havada başıboş kalmasına sebep oluyor, uçağın yürek durduran, kulak paralayan, anlatılmaz ölçüde dehşet verici bir dalışa geçmesine, Yossarianin kulaklığının prizinden kurtulmasına, Yossarianin uçağın burnunda, kafası tavana yapışmış bir halde, savunmasızca asılı kalmasına sebep oluyordu.

Ah, Tanrım! diye feryat etmişti Yossarian ses çıkarmadan, düştüklerini hissettiğinde. Uçak düşerken ve kendisi ağırlıksızca kafasının tepesinden asılı dururken kıpırdatamadığı dudaklarının arasından Ah, *Tanrım! Ah, Tanrım! Ah, Tanrım, Ah, Tanrım!* diye feryat etmişti yakarırcasma. Sonunda Huple kontrolleri yeniden ele geçirmeyi başarmış, biraz önce tırmanarak kurtuldukları ve şimdi yeniden kurtulmalarının gerektiği uçaksavar mermisi patlamalarının oluşturduğu çılgın, engebeli, yama yama vadinin içinde uçağı düzeltmişti. Hemen, o anda pleksiglastan bir gümle-me gelmiş, iri bir yumruk boyunda bir delik belirmişti. Işıltılı kıymıklar yüzünden Yossarianin yanakları yanıyordu. Kan yoktu.

"Ne oldu? Ne oldu?" diye haykırdı, kendi sesini duyamayınca şiddetle titremeye başladı. Haberleşme cihazındaki boş sessizlik onu ürkütmüştü; kapana kısılmış bir fare gibi elleri ve dizleri üzerinde çökmüş, nefes almaya bile cesaret edemeden beklerken, kıpırdamaya bile korkuyordu. Sonunda kulaklıklarının silindir şeklindeki, parlak fişinin gözlerinin önünde ileri geri sallandığını gördü ve titreyen parmaklarla onu prizine soktu. Uçaksavar

mermileri çevresinde patlar, gümbürderken, Ah, *Tanrım!* diye feryat etmeye devam etti, hiç dinmeyen bir dehşetle. Ah, *Tanrım!*

Yossarian kulaklığının fişini haberleşme sistemine geri soktuğunda ve bir kez daha duyabilir olduğunda Dobbs ağlıyordu.

"Ona yardım edin, ona yardım edin," diye hıçkırıyordu Dobbs. "Ona yardım edin, ona yardım edin."

"Kime yardım edelim? Kime yardım edelim?" diye seslendi Yossarian. "Kime yardım edelim?"

"Bombardımancıya, bombardımancıya," diye ağladı Dobbs. "Yanıt vermiyor. Bombardımancıya yardım edin, bombardımancıya yardım edin."

"Bombardımana benim," diye haykırdı Yossarian ona "Bombardımana benim. Ben iyiyim. Ben iyiyim."

"O zaman ona yardım edin, ona yardım edin," diye ağladı Dobbs. "Ona yardım edin, ona yardım edin."

"Kime yardım edelim? Kime yardım edelim?"

"Telsiz topçusuna," diye yalvardı Dobbs. "Telsiz topçusuna yardım edin."

"Üşüyorum," diye sızlandı Snowden zayıfça, haberleşme sistemi üzerinden, sonra ızdırap dolu bir yakarı ile inledi. "Ne olur bana yardım edin. Üşüyorum."

Ve Yossarian emekleyerek geçitten geçti, bomba bölmesinin üzerinden tırmandı, uçağın arka tarafına gitti. Snovvden yerde yatıyordu. Yaralanmıştı ve baygın yatan kuyruk topçusunun yanında, güneş ışığından san bir göletin içinde, soğuktan donmaktaydı.

Dobbs dünyadaki en kötü pilottu ve bunu biliyordu. Durmaksızın üstlerini, artık bir uçağın pilotluğunu yapacak durumda olmadığına ikna etmeye çalışan, güçlü bir genç adam enkazıydı. Üstlerinin hiçbiri dinlemiyordu. Gereken görev uçuşu sayısının altmışa çıkarıldığı gün Dobbs gizlice

Yossarianin çadırına girdi. Orr conta aramak için dışan çıkmıştı. Dobbs, Albay Cathcarti öldürmek için yaptığı planı açıkladı. Yossarianin yardımına ihtiyacı vardı.

"Adamı soğukkanlılıkla öldürmemizi mi istiyorsun?" diye itiraz etti Yossarian.

"Aynen böyle," diye onayladı Dobbs iyimser bir gülümseme ile. Yossarianin durumu hemen anlamasından cesaretlenmişti. "Onu Sicilya'dan getirdiğim ve kimsenin bilmediği Luger silahım ile vuracağız."

"Yapabileceğimi sanmıyorum," dedi Yossarian, bir süre sessizlik içinde fikri tarttıktan sonra.

Dobbs hayretler içinde kalmıştı. "Neden?"

"Bak. O orospu çocuğunun boynunu kırması ya da bir kazada ölmesi ya da bir başkası tarafında vurulup öldürülmesi beni her şeyden çok mutlu eder. Ama onu öldürebileceğimi sanmıyorum."

"O olsa seni öldürürdü," diye itiraz etti Dobbs. "Aslında, bizi bu kadar uzun süre savaşta tutarak bizi öldürmeye çalıştığını söyleyen sendin."

"Ama onu öldürebileceğimi sanmıyorum. Onun da yaşamaya hakkı var, herhalde."

"Senin ve benim yaşama hakkımızı elimizden almaya çalışıyorsa yok. Senin sorunun ne?" Dobbs hayretler içinde kalmıştı. "Senin aynı şeyi Clevinger'a savunmanı dinler dururdum. Bak Clevingerin başına ne geldi. O bulutun tam ortasında."

"Bağırmayı bırak, olmaz mı?" diye susturdu Yossarian onu.

"Ben bağırmıyorum!" diye, daha yüksek sesle bağırdı Dobbs. Yüzü devrimci bir hararetle kıpkırmızı kesilmişti. Gözleri ve burnu akıyordu ve kıpkırmızı kesilmiş, titrek alt dudağı tükü-rüklenmişti. "Sayıyı altmışa yükselttiğinde Grup'ta, ellibeş uçuşu tamamlamış yüze yakın adam olmalı. Uçacak birkaç uçuşu kalmış, senin gibi, en az yüz adam daha olmalı. Bunu

sonsuza dek yapmasına izin verirsek hepimizi öldürecek. İlk önce bizim onu öldürmemiz gerek."

Yossarian ifadesizce, ne düşündüğünü belli etmeden başını salladı. "Yanımıza kâr kalır mı, sence?"

"Her şeyi planladım. Ben..."

"Tanrı aşkına bağırmayı kes!"

"Ben bağırmıyorum. Her şeyi..."

"Bağırmayı keser misin?"

"Her şeyi planladım," diye fısıldadı Dobbs, elleri titremesin diye Orr'un yatağının yanını bembeyaz kesilmiş parmaklarıyla kavrayarak. "Perşembe sabahı, tepelerdeki lanet olası çiftlik evinden döneceği zaman, ben gizlice ormanın içinden geçip, yoldaki keskin viraja gideceğim ve çalıların arasında saklanacağım. Orada yavaşlaması gerekecek. Ben de, çevrede kimse olmadığından emin olmak için yolun her iki yanını izleyebileceğim. Onun geldiğini görünce, cipi durdurmak için yola büyük bir kütük iteceğim. Sonra Luger'imle çalıların arasından çıkacağım ve onu kafasından vurup öldüreceğim. Silahı gömeceğim, ormandan geçerek birliğe döneceğim ve başka herkes gibi kendi işime bakacağım. Yolunda gitmeyen ne olabilir ki?"

Yossarian her adımı dikkatle dinlemişti. "Ben nerede işe karışıyorum?" diye sordu şaşkınlık içinde.

"Sen olmadan yapamam," diye açıkladı Dobbs. "Senin bana yapmamı söylemen gerek."

Yossarian ona inanmakta güçlük çekiyordu. "Yapmamı istediğin tek şey bu mu? Yalnızca sana yapmanı söylememi mi istiyorsun?"

"Yapman gereken tek şey bu," diye yanıt verdi Dobbs. "Bana yapmamı söyle, ben de öbür gün, tek başıma adamın beynini patlatayım." Sesi duygularla hızlanıyor, yükseliyordu. "Başlamışken Yarbay Korn'u da kafasından vurmak isterdim, ama senin için sorun değilse Binbaşı Danby

kalsın. Sonra Appleby ile Havermeyer'i öldürmek isterim. Ve Appleby ile Havermeyer'i öldürme işini tamamladıktan sonra McWatti öldürmek isterim."

"McWatti mı?" diye haykırdı Yossarian, dehşet içinde yerinde sıçrayarak. "McWatt benim arkadaşım. McWatt'tan ne istiyorsun?"

"Bilmiyorum," diye itiraf ett, Dobbs, şaşkın bir mahçupluk-la. "Yalnızca, hazır Appleby ile Havermeyer'i öldürmüşken McWatti da öldürsek iyi olur, diye düşündüm. McWatti öldürmek istemiyor musun?"

Yossarian kararlılıkla direndi. "Bak, tüm adanın duyabileceği kadar bağırıp durmazsan ve yalnızca Albay Cathcarti öldürmekle yerinirsen bu işle ilgilenebilirim. Ama bu işi bir kan gölüne dönüştüreceksen beni unut."

"Tamam, tamam," diye yatıştırmaya çalıştı Dobbs onu. "Yalnızca Albay Cathcart olsun. Yapayım mı? Bana yapmamı söyle."

Yossarian başını iki yana salladı. "Bence sana yapmanı söyle-memeliyim."

Dobbs çılgına döndü. "Uzlaşmaya razıyım," diye yalvardı hararetle. "Bana yapmamı söylemen gerekmez. Yalnızca iyi bir fi kir olduğunu söyle. Tamam mı? Bu iyi bir fikir mi?"

Yossarian yine başını iki yana salladı. "Benimle konuşmadan, tek başına gidip yapsan iyi bir fikir olurdu. Ama artık çok geç. Sana hiçbir şey söyleyemem. Bana biraz daha zaman ver. Belki fikrimi değiştiririm"

"O zaman *gerçekten* çok geç olur."

Yossanan başını iki yana sallamaya devam etti. Dobbs hayal kırıklığına uğramıştı. Bir an sefil bir halde oturakaldı, sonra aniden ayağa fırladı ve Doktor Daneeka'yı onu uçuştan men etmeye ikna etmek için bir başka teşebbüste bulunmak üzere ayaklarını yere vura vura gitti; dönerken kalçasıyla Yossarianin lavabo sehpasını devirdi ve Orr'un yapmakta olduğu sobanın yakıt borusuna ayağı takıldı. Doktor Daneeka Dobbs'un fart furtlarına ve jest fırtınasına bir dizi sabırsız baş sallama ile direndi, ve

semptomlarını Gus ile Wes'e tarif etmesi için onu sıhhiye çadırına yolladı. Dobbs konuşmaya başlar başlamaz Gus ile Wes kantaron solüsyonu ile Dobbs'un dişetlerini mora boyadılar. Ayak parmaklanm da mora boyadılar, şikayet etmek için ağzını bir kez daha açtığında boğazından aşağı müshil tıktılar, ve sonra onu geri yolladılar.

Dobbs'un durumu Aç Joe'nunkinden bile kötüydü. Aç Joe en azından kabus görmediği zamanlar uçuş yapabiliyordu. Dobbs hemen hemen Orr kadar kötüydü. Orr kaçıkça, sarsıcı kıkırtısı, titrek, çarpık at dişleri ile, küçümen, smtkan bir tarla-kuşuna benziyordu ve dinlenmesi için Milo ve Yossar'anin yumurta almak için yaptığı Kahire uçuşuna dahil edilmişti, ama Milo bunun yerine pamuk almış, taretlerine dek egzotik örümcekler ve olgunlaşmamış kırmızı muzlarla tıka basa doldurulmuş uçağı ile şafakta havalanıp İstanbul'a gitmişti. Orr, Yossarianin karşılaştığı en çirkin ve en cazip kaçıklardan biriydi. Kaba, kocaman bir yüzü, yuvalarının içinde iki yarım misket gibi kıstığı kahverengi gözleri,pomatlı, sivri tepeli bir çadır gibi gö rünen kafasında gür, dalgalı, rengarenk saçlan vardı. Her havalandığında Orr y.a suya düşürülür, ya da bir motorundan vurulurdu. Napoli'ye gitmek üzere havalanıp, puro içen, entrikacı, on yaşında bir pezevengi görmek için Sicilya'ya indiklerinde çılgın gibi Yossarianin kolunu çekiştirmeye başlamıştı. On yaşındaki pezevengin, şehirdeki otelin önünde onları bekleyen iki tane on iki yaşında, bakire kız kardeşi vardı ve otelde yalnızca Mi-lo için yer vardı. Yossarian Orr'u kararlılıkla geri çekti, Vezüv dağı yerine Etna dağına endişe ve şaşkınlık içinde baktı ve Napoli yerine Sicilya'da ne işleri olduğunu merak etti. Orr kıkırdayarak, kekeleyerek, şehvetli bir kargaşa içinde, on yaşındaki entrikacı pezevengin peşinden, aslında bakire, kardeş ve on iki yaşında olmayan, aslında yalnızca yirmi sekiz yaşında olan, pezevengin on iki yaşındaki iki kız kardeşinin yanına gitmeleri için Yossarian'a yalvarıp duruyordu.

"Onunla git," diye emir verdi Milo Yossarian'a kısaca. "Görevini hatırla."

"Tamam," diye pes etti Yossarian içini çekerek ve görevini hatırlayarak. "Ama en azından bırak da bir otel odası bulmaya çalışayım ki daha sonra iyi bir uyku çekebileyim."

"Kızların yanında iyi bir uyku çekersin," diye yanıt verdi Milo aynı merak uyandırıcı tavırla. "Görevim hatırla."

Ama hiç uyuyamadılar, çünkü Yossarian ile Orr kendilerini yirmi sekiz yaşındaki iki on iki yaşında fahişe ile aynı çift kişilik yatakta buldular. Kızlar yağlı ve obez çıktı, bütün gecede eş değiştirmek için onların uyandırıp durdular. Kısa süre sonra Yossarianin algılan öyle bulandı ki onun yanına yanaşıp duran şişman kızın taktığı bej sarığa hiç dikkat etmedi. Sonunda, ertesi sabah, on yaşındaki entrikacı, Küba panatella purosu içen pezevenk herkesin önünde, şeytani bir kaprisle sangı çekip aldı ve parlak Sicilya güneşi altında kızın şok edici, çarpık, kel kafasını ortaya serdi. Almanlarla yattığı için intikamcı komşular kızın saçlarını traşlamışlardı. Kız kadınsı bir öfke ile ciyakladı ve sal-lana sallana, gülünç bir yürüyüşle on yaşındaki entrikacı pezevengin peşine düştü. Tüyler ürpertici, çıplak, tecavüze uğramış kafası tuhaf, esmer, çıbana benzer yüzünün çevresinde çamaşır suyuna yatırılmış, müstehcen bir şey gibi hoplayıp zıplıyordu. O ana dek Yossarianin o kadar çıplak bir şeyle karşılaştığı hiç olmamıştı. Pezevenk bir ganimet gibi, sangı parmağına takıp çevirmeye başladı ve alayla Yossarian'a işaret ederek ulurcasma kahkaha atan insanlarla tıka basa dolu meydanda kadını döndürüp durdurarak, kadının parmak uçlarından birkaç santim ötede seke seke koştu. O sırada Milo sert bir telaş ifadesi ile yürüyüp geldi ve bu yakışıksız ahlaksızlık ve havailik gösterisi karşısında onaylamazca dudaklarını büzdü. Milo hemen yola çıkıp Malta'ya gitmek konusunda ısrar etti. "Uykumuz var," diye sızlandı Orr.

"Bu sizin suçunuz," diye payladı Milo ikisini birden, üstün bir tavırla. "Geceyi o iki ahlaksız kızın yanında değil de kendi odanızda geçirseniz, bugün benim kadar iyi hissederdiniz kendinizi."

"Onlarla gitmemizi sen söyledin," diye terslendi Yossarian suçlamasına. "Ve kendi odamız yoktu. Otelde oda bulabilen tek kişi sendin."

"Bu da benim suçum değildi," diye açıkladı Milo kibirle. "Nohut haşatı için bütün alıcıların burada olacağını nereden bilecektim?"

"Biliyordun," diye saldırdı Yossarian. "Neden Napoli'de değil de Sicilya'da olduğumuzu açıklıyor bu. Muhtemelen lanet uçağı şimdiden nohutla tıka basa doldurmuşsundur."

"Şşşşşş!" diye uyardı Milo sertçe, anlamlı anlamı Orr'a bakarak. "Görevini hatırla."

Malta'ya gitmek üzere havaalanına geldiklerinde, uçağın bomba bölmesi, arka ve kuyruk tarafları, taret topu bölmesi, kile kile nohutla tıka basa dolmuştu.

Yolculukta Yossarianin görevi Orr'un Milo'nun yumurtaları nereden aldığını görmesini engellemekti. Halbuki Orr Milo'nun sendikasının üyesiydi ve Milo'nun sendikasının bütün üyeleri gibi, o da pay sahibiydi. Yossarian görevinin aptalca olduğunu hissediyordu, çünkü Milo'nun yumurtaları Malta'dan tanesi yedi sente aldığı ve onları sendikasına dahil olan yemekhanelerde tanesi beş sente sattığı herkesçe bilinen bir gerçekti.

"Ona güvenmiyorum, o kadar," dedi Milo uçakta, arka taraftaki Orr'a doğru başını sallayarak. Orr bodur nohut kilelerinin üzerinde dolaşık bir halat gibi kıvrılmış, zar zor uyumaya çalışıyordu. "Yumurtalarımı onun yakınlarda olup da iş sırlarımı öğrenmesine fırsat vermeden satın almayı tercih ederim. Bunda anlamayacak ne var?"

Yossarian onun yanında, yardımcı pilot koltuğunda oturuyordu. "Neden yumurtaları Malta'dan tanesi yedi sente altığını ve tanesi beş sente sattığını anlamıyorum."

"Kâr yapmak için yapıyorum."

"Ama nasıl kâr yapabilirsin ki? Yumurta başına iki sent zarardasın."

"Ama onları tanesi yedi sente aldığım Makaklara tanesi 4.25 sente satarak 3.25 sent kâr yapıyorum. Elbette, kârı *ben* yapmıyorum. Kârı sendika yapıyor. Ve herkesin bir payı var."

Yossarian anlamaya başlamıştı. "Ve yumurtaları 4.25 sente sattığın insanlar, yumurtaları sana tanesi yedi sente sattıklarında 2.75 sent kâr yapmış oluyorlar. Bu doğru mu? Neden yu-murtalan doğrudan kendi kendine satıp onları satın aldığın insanları aradan çıkarmıyorsun?"

"Çünkü onları satın aldığım insan kendimim," diye açıkladı

Milo. "Onları kendime sattığım zaman 3.25 sent kâr yapıyorum ve onları kendimden aldığım zaman 2.75 sent kâr yapıyorum. Yani toplamda, yumurta başına altı sent kâr yapmış oluyorum. Onları tanesi beş sente yemekhane salonlarında sattığım zaman yumurta başına yalnızca iki sent zarar ediyorum. İşte, tanesi yedi sente yumurta alıp tanesi beş sente satarak böyle kâr ediyorum. Onları Sicilya'dan aldığım zaman yalnızca yumurta başına bir sent ödüyorum."

"Malta'da," diye düzeltti Yossarian. "Yumurtalarını Malta'dan alıyorsun, Sicilya'dan değil."

Milo gururla güldü. "Yumurtaları Malta'dan almıyorum," diye itiraf etti, hafif, gizemli bir neşeyle. Yossarian ilk ve tek defa adamdaki çalışkan ciddiyet havasının değiştiğini görüyordu. "Onların Sicilya'dan tanesi bir sente alıyorum ve onları, tanesi 4.5 sente, gizlice Malta'ya naklediyorum. Böylece insanlar Malta'da yumurta satın almaya çıktığında, yumurtanın tanesi yedi sente çıkmış oluyor."

"Malta'da yumurta bu kadar pahalıyken insanlar neden yumurta almaya Malta'ya geliyor?"

"Çünkü eskiden ben böyle yapmışlar."

"Neden yumurtalarını Sicilya'dan almıyorlar?"

"Çünkü hiç böyle yapmamışlar."

"Şimdi gerçekten anlamadım. Neden kendi yemekhanelerine yumurtayı tanesi beş sente değil de tanesi yedi sente satmıyorsun?"

"Çünkü o zaman yemekhanelerimin bana ihtiyacı olmaz. Tanesine yedi sent verecekse herkes yedi sentlik yumurta alabilir."

"Neden seni atlayıp yumurtaları doğrudan Malta'dan, tanesi 4.25 sentten almıyorlar?"

"Ben onlara satmam da ondan."

"Neden satmazsın?"

"Çünkü o zaman o kadar kâr marjı olmaz. Böylece, en azından aracı olarak kendime biraz kâr yapıyorum."

"Yani kendi adına kâr yapıyorsun," diye bildirdi Yossarian.

"Elbette yapıyorum. Ama hepsi sendikaya gidiyor. Ve herkesin sendikada bir payı var. Anlamıyor musun? Albay Cathcart'a sattığım erik domateslerinde de tam olarak aynı şey oluyor."

"Satın aldığın," diye düzeltti Yossarian. "Albay Cathcart ile Yarbay Korn'a erik domatesi *satmıyorsun.* Onlardan erik domatesi *satın alıyorsun "*

"Hayır, *satıyorum;'* diye düzeltti Milo. "Erik domateslerimi sahte isim altında Pianosa'nın her yerine dağıtıyorum, böylece Albay Cathcart ile Yarbay Korn domatesleri kendi sahte isimleri altında, tanesi dört sente benden alabiliyorlar; ve sonra ertesi gün, sendika için, tanesi beş sente bana satıyorlar. Onlar tane başına bir sent kâr ediyorlar, ben ise tane başına üç buçuk sent kâr ediyorum. Böylece herkes kâr etmiş oluyor."

"Sendika dışında herkes," dedi Yossarian hıhlayarak. "Sendika, sana yalnızca tanesi yanm sente mal olmuş erik domatesleri için, tane başına beş sent ödüyor. Sendika bu işten nasıl kazanıyor?"

"Ben kazandığım zaman sendika da kazanıyor," diye açıkladı Milo, "çünkü herkesin bir payı var. Ve sendika Albay Cathcart ile Yarbay Korn'un

desteğini alıyor, böylece bu yolculuk gibi yolculuklara çıkmama izin veriyorlar. Palermo'ya indiğimizde, on beş dakikada ne kadar kâr ettiğimizi kendi gözlerinle göreceksin."

"Malta," diye düzeltti Yossarian. "Şu anda Malta'ya uçuyoruz, Palermo'ya değil."

"Hayır, Palermo'ya uçuyoruz," diye yanıt verdi Milo. "Palermo'da, Bern'e gönderilecek, küflenmiş mantar nakliyatı hakkında bir dakikalığına görmem gereken bir hindiba ihracatçısı var."

"Milo, bunu nasıl yapıyorsun?" diye sordu Yossarian hayret ve hayranlık içinde gülerek. "Tek bir yere gitmek için uçuş planı dolduruyorsun ve sonra başka yere gidiyorsun. Kontrol kule-lerindeki insanlar tantana kopamıyorlar mı?"

"Hepsi sendika üyesi," dedi Milo. "Ve sendikanın çıkanna olan bir şeyin vatanın da çıkarına olduğunu biliyorlar," çünkü Sammy bu şekilde işliyor. Kontrol kulelerindeki adamlar da pay sahibi, işte bu yüzden sendikaya yardımcı olmak için ellerinden geleni yapıyorlar."

"Benim de payım var mı?"

"Herkesin bir payı var."

"Orr'un da payı var mı?"

"Herkesin bir payı var."

"Ya Aç Joe'nun? Onun da payı var mı?"

"Herkesin bir payı var."

"Ha siktir," dedi Yossarian düşünceli düşünceli, pay fikrinden ilk defa bu kadar etkilenerek.

Milo küçük bir yaramazlık ışıltısı ile ona döndü. "Federal hükümeti altı bin dolar dolandırmak için kusursuz bir planım var. Hiçbir risk almadan adam başı üç biner dolar kazanabiliriz. İlgilenir misin?"

"Hayır."

Milo derin duygularla Yossarian'a baktı, "işte sende hoşuma giden de bu," dedi. "Sen dürüstsün! Tanıdığım, gerçekten dürüst olan tek insansın. İşte bu yüzden bana biraz daha fazla yardımcı olmanı diliyorum. Dün Catania'da o iki sürtükle kaçıp gittiğin zaman gerçekten hayal kırıklığına uğradım."

75) General Motors CEO'lugunu da yapmış Charles Erwin Wilson'un klasikleşmiş kapitalist deyişine taşlama: "ülkenin çıkanna olan General Mo-tors'un da çıkarınadır, ve General Motors'un çıkanna olan ülkenin de çıka-nnadır." Wilson (1890-1961), yeni bir kriz yaşamamak, için ABD'nin bir 'sürekli savaş ekonomisi'ne ihtiyacı olduğunu söylüyordu, (en.)

Yossarian şaşkınlık ve inanmazlık içinde Milo'ya bakakaldı. "Milo, onlarla gitmemi sen söyledin. Hatırlamıyor musun?"

"Bu benim hatam değildi," diye yanıt verdi Milo vakarla. "Kasabaya ulaştığımda bir şekilde Orr'dan kurtulmam gerekiyordu. Palermo'da her şey çok farklı olacak. Palermo'ya indiğimizde senin ve Orr'un havaalanında bekleyen kızlarla gitmenizi istiyorum."

"Hangi kızlarla?"

"Telsizle haber yolladım. Dört yaşında bir pezevenk sana ve Orr'a, iki tane yan İspanyol, sekiz yaşında bakire ayarlayacak. Pezevenk havaalanında, bir limuzinle bekliyor olacak. Uçaktan iner inmez hemen limuzine binin."

"Bana uymaz," dedi Yossarian, başını iki yana sallayarak. "Benim yapacağım tek şey uyumak."

Milo kızgınlıkla soldu. Kara kaşlarının arasındaki ince burnu şiddetle seyirdi. Simetrik olmayan, turuncu-kahverengi bıyıkları, tek bir mumun ince, solgun alevi gibi titredi. "Yossarian, görevini hatırla," diye hatırlattı huşuyla.

"Görevimin canı sehenneme," diye karşılık verdi Yossarian kayıtsızca. "Benim de payım olsa bile, sendikanın da canı cehenneme. Yan İspanyol bile olsalar, sekiz yaşında bakireler istemiyorum."

"Seni suçlamıyorum. Ama bu sekiz yaşındaki bakireler aslında yalnızca otuz iki yaşındalar. Ve aslında yarı İspanyol değil üçte bir Estonyalılar."

"Bakirelerden hoşlanmam."

"Bakire bile değiller," diye devam etti Milo ikna edici bir tavırla. "Senin için seçtiğim kadın kısa bir süre için yaşlı bir öğretmenle evli kalmış. Adam onunla yalnızca Pazar günleri yatıyormuş, bu yüzden kadın hiç eskimemiş; yeni sayılır."

Ama Orr'un da uykusu vardı. Havaalanından Palermo'ya giderlerken Yossarian ve Orr, Milo'nun yanında kaldılar ve oradaki otelde de ikisine yer olmadığını ve daha da önemlisi, Mi lo'nun oranın belediye başkanı olduğunu öğrendiler.

Milo için düzenlenen tuhaf, mantıksız karşılama töreni havaalanında başladı. Onu tanıyan işçiler işlerini bıraktılar ve kontrollü sevinç ve hayranlık ifadeleri ile, saygıyla ona baktılar. Milo'nun gelişinin haberi şehre kendisinden önce ulaşmıştı, ve küçük, üstü açık kamyonları ile, hızla geçerlerken dış mahalleler tezahürat yapan vatandaşlarla tıka basa dolmuştu bile. Yos-sarian ile Orr şaşkın ve sessizdiler, kendilerini güvende hissetmek için Milo'ya yanaştılar.

Şehrin içinde, Milo'ya yapılan tezahüratlar daha da yükseldi. Kamyon yavaşlayıp şehrin ortasında yavaş yavaş ilerledi. Okullar tatil edilmiş, küçük kızlar ve oğlanlar yeni giysiler içinde kaldırımlara dizilmiş, minik bayraklar sallıyorlardı. Yossarian ile Orr'un dilleri artık tamamen tutulmuştu. Sokaklar neşeli kalabalıklarla dolmuştu, ve tepeye asılan dev flamalarda Milo'nun resimleri vardı. Milo o resimler için, kasvetli renklere sahip, hakim yakalı, köylü gömleği içinde poz vermişti. Dağınık bıyığı ve ilgisiz gözleri ile, her şeyi bilircesine halka bakarken, dürüst, babacan yüzü

hoşgörülü, bilge, eleştirel ve güçlüydü. Yaşlılar ve kötürümler pencerelerden ona öpücükler yolladılar. Önlüklü dükkan sahipleri dükkanlarının dar kapılarından coşkuyla tezahürat yaptılar. Tubalar böğürdü. Orada burada birileri düştü ve ezilerek öldü. Yaşlı kadınlar ağlayarak ve birbirlerini omuzlaya-rak, yavaş yavaş ilerleyen kamyona yanaştılar ve Milo'nun omzuna dokundular, ya da elini tuttular. Milo kaotik kutlamalara hayırsever bir zarafet ile tahammül etti. Zarif bir şekilde herkese el salladı, sevinçli kalabalıklara cömertçe, avuç avuç, folyo kaplı Hershey's Kisses çikolataları fırlattı. Gürbüz oğlanlar ve kızlardan sıralar kol kola girerek, sekerek onu izlediler ve boğuk sesler ve parlak bakışlarla bağırdılar, "Mi-Ioi *Mi-lo! Mi-lo!"*

Sırrı ortaya çıktıktan sonra Milo, Yossarian ile Orr'un yanın da rahat etmişti. Engin, mahçup bir gururla şişiniyordu. Yanakları kıpkırmızı olmuştu. Milo, Palermo belediye başkanı seçilmişti -ve yakınlardaki Carini, Monreale, Bagheria, Termini Ime-rese, Cefalu, Mistretta ve Nicosia'nın da belediye başkanıydı-çünkü Sicilya'ya Skoç getirmişti.

Yossarian hayret içindeydi. "Buradaki insanlar Skoç içmeyi bu kadar çok mu seviyorlar?"

"Onlar Skoç içmiyorlar," diye açıkladı Milo. "Skoç çok pahalı ve buradaki insanlar çok fakir."

"Kimse içmiyorsa neden Sicilya'ya Skoç ithal ediyorsun?"

"Fiyat oluşturmak için. Başka biri adına kendi kendime satarken daha fazla kâr marjı yaratmak için Skoçu buradan Mal-ta'ya naklediyorum. Burada bu işin sanayisini kurdum. Bugün Sicilya dünyadaki üçüncü en büyük Skoç ihracatçısı. İşte *bu* yüzden beni belediye başkanı seçtiler."

"Madem bu kadar havalı birisin, bize bir otel odası bulmaya ne dersin?" diye homurdandı Orr aksi aksi, yorgunluktan pel-tekleşmiş bir sesle.

Milo tövbekar bir tavırla karşılık verdi "Ben de tam olarak bunu yapacaktım," diye söz verdi. "Siz, ikiniz için otel odası ayırtmak için önceden telsizle haber vermeyi unuttuğum için gerçekten özür dilerim. Ofisime gelin. Hemen başkan yardımcım ile konuşurum."

Milo'nun ofisi berber dükkanıydı, başkan yardımcısı da tombul berberdi. Adamın dalkavuk dudakları onları yürekten bir hoşgeldinle selamlarken, Milo'nun traş kabında çırpmaya başladığı traş sabunu kadar çok köpürüyordu.

"Ee, Vittorio," dedi Milo, tembel tembel Vittorio'nun berber sandalyelerinden birine yerleşirken, "bu sefer ben yokken buralarda işler nasıldı?"

"Çok hüzünlü, Sinyor Milo, çok hüzünlü. Ama artık döndü günüze göre, insanlar yine mutlu olacak."

"Ben kalabalıkları merak ediyordum. Nasıl oluyor da bütün oteller dolu oluyor?"

"Çünkü diğer şehirlerden bir sürü insan sizi görmek için buraya geldi, Sinyor Milo. Ve çünkü enginar mezatları için gelmiş alıcılar da var."

Milo'nun elleri bir kartal gibi süzüldü ve Vittorio'nun traş fırçasını durdurdu. "Enginar nedir?" diye sordu.

"Enginar mı, Sinyor Milo? Enginar her yerde çok popüler olan, son derece lezzetli bir sebzedir. Buradayken biraz enginar denemelisiniz, Sinyor Milo. Dünyadaki en iyi enginarları biz yetiştiririz."

"Gerçekten mi?" dedi Milo. "Bu sene enginarlar kaçtan gidiyor?"

"Enginarlar için çok iyi bir sene gibi. Mahsul çok kötüydü."

"Öyle mi?" dedi Milo düşünceli düşünceli ve gitti. Sandalyesinden o kadar çabuk kayıvermişti ki çizgili berber önlüğü o gittikten sonra bir iki saniye onun şeklini korudu, sonra o da sandalyeye yığıldı. Yossarian ile Orr onun peşinden kapıya koştuğunda Milo gözden kaybolmuştu.

"Sıradaki?" diye havladı Milo'nun başkan yardımcısı işgüzarlıkla. "Sırada kim var?"

Yossarian ile Orr keyifsiz keyifsiz berber dükkanından çıktılar. Milo tarafından terk edilmiş halde, uyuyacak bir yer bulmak için boşuna bir arayışla kutlama yapan kitlelerin arasında dolaştılar. Yossarian bitkin düşmüştü. Kafası kuvvetten düşüren küt bir ag-n ile zonkluyordu ve Orr'a sinirlenmişti. Orr bir yerlerden iki ya-banelması bulmuş, onların yanaklarına sokmuş, öyle dolaşıyordu. Sonunda Yossarian onların fark etti ve çıkarttırdı. Sonra Orr bir yerlerden iki at kestanesi buldu ve onların yanaklarına soktu. Sonunda Yossarian onların da gördü ve ağzındaki yabanelmalarını çı karmasını söyleyerek Orr'u azarladı. Orr sırıtıp yanagındakilerin yabanelması değil at kestanesi olduğunu, ve ağzında değil ellerinde olduklarını söyledi; ama Yossarian ağzındaki at kestaneleri yüzünden adamın söylediği tek kelimeyi anlamıyordu yine de onla-n çıkarttırdı. Orr'un gözlerinde sinsi bir ışık kıvılcımlandı. Alkolden sersemlemiş bir adam gibi, parmak boğumlarını kullanarak alnını şiddetle ovaladı ve edepsizce kıkırdadı.

"Şu kızı hatırlıyor musun..." Susup yine edepsizce kıkırdadı. "Roma'daki apartman dairesinde, ikimiz de çıplakken ayakkabı-sıyla kafama vuran şu kızı?" diye sordu sinsi bir beklenti ifadesiyle. Yossarian ihtiyatla başını sallayana kadar bekledi. "Ağzıma at kestanesi koymama izin verirsen, bana neden vurduğunu anlatırım. Anlaştık mı?"

Yossarian başını salladı ve Orr, Nately'nin orospusunun dairesindeki çıplak kızın onun başına ayakkabısı ile vurmasının fantastik hikayesini anlattı ona, ama ağzındaki at kestaneleri yüzünden Yossarian tek kelimesini bile anlamadı. Numara karşısında Yossarian çileden çıkmış kahkahalarla kükredı; ama sonunda gece çöktüğünde, pis bir lokantada rutubetli bir yemek yemek ve havaalanına otostop çekmek dışında yapacak hiçbir şey bulamadılar. Havaalanına vardıklarında uçağın soğuk, metal zemininde uyudular, rahatsızlıktan homurdanarak dönüp durdular. İki saat sonra

kamyon sürücüleri enginar dolu kasalarla gürleyerek geldiler ve uçağı yüklerken onları yattıkları yerden kovaladılar. Bardaktan boşanırcasına yağmur yağmaya başlamıştı. Kamyonlar gittiklerinde Yossarian ile Orr sırılsıklam olmuşlardı, ve uçağın arka tarafına sığınıp, titrek hamsiler gibi kasaların arasına sığışmaktan başka seçenekleri yoktu. Kasaların köşeleri canlarını acıtıyordu. Milo şafakta enginarlarla Napoli'ye uçtu ve onları tarçın çubukları, karanfiller, tane vanilyalar ve biberlerle degiştokuş etti. Aynı gün baharatları güneye, Malta'ya uçurdu. Orada Milo'nun Genel Vali'nin yardımcısı olduğunu öğrendiler. Yossarian ve Orr için Malta'da da oda yoktu. Mal-ta'da Milo, Binbaşı Sir Milo Minderbinder'di, ve genel valinin binasında devasa bir odası vardı. Maun masası muazzamdı. Meşe panelli bir duvarda, çarpazlanmış Britanya bayraklarının arasında, Binbaşı Sir Milo Minderbinder'in Kraliyet Galler Tüfekli Piyade Alayı üniforması içinde, dramatik, çarpıcı bir fotoğrafı vardı. Fotoğraftaki bıyıkları kısa ve ince, çenesi köşeli, gözleri dikenler kadar keskindi. Milo'ya şövalye payesi verilmiş, Kraliyet Galler Tüfekli Piyadelerinin binbaşısı olarak atanmış, Malta Genel Valisi'nin yardımcısı seçilmişti çünkü Malta'da yumurta ticaretini başlatmıştı. Yossarian ve Orr'a, geceyi ofisindeki kalın halının üzerinde geçirmeleri gibi cömert bir izin verdi, ama o gittikten kısa süre sonra muharebe kıyafetleri giymiş bir nöbetçi geldi ve onları süngü ucunda binadan kovdu. Yossarian ile Orr yorgun argın, aksi bir taksi şoförünün arabası ile havaalanına gittiler. Taksi şoförü onlardan fahiş bir cüret aldı. Sonra yine uçağın içinde uyudular. Uçak şimdi sıvılar sızdıran çuvallar içinde kakao, taze çekilmiş kahve ile doluydu. Uçağın içi öyle kokuyordu ki, Milo sabah, şoförü tarafından, son derece zinde görünerek getirildiğinde ikisi de dışarıda, şiddetle kusmaktaydılar. Oradan havalanıp Oran'a uçtular; Oran'da Yossarian ile Orr için otellerde yine yer yoktu, Milo ise Şah yardımcısıydı. Milo'nun hizmetine, somon pembesi sarayın içinde şatafatlı bir daire verilmişti ama Hıristiyan kafirler oldukları için Yossarian ile Orr'un onunla birlikte kalmasına izin verilmedi. Çift kanatlı kapıda

bekleyen palalı Berberi nöbetçiler tarafından durduruldular ve kovalandılar. Orr fena soğuk almış, burnunu çekiyor, hapşırıyordu. Yossarianin geniş sırtı bükülmüş, ağrıyordu. Milo'nun boynunu kırmaya hazırdı ama Milo Oran Şahının yardımcısıydı ve kutsal bir kişiydi. Milo'nun yalnızca Oran Şahı'nın yardımcısı olmakla kalmadığı, aynı zamanda Bağdat Halifesi, Şam İmamı ve Arabistan Şeyhi de olduğu ortaya çıktı. Milo, cahil ve batıl inançlı insanların hâlâ bu tür tanrılara tapındığı geri kalmış yerlerde mısır tanrısıydı, yağmur tanrısıydı, pirinç tanrı-sıydı; ve Afrika ormanlarının derinliklerinde, kendisinin ona çok yakışan bir tevazu ile işaret ettiği gibi, insan kanı ile kızarmış ilkel, taş sunaklara tepeden bakan kocaman, ciddi, bıyıklı yüzü görülebiliyordu. Dokunduğu her yerde övgüyle alkışlanıyordu ve şehir şehir, gittiği her yerde tezahüratlarla karşılanıyordu. Sonunda geri dönerek Orta Dogu'dan geçip Kahire'ye indiler. Milo dünya üzerinde hiç kimsenin istemediği kadar pamuk aldı ve iflasın eşiğine geldi. Sonunda, Kahire'de Yossarian ile Orr için oda bulundu. Şişman, kabartılmış yastıklar ve temiz, taze çarşaflarla, yumuşak yatakları vardı. Giysilerini asabilecekleri dolaplar vardı. Yıkanacak su vardı. Yossarian ile Orr leş gibi kokan, itici bedenlerini pembeleşene kadar buharlar saçan, sıcak su dolu küvetlere yatırdılar ve sonra Milo ile birlikte otelden çıkıp, lobisinde Mısır pamuğunun o anda borsadaki değerini gösteren aletler bulunan çok güzel bir restoranda, karides kokteylleri ve file mignonlar ile yemek yediler. Milo başgarsona borsa aletinin ne tür bir alet olduğunu sordu. O güne dek, borsa aleti kadar güzel bir makine olabileceğini hayal bile edememişti.

"Gerçekten mi?" dedi, başgarson açıklamasını bitirdiği zaman. "Peki Mısır pamuğu şu anda kaçtan gidiyor?" Başgarson söyledi ve Milo haşatın tamamını satın aldı.

Ama Yossarian Milo'nun satın aldığı Mısır pamuğundan, arabaya atlayıp şehir merkezine gittiklerinde Milo'nun yerel bir pazarda gördüğü yeşil-kırmızı muz hevenklerinden korktuğu kadar korkmamıştı. Korkuları haklı

çıktı, çünkü Milo saat on ikiden hemen sonra onu sarsarak uyandırdı ve yarısı soyulmuş bir muzu ona uzattı. Yossarian hıçkırığını bastırdı.

"Tadına bak," dedi Milo, Yossarianin muzun arkasında kıvranan yüzünü ısrarla izleyerek.

"Milo, seni piç," diye inledi Yossarian. "Biraz uyumam lazım."

"Ye ve güzel olup olmadığını söyle," diye ısrar etti Milo. "Sana muz verdiğimi Orr'a söyleme. Ona verdiğim muz için iki plaster tahsil ettim."

Yossarian uysal uysal muzu yedi ve Milo'ya muzun güzel olduğunu söyledikten sonra gözlerini kapattı; ama Milo tekrar sarsarak onu uyandınp mümkün olduğu kadar çabuk giyinmesini, bir an önce Pianosa'ya gideceklerim söyledi.

"Sen ve Orr muzları hemen uçağa yüklemeksiniz," diye açıkladı. "Adam, hevenkleri kaldırırken örümceklere dikkat etmeniz gerektiğini söyledi."

"Milo, sabaha kadar bekleyemez miyiz?" diye yalvardı Yossarian. "Biraz uyumam lazım."

"Muzlar çok çabuk olgunlaşıyor," diye yanıt verdi Milo, "ve kaybedecek bir dakikamız bile yok. Bu muzları onlara götürdüğümüz zaman birlikteki adamların ne kadar mutlu olacaklarını bir düşün."

Ama birlikteki adamlar tek bir muz bile görmediler çünkü İstanbul'da muz fiyatı yükselmişti ve Beyrut'ta kimyon fiyatı düşmüştü. Milo muzları sattıktan sonra, satın aldığı kimyonla birlikte hemen Bingazi'ye gitti. Altı gün sonra, Orr'un izninin son gününde Pianosa'ya döndüklerinde, Mılo'nun Mısır'dan aldığını söylediği ve Sicilya'dan getirdiklen en iyi beyaz yumurtaları taşıyorlardı. Yumurtaları yemekhanelerde tanesi *dört* sente sattı. Böylece sendikasına üye olan kumandan subaylar, hemen Kahire'ye gidip hevenk hevenk yeşil-kırmızı muzlar alması, onları Türkiye'de satıp kimyon alması, onların da Bingazi'de satması için yalvaracaklardı ona. Ve herkesin bir payı vardı.

NATELY'NİN BABASI

Birlik içinde, Milo'nun kırmızı muzlarını gören tek kişi Aarfy oldu. Aarfy muzları Levazım Teşkilatı'ndan nüfuz sahibi bir okul arkadaşından almıştı. Muzlar artık olgunlaşmış, normal karaborsa kanallarından İtalya'ya akmaktaydı. Nately sonunda, haftalar süren yaslı, sonuçsuz aramalardan sonra orospusunu bulup, otuzar dolar vaadiyle, iki kız arkadaşı ile birlikte daireye gelmeye ikna ettiğinde, Aarfy de Yossarian ile birlikte subay daiiresindeydi.

"Her birine otuzar dolar mı?" dedi Aarfy yavaşça, üç gürbüz kızı gönülsüz bir uzman tavrı içinde, kuşkuyla dürtükleyip ok-şarken. "Bunlar gibi parçalar için otuz dolar çok para. Dahası, ben hayatım boyunca bu iş için para ödemedim."

"Senden para ödemeni istemiyorum," diye temin etti Nately onu çabucak. "Ben hepsinin parasını öderim. Ben yalnızca sizin diğer iki kızı almanızı istiyorum. Bana yardım etmez misiniz?"

Aarfy kendinden hoşnut bir tavırla, alayla güldü ve yumuşak, yuvarlak kafasını iki yana salladı. "Kimse Aarfy için para ödemek zorunda değil. Ben istediğim zaman, istediğim kadar bulabilirim. Yalnızca, şu anda havamda değilim."

"Neden üçünün parasını ödeyip diğer ikisini göndermiyor-sun?" diye öneride bulundu Yossarian.

"Çünkü o zaman benimki, aldığı para karşılığında çalışmak zorunda kalacağı için kızar," diye yanıt verdi Nately, orospusuna endişeyle bakarak. Kız huzursuzca, dik dik ona bakmaktaydı ve homurdanmaya başlamıştı. "Ondan gerçekten hoşlanıyorsam, *onu* göndereceğimi ve diğerlerinden biri ile yatacağımı söylüyor."

"Benim daha iyi bir fikrim var," diye böbürlendi Aarfy. "Neden sokağa çıkma yasağı başlayana kadar onları burada tutmuyor, sonra da sahip

oldukları tüm parayı bize vermezlerse onları sokağa atıp tutuklatmakla tehdit etmiyoruz? Hattâ onları pencereden atmakla bile tehdit edebiliriz."

"Aarfy!" Nately dehşet içinde kalmıştı.

"Yalnızca yardımcı olmaya çalışıyordum," dedi Aarfy mahçup bir tavırla. Aarfy her zaman Nately'ye yardımcı olmaya çalışırdı, çünkü Nately'nin babası zengin ve ünlüydü, ve savaştan sonra Aarfy'ye yardımcı olmak için mükemmel bir konumdaydı. "Vay be," diye savundu kendini aksi aksi. "Okulda hep böyle şeyler yapardık. Bir gün, iki ahmak lise öğrencisi kızı kandırıp öğrenci birliği binasına getirdiğimizi hatırlıyorum. Ebeveynlerine telefon edip, bizimle yattıklarını söylemekle tehdit ederek, onların isteyen herkesle yatmaya zorlamıştık. On saat orada, yatakta kalmışlardı. Hattâ şikayet etmeye başladıklarında biraz da tokatlamıştık. Sonra bütün paralarını, çikletlerini alıp, kızlan dışan atmıştık. O binada ne eğlenirdik ama," diye anılara daldı huzur içinde. Şişman yanakları nostaljik anılarla şen bir kırmızılık kazandı. "Herkesi aramızdan dışlardık, hattâ birbirimizi bile."

Ama Aarfy'nin o anda Nately'ye bir yardımı dokunmuyordu; çünkü Nately'nin fena halde âşık olduğu kız surat asarak, gittikçe daha da yükselen, tehditkar bir kızgınlıkla küfretmeye başlamıştı. Neyse ki tam o sırada Aç Joe içeri daldı ve her şey yoluna girdi. Yalnız, bir dakika sonra Dunbar sarhoş halde, sendeleye sendeleye içeri girdi ve hemen kıkırdayan kızlardan birine sarıldı. Şimdi dört adam ve üç kız vardı. Yedisi Aarfy'yi dairede bıraktı, bir at arabasına bindi, ama kızlar paralarını peşin isteyince at arabası olduğu yerde, kaldırımın dibinde kaldı. Nately, Yossarian'dan yirmi, Dunbar'dan otuz beş, Aç Joe'dan on yedi dolar ödünç aldıktan sonra, havalı bir hareketle onlara doksan dolar verdi. Ondan sonra kızlar daha sıcakkanlı oldular ve sürücüye bir adres söylediler. Sürücü onları dörtnala, şehrin diğer köşesine, daha hiç görmedikleri bir yere götürdü ve karanlık bir sokakta, eski, yüksek bir binanın önünde durdu. Kızlar onları dört kat dik, çok dar, gıcırdayan, ahşap merdivenden çıkardı. Kızların harika,

gözkamaştıncı apartman dairesine geldiler. Daire mucizevi bir şekilde, sayısız yumuşak, genç, çıplak kızla dolup taşıyordu, ve bir de keskin kahkahası ile Nately'yi sinir eden çirkin, zampara yaşlı adam ile orada olan her şeyi ahlaksızca bulan ve ortalığı düzeltmek için elinden geleni yapan, kül grisi yün kazak giymiş edepli, aklayan yaşlı kadın vardı.

Bu şaşırtıcı yer dişil meme uçları ve göbeklerle kaynayan verimli bir kaynaktı. Başlangıçta, aksi yönlerdeki uzak, tuhaf, harika genelevlere uzanan üç karanlık koridorun kesişiminde bulunan, kasvetli kahverengilerle döşemiş loş oturma odasında yalnızca onların getirdiği üç kız vardı. Kızlar hemen soyundular, soyunma işleminin farklı aşamalarında durup cafcaflı iç çamaşırlarını gururla teşhir ettiler ve bir yandan da uzun, dağınık, beyaz saçlı ve düğmeleri iliklenmemiş pasaklı, beyaz gömlekli, odanın hemen hemen ortasındaki küflü, mavi bir koltuğa oturmuş şehvetle gülüp duran ve Nately ile arkadaşlarına neşeli, alaylı bir resmiyet ile hoşgeldin diyen sıska, sefil ihtiyara takılıp durdular. Sonra yaşlı kadın, başını hüzünle, eleştirircesine eğerek, Aç Joe için bir kız getirmek üzere dışarı çıktı ve biri çoktan soyunmuş, diğeri saydam, pembe bir jüpon içinde, iki iri göğüs lü güzelle geri döndü. İkinci kız üzerindekini daha otururken çıkanverdi. Farklı bir yönden üç çıplak kız daha geldi ve oturma odasında kalıp sohbete katıldı, sonra iki tane daha geldi. Dört yeni kız üşengeç bir grup halinde, kendi aralarında konuşarak odadan geçtiler; üçünün ayağı çıplaktı, ve biri kendine aitmiş gibi görünmeyen, gümüş rengi, tokalanmamış dans ayakkabılarının tepesine tehlikeli bir biçimde tünemişti. Bir kız daha, yalnızca külot giymiş bir halde belirdi ve oturdu. Böylece oturma odasındaki kızların sayısı on biri buldu ve on bir kız içinde yalnızca bir tanesi giyinikti.

Her yer çıplak, çoğu tombul kızlarla doluydu ve Aç Joe ölmeye başladı. Kızlar rahat rahat içeri girer, bir yer bulup rahat ederken Aç Joe şaşkınlık içinde, felç geçirmiş gibi, kaskatı kalakaldı. Sonra aniden delici bir çığlık kopardı ve erlerin dairesine dönüp fotoğraf makinesini almak üzere

doğrudan kapıya yöneldi, ama oraya vardığında, bu harika, parlak, zengin, renkli pagan cennetinin, gözünün önünden bir anlığına ayırmaya kalkarsa, geri dönüşsüz bir şekilde kaybolup gideceği içine doğdu ve yeni bir çılgınca çığlıkla olduğu yerde duruverdi. Kapıda dikilerek, yüzündeki ve boynundaki tel tel damarlar ve tendonlar şiddetle zonklayarak kekeledi. Yaşlı adam, üşümesinler diye sıska bacaklarına sardığı çalıntı bir ordu battaniyesi ile küflü, mavi koltuğunda, tahtına kurulmuş şeytani, hedonist bir tanrı gibi oturarak, muzaffer bir keyif içinde izledi onu. Yuvalarına çökmüş, kurnaz gözleri sinik, iffetsiz bir zevkle parıldayarak sessiz kahkahalar attı. Adam sarhoştu. Nately babası yaşındaki, Amerika hakkında aşağılayıcı espriler yapan bu kötücül, kaçık, va-tansevmez adam karşısında düşmanlıkla kabararak tepki verdi.

"Amerika," diyordu yaşlı adam, "savaşı kaybedecek. Ve İtalya kazanacak."

"Amerika dünyadaki en güçlü, en zengin ülke," diye bildirdi

Nately çalımlı bir hararet ve vakarla. "Ve Amerikalı askerler hepsinden daha iyidir."

"Kesinlikle," diye onayladı yaşlı adam hoş bir tavır ve alaycı bir keyifle. "Diğer yandan İtalya, dünyadaki en az zengin ülkelerden biridir. Ve İtalyan askerleri muhtemelen herkesten kötüdür. İşte tam olarak bu yüzden benim ülkem bu savaşta senin ülkenden daha başarılı."

Nately şaşkın bir kahkaha patlattı, sonra kabalığı yüzünden özür dilemesine kızardı. "Sana güldüğüm için özür dilerim," dedi içtenlikle ve saygılı bir alçakgönüllülükle devam etti. "Ama İtalya önce Almanlar, sonra bizim tarafımızdan işgal edildi. Buna başarı diyemezsin, değil mi?"

"Elbette derim!" diyerek sesini yükseltti yaşlı adam neşeyle. "Almanlar püskürtüldü ve biz hâlâ buradayız. Birkaç sene sonra siz de gideceksiniz ve biz hâlâ burada olacağız. Görüyorsun, İtalya aslında çok fakir ve zayıf bir ülke, bizi güçlü kılan da bu. Artık İtalyan askerleri ölmüyor. Ama Amerikan ve Alman askerleri ölüyor. Ben buna büyük başarı derim. Evet, İtalya'nın bu

savaştan canlı çıkacağından, ve sizin ülkeniz yok olduktan sonra bile çok uzun süre var olacağından oldukça eminim."

Nately kulaklarına inanamıyordu. O ana dek böylesine şok edici küfürler duymamıştı, ve içgüdüsel bir mantıkla, neden o anda FBI ajanlarının belirip bu hain yaşlı adamı tutuklamadıkla-rmı merak etti. "Amerika yok olmayacak!" diye bağırdı tutkuyla.

"Asla mı?" diye kışkırttı yaşlı adam onu yumuşak bir sesle.

"Şey..." diye tereddütte kaldı Nately.

Yaşlı adam, içindeki büyük zevki kendine saklayarak, hoşgörüyle güldü. Nazikçe kışkırtmaya devam etti. "Roma yok oldu. Yunan uygarlığı yok oldu. Pers uygarlığı yok oldu. İspanya yok oldu. Bütün büyük ülkeler yok oldu. Sizinki neden yok olmasın? Ülken daha ne kadar ayakta kalır sanıyorsun? Sonsuza ka dar mı? Yirmi beş milyon sene sonra dünyanın bile güneş tarafından yok edileceğini unutma."

Nately huzursuzca kıpırdandı. "Şey, sonsuzluk çok uzun bir süredir, herhalde."

"Bir milyon sene?" diye ısrar etti yaşlı adam keskin, sadistçe bir keyifle eğlenerek. "Yarım milyon? Kurbağa neredeyse beş yüz milyon yaşındadır. Bunca gücü ve zenginliği, dünyanın bir numarası olan askerleri ile dünyadaki en yüksek yaşam standardı ile Amerika'nın bir... kurbağa kadar yaşayabileceğini kesin olarak söyleyebilir misin gerçekten?"

Nately'nin içinden o alaylı yüzü ezmek geçiyordu. Bu sinsi, günahkar saldırganın iğrenç iftiralarına karşı ülkesinin geleceğini savunmak konusunda yardım arayarak yalvarırcasına çevresine baktı. Hayal kırıklığına uğradı. Yossarian ve Dunbar uzak bir köşede dört beş oynak kız ve altı şişe kırmızı şarabı bir orji içinde pençelemekle meşguldüler. Aç Joe ise uzun süre önce, rüzgar değirmeni gibi çırpınan sıska kollarına

sıgdırabildiği kadar geniş kalçalı genç kızı yatağa atmak üzere yanına almış, o gizemli koridorlardan birinde kaybolmuştu.

Nately'nin utançtan dili tutulmuştu. Âşık olduğu kız, aşırı doldurulmuş kanepenin üzerine kabaca yayılmış, yüzünde faydasız bir can sıkıntısı ifadesi ile oturmaktaydı. Erlere ait dairenin tıka basa dolu, birkaç penisine yirmibir oynadıkları oturma odasında Nately'yi ilk gördüğü andan beri, onu bir daha her görüşünde takındığı ve Nately'nin tüm canlılığı, tüm tatlılığı ile hatırladığı aynı uykulu, kıpırtısız pozu takınmış olan kızın ona gösterdiği uyuşuk kayıtsızlık Nately'nin cesaretini kınyordu. Kızın gevşek ağzı mükemmel bir O biçiminde açılmıştı ve Tanrı bilir donuk, puslu gözleri böylesine haşin bir ilgisizlik ile neye bakıyordu. Yaşlı adam sakin sakin bekliyor, aynı anda hem hor-görülü hem de duygudaş olmayı başaran, sezgili bir gülümseme ile onu izliyordu. Harika bacakları ve bal rengi teni olan ince, sanşın, kıvrak bir kız yaşlı adamın koltuğunun koluna tatmin içinde yayıldı ve adamın köşeli, solgun, sefih yüzünü ağır, fettan hareketlerle taciz etmeye başladı. Nately, böylesine yaşlı bir adamda böyle bir zamparalık görünce kızgınlık ve düşmanlıkla gerildi. Daralan bir yürekle sırtını dönüp neden kendi kızını alıp yatağa gitmediğini merak etti.

Bu alçak, ihtiyar, şeytani akbaba Nately'ye kendi babasını hatırlatıyordu çünkü Nately'nin babası bu adama hiç benzemiyordu. Nately'nin babası kusursuz giyinen, beyaz saçlı, nazik bir beyefendi idi; bu yaşlı adam ise kaba bir serseri. Nately'nin babası ciddi, sorumlu bir filozoftu; bu yaşlı adam ise tam bir görgüsüz. Nately'nin babası onura inanır, her şeyin yanıtını bilirdi; bu yaşlı adam hiçbir şeye inanmıyordu ve yalnızca sorular soruyordu. Nately'nin babasının seçkin, beyaz bıyıklan vardı; bu yaşlı adamın ise bıyığı falan yoktu. Nately'nin babası -ve Nately'nin karşılaştığı herkesin babası- vakur, bilge ve saygındı; bu yaşlı adam ise kesinlikle iticiydi ve Nately büyük bir aşkla bağlı olduğu canı sıkkın, soğuk kızın dikkatini çekecek ve kızın ona sonsuz bir hayranlık duymasını sağlayacak

kadar hırslı bir intikam duygusuyla adamın pis mantığını ve imalarını çürütme kararlılığı göstererek yeniden tartışmaya daldı.

"Eh, dürüst olmak gerekirse, Amerika'nın daha ne kadar ayakta kalacağını bilmiyorum," diye devam etti gözüpek bir ifadeyle. "Dünyanın kendisi bile bir gün yok olacaksa, sonsuza dek kalmaz herhalde. Ama uzun, çok uzun süre hayatta kalacağımızı ve muzaffer olacağımızı biliyorum."

"Ne süreyle?" diye alay etti saygısız ihtiyar, kötücül bir kıvanç parıltısı ile. "Kurbağa kadar bile kalamaz mı?"

"Senden ya da benden çok daha uzun süre," dedi Nately, hiç inandıncı olmayan bir tavırla.

"Ah, o kadarcık mı? Senin böylesine safdil ve cesur, benim ise böylesine yaşlı olduğum düşünülünce, çok da uzun sürmeyecek demektir."

"Kaç yaşındasın?" diye sordu Nately, elinde olmadan yaşlı adamdan etkilenerek ve meraklanarak.

"Yüz yedi." Yaşlı adam Nately'nin hayal kırıklığı karşısında yürekten güldü. "Buna da inanmadığını görüyorum."

"Bana söylediğin hiçbir şeye inanmıyorum," diye yanıt verdi Nately, mahçup bir gülümseme ile. "İnandığım tek şey Amerika'nın savaşı kazanacağı."

"Savaş *kazanmaya* amma da önem veriyorsun," diye güldü kirli, adaletsiz ihtiyar. "Asıl numara savaş *kaybetmektir,* hangi savaşların kaydedilebileceğini bilmektir, italya yüzyıllarda savaş kaybediyor. Bunu nasıl mükemmel bir şekilde yaptığımıza bir bak. Fransa savaşlan kazanıyor ve daima kriz içinde. Almanya kaybediyor ve zenginleşiyor. Bizim yakın tarihimize bak. italya Etiyopya'da bir savaş kazandı ve hemen ciddi sorunlar yaşamaya başladı. Zafer bize öylesine delice ihtişam yanılsamaları verdi ki, kazanma şansımızın hiç olmadığı bir dünya savaşının başlamasına yardımcı

olduk. Ama şimdi yine kaybettiğimize göre, işler iyiye gidecek demektir ve yenilmekte başarılı olursak kesin yine üste çıkarız."

Aptallaştıgını gizleyemeyen Nately, ağzı bir karış açık baka-kaldı ona. "Ne dediğini şimdi gerçekten anlamadım. Deli gibi konuşuyorsun."

"Ama akıllı biri gibi yaşıyorum. Mussolini tepedeyken faşisttim. Mussolini indirildiğine göre, artık anti-faşistim. Almanlar burada, bizi Amerikalılara karşı korurken Alman taraftarıydım. Şimdi Amerikalılar burada ve bizi Almanlara karşı koruyor; bu yüzden fanatik bir Amerika taraftarıytm. Seni temin ederim, öfkeli genç dostum" -yaşlı adamın bilgiç, küçümser bakışları Na tely'nin şaşkınlığı arttıkça daha da parlıyordu- "sen ve ülken İtalya'da benden daha sadık taraftar bulamaz -ama ancak İtalya'da kaldığınız sürece."

"Ama," diye haykırdı Nately isyan ederek, "sen bir döneksin! Akıntıya göre kürek çeken birisin! Utanç verici, vicdansız bir fırsatçısın!"

"Ben yüz yedi yaşındayım," diye hatırlattı yaşlı adam kendinden emin bir tavırla. "Hiç ilken yok mu?" "Elbette yok." "Ahlakın?"

"Ah, ben çok ahlaklı bir adamım," diye temin etti hain ihtiyar onu, alaycı bir ciddiyetle, koltuğunun diğer koluna baştan çıkancı bir şekilde yayılmış, güzel gamzeleri olan siyah saçlı, etli butlu kızın çıplak kalçasını okşayarak. Adam güvenli, lime lime bir ihtişam içinde, iki çıplak kızın ortasında oturmuş, iki elini egemen bir tavırla iki kızın üzerine atarken, alaycı bir tavırla Nately'ye sırıttı.

"Buna inanamıyorum," dedi Nately istemeye istemeye, adamın kızlara yaptıklarını izlememek için inatla çaba göstererek. "İnanamıyorum, o kadar."

"Ama hepsi tamamen doğru. Almanlar şehre girdiğinde, genç bir balerin gibi sokaklarda dans ettim ve ciğerlerim patlayana dek 'Heil, *HitkrV* diye bağırdım. Hattâ annesi başka yana bakarken küçük bir kızdan kaptığım

minik bir Nazi bayrağını salladım. Almanlar şehirden çıktığında, bir şişe mükemmel brandi ve bir sepet çiçek ile, Amerikalıları karşılamak üzere dışarı fırladım. Brandi benim içindi, elbette, ve çiçekleri de kurtarıcılarımızın üzerine serptim. Şehre giren ilk arabada çok gergin, çok ağır görünüşlü, yaşlı bir binbaşı vardı. Kırmızı bir gülle adamı gözünün tam ortasından vurdum. Harika bir atıştı!

Adamın nasıl irkildigini görmeliydin."

Nately inledi ve şaşkınlıkla ayağa fırladı. Yüzündeki kan çekilmişti. "Binbaşı — de Coverley!" diye haykırdı.

"Onu tanıyor musun?" diye sordu yaşlı adam sevinçle. "Ne güzel tesadüf!"

Nately onu duyamayacak kadar şaşırmıştı. "Demek Binbaşı — de Coverley'i yaralayan kişi sendin!" diye haykırdı dehşet ve kızgınlık içinde. "Nasıl böyle bir şeyi yapabildin?"

Şeytani ihtiyar hiç rahatsız olmamıştı. "Yapmaya nasıl direnebilirdim, demek istiyorsun. Kibirli, ihtiyar başbelasını görmeliydin. Bizzat Tanrı'ymış gibi, o kocaman, kaskatı ve aptal, ciddi yüzü ile o arabanın içinde sert sert oturuyordu. Ne baştan çıkarıcı bir hedefti ama! Onu American Beauty türünden bir gülle, tam gözünden vurdum. Çok uygun olduğunu düşünmüştüm. Sence de öyle değil mi?"

"Korkunç bir şey yapmışsın!" diye bağırdı Nately, adamı azarlayarak. "Kötü bir suç işlemişsin! Binbaşı — de Coverley bizim birliğin kumandan muavinidir!"

"Öyle mi?" diye sataştı ıslah olmaz ihtiyar, sivri çenesini sahte bir pişmanlıkla, ciddi ciddi çimdikleyerek. "Bu durumda, tarafsız davrandığım için hakkımı vermelisin. Almanlar şehre girdiğinde, bir dal edelweiss[76] ile gürbüz, genç bir *Obersleutnant*[77] hançerleyip öldürecektim neredeyse."

76) Alplerde yetişen, çok yıllık, yoğun beyaz tüylerle kaplı, çiçekli bir bitki, (çn.)

77) Almanca "üsteğmen", (en.)

Nately bu iğrenç ihtiyann, suçunun muazzamlıgını kavramakta güçlük çekmesi karşısında hayretler içinde kalmış, şaşkına dönmüştü. "Ne yaptığını anlamıyor musun?" diye payladı onu hararetle. "Binbaşı — de Coverley herkesin sevdiği asil, harika bir insandır."

"O genç bir budala gibi davranmaya hiç hakkı olmayan ihtiyar bir budala yalnızca. Şimdi nerede? Öldü mü?"

Nately kasvetli bir huşu içinde, yumuşak sesle karşılık verdi. "Kimse bilmiyor. Ortadan kayboldu."

"Gördün mü? Onun yaşında bir adamın, kalan azıcık ömrünü vatan gibi böylesine saçma bir şey için riske atmasını bir düşün."

Nately hemen ayaklandı yine. "Ülken için hayatını riske atmakta saçma olan hiçbir şey yok!" diye bildirdi.

"Yok mu?" diye sordu yaşlı adam. "Ülke dediğin nedir ki? Bir ülke, dört bir yandan, genellikle yapay olan sınırlarla çevrili bir toprak parçasıdır. İngilizler İngiltere için ölüyor, Amerikalılar Amerika için ölüyor, Almanlar Almanya için ölüyor, Ruslar Rusya için ölüyor. Bu savaşta savaşan elli, altmış ülke var. Kuşkusuz bunca ülkenin hepsi uğrunda ölmeye değer ülkeler olamaz."

"Uğruna yaşamaya değer olan her şey," dedi Nately, "uğruna ölmeye değerdir."

"Ve uğruna ölmeye değer olan her şey," diye yanıt verdi kafir ihtiyar, "kesinlikle uğruna yaşamaya değerdir. Biliyor musun, öylesine saf ve naif bir genç adamsın ki senin için üzüleceğim neredeyse. Kaç yaşındasın? Yirmi beş mi? Yirmi altı?"

"On dokuz," dedi Nately. "Ocakta yirmiye basacağım."

"Hayatta kalırsan." Yaşlı adam başını iki yana salladı. Bir an yüzünde, onaylamaz yaşlı kadının alıngan, düşünceli kaş çatışının aynısı belirdi.

"Dikkat etmezsen seni öldürecekler ve şu anda dikkat etmeyeceğini görebiliyorum. Neden biraz kafanı kullanıp, birazcık bana benzemiyorsun? O zaman sen de yüz yedi yaşma kadar yaşayabilirsin."

"Çünkü dizlerinin üzerinde yaşamaktansa dimdik ayakta ölmek yeğdir," diye terslendi Nately zafer ve inançla, çalımla. "Herhalde bu deyimi daha önce duymuşsundur."

"Evet, kesin duymuşumdur," dedi hain ihtiyar, yine gülümseyerek. "Ama korkanm sen ters anlamışsın. Dizlerinin üzerin de ölmektense dimdik ayakta yaşamak yeğdir. O deyimin aslı böyledir."

"Emin misin?" diye sordu Nately ciddi bir şaşkınlık içinde. "Benim söylediğim şekilde daha mantıklı geliyor kulağa."

"Hayır, benim söylediğim şekilde daha mantıklı geliyor. Arkadaşlarına sor."

Nately arkadaşlarına sormak için döndü ve ortada olmadık-larını gördü. Hem Yossarian hem de Dunbar gitmişti. Yaşlı adam, Nately'nin mahçup şaşkınlığına bakarak, horgören bir keyifle, kükrercesine kahkaha attı. Nately'nin yüzü utançla karardı. Birkaç saniye çaresizlik içinde duraksadı, sonra hızla döndü ve Yossarian ile Dunbar! bulmak için en yakın koridora daldı. Onları zamanında yakalamayı ve yaşlı adam ile Binbaşı — de Coverley arasındaki olağanüstü çatışmayı anlatarak imdadına çağırmayı umuyordu. Koridordaki bütün kapılar kapalıydı. Hiçbirinin altında ışık yoktu. Çok geç olmuştu. Nately birilerini aramaktan üzüntüyle vazgeçti. Sonunda, âşık olduğu kızı alıp bir yerde uzanmak, onunla sevecenlikle, nazikçe sevişmek ve birlikte geçirecekleri geleceği planlamak dışında, yapabileceği hiçbir şey kalmadığını fark etti; ama onu almak için oturma odasına döndüğünde onun da ortada olmadığını gördü. İğrenç ihtiyarla başarısız tartışmalarına devam etmek dışında yapabileceği hiçbir şey kalmamıştı. Yaşlı adam alaylı bir kibarlıkla koltuğundan kalkıp iyi geceler dileyerek Nately'yi orada, orospusunun hangi odaya gittiğini söyleyecek

durumda olmayan iki uykulu kızla başbaşa bıraktı. Kızlar Nately'nin dikkatini çekmek için boş yere uğraştıktan sonra, kalkıp yataklarına gittiler ve Nately'yi küçük, yumru yumru kanepede tek başına uyumaya bıraktılar.

Nately duyarlı, zengin, yakışıklı bir oğlandı. Siyah saçları, insanlara güvenle bakan gözleri, ertesi sabah erkenden, kanepede uyanıp da sersem sersem, nerede olduğunu merak ettiğinde ağrımakta olan bir boynu vardı. Doğası gereği, her zaman nazik, her zaman iyi kalpliydi. Yirmi senelik ömrünü travma, gerilim, nefret ya da nevroz görmeden yaşamıştı, ki bu Yossarian'a Na-tely'nin gerçekten de ne kadar deli olduğunu kanıtlıyordu. Çocukluğu güzel ama disiplinli geçmişti. Kız ve erkek kardeşleriyle iyi anlaşıyordu; ikisi de ona çok iyi davranmış olsalar da annesinden ve babasından nefret etmiyordu.

Nately, annesinin sarmaşık diye nitelediği Aarfy gibi insanlardan ve babasının tacir dediği Milo gibi insanlardan tiksinmek üzere eğitilmişti; ama asla bu tür insanların yanına yaklaştırıl-madıgmdan onlardan tiksinmeyi de bir türlü öğrenememişti. Hatırlayabildiği ilk günlerden bu yana, Philadelphia, New York, Maine, Palm Beach, Southampton, Londra, Deauville, Paris ve Güney Fransa'daki evleri her zaman, sarmaşık ya da tacir olmayan hanımefendi ve beyefendilerle dolu olurdu. New Eng-land'daki Thornton soyundan gelen annesi, Amerikan Devrimi Kızları'ndandı. Babası ise bir Orospu Çocuğu idi.

"Sakın unutma," diye hatırlatırdı annesi sık sık, "sen bir Na-tely'sin. Servetini görgüsüz bir römorkör kaptanı olarak yapmış Vanderbilt[78]lerden değilsin; ya da, servetini vicdansız ham petrol spekülasyonlarından kazanmış Rockefeller'lardan[79] da değilsin; ya da, her şeyden habersiz kitlelere kansere sebep olan reçineler ve katranlar içeren ürünler satarak para kazanan Reynolds'lardan[80] ya da Duke'lardan da değilsin; hele, aile üyelerinin hâlâ oda kiraladığına inandığım Astor'lardan[81] hiç değilsin. Sen bir Nately'sin, ve Nately'ler para için asla, hiçbir şey yapmazlar."

78) Cornelius Vanderbilt, Cornelius "the Ass" Vanderbilt (1794-1877) olarak da bilinen girişimciden. Demiryolu ve denizyolu taşımacılığıyla birikim yaptı, Vanderbilt Ailesi'nin babası oldu. (en.)

79) John Davison Rockefeller'dan (1839-1937), Amerikalı girişimci Standart Oil firmasıyla erken petrol endüstrisinde önemli bir rol oynamış zamanında Amerika'nın en zengin kişisi olmuştu, (en.)

80) Richard Joshua Reynolds'dan; R. J. Reynolds Tobacco Company'nin kurucusu (1874). Bugün de en büyük tütün şirketlerinden biridir, (en.)

81) John Jacob (Johann Jacob) Astor'dan (1763-1848); Astor Ailesi emlak işleri ve kürk ticaretiyle 19. yüzyılda ABD'nin en zengin ailesi oldu. (en.)

"Annenin kastettiği şu, evlat," diye araya girmişti babası bir seferinde, rahat bir tavırla, Nately'nin büyük hayranlık duyduğu şu zarif ve ekonomik ifade ile, "miras parası her zaman yeni kazanılmış paradan daha iyidir ve yeni zenginler asla yeni fakir olmuşlar kadar saygı görmezler. Bu doğru değil mi, hayatım?"

Nately'nin babası durmaksızın bu tür bilgece, sofistike öğütler saçardı. Baharatlı kırmızı şarap kadar sıcak ve kırmızı bir adamdı, ve Nately baharatlı şaraptan hoşlanmasa da, babasını epey severdi. Savaş çıktığında, Nately'nin ailesi onun orduya katılmasına karar vermişlerdi, çünkü diplomatik hizmetlere alınmayacak kadar gençti ve çünkü babası kusursuz bir otoriteden Rusya'nın birkaç hafta ya da ay içinde yıkılacağım, Hitler, Churchill, Roosevelt, Mussolini, Gandhi, Franco, Peron ve Japonya lmparatoru'nun hep birlikte bir barış anlaşması imzalayacaklarını, ve ondan sonra hep beraber, sonsuza dek mutluluk içinde yaşayacaklarını öğrenmişti. Hava Kuvvetleri'ne katılması babasının fikriydi; böylece Ruslar teslim olur, ateşkesin detayları üzerinde çalışılırken Nately güven içinde pilot eğitimi

alabilirdi; üstelik, bir subay olarak, Hava Kuvvetleri'nde yalnızca centilmenlerle ilişki kurardı.

Nately kendini centilmenler yerine Yossarian, Dunbar ve Aç Joe ile, Roma'da bir genelevde bulmuştu. Üstelik ona karşı kayıtsız olan bir kıza deliler gibi âşıktı. Sonunda, oturma odasında tek başına uyuduğu gecenin sabahında onunla yatmayı başardı, ama bu sefer de kızın yola gelmez küçük kız kardeşi tarafından rahatsız edildi. Kız hiçbir uyarıda bulunmadan içeri daldı ve Nately onu da kucaklasın diye büyük bir kıskançlıkla kendini yatağa fırlattı. Nately'nin orospusu öfkeyle kıza hırlayarak ayağa fırladı ve kızı saçlarından yakalayıp ayağa kaldırdı. On iki yaşındaki kız yolunmuş tavuk, ya da kabuğu soyulmuş bir dal parçası gibi Nately'ye baktı; fidan gibi bedeni, büyüklerini taklit etmek için gösterdiği erken gelişmiş çabaları ile herkesi utandırıyordu, ve her zaman giyinmesi için bulunduğu yerden kovalanıyor, diğer çocuklarla temiz havada oynaması için sokağa çıkması emrediliyordu. İki kız kardeş şimdi vahşice birbirlerine küfrediyor, tükürüyorlardı. Öylesine akıcı ve sağır edici bir şamata yapıyorlardı ki koskoca bir seyirci kalabalığı onları izlemek için neşeyle odaya doluşmuştu. Nately çileden çıkmış bir şekilde pes etti. Orospusuna giyinmesini söyledi ve onu kahvaltı etmek üzere aşağıya götürdü. Küçük kız kardeş de peşlerine takıldı, ve üçü saygın bir şekilde, yakındaki açık hava kahvesinde kahvaltı ederken, Nately kendini bir ailenin gururlu reisi gibi hissetti. Ama geri dönme zamanı geldiğinde Nately'nin orospusu sıkılmıştı bile. Nately ile zaman geçirmek yerine iki kızla sokaklarda yürümeye karar verdi. Nately ile küçük kız kardeş bir sokak arkadan, uysal uysal takip ettiler. Böylece hırslı ufaklık kıymetli ipuçları yakalayabiliyor, Nately ise dalgın bir hayal kırıkhğıyla, içi içini yiyerek orospusunu izleyebiliyordu. Kızlar bir karargah otosundaki askerler tarafından durdurulduğu ve alınıp götürüldüğü zaman ikisi de üzüldü.

Nately kahveye geri döndü ve küçük kız kardeşe çikolatalı dondurma aldı. Sonunda kızın morali yerine geldi ve daireye geri döndüler. Yossarian,

Dunbar ve bitkin durumdaki Aç Joe oturma odasına çökmüşlerdi. Aç Joe o sabah, perişan yüzünde mutlu, uyuşuk, muzaffer bir gülümseme ile, bir sürü kemiği kırılmış bir adam gibi, devasa haremi ile girmişti odaya. Zampara ve kaçık ihtiyar, Aç Joe'nun yarılmış dudaklarını ve morarmış gözlerini görünce pek sevindi. Nately'yi sıcak bir tavırla selamladı. Üzerinde hâlâ dün geceki kırışık giysileri vardı. Adamın pejmürde, sefil görünüşü Nately'yi derinden rahatsız etti. Daireye her geldiğinde, yozlaşmış, ahlaksız ihtiyarın üzerine temiz bir

Brooks Brothers[82] gömleği geçirmesini, traş olmasını, saçlarını taramasını, tüvit ceket giymesini ve şık, beyaz bir bıyık bırakmasını, böylece Nately'nin, ona her baktığında babası aklına gelip, şaşkın bir utanç yaşamasının önüne geçmesini diler oldu.

82) ABD'de bugün yaşayan en eski erkek giyim firması, Henry Sands Brooks tarafından 1818'de kuruldu, (en.)

MILO

Milo için en iyi ay Nisan olmuştu. Nisan'da zambaklar açar, asmalardaki meyveler olgunlaşırdı. Nabızlar hızlanır, eski iştahlar yenilenirdi. Nisan'da, güzelim güvercinin üzerine daha da canlı bir süsenler parlardı. Nisan bahar demekti ve baharda Milo Minderbinderin aklına mandalinalar düşmüştü.

"Mandalina mı?"

"Evet, komutanım."

"Adamlarım mandalinaya bayılır," diye itiraf etti Sardunyadaki, dört B-26 filosuna kumanda eden albay.

"Yemekhane fonundaki paranızla ödeyebileceğiniz kadar mandalina alabilecekler ve yiyebilecekleri kadar yiyecekler," diye temin etti Milo onu.

"Peki Kırkağaç kavununa[83] ne dersin?"

"Şam'da yok pahasına gidiyor."

"Kırkağaç kavununa zaafım var. Kırkağaç kavununa her zaman zaafım olmuştur."

83) *Casaba melon,* Latincesi *Cucumis melo,* Ege'den çıkmış dünyaca ünlü bir kavun, Kırkağaç çeşidi Kırkağaç kavunu diye de bilinir, (en.)

"Bana her birlikten bir uçak ödünç verin, yalnızca bir uçak, o zaman parasını ödeyebileceğiniz kadar Kırkağaç kavunu alır, yiyebileceğiniz kadar yersiniz."

"Sendikadan mı alacağız?"

"Ve herkesin bir payı var."

"Hayret verici, gerçekten hayret verici. Nasıl yapıyorsun bunu?"

"Toptan alma gücü büyük fark yaratıyor. Örneğin, galeta ununa bulanmış dana eti dilimlerini ele alalım"

"Galeta ununa bulanmış dana eti dilimlerinden pek hoşlanmam," diye homurdandı, Korsika'nın kuzeyindeki B-25 komutanı.

"Galeta ununa bulanmış dana eti dilimleri son derece besleyicidir," diye payladı Milo onu inançla. "İçinde yumurta sarısı ve galeta unu vardır. Kuzu pirzolası da öyle."

"Ah, kuzu pirzolası," diye yankıladı B-25 komutanı. "İyi kuzu pirzolası mı?"

"Karaborsanın sunduğu en iyi kuzu pirzolası," dedi Milo.

"Bebek kuzu pirzolası mı?"

"Görebileceğiniz en şirin, pembe, kağıt tutamaçlar içinde. Portekiz'de yok pahasına gidiyor."

"Portekiz'e uçak yollayamam. Yetkim yok."

"Ben yollayabilirim. Siz bana bir uçak ödünç verirseniz. Ve onu uçuracak bir pilot. Ve unutmayın -bir de General Dreed-leinız olacak."

"General Dreedle yine benim yemekhanemde mi yemek yiyecek?"

"Domuz gibi. Siz onu saf tereyağı içinde kızarmış taze beyaz yumurta beslemeye başladığınız zaman. Mandalina da olacak. Ve Kırkağaç kavunu, şamama kavunu, Dover dilbalığı filetosu, Baked Alaska'lar,[84] taraklar ve midyeler."

84) *Baked Alaska,* üstü beze kaplı içi dondurmak derin dondurucu pastaları, *glace au four, omelette* d *la norvégienne, Norwegian omelette* ve *omelette surprise* gibi adlarla da bilinir, (en.)

"Ve herkesin bir payı var."

"Bu," dedi Milo, "işin en güzel kısmı."

"Hiç hoşuma gitmedi," diye hırladı işbirliğine yanaşmayan ve Milo'dan da hoşlanmayan filo komutanı.

"Kuzeyde, işimi bitirmek isteyen ve işbirliğine yanaşmayan bir filo komutanı var," diye şikayet etti Milo General Dreedle'a. "Her şeyi mahvetmek için tek kişi yeterli. O zaman bir daha taze yumurtalarınızı benim saf tereyagımın içinde kızartamazsınız."

General Dreedle işbirliğine yanaşmayan filo komutanını, mezar kazmak üzere Solomon Adalarına atadı ve yerine kese yangısından muzdarip, tropikal liçi yemişlerine bayılan bunak bir albay getirdi. Albay Milo'yu ana karadaki, Polonya sosisi seven bir B-17 filosu generali ile tanıştırdı.

"Krakov'da Polonya sosisi bedavaya gidiyor," diye bildirdi Milo adama.

"Polonya sosisi," diye içini çekti general nostaljiyle. "Biliyor musun, güzel bir parça Polonya sosisi için hemen hemen her şeyi verirdim. Hemen hemen her şeyi."

"Her *şeyi* vermeniz gerekmiyor. Bana her yemekhane salonu için birer uçak ve denileni yapacak birer pilot verin. Bir de, bana duyduğunuz güvenin simgesi olarak, ilk siparişinizle ilgili avans."

"Ama Krakov düşman hattının kilometrelerce arkasında. Sosise nasıl ulaşacaksın?"

"Cenevre'de uluslararası Polonya sosisi borsası vardır. Yerfıs-tıklarmı İsviçre'ye götüreceğim ve açık pazar fiyatlarından Polonya sosisi ile degiştokuş edeceğim. Onlar yerfıstıklarını Kra-kov'a götürecek, ben ise Polonya sosislerini size getireceğim. Sendika aracılığı ile yalnızca dilediğiniz kadar Polonya sosisi alabilirsiniz. Yalnızca birazcık yapay renklendirici ile renklendirilmiş mandalina da olacak. Ve Malta'dan yumurta ve Sicilya'dan Skoç. Sendikadan bir şey satın alırken parayı kendi kendinize ödemiş olacaksınız çünkü sizin de bir payınız olacak, bu yüzden, aslında aldığınız her şeyi beleşe elde etmiş olacaksınız. Mantıklı gelmiyor mu?"

"Dahiyane. Nasıl oldu da düşünebildin bunu?"

"Benim adım Milo Minderbinder. Yirmi yedi yaşındayım."

Milo Minderbinder'in uçakları, takip av uçakları, bombardıman uçakları, yük uçaklan her yerden uçarak geliyor, kontrollerde denileni yapan pilotlarla, Albay Cathcartin havaalanına iniyordu. Cesaret, Kudret, Adalet, Gerçek, Özgürlük, Sevgi, Onur ve Vatanseverlik gibi övgüye değer idealler yansıtan, çarpıcı filo amblemleri ile süslenmiş uçaklar, Milo'nun teknisyenleri tarafından önce iki kat beyaz boya ile boyanıyor, üzerine şablonla, cart pembe renkte, M&M GİRİŞİM, MEYVELER VE TARIM ÜRÜNLERİ yazılıyordu. M&M GİRİŞİM'deki "M&M", Milo&Mınderbinder'i simgeliyordu, ve Milo dürüstlükle, & işaretini, sendikanın tek adam tarafından yönetilen bir işletme olduğu izlenimi dogmasını engellemek için eklettiğini açıklamıştı. Milo'nun uçakları İtalya, Kuzey Afrika ve İngiltere'deki havaalanlarından, Liberya, Ascension Adası, Kahire ve Karaçi'de bulunan Hava Nakliyat Komutanlığı istasyonlarından gelip Milo için iniş yapıyorlardı. Takip av uçakları fazladan yük uçakları ile degiştokuş ediliyor, ya da acil faturalama görevleri ve küçük paket posta hizmetleri için alıkonuyordu; yer kuvvetlerinden kamyonlar ve tanklar satın almıyor, kısa mesafe karayolu taşıması için kullanılıyordu. Herkesin bir payı vardı ve askerler şişmanlıyor, yağlı dudaklarında kürdanlar ile, uysal uysal dolanıyorlardı. Gittikçe büyüyen işletmeyi Milo idare ediyordu. Endişeden bitkin düşmüş alnı, koyu samur rengi dalgınlık çizgileri ile kırışıyor, Milo'ya üzücü bir ağırbaşlılık ve güvensizlik havası veriyordu. Yossarian dışında herkes, ilk önce yemekhane subaylığı görevine gönüllü olduğu için, sonra da bu işi fazla ciddiye aldığı için, Milo'nun hıyarın teki olduğunu düşünüyordu. Yossari an da Milo'nun hıyarın teki olduğunu düşünüyordu; ama o Mi-lo'nun aynı zamanda bir dahi olduğunu da biliyordu.

Bir gün Milo bir uçak dolusu Türk helvası almak için İngiltere'ye uçtu ve tatlı patates, kıvırcık lahana, hardal yaprağı ve Gürcistan börülcesi ile tıka

basa dolu dört Alman bombardıman uçağı ile Madagaskar'dan döndü. Yere indiği zaman, Alman pilotları tutuklamak ve uçaklarına el koymak üzere bekleyen silahlı askeri inzibatlarla karşı karşıya gelince hayretler içinde kaldı. El *koymak!* Sözcüğün kendisi bir lanetti onun için. Milo kamçı gibi bir öfke içinde, fırtına gibi ileri geri yürüdü, Albay Cath-cart, Yarbay Korn ve askeri inzibatlara kumanda eden, savaşta yaralanmış, makinalı tabanca taşıyan zavallı yüzbaşının suçluluk dolu yüzlerine parmağını paylamasına salladı.

"Burası Rusya mı?" diye üstlerine yürüdü Milo gözlerine ina-namayarak ve gücünün yettiğince bağırarak. "El *koymak?"* diye cıyakladı, kendi kulaklarına inanamazmış gibi. "Vatandaşlarının kişisel mallarına el koymak ne zamandan beri Amerikan hükümetinin resmi politikası oldu? Utanın, utanın! Böylesine korkunç bir şeyi düşünebildiğiniz için utanın."

"Ama Milo," diye sözünü kesti Binbaşı Majör çekinerek, "Almanya ile savaş halindeyiz ve bunlar Alman uçakları."

"Hiç de öyle değiller!" diye terslendi Milo öfkeyle. "Bunlar sendikaya ait uçaklar, ve herkesin bir payı var. El *koymak?* Kendi kişisel mallarınıza nasıl el koyabilirsiniz? El *koymakmışl* Hayatım boyunca bu kadar kaçıkça bir şey duymadım"

Milo gerçekten de haklıydı, çünkü baktıkları zaman, Milo'nun teknisyenlerinin kanatlardaki, kuyruk ve gövdelerdeki gamalı haçların üzerine çift kat beyaz boya çektiklerini, sonra da şablona, M&M GİRİŞİM, MEYVE VE TARİM ÜRÜNLERİ yazdıklarını gördüler. Gözlerinin önünde, Milo sendikasını uluslararası bir kartele dönüştürmüştü.

Artık hava Milo'nun ticaret filosu ile dolmuştu. Norveç, Danimarka, Fransa, Almanya, Avusturya, italya, Yugoslavya, Romanya, Bulgaristan, İsveç, Finlandiya, Polonya'dan uçak akıyordu -aslında, Rusya dışında, Avrupa'nın her yerinden; Milo Rusya ile iş yapmayı reddediyordu. Katılacak herkes M&M Ginşim, Meyve ve Tarım Ürünleri'ne katıldığı

zaman, Milo yüzde yüzüne sahip oldukları bir iştirak yarattı: M&M Girişim, Hamur İşleri. Ve Britanya Adalarından küçük ekmekler ve yassı ekmekler, Kopenhag'dan kuru erik ve Danimarka peyniri, Paris, Reims ve Grenoble'dan ekler pastalar, kremalı pastalar, Napolyonlar ve pe-iic/ourlar, Berlin'den, *Kugelhopj*, mayalı ekmekler ve *Pfejferkuc-hen*, Viyana'dan *Linzer* ve *Dobos* Torten, Macaristan'dan *Strudel*, ve Ankara'dan *baklava* getirmek için yemekhane fonlarından daha fazla para aldı. Milo her sabah uçaklarını Avrupa ve Kuzey Afrika'nın dört köşesine yolluyordu. Uçaklar iri, köşeli harflerle o günün spesiyallerini ilan ediyordu: "biftek, 79 sent... mezgit, 21 sent." Uçak reklamlarını Pet Milk, Gaines Dog Food ve Noxzema şirketlerine kiralayarak sendikanın gelirini arttırıyordu. Vatandaşlık görevbilirligi ruhu ile, hava reklam sürelerinin bir kısmını kamu yararına General Peckemin, DÜZENLİLİK ÖNEMLİDİR, ACELE İŞE ŞEYTAN KARIŞIR, BİRLİKTE DUA EDEN AİLE BİR ARADA KALİR, gibi mesajlarına ayırıyordu. Milo, işler yürüsün diye, Axis Sally[85] ve Lord Haw Haw[86] radyo programlarının Berlin'den yaptığı günlük propaganda yayınlarında reklam spotlan yayınlatıyordu. Her cephede işler açıktı.

85) "Axis Sally" (1900-1988); İkinci Dünya Savaşı sırasında yayınlan meşhur olan bir bayan radyo programcısı. Gerçek adı Mildred Elizabeth Sisk (Gillars) olan "Axis Sally" Radio Berlin'den buğulu sesiyle yaptığı müttefiklere karşı propagandalanyla tanınırdı. Savaş sonrasında ihanet suçlamasıyla ABD'de 11 yıl cezaevinde kaldı, (en.)

86) Lord Haw Haw; İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası'nın İngilizce propaganda programı Germany Calling için takma ad. Programla özdeşleşen sunucusu William Joyce (1906-1946) savaştan sonra ihanet suçlamasıyla Britanya'da asılmıştı, (en.)

Milo'nun uçakları aşina bir manzaraydı. Her sınırda geçiş özgürlükleri vardı ve bir gün Milo Amerikan askeri yetkilileri ile, Orvieto'daki, Almanların elinde bulunan otoyol köprüsünü bombalamak konusunda anlaşma yaptı. Ardından Alman askeri yetkilileri ile, Orvieto'daki köprüyü kendi saldırısına karşı, uçaksavarlarla savunmak için bir anlaşma daha yaptı. Amerika adına köprüye saldırmak için istediği ücret, harekatın toplam maliyeti artı yüzde altıydı. Almanya adına köprüyü savunmak için istediği ücret ise, aynı, maliyet artı yüzde altı idi, yalnız vurup indirdiği her Amerikan uçağı için bin dolar da ikramiye vardı. Bu anlaşmaların yerine getirilmesinin özel teşebbüs için önemli bir zafer olacağına işaret etti Milo, çünkü her iki ülkenin orduları sosyal kurumlardı. Sözleşmeler imzalandıktan sonra, köprüyü bombalamak ve savunmak için sendikanın kaynaklarını kullanmanın anlamı yokmuş gibi göründü, çünkü her iki hükümetin bu işi yapacak, oraya konuşlanmış bol bol adamı ve malzemesi vardı ve harekata katkıda bulunmaktan pek memnun olacaklardı. Sonunda Milo, sırf iki kez imza atmak yoluyla muhteşem bir kâr yaptı. işin bu şekilde ayarlanması her iki taraf açısından da adildi. Milo'nun her yere geçiş hakkı olduğu için, uçakları Alman uçaksavar topçuları haber almadan savaş hattını geçip gizlice saldırı düzenleyebiliyordu; ve Milo'nun saldırıdan haberi olduğundan, Alman uçaksavar topçularına zamanında haber verebiliyor, böylece tam da uçaklar geldiği zaman ateş etmeye başlamalarına fırsat verebiliyordu. Yossarianin çadınndaki ölü adam dışında herkes için ideal bir işti. Yossarianin çadırındaki ölü adam, daha geldiği gün Orvieto üzerinde vurulmuştu.

"Onu ben öldürmedim!" diye tutkuyla yanıt veriyordu Milo her sefennde, Yossarianin öfkeli itirazlarına. "O gün orada bile değildim, sana söylüyorum. Uçaklar hedefe yaklaştığında orada, yerde olduğumu ve uçaksavar topu kullandığımı mı sanıyorsun?"

"Ama her şeyi sen ayarladın, öyle değil mi?" diye bağırdı Yos-sarian ona, araba parkının yanından geçip açıkhava sineması salonuna giden yolu saran

kadife karanlıkta.

"Ben hiçbir şey ayarlamadım," diye yanıt verdi Milo kızgınlıkla, solgun, seyiren burnundan heyecanla, defalarca, tıslamasına nefes alarak. "Köprü Almanların elindeydi ve manzaraya ben dahil olsam da, olmasam da, o köprüyü bombalayacaktık. Ben bu görevden biraz kâr yapmak için harika bir fırsat gördüm, ve o fırsatı kullandım. Bunda bu kadar korkunç olan ne ki?"

"Bu kadar korkunç olan ne mi? Milo, çadırımdaki adam, daha çantalarını toplayamadan, o görevde öldürüldü."

"Ama onu ben öldürmedim."

"Bunun için bin dolar ikramiye aldın."

"Ama onu ben öldürmedim. Orada bile değildim, sana söylüyorum. Ben Barselona'da zeytinyağı ve kılçıksız, derişiz sardalye alıyordum. Bunu kanıtlayacak siparişlerim var. Hem, bin dolan da ben almadım. O bin dolar sendikaya gitti ve sen dahil herkesin sendikada bir payı var." Milo Yossarian'a içtenlikle yakarmaktaydı. "Bak, o pis VVintergreen ne derse desin, bu savaşı ben başlatmadım, Yossarian. Ben yalnızca onu ticari bir temele oturtuyorum. Bunda yanlış olan bir şey var mı? Biliyorsun, ortalama bir bombardımancı ve mürettebatı için bin dolar fena fiyat değil Almanları, vurdukları her uçak için bana bin dolar ödemeye ikna edebilirsem, neden almayayım ki?"

"Çünkü düşmanla iş yapıyorsun, işte bu yüzden. Bir savaşın ortasında olduğumuzu anlamıyor musun? İnsanlar ölüyor. Çevrene bir bak, Tanrı aşkına!"

Milo bitkin bir tahammülle başını iki yana salladı. "Ve Almanlar bizim düşmanımız değil," diye bildirdi. "Ah, ne diyeceğini biliyorum. Evet, onlarla savaşıyoruz. Ama Almanlar sendi kanın saygın üyeleri ve hisse sahipleri olarak onların haklarını korumak benim görevim. Belki savaşı

onlar başlattılar, belki milyonlarca insanı öldürüyorlar ama onlar faturalarını, ismini verebileceğim bazı müttefiklerimizden çok daha çabuk ödüyorlar. Almanlarla yaptığım sözleşmenin kutsallığına saygı duymam gerektiğini anlamıyor musun? Benim bakış açımdan göremiyor musun?"

"Hayır," diye tersledi Yossarian onu sertçe.

Milo incinmişti ve incinmiş duygularını saklamak için çaba göstermedi. Tatarcıklar, pervaneler ve sivrisineklerle dolu bulanık, ayışığı ile aydınlanmış bir geceydi. Milo aniden kolunu kaldırdı ve açıkhava sinemasına işaret etti. Projektörden fışkıran beyaz, toz dolu, yatay ışık huzmesi karanlığı koni şeklinde bir aydınlıkla yarıyor, hipnotize olmuş çuvallar gibi koltuklara yığılmış, yüzlerini alüminyum kaplı sinema perdesine çevirmiş seyircileri parlak ışıktan bir deriyle sarıyordu.

"Şunlara bir bak," diye bağırdı Milo, duygularla boğulan bir sesle. "Onlar benim arkadaşlarım, hemşerilerim, yoldaşlarım. Bundan daha iyi bir dost grubu bulamazsın. Zorunlu olmasam, onlara zarar verecek tek bir şey yapar mıydım dersin? Yeterince çok şey yok mu kafamda? Mısır'da, rıhtımlarda birikip duran onca pamuk yüzünden ne kadar endişeli olduğumu göremiyor musun?" Milo'nun sesi kırıldı, boguluyormuş gibi Yossarian'ın gömleğinin önünü kavradı. Gözleri, kahverengi tırtıllar gibi, gözle görülür bir biçimde zonkluyordu. "Yossarian, onca pamukla ne yapacağım ben? Onu satın almama izin verdiğin için bütün bunların hepsi senin suçun."

Pamuklar Mısır'daki rıhtımlarda birikip durmaktaydı ve kimse pamuk istemiyordu. Nil Vadisi'nin bu kadar bereketli olacağı, satın aldığı mahsul için pazar bulamayacağı Milo'nun hiç aklına gelmemişti. Sendikaya bağlı yemekhanelerin bir fay dası olmuyordu; Mısır pamuğu mahsulünde pay sahibi olmak için herkesten kişi başına belli bir miktar vergi toplama önerisine uzlaşmaz bir biçimde isyan etmişlerdi. Güvenilir dostları olan Almanlar bile bu krizde yalnız bırakmıştı onu; onlar sentetik malzeme tercih ediyordu. Milo'nun yemekhaneleri pamuğu depolamasına bile yardım

etmemişti, ve depolama giderleri tavana vurmuş, nakit rezervlerinin tükenmesini hızlandırmıştı. Milo'nun Orvieto görevinden kazandığı kâr akıp gitmişti. Milo ailesine mektup yazarak, daha iyi günlerde yolladığı paraları geri istedi; kısa süre sonra o da tükenmeye yüz tuttu. Her gün, İskenderiye rıhtımlarına balya balya pamuk geliyordu. Ne zaman pamuğun bir kısmım zararına, dünya pazarlarına satmayı başar-sa, Lübnan'daki uyanık Mısırlı komisyoncular sattığı pamuğu kapatıyor, sonra baştaki fiyattan yine Milo'ya satıyorlardı, bu yüzden Milo baştakinden de kötü durumdaydı.

M&M Girişim iflasın eşigmdeydi. Milo muazzam açgözlülüğü ve tüm Mısır pamuğu mahsulünü satın alarak gösterdiği aptallık yüzünden saat başı kendi kendine küfrediyordu; ama sözleşme sözleşmeydi ve şartlarına uyulması gerekiyordu; ve bir gece, şatafatlı bir akşam yemeğinden sonra, Milo'nun tüm avcıları ve bombardımancıları havalanıp, hemen düzene geçti ve grubun üzerine bomba yağdırmaya başladı. Milo Almanlarla, bu sefer kendi birliğini bombalamak üzere, bir anlaşma daha yapmıştı. Milo'nun uçakları iyi koordine edilmiş bir saldırı düzeni içinde ayrıldılar ve yakıt depolarını, ordudonatım depolarını, onarım hangarlarını, havaalanında, lolipop şeklindeki platformlar üzerinde beklemekte olan B-25 bombardıman uçaklarını bombaladılar. Milo'nun mürettebatı, güvenle inebilmek ve sonra, dinlenmeye çekildiklerinde sıcak bir yemek yiyebilmek için iniş pisti ile yemekhaneleri esirgediler. Kimse onları vurmaya çalışmadığın dan iniş ışıklarını söndürmeden bombaladılar. Dört birliği, subay gazinolarını, Grup Karargah binasını bombaladılar. Adamlar büyük bir dehşet içinde çadırlarından fırladılar ve ne yöne döneceklerini bilemediler. Kısa süre sonra her yer yaralılarla dolmuştu. Birkaç parça tesirli bomba subay gazinosunun avlusunda patladı ve ahşap binanın duvarını, bar tezgahında duran teğmenlerin, yüzbaşıların karınlarını ve sırtlarını delik deşik etti. Askerler ızdırap içinde iki büklüm oldular ve yere devrildiler. Subayların kalanı panik içinde, iki çıkış kapısına koştular ve daha ileri gitmekte

gönülsüz dav-ranınca kapıları yoğun, uluyan, insan etinden bir baraj gibi doldurdular.

Albay Cathcart düzensiz, şaşkın kalabalığı dirsekleyerek, pençeleyerek ilerledi ve dışarı çıkıp tek başına durdu. Saf hayret ve dehşet içinde gökyüzüne baktı. Bomba bölmelerinin kapaklan açık, kanat flapları inmiş, canavarsı, böcek gözlü, kör edici, şiddetle titreşen, ürkütücü iniş ışıkları açık bir halde, çiçek açmış ağaçların üzerinde, dingin dingin alçalan, Milo'ya ait uçaklar, o güne dek gördüğü en korkunç manzaraydı. Albay Cathcart boğuk, perişan bir inleme kopardı ve gözyaşlarına boğulmak üzere, cipine daldı. Gaz pedalını, kontak anahtarını buldu ve sarsıla sarsıla ilerleyen aracın gidebildiğince hızla havaalanına gitti. Direksiyonu öyle kavramıştı ki, dev, etli elleri bembeyaz kesilmişti, ve durmaksızın kornaya basıyordu. Sersemlemiş yüzlerini eğerek, ince kollarını kırılgan kalkanlar gibi şakaklarına bastırarak iç çamaşırlarıyla çılgınca tepelere kaçan bir grup askere çarpmamak için tekerlekleri öttürerek döndüğünde neredeyse kendini öldürecekti. Yolun her iki yanında sarı, portakal rengi ve kırmızı alevler yükseliyordu. Çadırlar ve ağaçlar alev almıştı, Milo'nun uçakları, kör edici, beyaz iniş ışıklan ve açık bomba bölmesi kapakları ile durmaksızın, dönüp dönüp saldırıyorlardı. Albay Cathcart kontrol kulesine gelip de frenlere asılırken neredeyse cipini devirecekti. Araba daha tehlikeli kaymaya devam ederken aşağı atladı, binanın merdivenlerini hızla tırmandı ve üç adamın aletlerde ve kontrollerde meşgul olduğu yere vardı. Gözleri çılgınca parıldayarak, bifteksi yüzü gerginlikten çarpılmış halde, iki adamı kenara devirerek nikel kaplı mikrofonu kaptı. Mikrofonu hayvani bir kavrayışla kaldırdı ve ciğerlerim patlatırcasına haykırmaya başladı.

"Milo, seni orospu çocuğu! Deli misin sen! Ne halt ettiğini sanıyorsun? İn aşağı! İn aşağı!"

"Bu şekilde bağırmayı kes, tamam mı?" diye yanıt verdi Milo. Kontrol kulesinde, albayın yanıbaşında, kendi mikrofonu elinde, durmaktaydı. "Ben tam buradayım." Milo paylamasına albaya baktı ve işine geri döndü. "Çok

güzel, beyler, çok güzel," dedi mikrofonuna. "Ama hâlâ vurulmamış bir erzak deposu görüyorum. Bu iş görmez, Purvis -bu tür gelişigüzel işler konusunda daha önce de konuşmuştuk. Şimdi, hemen geri dön ve tekrar dene. Ve bu sefer yavaşça yaklaş... yavaşça. Acele işe şeytan karışır, Purvis. Acele işe şeytan karışır. Bunu sana yüz kez söylemiş olmalıyım. Acele işe şeytan karışır."

Tepedeki hoparlör gaklamaya başladı. "Milo, Alvin Brown konuşuyor. Bombalarımın hepsini bıraktım. Şimdi ne yapayım?"

"Yalama hücumu," dedi Milo.

"Yalama hücumu mu?" Alvin Brown şoktaydı.

"Başka seçeneğimiz yok," diye bildirdi Milo adama, teslim olmuş gibi. "Sözleşme öyle diyor."

"Ah, tamam, o zaman," diye kabul etti Alvin Brown. "Bu durumda, yalama hücumu yaparım ben de."

Milo bu sefer fazla ileri gitmişti. Kendi adamlarını ve uçaklarını bombalamak, en soğukkanlı gözlememin bile kaldıramayacağı bir şeydi. Milo'nun sonu gelmiş gibi görünüyordu. Olayı araştırmak için üst düzey hükümet görevlileri adaya akın etti. Gazeteler, bangır bangır bağıran manşetlerle, Milo'yu şiddetle eleştirdiler. Kongre üyeleri korkunç bir gazapla, bu canavarlığı kınadılar ve Milo'nun cezalandırmasını istediler. Çocukları askere alınmış anneler militan gruplar organize ettiler ve intikam talep ettiler. Milo'yu savunmak için tek bir kişi bile sesini yükseltmedi. Ülkenin dört bir yanındaki, düzgün vatandaşlar kızmıştı. Milo'ya fena giydiriyorlardı. Ta ki Milo defterlerini halka açana, ne kadar muazzam bir kâr ettiğini açıklayana kadar. Yok ettiği bütün askerleri ve malları devlete tazmin edebilirdi. Üstüne, daha fazla Mısır pamuğu satın alması için para bile kalırdı. Ve elbette, herkes pay sahibiydi. Tüm bu anlaşmadaki en tatlı taraf ise, aslında hükümete tazminat ödemesinin gerekmemesiydi.

"Bir demokraside, hükümet dediğin halktır," diye açıkladı Milo. "Biz halkız, değil mi? Bu durumda, parayı elimizde tutsak ve aracıları ortadan kaldırsak da olur. Dürüst olmak gerekirse, ben hükümetin savaştan tamamen çekilmesini ve meydanı özel teşebbüse bırakmasını tercih ederim. Hükümete borçlu olduğumuz her şeyi ödersek, hükümet kontrolünü cesaretlendirmiş ve bireyleri kendi adamlarını ve uçaklarını bombalamaktan alıkoymuş oluruz. Özel teşebbüsü teşvik etmemiş oluruz."

Milo haklıydı, elbette. Doktor Daneeka gibi birkaç küskün uyumsuz dışında herkes bu konuda hemfikirdi. Doktor Daneeka huysuz huysuz surat astı ve bu girişimin ahlaklılığı konusunda iğrenç imalar homurdandı durdu. Ta ki Milo, Şef Beyaz Yarımyulaf çadıra girdiğinde dışarı çıkarabileceği, Şef Beyaz Ya-rımyulaf çıktığında içeri taşıyabileceği, hafif, açılıp kapanır bir alüminyum sandalyeyi sendika adına doktora bağışlayana kadar. Milo'nun bombardımanı sırasında Doktor Daneeka'nın aklı başından gitmişti; kaçıp saklanmak yerme ortalıklarda kalmış, görevini yapmış, şarapnel, yalama hücumu, yangın bombaları arasında, yerde sinsi bir kertenkele gibi sürünerek bir yaralıdan diğerine gitmiş, karanlık ve kederli bir ifadeyle, gerektiğinden tek kelime fazlasını etmeden, her adamın mora dönen yarasında kendi korkunç sonunu okuyarak turnikeler yapmış, morfin şırınga etmiş, kırık kemiklerle, yaralarla ilgilenmişti. O uzun gece sona ermeden, bitkin düşene kadar çalışmış, ertesi gün burnunu çekerek uyanmış, aksilenerek sıhhiye çadırına gidip Gus ile VVes'e ateşini ölçtürmüş, hardal yakısı ve buğu almıştı.

Doktor Daneeka o gece, inleyen her adamla, Avignon uçuşundan sonra gösterdiği, aynı somurtuk, derin, içe dönük kederle ilgilenmişti. Avignon uçuşundan sonra Yossarian çırılçıplak, büyük bir şok içinde, çıplak topuklarına, ayak parmaklarına, dizlerine, kollarına ve parmaklarına Snowden bulaşmış halde uçağının birkaç basamağını inmiş, tek kelime edemeden içeriye, gözlerini her açtığında Snowdenin ölmekte olduğunu görüp yeniden bayılan genç telsiz-topçusunun ve ondan da genç kuyruk

topçusunun yanında, yerde, Snowdenin donarak ölmekte olduğu yere işaret etmişti.

Snowden uçaktan alınıp, bir sedye ile ambulansa taşındıktan sonra, Doktor Daneeka sevecenlikle Yossarian'ın omuzlarına bir battaniye sarmıştı. Yossarıan'ı cipine götürmüştü. McVVatt da yardım etmişti ve üçü sessizlik içinde birliğin sıhhiye çadırına sürmüşlerdi arabayı. Oraya vardıklarında McWatt ile Doktor Daneeka Yossarian! içeriye sokup bir sandalyeye oturtmuşlar, Yossarian! kaplayan Snovvden! soğuk, ıslak, emici pamuk topları ile temizlemişlerdi. Doktor Daneeka ona bir hap içirmiş, onu on iki saat uyutacak bir iğne yapmıştı. Yossarian uyanıp doktoru görmeye gittiğinde, Doktor Daneeka ona bir hap daha içirmiş, bir iğne daha yapmıştı.

"Daha ne kadar hap verip iğne yapacaksın bana?" diye sordu Yossarian.

"Sen daha iyi hissetmeye başlayana kadar." "Şimdi iyi hissediyorum."

Doktor Daneeka'nın bronzlaşmış, kırılgan alnı şaşkınlıkla kırıştı. "O zaman neden giyinmiyorsun? Neden çırılçıplak dolanıyorsun?"

"Bir daha üniforma giymek istemiyorum."

Doktor Daneeka açıklamayı kabul etti ve derialtı şınngasını kaldırdı. "İyi hissettiğinden emin misin?"

"Ben iyiyim. Onca hap ve iğne yüzünden birazcık sersemledim, o kadar."

Yossarian günün kalanı boyunca işlerini çınlçıplak yaptı. Ertesi sabah, Milo her yerde onu aradıktan sonra, sonunda Snovvden'ın gömüldüğü tuhaf, küçük askeri mezarlığın biraz arkasında, bir ağacın üzerinde bulduğunda hâlâ çıplaktı. Milo her zamanki iş kıyafetleri içindeydi -zeytin yeşili pantolon, temiz, zeytin yeşili gömlek ve kravat, yakasında parlayan gümüşten bir üsteğmen çubuğu ve sert deriden bir siperliği olan ve üniformayı tamamlayan kep.

"Her yerde seni aradım," diye seslendi Milo, Yossarian'a yerden azarlamasına.

"Beni bu ağaçta aramalıydın," diye yanıt verdi Yossarian. "Bütün sabah buradaydım."

"Aşağı in de şunun tadına bir bak. Bak bakalım iyi miymiş. Çok önemli."

Yossarian başını iki yana salladı. Ağacın en alt dalında çırılçıplak oturmaya ve hemen tepedeki dala iki eliyle tutunarak dengesini korumaya devam etti. Yerinden kıpırdamayı reddediyordu. Bu yüzden Milo'nun tatsız tatsız iki kolunu ağacın gövdesine dolamak ve tırmanmaya başlamak dışında seçeneği kalmadı. Yüksek tıslamalar ve homurtularla, beceriksizce tırmandı. Yossarianin oturduğu dala bacağını atacak ve nefeslenmek üzere duracak kadar yükseğe tırmanmayı başardığında bütün giysi leri çarpılmış, ezilmişti ve kepi yamulmuş, düşmek üzereydi. Tam kep kaymaya başladığında Milo yakaladı onu. Ter damlaları, saydam inciler gibi bıyığının çevresinde, gözlerinin altında parlıyordu. Yossarian onu duygusuzca izliyordu. Milo ihtiyatla yarım bir halka çizip Yossarian'la yüzyüze geldi. Yumuşak, yuvarlak ve kahverengi bir şeyin çevresindeki kağıt peçeteyi açtı ve Yossarian'a uzattı.

"Lütfen şunun tadına bak ve ne düşündüğünü söyle. Adamlara yedirmek istiyorum."

"Ne bu?" diye sordu Yossarian ve bir ısırık aldı.

"Çikolata kaplı pamuk."

Yossarian boğulur gibi oldu, bir ağız dolusu çikolata kaplı pamuğu Milo'nun yüzüne püskürttü. "Al şunu!" diye bağırdı öfkeyle. "Aman Tanrım! Sen kafayı mı yedin? Lanet tohumlarını bile çıkartmamışsın."

"Bir denesen olmaz mı?" diye yalvardı Milo. "O kadar da kötü olamaz. Gerçekten o kadar kötü mü?"

"Daha da kötü."

"Ama yemekhanelerin bunu adamlara yedirmesini sağlamalıyım."

"Asla yutamazlar."

"Yutmak zorundalar," buyurdu Milo görkemli bir diktatörün tavrıyla; bir parmağını erdemli erdemli sallamak için ağacı bıraktığında düşecek gibi oldu.

"Buraya gel," diye davet etti Yossarian onu. "Burada çok daha güvende olursun ve her şeyi görebilirsin."

Milo tepedeki dala iki eliyle tutunarak, büyük bir dikkat ve endişe içinde, yan yan ilerledi. Yüzü gerginlikten kaskatı olmuştu. Kendini güven içinde Yossarianin yanında oturmuş bulunca rahat bir nefes aldı. Ağacı sevgiyle okşadı. "Bu oldukça iyi bir ağaç," diye yorum yaptı hayranlıkla ve bir girişimcinin minneti ile.

"Bu hayat ağacı," diye yanıt verdi Yossarian, ayak parmaklarını oynatarak, "ve iyi ile kötü bilgisinin ağacı."

Milo ağacın kabuklarına ve dallarına baktı. "Hayır, değil," dedi. "Bu bir kestane ağacı. Benden iyi kim bilecek? Ben kestane satıyorum."

"Öyle olsun."

Birkaç saniye, bacaklarını sarkıtıp elleriyle tepedeki dala tutunarak, konuşmadan ağaçta oturdular. Biri, bir çift düz tabanlı sandalet dışında tamamen çıplak, diğeri sıkı sıkı bağlanmış kravatı ile, zeytin yeşili üniforma içindeydi. Milo gözucuyla, çekinerek Yossariani inceledi ve taktik gereği duraksadı.

"Sana bir şey sormak istiyorum," dedi sonunda. "Üzerinde giysi yok. İşine karışmak gibi olmasın, ama yalnızca bilmek istiyorum. Neden üniformanı giymedin?"

"Giymek istemiyorum."

Milo yem gagalayan serçe gibi, çabucak başını salladı. "Anlıyorum, anlıyorum," dedi telaşla, kafası karışmış gibi bakarak. 'Vok iyi anlıyorum. Appleby ile Yüzbaşı Black senin delirdiğini söylüyor. Ben yalnızca bizzat görmek istedim." Bir sonraki sorusunu tartarak, nazikçe duraksadı yine. "Bir daha hiç üniforma giymeyecek misin?"

"Sanmıyorum."

Milo anladığını belli etmek için sahte bir canlılıkla başını salladı ve sonra endişe ve korku içinde, kasvetli düşüncelere dalarak, sessizce oturdu. Aşağıda kırmızı göğüslü bir kuş, kara kanatlarını titreyen bir çalıya sürterek, uçup geçti. Yossarian ve Milo incecik, yeşil yapraklarla kaplanmış, gri renkli kestaneler ve gümüş rengi ladinlerle çevrelenmişlerdi. Alçaklara serpilmiş, bembeyaz bulutlarla süslü engin, safir mavisi gökyüzünde güneş yükselmişti. Rüzgar yoktu, çevrelerindeki yapraklar kıpırtısız duruyordu. Gölge yumuşacıktı. Milo dışında her şey huzur içindeydi. Milo aniden, boğuk bir haykırış ile sırtını dikleştirdi ve heyecanla işaret etti.

"Şuna bak!" diye bağırdı korkuyla. "Şuna bak! Aşağıda cenaze töreni yapıyorlar. Mezarlığa benzemiyor mu orası?"

Yossarian ifadesiz bir sesle, yavaşça yanıt verdi. "Geçen gün Avignon üzerinde, benim uçağımda ölen çocuğu gömüyorlar. Snowden."

"Ona ne oldu?" diye sordu Milo, huşuyla zayıflamış bir sesle. "Öldü."

"Bu korkunç," dedi Milo yaslı bir sesle, iri, kahverengi gözleri yaşlarla doldu. "Zavallı çocuk. Bu gerçekten korkunç." Titreyen dudağını sertçe ısırdı. Sözlerine devam ederken sesi duygusallıkla tizleşmişti. "Yemekhaneler pamuğumu almazsa daha da kötü olacak. Yossarian, nesi var bunların? Sendikanın onların da sendikası olduğunu anlamıyorlar mı? Hepimizin pay sahibi olduğumuzu bilmiyorlar mı?"

"Çadmmdaki ölü adamın da payı var mıydı?" diye sordu Yossarian acı acı.

"Elbette vardı," diye temin etti Milo onu cömertçe. "Birlikteki herkesin payı var."

"O, birliğe teslim olmadan öldü."

Milo beceriyle, bir keder ifadesi takınıp yüzünü çevirdi. "Çadırındaki ölü adam yüzünden bana sataşıp durmayı bırakmanı isterdim," diye yalvardı huysuzlukla. "Sana, onun ölümüyle alakam olmadığını söyledim. Mısır pamuğu pazarında tekel olmak için fırsat yakalamam ve başımızı bunca belaya sokmam benim suçum mu? Piyasayı boğacak kadar mahsul olacağını nereden bilebilirdim? O zamanlarda piyasayı boğmanın ne demek olduğunu bile bilmiyordum. Tekel olma fırsatı her zaman karşına çıkmaz. Gördüğüm fırsatı kullanmam oldukça akıllıcaydı." Milo, üniformalı altı tabut taşıyıcının çam ağacından sade bir tabu tu ambulanstan alıp, yeni kazılmış mezarın yanında nazikçe yere koyduklarını görünce inlemesini bastırdı. "Şimdi tek penilik satış yapamıyorum," dedi yaslı bir sesle.

Yossarian ne cenaze töreninin gösterişinden, ne de Milo'nun derin mateminden etkilenmişti. Papazın sesi uzaktan, anlaşılmaz, zar zor duyulabilen bir tekdüzelikle, belli belirsiz, havai bir mırıltı gibi süzülüp geliyordu. Yossarian fasulye smgı gibi boyu ve uzak tavırları sayesinde Binbaşı Majori çıkartabiliyordu. Mendiliyle alnını silen Binbaşı Danby'yi tanıdığını düşündü. General Dreedle ile takıştığı günden beri titremeyi bırakamamıştı Binbaşı Danby. Üç subayın çevresinde halka olmuş, odun parçaları kadar gergin duran erler vardı. Dön aylak mezar kazıcı, şok edici ve uygunsuz görünen bakır kırmızısı toprak yığınının yanıbaşmda, çizgili iş kıyafetleri içinde, kayıtsızca oyalanıyorlardı. Yossarian izlerken papaz meleksi bakışlarını Yossarian'a çevirdi, parmaklarını ız-dırapla gözlerine bastırdı, bir daha başını kaldırdı ve sorarcasına Yossarian'a baktı, ve Yossarianin cenaze ayininin zirvesi kabul ettiği bir tavır ile başını eğdi. İş kıyafetli dört adam, tabutu kayışlar üzerinde kaldırdılar ve mezara indirdiler. Milo şiddetle ürperdi.

"Dayanamıyorum," diye haykırdı ve ızdırap içinde yüzünü çevirdi. "Burada oturup sendikama bağlı onca yemekhanenin ölmesini izlemeye dayanamıyorum." Dişlerini gıcırdattı, acı ve kızgınlık içinde başını iki yana salladı. "Birazcık sadık olsalar, canları yanana kadar pamuğumdan alırlardı, böylece canları daha fazla yanana kadar pamuğumdan almaya devam edebilirlerdi. Sırf daha fazla talep yaratmak için ateşler yakarlar, iç çamaşırlarını ve yaz üniformalarını içine atarlardı. Ama kıllarını bile kıpırdatmıyorlar. Yossarian, bu çikolata kaplı pamuğun kalanını yemeye çalış. Hatırım için. Belki şimdi lezzetli gelir."

Yossarian Milo'nun elini ittirdi. "Vazgeç, Milo. İnsanlar pamuk yiyemez."

Milo'nun gözleri kurnazlıkla kısıldı. "Bu aslında pamuk değil," diye dil döktü. "Şaka yapıyordum. Bu aslında pamuk şeker, lezzetli bir pamuk şeker. Dene de gör."

"Şimdi yalan söylüyorsun."

"Ben asla yalan söylemem!" diye karşılık verdi Milo, gurur ve vakarla.

"Şimdi söylüyorsun."

"Ben yalnızca gerekli olduğu zaman yalan söylerim," diye açıkladı Milo kendini savunurcasına, bir anlığına bakışlarını kaçırarak ve sevimli sevimli kirpiklerini kırpıştırarak. "Bu yaptığım pamuk şekerden de iyi, gerçekten öyle. Gerçek pamuktan yapılmış. Yossarian, adamlara bunu yedirmeme yardım etmelisin. Mısır pamuğu dünyadaki en iyi pamuktur."

"Ama sindirilmez," diye vurguladı Yossarian. "Onları hasta eder, anlamıyor musun? Bana inanmıyorsan neden onunla beslenmeye çalışmıyorsun?"

"Denedim," diye itiraf etti Milo kasvetle. "Beni hasta etti."

Mezarlık saman kadar sarı, pişmiş lahana kadar yeşildi. Bir süre sonra papaz geriledi ve insanların oluşturduğu bej rengi yarım daire yavaş yavaş dağılmaya başladı. Adamlar acele etmeden, ses çıkarmadan, çukur çukur

toprak yolun yanına park ettikleri araçlarına doğru uzaklaştılar. Başlarım avunmazca eğmiş olan papaz, Binbaşı Majör ve Binbaşı Danby, toplum dışına itilmiş bir grup halinde, her biri diğer ikisinden birkaç metre ötede, arkadaşsızca yürüyerek, ciplerine döndüler.

"Her şey bitti," diye yorum yaptı Yossarian.

"Sonumuz geldi," diye onayladı Milo ümitsizlikle. "Hiç umudum kalmadı. Ve bütün bunların nedeni, onları kendi kararlarını vermek üzere serbest bırakmam. Bir daha böyle bir şey denediğimde, disiplin hakkında bir ders almış olurum artık."

"Neden pamuğunu hükümete satmıyorsun?" diye öneride bu lundu Yossarian kayıtsızca, çizgili iş kıyafetleri içinde dört adamın bakır kırmızısı toprağı kürek kürek mezara doldurmasını izlerken.

Milo fikri sertçe reddetti. "Prensip meselesi," diye açıkladı kararlılıkla. "İş dünyasında hükümetin işi yok; ve kendi işlerine hükümeti karıştıracak, dünya üzerindeki son insan ben olurdum. Ama hükümetin işi iş dünyasıdır, aslında," diye hatırladı heyecanla, ve sevinçle devam etti. "Bunu Calvin Coolidge[87] söylemişti ve Calvin Coolidge Başkandı, bu yüzden doğru olmalı. Ve başka kimsenin almadığı Mısır pamuğumu almak ve böylece kâr yapmamı sağlamak hükümetin sorumluluğudur, değil mi?" Milo'nun yüzü hemen bulutlandı, ve hüzünlü bir endişeye boğuldu. "Ama hükümeti bunu yapmaya nasıl ikna edeceğim?"

87) John *Calvin Coolidge* (1872-1933), 1923 -1929 arasında otuzuncu ABD Başkanı olarak görev yaptı, (en.)

"Rüşvet ver," dedi Yossarian.

"Rüşvet vermek!" Milo öfkeye kapılmıştı. Neredeyse dengesini yitirip boynunu kıracaktı. "Ayıp be!" diye payladı Yossarian! sertçe, kabaran burun deliklerinden ve erdemli dudaklarından pas rengi bıyıklarının içine hayali ateşler püskürterek. "Rüşvet kanuna aykırıdır, ve sen bunu biliyorsun. Ama

kâr yapmak yasalara aykm değil, değil mi? Bu yüzden adil bir şekilde kâr yapmak için birilerine rüşvet vermem yasalara aykırı olamaz, değil mi? Hayır, elbette olamaz!" Uysal, açması bir sıkıntı içinde düşüncelere daldı yine. "Ama kime rüşvet vereceğimi nereden bileceğim?"

"Ah, bu konuda endişelenme," diye teselli etti Yossarian onu, ifadesiz bir kıkırtıyla. Ciplerin ve ambulansın motorları uykulu sessizliği bölüyordu. En arkadaki araçlar yola koyulmuştu. "Sen rüşveti yeterince büyük tut. Onlar seni bulurlar. Yalnız, her şeyi herkesin gözü önünde yapmaya dikkat et. Bırak herkes ne istediğini ve bunun için ne kadar para ödemeye razı olduğunu bilsin. Suçluymuş gibi, ya da utançla davrandığın ilk anda, başın belaya girer."

"Keşke sen de benimle gelebilsen," diye yorum yaptı Mılo. "Rüşvet alan insanların arasında kendimi güvende hissedemem. Bir avuç sahtekardan farkları yok."

"Sana bir şey olmaz," diye temin etti Yossarian onu güvenle. "Başın derde girerse, herkese ülkenin güvenliğinin güçlü bir yerel Mısır pamuğu spekülasyon sanayisine bağlı olduğunu söyle."

"Öyle zaten," diye bildirdi Milo ciddiyetle. "Güçlü bir Mısır pamuğu spekülasyon sanayisi, çok daha güçlü bir Amerika demektir."

"Elbette öyle. Ve bu işe yaramazsa, bu işten geçinen Amerikan ailelerinin ne kadar çok olduğuna dikkat çek."

"Sayısız Amerikan ailesi bu işten geçiniyor."

"Gördün mü?" dedi Yossarian. "Sen bu işte benden çok daha iyisin. Neredeyse doğruymuş gibi söylüyorsun."

"Bu doğru," diye haykırdı Milo, eski kibirini andıran bir tavırla.

"İşte benim anlatmaya çalıştığım da buydu. Sen gereken ikna edicilikle söylüyorsun."

"Benimle gelmek istemediğinden emin misin?" Yossarian başını iki yana salladı.

Milo başlamak için sabırsızlanıyordu. Çikolata kaplı pamuğunun kalanını gömleğinin cebine tıktı ve dikkatle, yan yan ilerleyerek daldan ağacın pürüzsüz, gri gövdesine kaydı. Kollarını cömert, beceriksiz bir kucaklama ile gövdeye doladı, ve inmeye başladı. Kösele tabanlı ayakkabılarının yanları ağaçtan kayıp duruyordu, öyle ki defalarca düşüp bir yerini incitecek oldu. Gövdeyi yarıladığında fikir değiştirdi ve yukarı tırmandı. Bıyığına kabuk parçaları takılmıştı ve yüzü gösterdiği çabayla kızarmıştı.

"Böyle çırılçıplak dolaşmak yerine üniformanı giysen keşke," dedi sır verircesine, düşünceli düşünceli. "Bir trend başlatabilirsin ve o zaman bunca lanet pamuktan asla kurtulamam."

Sonra yine ağaçtan indi ve seğirterek uzaklaştı.

PAPAZ

Papaz hayatın anlamını merak etmeye başlayalı epey olmuştu. Bir Tanrı var mıydı? Nasıl emin olabilirdi? Amerikan Ordu-su'nda anabaptist bir papaz olmak en iyi koşullar altında bile yeterince zordu zaten; dogma da olmasa, dayanılmaz olurdu.

Yüksek sesle konuşan insanlar onu korkutuyordu. Albay Cathcart gibi cesur, saldırgan eylem adamları karşısında savunmasız ve yalnız hissediyordu kendini. Ordu'da nereye giderse gitsin, yabancı kalıyordu. Erler ve subaylar ona birbirlerine davrandıkları gibi davranmıyorlardı. Diğer papazlar bile ona karşı, birbirlerine karşı oldukları kadar dostcanlısı değildiler. Tek erdemin başarı olduğu bir dünyada, papaz başarısızlığa teslim olmuştu. Diğer din ve mezheplerdeki meslektaşlarının büyük kısmının ilerlemesini sağlayan dinsel özgüvenden ve *sawir-ja*ire[88]'den yoksun olduğunun farkındaydı. Yükselmesi için gereken donanıma sahip değildi işte. Kendini çirkin buluyor, her gün evinde, karısının yanında olmayı özlüyordü.

88) Fransızca, "nasıl yapacağını bilmek", doğru şeyi yapmay ya da söyleme becerisi, (en.)

Aslında papaz neredeyse yakışıklı sayılırdı. Kumtaşı kadar beyaz ve kırılgan, hoş, duyarlı bir yüzü vardı. Her konuda açık fikirliydi.

Belki de o gerçekten Washington Irving'di. Belki gerçekten de, hiç bilmediği o mektupları Washington Irving diye imzalayan kendisiydi. Bu tür hafıza boşluklarının tıp tarihinde olağandışı olmadığını biliyordu. Herhangi bir şeyi gerçekten bilmenin yolu yoktu, biliyordu, hattâ herhangi bir şeyi gerçekten bilmenin yolu olmadığını bilmenin bile yolu yoktu. Hastane yatağında yatarken karşılaşmadan önce, Yossarian ile bir yerlerde karşılaştığı duygusunu hissettiğini açıkça hatırlıyordu -ya da açıkça

hatırladığı izlenimi altındaydı. Hemen hemen iki hafta sonra, Yossarian çadırına dalıp, muharebe görevinden men edilmesini talep ettiğinde aynı huzursuz edici duyguyu yaşadığını hatırlamıştı. Elbette, o sırada papaz gerçekten Yossarian ile daha önce bir yerlerde, tepeden tırnağa beyaz sargılar ve alçı ile kaplı, bir gün ağzında bir termometre ile ölü bulunan talihsiz hasta dışındaki bütün hastaların sahtekar gibi göründüğü o tuhaf, olağandışı hastanede karşılaşmıştı. Ama papazın daha önce bir yerlerde karşılaştıklarına dair izlenimi çok daha önemli ve gizemliydi; Yossarian ile uzak, unutulmuş, belki tamamen ruhani bir çağda karşılaşmış, ona yardım etmek için hiçbir şey, kesinlikle hiçbir şey yapamayacağını, tıpatıp aynı sözcüklerle, aynı felaket kehanet eden tavırla itiraf etmişti.

Bu tür kuşkular papazın zayıf, ızdırap çeken bedenini doymak bilmez bir şekilde kemirip duruyordu. Gerçekten de tek bir gerçek inanç, ya da ölümden sonra yaşam var mıydı? Bir iğnenin başında gerçekten kaç melek dans edebilirdi, ve Yara-tım'dan önceki sonsuz süre boyunca Tann kendini neyle meşgul etmişti gerçekten? Kabil'in kaçınması gereken başka insanlar yoksa, neden alnına koruyucu bir mühür vurulması gerekmişti? Adem ile Havva kız evlat yapmışlar mıydı? Ona işkence eden büyük, karmaşık ontolojik sorular bunlardı işte. Ama iyilik ve görgülülükle ilgili sorularının karşısında, asla o kadar önemli görünmüyorlardı. Bilgi teorisindeki şüphecilik ikilemi karşısında ter içinde kalıyor, ama çözülmez bulup gözardı etmeye gönülsüz davrandığı sorunlara önerilen çözümleri kabullene-miyordu. Istırapsız, umutsuz geçen tek bir günü olmuyordu.

"Daha önce hiç," diye sordu tereddütle Yossarian'a o gün, ça-dınnda, Yossarian papazın onu teselli etmek için verdiği ve iki eliyle tuttuğu ılık Coca-Cola şişesiyle otururken, "daha önce de yaşadığın bir durum içinde olduğunu hissettin mi? Üstelik bu durumu ilk kez yaşadığını bildiğin halde?" Yossarian kayıtsızca başını salladı ve sonunda varoluşun sonsuz gizemlerini örten engin, karanlık perdeleri yırtıp atmak yolunda muazzam

bir mücadele içinde Yossarian ile irade güçlerini birleştirme beklentisiyle papazın nefesleri sıklaştı. "Şimdi de hissediyor musun?"

Yossarian başını iki yana salladı ve *déjà* vu'nun, normalde aynı anda, karşılıklı çalışan iki duyumsal sinir merkezinin koordinasyonunda çok çok kısa bir gecikmeden ibaret olduğunu açıkladı. Papaz onu zar zor işitti. Hayal kırıklığına uğramıştı ama Yossarian'a inanmak gibi bir niyeti yoktu; çünkü ona bir işaret verilmişti, ifşa edecek cesaretten hâlâ yoksun olduğu gizli, şifreli bir görü verilmişti. Papazın aydınlanmasının huşu verici sonuçları su götürmezdi: bu ya ilahi kaynaklı bir anlayıştı, ya da bir halüsinasyon; papaz ya kutsanmıştı, ya da aklını kaçırıyor-du. Her iki olasılık da onu aynı ölçüde büyük bir korku ve depresyonla dolduruyordu. Bu ne *déjà* vu, ne *presque* vu, ne de jamais vu idi. Daha önce hiç duymadığı vular olması, ve bu diğer vuların hem tanığı, hem aktörü olduğu bu hayret verici olguyu açıklaması olasıydı; hattâ, olduğunu düşündüğü şeylerin hiçbirinin gerçekte olmamış olması, papazın karşı karşıya olduğu şeyin sezgi değil hafıza sapması olması, bir zamanlar gördüğünü sandığını düşündüğü şeyi aslında hiç gördüğünü sandığı olmaması, bir zamanlar gördüğünü sandığına dair izlenimin yalnızca bir yanılsama yanılsaması olması, bir zamanlar mezarlıktaki bir ağaçta çıplak bir adamın oturduğunu gördüğünü hayal ettiğini hayal etmekte olması bile mümkündü.

Papaz için şu anda, bu işi yapmaya pek uygun bir adam olmadığı açıktı, ve sık sık ordunun bir başka alanında, örneğin piyade eri, sahra topçusu, hattâ belki paraşütçü olarak görev yapsa daha iyi olup olmayacağını merak ediyordu. Gerçek dostu yoktu. Yossarian ile tanışmadan önce, Grup'ta yanında rahat hissettiği kimse yoktu. Üstelik Yossarianin yanında rahat hissettiği de pek söylenemezdi. Adamın sık sık itaatsizlik patlamaları yaşaması papazın sinirlerini devamlı ayaklandırıyor, her zaman keyifli bir endişe hali içinde tutuyordu. Yossarian ve Dunbar ile birlikte subay gazinosuna gittiğinde rahat hissediyordu papaz; hattâ yalnızca Nately ve McVVatt ile birlikte gittiğinde bile. Onlarla otururken, başka herhangi biri

ile oturma ihtiyacı hissetmiyordu; nereye oturacağı sorunu çözümlenmiş oluyordu ve yaklaştığı zaman onu aşırı içtenlikle karşılayan ve huzursuzluk içinde gitmesini bekleyen diğer subayların istenmedik arkadaşlıklarına karşı da korunmuş oluyordu. Papaz öyle çok insanı huzursuz ediyordu ki! Herkes ona karşı her zaman dostcanlısı davranıyordu, ama kimse iyi davranmıyordu, herkes onunla konuşuyor ama kimse bir şey demiyordu. Yossarian ile Dunbar çok daha rahat insanlardı, papaz onların yanında pek rahatsız olmuyordu. Hattâ Albay Cathcartin onu yine subay gazinosundan atmaya çalıştığı gece onu savunmuşlardı bile; Yossarian kavgacı bir tavırla, araya girmek için doğrulmuş, Nately onu durdurmak için *"Yossarian!"* diye bağırmıştı. Yossarianin ismini duyunca Albay Cathcart kağıt gibi beyazlamış, ve herkesi şaşkınlık içinde bırakarak dehşetli bir şaşkınlık içinde gerilemiş, General Dreed-le'a çarpmıştı. General sinirle onu dirsekleyerek uzaklaştırmış, albaya hemen geri dönmesini ve papaza yine her gece subay ga zinosuna gelmesini emretmesini emretmişti.

Papaz subay gazinosundaki konumununu takip etmekte, bir sonraki yemeğini gruptaki on yemekhaneden hangisinde yiyeceğini hatırlamakta çektiği kadar güçlük çekiyordu. Yeni arkadaşları ile birlikte olmaktan bu kadar keyif almasa, subay gazinosundan atılmış olarak kalmayı tercih ederdi. Geceleri subay gazinosuna gitmezse, gidecek başka hiçbir yeri kalmıyordu. Utangaç, suskun bir gülümseme ile, ona hitap edilmediği sürece nadiren gülümseyerek, bir kadeh dolusu yoğun, tatlı şarap önünde beklerken içermiş gibi yaptığı ve bazen de tütün doldurup içtiği minik, mısır koçanı desenli piposu ile alışmamış bir tavırla, mahçup mahçup oynayarak, Yossarian ile Dunbarin masasında zaman geçiriyordu. Aşırı duygusal, acı-tatlı yazıklanmaları kendi romantik yalnızlığını yansıtan ve içinde karısı ve çocuğuna duyduğu özlemle asi duygu dalgaları yaratan Na-tely'yi dinlemek hoşuna gidiyordu. Papaz anladığını ya da onayladığını belli eden baş sallamalarıyla Nately'yi cesaretlendiriyor, onun içtenliği ve toyluğu hoşuna gidiyordu. Nately sevdiği kızın orospu olmasından, haddini

bilmezlikle gururlanıyor değildi, ve papazın bunun farkında olması daha çok, masalarının yanından her geçişinde papaza göz kırpan ve Nately'ye tatsız, incitici şakalarla takılan Yüzbaşı Black'ten kaynaklanıyordu. Papaz Yüzbaşı Black'in tavrını onaylamıyor, başına kötü bir şey gelmesini dilememekte güçlük çekiyordu.

Papaz Albert Taylor Tappman'in yalnızca bir papaz değil, aynı zamanda bir insan olduğunu, onu neredeyse delicesine seven çekici, tutkulu, güzel bir karısı ve yüzlerini unuttuğu, artık yabancı gelen, bir gün büyüyüp onu ucube olarak görecek, mesleğinin getirdiği sosyal utanç yüzünden onu asla affetmeyecek üç mavi gözlü çocuğu olduğunu hiç kimse, hattâ Nately bile takdir edemez gibiydi. Onun aslında bir ucube değil, normal, yalnız bir yetişkin hayatı sürmeye çalışan normal, yalnız bir yetişkin olduğunu neden kimse anlayamıyordu? Onun derisini çizseler kan akmayacak mıydı sanki? Ve gıdıklandığında gülmeyecek miydi? Tıpkı kendileri gibi onun da gözleri, elleri, organları, boyudan, duyuları ve duyguları olduğu, onları yaralayan silahların onu da yaraladığı, aynı rüzgarlarla ısındığı ve üşüdüğü, her öğünü ayrı yemekhanede yiyor olsa da onun da aynı tür yiyeceklerle beslendiği akıllarına hiç gelmiyor gibiydi. Onun da duyguları olduğunu fark eder görünen tek kişi Onbaşı Whit-comb idi, ki o da haddini aşarak Albay Cathcart'a gidip çarpışmada ölen ya da yaralanan adamların ailelerine tektıp taziye mektupları gönderilmesini önererek o duyguların tamamını incitmeyi başarmıştı.

Papazın hayatta emin olabildiği tek şey karısıydı; ve hayatını onunla ve çocukları ile yaşamasına izin verilse ona yeterdi. Papazın karısı otuzlarının başında, çok esmer ve çok çekici, dar belli, sakin, zeki bakışlı, hem hayat dolu, hem de çocuksu görünen yüzünde küçük, parlak, sivri dişleri olan ufak tefek, ketum, hoş bir kadındı. Papaz, çocuklarının neye benzediğini unutup duruyordu, ne zaman fotoğraflarına baksa onların yüzlerini ilk defa görüyormuş gibi hissediyordu kendini. Papaz karısını ve çocuklarını öyle vahşi bir yoğunlukla seviyordu ki, sık sık savunmasızlık duygusuyla yere

çökmek ve toplum dışına itilmiş bir kötürüm gibi ağlamak istiyordu. Onlarla ilgili korkunç fantazilerle, hastalanacakları, kaza geçireceklerine dair dehşet verici, iğrenç alametlerle insafsızca acı çekiyordu. Düşünceleri Ewing tümörü ve lösemi gibi korkunç hastalıklarla kirleniyordu; haftada iki, üç kez, sırf karısına atardamar kanamasını durdurmayı öğretmediği için bebek oğlunun öldüğünü gözlerinin önüne getiriyordu; sırf onlara insan vücudunun elektriği geçirdiğini söylemediği için, gözyaşları içinde, yerinde donakalarak, sessizce, tüm ailesinin teker teker, süpürgelikteki prize dokunup elektrik çarpmasından ölmesini izliyordu; hemen her gece, su ısıtıcısı patlayıp iki katlı ahşap evlerini ateşe verdiği zaman, dördünün yanarak öldüğünü hayal ediyordu; sevgili, zavallı karısının ince, kırılgan bedeninin yanm akıllı, sarhoş bir otomobil sürücüsü tarafından market binasının tuğla duvarına çarpılıp pelteye dönüştürülmesini, tüm dehşet verici, kalpsiz detayları ile görüyordu; ve beş yaşındaki kızının bu korkunç sahneden nazik görünüşlü, orta yaşlı, bembeyaz saçlı bir beyefendi tarafından alınıp ıssız bir kum çukuruna götürüldüğünü, tekrar tekrar tecavüz edilip öldürüldüğünü gözlerinin önüne getiriyordu; bu sırada, karısının annesi tarafından bakılan iki küçük çocuğu, anneanneleri kızının ölüm haberini telefonda aldığında kalp krizi geçirip öldüğünden, evin içinde yavaş yavaş, açlıktan ölüyorlardı. Papazın karısı tatlı, yatıştırıcı, düşünceli bir kadındı ve papaz onun ince kolunun sıcak tenine dokunmayı, yumuşak, siyah saçlarını okşamayı, onun samimi, rahatlatıcı sesini işitmeyi özlüyordu. Karısı ondan çok daha güçlü bir insandı. Papaz karısına haftada bir, bazen iki kere kısa, neşeli mektuplar yazıyordu. Ona gün boyunca telaşlı aşk mektupları yazmak, ona tevazu ile tapındığını, ona ihtiyaç duyduğunu çılgınca, engelsizce itiraf eden, aynı zamanda yapay solunum konusunda dikkatli talimatlar veren sonsuz sayfalar doldurmak istiyordu. Dayanılmaz yalnızlığını ve ümitsizliğini, kendi kendine duyduğu acıma duygularını ona boşaltmak, çocukların ulaşabileceği bir yerde asla borik asit ya da aspirin bırakmaması, trafik ışıklarına dikkat etmeden karşıdan karşıya

geçmemesi konusunda onu uyarmak istiyordu. Karısını endişelendirmek istemiyordu. Papazın kansı sezgileri kuvvetli, nazik, merhametli ve duyarlı bir kadındı. Kaçınılmaz olarak, papazın onunla tekrar buluşma hayalleri açık saçık sevişme sahneleri ile sona eriyordu.

Cenaze törenlerini idare ederken papaz kendini neredeyse sahtekar gibi hissediyordu; ve o gün ağaçta gördüğü hayalin, cenaze töreni idare ederkenki günahkarlığı ve kibiri yüzünden Yüce Tann'nın gönderdiği bir uyan olduğunu öğrense hiç şaşırmazdı. Ölüm gibi son derece korkutucu ve gizemli bir olayda sahte bir ciddiyet ve ızdırapla hareket etmek, ölümden sonra doğaüstü bir zeka varmış gibi yapmak, en büyük suçlardan biriymiş gibi görünüyordu. Mezarlıktaki sahneyi eksiksizce hatırlıyordu -ya da hatırladığını sanıyordu. Binbaşı Major ile Binbaşı Danby'nin iki yanında, kırık taş anıtlar gibi ciddiyetle durduğunu gözlerinin önüne getirebiliyordu. Erlerin tam sayısını ve tam olarak nerede durduklarını görebiliyordu. Küreklerle bekleyen dört kıpırtısız adamı, çirkin tabutu, kocaman, gevşek, muzaffer görünüşlü kırmızımsı kahverengi toprak yığınını, muazzam, dingin, uçsuz bucaksız, boğucu gökyüzünü, o gün onun öylesine boş ve mavi göründüğünü, hattâ zehirliymiş gibi geldiğini hatırlayabiliyordu. Onların sonsuza dek hatırlayacaktı, çünkü hepsi daha sonra başına gelen o son derece olağanüstü olayın birer parçasıydı. Belki harika, belki patolojik olan o olayın -ağaçta çıplak bir adam görmesinin. Bunu nasıl açıklayabilirdi? Daha önce görülmüş ya da hiç görülmemiş değildi, hemen hemen görülmüş hiç değildi; ne *déjà* vu, ne jamais vu, ne de *presque* vu, bu olayı açıklayacak kadar elastikti. Bir hayalet miydi o zaman? Ölü adamın ruhu muydu? Cennetten bir melek, ya da cehennemden bir iblis miydi? Yoksa bu fantasik olay yalnızca hastalıklı bir hayal gücünün, papazın kendi, yozlaşan zihninin, çürümekte olan bir beynin mahsulü müydü? Ağaçta gerçekten de çıplak bir adam olması olasılığı -aslında, iki adam olması, çünkü kısa süre sonra ilkine kahverengi bıyıklı, tepeden tırnağa uğursuz, koyu renk giysilere bürünmüş, ağacın dalında törensel bir şekilde eğilip ilk

adama kahverengi bir kadehte içecek bir şey veren ikinci bir adam katılmıştı- papazın aklına hiç gelmemişti.

Papaz kimseye yardımı dokunmayan, içtenlikle yardımsever bir insandı. Sonunda boğayı boynuzlarından yakalamaya ve gizlice Binbaşı Majori ziyaret edip, Yossarianin dediği gibi, Albay Cathcartin grubundaki adamların gerçekten de diğer gruptakilerden daha fazla görev uçuşu yapmaya mı zorlandıklarını öğrenmeye karar verdiğinde bile Yossarian'a yardımı dokunma-mıştı. Papazın Onbaşı Whitcomb ile bir kez daha tartışmasından ve bir Milky Way ile bir Baby Ruth'dan oluşan ve matara-sındaki ılık su ile tamamladığı tatsız öğle yemeğinden sonra karar verdiği, cesaret gerektiren, içgüdüsel bir hamleydi. Onbaşı Whitcomb gittiğini anlamasın diye yüreyerek yola çıktı. Ona ait açıklıktaki iki çadırı geride bırakana kadar ormanın içinden, sessizce ilerledi. Sonra daha rahat yürünen, terk edilmiş demiryolu hendeğine girdi. Fosilleşmiş tahta perçinlerin arasından, gittikçe daha da yükselen, asi bir öfke ile seğirtti. O sabah üst üste, Albay Cathcart, Yarbay Korn ve Onbaşı Whitcomb tarafından irade yarışmasında yenilmiş, küçük düşürülmüştü. Ona saygıyla yaklaşılmasını sağlamak zorundaydı! Kısa süre sonra zayıf göğsü nefes nefese inip kalkıyordu. Koşmaya başlamadan, olabildiğince hızlı yürüyordu. Yavaşlarsa kararlılığını yitirmekten korkuyordu. Kısa süre sonra, paslı rayların arasında, ona doğru gelen üniformalı bir şekil gördü. Hemen hendeğin duvarına tırmandı, alçak ağaçlardan oluşan yoğun bir koruluğa dalıp gizlendi ve gölgeli ormanın derinliklerinde bulduğu dar, dolambaçlı, üstü bitkilerle kaplanmış yosunlu bir patikada gideceği yöne doğru ilerlemeye devam etti. Burada yürümek daha zordu, ama aynı amansız, kavurucu kararlılıkla ilerlemeye devam etti, sık sık kaydı, sendeledi, korunaksız ellerini yolunu tıkayan inatçı dallarda çizdi. Sonunda iki yanındaki çalılar ve yüksek eğrelti otları açıldı ve papaz seyrelen bitki örtüsünün arasından gör düğü, cüruf briketlerinin üzerinde yükselen, zeytin yeşili askeri karavanın yanından geçti. İnci grisi parlak bir kedinin önünde

güneşlendiği bir çadırın yanından, sonra yine cüruf briketi üzerinde yükselen bir başka karavanın yanından geçti, ve sonunda Yossarianin birliğinin meydanına çıktı. Dudaklarının üzerinde tuzlu damlalar oluşmuştu. Duraksamadı, doğrudan meydanı geçip birlik odasına yöneldi. Orada, sıska, çökük omuzlu, çıkık elmacık kemikli ve çok açık sarı saçlı uzun bir karargah çavuşu tarafından karşılandı. Adam nazikçe, hemen içeri girebileceğini, çünkü Binbaşı Majorin dışarıda olduğunu bildirdi.

Papaz sertçe başını sallayarak karşılık verdi; ve masalar ve daktilolar arasında uzanan koridorda tek başına ilerleyerek arkadaki, çadırbezinden bir duvarla ayrılmış odaya gitti. Üçgen şeklindeki kapıdan eğilerek geçti ve kendini boş bir ofiste buldu. Kapıyı örten çadırbezinden kapak arkasından kapandı. Papaz nefes nefese ve ter içindeydi. Ofis hâlâ boştu. Gizli fısıltılar duyduğunu sandı. On dakika geçti. Sert bir hoşnutsuzluk içinde, çenesini sertçe sıkarak çevresine bakındı, ve sonra aniden karargah çavuşunun sözlerini tam olarak hatırlayarak erıyiverdi: içeri girebilirdi, çünkü Binbaşı Majör dışarıdaydı. *Erler ona eşek şakası yapıyordu!* Papaz dehşet içinde geriledi, gözleri acı gözyaşları ile yanmaya başladı. Titrek dudaklarından yakarı dolu bir inleme kaçtı. Binbaşı Majör başka bir yerdeydi ve diğer odadaki erler onu insanlıkdışı bir eşek şakasının hedefi yapmışlardı. Çadırbezinden duvarın diğer yanında beklediklerini, bir avuç açgözlü avcı hayvan gibi zevklenerek toplaştıklarını, ortaya çıkar çıkmaz onunla barbarca eğlenmeye, zalimce üzerine atlamaya hazırlandıklarını gözlerinin önüne getirebiliyordu. Sanığı için kendi kendine küfretti ve panik içinde, kılık değiştirmekte kullanabileceği bir maskesi, bir çift güneş gözlüğü ve sahte bıyığı, ya da korkusuzca dışan çıkabilmesini, ona zulmeden kötü niyetli kişileri mağlup etmesini, ezici otoritesi ve özgüveni ile onları pişmanlığa sürükleyip sindirmesini, onların ezile büzüle çekip gitmelerini sağlayacak, Albay Cathcartinki gibi güçlü, gür bir sesi, geniş ve kaslı omuzlan ve pazuları olmasını diledi. Onlarla yüzleşecek cesaretten yoksundu. Tek çıkış yolu pencereydi. Yolu açıktı. Papaz Binbaşı Majorin

ofisinin penceresinden dışarı atladı, hızla çadınn köşesine koştu ve saklanmak için demiryolu hendeğinin içine daldı.

Birileri tarafından görülme ihtimaline karşı yüzünü soğukkanlı, girgin bir gülümseme ile bilinçli olarak çarpıtarak, iki büklüm koştu. Birinin karşı yönden geldiğini görür görmez hendekten çıktı, ormana daldı ve kovalanan biri gibi, yanakları utançla yanarak, çılgın gibi koştu. Dört bir yandan gelen yüksek, vahşi, küçümseyici kahkahalar duydu, çalıların içinden, yüksekteki agaç dallarının arasından ona gülen kötücül yüzler gördü. Ciğerlerine keskin sancılar saplanmaya başlamıştı, yavaşlayarak aksak aksak yürümeye başladı. Daha fazla gidemez olana kadar atıldı, sendeledi. Sonunda boğum boğum bir elma ağacının yanında devrilerek kafasını şiddetle ağacın gövdesine çarptı ve yere düşmemek için ağaca sarıldı. Nefesi kulaklarının içinde hırıldıyor, inliyordu. Dakikalar saatler gibi geçti, sonunda onu boğan çalkantılı gümbürtünün kaynağının kendisi olduğunu fark etti. Göğsündeki sancılar dindi. Kısa süre sonra ayağa kalkabilecek kadar güçlü hissetti. Sinsice kulaklarını dikti. Orman sessizdi. Şeytani kahkahalar yoktu, onu kovalayan kimse yoktu. Öylesine yorgun, öylesine üzüntülü ve öylesine kirli hissediyordu kı rahatlayamadı bile. Darmadağın olmuş giysilerini uyuşmuş, titreyen parmaklarla düzeltti, ve açıklığa kalan yolu gergin bir hakimiyetle yürüdü. Papaz sık sık kalp krizi riski üzerine düşündü.

Onbaşı VVhitcomb'un cipi hâlâ açıklıkta bekliyordu. Papaz,

Onbaşı VVhıtcomb tarafından görülüp hakarete uğramamak için, adamın çadırın önünden geçmek yerine, ayak uçlarına ba-si basa, gizlice arkadan dolandı. Rahat bir nefes alarak, hızla kendi çadırına daldı ve Onbaşı Whitcombi yatağına yerleşmiş, dizlerini kaldırmış halde onu beklerken buldu. Onbaşı Whit-comb'un çamurlu ayakkabıları papazın battaniyesinin üzerindeydi, ve papazın şekerlemelerinden birini yiyerek, alaylı bir ifade ile papazın İncil'lerinden birini karıştırıyordu.

"Nerelerdeydin?" diye sordu kabaca ve kayıtsızca, başını bile kaldırmadan.

Papaz kızardı ve sorudan kaçınmak istercesine yüzünü çevirdi. "Ormanda yürüyüşe çıktım."

"Tamam," diye terslendi Onbaşı VVhitcomb. "Sırlarını bana açma. Ama bekle de gör bakalım moralime ne oluyor." Papazın şekerlemesini açgözlülükle ısırdı ve ağzı dolu dolu konuşmaya devam etti. "Sen yokken biri seni görmeye geldi. Binbaşı Majör."

Papaz şaşkınlık içinde, hızla döndü ve haykırdı. "Binbaşı Majör mu? Binbaşı Majör *burada* mıydı?"

"Biz de ondan bahsediyorduk, değil mi?"

"Nereye gitti?"

"Şu demiryolu hendeğinin içine atladı ve ürkek bir tavşan gibi kaçtı gitti." Onbaşı Whitcomb kıkırdadı. "Amma da salak!" "Ne istediğini söyledi mi?"

"Çok önemli bir meselede senin yardımına ihtiyacı varmış." Papaz hayretler içinde kalmıştı. "Bunu *Binbaşı Majör* mı söyledi?"

"Bunu o *söylemedi,"* diye düzeltti Onbaşı VVhitcomb, kavurucu bir titizlikle. "Masana bıraktığı özel, mühürlü bir mektupta yazdı."

Papaz çalışma masası görevi gören briç masasına baktı ve yalnızca o sabah, Albay Cathcarftan aldığı ve kendi beceriksiz liginin yok edilemez, et pembesi simgesi gibi, unuttuğu yerde duran kırmızımsı portakal rengi, armut şeklindeki erik domatesini gördü. "Mektup nerede?"

"Açıp okuduktan sonra yırtıp attım." Onbaşı VVhitcomb, İncil'i çarparak kapattı ve ayağa sıçradı. "Sorun ne? Bana inanmıyor musun?" Dışarı çıktı. Sonra hemen içeri girdi ve Binbaşı Majorin yanına gitmek üzere arkasından fırlamak üzere olan papazla çarpışacaktı neredeyse. "Nasıl sorumluluk verilir, bilmiyorsun," diye bildirdi Onbaşı Whitcomb surat asarak. "Kusurlanndan bir diğeri de bu."

Papaz tövbekarhkla başını salladı ve özür dileyecek zamanı ayıramadan onbaşının yanından seğirtti. Onu güdüleyen kaderin becerikli elini hissedebiliyordu. O gün iki kez Binbaşı Majorin hendekte ona doğru geldiğini fark etmişti; ve o gün iki kez, ormana kaçarak, yazgıları olan karşılaşmayı aptalca ertele-mişti. Yürüyebildigince hızlı bir şekilde, kıymık kıymık olmuş, düzensiz aralıklarla uzanan demiryolu traversleri boyunca, kendi kendini suçlaya suçlaya seğirtti. Ayakkabısının içine giren kum ve çakıllar ayak parmaklarının tepesini aşındırıyordu. Nefes nefese kalmış solgun yüzü bilinçsizce, keskin bir rahatsızlık ifadesi ile buruşmuştu. Ağustos başındaydılar, öğleden sonra hava gittikçe ısınıyor, gittikçe daha nemli hale geliyordu. Çadırından Yossarianin birliğine neredeyse birbuçuk kilometre yol vardı. Oraya vardığında papazın yaz gömleği terden sırılsıklam olmuştu. Papaz nefes nefese birlik çadırına daldı ve aynı entrikacı, yumuşak sesli, yuvarlak gözlüklü ve sıska yanaklı karargah çavuşu tarafından, tartışmaya yer bırakmayacak şekilde durduruldu. Adam onun dışarıda kalmasını istedi çünkü Binbaşı Majör içerideydi. Ve Binbaşı Majör dışarı çıkana kadar papaz içeri giremezdi. Papaz anlamadan, sersem sersem baktı ona. Çavuş benden neden nefret ediyor? diye merak etti. Dudaklan bembe yaz kesilmişti ve titriyordu. Susuzluktan ölüyordu. Bu insanların derdi neydi? Yeterince trajedi yok muydu zaten? Çavuş elini uzattı ve papazın düşmesini engelledi.

"Özür dilerim, efendim," dedi üzüntüyle, alçak, nazik, melankolik bir sesle. "Ama bunlar Binbaşı Majorin emirleri. Kimseyi görmek istemiyor."

"Beni görmek istiyor," dedi papaz yalvarırcasına. "Ben buraya geldiğimde o da beni görmek için çadırıma gitmiş."

"Bunu Binbaşı Majör mı yapmış?" diye sordu çavuş.

"Evet, öyle. Lütfen içeri gir ve ona sor."

"Korkarım içeri giremem, efendim. Beni de görmek istemiyor. Belki bir not bırakırsanız."

"Not bırakmak istemiyorum. Hiç istisna göstermiyor mu?"

"Yalnızca aşın durumlarda. Çadırını en son, erlerden birinin cenazesine katılmak için terk etti. Ofisinde birini görmeyi kabul ettiği son sefer ise, buna zorlandığı içindi. Yossarian adlı bir bombardımana..."

"Yossarian mı?" Bu yeni tesadüf üzerine papaz heyecanla canlandı. Yeni bir mucize mi gerçekleşiyordu? "Ama ben de tam olarak *o* kişi hakkında konuşmak istiyorum! Yossarianin uçması gereken görev uçuşu sayısı hakkında mı konuştular?"

"Evet, efendim, tam olarak bu konuda konuştular. Yüzbaşı Yossarian elli bir uçuş yapmıştı ve dört uçuş daha yapmamak için, uçuştan men edilmesi talebi ile Binbaşı Major'a geldi. O sırada Albay Cathcart yalnızca elli beş uçuş istiyordu."

"Peki Binbaşı Majör ne dedi?"

"Binbaşı Majör ona, yapabileceği hiçbir şey olmadığını söyledi."

Papazın cesareti kırıldı. "Bunu Binbaşı Majör mı söyledi?" "Evet, efendim. Aslında, Yossarianin sizden yardım istemesini tavsiye etti. Bir not bırakmak istemediğinizden emin misi niz, efendim? Burada kalem ve kağıt var "

Papaz ümitsizlikle kupkuru olmuş alt dudağını çiğneyerek başını iki yana salladı ve dışarı çıktı. Daha günün bitmesine çok zaman vardı ve şimdiden çok şey olmuştu. Hava ormanda daha serindi. Boğazı kurumuş, acıyordu. Yavaş yavaş yürüyor, kendi kendine hüzünle, başına daha ne talihsizlikler gelebileceğini soruyordu ki ormanda yaşayan deli münzevi hiçbir uyarı vermeden, dut çalısının arkasından üzerine atladı. Papaz ciğerlerini patlatırcasına ciyakladı.

Uzun boylu, cesede benzeyen yabancı papazın feryadı üzerine geriledi ve "Beni incitme!" diye haykırdı.

"Sen kimsin?" diye bağırdı papaz.

"Lütfen beni incitme!" diye bağırdı adam.

"Ben papazım!"

"O zaman neden beni incitmek istiyorsun?"

"Ben seni incitmek istemiyorum!" diye ısrar etti papaz, gittikçe artan bir çileden çıkmışlıkla, hâlâ olduğu yerde durmakta olduğu halde. "Bana kim olduğunu ve benden ne istediğini söyle."

"Yalnızca Şef Beyaz Yarımyulafin zatürreeden ölüp ölmediğini öğrenmek istiyorum," diye bağırdı adam. "İstediğim tek şey bu. Ben burada yaşıyorum. Adım Flume. Birliğe bağlıyım ama burada, ormanda yaşıyorum. İstediğinize sorabilirsiniz."

Korkudan sinmiş bu tuhaf adamı dikkatle incelerken papaz kendini toplamaya başladı. Adamın lime lime gömleğinin yakasından, paslanmış bir çift yüzbaşı çubuğu sarkıyordu. Bir burun deliğinin altında katran karası, kıllı bir ben vardı ve kavak ağacı kabuğu renginde, gür, kaba bir bıyık uzatmıştı.

"Birliğe baglıysan neden ormanda yaşıyorsun?" diye sordu papaz merakla.

"Ormanda yaşamak zorundayım," diye yanıt verdi yüzbaşı aksi aksi, papazın bilmesi gerekirmiş gibi. Yavaşça sırtını dikleş tirdi. Papazdan en az bir karış daha uzun olmasına rağmen, yine de ihtiyatla gözlüyordu onu. "Herkesin benden bahsettiğini duymadınız mı? Şef Beyaz Yarımyulaf bir gece, ben derin uykudayken gırtlağımı keseceğine yemin etti. O hayattayken birlikte uyumaya cesaret edemiyorum."

Papaz bu inanılması güç açıklamayı güvensizlikle dinledi. "Ama bu inanılmaz," diye yanıt verdi. "Buna önceden taammüden adam öldürme denir. Neden olayı Binbaşı Major'a raporla-madın?"

"Olayı Binbaşı Major'a raporladım," dedi yüzbaşı hüzünle, "ve Binbaşı Majör onunla bir daha konuşursam *onun* benim gırtlağımı keseceğini

söyledi." Adam korkuyla papazı inceledi. "Siz de gırtlağımı kesecek misiniz?"

"Ah, yo, yo, yo," diye temin etti papaz onu. "Elbette hayır. Gerçekten ormanda mı yaşıyorsun?"

Yüzbaşı başını salladı ve papaz onun delik deşik olmuş, griye dönmüş iş kıyafetlerine ve kötü beslenmiş yüzüne saygı ve acıma karışımı bir bakışla göz attı. Üzerinden düzensiz bir çuval koleksiyonu gibi sarkan, kırışık giysilerinin altında adamın vücudu kemikten bir kabuk gibiydi. Her yerine kuru otlar yapışmıştı; fena halde saç traşına ihtiyaç duyuyordu. Gözlerinin altında kocaman, mor halkalar vardı. Yüzbaşının tedirgin, perişan hali papazı neredeyse gözyaşlarına boğacaktı. Zavallı adamın her gün çektiği sayısız güçlüğü düşününce, saygı ve merhamet duyguları ile doluyordu. Tevazuyla, usulca sordu,

"Çamaşırlarını kim yıkıyor?"

Papaz bir iş adamı gibi dudaklarını büzdü. "Yolun aşagısın-daki çiftlik evlerinden birinde yaşayan bir çamaşırcı kadın. Eşyalarımı karavanımda tutuyorum ve günde bir iki kez gizlice gidip temiz bir mendil ya da iç çamaşırlan alıyorum."

"Kış geldiğinde ne yapacaksın?"

"Ah, o zamana kadar birliğe dönerim herhalde," diye yanıt verdi yüzbaşı, bir şehidin özgüveni ile. "Şef Beyaz Yarımyulaf herkese zatürreeden öleceğine dair söz verdi. Sanırım hava soğuyup yağmurlar başlayana kadar beklemem yeterli olacak." Allak bullak olan papazı inceledi. "Bütün bunları duymadınız mı? Herkesin benden bahsettiğini işitmediniz mi?"

"Senden bahseden herhangi birini duyduğumu sanmıyorum."

"Eh, bunu hiç anlamıyorum." Yüzbaşı gücenmişti, ama iyim-sermiş gibi davranmayı başardı. "Eh, Eylül geldi sayılır, bu yüzden artık fazla uzun sürmez, herhalde. Bizim çocuklar bir daha beni sorduklarında, onlara Şef

Beyaz Yarımyulaf zatürreden ölür ölmez geri dönüp, şu eski halka ilişkiler bildirilerini yazmaya devam edeceğimi söyleyebilirsiniz. Onlara bunu söyler misiniz? Kış gelir gelmez ve Şef Beyaz Yarımyulaf ölür ölmez birliğe döneceğimi söyleyin. Tamam mı?"

Papaz, bir kehanete benzeyen bu sözleri ciddiyetle ezberledi. O sözcüklerin içerdiği önem onu büyülemişti. "Yabani meyveler, bitkiler ve köklerle mi besleniyorsun?" diye sordu.

"Elbette hayır," diye yanıt verdi yüzbaşı şaşkınlık içinde. "Arka kapıdan gizlice yemekhaneye giriyorum ve yemeğimi mutfakta yiyorum. Milo bana sandviç ve süt veriyor."

"Yağmur yağdığında ne yapıyorsun?"

Yüzbaşı dürüstçe yanıt verdi. "Islanıyorum."

"Nerede uyuyorsun?"

Yüzbaşı eğilip gerilemeye başladı. "Sen de mi?" diya haykırdı çılgınca.

"Ah, hayır," diye haykırdı papaz. "Yemin ederim." "Sen de gırtlağımı kesmek istiyorsun!" diye ısrar etti yüzbaşı. "Sana yemin ediyorum," diye yalvardı papaz ama artık çok geçti, çünkü çirkin, kıllı hayalet çoktan kaybolup gitmiş, yap rak, ışık ve gölgeden oluşan çiçekli, benek benek, parça parça manzaraya karışmıştı. Papaz adamın biraz önce yanıbaşmda olduğundan bile kuşku etti. Öylesine korkunç olaylar olmaktaydı ki, hangilerinin korkunç olduğundan, hangilerinin *gerçekten* olduğundan emin olamıyordu. Ormandaki deli hakkındaki gerçekleri olabildiğince çabuk öğrenmek, gerçekten de bir Yüzbaşı Flume olup olmadığını kontrol etmek istiyordu, ama ilk işinin, ona sorumluluk vermeyi ihmal etmesi yüzünden gücenen Onbaşı VVhitcomb'un gönlünü almak olduğunu hatırladı gönülsüzce. Ormanda zikzaklar çizen patikada huzursuzca yürüdü. Susuzluktan ölüyordu, artık devam edemeyecek kadar yorulmuştu neredeyse. Onbaşı Whitcomb'u düşündüğü zaman pişmanlık duyuyordu.

Açıklığa döndüğünde Onbaşı Whitcomb'un gitmiş olması için dua ediyordu, böylece utanç duymadan soyunabilecek, kollarını, göğsünü ve omuzlarını yıkayabilecek ve su içebilecek, tazelenmiş bir halde uzanabilecek, hattâ belki birkaç dakikalığına uyuyabilecekti; ama bir hayal kırıklığı ve bir şok daha bekliyordu onu, çünkü geri döndüğü zaman Onbaşı Whit-comb *Çavuş* Whitcomb olmuştu ve gömleğini çıkarıp papazın sandalyesine oturmuş, papazın iğnesi ve ipliği ile kol yenine çavuş çizgileri dikmekteydi. Onbaşı Whitcomb'u terfi ettiren Albay Cathcart'tı ve Albay Cathcart mektuplar konusunda hemen papazla görüşmek istiyordu.

"Ah, hayır," diye inledi papaz, hayretler içinde yatağına çökerek. İlık matarası boşalmıştı, ve iki çadırın arasındaki gölgelikte asılı duran lister su torbasını hatırlayamayacak kadar şaşa-lamıştı. "Buna inanamıyorum. Binlerinin Washington Irving'in ismini kullandığıma ciddi ciddi inandığına inanamıyorum."

"O mektuplar değil," diye düzeltti Onbaşı Whitcomb, papazın sıkıntısından açıkça zevk alarak. "Seni şehit ve yaralıların ailelerine gönderilecek mektuplar hakkında görmek istiyor."

"O mektuplar mı?" diye sordu papaz şaşkınlık içinde.

"Aynen öyle," diye şişindi Onbaşı Whitcomb. "Onları göndermeme izin vermediğin için seni çig çig yiyecek. Onlara mektupların onun imzasını taşıyacağını hatırlattığımda bu fikrin nasıl hoşuna gittiğini bir görmeliydin. İşte bu yüzden terfi verdi bana. Bunun *The Saturday Evening Post* dergisine girmesini sağlayacağından kesinlikle emin."

Papazın hayreti daha da arttı. "Ama böyle bir fikrin aklımıza geldiğim nereden bildi ki?"

"Ofisine gidip söyledim."

"Ne yaptın?" diye sordu papaz tiz bir sesle, ve görülmemiş bir öfke ile ayağa fırladı. "Gerçekten benim iznimi almadan, haddini aşıp albaya

gittiğini mi söylüyorsun?"

Onbaşı Whitcomb horgörülü bir tatminle sırıttı. "Bu doğru, Papaz," diye yanıt verdi. "Ve senin için neyin iyi olduğunu biliyorsan, bu konuda bir şey yapmaya kalkmasan daha iyi." Kötücül bir meydan okuma ile, sessizce güldü. "Fikri ona götürdüğüm için üzerime geldiğini öğrenirse Albay Cathcartin hiç hoşuna gitmez. Biliyor musun, Papaz?" diye devam etti Onbaşı VVhitcomb, papazın siyah ipliğini yüksek bir çıtlama ile ısırıp koparark ve gömleğini giyerek. "O sersem piç ciddi ciddi, bunun hayatı boyunca duyduğu en iyi fikir olduğunu düşünüyor."

"The *Saturday Evening* Post'ta çıkmamı bile sağlayabilir," diye böbürlendi Albay Cathcart ofisinde gülümseyerek ve papazı paylarken ileri geri, kasılarak yürüyerek. "Ve senin kafan bunu takdir edecek kadar çalışmıyormuş. Onbaşı VVhitcomb gibi iyi bir adamın var, Papaz. Umarım kafan *bunu* takdir edecek kadar çalışıyordun"

"Çavuş Whitcomb," diye düzeltti papaz elinde olmadan. Albay Cathcart dik dik baktı ona. "Ben de Çavuş VVhitcomb dedim zaten," diye yanıt verdi. "Devamlı kusur bulmaya çalış mak yerine arada bir kulağını açsan keşke. Hayatın boyunca yüzbaşı olarak kalmak istemiyorsun, değil mi?" "Efendim?"

"Eh, bu şekilde devam edersen nasıl yükselip bir yerlere geleceksin, hiç bilmiyorum. Onbaşı VVhitcomb senin gibilerin bin dokuz yüz kırk dört senedir yeni bir fikir bulamadığınızı söylüyor ve ben de ona katılıyorum. Akıllı çocuk, şu Onbaşı VVhitcomb. Eh, artık her şey değişecek." Albay Ctahcart kararlı bir hava ile masasının arkasına oturdu ve sümeninde kocaman bir yer açtı. İşini bitirdiği zaman parmağını sümene tıklattı. "Yarından itibaren," dedi, "sen ve Onbaşı VVhitcomb'un, benim adıma, savaşta öldürülen, yaralanan ya da tutsak alınan her askerin en yakın akrabasına bir taziye mektubu yazmanızı istiyorum. O mektupların içten mektuplar olmasını istiyorum. Öyle çok kişisel detayla dolu olmalı ki, sizin

söylediğiniz her kelimeyi içtenlikle hissettiğimden kuşku duyulmamak. Anlaşıldı mı?"

Papaz itiraz etmek için düşünmeden öne çıktı. "Ama, efendim, bu imkansız!" diye patladı. "Askerlerin hepsini o kadar iyi tanımıyoruz."

"Ne fark eder ki?" diye sordu Albay Cathcart, sonra dostça gülümsedi. "Onbaşı VVhitcomb, hemen her duruma uygun, şu temel mektubu getirdi. Dinle: 'Sevgili Bay, Bayan, Küçükhanım, ya da Bay ve Bayan: Kocanız, oğlunuz, babanız ya da erkek kardeşiniz harekat sırasında öldüğü, yaralandığı ya da kaybolduğu için ne kadar üzüldüğümü ifade etmeye kelimeler yetmez.' Vesaire, vesaire. Sanırım açılış cümlesi duygularımı tam olarak özetliyor. Dinle, sen yapabileceğini düşünmüyorsan, belki bu işi Onbaşı VVhitcomb'a bırakmalısın." Albay Cathcart şık bir hareketle sigaralığını çıkardı ve iki elinin arasında, binici kırbacı gibi esnetti. "Kusurlarından biri bu, Papaz. Onbaşı VVhitcomb nasıl sorumluluk verileceğini bilmediğini söyledi. İnisiyatif kullanmayı da bilmediğini söyledi. Bana itiraz edecek değilsin, değil mi?"

"Hayır, efendim." Papaz başını iki yana salladı. Sorumluluk vermeyi bilmediği, inisiyatif kullanmayı bilmediği ve gerçekten de albaya itiraz etmek istediği için aşağılık bir beceriksiz gibi hissediyordu kendini. Kafası karman çorman olmuştu. Dışarıda skeet atışı yapıyorlardı, ve her tüfek atışında papazın duyuları sarsılıyordu. Atış seslerine uyum saglayamıyordu. Çevresi kileler dolusu erik domatesince sarılmıştı, ve çok eskilerde, benzer bir durum içinde, Albay Cathcartin ofisinde durduğundan ve aynı erik domatesleri ile dolu aynı kilelerce çevrili olduğundan hemen hemen kesinlikle emindi. Yine ***déjà*** vu. Ortam öylesine aşinaydı ki; ama aynı zamanda öylesine uzak geliyordu. Giysileri kirli ve eskiydi, ve koktuğundan ölümüne korkuyordu.

"Her şeyi fazla ciddiye alıyorsun, Papaz," dedi Albay Cath-cart kabaca, yetişkinlere özgü bir nesnellik havası içinde. "Kusurlarından biri de bu.

Asık suratın herkesin moralini bozuyor. Arada bir güldüğünü görelim. Hadi, Papaz. Hemen, şu anda kocaman bir kahkaha at. Ben de sana koca bir kile dolusu erik domatesi vereyim." Bir iki saniye bekledi, izledi, ve sonra zaferle güldü. "Görüyorsun, Papaz, haklıymışım. Benim için kocaman bir kahkaha atamıyorsun, değil mi?"

"Hayır, efendim," diye itiraf etti papaz uysallıkla, gözle görülür bir çaba ile, yavaşça yutkunarak. "Şu anda değil. Çok susadım."

"O zaman bir içki iç. Yarbay Korn masasında biraz burbon bulunduruyor. Birazcık eğlenmek için arada bir subay gazinosuna uğramaksın. Arada bir neşelen. Profesyonel bir adam olduğun için bizlerden daha üstün olduğunu hissetmiyorsundur umarım."

"Ah, hayır, efendim," diye temin etti papaz onu, mahçup mahçup. "Aslında, son birkaç akşamdır subay gazinosuna gidiyorum."

"Sen yalnızca bir yüzbaşısın, biliyorsun," diye devam etti Albay Cathcart, papazın yorumuna hiç dikkat etmeden. "Profesyonel bir adam olabilirsin, ama yine de yalnızca bir yüzbaşısın."

"Evet, efendim. Biliyorum."

"Güzel, o zaman. Gülmesen de olur. Zaten erik domatesi vermeyecektim sana. Onbaşı VVhitcomb bu sabah buraya geldiğinde bir erik domatesi aldığını söyledi."

"Bu sabah mı? Ama, efendim! Onu bana siz verdiniz."

Albay Cathcart başını kuşkuyla yana egdı. "Sana benim vermediğimi söylemedim, değil mi? Yalnızca senin aldığını söyledim. Gerçekten çalmadıysan neden vicdan azabı çekiyorsun, anlamadım. Onu sana ben mi verdim?"

"Evet, efendim. Yemin ederim sız verdiniz."

"Senin sözüne güvenmem gerekecek. Ama neden sana bir erik domatesi vermek isteyeyim, bilemiyorum." Albay Cathcart yuvarlak camdan bir kağıt

ağırlığını beceriyle masasının sag köşesinden sol köşesine aktardı ve ucu açılmış bir kurşunkalem aldı. "Pekala, papaz, sözün bittiyse yapacak önemli işlerim var. Onbaşı Vvlıitcomb yaklaşık bir düzine mektup gönderdiğinde haberim olsun. The *Saturday Evening Postun* editörleri ile temas kurarız." Yüzü anı bir ilhamla aydınlandı. "Baksana! Sanırım Grup'umu yine Avignon görevi için gönüllü edeceğim. Bu işlen hızlandırır!"

"Avignon mu?" Papazın yüreği duracak gibi oldu, ve tüm bedeni karıncalanmaya, derisinde bir şeyler dolaşıyormuş gibi gelmeye başladı.

"Bu doğru," diye açıkladı albay neşeyle. "Ne kadar çabuk şehidimiz olursa, bu konuda o kadar çabuk ilerleme kaydederiz. Mümkün olursa Noel sayısına girmek isterim. O sayının tirajı daha yüksek olmalı."

Papaz dehşet içinde, albayın telefonu kaldırıp Grup'unun

Avıgnon görevi için gönüllü olduğunu bildirmesini izledi. O gece albay onu subay gazinosundan yine attırmaya çalıştı. Bir an sonra Yossarian sarhoş sarhoş doğrularak sandalyesini devirdi, albaya bir yumruk atacak oldu, Nately ismini seslendi ve Albay Cathcart bembeyaz kesilerek, ihtiyatla geriledi, General Dreed-le'a çarptı, General Dreedlein incinmiş ayağının üzerinden tiksintiyle iteklendi ve papazın subay gazinosuna gelmesini emretmesi emredildi. Albay Cathcart için son derece altüst ediciydi. İlk önce o dehşet verici *Yossarian!* ismi bir felaket habercisi gibi çınlamış, sonra General Dreedlein ayağını berelemişti. Bu, Albay Cathcartin papazda bulduğu bir başka kusurdu, General Dreedlein adamı her gördüğünde nasıl tepki vereceğini bilmek imkansızdı. Albay Cathcart General Dreedlein papazı subay gazinosunda ilk gördüğü geceyi hiç unutmayacaktı. General kırmızı, ter içinde, sarhoş yüzünü kaldırıp, sarı sigara dumanlarının arasından düşünceli düşünceli, duvarın dibinde tek başına durmakta olan papaza bakmıştı.

"Ha siktir," diye haykırdı General Dreedle boğuk bir sesle, kaba, gri, tehditkar kaşlanm adamı tanımış gibi oynatarak. "Orada gördüğüm bir

papaz mı? Bir Tanrı adamının böyle bir yerde, bir avuç pis sarhoş ve kumarcı ile birlikte takılmaya başlaması amma da güzel şey!"

Albay Cathcart dudaklarını bastırdı ve doğrulacak oldu. "Size daha fazla katılamazdım, komutanım," diye onayladı çabucak, abartılı bir onaylamazlıkla. "Bu günlerde din adamlarına ne oluyor, hiç bilmiyorum."

"Gittikçe iyileşiyorlar, onlara olan bu işte," diye hırladı General Dreedle vurgulayarak.

Albay Cathcart rahatsız rahatsız yutkundu ve durumu kurtarmaya çalıştı. "Evet, komutanım. Gittikçe iyileşiyorlar. Benim akhmdaki de tam olarak buydu, komutanım."

"Bir papaz tam da böyle bir yerde olmalı. İçki içmeye ve kumar oynamaya çıkmış adamların arasına karışmalı, böylece onları anlamalı ve güvenlerini kazanmalı. Yoksa onların Tanrı'ya inandırmayı nasıl başaracak?"

"Papazın buraya gelmesini emrederken benim aklımdaki de tam olarak buydu, komutanım," dedi Albay Cathcart dikkatle. Sonra kolunu aşina bir tavırla papazın omzuna attı ve onu bir köşeye sürüklerken soğuk bir sesle her gece subay gazinosunda görev yapmasını, içki içmeye ve kumar oynamaya gelmiş adamların arasına karışmasını, böylece onların anlamasını ve güvenlerini kazanmasını emretti.

Papaz kabul etti ve her gece subay gazinosuna gelip, ondan kaçınmaya çalışan adamların arasına karıştı. Ta ki bir gece, pinpon masasında vahşi bir kavga kopana ve Şef Beyaz Yarımyulaf kimse onu kışkırtmadığı halde hızla dönüp Albay Moodus'un burnunu yumruklayıp, onu kıç üstü oturtana ve General Dreed-lein beklenmedik bir biçimde canlı bir kahkaha patlatmasına sebep olana kadar. General Dreedle papazın rahatsız bir hayret içinde, tuhaf tuhaf ona bakarak durduğunu fark etti. Onu görünce General Dreedle yerinde donakaldı. Bir an büyük bir öfke içinde, dik dik papaza baktı. Neşesi kaybolup gitmişti. Sıkkın bir tavırla, kısa, çarpık bacaklı bir denizci gibi sallana sahana bar tezgahına döndü. Albay Cathcart, Yarbay Korn'dan

yardım beklentisi içinde, boşuna çevresine bakınarak, korku içinde arkadan koşturdu.

"Pek hoş," diye hırladı General Dreedle bar tezgahına vardığında, boş kadehini iri eline alarak. "Gerçekten pek hoş. Bir Tanrı adamı bir avuç pis sarhoş ve kumarcı ile, böyle bir yerde takılıyor."

Albay Cathcart rahat bir nefes aldı. "Evet, komutanım," dedi gururla. "Gerçekten de pek hoş."

"O zaman ne halt etmeye bu konuda bir şeyler yapmıyorsun?"

"Efendim?" diye sordu Albay Cathcart, gözlerini kırpıştırarak.

"Papazının her gece burada takılması seni iyi gösteriyor mu sanıyorsun? Buraya geldiğim her lanet gece papaz da burada."

"Haklısınız, komutanım, kesinlikle haklısınız," diye karşılık verdi Albay Cathcart. "Beni hiç iyi göstermiyor. Ve hemen, şu anda, bu konuda bir şey yapacağım."

"Onun buraya gelmesini emreden sen değil miydin?"

"Hayır, komutanım, o Yarbay Korn'du. Onu da şiddetle cezalandıracağım."

"Adam papaz olmasaydı," diye mırıldandı General Dreedle, "dışarı çıkarttırıp vurdururdum onu."

"O bir papaz değil, komutanım," dedi Albay Cathcart yardımseverlikle.

"Değil mi? Papaz değilse ne demeye yakasına haç takmış?"

"Yakasında haç yok, komutanım. Yakasında gümüş bir yaprak var. O bir yarbay."

"Senin papazının rütbesi yarbay mı?" diye sordu General Dreedle şaşkınlıkla.

"Ah, hayır, komutanım. Benim papazım yalnızca bir yüzbaşı."

"Yalnızca bir yüzbaşıysa ne demeye yakasına gümüş bir yaprak takıyor?"

"O yakasına gümüş bir yaprak takmıyor, komutanım. O yakasına bir haç takıyor."

"Hemen yanımdan defol, seni orospu çocuğu," dedi General Dreedle. "Yoksa *seni* dışarı çıkarttırıp vurdururum!"

"Başüstüne, komutanım."

Albay Cathcart yutkunarak General Dreedlein yanından ayrıldı ve papazı subay gazinosundan attı. Tam olarak iki ay sonra, papaz Albay Cathcarti gereken görev sayısını altmışa çıkarma kararını geri alması için ikna etmeye çalıştığı ve bu çabasında da fena halde başarısız olduğu zamanki gibiydi. Papaz artık ümitsizliğine tamamen teslim olmaya hazırdı; ama öylesine şehevi, öylesine yüce, öylesine acınası bir şekilde âşık olduğu ve özlediği karısının anısı ve ölümsüz, her şeye kadir, her yerde bulunan, insancıl, evrensel, insani, İngilizce konuşan, Anglosakson, Amerikan taraftan bir Tanrı'nın bilgeliğine ve adaletine yaşam boyu duyduğu, artık sarsılmaya başlayan güven engel oldu ona. İnancını sınayan o kadar çok şey vardı ki. İncil vardı, elbette, ama incil bir kitaptı, ve *Kasvetli* Ev, *Hazine Adası*, *Ethan Frome* ve *Mohikanların Sonu*[89] da kitaptı. Bir zamanlar Dunbarin sorduğu gibi, yaratım bilmecesinin sırlarının yağmurun mekanizmasını anlayamayacak kadar cahil insanlara emanet edilmesi olası mıydı? Yüce Tann, bütün sonsuz bilgeliği ile, gerçekten de insanların altıbin sene önce cennete ulaşacak bir kule inşa etmesinden korkmuş olabilir miydi? Cennet ne cehennemdeydi peki? Yukarıda mı? Aşağıda mı? İçindeki engin, kavurucu, gözka-maştırıcı, sersemleticı, haşmetli güneşin bile daima yok oluş duruma gittiği ve dünyayı da kendi sonuna götürdüğü sonlu, gittikçe genişleyen evrende aşağı ya da yukarı diye bir şey yoktu. Mucizeler yoktu; dualar yanıtsız kalıyordu ve talihsizlikler yozlaşmış insanlar kadar erdemli insanları da ayaklar altında eziyordu; ve vicdan sahibi, karakterli bir insan olan papaz, haftalar önce, zavallı çavuşun cenaze töreninde, ağaçta gördüğü çıplak

adam ve o akşam ormanda gördüğü kahin Flume'un şifreli, büyüleyici, cesaret verici vaadi gibi (Onlara *kış geldiğinde döneceği*mi *söyle*, demişti adam), art arda gelen, gizemli olgular olmasa, gerçekten de mantığa teslim olacak, atalarının Tanrı'sına olan inancından vazgeçecek, hem eğilimine hem de görevine ihanet ederek piyade alayında bir er, bir sahra topçusu, hattâ, belki, paraşütçüler arasında bir onbaşı olarak şansını deneyecekti.

89) İngiliz dilinin kimi önemli romanları: Charles Dickens'ın *Bleak* House'u (1852-1853), Robert Louis Stevenson'un *Treasure* Island (1883), Edith Wharton'un *Ethan Frome'u* (1911) ve James Fenimor Cooperin *The Lası of the Mohicans'ı* (1826). (en.)

AARFY

Bir açıdan her şey Yossarianin suçuydu çünkü Büyük Bolon-ya Kuşatması sırasında bombardıman hattını yerinden oynatmamış olsaydı Binbaşı — de Coverley orada olup onu kurtarabilirdi, ve erlerin dairesini kalacak yeri olmayan kızlarla doldurma-saydı, Nately aksi yirmibir oyuncuları ile dolu bir odada belden aşağısı çıplak bir şekilde oturan ve herkes tarafından görmezden gelinen orospuya asla âşık olmazdı. Nately aşırı doldurulmuş sarı koltuğundan kıza gizli gizli bakmış, onun kitlesel reddedilmeyi kabullenmeye yanaşmayan sıkkın, soğuk gücüne hayran kalmıştı. Kız esnemişti ve Nately derinden etkilenmişti. Böylesine kahramanca bir duruşa daha önce hiç tanık olmamıştı.

Kız kendini, o dairede bir sürü kızla birlikte yaşayan, bir grup her şeye doymuş ere satmak için beş kat dik merdiven tırmanmıştı; sıkı, dolgun ve gerçekten buram buram cinsellik kokan vücuduyla, onları baştan çıkarmak için soyunduktan sonra bile, ne fiyata olursa olsun, hiçbiri onu istemiyordu. Kız hayal kınklığına uğramaktan çok yorulmuş gibiydi. Şimdi boş boş, tembel tembel oturuyor, giysilerinin kalanını giymek ve işine geri dönmek gibi zahmetli bir şey için gereken enerjiyi toplamaya çalışarak, donuk bir merakla iskambil oyununu izliyordu. Biraz sonra kıpırdandı. Biraz daha sonra bilinçsiz bir iç çekişle doğruldu, uyuşuk uyuşuk dar, pamuklu külodunu ve siyah eteğini giydi, ayakkabılarını to-kaladı ve çıktı. Nately sessizce kızın ardından gitti; ve hemen hemen iki saat sonra, Yossarian ile Aarfy subay dairesine girdiklerinde, kız yine külodunu ve eteğini giyiyordu. Papazın olayların tekrarlandığını hissetmesini andıran bir durumdu, yalnız Nately ellerini ceplerine sokmuş, avunmaz bir biçimde ona bakıyordu.

"Artık gitmek istiyor," dedi hafif, tuhaf bir sesle. "Kalmak istemiyor."

"Neden günün kalanını onunla geçirmek için ona biraz daha para vermiyorsun?" diye tavsiyede bulundu Yossarian.

"Paramı geri verdi," diye itiraf etti Nately. "Benden bıktı, gidip başka birini aramak istiyor."

Kız ayakkabılarını giydiği zaman huysuz bir davetkarlıkla Yossarian ve Aarfy'ye baktı. Üzerindeki dar, kolsuz, bütün hatlarını ortaya çıkaran ve kalçaları ile birlikte kıvrılarak genişleyen bluzunun içinde göğüsleri sivri ve iriydi. Yossarian kızın bakışlarına karşılık verdi ve onun çok çekici olduğunu hissetti. Başını iki yana salladı.

"Pisliklerin yolu açık olsun," diye karşılık verdi Aarfy kayıtsızca.

"Onun hakkında bu şekilde konuşma!" dedi Nately tutkuyla, aynı anda hem yakarı, hem de paylama olan bir itirazla. "Onun benimle kalmasını istiyorum."

"Bu kızda bu kadar özel olan ne ki?" diye alay etti Aarfy sahte bir şaşkınlık ile. "O yalnızca bir orospu."

"Ona orospu da deme!"

Kız birkaç saniye sonra duygusuzca omuzlarını silkti ve sal-lana sallana kapıya yürüdü. Nately kapıyı açmak için ızdırapla öne atıldı. Kalbi kırılmış, sersemlemiş bir biçimde, duyarlı yüzü acı içinde, geri döndü.

"Sen endişelenme," diye avuttu Yossarian onu nazikçe.

"Muhtemelen onu yine bulursun. Bütün orospuların nerede takıldığını biliyoruz."

"Lütfen ona öyle deme," diye yalvardı Nately, ağlamaklı bir yüzle.

"Özür dilerim," diye mırıldandı Yossarian.

Aarfy neşeyle gürledi, "Sokakları dolduran, en az onun kadar iyi yüzlerce orospu var. Bu kız güzel bile değildi." Yankılı bir küçümseme ve otorite ile, tatlı tatlı gülerek. "Niye, ona âşıkmış-sm gibi koşup kapıyı açtın."

"Sanırım ona âşığım," diye itiraf etti Nately utanç dolu, dalgın bir sesle.

Aarfy tombul, yuvarlak, pembe alnını gülünç bir inanmazlıkla kırıştırdı. "Ho, ho, ho, ho!" diye kahkaha attı, subay gömleğinin geniş, orman yeşili eteklerim sıvazlayarak. "İşte bu harika. *Sen* âşık oldun, öyle mi? Hem de *ona!* Bu gerçekten harika." O akşam Aarfy'nin, babası önemli bir bağırsak gevşeticisi fabrikası olan Smithli bir Kızıl Haç görevlisi kızla randevusu vardı. "İşte *bu* tür kızlarla arkadaşlık etmen gerek, o kız gibi sıradan paçozlarla değil. Temiz bile görünmüyordu."

"Umurumda değil!" diye bağırdı Nately ümitsizlikle. "Keşke çeneni kapasan. Seninle bu konuda konuşmak istemiyorum."

"Aarfy, çeneni kapa," dedi Yossarian.

"Ho, ho, ho, ho!" diye gülmeye devam etti Aarfy. "Senin böyle pis kaltaklarla düşüp kalktığını duysalar annenle baban ne derdi, hayal edebiliyorum. Baban çok seçkin bir adam, biliyorsun."

"Ona söylemeyeceğim," diye bildirdi Nately kararlılıkla. "Kızla evlenene kadar ne ona ne de anneme tek kelime edeceğim."

"Evlenmek mi?" Aarfy'nin neşesi daha da arttı. "Ho, ho, ho, ho, ho! İşte şimdi aptal aptal konuşmaya başladın. Gerçek aşkın ne olduğunu bilecek kadar büyümedin bile."

Aarfy gerçek aşk konusunda otoriteydi çünkü Nately'nin ba basına ve savaştan sonra, Nately ile arkadaşlık kurmasının ödülü olarak Nately'nin babasının şirketinde yönetici olarak çalışma fikrine gerçek bir aşkla bağlanmıştı. Aarfy üniversiteyi bitirdikten sonra bir türlü kendini bulamamış bir ön seyrüsefer subayıydı. Canayakın, yücegönüllü bir ön seysüsefer subayıydı. Bir görev uçuşunda ne zaman yolunu kaybetse ve birliğindeki diğer askerleri yoğun uçaksavar yaylımının içine sürse ona öfkeyle küfreden arkadaşlarını her seferinde affedebiliyordu. Aynı akşam Roma sokaklarında kayboldu ve önemli bir bağırsak gevşeticisi fabrikasına

sahip birinin kızı olan, evlenilmeye layık Smithli Kızıl Haç görevlisi kızı hiç bulamadı. Kraftin vurulup düşürüldüğü gün, Ferrara uçuşunda da kaybolmuştu; sonra Parma'ya yaptıkları haftalık sabah uçuşunda da kaybolmuş, Yossarian bombalarını bıraktıktan ve gözlerini kapatarak, parmaklarında güzel kokulu bir sigara ile sırtını kalın zırh plakasına yaslayıp oturduktan sonra, uçaklan Leghorn şehri üzerinden denize götürmeye çalışmıştı. Aniden uçaksavar mermileri patlamaya başladı ve McVVatt dahili haberleşme cihazından haykırdı. "Uçaksavar ateşi! Uçaksavar ateşi! Ne cehennemdeyiz? Ne haltlar dönüyor?"

Yossarian dehşet içinde gözlerini açtı; üstlerine üstlerine gelen, son derece beklenmedik kara duman bulutlarını ve yaklaşan mermi patlamalarını dostcanlısı bir şaşkınlık içinde izlemekte olan Aarfy'nin kendinden memnun, kavun kadar yuvarlak, minik gözlü yüzünü gördü. Yossarian küçük dilini yuttu. Bacakları hemen uyuştu. McVVatt dahili haberleşme cihazı üzerinden emirler haykırarak tırmanmaya başlamıştı. Yossarian nerede olduklarını görmek için öne atıldı, ama olduğu yerde kaldı. Kıpırdayamıyor-du. Sonra sırılsıklam olduğunu fark etti. İçi burkularak, hastalıklı bir duyguyla bakışlarını indirdi ve bacak arasına baktı. Gömleğinin ön tarafında, vahşi, kırmızı bir leke, onu yutmaya çalışan bir deniz canavan gibi, hızla yukan tırmanıyordu. Vurulmuştu! Sini sıklam olmuş pantolonunun bir bacağında, ayn ayn yerlerden kan sızıyor, durdurulması imkansız, kıvranan, kırmızı solucanlar gibi akarak yerde birikiyordu. Yossarianin kalbi tekledi. Uçak ikinci kez şiddetle sarsıldı. Yarasının tuhaf görüntüsü karşısında Yossarian tiksintiyle ürperdi ve Aarfy'den yardım istedi.

"Taşaklarımı kaybettim! Aarfy, taşaklanmı kaybettim!" Aarfy onu duymadı. Yossarian öne eğilip adamın kolunu çekiştirdi. "Aarfy, yardım et bana," diye yalvardı, ağlamak üzere. "Vuruldum! Vuruldum!"

Aarfy kör, keyifli bir sırıtışla döndü. "Ne?"

"Vuruldum, Aarfy! Yardım et bana!"

Aarfy yine sırıttı ve sevimli sevimli omuzlarını silkti. "Seni duyamıyorum," dedi.

"Beni göremiyor musun?" diye haykırdı Yossarian inanmazlıkla ve çevresine yayılan, genişleyen, derinleşen kan birikintisine işaret etti. "Yaralandım! Tanrı aşkına yardım et! Aarfy, yardım et bana!"

"Seni hâlâ duyamıyorum," diye şikayet etti Aarfy hoşgörüyle, tombul elini bembeyaz kulağına götürerek. "Ne dedin?"

Yossarian aniden bu kadar çok bağırmaktan, bu sinir bozucu, çileden çıkarıcı, saçma durum yüzünden bitkin düştüğünü hissederek, kırılgan bir sesle yanıt verdi. Ölüyordu ve kimsenin umurunda değildi. "Boş ver."

"Ne?" diye bağırdı Aarfy.

"Taşaklarımı kaybettim dedim! Beni duyamıyor musun? Bacak aramdan yaralandım!"

"Seni hâlâ duyamıyorum," diye payladı Aarfy onu.

"Boş ver dedim!" diye haykırdı Yossarian, tuzağa düşmüş biri gibi dehşetle ve titremeye başladı. Aniden çok çok üşümeye, kendini çok çok zayıf hissetmeye başlamıştı.

Aarfy yine, üzüntüyle başını salladı ve edepsiz, süt beyazı kulağını Yossarianin yüzüne uzattı. "Sesini yükseltmen gerek, dostum. Sesini yükseltmen gerek."

"Beni rahat bırak, piç herif! Seni ahmak, duyarsız piç, beni rahat bırak!" diye ağladı Yossarian. Aarfy'yi yumruklamak istiyordu, ama kolunu kaldıracak gücü yoktu. Bunun yerine uyumaya karar verdi ve yan yatıp bayıldı.

Kalçasından yaralanmıştı. Bilinci yerine geldiğinde McNVatti yanında diz çökmüş, onunla ilgilenirken buldu. Rahatladı. Yine de Aarfy'nin şişman

melek yüzünün, dingin bir ilgi ifadesi ile McVVattin omzunun üzerinden izlemekte olduğunu görebiliyordu. Yossanan kendini hasta hissederek, zayıfça McNVatt'a gülümsedi ve sordu, "Uçağı kim idare ediyor?" McWatt duyduğuna dair işaret vermedi. Yossarian gittikçe büyüyen bir dehşetle nefes aldı ve sözcükleri elinden geldiğince yüksek sesle tekrarladı.

McVVatt başını kaldırdı. "Tanrım, hayatta olduğuna sevindim!" diye bağırdı, rahat bir nefes alarak. Gözlerinin çevresindeki iyi huylu, dostcanlısı kırışıklar gerginlikten beyazlamış, Yossarianin butlarından birinin çevresine doladığı bitmek tükenmek bilmez sargıyla uğraşır dururken kanla ıslanmıştı. "Kontrollerde Nately var. Senin vurulduğunu duyar duymaz böğürmeye başladı zavallı çocuk. Hâlâ senin öldüğünü sanıyor. Atardamarlarından birine isabet ettirmişler, ama kanı durdurdum, sanıyorum. Sana biraz morfin verdim."

"Biraz daha ver."

"Çok erken. Canın yanmaya başladığında biraz daha vereceğim."

"Şimdi canım yanıyor."

"Ah, pekala, n'apalım," dedi McVVatt, ve Yossarianin koluna bir doz daha morfin enjekte etti.

"Nately'ye benim iyi olduğumu söylediğinde..." dedi Yossarian McNVatt'a ve tekrar bilincini kaybetti. Çevresindeki her şey, çilek rengi jelatinden bir perde ardında bulanıklaşıp, gür, bariton bir mırıltı ortalıgı sese boğdu. Ambulansta kendine geldi ve Doktor Daneeka'nın buğday biti gibi asık, gölgeli suratına bakarak cesaret vermek istercesine gülümsedi, sonra her şey yine pembeye büründü, sonra gerçekten karardı ve kıpırtısızlaştı.

Yossarian hastanede uyandı ve uyudu. Hastanede uyandığında eter kokusu kaybolmuştu ve Dunbar karşı duvarın dibindeki yatakta, pijamaları içinde uzanmış, Dunbar değil *a fortiori*[90] olduğunu iddia ediyordu. Yossarian onun sıyırdığını düşündü. Dunbarin verdiği habere kuşkuyla dudak büktü ve bir

iki gün daha uyudu, uyandı, sonra hemşireler başka yerde meşgulken uyandı ve kendi gözleriyle görmek üzere yataktan kalktı. Dunbarin yatağının ayak ucundaki, ölçülen ateşlerin kaydedildiği karta bakmak üzere koridorun karşı tarafına aksaya aksaya yürürken, kumsalın yakınında yüzen sal gibi sallanıyordu yer, ve bacağının iç tarafındaki dikişler bir dizi minik balık dişi ısırmış gibi sızlıyordu, ama Dunbar haklıydı: artık o Dunbar değil, Teğmen Anthony F. Fortiori idi.

90) *afortiori:* Latince, daha ziyade, (çn.)

"Ne haltlar dönüyor?"

A. Fortiori yataktan çıktı ve Yossarian'a kendisini takip etmesini işaret etti. Yossarian bulabildiği şeylere tutunarak aksaya aksaya onu takip etti, koridora çıktı ve yan koğuşa girdi. Sivilceli, çenesi içeri kaçmış gibi görünen ürkek bir genç adamın yatağına gitti. Onlar yaklaşırken ürkek genç adam şevkle bir dirseğine dayanıp doğruldu. A. Fortiori başparmağını omzunun üzerinden arkaya kıvırdı ve, "Siktir," dedi. Ürkek genç adam yataktan atlayıp kaçtı. A. Fortiori yatağa tırmandı ve yine Dunbar oldu.

"O giden A. Fortiori idi," diye açıkladı Dunbar. "Senin koğuşta boş yatak yoktu, bu yüzden rütbemi kullandım ve onu bu raya, benim yatağıma kovaladım. Rütbeni kullanmak oldukça tatmin edici bir deneyim. Bir ara denemelisin. Aslında, hemen denemelisin çünkü düşmek üzereymiş gibi görünüyorsun."

Yossarian düşmek üzereymiş gibi hissediyordu. Dunbarin yatağının yanındaki yatakta yatan lamba çeneli, kösele suratlı, orta yaşlı adama döndü ve başparmağını omzunun üzerinden arkaya kıvırarak, "Siktir," dedi. Orta yaşı adam öfkeyle gerildi ve dik dik ona baktı.

"O bir binbaşı," diye açıkladı Dunbar. "Neden hedefi biraz küçültüp bir süreliğine Gedikli Subay Homer Lumley olmuyorsun? O zaman Yasama Kurulu'nda bir baban, kayak şampiyonu biriyle nişanlanmış bir kız kardeşin olur. Ona yüzbaşı olduğunu söyle, yeter."

Yossarian Dunbarin işaret ettiği şaşkın hastaya döndü. "Ben yüzbaşıyım," dedi, başparmağını omzunun üzerinden arkaya kıvırırarak. "Siktir."

Şaşkın hasta Yossarianin emri üzerine yataktan fırlayıp kaçtı. Yossarian onun yatağına tırmandı ve kusacakmış gibi hisseden, aniden yapış yapış bir ter tabakası ile kaplanan Gedikli Subay Homer Lumley oldu. Bir saat uyuduktan sonra yine Yossarian olmak istedi. Yasama Kurulu'nda bir babası ve kayak şampiyonu biri ile nişanlı bir kız kardeşi olması çok da önemli gelmiyordu. Dunbar onu Yossarianin koğuşuna götürdü. A. Fortiori'yi, bir süreliğine Dunbar olmak üzere kendi yatağına gönderdi. Gedikli Subay Homer Lumley'den iz yoktu. Ama Hemşire Cramer oradaydı ve ıslak bir havaifişek gibi, sofuca bir öfke ile tıslamaktaydı. Yossarian'a hemen yatağına dönmesini emretti ve itaat edememesi için yolunu kesti. Kadının güzel yüzü her zamankinden de iticiydi. Hemşire Cramer iyi yürekli, duygusal bir yaratıktı. Söz konusu insanları tanımasa bile, düğün, nişan, doğum ve yıldönümü haberleri karşısında içtenlikle sevinirdi.

"Sen deli misin?" diye payladı Yossariani erdemlilikle, parmağını onun gözlerinin önünde kızgın kızgın sallayarak. "Kendini öldürsen de umurunda olmazdı herhalde, değil mi?"

"Bu benim kendim," diye hatırlattı Yossarian ona.

"Bacağını kaybetsen de umurunda olmazdı herhalde, degıl mi?"

"Benim bacağım."

"Kesinlikle senin bacağın değil!" diye terslendi Hemşire Cramer. "O bacak ABD hükümetine ait. Bir çark ya da yatak sürgüsünden farkı yok. Ordu seni uçak pilotu yapmak için bir sürü yatınm yaptı ve doktorların emirlerine itaatsizlik etmeye hiç hakkın yok."

Yossarian kendi üzerine yatırım yapılmasından hoşlandığını sanmıyordu. Hemşire Cramer hâlâ tam önünde duruyordu, bu yüzden geçemiyordu. Başı

agnyordu. Hemşire Cramer bağırarak ona anlayamadığı bir soru sordu. Yossarian başparmağını omzunun üzerinden arkaya kıvırdı ve "Siktir," dedi.

Hemşire Cramer yüzüne öyle hızla vurdu ki neredeyse Yossariani yere devirecekti. Yossarian onun çenesine vurmak için yumruğunu kaldırdı ama tam o sırada dizleri boşandı ve düşecek oldu. Hemşire Duckett tam zamanında gelip onu yakaladı. İkisine sertçe sordu.

"Burada neler oluyor?"

"Yatağına dönmüyor," diye bildirdi Hemşire Cramer hararetle, incinmiş bir sesle. "Sue Ann, bana kesinlikle korkunç bir şey söyledi. Ah, o sözcüğü ağzıma bile alamam!"

"O da bana çark dedi," diye mırıldandı Yossarian.

Hemşire Duckett hiç hoşgörü göstermedi "Yatağa girecek misin," dedi, "yoksa kulağından yakalayıp ben mi sokayım seni oraya?"

"Kulağımdan yakala ve sen sok," diye meydan okudu Yossarian.

Hemşire Duckett onu kulağından yakaladı ve yatağa soktu.

HEMŞİRE DUCKETT

Hemşire Sue Ann Duckett uzun boylu, ince, olgun, dik sırtlı bir kadındı. Çıkık, yuvarlak bir kıçı, küçük göğüsleri, köşeli, münzevi New England hatlan vardı. Hem çok güzel hem çok çirkin olmaya aynı ölçüde yakındı. Teni beyaz ve pembe, gözleri küçük, burnu ve çenesi ince ve keskindi. Becerikli, dakik, katı ve zekiydi. Sorumluluk almayı sever, her krizde soğukkanlılığını korurdu. Yetişkin ve kendi kendine yeterliydi ve kimseden yardım almaya ihtiyacı yoktu. Yossarian ona acıdı ve yardım etmeye karar verdi.

Ertesi sabah, kadın eğilmiş Yossarianin yatağının ayakucundaki örtüleri düzeltirken, elini çaktırmadan kadının dizlerinin arasına uzattı ve bir anda, elbisesinin izin verdigince yukan kaldırdı. Hemşire Duckett çığlık atıp havalara fırladı ama yeterince sıçrayamamıştı. Tam on beş saniye boyunca ilahi kaldıracının üzerinde kıvrandı, atladı, ileri geri sallandı. Sonunda kendini kurtardığında kül gibi, titreyen bir yüzle, çılgınca koridorun diğer yanına kaçtı. Ama fazla gerilemişti. Baştan beri onları izlemekte olan Dunbar hiçbir uyan vermeden öne atıldı ve kollarını arkadan kadının göğüslerine doladı. Hemşire Duckett bir çığlık daha kopardı ve Dunbar'dan kıvranarak kunulup Yossarian'a kaçtı. Yossarian fırsattan faydalanarak öne atıldı ve kadını yine yakaladı. Hem şire Duckett bacaklı bir pinpon topu gibi tekrar koridorun aksi yönüne kaçtı. Dunbar üzerine atlamaya hazır, tetikte bekliyordu. Ama kadın onu tam zamanında hatırladı ve yana sıçradı. Dunbar hedefi ıskaladı, yatağın üzerinden uçarak yere düştü, kafasını ıslak, gıcırtılı bir gümleme ile yere çarptı ve bayıldı.

Yerde, hastaneye girerken kafadan attığı aynı endişe verici kafa semptomları ve kanayan bir burunla uyandı. Koğuşta şamata kopmuştu. Hemşire Duckett gözyaşlarına boğulmuştu ve Yossarian yatağının kenarında onun yanına oturmuş, özür diler-cesıne onu teselli ediyordu. Hastaneden sorumlu albay öfkeden köpürüyor, bağırarak Yossarian'a

hastalarının hemşirelere karşı edepsizce davranmasına izin vermeyeceğini söylüyordu.

"Ondan ne istiyorsun?" diye sordu Dunbar yalvarırcasına, yattığı yerden. Sesinin şakaklarında yarattığı titrek ağrılarla ir-kıldi. "O hiçbir şey yapmadı."

"Ben senden bahsediyorum!" diye böğürdü zayıf, vakur albay sesinin çıktıgınca. "Yaptığın şey için cezalandırılacaksın."

"Ondan ne istiyorsun?" diye seslendi Yossarian. "Onun tek yaptığı kafaüstü düşmekti."

"Senden de bahsediyorum!" diye bildirdi albay, öfkesini Yossarian'a yönelterek. "Hemşire Duckettin göğüslerine sarıldığın için çok üzüleceksin."

"Ben Hemşire Duckettin göğüslerine sarılmadım," dedi Yossarian.

"Onun göğüslerine *ben* sarıldım," dedi Dunbar.

"Siz deli misiniz?" diye haykırdı doktor tiz bir sesle, kafa karışıklığı içinde solarak ve gerileyerek.

"Evet, o gerçekten de delidir, Doktor," diye temin etti onu Dunbar. "Her gece rüyasında ellerinde canlı bir balık tuttuğunu görüyor."

Doktor olduğu yerde kalakaldı ve zarif bir şaşkınlık ve tatsız hk ifadesi ile baktı. Koğuş sessizleşti. *"Ne yapıyor?'* diye sordu.

"Rüyasında, elinde canlı bir balık tuttuğunu görüyor."

"Ne tür bir balık?" diye sordu doktor sertçe, Yossarian'a.

"Bilmiyorum," diye yanıt verdi Yossarian. "Bir balık türünü diğerinden ayıramam."

"Hangi elinde tutuyorsun?"

"Değişiyor," diye yanıt verdi Yossarian.

"Balığına göre değişiyor," diye ekledi Dunbar yardımseverlikle.

Albay döndü ve gözlerini kısarak kuşkuyla Dunbar'a baktı. "Öyle mi? Peki, nasıl oluyor da sen bu konuda bu kadar çok şey biliyorsun?"

"Rüyada ben de varım," diye yanıt verdi Dunbar hiç gülmeden.

Albayın yüzü utançla kızardı. İkisine soğuk, affetmez bir kızgınlıkla dik dik baktı. "Yerden kalk ve yatağına gir," diye emretti Dunbar'a, gergin dudaklarla. "Ve bu rüya hakkında, ikinizden de tek kelime duymak istemiyorum. Ekibimde bu tür iğrenç saçmalıkları dinleyecek bir adam var."

"Sence," diye sordu, albayın Yossariani gönderdiği yumuşak, kalın yapılı hastane psikiyatristi Binbaşı Sanderson dikkatle, "Neden Albay Ferredge rüyanı iğrenç buluyor?"

Yossarian saygıyla yanıt verdi. "Sanırım ya rüyada bir şey var ya da Albay Ferredge'de."

"Çok iyi ifade ettin," diye kutladı Binbaşı Sanderson onu. Gıcırdayan ordu ayakkabıları giymişti ve kömür karası saçları dimdik duruyordu. "Bir sebepten," diye sır verdi, "Albay Ferredge bana hep bir martıyı hatırlatmıştır. Psikiyatriye pek inanmıyor."

"Martılardan hoşlanmıyorsunuz, değil mi?" diye sordu Yossarian.

"Hayır, pek değil," diye itiraf etti Binbaşı Sanderson keskin, endişeli bir kahkahayla. Sarkık gıdısını, uzun bir keçi sakalmış gibi sevgiyle çekiştirdi. "Bence rüyan harika, umanm sık sık görürsün ve biz de onu tartışmaya devam edebiliriz. Sigara ister misin?" Yossarian reddedince gülümsedi. "Sence," diye sordu bilgiç bilgiç, "Neden benden bir sigara kabul etmeye bu kadar karşısın?"

"Biraz önce söndürdüm. Hâlâ kül tablanızda tütüyor."

Binbaşı Sanderson güldü. "Çok dahiyane bir açıklama. Ama sanırım birazdan gerçek sebebi keşfederiz." Çözülen ayakkabı bagcıklarını baştansavma bir çifte fiyonkla bağladı ve sonra sarı, çizgili bir not defterini

masadan alıp kucağına koydu. "Rüyanda gördüğün şu balık. Ondan bahsedelim. Hep aynı balık, değil mi?"

"Bilmiyorum," diye yanıt verdi Yossarian. "Balıkları ayırt etmekte güçlük çekerim."

"Balık sana ne düşündürüyor?"

"Başka balıkları."

"Peki başka balıklar sana ne düşündürüyor?" "Başka balıkları."

Binbaşı Sanderson hayal kırıklığı içinde arkasına yaslandı. "Balık sever misin?" "Pek sayılmaz."

"Sence neden balığa karşı böyle marazi bir duygu besliyorsun?" diye sordu Binbaşı Sanderson zaferle.

"Çok tatsızlar," diye yanıt verdi Yossarian. "Ve çok kılçıklılar."

Binbaşı Sanderson hoş ve sahte bir gülümsemeyle, anlayışla başını salladı. "Bu çok ilginç bir açıklama. Ama gerçek sebebi birazdan keşfederiz, herhalde. Özellikle bu balık hoşuna gidiyor mu? Elinde tuttuğun balık?"

"Ona karşı öyle ya da böyle, herhangi bir duygum yok."

"Balıktan hoşlanmıyor musun? Ona karşı düşmanca ya da saldırganca duyguların var mı?"

"Hayır, hiç yok. Aslında, balıktan oldukça hoşlanıyorum." "O zaman balıktan hoşlanıyorsun."

"Ah, hayır. Ona karşı öyle ya da böyle, herhangi bir duygum yok."

"Ama biraz önce ondan hoşlandığını söyledin. Şimdi de ona karşı, öyle ya da böyle, herhangi bir duygun olmadığını söylüyorsun. Çelişki içinde yakaladım seni. Görmüyor musun?"

"Evet, efendim, saranın beni çelişki içinde yakaladınız."

Binbaşı Sanderson gururla not defterine, kalın, kara kalemle "Çelişki" yazdı. "Sence," diye devam etti bitirdiği zaman, başını kaldırarak, "neden balıkla ilgili, birbiriyle çelişen iki ayrı duygu ifadesi kullandın?"

"Sanırım balığa karşı değişken hislerim var."

Binbaşı "değişken hisler" sözcüklerini duyduğu zaman coşkuyla ayağa fırladı. "Anlıyorsun!" diye bağırdı, esriklikle ellerini kenetleyerek. "Ah, psikiyatri hakkında en ufak bilgisi olmayan hastalarla gün be gün konuşurken, ne benimle ne de işimle ilgilenen insanları tedavi etmeye çalışırken kendimi ne kadar yalnız hissettiğimi hayal bile edemezsin! Bende öylesine büyük bir yetersizlik duygusu yaratıyordu ki!" Yüzünden bir endişe gölgesi geçti. "Bu duyguyu bir türlü üzerimden atamıyorum sanki."

"Gerçekten mi?" diye sordu Yossarian, başka ne diyebileceğini merak ederek. "Neden başkalarının eğitimsizliği yüzünden kendinizi suçluyorsunuz ki?"

"Aptalca, biliyorum," diye yanıt verdi Binbaşı Sandersom huzursuzlukla, istemsiz, havai bir kahkaha atarak. "Ama her zaman kendimi başkalarının benim hakkımda iyi düşünmelerine bağımlı hissetmişimdir. Ergenlik çağına yaşıtım oğlanlardan biraz geç girdim, ve bu bende bir tür... eh, bende her tür sorunu yarattı. Bunları seninle konuşmak hoşuma gidecek, biliyorum. Başlamaya öyle hevesliyim ki şimdi senin sorununa dönmeyi hiç istemi yorum, ama korkarım dönmek zorundayım. Bütün zamanımızı benden bahsederek harcadığımızı öğrenirse Albay Ferredge çok kızar. Şimdi sana bazı mürekkep lekeleri göstereceğim ve hangi şekil ve renklerin sana neyi hatırlattığını soracağım."

"Hiç zahmet etmeyin, Doktor. Her şey bana cinselliği hatırlatıyor."

"Gerçekten mi?" diye haykırdı Binbaşı Sanderson zevkle, kulaklarına inanamazmış gibi. "Şimdi *gerçekten* bir yerlere varıyoruz! Hiç iyi seks rüyaları gördün mü?"

"Balık rüyam bir seks rüyası."

"Hayır, gerçek seks rüyalarından bahsediyorum -çıplak kaltağın tekini ensesinden yakaladığın, onu çimdiklediğin, kanlar içinde kalana kadar yumrukladıgın, sonra üzerine atlayıp ırzına geçtiğin ve sonra gözyaşlarına boğulduğun, çünkü onu öylesine sevdiğin, ondan öylesine nefret ettiğin için başka ne yapabileceğini bilemediğin türden seks rüyaları. İşte benim bahsetmek istediğim seks rüyaları *bu* türden olanlar. Bu tür seks rüyaları gördüğün oldu mu?"

Yossarian bir an, bilge bir ifade ile düşündü. "Bu bir balık rüyası," diye karar verdi.

Binbaşı Sanderson, tokat yemiş gibi geriledi. "Evet, elbette," diye onayladı katı katı. Sinirli, düşmanca bir tavırla savunmaya geçmişti. "Ama yine de, nasıl tepki verdiğini görmek için böyle bir rüya görmeni isterim. Bugünlük bu kadar. Bu arada, sana sorduğum sorulardan bazılarının yanıtını da rüyanda görmeni istiyorum. Bu seanslar senin için olduğu gibi, benim için de pek hoş değil, biliyorsun."

"Dunbar'a bahsederim," diye yanıt verdi Yossarian.

"Dunbar mı?"

"Her şeyi başlatan oydu. Bu onun rüyası."

"Ah, Dunbar." Binbaşı Sanderson alayla güldü. Özgüveni ge ri dönmüştü. "İddiaya girerim Dunbar bütün o edepsizce şeyleri yapan ve sonra da suçu sana atan şu kötü adamdır, değil mi?" "O kadar da kötü değil."

"Ama yine de onu ölümüne savunuyorsun, değil mi?" "O kadar da değil."

Binbaşı Sanderson sataşırcasma gülümsedi ve defterine "Dunbar" yazdı. "Neden aksıyorsun?" diye sordu keskin bir sesle, Yossarian kapıya giderken. "Ve ne demeye bacağını sardırdın? Deli falan mısın?"

"Bacağımdan yaralandım. Bu yüzden hastanedeyim."

"Ah, hayır, yaralanmadın," diye şişindi Binbaşı Sanderson kötü kötü. "Sen tükürük bezinde taş olduğu için hastanedesin. Yani o kadar da akıllı degilmişsin, değil mi? Neden hastanede olduğunu bile bilmiyorsun."

"Bacağımdan yaralandığım için hastanedeyim," diye ısrar etti Yossarian.

Binbaşı Sanderson onun itirazını müstehzi bir kahkaha ile kulak ardı etti. "Eh, arkadaşın Dunbar'a selam söyle. Benim için şu rüyayı görmesini isteyeceksin, değil mi?"

Ama durmaksızın ağrıyan başı yüzünden Dunbarin başı dönüyor, midesi bulanıyordu ve Binbaşı Sanderson ile işbirliği yapacak ruh hali içinde değildi. Aç Joe kabuslar görüyordu, çünkü altmış görev uçuşunu bitirmişti ve yine eve gitmek üzere bekliyordu, ama hastaneye ziyarete geldiğinde kabuslarını paylaşmak istemedi.

"Binbaşı Sanderson için rüya gören yok mu?" diye sordu Yossarian. "Onu hayal kırıklığına uğratmayı hiç istemiyorum Şimdiden kendini öyle reddedilmiş hissediyor ki!"

"Senin yaralandığını duyduğumdan beri çok tuhaf bir rüya görüyorum," diye itiraf etti papaz. "Her gece karımın öldüğünü, ya da katledildiğini ya da çocuklarımın boğazlarına takılan bes leyici yiyecek parçalan yüzünden boğulup öldüklerini görürdüm. Şimdi boyumu aşan suda yüzdüğümü ve bir köpekbalığı-nın, tam da senin sargının olduğu yerden sol bacağımı yediğini görüyorum."

"Bu harika bir rüya," diye bildirdi Dunbar. "İddiaya girerim Binbaşı Sanderson buna bayılacak."

"Bu korkunç bir rüya!" diye haykırdı Binbaşı Sanderson. "Acı, sakatlanma ve ölümle dolu. Sırf bana nispet olsun diye gördüğünden eminim. Biliyor musun, böylesine iğrenç bir rüya gördüğüne göre Ordu'ya ait olduğundan bile emin değilim."

Yossarian bir umut ışığı gördüğünü sandı. "Belki de haklısınız, efendim," dedi sinsice. "Belki de uçuştan men edilmeli, ABD'ye geri gönderilmeliyim."

"Aklına hiç, kadınlarla rastgele cinsel ilişki ararken, aslında sırf bilinçaltındaki cinsel iktidarsızlık korkularını yatıştırmaya çalıştığın geldi mi?"

"Evet, efendim, geldi."

"O zaman neden yapıyorsun bunu?"

"Cinsel iktidarsızlık korkularımı yatıştırmak için."

"Neden bunun yerine iyi bir hobi edinmiyorsun?" diye sordu Binbaşı Sanderson dostça bir ilgi ile. "Balıkçılık gibi. Hemşire Ducketti gerçekten o kadar çekici buluyor musun? Bence oldukça kemikli. Oldukça tatsız ve kemikli, bilirsin. Tıpkı bir balık gibi."

"Hemşire Ducketti pek az tanıyorum." "O zaman neden göğüslerine sarılmaya çalıştın? Sırf göğüsleri var diye mi?"

"Bunu Dunbar yaptı."

"Ah, yine başlama," diye söylendi Binbaşı Sanderson iğneleyici bir horgörüyle ve tiksinti içinde kurşun kalemini fırlattı. "Gerçekten de başka biriymiş gibi davranarak suçluluk duygu sundan kurtulabileceğini sanıyor musun? Senden hoşlanmadım, Fortiori. Bunu biliyor muydun? Senden hiç hoşlanmadım."

Yossarian soğuk, ıslak bir kuruntu rüzgarına kapıldığını hissetti. "Ben Fortiori değilim, efendim," dedi çekinerek. "Ben Yos-sarianim."

"Kimsin kimsin?"

"Adım Yossarian, efendim. Ve bacağımdan yaralandığım için hastanedeyim."

"Senin adın Fortiori," diye karşı çıktı Binbaşı Sanderson saldırganlıkla. "Ve tükürük bezlerinde taş olduğu için hastanedesin."

"Ah, hadi ama, Binbaşı!" diye patladı Yossarian. "Kim olduğumu biliyorum herhalde."

"Bunu kanıtlayacak resmi bir Ordu evrakı var burada," diye terslendi Binbaşı Sanderson. "Çok geç olmadan kendini topla-san iyi olur. İlk önce Dunbar oluyorsun. Şimdi de Yossarian. Kimbilir sonra da Washington Irving olduğunu iddia edersin. Senin sorunun ne biliyor musun? Sende kişilik bölünmesi var, sorunun bu işte."

"Belki de haklısınız, efendim," diye onayladı Yossarian diplomatik bir tavırla.

"Haklı olduğumu biliyorum. Sende fena bir zulüm kompleksi var. İnsanların sana zarar vermeye çalıştığını sanıyorsun."

"İnsanlar gerçekten bana zarar vermeye çalışıyor."

"Gördün mü? Aşırı otorite ya da zamanı geçmiş geleneklere karşı hiç saygın yok. Sen tehlikeli ve ahlaksızsın. Dışan çıkartılıp vurulman gerek!"

"Siz ciddi misiniz?"

"Sen bir halk düşmanısın!"

"Sen kafayı mı yedin?" diye bağırdı Yossarian.

"Hayır, ben kafayı yemedim," diye bağırdı Dobbs, Yossarian koğuşa döndüğünde, kendisinin gizli bir fısıltı sandığı bir kük remeyle. "Aç Joe gördü onları, sana söylüyorum. Onları dün, Albay Cathcartin çiftliği için karaborsadan klima almak için Napoli'ye uçtuğunda gördü. Orada kocaman bir personel değiştirme merkezi var, eve gitmek üzere oraya gelmiş yüzlerce pilot, bombardımana ve topçu ile dolu. Onlar kırk beş uçuş yapmışlar, o kadar. Mor Yürek[91] madalyası kazanmış birkaçı daha da az uçmuş. Diğer bombardıman gruplarına ABD'den yeni personel akıyor.

Herkesin, hattâ idari personelin bile en az bir kere denizaşırı ülkelerde görev yapmasını istiyorlar. Gazete okumuyor musun? Artık onu öldürmemiz gerek!"

91) *Purple Heart;* 1917'den beri ABD ordusuna hizmet ederken yaralananlara veya öldürülenlere ABD Başkanı adına verilen madalya, (en.)

"Senin yalnızca iki uçuşun daha kaldı," diye ikna etmeye çalıştı Yossarian onu, alçak sesle. "Neden riske giresin ki?"

"Onların uçarken de öldürülebilirim," diye yanıt verdi Dobbs hırçınlıkla, kaba, titrek sesiyle. "Onu yarın sabah ilk iş, çiftliğinden gelirken öldürebiliriz. Silah tam burada, yanımda."

Dobbs silahı cebinden çıkarır, havaya kaldırırken Yossari-anin gözleri şaşkınlıktan faltaşı gibi açıldı. "Sen deli misin?" diye tısladı çılgınca. "Kaldır şunu. Ve salak sesini indir."

"Ne için endişeleniyorsun ki?" diye sordu Dobbs gücenerek, masumca. "Bizi kimse duyamaz."

"Hey, kes sesini," diye çınladı bir ses koğuşun uzak ucundan. "Burada uyumaya çalışıyoruz, görmüyor musun?"

"Nesin sen, ukalanın teki mi?" diye bağırarak karşılık verdi Dobbs, ve yumruklarını sıkıp kavga etmeye hazırlanarak, hızla döndü. Sonra yine hızla Yossarian'a döndü ve daha konuşamadan gökgürültüsü gibi, altı kez hapşırdı, aralarda titrek bacaklar üzerinde yan yan sendeledi ve hapşmklan önlemek için boş yere dirseklerini kaldırdı. Sulanmış gözlerinin kapaklan şişmiş ve kızarmıştı. "Ne sanıyor bu," diye sordu, şiddetle burnunu çekerek ve burnunu kalın bileğinin tersine silerek, "adam kendini, polis falan mı?"

"O adam CİTB'den," diye bildirdi Yossarian sakin sakin. "Artık üç tane oldular ve bir tanesi daha yolda. Ah, korkma. Onlar VVasington Irving diye bir sahtekarın peşinde. Katillerle ilgilenmiyorlar."

"Katil mi?" Dobbs alınmıştı. "Neden bize katil diyorsun? Sırf Albay Cathcarti öldüreceğimiz için mi?"

"Sessiz ol, lanet olası!" diye emretti Yossarian. "Sen fısıldamayı bilmez misin?"

"Ben fısıldıyorum. Ben..."

"Hâlâ bağırıyorsun."

"Hayır, bagırmıyorum. Ben..."

"Hey, kes sesini, tamam mı?" diye bağırmaya başladı koğuşun dört bir yanındaki hastalar Dobbs'a.

"Hepinizle dövüşürüm!" diye bağırdı Dobbs hepsine, ve dingildek, tahta bir sandalyenin üzerine çıkıp silahını çılgınca sallamaya başladı. Yossarian onun kolunu yakaladı ve aşağı indirdi. Dobbs yine hapşırmaya başladı. "Alerjim var," diye özür diledi bitirdiği zaman. Burnu akıyordu ve gözleri yaşarmıştı.

"Çok kötü. Alerjin olmasa müthiş bir lider olurdun."

"Asıl katil olan Albay Cathcart," diye şikayet etti Dobbs boğuk bir sesle, kirli, kırışık, haki renkli mendilini kaldırdıktan sonra. "Onu durdurmak için bir şeyler yapmazsak asıl Albay Cathcart bizi öldürecek."

"Belki uçuş sayısını bir daha artırmaz. Belki altmıştan öteye gitmez."

"Uçuş sayısını devamlı arttırıyor. Bunu sen benden iyi biliyorsun." Dobbs yutkundu ve yüzünü Yossarianinkine eğdi. Bronz, kaya gibi çenesindeki kaslar titrek düğümler halinde toplanıyorlardı. "Sen tamam de, ben yarın sabah yaparım. Ne dediğimi anlıyor musun? Şimdi fısıldıyorum, değil mi?"

Yossarian bakışlarını, Dobbs'un onun yüzüne diktiği yakıcı, yakaran bakışlardan kopardı. "Neden gidip yapmıyorsun?" diye itiraz etti. "Neden bana anlatmaktan vazgeçip, tek başına yapmıyorsun?"

"Tek başıma yapmaya korkuyorum. Herhangi bir şeyi tek başıma yapmaya korkuyorum."

"O zaman beni karıştırma. Böyle bir anda böyle bir işe kanş-mak için deli olmam gerek. Burada milyon dolarlık bir bacak yaram var. Beni eve gönderecekler."

"Sen deli misin?" diye söylendi Dobbs inanmazca. "Sendeki yalnızca bir çizik. Hastaneden çıktığın anda, Mor Yürek almış da olsan almamış da olsan, seni hemen muharebe uçuşuna çıkartacak."

"O zaman onu gerçekten öldürürüm," diye yemin etti Yossa-rian. "Gelip seni bulurum ve birlikte yaparız."

"O zaman hâlâ bir fırsatımız varken, yarın yapalım," diye yalvardı Dobbs. "Papaz adamın yine Avignon görevi için gönüllü olduğunu söyledi. Sen hastaneden çıkana kadar ben ölebilirim. Elim nasıl titriyor, bir bak. Ben uçak uçuramam. Yeterli değilim."

Yossarian evet demeye korkuyordu. "Ben ilk önce bekleyip ne olacağını görmek istiyorum."

"Senin sorunun bu. Hiçbir şey yapmıyorsun," diye şikayet etti Dobbs yoğun, öfkeli bir sesle.

"Elimden gelen her şeyi yapıyorum," diye açıkladı papaz yumuşak bir sesle Yossarian'a, Dobbs gittikten sonra. "Sana yardımcı olması için Doktor Daneeka'yla görüşmek üzere sıhhiye çadırına bile gittim."

"Evet, görebiliyorum." Yossarian gülümsemesini bastırdı. "Ne oldu?"

"Dişetlerimi mora boyadılar," diye yanıt verdi papaz mahçup mahçup.

"Ayak parmaklarını da boyadılar," dedi Nately.

"Ama onunla konuştum yine de," diye sızlandı papaz, kendini haklı çıkarmaya çalışarak. "Doktor Daneeka çok mutsuz bir adama benziyor. Birinin onu Pasifik Okyanusu'na nakletmek için entrika çevirdiğinden

kuşkulanıyor. Bunca zamandır o da *bana* gelip yardım istemeyi düşünüyormuş. Ona benim *onun* yardımına ihtiyacım olduğunu söylediğimde, *benim* gidip görebileceğim bir papaz olup olmadığını merak etti." Yossarian ile Dunbar kahkahadan kınlırken papaz sabırlı bir moralsizlik içinde bekledi. "Mutsuz olmanın ahlaksızlık olduğunu düşünürdüm," diye devam etti, yalnız başına, sesli olarak düşünürmüş gibi. "Artık ne düşüneceğimi bilemiyorum. Bu Pazar vaazımı ahlaksızlık konusu üzerine kurmayı düşünüyorum ama bu mor dişetleriyle vaaz verebileceğimden emin değilim. Yarbay Korn görünce hiç memnun olmadı."

"Papaz, neden bir süreliğine hastaneye, yanımıza gelip her şeye boş vermiyorsun?" diye davet etti Yossarian onu. "Burada çok rahat edebilirsin."

Önerinin küstahça adaletsizliği papazı bir iki saniyeliğine baştan çıkardı ve eğlendirdi. "Hayır, sanmıyorum," diye karar verdi gönülsüzlükle. "VVintergreen adlı bir posta memurunu görmek için ana karaya bir yolculuk ayarlamak istiyorum. Doktor Daneeka onun bana yardım edebileceğini söyledi."

"Wintergreen koca harekat alanındaki en etkili adamdır muhtemelen. O yalnızca bir posta memuru değil. Teksir makinesini de kullanabiliyor. Ama kimseye yardım etmez, işte bu yüzden çok yükselecek."

"Ben yine de onunla görüşmek istiyorum. Sana yardım edecek birileri olmalı."

"Bunu Dunbar için yap, Papaz," diye düzeltti Yossarian üstün bir havayla. "Bende milyon dolarlık bir bacak yarası var. Muharebe görevinden alınmamı sağlayacak. Eger bu işe yara mazsa, benim Ordu'ya layık olmadığımı düşünen bir psikiyatrisi var."

"Ordu'ya layık olmayan asıl benim," diye sızlandı Dunbar kıskançlıkla. "O benim rüyamdı."

"Rüya yüzünden değil, Dunbar," diye açıkladı Yossarian. "Senin rüyan hoşuna gitti. Sorun benim kişiliğim. Onun bölündüğünü düşünüyor."

"Tam ortadan bölünmüş," dedi, bu özel olay için koca asker ayakkabılarını bağlamış ve kömür karası saçlarını katılaştırıcı, keskin kokulu bir tonikle ıslatmış olan Binbaşı Sanderson. Mantıklı ve iyi kalpli görünmek için gösterişli gösterişli gülümsedi. "Bunu zalimlik olsun diye, ya da hakaret etmek için söylemiyorum," diye devam etti hakaret edercesine, zalimce bir zevkle. "Senden nefret ettiğim ve intikam almak istediğim için de söylemiyorum. Sen beni reddettiğin ve duygularımı fena halde incittiğin için de söylemiyorum. Hayır, ben bir tıp adamıyım ve soğuk bir nesnellikle davranacağım. Senin için kötü bir haberim var. Dinleyecek kadar erkek misin?"

"Tanrım, hayır!" diye çığlık attı Yossarian. "Hemen yıkılırım."

Binbaşı Sanderson öfkeye kapıldı. "Tek bir şeyi doğru düzgün yapamaz mısın?" dedi, kızgınlıktan kıpkırmızı olarak ve iki yumruğunu yan yana, masaya indirerek. "Senin sorunun bu. Toplumun âdetlerine uymayacak kadar üstün görüyorsun kendini. Muhtemelen, sırf ben ergenlik çağma daha geç girdim diye, kendini benden de üstün görüyorsundur. Eh, sen nesin, biliyor musun? Sen hayal kırıklığına uğramış, mutsuz, kızgın, disiplinsiz, uyumsuz bir genç adamsın!" Binbaşı Sanderson hakaret ardına hakaret ettikçe yumuşarmış gibi göründü.

"Evet, efendim," diye onayladı Yossarian dikkatle. "Sanırım haklısınız."

"Elbette haklıyım. Sen olgun değilsin. Savaş fikrine uyum sağlayamamışsın." "Evet, efendim."

"Ölmeye karşı marazi bir tiksinti duyuyorsun. Muhtemelen savaşa katıldığın ve her an kafanın uçurulabilecegı gerçeğine de kızıyorsundur."

"Kızmaktan fazlasını yapıyorum. Kesinlikle köpürüyorum."

"Derinlere yerleşmiş ölüm korkun var. Ve bağnaz, zorba, züppe ve ikiyüzlü kişilerden hoşlanmıyorsun. Bilinçaltında, nefret ettiğin çok kişi var."

"Bilinçüstünde, efendim, bilinçüstünde," diye düzeltti Yossa-rian, yardımcı olma çabasıyla. "Onlardan bilinçli olarak nefret ediyorum."

"Soyulma, istismar edilme, küçük düşürülme, aşağılanma ve aldatılma fikrine karşısın. Acı moralini bozuyor. Cehalet moralini bozuyor. Zulüm moralini bozuyor. Şiddet moralini bozuyor. Gecekondu mahalleleri moralim bozuyor. Açgözlülük moralini bozuyor. Suç moralim bozuyor. Yolsuzluk moralini bozuyor Biliyor musun, manik depresif çıksan hiç şaşırmazdım!"

"Evet, efendim. Belki öyleyimdir."

"İnkar etmeye çalışma."

"İnkar etmiyorum, efendim," dedi Yossarian, sonunda aralarında beliren mucizevi anlaşmadan memnun olarak. "Söylediğiniz her şeye katılıyorum."

"O zaman deli olduğunu kabul ediyorsun, öyle mi?"

"Deli mi?" Yossarian şok içindeydi. "Siz neden bahsediyorsunuz? Neden ben deli oluyormuşum? Asıl deli olan sizsiniz!"

Binbaşı Sanderson yine kızgınlıktan kıpkırmızı kesildi ve iki yumruğunu butlarına indirdi. "Bana deli demek," diye bağırdı öfkeyle tükürerek, "tipik bir sadist, kinci, paranoyak tepkidir! Sen gerçekten delisin!"

"O zaman neden beni eve göndermiyorsunuz?" "Ve seni eve gönderiyorum!"

"Beni eve gönderiyorlar!" diye bildirdi Yossarian sevinçle, topallaya topallaya koğuşa döndüğünde.

"Beni de!" diye sevindi A. Fortiori. "Biraz önce koğuşuma gelip söylediler."

"Ya ben?" diye sordu Dunbar huysuz huysuz, doktorlara.

"Sen mi?" diye yanıt verdi doktorlar sertçe. "Sen Yossarian'la gidiyorsun. Doğru savaşa!"

Ve birlikte savaşa döndüler. Ambulans onu birliğe geri götürdüğünde Yossarian öfkeden köpürüyordu. Aksaya aksaya, adalet talep etmek için Doktor Daneeka'nın yanına gitti. Adam acı ve küçümseme ile surat asarak, dik dik baktı ona.

"Sen!" diye söylendi Doktor Daneeka yaslı bir sesle suçlayarak, tiksintiyle. Gözlerinin altındaki yumurta şeklindeki keseler sert sert, kınamasına duruyordu. "Kendinden başka kimseyi düşünmüyorsun. Sen hastaneye gittiğinden beri neler olduğunu merak ediyorsan git de bombardıman hattına bak."

Yossarian şaşırmıştı. "Savaşı mı kaybediyoruz?"

92) *Luftwaffe;* Alman Hava Kuvvetleri için yaygın olarak kullanılan terim, (en.)

"Kaybetmek mi?" diye haykırdı Doktor Daneeka. "Paris'i ele geçirdiğimizden beri askeri durumumuz cehenneme döndü. Bunun olacağını biliyordum." Duraksadı, asıksuratlı aksiliği melankoliye dönüştü. Doktor, hepsi Yossarianin suçuymuş gibi, sinirle kaşlarını çattı. "Amerikan birlikleri Alman topraklarına giriyor. Ruslar Romanya'nın tamamını ele geçirdi. Daha dün, Sekizinci Ordu'daki Yunanlılar Rimini'yi ele geçirdi. Almanlar her yerde savunmaya geçti!" Doktor Daneeka yine durdu ve derin bir nefes alarak delici bir ızdırapla bildirmeye hazırlandı. *"Luftvvajfe*[91] diye bir şey kalmadı!" diye feryat etti. Gözyaşlarına boğulmak üzereydi. "Koca Gotik hattı bozguna uğramak üzere!"

"Ee?" diye sordu Yossarian. "Sorun ne?"

"Sorun mu ne?" diye haykırdı Doktor Daneeka. "Hemen bir şeyler olmazsa Almanya teslim olabilir. Ve o zaman hepimizi Pasifik'e yollarlar!"

Doktor Daneeka'nın tuhaf dehşeti karşısında Yossarianin ağzı bir karış açık kalmıştı. "Sen deli misin? Ne dediğinin farkında mısın?"

"Evet, senin için gülmek kolay," diye alay etti Doktor Daneeka. "Kim gülüyor?"

"En azından senin bir şansın var. Sen muharebedesin ve öl-dürülebilirsin. Ya ben? Benim umut edecek hiçbir şeyim yok."

"Sen aklını yitirmişsin!" diye bağırdı Yossarian ona, adamı gömleğinin yakasından yakalayarak. "Bunu biliyor musun? Şimdi aptal çeneni kapa da beni dinle."

Doktor Daneeka kendini kurtardı. "Benimle bu şekilde konuşmaya nasıl cüret edersin? Ben lisanslı bir doktorum."

"O zaman aptal lisanslı doktor çeneni kapa da hastanede bana ne söylediklerini dinle. Ben deliyim. Bunu biliyor muydun?"

"Ee?"

"Gerçekten deliyim." "Ee?"

"Kafayı yemişim. Guguuk. Anlamıyor musun? Çatlatmışım. Yanlışlıkla benim yerime bir başkasını eve gönderdiler. Hastanede lisanslı bir psikiyatrisi beni muayene etti ve bu onun kararıydı. Ben gerçekten deliyim."

"Ee?"

"Nasıl ee?" Doktor Daneeka'nın kavrayışsızlıgı Yossarianin kafasını karıştırmıştı. "Bunun ne anlama geldiğini anlamıyor musun? Artık beni uçuçtan men edebilir, eve gönderebilirsin. Deli bir adamı ölüme göndermezler, değil mi?"

"Başka kim ölüme gider ki?"

DOBBS

McWatt gitti; ve McVVatt deli değildi. Hâlâ aksayarak yürüyen Yossarian da değildi. Yossarian iki defa daha gittikten sonra, kendini Bolonya'ya yeni bir uçuş düzenleneceği söylentisi ile tehdit edilirken bulunca, bir sıcak akşamüstü doğrudan Dobbs'un çadırına gitti, parmağını dudaklarına götürdü ve "Şşşş!" dedi.

"Onu niye susturuyorsun ki?" diye sordu Kid Sampson, bir yandan sayfalarının köşeleri kıvnlmış bir çizgi romana bakarken, diğer yandan da ön dişleri ile bir mandalinayı soyarak. "Konuşmuyor bile."

"Siktir," dedi Yossarian, Kid Sampson'a, başparmağını omzunun üzerinden çadırın girişine doğru bükerek.

Kid Sampson sarı kaşlarını anlayışla kaldırdı ve işbirliği yapmak üzere doğruldu. Sarkık, sarı bıyıklarının içine, yukarı doğru dört kez ıslık çaldı ve aylar önce aldığı ikinci el, çukur çukur, eski, yeşil motorsiklet ile gürleyerek tepelere doğru uzaklaştı. Yossarian motorun son hırlamaları da uzaklaşıp kaybolana kadar bekledi. Çadırın içinde bir şeyler normal görünmüyordu. Çadmn içi fazla düzenliydi. Dobbs şişman bir puroyu tüttürerek, merakla onu izlemekteydi. Yossarian cesur olmaya karar vermişti bir kez, ve ölümüne korkuyordu.

"Tamam," dedi. "Hadi Albay Cathcarti öldürelim. Birlikte yaparız."

Dobbs vahşi bir dehşet içinde yatağından fırladı. "Şşşş!" diye kükredi. "Albay Cathcarti öldürmek mi? Sen neden bahsediyorsun?"

"Sessiz olsana, lanet olası," diye hırladı Yossarian. "Koca ada duyacak. Silahın hâlâ yanında mı?"

"Sen deli falan mısın?" diye bağırdı Dobbs. "Neden Albay Cathcarti öldürmek isteyeyim ki?"

"Neden mi?" Yossarian inanmazlıkla kaş çatarak Dobbs'a ba-kakaldı. "Neden mi? Bu senin fikrindi, değil mi? Hastaneye gelip bunu istememiş miydin benden?"

Dobbs yavaşça gülümsedi. "Ama o zaman yalnızca elli sekiz uçuş yapmıştım," diye açıkladı, zevkle purosunu çekiştirerek. "Artık toplandım ve eve gitmeye hazırım. Altmış uçuşumu tamamladım."

"Ee, ne olmuş?" diye yanıt verdi Yossarian. "Uçuş sayısını yine yükseltecek."

"Belki bu sefer yükseltmez."

"Her zaman yükseltiyor. Senin sorunun ne, Dobbs? Aç Joe'ya çantalarını kaç kez topladığını sor."

"Bekleyip neler olacağını görmeliyim," diye direndi Dobbs inatla. "Artık muharebeden çıktığıma göre böyle bir şeye karışmak için deli olmam gerek." Purosunun külünü silkeledi. "Hayır, sana tavsiyem şu," dedi, "altmış uçuşunu biz, diğerleri gibi tamamla ve sonra neler olacağına bak."

Yossarian adamın gözüne bir yumruk indirme dürtüsüne karşı koydu. "Altmış uçuşu tamamlayana kadar yaşamayabilirim," diye sızlandı ifadesiz, kötümser bir sesle. "Çevrede, yine Bolonya görevi için gönüllü olduğuna dair bir söylenti dolaşıyor."

"Bu yalnızca bir söylenti," diye işaret etti Dobbs, önemli havalarda. "Duyduğun her söylenüye inanmamaksın." "Bana öğüt vermeyi keser misin?"

"Neden Orr'la konuşmuyorsun?" diye öğüt verdi Dobbs. "Orr geçen hafta, Avignon uçuşunda yine suya düştü. Belki albayı öldürecek kadar mutsuzdur."

"Orr'un kafası mutsuz olmasına yetecek kadar çalışmıyor."

Yossarian daha hastanedeyken Orr yine suya düşmüştü. Yaralanmış uçağını nazikçe Marseilles açıklarında, cam mavisi sulara indirmişti. Bunu

öyle büyük, öyle kusursuz bir beceriyle yapmıştı ki altı kişilik mürettebatından tek kişinin bile burnu kanamamıştı. Deniz henüz uçağın çevresinde yeşil-beyaz köpü-rürken ön ve arka çıkış kapakları açılmış, adamlar açılmayan, sönük, boyunlarından ve bellerinden faydasızca sarkan Mae West canyelekleri[93] içinde, becerebildiklerince hızla dışarı çıkmışlardı. Canyelekleri açılmamıştı çünkü Milo şişmesi gereken bölmelerin içindeki ikili karbondioksit silindirlerini çıkarmış, subayların yemekhane salonunda sunduğu çilekli ve hindistan-cevizli dondurmak sodaları yapmakta kullanmış, yerlerine de teksir makinesinde çoğalttığı notları koymuştu: "M&M Giri-şim'in çıkanna olan, vatanın çıkarmadır." Batmakta olan uçaktan en son Orr çıkmıştı.

93) Ikinci Dünya Savaşı sırasında havacılar tarafından kullanılan şişirebilir can yeleklerine Amerikalı aktris ve seks sembolü Mae VVest'den (1893-1980) hareketle verilen isim. (en.)

"Onu görmeliydin!" diye kükrüyordu Çavuş Knight, olayı Yossarian'a anlatırken. "Gördüğüm en komik lanet olası şeydi. Mae West yeleklerinin hiçbiri çalışmıyordu çünkü Milo içlerindeki karbondioksit tüplerini çalıp siz piçlerin subay yemekhanesinde yediğiniz dondurmalı sodaları yapmakta kullanmıştı. Ama durumumuzun o kadar da kötü olmadığı anlaşıldı. İçimizde yalnızca bir kişi yüzemiyordu ama Orr'un daha biz uçağın üzerinde dururken iplerinden yakalayıp oraya kadar getirdiği salın üzerine çıkardık adamı. O küçük çatlağın bu tür işlerde yeteneği olduğu kesin. Sonra diğer sal da kurtuldu ve yüzüp gitti, bu yüzden altımız birden diz dize, ilk salın içine doluştuk. O kadar yakın oturuyorduk ki yanındaki adamı saldan suya devirmeden kıpırdayamıyordun. Biz uçaktan ayrıldıktan üç saniye sonra uçak battı, ve denizin ortasında yapayalnız kaldık. Sonra Mae West yeleklerimizin tıpalarını açıp yolunda gitmeyen şeyin ne olduğunu öğrenmeye çalıştık ve Milo'nun, onun çıkarına olan şeyin hepimizin çıkarma olduğunu söyleyen notlarını bulduk. Piç herif! Tanrım, nasıl

küfrettik ona ama! Senin Orr dışında. O sırıtıp duruyordu. Milo'nun çıkarına olan şeyin *gerçekten* de bizim de çıkarımıza olabileceğini düşünür gibiydi.

"Yemin ederim, biz onu izler ve ne yapacağımızı söylemesini beklerken Orr'u orada, salın kenannda bir geminin kaptanı gibi otururken görmeliydin. Titremeye yakalanmış gibi, birkaç saniyede bir ellerini bacaklarına vuruyor, "Pekala, pekala," diyor, sonra kafayı yemiş küçük bir kaçık gibi kıkırdıyor, sonra yine, "Pekala, pekala," diyor, sonra kafayı yemiş küçük bir kaçık gibi biraz daha kıkırdıyordu. Moronun tekini seyretmekten farkı yoktu. O ilk, birkaç dakika içinde aklımızı kaçırmamamızı sağlayan, onu izlemek oldu. Dalgalar üstümüzden aşıyor, birkaçımızı suya deviriyordu, sonra sala tırmanıyorduk ve bir sonraki dalga tarafından yine suya devriliyorduk. Gerçekten komikti. Devamlı düşüyor, tırmanıyorduk. Yüzemeyen adam salın ortasına uzanmıştı, ama orada bile boğulacaktı neredeyse, çünkü salın içindeki su o kadar derindi ki yüzüne çarpıp duruyordu. Ah, Tanrım!

"Sonra Orr salın üzerindeki bölmeleri açmaya başladı ve asıl eğlence başladı. İlk önce çikolata dolu bir kutu buldu ve kutuyu dolaştırdı, böylece dalgalar bizi denize devirirken oturup tuzlu, ıslak çikolata yedik. Sonra bulyon küpleri ve alüminyum kupalar buldu, ve bize çorba yaptı. Sonra çay buldu. Evet, onu da yaptı! Bir düşün, biz kıçımıza bile kaçmış sular içinde smlsıklam oturmuşuz, o bize çay servisi yapıyor. Ben artık saldan düşüp duruyordum, çünkü gülmeden duramıyordum. Hepimiz gülüyorduk. Ama o, o aptal kıkırtısı ve deli sıntışı dışında son derece ciddiydi. Ne ahmak ama! Ne bulduysa kullanıyordu. Köpekbalığı kovucu buldu ve suya serpti. İşaret boyası buldu ve suya attı. Sonra bir olta ve kurutulmuş balık buldu, ve biz denizin ortasında ölmeden ya da Almanlar La Spezia'dan bir tekne gönderip bizi tutsak almadan ya da hepimizi makineli tüfekle taramadan Hava-Deniz Kurtarma Servisi bizi kurtarmaya geliyormuş gibi aydınlandı yüzü. Kısa sürede Orr o oltayı denize attı ve mutlu mutlu çekmeye başladı. "Teğmen, ne tutmayı umuyorsun?" diye sordum ona. "Morina balığı," dedi. Ve ciddiydi. Hiç morina balığı yakalayamamış olması iyi bir şey, çünkü

yakalamış olsa o balığı çiğ çiğ yerdi ve bize de yedirirdı, çünkü bulduğu küçük kitap morina balığını çiğ çiğ yiyebileceğini söylüyordu.

"Sonra tatlı kaşığı boyunda küçük, mavi bir kürek buldu, ve kürek çekmeye başladı. Toplam dört yüz elli kiloluk cüsseyi o küçük sopayla yürütmeye çalışıyordu. Hayal edebiliyor musun? Sonra küçük bir manyetik pusula ve kocaman, su geçirmez bir harita buldu. Haritayı dizlerine yaydı ve pusulayı tepesine koydu. İşte kurtarma servisi otuz dakika sonra bizi bulana kadar zamanını bu şekilde, dizlerine açtığı harita, üzerinde pusula, oltayı arkasından sürükleyerek ve o minik, mavi küreği becerebildiğince hızla çekerek kullandı. Sanırsın Majorca'ya gidiyoruz. Tanrım!"

Çavuş Knight Majorca hakkında her şeyi biliyordu, Orr da öyle, çünkü Yossarian onlara sık sık İspanya, İsviçre ve İsveç'te, Amerikan havacılarının savaş süresince, son derece rahat ve lüks koşullar altında gözaltında tutulacağı yerler bulunduğunu anlatmıştı. Oraya uçmalan yeterliydi. Gözaltına alınma konusunda birliğin önde gelen otoritesi Yossariandı ve kuzey İtalya'ya uçtuğu her seferinde, İsviçre'ye nasıl acil iniş yapabileceğini çoktan planlamış olurdu. Aslında isveç'i tercih ederdi, orada zeka düzeyi daha yüksekti, alçak, ciddi seslerle konuşan güzel kızlarla çırılçıplak yüzebilirdi ve mutlu, disiplinsiz, gayrımeşru Yossarian'larla dolu koskocaman kabileler dogmasına ve devlet yardımı ile hayata atılmalarına aracılık ederdi; ama İsveç çok uzaktaydı, erişemeyeceği bir yerdeydi ve Yossarian İtalyan Alpleri üzerinde bir motorunu vurup ona İsviçre'ye yönelme bahanesi verecek uçaksavar mermisini bekleyip duruyordu. Uçağı oraya yönlendirdiğini pilota bile söylemeyecekti. Yossarian sık sık güvenilir bir pilotla kumpas kurmayı, sahte arızalı motor olayı ayarlamayı, gövde üzerine konarak aldatmacaya dair ipuçlarını yok etmeyi düşlüyordu, ama gerçekten güvendiği tek pilot Mc\Vatt'tı ve McWatt olduğu yerde mutluydu, uçağını Yossarianin çadırının üzerinden gürleyerek, alçaktan geçirirken hâlâ çok eğleniyordu. Adam uçağını yüzmek için kumsala gitmiş olan insanların üzerinden öyle alçaktan uçuyordu ki pervanelerin yarattığı vahşi rüzgar

suda karanlık oyuklar açıyor, takip eden birkaç saniye boyunca çalkalanmaya devam eden köpük perdeleri yaratıyordu.

Dobbs ve Aç Joe söz konusu değildi, Orr da öyle. Yossarian Dobbs tarafından reddedildikten sonra ümitsizlik içinde, aksa-ya aksaya çadıra döndüğünde Orr'u yine sobanın sübabı ile uğraşırken bulmuştu. Orr'un ters çevrilmiş metal bir varilden imal etmeye çalıştığı soba, kendisinin döktüğü beton zeminin ortasında duruyordu. Dizleri üzerine çökmüş, titizlikle çalışıyordu. Yossarian ona dikkat etmemeye çalıştı, ve yorgun yorgun yatağına gidip zahmetli, bitkin bir homurtu ile çöktü. Alnındaki ter damlacıkları ürpertmeye başlamıştı. Dobbs moralini bozuyordu. Doktor Daneeka moralini bozuyordu. Orr'a bakarken aklına gelen uğursuz felaket senaryoları moralini bozuyordu, içsel sarsıntılarla seyirmeye başladı. Sinirleri seyiriyordu ve bir bile gindeki damar hızla atmaya başlamıştı.

Orr omzunun üzerinden arkaya bakarak Yossariani inceledi. Islak dudakları gerilmiş, kocaman at dişleri ile dolu dışbükey dişlerini sergiliyordu. Yana uzanarak dolabından bir şişe ılık bira aldı ve kapağını açtıktan sonra Yossarian'a uzattı. İkisi de tek kelime etmedi. Yossarian şişenin ağzındaki köpüğü yudumladı, sonra başını arkaya attı. Orr onu sessiz bir sırıtma ile, sinsice izledi. Yossarian Orr'a ihtiyatla baktı. Or hafif, küflü bir kıkırtı kopardı ve çökerek işinin başına döndü. Yossarian gerildi.

"Başlama," diye yalvardı tehditkar bir sesle, iki eli bira şişesinin çevresinde titreyerek. "Soban üzerinde çalışmaya başlama."

Orr sessizce, keh keh güldü. "Bitti sayılır."

"Hayır, sayılmaz. Daha yeni başlıyorsun."

"Sübap burada. Gördün mü? Topladım sayılır."

"Ve tekrar parçalamak üzeresin. Ne yaptığını biliyorum, piç herif. Üç yüz kez yaptığını gördüm."

Orr sevinçle ürperdi. "Bu yakıt borusundaki sızıntıyı gidermek istiyorum," diye açıkladı. "Artık yalnızca damlıyor."

"Seni izlemeye tahammül edemem," diye itiraf etti Yossarian ifadesizce. "Büyük bir şeyler çalışmak istiyorsan, sorun değil. Ama o sübap minik parçalarla dolu, ve şu anda senin o kadar küçük ve önemsiz parçalar üzerinde çalışmanı izleyecek sabnm yok."

"Küçük olmaları önemsiz oldukları anlamına gelmiyor."

"Umurumda değil."

"Bir kerecik?"

"Ben yokken. Sen mutlu bir embesilsin ve benim hissettiğim gibi hissetmenin nasıl bir şey olduğunu bilmiyorsun. Sen benim anlamak bile istemediğim küçük şeyler üzerinde çalışırken bana bir şeyler oluyor. Sana tahammül edemediğimi anladım. Senden nefret etmeye başlıyorum ve yakında ciddi ciddi bu şişeyi kafanda kırmayı ve şuradaki avcı bıçağını gırtlağına saplamayı düşünmeye başlayacağım. Anlıyor musun?"

Orr zekice başını salladı. "Sübabı şimdi sökmeyeceğim," dedi ve yorulmak bilmez, yavaş, sonsuz bir titizlikle, kaba, biçim-siz yüzünü yere iyice eğerek, hiç düşünmüyormuş gibi görünmesine sebep olan sınırsız, ağır bir konsantrasyonla minik mekanizmayı kurcalayarak, sübabı sökmeye başladı.

Yossarian ona sessizce küfretti ve onu görmezden gelmeye karar verdi. "Hem, o sobanın ne acelesi var ki?" diye havladı bir an sonra, elinde olmadan. "Hava hâlâ sıcak. Muhtemelen yakında yüzmeye gideriz. Neden soğuk için endişeleniyorsun?"

"Günler gittikçe kısalıyor," diye yorum yaptı Orr filozofça. "Henüz zaman varken bu işi bitirmek istiyorum, işim bittiği zaman birlikteki en iyi soba seninki olacak. Monte ettiğim bu besleme mekanizması sayesinde bütün gece yanacak ve bu metal plakalar da ısıyı bütün çadıra dağıtacak. Yatarken

bu şeyin üzerine bir miğfer dolusu su bırakırsan, uyandığında yüzünü sıcak suyla yıkayabilirsin. Bu güzel olmaz mı? Yumurta ya da çorba pişirmek istersen, tek yapman gereken buraya bir tencere bırakmak ve sobayı beslemek."

"Neden benden bahsediyorsun?" diye sordu Yossarian. "Sen nerede olacaksın?"

Orr'un güdük bedeni aniden bastırılmış bir keyifle sarsıldı. "Bilmiyorum," dedi, ve aniden, takırdayan at dişlerinin arasından, bir duygu patlaması gibi, tuhaf, titrek bir kikim fışkırdı. Çalışmaya devam ederken hâlâ gülüyordu, ve sesi tükürükle boğulmuştu. "Beni bu şekilde vurmaya devam ederlerse nerede olurum, bilmiyorum."

Yossarian etkilenmişti. "Neden uçmayı bırakmaya çalışmıyorsun, Orr? Bahanen var."

"Yalnızca on sekiz uçuş yaptım."

"Ama hemen her seferinde düşürüldün. Her havalandığında ya suya ya karaya zorunlu iniş yapıyorsun."

"Ah, görev uçuşu yapmaya aldırmıyorum. Çok eğlenceliler, sanırım. Önde uçmazken birkaç kez benimle uçmayı denemelisin. Sırf eğlenmek için. Tii-hii." Orr eğlenerek, gözucundan anlamlı anlamlı Yossarian'a baktı.

Yossarian onun bakışlarından kaçındı. "Beni yine öne geçirdiler."

"Önde uçmazken. Kafan benimki gibi çalışsa ne yapardın, biliyor musun? Doğrudan Piltchard ile VVrerie gider, benimle uçmak istediğini söylerdin."

"Ve seninle her havalandığımda vurulurdum, değil mi? Bunda eğlenceli olan ne?"

"İşte tam olarak bu yüzden yapmalısın," diye ısrar etti Orr. "Denize ya da karaya zorunlu iniş yapmak konusunda, buralardaki en iyi pilot benimdir herhalde. Senin için iyi bir egzersiz olur."

"Ne için egzersiz?"

"Denize ya da karaya zorunlu iniş yapmak durumunda kalman olasılığına karşı. Tii-hii-hii."

"Bana verecek bir biran daha var mı?" diye sordu Yossarian surat asarak.

"Kafama indirmek için mi?"

Yossarian bu sefer güldü. "Roma'daki şu orospu gibi mı?"

Orr edepsizce güldü ve şişman, yabanelması yanaklarını zevkle şişirdi. "Ayakkabısıyla neden kafama kafama vurduğunu bilmeyi gerçekten istiyor musun?" diye takıldı.

"Biliyorum zaten," diye karşılık verdi Yossarian. "Nately'nin orospusu söyledi."

Orr canavar şeklindeki bir olukbaşı gibi sırıttı. "Hayır, söylemedi."

Yossarian Orr için üzüldü. Orr öylesine ufak tefek ve çirkindi ki. Hayatta kalırsa onu kim koruyacaktı? Orr gibi sıcak yü rekli, saf bir cüceyi, gözlerinde sinek olan ve bulduğu her fırsatta kibir ve özgüvenle kasıla kasıla onu ezip geçecek Appleby gibi külhanbeylerinden, hiziplerden ve uzman atletlerden kim koruyacaktı? Yossarian sık sık Orr için endişelenirdi. Düşmanlık ve dolandırıcılığa, hırslı insanlara, patronun karısının acı züppeliğine, kâr amacı güden ahlaksız, yozlaşmış hakaretlere, kötü et satan dostcanlısı kasap komşuya karşı kim ona kalkan olacaktı? Orr, gür, dalgalı, rengarenk saçları tam ortadan ikiye ayrılmış mutlu, her şeyden bihaber bir alıktı. Onlar için Orr'u hedef almak çocuk oyunu olurdu. Onun parasını alırlar, karısını becerirler, çocuklarına da hiç nazik davranmazlardı. Yossarian bir merhamet dalgasına boğulduğunu hissetti.

Edepsiz bir zihni ve onu hayatı boyunca düşük gelirli bir hayata mahkum edecek bin kıymetli becerisi olan Orr egzantrik bir yercücesi, sevilesi bir ucubeydi. Bir havya kullanarak iki tahtayı birbirine çiviler, üstelik ne çivileri eger, ne de tahtaları çat-latırdı. Delik delebilirdi. Yossarian

hastanedeyken çadırda bir sürü iş yapmıştı. Betonda mükemmel bir kanal açmış, böylece dışarıya, yükseltilmiş bir platformun üzerine oturttuğu tanktan çadırdaki sobaya uzanan ince boruyu betonun içinden geçirmişti. Fazla gelen bomba parçalarından, şöminede kullanılacak bir odun desteği yapmış, onu gümüş rengi, kalın odunlarla doldurmuştu. Seks dergilerinden yırttığı iri göğüslü kızların resimlerini boyalı ahşaptan çerçevelere geçirmiş, şömine rafının üzerine asmıştı. Orr boya kutusu açabilirdi. Boya karıştırabilir, boya inceltebilir, boya çıkarabilirdi. Odun kesebilir, cetvelle bir şeyleri ölçebilirdi. Ateş yakmayı bilirdi. Çukur kazabilirdi ve yakındaki yemekhanenin tanklarından tenekelerle ya da mataralarla su getirip o çukurları doldurmak konusunda gerçek bir yeteneği vardı. Hiç kıpırdanmadan, sıkılmadan, bir agaç kütüğü gibi yorulmak bilmez, bir agaç kütüğü gibi suskun bir biçimde, saat lerce anlamsız işlerle ugraşabilirdi. Yabanhayatı üzerine esrarengiz ölçüde bilgi sahibiydi; köpeklerden, kedilerden, böceklerden, pervanelerden, ya da morina yavrusu ve işkembe gibi yemeklerden korkmazdı.

Yossarian kasvetle içini çekti ve Bolonya üzerine düzenlenecek uçuş söylentisini düşünmeye başladı. Orr'un sökmekte olduğu sübap başparmağı boyundaydı ve içinde, mahfazası hariç otuz yedi ayrı parça vardı. O parçaların bazdan o kadar küçüktü ki yere düzenli sıralar halinde dizerken Orr'un onları tırna-kuçları arasında dikkatle sıkıştırması gerekiyordu. Bu amansız, yöntemli, tekdüze işlem sırasında, Yossarian'a manyak bir yaramazlık ifadesi ile yan yan baktığı zamanlar haricinde asla hızlanmıyor, asla yavaşlamıyor, asla yorulmuyor, asla durmuyordu. Yossarian onu izlememeye çalıştı. Parçalan saydı ve aklını yitireceğini düşündü. Yüzünü çevirip gözlerini kapatınca daha da kötü oldu, çünkü bu sefer yalnızca sesler vardı, deli edici, bitmek tükenmek bilmez, berrak tıkırtılar, ellerin ve ağırlıksız parçaların çıkardığı hışırtı sesleri. Orr, hırıltılı, itici bir sesle düzenli nefesler alıp veriyordu. Yossarian yumruklarını sıktı ve çadırdaki ölü adamın yatağının üzerinde, kılıfının içinde asılı duran uzun, kemik

kabzalı avcı bıçağına baktı. Orr'u hançerlemek aklına gelir gelmez gerginliği azaldı. Orr'u öldürme fikri o kadar saçmaydı ki, bu fikri ciddi ciddi, tuhaf bir büyülenmişlikle aklında evirip çevirmeye başladı. Soğancığının nerede olabileceğini bulmak için Orr'un ensesine baktı. Bıçağı oraya nazikçe sokmak Orr'u öldürür, ikisi için de bir sürü ciddi, ızdırap verici sorunu çözerdi.

"Acıyor mu?" diye sordu Orr tam o anda, savunma içgüdüsü eseriymiş gibi.

Yossarian dikkatle süzdü onu. "Ne acıyor mu?"

"Bacağın," dedi Orr tuhaf, gizemli bir kahkaha ile. "Hâlâ biraz aksıyorsun."

"Yalnızca alışkanlık, sanınm," dedi Yossarian, rahat bir nefes alarak. "Muhtemelen yakında atlatırım."

Orr yan yan yere devrildi ve bir dizi üzerinde doğrularak Yossarian'a döndü. "Hatırlıyor musun," dedi yavaşça, düşünceli düşünceli, zar zor hatırlayabilirmiş gibi, "hani o gün Roma'da kafama vuran bir kız vardı?" Aldanan Yossarianin istemsiz nidasına güldü. "Seninle o kız konusunda bir anlaşma yapacağım. Bir soruyu yanıtlarsan sana o gün o kızın neden ayakkabısıyla kafama vurduğunu anlatacağım."

"Soru ne?"

"Nately'nin orospusunu becerdin mi?"

Yossarian şaşkınlıkla güldü. "Ben mi? Hayır. Şimdi neden kızın ayakkabısıyla sana vurduğunu söyle."

"Soru bu değildi," diye bildirdi Orr muzaffer bir sevinçle. "Bu yalnızca sohbetti. Kız sen onu becermişsin gibi davranıyor."

"Eh, becermedim. Nasıl davranıyor?"

"Senden hoşlanmıyormuş gibi davranıyor."

"O kimseden hoşlanmıyor."

"Yüzbaşı Black'ten hoşlanıyor," diye hatırlattı Orr. .

"Adam ona pislik gibi davranıyor da ondan. Herkes bu şekilde kız elde edebilir."

"Kız sol bacağına üzerinde adamın ismi olan bir köle prangası takıyor."

"Bunu Nately'yi iğnelemek için yapıyor."

"Hattâ Nately'den aldığı paranın bir kısmını Yüzbaşı Black'e veriyor."

"Baksana, benden ne istiyorsun?"

"Benim kızı becerdin mi?"

"Senin kız mı? Senin kız kim ki?"

"Ayakkabısıyla kafama vuran."

"Onunla bir iki kez birlikte oldum," diye itiraf etti Yossarian.

"Ne zamandan beri senin kız oldu? Neye varmaya çalışıyorsun?" "O da senden hoşlanmıyor."

"Benden hoşlanıp hoşlanmamasından bana ne? Senden ne kadar hoşlanıyorsa benden de o kadar hoşlanıyor."

"Ayakkabısıyla senin kafana vurduğu oldu mu hiç?"

"Orr, yoruldum artık. Neden beni rahat bırakmıyorsun?"

"Tii-hii-hii. Ya Roma'daki şu sıska kontes ile sıska gelinine ne dersin?" diye ısrar etti Orr iblis gibi, gittikçe daha çok zevklenerek. "Onları becerdiğin oldu mu hiç?"

"Ah, keşke yapabilsem," diye içini çekti Yossarian dürüstçe. Sırf soru bile aklına onların minicik, hamur gibi kalçalarının ve göğüslerinin vereceği şehvetli, kullanılmış, yoz duyguyu getirmişti.

"Onlar da senden hoşlanmıyor," diye yorum yaptı Orr. "Onlar Aarfy'den hoşlanıyorlar, Nately'den hoşlanıyorlar ama senden hoşlanmıyorlar.

Kadınlar senden hiç hoşlanmıyor gibi. Sanırım senin insanları kötü etkileyen biri olduğunu düşünüyorlar."

"Kadınlar deli," diye yanıt verdi Yossarian ve şimdi geleceğini bildiği cümleyi bekledi.

"Ya senin diğer kız?" diye sordu Orr, sahte bir merakla. "Şişman olan? Hani kel. Bilirsin, Sicilya'da bütün gece üzerimize terleyip duran sarıklı, şişman, kel kız? O da mı deli?"

"O da mı benden hoşlanmıyordu?"

"Saçları olmayan bir kızla nasıl yapabildin?"

"Saçları olmadığını nereden bilecektim?"

"Biliyordum," diye böbürlendi Orr. "Baştan beri biliyordum."

"Kel olduğunu biliyor muydun?" diye bağırdı Yossarian şaşkınlıkla.

"Hayır, bir parçasını monte etmeyi ihmal edersem bu süba-bm çalışmayacağını biliyordum," diye yanıt verdi Orr, Yossarian! yine kandırmayı başardığı için sevinçten kıpkırmızı kesile rek. "Bana şuraya yuvarlanan küçük contayı uzatır mısın? Hemen ayağının yanında." "Hayır, değil."

"Tam burada," dedi Orr ve tırnakuçları ile görünmez bir şey alıp Yossarian'ın görmesi için kaldırdı. "Şimdi baştan başlamam gerekecek."

"Baştan başlarsan seni öldürürüm. Seni oracıkta katlederim."

"Neden benimle uçmuyorsun?" diye sordu Orr aniden ve ilk defa Yossarian'ın yüzüne doğrudan baktı. "İşte, yanıt vermeni istediğim soru bu. Neden hiç benimle uçmuyorsun?"

Yossarian büyük bir utançla yüzünü çevirdi. "Sana nedenini söyledim. Çoğu zaman öndeki bombardıman uçağına alıyorlar beni."

"Sebebi bu değil," dedi Orr, başını iki yana sallayarak. "İlk Avignon uçuşundan sonra Piltchard ile Wren'e gidip bir daha benimle uçmak

istemediğini söyledin. Sebebi bu, değil mi?"

Yossarian kızardığını hissetti. "Hayır, söylemedim," diye yalan söyledi.

"Evet, söyledin," diye ısrar etti Orr sakin sakin. "Onlardan bir daha ben, Dobbs ve Huple tarafından kullanılan bir uçağa verilmemeni talep ettin, çünkü bize güvenmiyordun. Ve Piltchard ile Wren sana istisna yapamayacaklarını, çünkü bizimle uçmak zorunda olan adamlar için hiç de adil olmayacağını söylediler."

"Ee?" dedi Yossarian. "Demek ki onlarla konuşup konuşmamam fark etmemiş, değil mi?"

"Ama bir daha seni benimle uçulmadılar." Yine dizleri üzerine çökmüş, çalışmakta olan Orr kızgınlıkla ya da terslenerek değil, incinmiş bir tevazu ile konuşuyordu, ki bunu izlemek çok çok daha acı vericiydi. Orr, durum komikmiş gibi sıntmaya ve kıkırdamaya devam ediyordu. "Biliyor musun, gerçekten de benimle uçmalısın. Ben oldukça iyi bir pilotum, ve sana gözkulak olurum.

Defalarca vurulup düşmüş olabilirim ama bu benim suçum değil, ve benim uçağımda kimsenin canı yanmadı. Evet, bayım -kafan çalışsa ne yapardın, biliyor musun? Doğrudan Piltchard ve Wrerie gider, bütün uçuşlara benimle çıkmak istediğini söylerdin."

Yossarian öne eğildi ve Orr'un yüzündeki, birbiri ile çelişen duygulardan oluşan esrarengiz maskeye baktı. "Bana bir şey mi anlatmaya çalışıyorsun?"

"Tii-hii-hii-hii," diye karşılık verdi Orr. "Sana o gün o iri yarı kızın neden kafama ayakkabıslyla vurduğunu anlatmaya çalışıyorum. Ama bırakmıyorsun ki."

"Anlat."

"Benimle uçacak mısın?"

Yossarian bir kahkaha patlattı ve başını iki yana salladı. "Yine suya düşersin."

Orr, söz konusu Bolonya uçuşunu yaptığı zaman gerçekten de yine suya düştü. Simsiyah fırtına bulutları yukarıda çalkalanırken, tek motoru kalmış uçağını sarsıcı bir gümbürtü ile, rüzgarın süpürdügü dalgalı denize indirdi. Uçaktan çıkmakta geç kaldı ve kendini salda tek başına buldu. Diğer saldaki adamlardan uzaklara sürüklendi. Hava-Deniz Kurtarma Servisi rüzgarı ve yağmuru yara yara gelip adamları aldığında Orr'un salı gözden kaybolmuştu bile. Birliğe döndüklerinde gece çöküyordu. Orr'dan haber yoktu.

"Endişelenme," diye temin eti Kid Sampson Yossarian'ı, teknede kurtarıcılarının sardığı ağır battaniyeleri ve yağmurluğu çıkarmadan. "O fırtınada bogulmadıysa muhtemelen kurtarılmıştır. İddiaya girerim birazdan gelir."

Yossarian çadırına dönüp Orr'un birazdan gelmesini bekledi ve çadır onun için ısınsın diye ateşi yaktı. Soba güçlü, sağlam bir alevle, kusursuz bir şekilde yanıyor, Orr'un sonunda onarmayı bitirdiği muslukla alevlerin büyüklüğü ayarlanabiliyordu. Hafif bir yağmur yağıyor, çadırı, ağaçları ve yeri yumuşak bir sesle dövüyordu. Yossarian Orr için bir teneke sıcak çorba pişirdi ve bir süre sonra kendi başına yedi. Orr için birkaç yumurta kaynattı, ve onları da yedi Sonra, bir Krasyonu[94] pakedini açıp koca bir teneke dolusu Çedar peyniri yedi.

94) ABD ordusu askerlerine zor şartlar için hazırlanmış, ağırlığı hafif ama besleyici yiyeceklerden oluşan paketler, sahra rasyonu. (en .)

Kendini endişe içinde yakaladığı her seferde, Orr'un her şeyi yapabileceğini hatırlattı kendine, ve Çavuş Knightin tarif ettiği gibi, Orr'u salda, meşgul, dalgın bir gülümseme ile haritanın üzerine eğilir, pusulayı tutarken ve sırıtkan, kıkırdayan ağzına birbiri ardına ıslak çikolataları tıkarken, ayrıca gökgürültüsü, şimşekler ve yağmur altında, parlak mavi, faydasız oyuncak kürekle görevbilirlikle kürek çekerken ve ardından kuru

yem taktığı oltayı sürüklerken gözlerinin önüne getirip sessiz kahkahalara boğuldu. Orr'un hayatta kalma yeteneğinden gerçekten hiç kuşkusu yoktu Yossarian'm. O aptal olta ile gerçekten balık yakalanabili-yorsa, Orr yakalardı, ve eger peşinde olduğu şey morine balıgıy-sa, daha önce o sularda morina balığı yakalanmamış olsa bile, Orr yakalardı. Yossarian pişmek üzere bir teneke çorba daha koydu, ve ısındığı zaman onu da yedi. Ne zaman bir araba kapısının kapandığını duysa, umutla gülümsüyor, beklenti içinde girişe dönüyor, ayak seslerini dinliyordu. Orr'un birazdan iri, parlak, yağmurla ıslanmış gözler, yanaklar ve at dişleri ile, sarı bir yağmur şapkası ve üzerine çok büyük gelen bir yağmurluk içinde, neşeli bir New England midye avcısı gibi, aptal görünerek içeri gireceğini ve yakaladığı koskocaman bir morina balığını Yossarıan'a göstermek için kaldıracağını biliyordu. Ama Orr gelmedi.

PECKEM

Ertesi sabah da Orr'dan haber yoktu. Çavuş Whitcomb övgüye değer bir hız ve büyük bir umutla, dokuz gün geçtikten sonra Orr'un en yakın akrabasına, Albay Cathcart'ın imzası ile tektip bir mektup göndermesini hatırlamak için ajandasına not aldı. Ancak General Peckemin karargahından haber vardı ve Yossarian karargah odasının hemen dışındaki ilan tahtasının önünde, aksi bir kargaşa içinde toplanmış olan mayolu ve şortlu subay ve er kalabalığına karıştı.

"Bu Pazar'ın ne farkı var, bilmek isterim," diye soruyordu Aç Joe yüksek sesle, Şef Beyaz Yarımyulaf a. "Neden *her* Pazar geçit töreni yapmazken *bu* Pazar geçit töreni yapmıyormuşuz? Ha?"

Yossarian kalabalığı yarıp öne geçti ve ilan tahtasındaki kısa bildiriyi okuduğu zaman uzun, acılı bir inleme kopardı:

> Elimde *olmayan koşullardan dolayı bu Pazar öğleden sonra büyük geçit töreni yapılmayacaktır.*

ALBAY SCHEISSKOPF

Dobbs haklıydı. Gerçekten de herkesi denizaşırı ülkelere gönderiyorlardı. Bu hamleye, sahip olduğu bütün enerji ve bilgelikle karşı koymaya çalışan Teğmen Scheisskopf bile. Teğmen Scheisskopf ağırbaşlı bir tatminsizlikle General Peckem'ın ofisine teslim oldu.

General Peckem Albay Scheisskopfu coşkun bir cazibeyle karşıladı ve onunla çalışacağı için çok sevindiğini söyledi. Ekibinde fazladan bir albay olması, artık fazladan iki binbaşı, dört yüzbaşı, on altı teğmen ve sayısız er, daktilo, masa, dosya dolabı, otomobil ve konumunun prestijine katkıda

bulunacak ve General Dreedle'a açtığı savaşta vurucu gücünü arttıracak başka önemli araç ve teçhizat için üstlerini sıkıştırmaya başlayabileceği anlamına geliyordu. Artık iki albayı vardı; General Dreedlein ise yalnızca beş albayı; onların da dördü harekat kumandanıydı. General Peckem, hemen hemen hiç entrika çevirmeden, sonunda gücünü iki katma çıkaran bir manevra gerçekleştirmişti. Ve General Dreedle gittikçe daha sık sarhoş oluyordu. Gelecek harika görünüyordu. General Peckem bu yepyeni, parlak albaya büyülenmiş gibi, aydınlık bir gülümseme ile baktı.

General P. P. Peckem bütün önemli konularda, yakın çalışma arkadaşlarından birinin çıkardığı işi başkalarının önünde eleştireceği zaman hep söylediği gibi, gerçekçi bir insandı. Elli üç yaşında, yakışıklı, pembe ciltli biriydi. Davranışları her zaman rahat ve kaygısızdı, ve üniformaları özel dikilmişti. Gü-müş-gri saçları, hafifçe miyop gözleri, ince, sarkık, şehevi du-daklan vardı. Sezgileri güçlü, zarif, sofistike bir adamdı. Kendisi dışında herkesin zaaflarına karşı duyarlıydı ve kendisi dışında herkesi saçma bulurdu. General Peckem zevk ve stil konusundaki detaylara büyük önem verirdi. Her zaman nicel *olarak artıracak* bir şeyler bulurdu. Yaklaşan olaylar asla *yaklaşmaz,* her zaman *sırada* olurdu. Kendi kendini övdüğü dahili *haberleşme notları* yazdığı, yetkesinin *vurgulanarak* tüm muharebe harekatlarını dahil etmesi için öneride bulunduğu doğru değildi, çünkü General Peckem *not* değil memo yazardı. Ve diğer subay ların yazdığı memoların stilini her zaman *tumturaklı*, *biçimci* ya da *müphem* bulurdu. Başkalarının hataları kaçınılmaz olarak *esef* vericiydi. Kurallar müstaceldi. Güvenilir kaynaklardan bilgi aldığı hiç olmazdı, çünkü o veri alırdı. General Peckem sık sık kendini tahdit *altında* bulurdu. Genellikle *sorumluluğu altında* bir şeyler olurdu ve sık sık *büyük gönülsüzlükle* hareket ederdi. Ne siyahın ne de beyazın renkten sayıldığı aklından hiç çıkmaz, *sözlü* demek istediği zaman asla *sözel* demezdi. Hiç düşünmeden Plato, Nietzsche, Montaigne, Theodore Roosevelt, Marquis de Sade ve Warren G. Harding'den alıntı yapabilirdi. Albay Sche-isskopf gibi bakir bir

seyirci General Peckem'ın değirmeni için tahıldı, cinaslar latifeler, iftiralar, söylevler, hikayeler, atasözleri, nükteler, deyimler, espriler ve başka iğneleyici laflarla dolu koskoca, baş döndürücü alimlik hazinesini ardına dek açmak için heyecan verici bir fırsattı. Albay Scheisskopfa çevresini tanıtırken büyük bir incelikle bilgeliğini saçmaya başladı.

"Benim tek kusurum," diye yorum yaptı epey çalışılmış bir nüktedanlıkla, sözlerinin etkisini dikkatle izleyerek, "hiç kusurum olmaması."

Albay Scheisskopf gülmeyince General Peckem sersemledi. Hevesi büyük bir kuşkunun altında ezildi. En güvendiği paradokslardan birini açmıştı ve adamın aldırışsız yüzünden en ufak bir takdir ifadesi geçmeyince ciddi ciddi dehşete kapılmıştı. Albay Scheisskopfun yüzü aniden ona, hem rengi hem dokusu - ile, kullanılmamış bir kurşunkalem silgisini hatırlatmıştı. Belki Albay Scheisskopf yorgundur, dedi General Peckem kendi kendine, yücegönüllülükle; uzun yoldan gelmişti ve çevresindeki her şey yabancıydı. General Peckem emri altındaki tüm subay ve erlere karşı aynı rahat hoşgörü ve tahammül ile davranırdı. Sık sık, onun için çalışan insanlara elini uzatırsa, onların ellerini uzatmaktan daha ileri gideceklerini söylerdi ve sonuç olarak, diye eklerdi cin gibi bir kahkahayla, asla ortak bir noktada buluşamazlardı. General Peckem kendini estetikten anlayan, entelektüel biri olarak görürdü. İnsanlar buna katılmadığında, onlara *objektif* olun, derdi.

Gerçekten de, Albay Scheisskopfa cesaretlendirircesine bakan ve telkinlerine yücegönüllü bir affedicilikle kaldığı yerden devam eden, objektif bir Peckem'di. "Aramıza tam zamanında katıldın, Scheisskopf. Birliklerimize sağladığımız yetersiz önderlik sayesinde yaz taarruzu tavsadı. Durumumuzun ne kadar iyi olduğunu, ne kadar üretken olduğumuzu insanlara bildirecek memolar yazacak, senin gibi zorlu, deneyimli, becerikli bir subaya acilen ihtiyacım var. Umanm üretken bir yazarsındır."

"Ben yazmak konusunda pek bir şey bilmem," diye terslendi Albay Scheisskopf surat asarak.

"Eh, bunun için endişelenme," diye devam etti General Peckem, elinin kayıtsız bir hareketi ile. "Sana verdiğim işi başkasına aktar ve şansına güven. Biz buna personele sorumluluk vermek diyoruz. Benim yönettiğim bu eşgüdümlü organizasyonda, alt seviyelerde bir yerde, iş onlara ulaştığında onları yapan insanlar var ve benim çok fazla çaba harcamama kalmadan işler rahatça yürüyor. Bu kocaman bölümde yaptığımız hiçbir iş aslında çok önemli değil ve asla acelemiz yok. Diğer yandan, o işi büyük üretkenlikle yaptığımızı insanların bilmesini sağlamak çok önemli. Kendini işgücünden yoksun bulursan bilgim olsun. Sana el vermeleri için iki binbaşı, dört yüzbaşı ve on altı teğmen talebinde bulundum bile. Yaptığımız hiçbir iş çok önemli olmasa da, onları en iyi şekilde yapmamız önemli. Sence de öyle değil mi?"

"Ya geçit törenleri?" diye araya girdi Albay Scheisskopf.

"Ne geçit töreni?" diye sordu general Peckem, adama verdiği eğitimin pek yerine ulaşmadığını hissederek.

"Her Pazar öğleden sonra geçit töreni düzenleyemeyecek mi yim?" diye sordu Albay Scheisskopf hırçın hırçın.

"Hayır. Elbette düzenleyemeyeceksin. Bu fikre nereden kapıldın?"

"Ama düzenleyebileceğim! söylemişlerdi." "Kim söyledi?"

"Beni buraya tayin eden subaylar. Bana, askerleri geçit törenlerinde dilediğim kadar yürütebileceğimi söylemişlerdi." "Sana yalan söylemişler." "Ama bu haksızlık, komutanım."

"Üzgünüm, Scheisskopf. Seni burada mutlu etmek için elimden gelen her şeyi yaparım, ama geçit törenleri söz konusu değil. Böyle bir geçit töreni düzenlemek için organizasyonumuzda yeterli adamımız yok; ve muharebe birimlerimizi yürümeye zorlarsak isyan ederler. Korkarım biz kontrolü ele

geçirene kadar bir süre beklemen gerekecek. Sonra adamlarla ne istersen onu yaparsın."

"Ya karım?" diye sordu Albay Scheisskopf, hoşnutsuz bir kuşkuyla. "Onu buraya getirtebileceğim, değil mi?" "Karın mı? Neden onu getirtmek isteyesin ki?" "Karı koca birlikte olmalı." "Bu da söz konusu değil." "Ama onu getirtebilecegimi söylediler!" "Sana yine yalan söylemişler."

"Bana yalan söylemeye haklan yoktu!" diye itiraz etti Albay Scheisskopf, gözleri kızgınlıkla yaşararak.

"Elbette vardı," diye terslendi General Peckem soğuk ve hesaplı bir sertlikle, yeni albayının yürekliliğini orada ve o anda ateşle sınamaya karar vererek. "Eşekleşme, Scheisskopf. İnsanla-nn, kanunlarla yasaklanmamış her şeyi yapmaya haklan vardır, ve sana yalan söylemeyi yasaklayan bir kanun yok. Bir daha bu tür duygusal saçmalıklarla zamanımı harcama. Duydun mu?"

"Evet, komutanım," diye mırıldandı Albay Scheisskopf.

Albay Scheisskopf içler acısı bir şekilde soluverdi ve General Peckem bir ast olarak ona zayıf iradeli birini gönderen kadere şükretti. Yürekli bir asta sahip olmayı hayal bile edemiyordu. Zafer kazanınca, General Peckem yumuşadı. Adamlarını küçük düşürmek hoşuna gitmezdi. "Karın, Ordu Kadın Teşkilatı'ndan olsa, muhtemelen onu buraya naklettirebilirdik. Ama bundan fazlasını yapamam."

"Ordu Kadın Teşkilatı'nda bir arkadaşı var," dedi Albay Scheisskopf umutla.

"Korkarım yeterli değil. Bayan Scheisskopf dilerse Ordu Kadın Teşkilatı'na katılsın. O zaman onu buraya getirtirim. Ama bu arada, sevgili Albay, izin verirsen biz kendi küçük savaşımıza dönelim. İçinde bulunduğumuz askeri durum, kısaca şöyle." General Peckem kalktı ve devasa, renkli haritalarla dolu döner askılığa gitti.

Albay Scheisskopf soldu. "Muharebeye girmiyoruz, değil mi?" deyiverdi dehşet içinde.

"Ah, hayır, elbette girmiyoruz," diye temin etti General Peckem onu, hoşgörüyle ve dostça gülerek. "Bana *birazak* güven, olmaz mı? Hâlâ burada, Roma'da olmamızın sebebi bu. Ben de Floransa'da olup, eski Birinci Sınıf Er Wintergreen ile daha yakın temas halinde olmayı isterdim, kuşkusuz. Ama Floransa muharebe alanına bana uymayacak kadar yakın." General Peckem tahta bir işaret çubuğu aldı ve lastik ucunu neşeyle İtalya'nın bir kıyısından diğerine kadar gezdirdi. "Bunlar, Scheisskopf, Almanlar. Got Hattı üzerinde, dağlara sağlamca yerleşmişler, ve bahar sonlarına kadar da püskürtülemezler, ama bizdeki sersemler uğraşmayı bırakmayacaklardır. Bu biz, Moral Hizmer-ler'dekilere, amacımıza ulaşmak için hemen hemen dokuz ay veriyor. Ve o amaç, ABD Hava Kuvvetleri ndeki bütün bombar dıman gruplarını ele geçirmek. Hem," dedi General Peckem alçak, dikkatle planlanmış bir gülüş ile, "düşmanın üzerine bomba yağdırmak moral hizmet değilse, dünya üzerinde ne moral hizmet sayılır, merak ediyorum. Sence de öyle değil mi?" Albay Scheisskopf onayladığına dair herhangi bir işaret vermedi, ama General kendi konuşkanlığına kendini öyle kaptırmıştı ki fark etmedi. "Şu anda konumumuz mükemmel. Durmaksızın seninki gibi destek kuvvetler geliyor ve stratejimizi dikkatle planlamak için epey zamanımız var. En yakın hedefimiz," dedi, "hemen, burada." Ve General Peckem işaret çubuğunu güneye, Pi-anosa adasına çevirdi ve siyah yağlı kurşun kalemle, iri iri harflerle yazılmış bir şeyin üzerine anlamlı anlamlı tıkladı. Sözcük, DREEDLE idi.

Albay Scheisskopf gözlerini kısarak haritaya yaklaştı ve odaya girdiğinden beri ilk defa, heyecansız yüzü belli belirsiz bir kavrayışla aydınlandı. "Sanırım anlıyorum," dedi. "Evet, anlıyorum. İlk işimiz Dreedlei düşmanın elinden kurtarmak. Değil mi?"

General Peckem iyi huylulukla güldü. "Hayır, Scheisskopf. Dreedle bizim tarafımızda. Düşman olan Dreedle. General Dreed-le dört bombardıman

grubuna kumanda ediyor ve saldırı harekatımızı sürdürmek için o gruplan ele geçirmemiz gerek. General Dreedlei ele geçirmek bize, harekatımızı başka alanlara genişletmek için ihtiyaç duyduğumuz hava araçlarını ve yaşamsal öneme sahip üsleri verecek. Bu arada, bu savaşı da kazanmak üzereyiz." General Peckem yine sessiz kahkahalar atarak pencereye gitti ve kendi esprisinden, bilgili, bezgin yüzsüzlüğünden pek memnun olmuş gibi kollarını kavuşturarak pencere denizliğine oturdu. Sözcüklerini böylesine becerikli bir şekilde, titizlikle seçmesi içini gıcıklıyordu. General Peckem kendi kendisinin konuşmalarını dinlemekten zevk alırdı, en çok da kendisinin kendisi hakkında konuşmasını dinlemekten zevk alırdı. "General Dreedle benimle nasıl başa çıkacağını bilmiyor," diye böbürlendi. "Aslında beni hiç ilgilendirmeyen yorumlar ve eleştirilerle onun nüfuz alanına müdahale edip duruyorum, ve o bu konuda ne yapacağını bilemiyor. Beni onun otoritesine zarar vermekle suçladığı zaman, onun hatalarına dikkat çekerken tek amacımın etkisiz işlemleri eleyerek savaş çabamızı güçlendirmek olduğunu söylüyorum. Sonra masum masum, savaş çabamızın güçlendirilmesine karşı mı olduğunu soruyorum. Ah, homurdanıyor, tüylerini kabartıyor, böğürüyor; ama aslında epey çaresiz. General Dreedle gibilerin modası geçti artık. Tam bir ayyaşa dönüşüyor, bilirsin. O zavallı taşkafa, general bile olmamalıydı. Ses tonunu nasıl kullanacağından bihaber, kesinlikle bihaber. Tanrıya şükürler olsun, o konumdaki ömrü fazla uzun olmayacak." General Peckem neşeyle, keyifli keyifli güldü ve rahatça en sevdiği anıştırmaya geçiş yaptı. "Bazen kendimi ne olarak düşünürüm, biliyor musun? Shakespeare'in fiamletindeki Fortinbras -ha, ha. Hamlet de eyleme geçmektense asıl sorunun çevresinde dolaşır durur ve sonunda her şey unufak olur. Ve sonunda Fortinbras işe kanşır ve unu-fak olan bütün parçaları kendine toplar. Shakespeare..."

"Ben tiyatrodan pek anlamam," diye araya girdi Albay Sche-isskopf açıksözlülükle.

General Peckem şaşkınlıkla bakakaldı. Shakespeare'in ulu *Hamlet'i* daha Önce hiç bu şekilde gözardı edilmemiş, böylesine kaba bir kayıtsızlıkla ayaklar altına alınmamıştı. İçten bir endişeyle, Pentagon'un başına ne tür bir bokkafa saldığını merak etti. "Sen *neden* anlarsın?" diye sordu ekşi ekşi.

"Geçit törenlerinden," diye yanıt verdi Albay Scheisskopf hevesle. "Geçit törenleri hakkında dahili haberleşmeler gönderçbi-lecek miyim?"

"Herhangi bir geçit töreni planlamadığın sürece, evet." General Peckem kaşlarını çatarak sandalyesine döndü. "Ve asıl görevi ni, yani Moral Hizmetler in yetki alanının genişletilip muharebe eylemlerini de dahil etmesini önerme işini engellemediği sürece."

"Geçit törenleri planlayıp sonra iptal edebilir miyim?"

General Peckem hemen neşelendi. "Vay, bu harika bir fikir! Ama geçit törenlerini yalnızca erteleyen haftalık bildiriler yolla. Onları planlamaya bile zahmet etme. Bu çok daha huzursuz edici olur." General Peckem yine candanlıkla çiçek açmaya başlamıştı. "Evet, Scheisskopf," dedi. "Sanırım önemli bir şeyler yakaladın. Hem, adamlarına gelecek Pazar geçit töreni yapılmayacağını bildirmemize hangi harekat kumandanı itiraz edebilir ki? Yalnızca, herkesçe bilinen bir gerçeği ilan etmiş olacağız. Ama harika şeyler ima ediyor. Evet, kesinlikle harika. Dilersek bir geçit töreni *planlayabileceğimizi* ima ediyor. Senden hoşlanacağım, Scheisskopf. Albay Cargill'e uğra, kendini tanıt ve neler planladığımızı anlat. İkinizin iyi anlaşacağınızı biliyorum."

Bir dakika sonra, Albay Cargill ürkek bir kızgınlık fırtınası içinde General Peckemin ofisine daldı. "Ben Scheisskopfdan daha uzun süredir buradayım," diye şikayet etti. "Neden geçit törenlerini iptal eden ben olamıyorum?"

"Çünkü Scheisskopfun geçit törenleri konusunda deneyimi var, senin yok. İstiyorsan sen de Birleşik Eğlence Teşkilatı gösterilerini iptal edebilirsin. Aslında, neden etmiyorsun? Her gün, BET gösterisi yapılmayan bir sürü yer

var. Her ünlü gösteri yıldızının ziyaret etmeyeceği onca yeri düşün. Evet, Cargill, sanırım önemli bir şey buldun. Sanırım bizim için yepyeni, koskoca bir operasyon alanı buldun. Albay Scheisskopf a söyle, bu konuda senin gözetimin altında, seninle çalışmasını istiyorum. Ve ona talimat vermeyi bitirdiğinde onu bana gönder."

"Albay Cargill BET projesi üzerinde onun gözetimin altında, onunla çalışmamı istediğinizi söylüyor," diye şikayet etti Albay Scheisskopf.

"Hiç de öyle bir şey istemedim," diye yanıt verdi General Peckem. "Aramızda kalsın, Scheisskopf, ama Albay Cargill'den pek memnun değilim. Patronluk taslıyor ve yavaş çalışıyor. Yaptığı işleri dikkatle gözlemeni ve onu biraz daha çalıştırıp çalıştıramayacağına bakmanı istiyorum."

"İşime kanşıp duruyor," diye itiraz etti Albay Cargill. "İş yapmama izin vermiyor."

"Scheisskopfta tuhaf bir şeyler var," diye onayladı General Peckem düşünceli düşünceli. "Onu dikkatle izle, bak bakalım ne peşindeymiş."

"Şimdi de o *benim* işime karışıyor!" diye haykırdı Albay Scheisskopf.

"Bunun seni endişelendirmesine izin verme, Scheisskopf," dedi General Peckem ve standart hareket tarzına Albay Scheiss-kopfu ne kolay alıştırdığını düşünerek kendi kendini tebrik etti. Emri altındaki iki albay şimdiden birbirleri ile konuşmaz olmuşlardı. "Albay Cargill, geçit törenleri konusunda harika iş çıkardığın için seni kıskanıyor. Bombardıman düzenlerinin sorumluluğunu sana vermemden korkuyor."

Albay Scheisskopf kulak kesildi. "Bombardıman düzeni nedir?"

"Bombardıman düzeni mi?" diye tekrarladı General Peckem, kendi kendinden memnun bir iyi huylulukla ışıldayarak. *"Bombardıman düzeni,* haftalar önce benim uydurduğum bir terim. Aslında bir anlamı yok ama nasıl tuttuğunu görsen şaşarsın. Bir sürü insanı, bombaların birbirine yakın

patlamasının ve düzgün bir hava fotoğrafı vermesinin önemli olduğuna inandırdım. Pi-anosa'da bir albay var, hedefi vurup vurmadığı bile umurunda değil. Hadi bugün oraya uçup adamla biraz eğlenelim. Albay Cargill'i de kıskandırır. Bu sabah VVintergreen'den, General Dreedlein Sardinya'ya olacağını öğrendim. O başka üsleri denetlerken benim gidip onunkileri denetlemem General Dreedle'ı deli ediyor. Hattâ brifinge bile yetişebiliriz. Savunulmayan minik bir köyü bombalayıp moloz yığınına çevirecekler. Winterg-reen'den bu uçuşun tamamen gereksiz olduğunu öğrendim -bu arada, Wintergreen artık eski-çavuş oldu. Görevin tek amacı, saldırı harekatı düzenlemeyi planlamadığımız bir zamanda Alman kuvvetlerinin destek almasını geciktirmek. Ama ortalama insanları yüksek konumlara getirirsen işler böyle yürür işte." Aylak aylak, devasa İtalya haritasına işaret etti. "Niye, bu minik dağ köyü öyle önemsiz ki aslında var bile değil."

Albay Cathcartin grubuna vardıklarında ön brifinge yetişemediklerini öğrendiler. Binbaşı Danby ısrar ediyordu, "Ama köy *orada,* size söylüyorum. Orada, orada."

"Nerede?" diye sordu Dunbar meydan okurcasına, görmü-yormuş gibi yaparak.

"Tam haritanın üzerinde, şu yolun hafifçe döndüğü yerde. Haritadaki şu hafif kıvrımı görmüyor musun?"

"Hayır, görmüyorum."

"Ben görebiliyorum," diye gönüllü oldu Havermeyer ve Dunbarin haritasında bir noktayı işaretledi. "Hem, bu fotoğraflarda köyün güzel bir resmi var. Ben her şeyi anladım. Bu uçuşun amacı, köyün tamamını vurup dağın yamacından kaydırmak ve Almanların temizlemeden geçemeyecekleri bir engel oluşturmak. Doğru mu?"

"Doğru," dedi Binbaşı Danby, alnındaki teri mendiliyle silerek. "Burada binlerinin anlamaya başlamasına memnun oldum. Bu iki zırhlı birlik bu

yolu kullanarak Avusturya'dan italya'ya gelecek. Köy öyle dik bir yamaca kurulmuş ki yıkacağınız evlerin ve diğer binaların molozu doğrudan aşağı yuvarlanacak ve yolun üzerine yığılacak."

"Ne fark edecek ki?" diye sordu Dunbar, Yossarian bir huşu ve takdir karışımı içinde onu izlerken. "Yolu temizlemeleri yalnızca ıkı günlerim alır."

Binbaşı Danby tartışmaktan kaçınmaya çalışıyordu. "Eh, görünüşe göre Karargah fark edeceğini düşünüyor," diye yanıt verdi uzlaşmacı bir tavırla. "Görev emrini bu yüzden verdiklerini düşünüyorum."

"Köy halkı uyarıldı mı?" diye sordu McVVatt.

Binbaşı Danby McVVattin da muhalefete katılmasına bozulmuştu. "Hayır, sanmıyorum."

"Bu sefer üstlerinden uçarken *onları* vuracağımızı bildiren bildiriler bırakmadık mı?" diye sordu Yossarıan. "Yoldan çekilmeleri için haber veremez miyiz?"

"Hayır, sanmıyorum." Binbaşı Danby daha da fena terlemeye başlamıştı ve hâlâ huzursuz huzursuz bakışlarını kaçırıyordu. "Almanlar haber alır ve başka yol seçer. Bütün bunlardan emin değilim. Yalnızca varsayımda bulunuyorum."

"Ama bir yerlere sıgmamayacaklar," diye itiraz etti Dunbar acı acı. "Çocuklar, köpekler ve yaşlı insanlar uçaklarımızı görünce el sallamak için sokaklara dökülecekler. Ulu Tanrım! Neden onları rahat bırakamıyoruz ki?"

"Neden başka yerdeki yolu tıkayamıyoruz?" diye sordu McVVatt. "Neden orası olmak zorunda?"

"Bilmiyorum," diye yanıt verdi Binbaşı Danby mutsuz mutsuz. "Bilmiyorum. Bakın, millet, bize emir veren insanlara biraz güvenmeliyiz. Ne yaptıklarını bılıyorlardır."

"Ne demezsin," dedi Dunbar.

"Sorun ne?" diye sordu Yarbay Korn, açık kahverengi gömleği sarkmış bir biçimde, elleri ceplerinde, aylak aylak brifing odasına girerek.

"Ah, sorun yok, Yarbay," dedi Binbaşı Danby, sinirli sinirli olayı kapatmaya çalışarak. "Yalnızca uçuşu konuşuyorduk."

"Köyü bombalamak istemiyorlar," diye gülerek Binbaşı Danby'yi ele verdi Havermeyer.

"Seni pislik!" dedi Yossarian, Havermeyer'e.

"Havermeyer'i rahat bırak," diye emretti Yarbay Korn sertçe. Bir gece, Bolonya uçuşundan önce subay gazinosunda ona kabaca yaklaşan sarhoşun Yossarian olduğunu anlamıştı. Tedbirli-lik ederek hoşnutsuzluğunu Dunbar'a yöneltti. "Neden köyü bombalamak istemiyorsunuz?"

"Zalimce bir şey de ondan."

"Zalimce mi?" diye sordu Yarbay Korn, soğuk bir iyi huylu-lukla. Bir anlığına, Dunbar'ın kösteklenmemiş hararetinden korkmuştu. "O iki Alman birliğinin bizimkilerle savaşmasına izin vermek daha az zalimce mi olacak? Amerikalıların hayatları da söz konusu, biliyorsun. Amerikan kanının dökülmesine izin vermeyi mi tercih edersin?"

"Amerikan kanı dökülüyor zaten. Ama o insanlar orada huzur içinde yaşıyor. Ne demeye onları rahat bırakamıyoruz ki?"

"Evet, senin için konuşmak kolay," diye alay etti Yarbay Korn. "Sen burada, Pianosa'da güvendesin. Bu Alman destek kuvvetlerin gelip gelmemesi senin için fark etmez, değil mi?"

Dunbar utançtan kıpkırmızı kesildi ve aniden savunmaya geçti. "Neden yolu başka yerde tıkayamıyoruz? Bir dağın yamacını ya da yolun kendisini bombalayamaz mıyız?"

"Bolonya'ya geri dönmeyi mi tercih ediyorsun?" Sessizce sorulan soru, silah sesi gibi çınladı ve odada huzursuz edici, tehdit-kar bir sessizlik yarattı. Yossarian utançla, Dunbar'ın çenesini açmaması için dua etti.

Dunbar bakışlarını indirdi ve Yarbay Korn kazandığını anladı. "Hayır, ben de edeceğini düşünmemiştim zaten," diye devam etti, gizlemediği bir horgörü ile. "Biliyor musunuz, Albay Cathcart ve ben size böylesine kolay bir görev ayarlamak için bir sürü zahmet çektik. Bolonya, Spezia ve Ferrara'ya uçmayı tercih ediyorsanız, o hedefleri kolayca ayarlayabiliriz." O çerçevesiz gözlüklerin altından gözleri tehlikeli tehlikeli pırıldadı. Çamursu çenesi köşeli ve sertti. "Haber verin, yeter."

"Ben tercih ederim," diye karşılık verdi Havermeyer hevesle, şişine şişine gülerek. "Ben doğrudan Bolonya'ya uçmayı, kafamı nişan aletine gömmeyi ve çevremde patlayan uçaksavar mermilerini dinlemeyi tercih ederim. Görevden sonra herkesin üzerime yürümesi ve bana küfretmesi büyük heyecan veriyor. Erler bile bana küfredecek kadar kızıyor ve çorap atmak istiyorlar."

Yarbay Korn neşeyle Havermeyer'in çenesine, hafifçe vurdu ve onu duymazdan geldi, sonra kuru, tekdüze bir sesle Dunbar ve Yossarian'a hitap etti. "Size yemin ederim. Tepelerdeki o pis İtalyanlar için Albay Cathcart ve benden daha fazla endişelenen yoktur herhalde. *Mais c'est la guerre* [95] Sakın unutmayın, bu savaşı biz değil, İtalyanlar başlattı. Saldırgan olan biz değildik, ltalyanlardı. Ve kayanlar, Almanlar, Ruslar ve Çinlilerin kendi kendilerine ettikleri zulümden daha fazlasını bizim onlara etmemiz imkansız." Yarbay Korn, yüzündeki düşmanca ifadeyi değiştirmeden Binbaşı Danby'nin omzunu dostça sıktı. "Brifinge devam et, Danby. Ve sıkı bir bombardıman düzeninin ne kadar önemli olduğunu anlamalarını sağla."

95) Fransızca *"ne yapalım savaş bu"*, (en.)

"Ah, hayır, Yarbay," dedi Binbaşı Danby, bakışlarını yukarı çevirip gözlerini kırpıştırarak. "Bu hedef için değil. Onlara bombaları iki metre aralıklarla bırakmalarını söyledim. Böylece yolu tek bir noktadan değil, köyün uzunluğu boyunca tıkayabileceğiz. Gevşek bir bombardıman düzeni ile, çok daha etkili bir moloz yığını yaratabiliriz."

"Yolun tıkanması umurumuzda bile değil," diye bildirdi Yarbay Korn. "Albay Cathcart bu görevden, muhtelif kanallara göndermeye utanmayacağı güzel, temiz bir hava fotoğrafı ile çıkmak istiyor. Detaylı brifing için General Peckemin geleceğini unutmayın, adamın bomba düzenleri konusunda ne düşündüğünü biliyorsunuz. Bu arada, Binbaşı, bu detaylan o gelmeden konuşup bilirsen iyi olur. General Peckem sana tahammül edemiyor."

"Ah, hayır, Yarbay," diye düzeltti Binbaşı Danby. "Bana tahammül edemeyen General Dreedle."

"General Peckem da sana tahammül edemiyor. Aslında, sana kimse tahammül edemiyor. İşini bitir ve ortadan kaybol, Danby. Brifingi ben idare ederim."

"Binbaşı Danby nerede?" diye sordu Albay Cathcart, detaylı brifing için General Peckem ve Albay Scheisskopf ile birlikte gelerek.

"Sizin yaklaştığınızı görür görmez izin istedi," diye yanıt verdi Yarbay Korn. "General Peckemin ondan hoşlanmadığından korkuyor. Zaten brifingi ben idare edecektim. Ben çok daha iyi iş çıkanyorum."

"Harika!" dedi Albay Cathcart. "Hayır!" diye kendi kendine karşı çıktı Albay Cathcart bir an sonra, ilk Avignon brifinginde Yarbay Korn'un General Dreedlein önünde ne kadar iyi bir iş çıkardığını hatırlayarak. "Ben yaparım."

Albay Cathcart, General Peckemin en sevdiği adamlardan olduğu bilgisi ile kendini hazırladı ve toplantının idaresini ele aldı, emri altındaki subaylardan oluşan dikkatli seyirci karşısında General Dreedle'dan öğrendiği açık, tutkusuz bir sertlikle, kısa ve öz cümlelerle konuştu. Açık gömlek yakası, sigaralığı, kısa kesilmiş, gri uçlu siyah saçları ile orada, platformun üzerinde çok şık göründüğünü biliyordu. Muhteşem bir şekilde çağlamasına konuştu, hattâ General Dreedlein her zamanki yanlış telaffuzlarını taklit etti ve General Peckemin yeni albayından hiç korkmadı;

ta ki General Peckemin General Dreedle'dan nef ret ettiğini hatırlayana kadar. Sonra sesi çatladı ve bütün özgüveni uçup gitti. Alev alev bir küçük düşmüşlük içinde, hiç düşünmeden, kekeleye kekeleye konuşmaya devam etti. Aniden Albay Scheisskopf karşısında dehşet duymaya başlamıştı. Bölgede bir başka albay, bir başka rakip, bir başka düşman, ondan nefret eden bir kişi daha demekti. Ve bu adam zorluydu! Albay Cathcartin aklma son derece korkutucu bir düşünce geldi: ya Albay Scheisskopf odadaki bütün adamlara, ilk Avignon uçuşunda yaptıkları gibi inlemeye başlamaları için rüşvet vermışse? Onları nasıl sustururdu? Aleyhine ne kadar korkunç bir puan olurdu! Albay Cathcart öyle büyük bir korkuya kapılmıştı ki neredeyse Yarbay Korn'u çağıracaktı. Bir şekilde kendini topladı ve saatleri ayarlattı. Bunu yaptıktan sonra, kazandığını anladı, çünkü artık dilediği an toplantıya son verebilirdi. Bir krizi başarıyla atlatmıştı. Albay Scheisskopf un yüzüne zafer ve garezle gülmek istedi. Baskı altında kendini muhteşem bir şekilde kanıtlamıştı. İçindeki her içgüdünün ustaca bir belagat yeteneği ve incelik olduğunu haykırdığı, ilham verici bir bitiş yaptı.

"Şimdi, beyler," dedi teşvik edici bir sesle. "Bugün aramızda son derece seçkin konuklarımız var. Moral Hizmetler'den General Peckem. Bize beyzbol sopalarımızı, çizgi romanlarımızı ve BET gösterilerimizi veren adam. Bu görevi ona adamak istiyorum. Gidin ve bombalarınızı atın -benim için, ülkeniz için, Tanrı için ve bu büyük Amerikalı, General P. P. Peckem için. Bütün bombalarınızı on sentlik bir alana sığdırabiliyor musunuz, görelim!"

DUNBAR

Bombalarının nereye düştüğü artık Yossarianin umurunda değildi ama Dunbar kadar da ileri gitmemişti. Dunbar bombalarını köyün yüzlerce metre ötesinde bırakmıştı ve bunu bilinçli olarak yaptığı kanıtlanırsa askeri mahkemeye verilebilirdi. Dunbar, Yossarian'a bile tek kelime etmeden görevle ilişkisini kesmişti. Hastanedeki düşüş ya onu aydınlatmıştı ya da beynini ekşitmişti; hangisinin doğru olduğunu bilmek imkansızdı.

Dunbar artık nadiren gülüyordu ve eriyip gidiyor gibiydi. Üstlerine, hattâ Binbaşı Danby'ye bile hırçınlıkla hırlıyordu, ve papazın yanında bile kaba, aksi ve saygısızdı. Papaz artık Dun-bar'dan korkuyormuş gibi görünüyordu ve o da eriyip gidiyordu. Papazın VVintergreen'e yaptığı ziyaret başarısızlıkla sonuçlanmıştı; boş kalan bir mabet daha. Wintergreen papazla görü-şemeyecek kadar meşguldü. Küstah yardımcısı papaza çalıntı bir Zippo çakmak hediye etmiş, alçakgönüllü bir tavırla Win-tergreen'in savaş meseleleri ile fazla meşgul olduğunu, adamların kaç uçuş yaptığı gibi önemsiz meselelerle ilgilenecek zamanı olmadığını bildirmişti. Papaz Dunbar için endişeleniyordu, Orr gittiğinden beri Yossarian hakkında kara kara düşünüp duruyordu. Her gece geniş çadırının sivri tepesinin altında kasvetli bir yalnızlığa boğularak yaşayan papaz, Yossarian'ın gerçekten de yalnız yaşamayı tercih etmesini çadır arkadaşı istememesini anlayamıyordu.

Yine ön bombardıman uçağında uçmaya başlamış olan Yos-sarianin pilotu McWatt'dı ve Yossarian bunda teselli buluyordu, ama yine de son derece savunmasız hissediyordu. Mücadele etmenin yolu yoktu. Uçağın burnundaki yerinden McVVatti ve yardımcı pilotu göremiyordu bile. Tek görebildiği, demode, ay suratlı beceriksizliğine artık sabır gösteremediği Aarfy'ydi. Gökyüzünde bazı zamanlar, acı verici bir öfke ve hayal kırıklığı içinde, yine rütbesinin indirilip kanat uçaklarından birine atanmasını,

önünde aslında ihtiyaç duymadığı hassas bir nişan aleti değil dolu bir makineli tüfek olmasını diliyordu. Ağır, güçlü, elli kalibrelik makineli tüfeği iki eliyle, hırsla kavrayabilir, ona musallat olan tüm iblisleri vahşice tarayabilirdi: patlayan uçaksavar mermilerinin kara bulutlarını; aşağıdaki, göremediği, ateş açacak olsa bile muhtemelen zarar veremeyeceği Alman uçaksavar topçularını; üçüncü ve son Bolonya seferinde, Orr'un motorlarından birini vuran ve uçağının kısa bir fırtınanın patlamasından hemen önce Cenova ile La Spezia arasında denize düşmesine sebep olan iki yüz yirmi dört topa rağmen korkusuzca, tereddütsüzce, bombardıman düzeninde uçakların başını çeken Havermeyer ile Appleby'yi.

Aslında, o güçlü makineli tüfekle, onu doldurup birkaç deneme atışı açmak dışında yapabileceği pek bir şey yoktu. Nişan aletinden daha fazla işe yaramazdı. Aslında tüfeği Alman avcı uçaklarına boca etse de olurdu ama artık Alman avcı uçağı yoktu ve tüfeği çepeçevre döndürüp Huple ile Dobbs gibi savunmasız pilotların yüzlerine de dogrultamaz, dikkatle yere inmelerini emredemezdi. Bir kez Kid Sampson'a yapmıştı bunu. Avignon'a yaptıkları o iğrenç ilk uçuşta, kendini Havermeyer ile App-leby'nin önderlik ettiği grupta, kanatta, Dobbs ve Huple ile aynı uçakta bulduğunda ne kadar muhteşem bir cadı kazanına düştüğünü anladığında, Dobbs ile Huple'a yapmak istediği de tam olarak buydu. Huple ile Dobbs? Onlar kimdi ki? Yerden üç kilometre yüksekte, üç beş santim kalınlığında bir tenekenin içinde, ölümden iki ruhsuz yabancının, Huple adlı tüysüz bir çocuğun ve Dobbs gibi sinirli bir kaçığın yetersiz yeteneği ve zekası sayesinde kurtulmayı umarak havada süzülmek ne akıl almaz bir delilikti? Dobbs gerçekten de uçakta aklını kaçırmış, yardımcı pilot koltuğundan ayrılmadan havada, hedefin üzerinde deliler gibi dolanmış, kontrolleri Huplein elinden kapmış, Yossari-an'ın yüreğim söken ve uçağı biraz önce kaçtıkları yoğun uçaksavar mermilerinin ortasına süren o tüyler ürpertici dalışa geçmişti. Yossarianin hatırladığı bir sonraki an, bir başka yabancı, Snowden adlı bir telsiz topçusu arkada ölüyordu. Onu Dobbs'un öldürdüğünden emin olmak

imkansızdı, çünkü Yos-sarian kulaklığının fişini taktığında Dobbs haberleşme cihazında, birinin öne gidip bombardımancıya yardım etmesi için yal-vanyordu. Hemen ardından Snovvden araya girip sızlanmıştı, "Yardım edin bana. Ne olur yardım edin. Üşüyorum. Üşüyorum." Ve Yossarian yavaşça sürünerek burundan ayrılmış, bomba bölmesinin üzerinden geçmiş, uçağın arka tarafına yollanmıştı -yolda ilk yardım çantasının yanından geçmiş, sonra onu almak için geri dönmek zorunda kalmıştı- ve Snovvden'ın yanlış yarasını tedavi etmişti, bacağının dış tarafındaki kocaman, kanlı, kavun şeklinde ve futbol topu büyüklüğündeki deliği. Kop-mamış, kanlara bulanmış kas lifleri tuhaf tuhaf, kendilerine has bir yaşamları olan kör şeylermiş gibi zonkluyordu. Neredeyse otuz santim boyundaki oval, çıplak yara Yossarianin onu görür görmez şokla inlemesine ve kusacak gibi olmasına sebep olmuştu. Ufak tefek, zayıf kuyruk topçusu Snovvden'ın yanında, yerde baygın yatıyordu. Yüzü mendil gibi beyazlamıştı. Öyle ki, Yos sarian midesi bulanarak, ilk ona yardım etmek için atılmıştı.

Evet, uzun vadede, McWatt ile birlikte uçmak çok daha güvenliydi, halbuki McWatt ile uçarken bile güvende değildi. McVVatt uçmaya bayılıyordu ve Orr kaybolduktan sonra Albay Cathcartin bulduğu yedek mürettebattaki yeni bombardımancıyı alıştırmak için yaptıklan eğitim uçuşundan dönerken ve Yossari-an uçağın burnundayken yere çarparcasma yaklaşmıştı. Egzersiz bombardıman alanı Pianosa'nın diğer yanındaydı, ve uçuştan dönerken McWattin yavaş yavaş uçurdugu uçağın kamı tam ortadaki dağların zirvesini sıyırıp geçmişti, ve bundan sonra yüksekliği korumak yerine bütün motorlara yüklenmiş, bir yana yatmış, ve sonra dağın yamacını takip ederek uçağı dalışa geçirmiş, kanatlarını neşeyle sallamış, kayalık arazinin her inişi ve her çıkışı ile, muazzam, ezici, korkunç bir homurtu ile yükselip dalmıştı. Yos-sarian korkudan donakalmıştı. Yanındaki yeni bombardımancı büyülenmiş bir sırıtışla, çekinerek yanında oturmuş, her dalışla "Vayy!" diye ıslık çalmıştı ve Yossarian her irkildiginde, önünde

aniden beliren ve bir bulanıklık halinde altından akıp kaybolan kayalardan, tepelerden ve agaç dallarından kaçınmak için aksi yöne büzülürken uzanıp bir eli ile adamın ahmak suratını ezmek gelmişti içinden. Onun hayatı söz konusuyken bu tür dehşet verici riskler almaya kimsenin hakkı yoktu.

"Yüksel, yüksel, yüksel!" diye bağırdı McWatfa, ondan kinle nefret ederek, ama McVVatt haberleşme cihazında neşeyle şarkı söylüyordu ve muhtemelen Yossarian! duyamıyordu. Öfkeden köpüren ve intikam arzusu ile ağlamaklı olan Yossarian kendini geçide attı ve yerçekimi ve ataletin gücüne karşı mücadele ederek ana gövdeye ulaştı, kendini uçuş güvertesine çekti ve McVVattin oturduğu pilot koltuğunun arkasında titreyerek doğruldu. Çılgınca, bir silah, gri-siyah, otomatik bir 45'lik aradı ki horozunu kaldınp McVVattin ensesine doğrultabilsin. Ama silah yoktu. Bir avcı bıçağı bile yoktu. Vurabileceği, saplayabileceği hiçbir şey yoktu. Yossarian McVVattin uçuş tulumunun yakasını kavradı, adamı silkeledi ve yüksel, yüksel, diye haykırdı. Arazi aşağıda, yukarıda ve iki yanlarında uçağı süpürüp geçiyordu hâlâ. McVVatt dönüp Yossarian'a baktı ve Yossarian onun neşesini paylaşıyormuş gibi coşkuyla kahkaha attı. Yossarian iki elini McVVattin çıplak boğazına kaydırdı ve sıktı. McVVatt gerildi.

"Yüksel," diye emretti Yossarian dişlerinin arasından, anlaşılmaması imkansız, alçak, tehditkar bir sesle. "Yoksa seni öldürürüm."

McVVatt ihtiyatla kaskatı kesilerek motorların gücünü azalttı ve yavaş yavaş alçaldı. Yossarianin elleri zayıfladı ve adamın omuzlarından kayıp güçsüzce iki yanına sarktı. Artık öfkeli değildi. Utanıyordu. McVVatt döndüğünde, elleri ona ait olduğu için üzüldü ve onların gömebileceği bir yer olmasını diledi. Elleri ölmüş gibi geliyordu.

McVVatt gözlerinin içine baktı. Bakışlarında dostluk yoktu. "N'apıyorsun oğlum," dedi soğuk soğuk, "sen kesinlikle iyi değilsin. Eve dönmelisin."

"İzin vermiyorlar," diye yanıtladı Yossarian bakışlarını kaçırarak ve uzaklaştı.

Yossarian uçuş güvertesinden indi, yere oturdu, vicdan azabı ve pişmanlıkla başını eğdi. Ter basmıştı.

McVVatt doğrudan havaalanına döndü. Yossarian McVVattin harekat çadırına gidip Piltchard ile VVreni görüp görmeyeceğini, tıpkı Yossarianin gizli gizli Dobbs, Huple, Orr ve bir de başarısız bir şekilde Aarfy hakkında konuştuğu gibi, Yossarianin bir daha onun uçağına verilmemesini talep edip etmeyeceğini merak ediyordu. McVVattin bu kadar hoşnutsuz göründüğünü hiç hatırlamıyordu. Onu son derece tasasız bir ruh hali dışında hiçbir ruh hali içinde görmemişti zaten. Bir dost daha mı kay bettigini merak ediyordu.

Ama McWatt ona güven verircesine göz kırparak uçaktan indi ve cipe atlayıp birliğe geri dönerlerken yeni, saf pilotla ve bombardımancıyla dostça şakalaştı, ama dördü de paraşütlerini teslim edene ve ayrılana, ikisi yanyana kendi çadırlarına doğru yürümeye başlayana kadar Yossarian'a tek kelime etmedi. Sonra McVVattin çilli, bronzlaşmış lskoç-lrlandalı yüzü aniden bir gülümseme ile aydınlandı ve adam yumruk atarmış gibi, parmak boğumlarını oyuncu oyuncu Yossarianin kaburgalarına indirdi.

"Seni pislik," diye güldü. "Yukarıda beni öldürecek miydin gerçekten?"

Yossarian pişmanlıkla sınttı ve başını iki yana salladı. "Hayır, sanmıyorum."

"Bu kadar kötü olduğunu fark etmemiştim. Vay be! Neden bu konuda biriyle konuşmuyorsun?"

"Herkesle konuşuyorum. Senin neyin var? Beni hiç dinlemiyor musun?"

"Sanırım sana gerçekten inanmıyordum."

"Sen hiç korkmaz mısın?"

"Belki korkmalıyım."

"Görev uçuşlarında bile mi?"

"Sanırım kafam korkmaya yetecek kadar çalışmıyor." McWatt utangaç utangaç güldü.

"Ölmenin bir sürü yolu var," diye yorum yaptı Yossarian, "ve senin bir tane daha bulman gerekiyordu, değil mi."

McVVatt yine gülümsedi. "Baksana, ben çadırının üzerinden geçerken gerçekten korkuyorsundur sen şimdi, değil mi?"

"Ölümüne. Sana bunu söylemiştim."

"Yalnızca gürültüden şikayet ettiğini sanıyordum." McVVatt pes edercesine omuzlarını silkti. "Ah, pekala, öyle olsun," diye şarkı söyledi. "Herhalde vazgeçsem daha iyi olacak."

Ama McVVatt adam olmazdı ve bir daha Yossarianin çadırının üzerinden, alçaktan uçmasa da, alçaktan uçan bir şimşek gibi vahşi, alçak bir gürleme ile kumsalın biraz açığındaki salın ve Yossarianin uzanıp Hemşire Ducketti ellediği ya da Nately, Dunbar ve Aç Joe ile birlikte iskambil oynadığı yalıtılmış oyuğun üzerinden geçmekten hiç vazgeçmedi. Yossarian Hemşire Duc-kett ile, ikisinin de boş olduğu hemen her akşam buluşuyordu. Onunla birlikte kumsala, onları diğer subay ve erlerin çırılçıplak yüzdüğü yerden ayıran, omuz yüksekliğindeki kum tepelerinin diğer yanına gidiyordu. Orayı Nately, Dunbar ve Aç Joe da kullanıyordu. McVVatt zaman zaman onlara katılıyordu, Aarfy de sık sık üniforması içinde tombul tombul geliyor, ayakkabılan ve şapkası dışında hiçbir şeyini çıkarmıyordu; Aarfy asla yüzmeye gitmiyordu. Diğer adamlar, her seferinde Hemşire Duckett ve Yossarian ile birlikte kumsala gelip on metre ötede, kibirli kibirli oturan Hemşire Cramer'a ve Hemşire Duckett'a saygılarından mayo giyiyorlardı. Aarfy dışında kimse kumsalın biraz aşağısında çırılçıplak güneş banyosu yapan, kumluk sığlığın biraz ötesinde boş yag varilleri üzerinde sallanan beyaza boyanmış devasa saldan atlayıp dalan adamlara atıfta bulunmuyordu. Hemşire Cramer yalnız başına oturuyordu, çünkü

Yossarian'a kızıyordu ve Hemşire Duckett da onu hayal kırıklığına uğratmıştı.

Hemşire Sue Ann Duckett Aarfy'yi küçük görüyordu, ve onda Yossarianin ilgisini çeken bir sürü cazip özellikten biri de buydu. Yossarian Hemşire Sue Ann Duckettin uzun, beyaz bacaklarından, kıvrak, biçimli kalçalarından zevk alıyordu; sık sık onun belden yukansının oldukça ince ve kırılgan olduğunu unutuyor, tutku anlarında onu fazla kabaca kucaklayarak istemeden incitiyordu. Hemşire Duckettin, alacakaranlıkta kumsalda yatar-larkenki uykulu teslimiyetine bayılıyordu. Onun yakınlığında te selli buluyor, sakinleşiyordu. Daima ona dokunmayı, onunla fiziksel temas halinde kalmayı özlüyordu. Nately, Dunbar ve Aç Joe ile iskambil oynarken parmaklarını kızın ayak bileğine gevşekçe dolamayı, parmaklarının arkası ile onun beyaz, pürüzsüz butlarının ayva tüyleri ile kaplı derisini hafifçe, sevgiyle okşamayı, elini sahiplenircesine, saygıyla onun boğum boğum belkemi-ğinden yukarı, uzun meme uçlu minik göğüslerini saklamak için kullandığı bikini üstünün elastik kayışının akma kaydırmayı seviyordu. Hemşire Duckettin iltifat görmüş gibi, dingin bir tavırla verdiği karşılığı, Yossarian'a hissettiği ve gururla sergilediği bağlılık duygusunu seviyordu. Aç Joe da Hemşire Ducketti yoklamak istiyordu, ama her seferinde Yossarianin öfkeli kaş çatışı yüzünden vazgeçiyordu. Hemşire Duckett, sırf adamın içini kaynatmak için Aç Joe ile flört ediyordu ve ne zaman Yossarian kızı engellemek için dirseği ya da yumruğu ile şiddetle dürtse, kızın açık kahverengi gözleri yaramaz yaramaz parlıyordu.

Adamlar bir havlu, iç gömlek ya da battaniye üzerinde iskambil oynarken Hemşire Duckett sırtını bir kum tepeciğine verip yedek kart destesini karıştırıyordu. Yedek kart destesini ka-rıştırmazken minik cep aynasına gözlerini kısarak bakıyor, kıvrık, kırmızımsı kirpiklerini daha uzun göstermek gibi kuşbeyin-li bir çaba ile maskara sürüyordu. Zaman zaman kartları sıralıyor ya da desteyi bozuyordu, ve adamlar oyunun ortasına gelene kadar anlamıyorlardı. Adamların kızgınlıkla kartları yere

fırlatmasına, onun kollarını, bacaklarını şiddetle yumruklayarak ona pis lakaplar takmalarına ve budalalık etmeyi bırakması için uyarmalarına bakarak kahkahalar atıyor, memnunlukla parlıyordu. Adamlar düşünmeye çalışırken o boş boş gevezelik ediyordu, ve adamlar onun kollarına ve bacaklarına daha da keskin darbeler indirerek çenesini kapamasını söylediklerinde yanakları sevinçle pembeleşiyordu. Bu şekilde dikkat çekmek Hemşire

Duckett'a zevk veriyordu ve Yossarian ve diğerleri dikkatlerini ona çevirdiklerinde kısa, kestane rengi kahküllerini eğiyordu. Kum tepelerinin diğer yanında bunca çıplak delikanlı ve erkeğin aylaklık ettiğini bilmek ona sıcak, beklenti dolu bir hoşluk hissi veriyordu. Güneş ışığı altında uzanan ya da top oynayan yirmi, kırk kadar çıplak erkek görmek için başını uzatması ya da bir bahane bulup doğrulması yetiyordu. Ona göre kendi bedeni öylesine aşina, öylesine sıradan bir şeydi ki erkeklerin ondan aldığı sancılı zevke, ona sırf dokunmak, telaşla uzanıp bastırmak, sıkmak, çimdiklemek, ovalamak için hissettikleri yoğun ve komik ihtiyaca şaşıyordu. Yossarian'ın şehvetini anlamıyordu; ama onun bu şehveti hissettiğine inanmaya razıydı.

Yossarian azdığı akşamlar Hemşire Ducketti iki battaniye ile birlikte kumsala götürüyordu. Giysilerinin çoğu üstlerindeyken sevişmek, Roma'daki onca canlı, çıplak, ahlaksız kızla sevişmekten daha fazla zevk veriyordu bazen. Sık sık geceleyin kumsala gidiyorlar ve sevişmiyorlar, gevrek, ıslak soguga karşı birbirlerine yaslanmakla yetinerek, iki battaniyenin arasında titreyerek yatıyorlardı. Mürekkep karası geceler gittikçe soğuyordu. Yıldızların sayısı azalmıştı ve kalanlar da soğuk soğuk parlıyordu. Sal, ayın hayaletsi ışığı altında sallanırken uzaklaşıyormuş gibi geliyordu. Havada dikkate değer bir soğuk habercisi vardı. Diğer adamlar sobalarını kurmaya başlamışlardı. Gündüzleri Yossarian'ın çadırına gelip hayran hayran Orr'un ustalığını inceliyorlardı. İkisi birlikteyken Yossarian'ın ellerini ondan uzak tuta-maması Hemşire Ducketti

heyecanlandırıyordu, ama gündüz, yakında görecek birileri varken Yossarian'ın elini onun bikinisinin külodunun altına kaydırmasına izin vermiyordu; kum tepesinin diğer yanında, burnunu onaylamaz bir tavırla havaya kaldırmış, hiçbir şey görmüyormuş gibi yapan Hemşire Cra-mer'dan başka tanık yokken bile izin vermiyordu.

Hemşire Cramer, Yossarian'la ilişkisi yüzünden en iyi dostu olan Hemşire Duckett ile konuşmayı bırakmıştı; ama yine de her yere Hemşire Duckett ile birlikte gidiyordu, çünkü Hemşire Duckett onun en iyi arkadaşıydı. Yossariani ve arkadaşlarını onaylamıyordu. Onlar kalkıp Hemşire Duckett ile yüzmeye gittiklerinde Hemşire Cramer da kalkıp yüzmeye gidiyordu. Suda bile ara-larındaki on metrelik mesafeyi ve sessizliğini koruyor, suda bile onların adam yenne koymuyordu. Onlar gülüp su sıçrattıktan zaman o da gülüp su sıçratıyordu; onlar daldıklarında o da dalıyordu; onlar kumla kaplı sığlığa yüzüp dinlendiklerinde Hemşire Cramer da kumla kaplı sığlığa yüzüp dinleniyordu. Onlar sudan çıktıklarında o da sudan çıkıyor, omuzlarını kendi havlusuna kuruluyor, dimdik bir sırt ve açık san saçlarından yansıyan hale gibi bir güneşışıgı halkasının ortasında, onlardan uzakta, kendi yerine oturuyordu. Hemşire Cramer, pişman olur ve özür dilerse Hemşire Duckett ile yine konuşmaya hazırdı. Hemşire Duckett ise işlerin gidişinden memnundu. Uzun süredir Hemşire Cra-merin çenesini kapatmak için bir fırsat anyordu zaten.

Hemşire Duckett, Yossariani harika buluyordu ve onu değiştirmeye çalışmaya başlamıştı bile. Yossarianin, kolunu onun bedenine dolayarak yüzüstü kestirmesini, ya da yavru köpekler gibi kıyıya koşturup kırılan, biraz daha ilerleyip geri dönen sonsuz, uysal, sessiz dalgalara kasvetle bakmasını izlemeye bayılıyordu. Yossarian sessizken Hemşire Duckett sakindi. Yossarianin canını sıkmadığını biliyordu ve Yossarian kestirirken ya da düşünürken, sıcak akşam meltemi kumların üzerinde narin narin, rastgele ürperirken o tırnaklarını törpülüyor ya da boyuyor-du. Yossarianin geniş, uzun, kaslı sırtına, bronzlaşmış, lekesiz tenine bakmaya bayılıyordu.

Aniden onun kulağını ağzına alarak ve elini onun önünde boylu boyunca kaydırarak onu bir anda alevlendirmeye bayılıyordu. Onun kararana kadar kavrulma sına, acı çekmesine, sonra onu tatmin etmeye bayılıyordu. Sonra, ona böylesine büyük mutluluk verdiği için onu hayranlıkla öpüyordu.

Yossarian, Hemşire Duckettin yanında kendini hiç yalnız hissetmiyordu. Kız gerçekten de çenesini kapatmayı biliyordu ve tam da gerektiği kadar kaprisliydi. Sonsuz, sınırsız okyanus Yossarian! büyülüyor, ona işkence ediyordu. Hemşire Duckett tırnaklarını törpülerken o yaslı bir ruh hali içinde, suyun altında ölen onca insanı düşünüyordu. Sayıları bir milyonu aşmıştı kuşkusuz. Neredeydiler? Etlerini hangi böcekler yemişti? Çaresizlik içinde litre litre su solumanın korkunç hissini hayal ediyordu. Yossarian açıklarda ileri geri giden küçük balıkçı kayıklarını ve askeri tekneleri izliyor, onları gerçekdışı buluyordu; güvertelerinde normal boyutta insanlar olması, devamlı bir yerlere gidiyor olmaları gerçekmiş gibi gelmiyordu. Kayalık Elba'ya doğru bakıyordu ve gözleri kendiliğinden, Clevingerin içinde kaybolduğu yumak yumak, beyaz, şalgam şeklindeki bulutu arıyordu. Dumanlı İtalya göklerine bakıyor ve Orr'u düşünüyordu. Clevinger ve Orr. Nereye gitmişlerdi? Yossarian bir kez şafakta bir dalgakıranın üzerinde durmuş, dalgalar yükselirken ona yaklaşmakta olan lime lime, yuvarlak kütüğün aniden boğulmuş bir adamın şişmiş suratına dönüşmesini izlemişti; gördüğü ilk ölü insandı. Yossarian hayat açlığı çekiyordu ve açgözlülükle uzanıp Hemşire Duckettin etini kavrıyor, ona tünmüyordu. Denizin yüzeyinde süzülen her nesneye korkuyla bakıyor, Clevinger ve Orr'dan bir işaret arıyor, korkunç bir şoka hazırlanıyordu. Onun aradığı şok McWattin bir gün uçağı ile aniden uzak dinginliklerin içinden belirdiği, alçaktan uçma gösterilerinden birine kalkışıp merhametsizce kıyıya atıldığı, muazzam bir homurtu ile yükselip alçalan salın üzerinden geçtiği zamanki şok değildi. Bu mesafeden bile çıplak bedeni sıska görü nen Kid Sampson, uçak geçerken salın üzerinde palyaço gibi sıçramış, uçağa dokunmaya çalışmıştı, ama tam o sırada gelişigüzel bir

esinti ya da McVVattin yanlış bir hesabı uçağın daha da alçalmasına sebep olmuş ve pervanesi Kid Sampson! doğrayıp geçmişti.

Ne olduğunu o sırada orada olmayanlar bile çok iyi hatırlıyordu. Uçağın motorlarının ezici, boğucu homurtularının arasında kısacık, yumuşak bir *tsst!* sesi duyulmuştu, ve sonra görüş alanında yalnızca Kid Sampson'un iki sıska, beyaz bacağı kalmıştı. Bir şekilde kanlı kalçalarından hâlâ bağlı kalan iki bacak salın üzerinde bir, iki dakika kıpırdamadan durmuş, sonra hafif, yankılı bir şapırtı ile geriye, suya devrilmiş, ve suda başaşagı dönmüştü, öyle ki artık yalnızca Kıd Sampson'un ayak parmakları ve bembeyaz tabanları görülebiliyordu.

Kumsalda korkunç bir şamata kopmuştu. Hemşire Cramer aniden yoktan varolmuş, Yossarian'ın göğsüne kapanarak histerik bir şekilde ağlamaya başlamıştı. Yossarian onun omuzlarına sarılarak yatıştırmaya çalışmıştı. Diğer kolunu Hemşire Duckett'a dolamıştı. O da göğsüne yaslanmış, titreyerek ağlıyordu. Uzun, köşeli yüzü ölü gibi beyazlamıştı. Kumsaldaki herkes çığlıklar atarak koşuyordu, ve erkeklerin sesi de kadınlarınla gibi çıkıyordu. Panik içinde eşyalarına koşuyorlar, telaşla eğilerek eşyalarını kapıyorlar, diz boyuna gelen her küçük dalgaya, sanki çirkin, kırmızı, korkunç bir organ, bir karaciğer ya da bir akciğer dalganın içinden fırlayıp onlara sürtünecekmış gibi yan yan bakıyorlardı. Sudakiler sudan çıkmaya çabalıyorlardı. Telaşlan içinde yüzmeyi unutmuşlardı. Feryat ederek, ısıran bir rüzgar gibi bedenlerine yapışan akışkan denizle mücadele ederek yürüyorlardı. Her yere Kid Sampson yağmıştı. Bedenlerine, kollarına ondan damlaların düştüğünü fark edenler dehşet ve tiksinti içinde büzülüyorlar, sanki kendi iğrenç derilerinden kaçmaya çalışıyorlar dı. Herkes ağır tempolu bir panik içinde koşuyor, arkalarına dehşet ve acı dolu bakışlar fırlatıyorlar, derin, gölgeli, hışırdayan ağaçlıkları kendi kırılgan inlemeleri ve haykırışları ile dolduru-yorlardı. Yossarian sendeleyen, duraksayan iki kadını çılgınca sürüklüyor, acele etmeleri için itip kakıyor, sonra küfrederek

geri dönüp battaniyeye ya da kamera çantasına takılıp yüzüstü derenin çamurlarına düşen Aç Joe'ya yardıma koşuyordu.

Birlikteki herkes öğrenmişti. Orada da üniformalı adamlar çığlıklar atarak oraya buraya koşuyor ya da oldukları yerde, huşu içinde, kıpırdamadan duruyorlardı. Çavuş Knight ve Doktor Daneeka duranlar arasındaydı. Başlarını ciddiyetle kaldırmışlar, McWatt'ın döne döne, yavaşça tırmandırdığı uçağın suçlu, üzgün uçuşunu izliyorlardı.

"Kim o?" diye bağırdı Yossarian endişe içinde, Doktor Dsne-eka'ya, koşarak yaklaşırken. Nefes nefese kalmış, tüm gücünü yitirmişti. Üzgün gözleri puslu, telaşlı bir ızdırapla yanıyordu. "Uçaktaki kim?"

"McVVatt," dedi Çavuş Knight. "İki yeni pilotu eğitim uçuşuna çıkardı. Doktor Daneeka da orada."

"Ben buradayım," diye itiraz etti Doktor Daneeka, tuhaf ve huzursuz bir sesle, Çavuş Knight'a endişeli bir bakış fırlatarak.

"Neden inmiyor?" diye bağırdı Yossarian ümitsizlik içinde. "Neden hâlâ tırmanıyor?"

"Muhtemelen inmeye korkuyordur," diye yanıt verdi Çavuş Knight, ciddi bakışlarını McVVatt'ın yalnız uçağından ayırmadan. "Başını nasıl bir belaya soktuğunu biliyor."

McVVatt tırmandı, tırmandı, homurdanan uçağına yavaş yavaş, spiraller çizdirerek tırmanmaya devam etti. Her dönüşte, bir güneye, açık denize, bir kuzeye, iniş pistinin üzerinden kahverengi yamaçlara uçuyordu. Kısa sürede beş bin feet'in üzerine çıkmıştı. Motorlan hafifçe fısıldıyordu. Aniden, şaşırtıcı bir şe kilde, beyaz bir paraşüt açıldı. Birkaç saniye sonra bir ikincisi açıldı ve ilki gibi, doğrudan iniş pistine yöneldi. Yerde hareket yoktu. Uçak aynı yolu izleyerek otuz saniye daha güneye gitti, sonra McVVatt bir kanadını kaldırıp zarifçe döndü.

"İki kişi daha gitti," dedi Çavuş Knight. "McVVatt ve Doktor Daneeka."

"Ben buradayım, Çavuş Knight," dedi Doktor Daneeka yaka-rırcasına. "Ben uçakta değilim."

"Neden atlamıyorlar?" diye sordu Çavuş Knight yalvanrcası-na, kendi kendine. "Neden atlamıyorlar?"

"Mantıklı gelmiyor," dedi Doktor Daneeka yaslı yaslı, dudağını ısırarak. "Hiç mantıklı gelmiyor."

Ama Yossarian aniden McVVatt'ın neden atlamadığını anladı ve kontrol edilemez bir şekilde birlik boyunca, McVVatt'ın uçağının peşinden koşarak kollarını sallamaya, inmesi için yalvararak bağırmaya başladı, McVVatt, in aşağı; kimse duymuş gibi değildi, hele McVVatt hiç; ve McWatt yine döner, kanatlarını bir kez indirerek selam verir, sonra ah, pekala, daga dalış yapmaya karar verirken Yossarian'ın gırtlağından boğuk bir inleme koptu.

Kid Sampson ve McVVatt'ın ölümleri Albay Cathcarfı öyle altüst etti ki görev uçuşu sayısını altmış beşe çıkarttı.

BAYAN DANEEKA

Albay Cathcart Doktor Daneeka'nın da McVVatfın uçağında öldüğünü duyduğunda uçuş sayısını yetmiş yaptı.

Birlikte, Doktor Daneeka'nın öldüğünü öğrenen ilk kişi Çavuş Towser idi. Daha önce, kontrol kulesindeki adam McVVatt'ın havalanmadan önce doldurduğu pilot manifestosunda Doktor Daneeka'nın da adının olduğunu bildirmişti ona. Çavuş Towser bir gözyaşı damlasını sildi ve Doktor Daneeka'nın ismini birlik personel listesinden çıkardı. Titreyen dudaklarla kalkıp, gönülsüzce dışarı çıktı ve kötü haberi Gus ile Wes'e verdi. Akşam güneşi altında, birlik çadın ile sıhhiye çadınnın arasındaki taburesine tünemiş, kara kara düşünen hava tabibinin sıska, hayaletsi şeklinin yanından geçerken Doktor Daneeka ile konuşmaktan özenle kaçındı. Çavuş Towser'ın yüreği sıkışıyordu; şimdi elinde ***iki*** ölü adam vardı -Yossarian'ın çadınndaki, aslında orada bile olmayan ölü adam, Mudd ve birlikteki yeni ölü adam olan, ki aslında hâlâ birlikte olduğu açıktı, ve onun için daha da zorlu bir idari sorun teşkil edeceği kesin olan Doktor Daneeka.

Gus ile VVes, Çavuş Tovvser'ı metin bir şaşkınlıkla dinlediler ve Doktor Daneeka bir saat sonra bizzat gelip o gün üçüncü kez ateşini ve tansiyonunu ölçtürene kadar matemlerinden kimseye bahsetmediler. Termometre her zamanki, 36 dereceden yarım derece az ölçtü. Doktor Daneeka dehşete kapıldı. İki adamının sabit, boş, odunsu bakışlan her zamankinden de fazla sinir bozucuydu.

"Lanet olsun," diye yorum yaptı, sıradışı bir çileden çıkmış-hkla, "siz, ikinizin nesi var? Devamlı düşük ateş ve dolu bir burunla dolaşmak hiç adil değil." Doktor Daneeka kendi kendine acıyarak somurtkan bir şekilde burnunu çekti ve avunmaz bir ruh hali içinde, aspirin ve sülfür hapları almak ve Argyrol ile kendi boğazını boyamak için çadırına gitti. Üzgün

yüzü bir kır-langıcınkinden bile daha ümitsiz ve kırılgan görünüyordu. Devamlı kollarının arkalarını ovalayıp duruyordu.

"Siz öldünüz, efendim," diye açıkladı iki adamından biri.

Doktor Daneeka kızgın bir güvensizlik içinde, çabucak başını kaldırdı. "Ne dedin?"

"Siz öldünüz, efendim," diye tekrarladı diğeri. "Devamlı üşümenizin sebebi bu olabilir."

"Bu doğru, efendim. Muhtemelen bunca zamandır zaten ölüydünüz, ama biz fark edemedik."

"Siz ***neden*** bahsediyorsunuz?" diye haykırdı Doktor Daneeka tiz bir sesle. İçinde, kaçınılmaz bir felaketin yaklaştığına dair gittikçe kabaran, dehşet verici bir his vardı.

"Bu doğru, efendim," dedi adamlarından biri. "Kayıtlara göre, uçuş zamanınıza yazılması için McVVatt'ın uçağıyla havalandınız. Paraşütle atlamadınız, bu yüzden uçak düştüğünde ölmüş olmalısınız."

"Bu doğru, efendim," dedi diğeri. "Aslında, düşük bile olsa, bu kadar ateşiniz olduğu için memnun olmalısınız."

Doktor Daneeka'nın kafası karman çorman olmuştu. "İkiniz de delirdiniz mi?" diye sordu. "Bu itaatsizliği Çavuş Tovvser'a bildireceğim."

"Ölümünüzü bize haber veren Çavuş Towser'dı zaten," dedi Gus ya da Wes. "Ordu Vekaleti karınıza haber verecek."

Doktor Daneeka ciyakladı ve sıhhiye çadırından koşarak çıkıp Çavuş Tovvser'ı paylamaya gitti; ama Çavuş Tovvser tiksintiyle ondan uzaklaştı ve cesedi için ne yapılacağına karar verilene kadar pek ortalarda görünmemesini tavsiye etti.

"Vay be, gerçekten öldü demek ki," dedi adamlarından biri yaslı, saygılı bir sesle. "Onu özleyeceğim. Harika bir adamdı, değil mi?"

"Evet, kesinlikle öyleydi," dedi diğeri kasvetle. "Ama küçük piç gittiği için memnunum. Devamlı tansiyonunu ölçmekten bıkmış usanmıştım."

Doktor Daneeka'nın karısı Bayan Daneeka, Doktor Dane-eka'nın vefatından o kadar memnun olmadı ve Ordu Vekale-ti'nin telgrafını alıp kocasının harekat sırasında öldürüldüğünü öğrendiğinde huzurlu Staten Adası gecesini ızdırap dolu çığlıklarla böldü. Onu teselli etmek için kadınlar, başsağlığı dilemek için erkekler geldiler; ve içten içe onun bir başka mahalleye taşınmasını ve ona devamlı duygudaşlık gösterme görevinden onları kurtarmasını dilediler. Zavallı kadın bir hafta boyunca kendine gelemedi. Yavaş yavaş, kahramanca, kendisi ve çocukları için büyük sorunlarla dolu bir geleceği düşünecek gücü buldu. Tam kaybına razı olmaya başlamıştı ki postacı durup dururken kapısını çaldı -kocasının elyazısıyla imzalanmış, denizaşırı ülkelerden gelmiş, onunla ilgili bütün haberleri görmezden gelmesi için onu çılgınca uyaran bir mektup. Bayan Daneeka ser-semlemişti. Mektubun üzerindeki tarih okunmaz durumdaydı. Elyazısı titrek ve telaşlıydı ama tarzı kocasınınkine benziyordu ve melankolik, kendi kendine acıyan havası tanıdıktı ama her zamankinden de kasvetliydi. Bayan Daneeka çok sevindi, hissettiği rahatlama ile durmaksızın ağladı ve foto mektubun incecik, kırışık, kirli kağıdını binlerce kez öptü. Kocasına hemen bir not yazarak detayları anlatmasını istedi ve Ordu Vekaleti'ne bir telg raf çekerek hata yaptıklarını bildirdi. Ordu Vekaleti alıngan bir yanıtla hata falan olmadığını, kadının muhtemelen kocasının birliğinden bir sahtekarın sadistçe, sapıkça aldatmacasına kurban gittiğini bildirdi. Bayan Daneeka'nın kocasına yazdığı mektubu, HAREKÂTTA ÖLDÜRÜLDÜ diye damgalayarak, açmadan iade ettiler.

Bayan Daneeka bir kez daha, zalimce dul bırakılmıştı ama bu sefer ızdırabı VVashington'dan gelen bir notla biraz yatıştı. Kocasının ordu sigorta poliçesinin tek lehtarı olarak 10,000 $ alacaktı ve parayı almak için başvurması yeterliydi. Kendisinin ve çocuklarının açlıkla karşı karşıya kalmadıklarını fark etmek kadının yüzünü cesur bir gülümsemeyle

aydınlattı ve sıkıntısındaki dönüş noktası oldu. Ertesi gün Eski Muharipler Dairesi'nden, kocasının ölümü yüzünden, hayatının sonuna dek emekli aylığı almaya hak kazandığını bildiren bir mektup geldi. Bir de, cenaze masrafları için 250 $. Mektuba 250 S'lık bir çek konmuştu. Kadının morali yavaş yavaş, geri dönülmez bir biçimde düzeldi. Aynı hafta, Sosyal Güvenlik Dairesinden bir mektup geldi ve 1935 tarihli ihtiyarlık ve Hayatta Kalanlar Sigorta Kanunu gereği, her ay onu ve on sekiz yaşına gelene kadar çocuklarını geçindirmek için bir aylık ve aynca cenaze masrafını karşılamak için 250 $ alacağını bildirdi. Bayan Daneeka, kocasının ölümünü kanıtlayan bu mektupları aldı ve Doktor Daneeka için yapılan üç hayat sigortasının ellişer bin dolarlık teminatını almak için başvurdu; talebi hemen işleme kondu ve kabul edildi. Her gün, yepyeni, beklenmedik hazineler getiriyordu. Bir banka emanet kutusu anahtarı, 50,000 S'lık bir dördüncü sigorta poliçesi, gelir vergisi ödenmemiş ve asla ödenmeyecek nakit 28,000 $ ortaya çıkardı. Doktor Daneeka'nın üye olduğu bir üniversite kulübü bir mezar yeri gösterdi. Doktor Daneeka'nın üye olduğu ikinci bir üniversite kulübü cenaze masrafları için 250 $ verdi. Yerel tıp birliği cenaze masrafları için 250 $ armağan etti.

Kocasının en yakın dostları onunla flört etmeye başladı. İşlerin gidişatı Bayan Daneeka'nın pek hoşuna gitmişti, bunun üzerine saçlarını boyattı. Fantastik serveti birikiyor da birikiyordu. Kendi kendine her gün, edindiği yüz binlerce doların, bu talihi onunla paylaşacak kocası yokken beş kuruş etmeyeceğini hatırlatmak zorunda kalıyordu. Bunca kuruluşun Doktor Dane-eka'yı gömmek için bunca çaba harcaması onu çok şaşırtıyordu. Halbuki Pianosa'da Doktor Daneeka gömülmemek için epey uğraşıyordu ve kasvetli bir kuruntu içinde, karısına yazdığı mektuba neden yanıt almadığını merak ediyordu.

Birlikteki adamlar, Albay Cathcart'a görev uçuşu sayısını artırmak için bahane verdiği için Doktor Daneeka'nın anısına küfrederek onu dışlıyorlardı. Ölümüne dair kayıtlar böcek yumurtaları gibi çoğalıyor,

birbirlerini doğrulamakta yarışıyorlardı. Doktor Daneeka maaş çekemiyor, Ordu Kantini'nden yemek alamıyor, ikisi de onun öldüğünü bilen Çavuş Tovvser ile Mi-lo'nun iyilikleri sayesinde yaşıyordu. Albay Cathcart onu görmeyi reddediyordu ve Yarbay Korn, Binbaşı Danby aracılığı ile, Grup Karargahı'na gelmeye kalkarsa onu gördüğü yerde yaktıracağını söylüyordu. Binbaşı Danby Grup'un Dr. Stubbs yüzünden bütün hava tabiplerine sinir olduğunu söyledi. Dunbar'ın birliğindeki çalı saçlı, sarkık çeneli, savsak doktor bilinçli olarak ve meydan okurcasına, altmış uçuşunu tamamlayan bütün askerleri gerekli formları düzenleyerek uçuştan men ediyordu ve söz konusu formlar Grup tarafından kızgınlıkla reddediliyordu. Grup, pilotları, seyrüsefer subaylarını, bombardımancıları ve topçuları muharebe konumuna döndürerek herkesin kafasını karıştırıyordu. Moraller hızla çöküyordu ve Dunbar gözetim altındaydı. Grup, Doktor Daneeka'nın öldüğüne memnun olmuştu ve yerine bir başkasını istemeyi de düşünmüyordu.

Bu koşullar altında Doktor Daneekayı papaz bile diriltemiyor-du. Dehşet yerini teslimiyete bıraktı. Zaman geçtikçe Doktor Da-neeka hastalıklı bir kemirgene benzemeye başladı. Gözlerinin altındaki torbalar sarktı ve karardı. Aynı anda her yerde bulunabilen bir hayalet gibi, gölgelerde boş yere dolaşıp duruyordu. Yardım için onu aradığında Yüzbaşı Flume bile kaçmıştı ondan. Gus ile Wes onu kalpsizce sıhhiye çadınndan çıkardılar. Teselli için bir termometre bile vermediler. Doktor Daneeka ancak ama ancak o zaman her açıdan gerçekten öldüğünü ve kendini kurtarmayı düşünüyorsa bir an önce bir şeyler yapması gerektiğini anladı.

Karısından başka baş vurabileceği kimse kalmamıştı. Karısına heyecanlı bir mektup yazarak durumunu Ordu Vekaleti'ne aktarmasını, hemen Grup kumandanı Albay Cathcart ile temasa geçmesini istedi. Karısı o ana kadar ne duymuş olursa olsun kendisinin, kocasının, bu mektupla ona yalvar n Doktor Dane-eka'nın bir ceset ya da bir sahtekar olmadığına dair onu temin etti. Bayan Daneeka, zar zor okuyabildiği satırlardaki duyguların derinliği

karşısında sersemledi. Yüreği vicdan azabı ile paramparça oldu. Az daha kocasının istediklerini yapacaktı. Ama o gün açtığı bir sonraki mektup kocasının Grup kumandanı Albay Cathcart'tan geliyordu ve şu şekilde başlıyordu:

Sevgili Bay, Bayan, Küçükhantmya da Bay ve Bayan Daneeka,

Kocanız, oğlunuz, babanız ya da erkek kardeşiniz harekat sırasında öldüğü, yaralandığı ya da kaybolduğu için ne kadar üzüldüğümü ifade etmeye kelimeler yetmez.

Bayan Daneeka çocuklarını alıp Lansing, Michigan'a taşındı ve kimseye yeni adresini bırakmadı.

YO-YO'NUN ÇADIR ARKADAŞLARI

Havalar soğuduğunda, balina şeklindeki bulutlar karanlık, arduvaz grisi gökyüzünde alçaktan, tıpkı iki ay önce güney Fransa'nın işgali sırasında B-17 ve B-24 bombardıman uçaklarından oluşan kara, demirden sürülerin homurdana homurdana ltalya'daki uzak mesafe hava üslerinden gelmesi gibi, durmaksızın uçup geçerlerken, Yossarian sıcacık oturuyordu. Birlikteki herkes Kid Sampson'ın sıska bacaklarının ıslak kumsala vurduğunu ve mor renkli, çarpık bir lades kemiği gibi çürüyerek orada yattığını biliyordu. Kimse bacakları almaya gitmemişti, ne Gus ile Wes ne de hastane morgunda çalışan adamlar; herkes Kid Sampson'ın bacaklarının orada olmadığına, tıpkı Clevinger ile Orr'un tamamı gibi akıntıya kapılıp güneye sürüklendiklerine inanıyordu. Havalar bozulduğundan beri kimse tek başına oraya gidip, çalıların arasından, sapığın teki gibi, küflenmiş bacaklara bakmıyordu.

Artık güzel günler yaşanmıyordu. Artık kolay uçuşlar yoktu. Acı bir yağmur, donuk, tüyler ürpertici bir sis vardı ve adamlar bir haftaya kadar varan aralıklarla, havanın açıldığı her fırsatta uçuyorlardı. Boğum boğum, güdük ağaç gövdeleri gıcırdıyor, inliyor, daha doğru düzgün uyanamadan Yossarian'ın düşüncelerinin, Kid Sampson'ın buz gibi yağmur altında, ıslak kumların üzerinde, kör, soğuk, esintin Ekim geceleri boyunca, tıpkı fıkırdayan bir saat kadar sistematik bir biçimde şişen, çürüyen sıska bacaklarına gitmesine sebep oluyordu. Kid Sampsoriın bacaklarından sonra aklına, zavallı Snovvden'ın uçağın arka bölümünde, ebedi, geri çevrilemez sırrını, uçaksavar mermisine dayanıklı kapitone yeleğinin altında, ta ki Yossarian bacağındaki yanlış yarayı temizleyip sarmayı bitirene kadar, inleye inleye saklaması, sonra aniden içini dökmesi geliyordu. Geceleri uyumaya çalışırken, Yossarian artık ölü olan bütün erkek, kadın ve çocuklara yoklama yapıyordu. Bütün askerleri hatırlamaya çalışıyor, çocukken tanıdığı bütün yaşlıların imgelerini canlandırıyordu -bütün

halaları, amcaları, komşuları, anneleri, babalan, büyükanneleri, büyükbabalan, kendisinin ve başka herkesin akrabalarını, küçük, tozlu dükkanlarını şafakta açan ve budalaca gece-yarısına kadar orada çalışan bütün acınası, saftirik dükkan sahiplerini. Onlar da ölmüştü. Ölü insan sayısı gittikçe artıyor gibiydi. Ve Almanlar hâlâ savaşıyordu. Ölüm geri çevrilemezdi, herhalde ve Yossarian kaybedeceğini düşünmeye başlamıştı.

Havalar soğuduğunda, On'un olağanüstü sobası sayesinde Yossarian sıcacık oturuyordu. On'un anısı olmasa sıcacık çadırında oldukça rahat edecekti. Bir de bir gün, Albay Cathcart'ın Kid Sampson ile McVVatt'ın yerine talep ettiği -ve kırk sekiz saatten az sürede teslim aldığı- iki eksiksiz muharebe mürettebatından gelen ve çadınna doluşan açgözlü, canlı oda arkadaşlan sürüsü vardı. Bir görev uçuşundan sonra yorgun argın çadınna gelip onların orada bulunca Yossarian uzun, yüksek, hırıltılı bir inleme çıkarmıştı.

Dört kişiydiler ve birbirlerinin yataklarını kurmaya yardım ederken acayip eğleniyorlardı, itişip kakışıyorlardı. Yossarian onları görür görmez imkansız adamlar olduklarını anladı. Hareketli, hevesli ve neşeliydiler ve daha ABD'deyken arkadaştılar. Kesinlikle düşünülemezlerdi. Yirmi bir yaşında, gürültülü, aşırı güvenli, boş kafalı çocuklardı. Üniversiteye gitmişler ve güzel, temiz kızlarla nişanlanmışlardı. Kızların resimlerini Orr'un şöminesinin üzerindeki kaba, beton rafa dizmişlerdi bile. Hız teknesi kullanmış, tenis oynamışlardı. Binicilik yapmışlardı. Bir tanesi bir keresinde kendinden büyük bir kadınla yatmıştı. Ülkenin değişik yörelerinde aynı insanları tanıyorlardı ve birbirlerinin kuzenleri ile okumuşlardı. World Series' [96] radyodan dinlemişlerdi ve futbol maçlarını kimin kazandığını gerçekten umur-suyorlardı. Kalın kafalıydılar; moralleri yüksekti. Savaş yeterince uzadığı ve onlara çarpışmanın gerçekten neye benzediğini öğrenme fırsatı tanıdığı için memnundular. Yossarian onları dışarı attığında çantalarını boşaltma işini yarılamışlardı bile.

96) ABD'de beyzbol birinci ligi Major League Baseball'un final maçları serisi World Series (Dünya Serisi) olarak adlandırılır, (en.)

Yossarian'ın Çavuş Towser'a kararlılıkla açıkladığı gibi, kesinlikle söz konusu değillerdi. Çavuş Towser solgun, atsı suratında ümitsiz bir ifade ile Yossarian'a yeni subayları çadırına kabul etmek zorunda olduğunu bildirdi. Yossarian bu çadırda tek başına yaşarken Grup yeni bir altı kişilik çadır vermiyordu.

"Ben bu çadırda tek başıma yaşamıyorum," dedi Yossarian surat asarak. "Burada, benimle yaşayan ölü bir adam var. Adı Mudd."

"Lütfen, komutanım," diye yalvardı Çavuş Towser, bitkin bitkin içini çekerek ve çadırın girişinin ötesinde hayret dolu bir sessizlik içinde dinlemekte olan dört şaşkın yem subaya yan yan bakarak. "Mudd, Orvieto uçuşunda öldürüldü. Bunu biliyorsunuz. Sizin yanınızda uçuyordu."

"O zaman neden eşyalarını buradan almıyorsun?"

"Çünkü o buraya hiç gelmedi. Yüzbaşı, lütfen bu konuyu açmayın yine. Dilerseniz Teğmen Nately'nin çadırına taşınabilirsiniz. Hattâ eşyalarınızı taşıması için birlik odasından birkaç adam gönderirim."

Ama Orr'un çadırını terk etmek Orr'u terk etmek olacaktı. Çadıra taşınmak için bekleyen bu dört ahmak subay onu klanlarından dışlayacak, küçük düşüreceklerdi. Bu gürültücü, toy genç adamların bütün iş bittikten sonra ortaya çıkmalan ve adadaki en arzu edilen çadıra el koymalan adil görünmüyordu. Ama kural bu, diye açıkladı Çavuş Towser ve Yossarian'ın yapabildiği tek şey, onlara yer açarken kötü kötü, özür dilercesine bakmak ve onlar mahremiyetini ihlal eder, kendi evlerindeymiş gibi yerleşirken, işlerine yarayabilecek tövbekar ipuçları vermekti.

Yossarian'ın o güne kadar birlikte olduğu en moral bozucu insanlardılar. Her zaman neşeliydiler. Her şeye gülüyorlardı. Ona şakayla "Yo-Yo" diyorlar, gece geç saatlerde çakırkeyif geliyorlar, sessiz olmak için

gösterdikleri beceriksiz çabalarla her yere çarparak onu uyandınyorlar, sonra Yossarian küfrederek doğrulup oturduğu zaman şen dostluk nidaları anırıyorlardı. Bunu her yaptıklarında Yossarian hepsini katletmek istiyordu. Ona Donald Amca'nın yeğenlerini hatırlatıyorlardı. Yossarian'dan korkuyorlar, dırdırcı bir merakla ona zulmediyorlar, onun için ufak tefek iyilikler yapmakta ısrar ederek onu çileden çıkarıyorlardı. Pervasız, çocuksu, canayakın, naif, küstah, saygılı ve delişmendiler. Sersemdiler; hiçbir şeyden şikayet etmiyorlardı. Albay Cathcart'a hayranlık duyuyorlar, Yarbay Korn'u esprili buluyorlardı. Yossarian'dan korkuyorlardı, ama Albay Cathcarfın yetmiş görev uçuşundan hiç korkmuyorlardı. Çok çok eğlenen dört temiz aile çocuğuydular ve Yossarian'ı deli ediyorlardı. Yossarian, yirmi sekiz yaşında, huysuz, geri kafalı bir ihtiyar olduğunu, bir başka nesile, bir başka çağa, bir başka dünyaya ait olduğunu, eğlencenin onu sıktığını, zahmete degmedigini, onların da kendisini sıktığını bir türlü anlatamıyordu onlara. Çenelerini kapattıra-mıyordu bir türlü; kadınlardan da kötüydüler. İçlerine kapanıp depresyona girecek kadar kafalan çalışmıyordu.

Diğer birlikteki arkadaşları utanmazca çadıra uğramaya, çadırda takılmaya başladılar. Genellikle Yossarian'a yer kalmıyordu. En kötüsü de, artık Hemşire Duckett'ı oraya getirip onunla yatamıyordu. Ve bu pis hava çöktüğünden beri gidecek başka hiçbir yer yoktu! Bu, öngöremedigi bir durumdu, ve oda arka-daşlarının kafalarını yumruklan ile patlatmak, onları teker teker yakalayıp, yakalarından ve pantolonlarının arkalarından kaldırmak, dibinde çivi delikleri bulunan çorba kutusundan bozma paslı pisuvar ile biraz ötedeki plaj kabinlerine benzeyen, çam tahtalarından birlik tuvaleti arasında büyüyen pis kokulu, ias-tiksi, çok yıllık yabani otların arasına fırlatmak istiyordu.

Kafalarını patlatmak yerine galoşlarını ve siyah yağmurluğunu giydi, yağmur altında, karanlığın içinde, zor beğenen ve temiz yaşayan o piçleri tehditleri ve domuzsu alışkanlıklan ile kovalaması için Şef Beyaz

Yarımyulaf ı yanına taşınması için davet etmeye gitti. Ama Şef Beyaz Yarımyulaf üşüyordu ve hastaneye taşınıp zatürreden ölme planları yapmıştı. İçgüdüleri Şef Beyaz Yarımyulaf a vadesinin dolmak üzere olduğunu söylüyordu. Göğsü ağrıyor, devamlı öksürüyordu. Artık viski onu ışılamıyordu. En kötüsü de, Yüzbaşı Flume karavanına geri taşınmıştı. Bu, anlamı son derece açık olan bir alametti.

"Geri dönmek zorundaydı," diye itiraz etti Yossarian, asıksu-rath, fıçı göğüslü Kızılderili'yi neşelendirmek için boşuna çabalayarak. Adamın güçlü, kırmızı suratı hızla solmuş, süzülmüştü. "Bu havada ormanda yaşamaya çalışsa ölürdü."

"Hayır, o korkak herifi soğuklar kaçırtamazdı," diye itiraz etti Şef Beyaz Yarımyulaf inatla. Gizemli bir kavrayış ile alnını tıklattı. "Hayır, bayım. O bir şey biliyor. Benim zatürreden ölme zamanımın geldiğini biliyor, bildiği bu işte. İşte, vademin dolduğunu ben bundan anlıyorum."

"Doktor Daneeka ne diyor?"

"Hiçbir şey söylemeye iznim yok," dedi Doktor Daneeka hüzünle, bir köşede, gölgelerin arasında oturduğu yerden. Pürüzsüz, geriye doğru eğimli, ufacık kalmış yüzü mum ışığı altında kaplumbağa yeşili, titreşiyordu. Her şey küf kokuyordu. Çadırdaki ampul günler önce patlamıştı, ve iki adam da ampulü değiştirecek girişimciliği gösterememişti. "Artık doktorluk yapmaya iznim yok," diye ekledi Doktor Daneeka.

"O öldü," diye şişindi Şef Beyaz Yarımyulaf, balgama boğulmuş boğuk bir kahkahayla. "Bu gerçekten komik."

"Artık maaşımı çekemiyorum."

"Bu gerçekten komik," diye tekrarladı Şef Beyaz Yarımyulaf. "Bunca zamandır karaciğerim hakkında ileri geri konuşuyordu. Bir de onun başına gelenlere bak. O öldü. Onu kendi açgözlülüğü öldürdü."

"Beni öldüren bu değil," diye yorum yaptı Doktor Daneeka sakin ve ifadesiz bir sesle. "Açgözlülükte yanlış olan bir şey yok. Hep o pis Dr. Stubbs'ın suçu. Albay Cathcart'ı ve Yarbay Korn'u hava tabiplerine karşı kışkırttı. İlkeleri savunarak tıp mesleğine kötü şöhret kazandıracak. Dikkatli olmazsa eyalet tıp birliğinden atılır ve hastanelerde iş bulamaz."

Yossarian, Şef Beyaz Yanmyulaf ın üç boş şampuan şişesine dikkatle viski doldurmasını ve topladığı çantaya kaldırmasını izledi.

"Hastaneye giderken çadırıma uğrayıp, o adamlardan birinin burnunu yumruklayamaz mısın?" dedi. "Dört taneler ve yakında beni çadırımda yatacaklar."

"Biliyor musun, bir kez kabilemin başına böyle bir şey geldi," diye yorum yaptı Şef Beyaz Yanmyulaf neşeli bir takdirle, yatağında arkasına yaslanıp gülerek. "Neden Yüzbaşı Black'ten o çocukları dışarı atmasını istemiyorsun? Yüzbaşı Black insanları dışarı atmayı sever."

Yüzbaşı Black'ten bahsedilince Yossarian ekşi ekşi yüzünü buruşturdu. Yüzbaşı Black, harita ya da bilgi almak için istihbarat çadırına her geldiklerinde yeni personele zorbalık etmeye başlamıştı bile. Yüzbaşı Black'ten bahsedilince Yossarian'ın oda arkadaşlarına karşı yaklaşımı merhametli ve koruyucu oluyordu. Genç ve neşeli olmaları onların suçu değil, diye hatırlattı ' kendi kendine, karanlıkta, el fenerinin ışığı eşliğinde geri dönerken. O da genç ve neşeli olmayı diliyordu. Cesur, güvenli ve pervasız olmaları da onların suçu değildi. Bir ikisi ölene ve kalanlar da yaralanana kadar onlara karşı sabırlı olması gerekecekti, o kadar. Ondan sonra hepsi düzelirdi. Daha hoşgörülü ve yardımsever olmaya yemin etti, ama dostcanlısı yaklaşımı ile birlikte eğilip çadırına girdiğinde şöminede kocaman, sarı bir ateş kükrüyordu. Yossarian'ın ağzı dehşet ve hayret içinde, bir karış açık kaldı. *Orr'un güzelim huş ağacı kütükleri dumanlar içinde yanıp kül oluyordu!* Oda arkadaşları onları yakıyordu! Dört duyarsız, aşın ısınmış yüze baktı ve onlara küfürler bağırmak istedi. Onlar yüksek,

keyifli haykırışlarla onu selamlarlarken, bir sandalye çekip kestane ve közlenmiş patates yemesi için cömertçe davet ederlerken, Yossarian onların kafalarını tokuşturmak istedi. Ne yapacaktı bu adamlarla?

Üstüne üstlük, ertesi sabah çadırdaki ölü adamdan kurtuldular! Onu öylesine, alıp götürdüler! Yatağını ve bütün eşyalarını ça-hların içine taşıdılar ve oraya bıraktılar, sonra bir işi daha bitirmenin keyfiyle, ellerini çırpa çırpa geldiler. Adamların zorba dinçliği ve şevki, pratik, doğrudan işbilirlikleri karşısında sersemlemişti. Birkaç dakika içinde, Yossarian ile Çavuş Tovvser'ın aylardır başarısız bir şekilde ugraştıklan bir sorundan kurtulmuşlardı. Yossarian dehşet içindeydi -ondan da aynı şekilde, çabucak kurtulabileceklerinden korkuyordu- ve Nately'nin orospusu sonunda güzel bir uyku çekip âşık olarak uyanmadan önceki gün, Yossarian, Aç Joe'ya koştu ve onunla birlikte Roma'ya uçtu.

NATELY'NİN OROSPUSU

Yossarian Roma'ya vardığında Hemşire Duckett'ı özlemeye başladı. Aç Joe posta uçuşunu yapmak için yanından ayrıldıktan sonra yapacak pek bir şey bulamadı. Yossarian Hemşire Duckett'ı öyle özlüyordu ki açgözlülükle sokaklara çıkıp Luciana'yı aradı. Onun kahkahasını ve görünmez yarasını hiç unutmamıştı. Somon rengi edepsiz yüzüğünü Aarfy'nin duyarsızlıkla arabanın penceresinden attığı, dolgun beyaz sutyenli ve düğmeleri çözük portakal rengi saten bluzlu, uykulu gözlü, sarhoş, paçoz fahişeyi de hiç unutamamıştı. İki kızı da nasıl özlüyordu! Boş yere onları aradı. Onlara öylesine âşıktı ve onları bir daha asla göremeyeceğini biliyordu. Ümitsizlik içini kemiriyordu. Kızlara dair görüntüler kafasına doluşup duruyordu. Hemşire Duc-kett'ın elbisesini yukan sıyırmak, ince butlarını kalçalarına dek teşhir etmek istiyordu. Onu otellerin arasındaki dar bir geçitte bulan, ıslak ıslak öksüren zayıf bir orospuyu becerdi ama hiç eğlenmedi. Sonra limon rengi külotlu çorabı olan şişman, dost-canhsı hizmetçiyi bulmak için erlerin dairesine seğirtti. Kadın onu görünce çok sevindi ama onu tahrik edemedi. Yossarian erkenden yatağa girdi ve yalnız uyudu. Hayal kırıklığı içinde uyandı, kahvaltıdan sonra dairede bulduğu kısa boylu, tombul, arsız kızı becerdi ama yalnızca birazcık daha iyiydi ve işini biti rince kızı kovalayıp uykuya daldı. Öğlene kadar kestirdi; sonra Hemşire Duckett'a hediye almaya çıktı, limon rengi külotlu çorap giyen hizmetçi için de bir eşarp aldı. Kadın onu öylesine muazzam bir minnetle kucakladı ki Yossarian hemen Hemşire Duckett'ı özledi ve yine şehvetle Luciana'yı aramaya çıktı. Onun yerine, Aç Joe Dunbar, Nately ve Dobbs ile birlikte geri döndüğünde Roma'ya inmiş olan Aarfy'yi buldu. Aarfy o gece, Nately'nin orospusunu amca demediği için bir otelde tutsak etmiş orta yaşlı askeri kodamanlardan kurtarmak için sarhoş sarhoş düzenledikleri baskına katılmadı.

"Neden o kadına yardım etmek için riske gireyim ki?" diye sordu Aarfy kibirle. "Ama bunu söylediğimi Nately'ye söylemeyin. Ona, üniversiteden çok önemli arkadaşlarla randevum olduğunu söyleyin."

Orta yaşlı kodamanlar, Nately'nin orospusunu amca diyene kadar bırakmamaya kararlıydı.

"Amca de," diyorlardı ona.

"Amca," diyordu kız.

"Yo, yo. Amca de."

"Amca," dedi kız.

"Hâlâ anlamıyor."

"Hâlâ anlamıyorsun, değil mi? Sen amca demeyi istemediğin sürece seni amca demeye zorlayamayız aslında. Anlamıyor musun? Amca de dediğimde amca deme. Tamam mı? Amca de."

"Amca," dedi kız.

"Hayır, amca deme. Amca de."

Kız amca demedi.

"Çok güzel!"

"Çok çok güzel."

"Bir başlangıç Şimdi, amca de."

"Amca," dedi kız.

"İşe yaramaz."

"Yo, o şekilde de işe yaramaz. Kız bizden etkilenmiyor. Ona amca dedirtip dedirtmediğimiz umurunda değilken ona amca dedirtmenin eğlenceli bir tarafı yok."

"Yo, gerçekten umurunda değil, değil mi? 'Ayak' de."

"Ayak."

"Gördün mü? Ne yaptığımız onun umurunda değil. Biz umurunda değiliz. Senin için hiçbir anlamımız yok, değil mi?" "Amca," dedi kız.

Kodamanlar kızın umurunda değildi ve bu onların çok fena sinirlendiriyordu. Her esnediğinde kızı sarsıyorlardı. Hiçbir şey kızın umurunda değil gibiydi, onu pencereden atmakla tehdit ettiklerinde bile umursamadı. Kodamanlar, moralleri tamamen bozulmuş, seçkin insanlardı. Kızın canı sıkılıyordu, kayıtsızdı ve fena halde uykuluydu. Yirmi iki saattir çalışıyordu ve bu adamların orji başlarken orada olan diğer iki kızla birlikte gitmesine izin vermemiş olmasına üzülüyordu. Neden onlar güldüğünde onun da gülmesini beklediklerini, onlar onunla seviştiğinde onun zevk almasını neden istediklerini belli belirsiz merak ediyordu. Bütün bunlar onun için son derece gizemli, çok sıkıcıydı.

Ondan ne istediklerinden emin değildi. Ne zaman gözlerini kapatıp yerine yığılacak olsa onu sarsıp uyandırıyorlar, ona yine "amca" dedirtiyorlardı. Ne zaman "amca" dese hayal kınklığına ugruyorlardı. Kız "amca"nın ne anlama geldiğini merak ediyordu. Ağzı açık, edilgen, sakin bir uyuşukluk içinde divanda oturuyordu. Bütün giysileri kınşık bir yığın halinde bir köşede duruyordu. Kız adamların onunla daha ne kadar çırılçıplak otura-caklarını, bu zarif otel odasında ona daha ne kadar amca dedirteceklerini merak ediyordu. Nately ve karman çorman kurtarma grubunu buraya getiren, Yossarian ve Dunbar'ın sarhoş komikliklerine kontrolsüzce gülen, Orr'un eski kız arkadaşı oldu.

Dunbar Orr'un eski kız arkadaşının poposunu minnetle çimdikledi ve onu Yossarian'a aktardı. Yossarian kızın kalçasını iki eliyle kavrayarak kızı kapı pervazına yasladı ve Nately onu kolundan yakalayıp kızın üzerinden çekene kadar şehvetle sür-tündü. Mavi oturma odasına girdiklerinde Dunbar gördüğü her şeyi tutup tutup pencereden dışarıya, aşağıdaki avluya fırlatmaya başlamıştı bile. Dobbs bir ayaklı küllük kullanarak mobilyaları

parçalıyordu. Aniden kapıda kırmızı bir apandisit ameliyatı izi taşıyan, çıplak, saçma görünüşlü bir adam belirdi ve bağırdı,

"Burada neler oluyor?"

"Ayak parmakların kirli," dedi Dunbar.

Adam iki eliyle bacarakarasını kapattı ve gerileyip gözden kayboldu. Dunbar, Dobbs ve Aç Joe kayırabildikleri her şeyi kocaman, mutlu haykırışlarla pencereden dışarı fırlatmaya devam ettiler. Kısa süre sonra, kanepelerdeki giysileri ve yerdeki çantaları da atarak işlerini bitirdiler. Sedir ağacından dolabı yağmalamaya başladıklarında iç odanın kapısı yine açıldı ve boynundan yukarısı son derece seçkin görünen bir adam yalınayak, azametle içeri girdi.

"Hey, sen, kes şunu," diye hırladı. "Ne yaptığınızı sanıyorsunuz siz?"

"Ayak parmakların kirli," dedi Dunbar adama.

Adam ilki gibi bacak arasını elleriyle örttü ve gözden kayboldu. Nately adamın peşinden koştu, ama bir revü dansçısı gibi, yastıkla önünü kapatmış olan ilk subay yolunu kesti.

"Hey, siz!" diye kükredi adam öfkeyle. "Kesin şunu!"

"Kes şunu," diye yanıt verdi Dunbar.

"Onu ben dedim."

"Onu ben dedim," dedi Dunbar.

Subay hırçınlıkla ayağını yere vurdu ve kızgınlıktan halsiz düştü. "Söylediğim her şeyi bilerek tekrarlıyor musun?"

"Söylediğim her şeyi bilerek tekrarlıyor musun?"

"Seni ezeceğim." Adam yumruğunu kaldırdı.

"Ben seni ezeceğim," diye uyardı Dunbar adamı soğuk soğuk. "Sen bir Alman casususun ve seni vurmak zorunda kalacağım."

"Alman casusu mu? Ben bir Amerikan albayıyım."

"Amerikan albayına benzemiyorsun. Önüne yastık tutan şişman bir adama benziyorsun. Amerikan albayıysan üniforman nerede?"

"Biraz önce pencereden dışarı attın."

"Pekala, beyler," dedi Dunbar. "Bu aptal piçi kilitleyin. Bu aptal piçi karakola götürün ve anahtarı da fırlatıp atın."

Albay korkudan bembeyaz kesildi. "Hepiniz delildiniz mi? Rozetiniz nerede? Hey, sen! Hemen buraya gel!"

Ama Natelyyi durdurmakta geç kalmıştı. Nately orospusunu diğer odada, kanepede oturur görmüştü ve adamın arkasından geçip içeri dalmıştı. Diğerleri onun arkasından, diğer çıplak kodamanların arasına doluştu. Aç Joe onları gördüğünde, birbirine, bir diğerine işaret ederek, başını ve karnını tuta tuta histerik kahkahalar attı. İki etli butlu adam, Dobbs ile Dunbar'ın yüzle-rindeki nefret ve düşmanlığı fark edene kadar saldırganlıkla ilerlediler. Dobbs oturma odasında mobilyaları parçalamakta kullandığı dövme demirden ayaklı küllüğü cop gibi sallıyordu hâlâ. Nately orospusunun yanındaydı. Kız birkaç saniye tanımadan baktı ona. Sonra hafifçe gülümsedi ve gözlerini kapatarak başını onun omzuna dayadı. Nately kendinden geçmişti; kız daha önce ona hiç gülümsememişti.

"Filpo," dedi sakin, ince, bıkkın görünüşlü bir adam, oturduğu koltuktan kıpırdamadan. "Emirlere itaat etmiyorsun. Onları dışarı çıkartmanı söylemiştim, ama sen tuttun onları içeri getirdin. Aradaki farkı göremiyor musun?"

"Eşyalanmızı pencereden dışarı attılar, General."

"Aferin onlara. Bizim üniformalarımızı da mı? işte bu akıllıca bir hareket olmuş. Üniformalarımız olmadan daha yüksek rütbeli olduğumuza kimseyi ikna edemeyiz."

"İsimlerini alalım, Lou ve..."

"Ah, Ned, sakin ol," dedi çalışılmış bir bıkkınlıkla konuşan ince adam. "Zırhlı birlikleri harekete geçirmek konusunda oldukça iyi olabilirsin, ama sosyal sorunlarda işe yaramazsın. Eninde sonunda üniformalarımızı geri alacağız, ve sonra yine onlardan yüksek rütbeli olacağız. Gerçekten de üniformalanmı-zı dışarı attılar mı? Muhteşem bir taktik."

"Her şeyi attılar."

"Dolaptakileri de mi?"

"Dolabı dışarı attılar, General, içeri girip bizi öldüreceklerini düşündüren çatırtı oydu."

"Şimdi de sizi dışarı atacağım," diye tehdit savurdu Dunbar.

General hafifçe soldu. "Bu adam ne demeye bu kadar kızgın?" diye sordu Yossarian'a.

"Çok ciddi," dedi Yossarian. "Kızı bıraksanız iyi olacak."

"Tanrım, alın onu," diye haykırdı general rahatlayarak. "Tek yaptığı kendimize güvenimizi sarsmak. En azından ona ödediğimiz yüz dolar yüzünden bize kızabilir ya da bizden nefret edebilirdi. Ama bunu bile yapmadı. Yakışıklı genç arkadaşın ona epey bağlanmış gibi. Kızın çoraplarını giydiriyormuş gibi yaparak parmaklarını kızın butlarının iç taraflarında nasıl gezdirdiğine bir bak."

Kıza çoraplarını giydirirmiş gibi yaparken yakalanan Nately suçlu suçlu kızardı ve kızı giydirme işini hızlandırdı. Kız derin uykudaydı ve öyle düzenli nefesler alıyordu ki hafifçe horluyor-muş gibiydi.

"Kızın üzerine şimdi saldıralım, Lou!" dedi bir başka subay. "Personel sayımız daha fazla, kızın çevresini alabilir..."

"Ah, hayır, Bili," diye yanıt verdi general içini çekerek. "Yedek kuvvetlerini kullanmış bir düşman karşısında düz arazide iyi havada kıskaç harekatı yönetmekte bir sihirbaz olabilirsin, ama başka yerlerde o kadar iyi düşünemiyorsun? Neden kızı elde tutmak isteyelim ki?"

"Generalim, stratejik açıdan çok kötü bir durumdayız. Tek parça giysimiz yok. Aşağı inip lobiden geçecek, giysileri getirecek kişi için çok küçük düşürücü ve utanç verici bir şey olacak."

"Evet, Filpo, oldukça haklısın," dedi general. "Bunu yapacak kişi olmanın sebebi de tam olarak bu. işe koyul bakalım."

"Çırılçıplak mı, komutanım?"

"istiyorsan yastığını alabilirsin. İç çamaşırlarımı ve pantolonumu almak için aşağı inmişken sigara da al, olur mu?"

"Ben her şeyinizi yukarı gönderirim," diye öneride bulundu Yossarian.

"İşte, Generalim," dedi Filpo, rahatlayarak. "Artık benim gitmeme gerek yok."

"Filpo, seni kuş beyinli. Adamın yalan söylediğini görmüyor musun?"

"Yalan mı söylüyorsun?"

Yossarian başını salladı ve Filpo'nun inancı paramparça oldu. Yossarian kahkaha attı ve Nately'nin orospusunu koridora çıkarmasına, asansöre bindirmesine yardım etti. Kız, başını Nately'nin omzuna dayamış uyurken harika bir rüya görüyormuş gibi gülümsüyordu. Dobbs ve Dunbar taksi durdurmak için sokağa fırladılar.

Arabadan indiklerinde Nately'nin orospusu başını kaldırıp baktı. Dairesine çıkan merdivenleri zahmetle tırmanırken defalarca kuru kuru yutkundu; ama Nately onu soyup yatağına ya-tmrken yine uykuya dalmıştı. Kız on sekiz saat uyudu. Bu arada Nately ertesi sabah boyunca dairede koşturup durdu ve gör düğü herkesi susturdu. Kız uyandığı zaman Nately'ye delicesine âşık olmuştu. Son analizde, kızın yüreğini kazanmak için gereken tek şey buydu -güzel bir uyku.

Kız gözlerini açıp Nately'yi gördüğü zaman tatminle gülümsedi. Sonra uzun bacaklarını hışırdayan örtülerin altında dermansızca gererek, ateş basmış bir kadının sırıtkan sersemliği ile Nately'yi yatağa, yanına çağırdı.

Nately mutlu bir uyuşukluk içinde yanına gitti, öyle kendinden geçmişti ki kızın küçük kız kardeşi odaya dalıp, Nately ile kızın arasına atladığı zaman bile aldırmadı. Nately'nin orospusu kıza tokat atıp küfretti ama bu sefer gülerek ve cömert bir sevgiyle. Nately kollarını ikisinin omuzlarına atarak rahatça yaslandı. Güçlü ve koruyucu hissediyordu. Harika bir aile oluşturduklarına karar verdi. Küçük kız yeterince büyüdüğünde üniversiteye gidecekti, Smith, Radcliffe ya da Bryn Mawr'a -Nately bunu sağlayacaktı. Birkaç dakika sonra Nately iyi giden talihini arkadaşlarına bağıra çağıra ilan etmek için yataktan fırladı. Sevinçle onları odaya çağırdı ve onlar gelir gelmez kapıyı onların şaşkın yüzlerine kapadı. Tam zamanında, orospusunun giyinik olmadığını hatırlamıştı.

"Giyin," diye emretti kıza, tetikte olmaktaki başarısından dolayı kendi kendini kutlayarak.

"Perché? [97] diye sordu kız merakla.

"Perché mi?" diye tekrarladı Nately hoşgörülü bir gülüşle "Çünkü seni çıplak görmelerini istemiyorum." *"Perché no?"* diye sordu kız.

"Perché no mu?" Nately şaşkın şaşkın baktı ona. "Çünkü başka erkeklerin seni çıplak görmesi doğru değil de ondan." *"Perché no?"*

97) İtalyanca "niye?" (en.)

"Çünkü ben öyle diyorum!" diye patladı Nately kızgınlıkla. "Bana itiraz etme. Ben erkeğim ve ben ne diyorsam onu yapmak zorundasın. Bundan sonra, üzerinde giysi olmadan bu odadan çıkmanı yasaklıyorum. Anlaşıldı mı?"

Nately'nin orospusu ona delirmiş gibi baktı. "Sen deli misin? *Che succede?*

"Son derece ciddiyim."

"Tu sei *pazzo!"* diye bağırdı kız inanmazlık ve kızgınlıkla, ve yataktan fırladı. Anlaşılmaz bir biçimde hırlayarak külodunu giydi ve uzun adımlarla

kapıya yürüdü.

Nately erkeksi bir otorite ile sırtını dikleştirdi. "Bu şekilde odadan çıkmanı yasaklıyorum," diye bildirdi kıza.

"Tu sei *pazzo!"* diye karşılık verdi kız ona, odadan çıktıktan sonra, başını inanmazlıkla iki yana sallayarak. *'Tdiota! Tu* sei un *pazzo imbeciile!"*

"Tu sei *pazzo,"* dedi kızın sıska kardeşi, ablasının peşinden aynı kibirli tavırla yürürken.

"Hemen buraya gel," diye emretti Nately küçük kıza. "Senin de bu şekilde dışarı çıkmanı yasaklıyorum!"

"Idiota!" diye seslendi küçük kız vakarla, hışımla kapıdan çıktıktan sonra. "Tu sei *un pazzo imbeciile"*

Nately birkaç saniye boyunca çaresizlik içinde köpürdü, sonra kız külodu içinde şikayetlerini sayarken arkadaşlarının kız arkadaşına bakmasını engellemek için oturma odasına fırladı.

"Nedenmiş?" diye sordu Dunbar.

"Neden mi?" diye bağırdı Nately. "Çünkü artık o benim sevgilim ve tamamen giyinik olmadığı sürece onu görmeniz doğru değil."

"Nedenmiş?" diye sordu Dunbar.

"Gördün mü?" dedi kız omuzlarını silkerek. "Lui e *pazzo!"* "Si, e *molto pazzo,"* diye yankıladı küçük kardeşi. "Onu görmemizi istemiyorsan söyle de giysilerini çıkarmasın," diye itiraz etti Aç Joe. "Bizden ne istiyorsun ki?"

"Beni dinlemiyor," diye itiraf etti Nately utangaç utangaç. "Bu yüzden, bundan sonra bu şekilde odaya girdiği zaman ya gözlerinizi kapatacaksınız, ya da başka tarafa bakacaksınız. Tamam mı?"

"Madonn'! diye haykırdı kız çileden çıkarak, ayaklarını vura vura odadan çıktı.

"MadonnT diye haykırdı küçük kardeşi ve ayaklarını vura vura arkasından gitti.

"Lui t pazzo," diye yorum yaptı Yossarian iyi huylulukla. "itiraf etmek zorundayım."

"Hey, sen deli misin nesin?" diye sordu Aç Joe Nately'ye. "Kimbilir bir de kızdan orospuluğu bırakmasını istersin."

"Bundan sonra," dedi Nately kız arkadaşına, "orospuluğa çıkmanı yasaklıyorum."

"Perché?" diye sordu kız merakla.

"Perché mi?" diye çığlık attı Nately hayretler içinde. "Çünkü hiç güzel değil de ondan!" *"Perché no?"*

"Çünkü değil, o kadar!" diye ısrar etti Nately. "Senin gibi cici bir kızın yatacak başka erkekler aramaya çıkması doğru değil, ihtiyacın olan parayı ben veririm, bu yüzden artık yapmana gerek yok."

"Bütün gün ne yapacağım peki?"

"Ne mi yapacaksın?" dedi Nately. "Bütün arkadaşların ne yapıyorsa onu yapacaksın."

"Arkadaşlarım yatacak erkek arıyor."

"O zaman yeni arkadaşlar bul! Zaten o tür kızlarla arkadaşlık kurmanı bile istemiyorum. Fahişelik kötüdür! Bunu herkes bilir, o bile." Güvenle deneyimli ihtiyara döndü. "Haklı değil miyim?"

"Haksızsın," diye yanıt verdi yaşlı adam. "Fahişelik ona de gişik insanlarla tanışma fırsatı veriyor. Temiz hava almasını, sağlıklı bir şekilde egzersiz yapmasını, başını derde sokmamasını sağlıyor."

"Bundan sonra," diye bildirdi Nately sertçe, kız arkadaşına, "bu kötü ihtiyarla arkadaşlık etmeni yasaklıyorum."

"Va *fongulr* diye yanıt verdi kız, bakışlarını sıkkın sıkkın tavana yuvarlayarak. "Ne istiyor bu benden?" diye sordu, yumruklarını sallayarak. *"Lasdamir* dedi Nately'ye, tehditkar bir yakarı ile. *"Stupido!* Arkadaşlarımın o kadar kötü olduğunu düşünüyorsan, git arkadaşlarına söyle, onlarla devamlı aganigi yapmasınlar."

"Bundan sonra," dedi Nately arkadaşlarına, "kız arkadaşlarımın arkadaşlarının peşinden koşmayı bırakıp uslu durmalısınız bence."

"Mcıdonn'!" diye haykırdı arkadaşları, bakışlarını sıkkın sıkkın tavana yuvarlayarak.

Nately aklını yitirmişti. Hepsinin o anda âşık olup evlenmesini istiyordu. Dunbar Orr'un orospusu ile evlenebilirdi, ve Yos-sarian da Hemşire Ducketfa ya da dilediği bir başkasına âşık olabilirdi. Savaştan sonra hepsi Nately'nin babası için çalışırdı ve çocuklarını aynı banliyöde yetiştirirlerdi. Nately her şeyi açık seçik görebiliyordu. Aşk onu romantik bir ahmağa dönüştürmüştü. Yüzbaşı Black konusunda kavga etmesi için onu kız arkadaşı ile birlikte yatak odasına kapattılar. Kız bir daha Yüzbaşı Black'le yatmamayı, Nately'nin parasını ona vermemeyi kabul etti, ama çirkin, bakımsız, sefil, pis düşünceleri olan ihtiyarla dostluğu konusunda fikrini değiştirmeye yanaşmıyordu. Adam Nately'nin filizlenen aşk ilişkisine hakaretamiz bir alayla tanıklık ediyordu ve dünya üzerindeki en iyi müzakere kurumunun Kongre olduğunu kabul etmiyordu.

"Bundan sonra," diye emretti Nately kız arkadaşına kararlıhkla, "o iğrenç ihtiyarla konuşmanı bile yasaklıyorum."

"Yine mi ihtiyar?" diye feryat etti kız kafası karışarak. "Perché *no!"*

"Temsilciler Meclisi'nden hoşlanmıyor." *"Mamma mia!* Senin *sorunun* ne?"

"E Pazzo," diye yorum yaptı küçük kardeşi filozofça. "Sorunu bu işte."

"Si," diye onayladı ablası hemen, iki eliyle uzun, kahverengi saçlarını yolarak. "Lui e *pazzo"*

Ama Nately yanında değilken onu özlüyor, Nately'ye bütün gücü ile yumruk atıp kırık bir burunla hastaneye başvurmasına sebep olan Yossarian'a kızıyordu.

ŞÜKRAN GÜNÜ

Aslında Şükran Günü Yossarian'ın Nately'nin burnunu yumruklaması tamamen Çavuş Knight'ın suçuydu. Birlikteki herkes, erlerin ve subayların bütün öğleden sonra, tıka basa yedikleri fantastik ölçüde bol yemek için ve isteyen herkese bitmek tükenmek bilmez bir cömertlikle dağıttığı şişe şişe, açılmamış ucuz viski için Milo'ya alçakgönüllülükle teşekkür etmişti. Daha hava kararmadan, bembeyaz yüzlü genç askerler her yere kusuyor, yere yıkılıp sızıyorlardı. Hava pis kokuyordu. Kalanlar saatler geçtikçe hızlanmışlardı ve amaçsız cümbüş sürüyordu. Ormandan süzülüp, yayılıp subay gazinosuna bulaşan, tepelere yayılarak hastaneye ve uçaksavar toplarının mevzisine kadar ulaşan ham, vahşi, ayyaş, gürültülü bir bayramdı. Birlikte yumruk dövüşleri ve bir bıçaklama olayı olmuştu. Onbaşı Kolodny istihbarat çadınnda dolu bir tabanca ile oynarken kendini bacağından vurmuş, yarasından kanlar fışkırarak ambulansla hastaneye yetiştirilirken dişetleri ve ayak parmaklan mora boyanmıştı. Parmaklarını kesmiş, kafalarını yarmış, mide fesadına uğramış, ayak bileklerini kırmış adamlar tövbekarlık içinde, aksaya aksaya sıhhiye çadırına geliyorlar, Gus ile Wes'e dişetlerini ve ayak parmaklarını boyatıyorlar, müshil alıyorlar, sonra gidip bağırsaklarını çalıların arasına boşaltıyorlardı. Coşkulu kutlamalar gecenin geç saatlerine kadar sürdü. Dinginlik sık sık vahşi, coşkulu bağırışlar ve eğlenenlerin ya da hastaların haykırışları ile bölünüyordu. Devamlı inlemeler ve öğürmeler, kahkahalar, selamlaşmalar, tehditler, küfürler ve taşa çarparak kırılan şişelerin sesleri duyuluyordu. Uzaktan ayıpçı şarkılar geliyordu. Yılbaşı gecesinden bile kötüydü.

Yossarian güvende olmak için erkenden yatmaya gitti ve kısa süre sonra sonsuz, tahta bir merdiveni, topukları ile yüksek takırtılar çıkararak, kafaüstü dalarcasına inerek kaçmakta olduğu bir rüya görmeye başladı. Sonra uyanır gibi oldu ve birinin ona makineli tüfekle ateş ettiğini fark etti. Gırtlağından dehşet dolu bir hıçkırık işkenceye ugruyormuşcasma yükseldi.

İlk düşüncesi, Milo'nun yine birliğe saldırdığı oldu. Yatağından yere yuvarlandı; dualar eden titrek bir top gibi kıvrılarak, yatağının altında yattı. Kalbi demirci çekici gibi gümlüyordu. Vücudu soğuk terlerle kaplanmıştı. Uçak sesi gelmiyordu. Uzaklardan mutlu, sarhoş bir şarkı duyuluyordu. "Yeni Yıl kutlu olsun, Yeni Yıl kutlu olsun!" diye bağırdı muzaffer ve aşina bir ses neşeyle yukarıdan, kısa, keskin makineli tüfek takırtıları arasından. Yossarian birkaç adamın eşek şakası yapmak için, Milo'nun bir-Uge düzenlediği saldırıdan sonra tepelere kurduğu ve kendi adamlarını yerleştirdiği, kum torbalan ile çevrili makineli tüfek mevzilerine gittiğini anladı.

Uykusunu bölen ve onu sızlanan bir kütleye dönüştüren sorumsuz bir şakanın kurbanı olduğunu anladığında Yossarian öfkeyle alev alev yanmaya başladı. Öldürmek istiyordu, katletmek istiyordu. Şimdiye kadar hiç olmadığı kadar öfkeliydi, hattâ McWatt'ı boğmak için boğazını sıktığı zamankinden bile daha öfkeliydi. Tüfekler yine takırdadı. Sesler, "Yeni Yıl kutlu olsun!" diye bağırdı ve karanlığın içinde, cadı gülüşü gibi, alaylı kahkahalar süzülüp geldi. İntikam ateşi içinde kavrulan Yossarian mo kasenleri ve tulumu içinde, 45'ligine yeni bir şarjör takıp namluya mermi sürerek çadırından fırladı. Emniyeti açtı ve ateş etmeye hazır halde koştu. Nately'nin onu engellemek için, kendisine seslenerek arkasından koştuğunu duydu. Araç parkının üzerindeki karanlık bir yükseltiden yine makineli tüfek takırtıları geldi. Turuncu izler bırakan mermiler gölgelik çadırların üzerinden, tepelerini çentecek kadar alçaktan süzüldü. Kısa patlamaların arasından yine kaba kahkahalar çınladı. Yossarian içinde kızgınlığın asit gibi kaynadığını hissediyordu; bu piçler onun hayatını tehlikeye atıyorlardı! Kör bir öfke ve kararlılıkla birliği koşarak geçti, araç parkını aştı. Becerebildigince hızla koşuyordu. Nately sonunda, endişeyle, "Yo-Yo! Yo-Yo!" diye seslenerek, durması için yalvararak ona yetiştiğinde tepelere tırmanan dar, dolambaçlı yola koyulmuştu bile. Nately Yossarian'ı omuzlarından yakaladı ve durdurmaya çalıştı. Yossarian kıvranarak

kurtuldu. Nately tekrar uzandı ve Yossarian küfrederek yumruğunu Nately'nin narin, genç yüzüne tüm gücüyle indirdi, sonra yine vurmak için kolunu kaldırdı, ama Nately inleyerek görüş alanından çıkmış, başını iki elinin arasına gömerek yere kıvrılmıştı. Parmaklarının arasından kan fışkırıyordu. Yossarian hızla döndü ve arkasına bakmadan patikayı tırmanmaya başladı.

Kısa süre sonra makineli tüfeği gördü. Onu duyduklarında iki siluet yerlerinden fırladı ve daha Yossarian yanlarına varama-dan gecenin karanlığına kanştılar. Çok geç kalmıştı. Ayak sesleri uzaklaştı. Kum torbalarını gevrek, aysız ayışığı altında boş ve sessiz bıraktılar. Yossarian kasvetle çevresine bakındı. Uzaktan alaylı kahkahalar geldi yine. Yakında bir dal kırıldı. Yossarian soğuk bir sevinç içinde dizlerinin üzerine çöküp nişan aldı. Kum torbalarının diğer yanında yaprakların hışırdadığını duydu ve iki kez ateş etti. Biri hemen atışma karşılık verdi ve Yossarian atışı tanıdı.

"Dunbar?" diye seslendi. "Yossarian?" iki adam saklandıklan yerlerden çıktdar ve bitkin bir hayal kırıklığı içinde, silahlarını indirerek açıklığa ilerlediler. Dona çekmiş hava yüzünden ikisi de hafifçe titriyor, tepeyukarı koşmaları yüzünden hırıldıyorlardı.

"Piç herifler," dedi Yossarian. "Kaçtılar."

"Hayatımdan on sene götürdüler," diye nida etti Dunbar. "Milo denen o orospu çocuğunun yine bizi bombalamaya kalktığını sandım. Hiç bu kadar korkmamıştım. Kim olduğunu bilseydim keşke."

"Biri Çavuş Knighftı."

"Öldürelim." Dunbar'ın dişleri takırdıyordu. "Bizi bu şekilde korkutmaya hakkı yoktu."

Yossarian artık kimseyi öldürmek istemiyordu. "İlk önce Na-tely'ye yardım edelim. Tepenin dibinde onu yaraladım sanırım."

Yossarian taşların üzerindeki kanlara bakarak doğru noktayı buldu, ama Nately'den iz yoktu. Nately çadınnda da değildi. Ertesi sabah, Nately'nin geceleyin kırık bir burunla hastaneye yattığını öğrenip hastaneye yattıkları zaman bulabildiler onu. İki adam terlikleri ve bornozları içinde, Hemşire Cramer'ın peşinden koğuşa girdikleri ve yataklan gösterildiği zaman Nately korku dolu bir şaşkınlıkla gülümsedi. Nately'nin burnu kocaman bir alçının içindeydi ve iki gözü de morarmıştı. Yossarian ona vurduğu için özür dilemek üzere yaklaşıp mahçup mahçup kızardı ve üzgün olduğunu söyledi; Yossarian Nately'nin perişan yüzüne bakamıyordu ama manzara o kadar komikti ki gülmeden de du-ramıyordu. İki adamın duygusallıktan Dunbar'ı tiksindiriyordu. Aç Joe beklenmedik bir biçimde, gelişmiş model siyah fotoğraf makinesi ile birlikte içeri girdiğinde hepsi rahatladı. Aç Joe, Yos-sarian'ın yakınında bulunmak ve o Hemşire Duckett'ı ellerken fotoğraflarını çekmek için apandisit semptomları gösteriyormuş gibi yapmıştı. Yossarian gibi, o da hayal kırıklığına uğradı. Hemşire Duckett bir doktorla evlenmeye karar vermişti -herhangi bir doktorla, çünkü hepsi iyi para kazanıyordu- ve bir gün kocası olabilecek bir adamın yakınlarında risk almaya niyeti yoktu. Aç Joe avunmaz bir hiddete kapıldı. Ta ki, papaz kestane rengi kadife bir bornoz içinde koğuşa getirilene kadar! Adam saklayama-yacagı kadar muazzam bir tatmin duygusu içinde, sıska bir işaret feneri gibi sırıtıyordu. Papaz kalp ağrısı ile gelmişti hastaneye; doktorlarda midesinde gaz olduğunu, ayrıca ileri derecede Wisconsin zonasına yakalandığı sonucuna varmıştı.

"Wisconsin zonası da ne ola ki?" diye sordu Yossarian.

"İşte doktorların bilmek istediği de tam olarak buydu!" dedi ' papaz gururla, ve kahkahalara boğuldu. O ana kadar kimse onu bu kadar neşeli, bu kadar mutlu görmemişti. "Wisconsin zonası diye bir şey yok. Anlamıyor musunuz? Yalan söyledim. Doktorlarla bir anlaşma yaptım. Beni tedavi etmek için hiçbir şey yapmamaya söz verirlerse, Wisconsin zonam

geçtiğinde onlara haber vereceğime söz verdim. Daha önce hiç yalan söylememiştim. Harika, değil mi?"

Papaz günah işlemişti ve iyi olduğunu görmüştü. Sağduyu ona yalan söylemenin ve görevinden kaçınmanın günah olduğunu söylüyordu. Diğer yandan, günahın kötü olduğunu ve kötülükten iyilik gelmeyeceğini herkes biliyordu. Ama papaz kendini iyi hissediyordu; kesinlikle harika hissediyordu. Sonuç olarak, mantıksal olarak, yalan söylemek ve görevden kaçınmak günah olamazdı. Papaz, ilahi bir içe doğuş anında, son derece kullanışlı olan koruyucu rasyonalizasyon tekniğini keşfetmişti. Bu bir mucizeydi. Görmüştü ki, ahlaksızlığı erdeme, iftirayı gerçeğe, iktidarsızlığı cinsellikten kaçınmaya, kibiri tevazuya, yağmayı hayırseverliğe, hırsızlığı onura, küfürü bilgeliğe, zulmü va tanseverlige, sadizmi adalete dönüştürmek hiç zor değildi. Bunu herkes yapabilirdi; insanın kafasının çalışması bile gerekmiyordu. Tek gereken, karaktersiz olmaktı. Nately sevinç içinde kızararak yatağında otururken, kendini merkezinde bulduğu deli arkadaş çetesini hayretle dinlerken, papaz havai bir çeviklik içinde geleneksel ahlaksızlıkların tamamını teker teker saydı. Memnun ve kuruntuluydu, birazdan haşin bir subayın belireceğinden ve hepsini birden bir grup serseri gibi sokağa atacağından emindi. Onları kimse rahatsız etmedi. Akşam, coşku içinde gidip kalitesiz, renkli, fantastik bir Hollywood filmi izlediler. Coşku içinde geri döndüklerinde beyazlara bürünmüş asker oradaydı. Dunbar çığlık attı ve bayılacak gibi oldu.

"Geri döndü!" diye çığlık attı Dunbar. "Geri döndü! Geri döndü!"

Yossarian olduğu yerde kalakaldı. Tepeden tırnağa beyaz, ürkütücü alçı ve sargılara bürünmüş askerin tanıdık görüntüsü kadar Dunbar'ın sesinin tekinsiz tizligi yüzünden de donakal-mıştı. Yossarian'ın gırtlağında tuhaf, titrek, istemsiz bir ses yükseldi.

"Geri döndü!" diye çığlık attı Dunbar yine.

"Geri döndü!" diye yankıladı ateşten sayıklamakta olan bir hasta, düşünmeden, dehşetle.

Koğuşta kıyamet koptu. Hasta ve yaralı adam güruhları tutarsızca söylenmeye, binada yangın çıkmış gibi koridorda koşmaya, hoplamaya başladılar. Bir ayağı, bir koltuk değneği olan bir hasta bir yandan ileri geri sıçrarken, diğer yandan da, "Ne oldu? Ne oldu? Yanıyor muyuz? Yanıyor muyuz?" diye haykırıyordu.

"Geri döndü!" diye bağırdı biri adama. "Adamı duymadın mı? Geri döndü! Geri döndü!"

"Kim geri döndü?" diye bağırdı bir başkası. "Kim o?"

"Ne demek bu? Ne yapmamız lazım?"

"Yanıyor muyuz?"

"Kalk ve kaç, lanet olası! Herkes kalksın ve kaçsın!"

Herkes yatağından kalktı ve koğuşun bir ucundan diğerine kaçmaya başladı. CITB'den gelmiş adamlardan biri, dirseğini gözüne sokmuş olan, CITB'den gelmiş diğer adamı vurmak için silah arıyordu. Ateşten sayıklayan hasta koridora sıçradı ve neredeyse tek ayaklı hastayı devirecekti. Tek ayaklı hasta kazayla koltuk değneğinin lastik çakılmış ucunu diğerinin çıplak ayağına indirdi ve birkaç ayak parmağı kırdı. Ateşten sayıklayan ve ayak parmakları kırılmış adam yere çöktü ve acıyla ağladı. Bu arada başka adamlar ona takıldılar ve körlemesine, ızdıraplı, çalkantılı kaçışlan esnasında adamı daha da fazla incittiler. İleri geri koştururken herkes, "Geri döndü!" diye mırıldanıyor, söyleniyor, sesleniyordu. "Geri döndü, geri döndü!" Hemşire Cramer aniden kalabalığın ortasında belirdi ve bir polis memuru gibi dönerek düzeni sağlamaya çalıştı; başansız oldugundaysa çaresizce göz-yaşlarına boğuldu. "Sakin olun, lütfen sakin olun," diye seslendi boş yere, hıçkınklar arasında. Hayalet gibi solmuş olan papazın, neler olduğuna dair en ufak fikri yoktu. Yossarian'ın yanında kalan,

onun dirseğine tutunan Nately'nin ya da sıska yumruklarını sıkarak ve kuşku dolu bakışlar ve korku dolu bir yüzle bir o yana, bir bu yana bakarak arkalarından giden Aç Joe'nun da öyle.

"Hey, neler oluyor?" diye yalvardı Aç Joe. "Ne haltlar dönüyor?"

"Aynı adam bu!" diye bağırdı Dunbar, şamatanın üzerinden açıkça duyulabilen bir sesle. "Anlamıyor musun? Aynısı!"

Yossarian kendi sesinin, "Aynısı!" diye yankıladığını duydu. Sesi, kontrol edemediği derin, uğursuz bir heyecanla titriyordu. Dunbar'ın peşinden, beyazlara bürünmüş askerin yatağına gitti.

"Sakin olun, millet," diye tavsiyede bulundu Teksaslı, dost-canhsı bir tavır ve kararsız bir sımışla. "Altüst olmak için sebep yok. Neden hepimiz sakin olmuyoruz?"

Diğerleri, "Aynısı!" diye mırıldanmaya, söylenmeye, bağırmaya başladı.

Aniden Hemşire Duckett belirdi. "Neler oluyor?" diye sordu.

"Geri döndü!" diye çığlık atarak onun kollarına atıldı Hemşire Cramer. "Geri döndü, geri döndü!"

Gerçekten de aynı adamdı. Boyundan birkaç santim kaybetmiş, biraz kilo almıştı; ama iki kaskatı kolu, iki kaskatı, kalın, faydasız bacağı görür görmez tanımıştı Yossarian. Adamın faydasız bacaklan gergin iplerle, neredeyse dik açı oluşturacak şekilde kaldırılmış, makaralardan sarkan uçlarına uzun, kurşun ağırlıklar bağlanmıştı, ve adamın ağzının üzerine gelen yerde lime lime, siyah bir delik vardı. Aslında, adam hemen hemen hiç değişmemişti. Kasıklarının üzerindeki sert alçıdan yükselen aynı çinko boru, yerdeki berrak cam kavanoza gidiyordu. Aynı berrak cam kavanoz yukarıdan, dirseğinin iç tarafına sıvı damlatıyordu. Yossarian adamı nerede olsa tanırdı. Kim olduğunu merak etti.

"İçeride kimse yok!" diye bağırdı Dunbar ona, beklenmedik bir biçimde.

Yossarian kalbinin teklediğini, dizlerinin zayıfladığını hissetti. "Sen neden bahsediyorsun?" diye bağırdı dehşet içinde. Dun-bar'ın gözlerindeki bitkin, kıvılcımlı ızdırabı, adamın vahşi dehşet ifadesini fark edince sersemledi. "Sen kafayı mı yedin? Ne demek, içeride kimse yok?"

"Onu çalmışlar!" diye bağırarak karşılık verdi Dunbar. "İçi boş, tıpkı çikolata asker gibi. Onu almışlar ve sargılan burada bırakmışlar."

"Bunu neden yapsınlar ki?"

"Her şeyi neden yapıyorlar?"

"Onu çalmışlar!" diye çığlık attı bir başkası ve koğuştaki her kes çığlık atmaya başladı, "Onu çalmışlar. Onu çalmışlar!"

"Yataklarınıza dönün," diye yalvardı Hemşire Duckett Dunbar ile Yossarian'a, zayıfça Yossarian'ın göğsüne yaslanarak. "Lütfen yataklarınıza dönün."

"Sen delisin!" diye bağırdı Yossarian Dunbar'a öfkeyle. "Ne demeye böyle söyledin ki?"

"Onu gören oldu mu?" diye sordu Dunbar alaylı bir hararetle.

"Sen onu gördün, değil mi?" dedi Yossarian Hemşire Duc-kett'a. "Dunbar'a içeride biri olduğunu söyle."

İçerideki Teğmen Schmulker," dedi Hemşire Duckett. "Her tarafı yanmış."

"Hemşire onu görmüş mü?"

"Sen onu gördün, değil mi?"

"Onu saran doktor gördü."

"Git onu getir, olur mu? Hangi doktor?"

Hemşire Duckett bu soruya şaşkın bir inleme ile yanıt verdi. "Doktor burada değil!" diye bağırdı. "Hasta bir sahra hastanesinden getirildi."

"Gördün mü?" diye haykırdı Hemşire Cramer. "İçeride kimse yok!"

"İçeride kimse yok!" diye bağırdı Aç Joe ve ayaklarını yere vurmaya başladı.

Dunbar aradan geçti ve kendi gözleriyle görmek için öfkeyle beyazlara bürünmüş askerin yatağına atıldı. Parıl panl gözünü hırsla beyaz sargıların oluşturduğu kabuğun üzerindeki lime lime kara deliğe dayadı. Doktorlar ve Askeri İnzibatlar koşa koşa gelip Yossarian'ın onu geri çekmesine yardım ettiklerinde o hâlâ eğilmiş, beyazlara bürünmüş askerin ağzının üzerindeki ışıksız, kıpırtısız deliğe tek gözle bakmaya çalışıyordu. Doktorlar bellerine silahlar takmışlardı. Nöbetçiler taşıdıkları karabinalar ve tüfeklerle, mırıldanan hastalardan oluşan kalabalığı itip kaktılar. Tekerlekli bir sedye getirildi ve beyazlara bürünmüş asker beceriyle yatağından kaldırılıp, birkaç saniye içinde alınıp götürüldü. Doktorlar ve Askeri İnzibatlar koğuşta dolaşarak herkesi her şeyin yolunda olduğuna dair temin etti.

Hemşire Duckett Yossarıan'ın kolunu çekip kulağına koridordaki süpürge dolabında buluşmalarını fısıldadı. Yossarian bunu duyduğunda çok sevindi. Hemşire Duckett'ın sonunda onunla yatmak istediğini düşündü ve ikisi süpürge dolabında yalnız kalır kalmaz kızın eteğini yukarı çekti ama Hemşire Duckett onu ittirdi. Dunbar hakkında acil haberleri vardı.

"Onu kayboltacaklar," dedi.

Yossarian anlamadan, gözlerini kısarak baktı. "Ne yapacaklar?" diye sordu şaşkınlık içinde ve huzursuz huzursuz güldü. "Bu ne demek oluyor?"

"Bilmiyorum. Bir kapının arkasında konuşurlarken duydum."

"Kimin?"

"Bilmiyorum. Onları göremedim. Yalnızca Dunbar'ı kaybol-tacaklarını duydum."

"Hiç mantıklı gelmiyor. Dilbilgisi açısından bile doğru değil. Birini kayboltmak da neyin nesi oluyor?"

"Bilmiyorum."

"Tanrım, çok faydan oldu doğrusu!"

"Neden bana sataşıyorsun?" diye itiraz etti Hemşire Duckett incinmiş duygularla, burnunu çekmeye başladı. "Ben yalnızca yardımcı olmaya çalışıyorum. Onu kayboltacak olmaları benim suçum değil, değil mi? Aslında sana söylememem gerekirdi."

Yossarian onu kollarına aldı ve nazik, tövbekar duygularla sarıldı ona. "Özür dilerim," dedi, kızın yanağını saygıyla öperek; ve Dunbar'ı uyarmak için koğuşa gitti ama Dunbar ortalarda yoktu.

MİLİTAN MILO

Yossarian hayatında ilk defa dua etti. Dizlerinin üzerine çöktü ve Şef Beyaz Yarımyulaf hastaneden zatürreeden ölüp Nately de onun yerini doldurmak için başvurduktan sonra, Nately'nin yetmiş görev uçuşundan fazlasını yapmaya gönüllü olmaması için dua etti. Ama Nately dinlemiyordu işte.

"Daha fazla uçuş yapmalıyım," diye ısrar etti Nately, çarpık bir gülümsemeyle. "Yoksa beni eve yollarlar."

"Ee?"

"Kız arkadaşımı yanıma alabileceğim zamana kadar eve dönmek istemiyorum."

"Senin için o kadar anlamlı demek?"

Nately kasvetle başını salladı. "Onu bir daha göremeyebilirim."

"O zaman uçuştan men edilmeni sağla," dedi Yossarian. "Uçuşlarını tamamladın ve uçuş ücretine de ihtiyacın yok. Yüzbaşı Black ile birlikte çalışmaya tahammül edebileceksen, neden Şef Beyaz Yarımyulaf m işi için başvurmuyorsun?"

Nately, yanakları utangaç ve üzüntülü bir mahcubiyetle kı-zararak başını iki yana salladı. "O işi bana vermiyorlar. Yarbay Kornla konuştum. Ya daha fazla uçuş yapmam yoksa eve dönmem gerektiğini söyledi."

Yossarian öfkeyle küfretti. "Bu düpedüz kötülük."

"Pek aldırmıyorum, sanırım. Yaralanmadan yetmiş uçuşu tamamladım. Sanırım birkaç kere daha uçabilirim."

"Ben birileri ile konuşana kadar bu konuda hiçbir şey yapma," diye karar verdi Yossarian, ve yardım istemek için Milo'ya gitti. Milo daha fazla görev

uçuşu için kendi ismini yazdırmak üzere Albay Cathcart'a gidip yardım istedi.

Milo kendi adına bir sürü ayrıcalık kazanıyordu. Tehlikelerine ve eleştirilere aldırmadan korkusuzca uçarak Almanlara iyi fiyata petrol ve bilye satmış, güzel kâr etmiş, çekişen güçler arasında güç dengesinin sağlanmasına yardımcı olmuştu. Ateş altında sinirleri çelik gibi sağlam ve zarifti. Kendini görevden çok amaca adayarak, yemekhanelerdeki yiyecek fiyatlarını öyle yükseltmişti ki, yemek yemek için bütün erler ve subaylar tüm ma-aşlarını ona teslim ediyorlardı. Tek diğer seçenekleri -diğer bir seçenek vardı, elbette; çünkü Milo baskıdan nefret ederdi ve seçme özgürlüğünün yılmaz bir savunucusu idi- açlıktan ölmekti. Saldırısı düşmanın direnişi ile karşılanınca, güvenliğini ve ününü hiç düşünmeden konumunu korumuş, yiğitlikle arz-talep kanunundan yardım almıştı. Ve bir yerlerde birileri hayır dediğinde, Milo gönülsüzce gerilemiş, gerilerken bile, özgür insanların hayatta kalmak için ihtiyaç duydukları şeyler için öde-yebildiklerince çok para ödeme haklarını cesaretle savunmuştu.

Milo kendi vatandaşlarını soyup soğana çevirirken suçüstü yakalanmıştı; ve sonuç olarak hisse senetlerinin değeri hiç olmadığı kadar yükselmişti. Minnesota'dan gelmiş sıska bir binbaşı asi bir onaylamadıkla dudak büktüğü, Milo'nun herkesin hissedar olduğunu iddia ettiği sendikadaki payını talep ettiği zaman sözünü tutmuştu. Milo adamın meydan okumasına, bulabildiği en yakın kağıt parçasına "Bir Pay" yazarak ve onu tanıyan herkesi hayran bırakan erdemli bir horgörü ile uzatarak karşılık vermişti. Zaferi zirveye vurmuştu ve onu tanıyan, savaştaki ba şanlarına hayran olan Albay Cathcart, Milo'nun saygılı bir tevazu içinde Grup Karargahı'na başvurması ve fantastik bir biçimde, daha tehlikeli görevler talep etmesi karşısında hayretten hayrete düşmüştü.

"Daha fazla muharebe uçuşu mu yapmak istiyorsun?" diye inledi Albay Cathcart. "Niye ki?"

Milo uysallıkla başını eğdi ve ciddi bir sesle yanıt verdi. "Görevimi yapmak istiyorum, komutanım. Ülkemiz savaşıyor ve ben de tüm diğer askerler gibi, onu savunmak için savaşmak istiyorum."

"Ama, Milo, sen görevini yapıyorsun zaten," dedi Albay Cathcart, neşeli bir kahkahayla gürleyerek. "Askerlerimiz için senden daha fazlasını yapan tek bir kişi bile gelmiyor aklıma. Onlara çikolata kaplı pamuk sağlayan kimdi?"

Milo başını yavaşça, hüzünle iki yana salladı. "Ama savaşta iyi bir yemekhane subayı olmak yeterli değil, Albay Cathcart."

"Elbette yeterli, Milo. Sana neler oluyor, hiç bilmiyorum."

"Elbette yeterli değil, Albayım," diye itiraz etti Milo biraz kararlı bir sesle, uysal bakışlarını anlamlı anlamlı kaldırıp Albay Cathcart'ın gözlerinin içine bakarak. "Adamların bazıları söylenmeye başlıyor."

"Ah, öyle mi? Bana isimlerini ver, Milo. Bana isimlerini ver de grubun çıktığı her tehlikeli uçuşa dahil edeyim onları."

"Hayır, Albayım, korkarım onlar haklı," dedi Milo, başını yine eğerek. "Ben buraya pilot olarak yollandım. Daha fazla görev uçuşu yapmalı, yemekhane subayı olarak görevlerime daha az zaman ayırmalıyım."

Albay Cathcart şaşırmıştı, ama yine de işbirliğine razı oldu. "Eh, Milo, eger gerçekten hislerin böyleyse, eminim dilediğin ayarlamalan yapabiliriz. Ne kadar zamandır buradasın?"

"On bir ay oldu, komutanım."

"Peki kaç uçuş yaptın?" "Beş."

"Beş mi?" diye sordu Albay Cathcart. "Beş, komutanım."

"Beş demek." Albay Cathcart düşünceli düşünceli yanağını ovaladı. "Bu pek iyi değil, değil mi?"

"Değil mi?" diye sordu Milo keskin bir sesle, yine bakışlarını kaldırarak.

Albay Cathcart sindi. "Tam tersine, çok iyi, Milo," diye sözlerini düzeltti telaşla. "Hiç kötü değil."

"Hayır, Albayım," dedi Milo, uzun, ruhsuz, özlem dolu bir iç çekişle, "hiç iyi değil. Ama yine de böyle söylemeniz çok cömertçe."

"Ama gerçekten kötü değil, Milo. Orduya yaptığın tüm diğer kıymetli katkılar düşünülünce, hiç fena değil. Beş uçuş mu demiştin? Yalnızca beş mi?"

"Yalnızca beş, komutanım."

"Yalnızca beş." Albay Cathcart, Milo'nun aklında neler olduğunu, onun aleyhine bir puan daha mı yazdırmaya hazırlandığını merak ederken bir anlığına morali gerçekten bozuldu. "Beş çok iyi, Milo," diye yorum yaptı hevesle, bir umut ışığı görerek. "Ortalama, iki ayda yaklaşık bir görev uçuşuna denk geliyor. İddiaya girerim buna bizi bombaladığın uçuş dahil değildir."

"Evet, efendim. Dahil."

"Dahil mi?" diye sordu Albay Cathcart ılımlı bir hayretle. "O görevde aslında sen uçmadın, değil mi? Doğru hatırlıyorsam, sen kontrol kulesinde, benim yanımdaydın, değil mi?"

"Ama o benim görevimdi," diye itiraz eti Milo. "Onu ben organize ettim, benim uçaklarım ve malzemelerim kullanıldı. Her şeyi ben planladım ve organize ettim."

"Ah, elbette, Milo, elbette, sana karşı çıkmıyorum. Yalnızca, hakkın olan her uçuşu saydığından emin olmak için rakamları kontrol ediyorum. Orvieto'daki köprüyü bombalaman için seninle sözleşme yaptığımız zamanı da dahil ettin mi?"

"Ah, hayır, komutanım. Onu dahil etmememin daha doğru olacağını düşündüm, çünkü o sırada ben Orvieto'da, uçaksavar toplarını idare

ediyordum."

"Ne fark eder, anlamıyorum, Milo. Yine de senin görevindi. Hem de söylemeliyim ki, oldukça iyi bir görevdi. Köprüyü ele geçiremedik, ama harika bir bombardıman düzeni elde ettik. General Peckem'ın bu konuda yorum yaptığını hatırlıyorum. Hayır, Milo, Orvieto görevim de dahil etmen için ısrar ediyorum."

"Madem ısrar ediyorsunuz, komutanım."

"İsrar ediyorum, Milo. Şimdi bakalım -genel toplamda altı görev uçuşun var, ki bu son derece iyi, Milo, gerçekten de son derece iyi. Altı görev uçuşu demek, birkaç dakika içinde yüzde yirmi artış demek, ki bu hiç fena değil, Milo, hem de hiç fena değil."

"Diğer adamların çoğu yetmiş uçuş yaptı," diye işaret etti Milo.

"Ama onlar hiç çikolata kaplı pamuk üretmediler, değil mi? Milo, sen üzerine düşenden de fazlasını yapıyorsun."

"Ama bütün fırsatlar, şöhret, hep onlara gidiyor," diye ısrar etti Milo, sızlanmaya yaklaşan bir hırçınlıkla. "Komutanım, ben de oraya gitmek ve diğerleri gibi savaşmak istiyorum. Bu yüzden buradayım ben. Ben de madalya kazanmak istiyorum."

"Evet, Milo, elbette. Hepimiz çarpışmalarda daha fazla zaman geçirmek istiyoruz. Ama senin ve benim gibi adamlar farklı şekillerde hizmet ederler. Benim sicilime bak." Albay Cathcart tevazuyla güldü. "İddiaya girerim herkesçe bilinen bir gerçek değildir, Milo, ama ben yalnızca dört görev uçuşu yaptım."

"Yo, komutanım," diye yanıt verdi Milo. "Yalnızca *iki* uçuş yaptığınız herkesçe bilinen bir gerçek. Üstelik o uçuşlardan bir tanesi Aarfy sizi su soğutucusu almanız için Napoli'ye götürürken yanlışlıkla düşman hattının üzerinden geçirdiği için oldu."

Albay Cathcart utançla kızardı ve itiraz etmeyi bıraktı. "Tamam, Milo. Yapmak istediklerin için seni ne kadar övsem az. Eğer senin için bu kadar önemliyse, Binbaşı Major'a söylerim, seni altmış dört uçuşa daha yazdırır, böylece sen de yetmiş uçuşunu tamamlayabilirsin."

"Teşekkür ederim, Albayım, teşekkür ederim. Bunun benim için ne demek olduğunu bilemezsiniz."

"Lafı bile olmaz, Milo, ne demek olduğunu çok iyi biliyorum."

"Hayır, Albay, ne demek olduğunu bildiğinizi hiç sanmıyorum," diye itiraz etti Milo anlamlı anlamlı. "Birinin sendika işlerini hemen üzerimden alması gerekecek. Çok karmaşık bir iş ve ben her an vurulabilirim."

Bu düşünce üzerine Albay Cathcart hemen canlandı ve hırsla ve keyifle ellerini ovuşturmaya başladı. "Biliyor musun, Milo, sanırım ben ve Yarbay Korn sendika işlerini kendi üzerimize almaya gönüllü olabiliriz," diye öneride bulundu kayıtsızlıkla. Beklentinin lezzetiyle dudaklarını yalayacaktı neredeyse. "Karaborsa erik domatesleri konusundaki deneyimimiz çok faydalı olabilir. Nereden başlıyoruz?"

Milo ılımlı, art niyetsiz bir ifadeyle Albay Cathcart'ı izledi. "Teşekkür ederim, komutanım, çok iyisiniz. General Peckem için tuzsuz, General Dreedle için yağsız diyetle başlayın."

"Bir kalem alayım. Sırada ne var?"

"Sedir ağaçları."

"Sedir ağaçları mı?"

"Lübnan'dan."

"Lübnan mı?"

"Lübnan'dan alacağımız sedir ağaçlan Oslo'da bıçkıhaneye girecek ve çatı kıremiti olarak biçildikten sonra Cod Burnu'ndaki inşaatçıya gidecek. C.O.D. diye yazılıyor. Sonra, bir de bezelyeler var." "Bezelyeler mi?"

"Şu anda açık denizdeler. Tekneler dolusu bezelye Atlanta'dan yola çıktı, açık denizlerde, Hollanda'ya doğru yol almaktalar. Onlardan kazandığımız parayla Hollanda'da lale alıp Ce-nova'ya nakledecek, onların parasıyla peynir alıp PP karşılığı Vi-yana'ya göndereceğiz."

"PP ne?"

"Peşin Para. Hapsburgların durumu sallantıda." "Milo."

"Flint'deki depoda bekleyen galvanizli çinkoyu da unutmayın. Flinfden dört araba dolusu galvanizli çinko havayolu ile Şam'daki izabe fırınlarına gitmeli. Nakliye koşulları FOB[98] Kal-küta yüzde iki on gün ay sonu. Kenevir dolu bir Messerschmitt[99] Belgrad'a gelecek, karşılığında şu, Hartum'da bulduğumuz çekirdeği yarı çıkarılmış hurmalardan birbuçuk C-47 dolusu alacak. Lizbon'da satacağımız Portekiz hamsilerinden kazanacağımız parayı Mamaroneck'ten gelecek Mısır pamuğu için kullanırsınız; kalanı ile de ispanya'da alabildiğiniz kadar portakal alırsınız. Naranjas'ın bedelini her zaman nakit ödeyin."

98) F.O.B.; "free on board" için kısaltma, gemide teslim anlamında ticari bir terim, (en.)

99) Messerschmitt, ünlü Almarr uçak üreticisi firma, ikinci Dünya Savaşı'nda kullanılan savaş uçaklarıyla bilinir, (en.)

"Naranjas"

"İspanya'da portakala öyle diyorlar ve bunlar İspanyol portakalları. Bir de -ah, evet. Piltdovvn Adamı'nı unutmayın." "Piltdown Adamı[100] mı?"

"Evet, Piltdovvn Adamı. Şu anda Smithsonian Enstitüsü[101] ikinci bir Piltdown Adamı için istediğimiz fiyatı verebilecek durumda değil ama çok sevgili, zengin bir bağışçının ölümünü dört gözle bekliyorlar ve..." "Milo."

100) Piltdown Adamı-yirminci yüzyılın büyük hilelerinden biri, Piltdown Adamı 1911'de Piltdown (Sussex, Ingiltere) civarlarında

bulunmuş erken dönem insan kemikleri olarak sunulmuştu, ama 1953’de bunun bir sahtekarlık olduğu ortaya çıktı, (en.)

101) Smithsonian Institute, ABD’de Washington’da eğitim ve araştırma kurumu ve 19 müzesiyle bir müzeler kompleksi, (en.)

"Ne kadar maydanoz bulabilirsek, Fransa almaya razı, sanırım bulabildigimizce maydanozu Fransa'ya satsak da olur, çünkü alacağımız frankları lirete çevirip, liretleri ise fenike çevirip gelecek hurmalar için kullanacağız. Bir de, muazzam bir Peru balsa ağacı siparişinde bulundum. Balsa ağacını sendikaya bağlı yemekhanelerde hisse bazında dağıtacağız."

"Balsa ağacı mı? Yemekhaneler balsa ağacını ne yapacak?"

"Bu günlerde iyi balsa ağacı bulmak hiç kolay değil, Albay. Balsa ağacı satın alma fırsatını kaçırmasak iyi olacağını düşündüm."

"Evet, öyledir herhalde," diye tahmin yürüttü Albay Cathcart kararsızca, midesi bulanan birinin ifadesiyle. "Herhalde fiyatı da çok uygundu."

"Fiyat," dedi Milo, "korkunçtu -kesinlikle fahişti! Ama balsa ağacını kendi iştiraklerimizin birinden aldığımız için, memnuniyetle ödedik. Postlara da iyi bakın."

"Dostlara mı?"

"Postlara."

"Postlara mı?"

"Postlara. Buenos Aires'te. Tabaklanmaları gerekiyor." "Tabaklamak mı?"

"Nevvfoundland'da. Ve baharda buzlar çözülmeye başlamadan PPO Helsinki'ye nakledilmeleri gerekiyor. Baharda buzlar çözülmeden önce Helsinki'ye her şey PPO gider."

"Peşin Para Olmadan?" diye tahmin yürüttü Albay Cathcart.

"Çok güzel, Albay. Bu işe yeteneğiniz var, komutanım. Bir de mantar var."

"Mantar?"

"Şişe mantarı. Şişe mantarları New York a gidecek ve Toulo-use'da ayakkabılar için kullanılacak. Jambon Siyama[102], çiviler Galler'e, mandalinalar New Orleans'a."

102) Güneydoğu Asya'daki Siyam ülkesi 1949'da adım Tayland olarak değiştirmiştir. (en.)

"Milo."

"Bir de Newcastle'da kömürümüz var, komutanım."

Albay Cathcart ellerini havaya fırlattı. "Milo, yeter!" diye haykırdı, gözyaşlarına boğulmak üzereydi. "İşe yaramaz. Sen de tıpkı benim gibisin - *vazgeçilmez*" Kurşunkalemi bir kenara itti ve çılgın bir çileden çıkmışlıkla ayağa kalktı. "Milo, sen altmış dört uçuş daha yapamazsın. Tek bir uçuş bile yapamazsın. Sana bir şey olursa bütün sistem çöker."

Milo kendinden memnun bir keyifle, dingin dingin başım salladı. "Komutanım, daha fazla görev uçuşu yapmamı yasaklıyor musunuz?"

"Milo, daha fazla görev uçuşu yapmanı yasaklıyorum," diye bildirdi Albay Cathcart sert bir ses ve bükülmez bir otoriteyle.

"Ama bu hiç adil değil, komutanım," dedi Milo. "Sicilim ne olacak? Bütün şan, şöhret ve madalyalar diğer adamlara gidiyor. Sırf yemekhane subayı olarak çok iyi iş çıkardığım için neden cezalandırayım?"

"Hayır, Milo, adil değil gerçekten. Ama bu konuda ne yapabiliriz, bilemiyorum."

"Belki görev uçuşlarımı benim adıma bir başkası yapabilir."

"Ama belki görev uçuşlarını senin adına bir başkası yapabilir," diye öneride bulundu Albay Cathcart. "Pennsylvania ve Batı Virginia'da greve giden kömür madencilerine ne dersin?"

Milo başını iki yana salladı. "Onları eğitmek çok uzun sürer. Birlikteki adamlar neden olmasın, komutanım? Hem bütün bunları onlar için yapıyorum. Karşılığında onlar da benim için bir şeyler yapmaya gönüllü olmalı."

"Bu adil." "Bu adil."

"Sırayla uçabilirler, komutanım."

"Senin görev uçuşlarını senin adına sırayla uçabilirler, Milo." "İtibar kime gidecek?"

"Itibar senin olacak, Milo. Ve o uçuşları yaparken madalya kazanan olursa, madalyayı sen alırsın."

"O uçuşu yapan adam vurulursa kim ölecek?"

"O ölecek, elbette. Hem, Milo, böylesi çok adil. Yalnız, bir mesele var."

"Görev uçuşu sayısını artırmanız gerekecek."

"Görev uçuşu sayısını yine artırmam gerekebilir. Bu durumda, adamların o uçuşlan yapacağından emin değilim. Uçuş sayısını yetmişe çıkarttığım için hâlâ bozuklar zaten. Her zaman uçan subaylardan bir tanesini daha fazla uçmaya ikna edebilsem, diğerleri de onu taklit eder."

"Nately daha fazla görev uçuşu yapar, komutanım," dedi Milo. "Bir süre önce, âşık olduğu kızın yanında, burada kalmak için yapması gereken her şeyi yapacağı, büyük bir sır olarak bana söylendi."

"Ama Nately daha fazla uçar!" diye bildirdi Albay Cathcart, ve ellerini bir zafer şaklaması ile bir araya getirdi. "Evet, Nately daha fazla uçar. Ve bu sefer görev sayısını gerçekten arttıracağım, yetmişten seksene çıkartacağım ve General Dreedle'ın gözlerini yuvalarından uğratacağım. Böylece Yossarian denen o pis sıçan muharebeye dönebilir ve öldürülebilir."

"Yossarian mı?" Milo'nun basit, evcil hatlarından derin bir endişe ürpertisi geçti. Düşünceli düşünceli kırmızımsı kahverengi bıyığının köşesini kaşıdı.

"Evet, Yossarian. Ortalarda dolanıp uçuşlarını tamamladığını ve onun için savaşın bittiğini söylüyormuş. Eh, uçuş sayısını tamamlamış olabilir. Ama senin uçuşlarını tamamlamadı, değil mi? Ha! Ha! Amma da şaşıracak!"

"Komutanım, Yossarian benim dostumdur," diye itiraz etti Milo. "Onu muharebe durumuna geri döndürecek hiçbir şeyin sorumlusu olmak istemem. Yossarian'a çok şey borçluyum Onun için bir istisna yapamaz mıyız?"

"Ah, hayır, Milo." Albay Cathcart etkileyici bir şekilde akladı. Öneri onu şoke etmişti. "İnsanları kaynamayız. Her adama aynı şekilde muamele etmeliyiz."

"Sahip olduğum her şeyi Yossarian'a verebilirdim," diye ısrar etti Milo Yossarian'ın adına. "Ama her şey benim olmadığına göre, her şeyi ona veremem, değil mi? Bu yüzden adamların gen kalanı ile birlikte şansını denemeli, değil mi?"

"Bu adil, Milo."

"Evet, komutanım, bu adil," diye onayladı Milo. "Yossarian diğerlerinden üstün değil ve özel ayrıcalıklar istemeye hakkı yok."

"Hayır, Milo. Bu adil."

Albay Cathcart aynı akşam, uçuş sayısını seksene çıkardığı için Yossarian'ın kendini kurtaracak zamanı olmadı, Nately'yi o uçuşlan yapmaktan vazgeçirecek zaman olmadı, hattâ Dobbs ile birlikte komplo kurup Albay Cathcart'ı öldürecek zamanı da olmadı; çünkü ertesi gün şafakta aniden alarm düdükleri çaldı ve adamlar daha doğru düzgün kahvaltı hazırlanamadan kamyonlara koştular, tam gaz brifing odasına götürülüp havaalanına nakledildiler. Havaalanında, yakıt kamyonları takırdaya takır-daya uçakların depolarına benzin pompalıyordu. Tüfekçiler oraya buraya koşuyor, beşyüz kiloluk tahrip bombalarını bomba bölmelerine yerleştirmek için ellerinden geldiğince çabuk çalışıyorlardı.

Herkes koşuyordu. Yakıt kamyonları işlerini bitirir bitirmez motorlar çalıştınldı ve ısıtıldı.

İstihbarat, arızalanmış, La Spezia'daki kuru havuzda bekleyen bir İtalyan kruvazörünün o sabah Almanlar tarafından limanın girişindeki bir kanala nakledileceğini, şehri ele geçirdiklerinde Müttefik ordularını derinsu liman hizmetlerinden yoksun bırakmak için orada bekletileceğini raporlamıştı. Bu sefer ordu istihbarat raporu doğru çıktı. Uçarak batıdan yaklaştıklarında gemi limana giden yolu yarılamıştı. Her uçağın attığı bomba hedefe tam isabet etti ve gemi paramparça oldu. Herkes muazzam bir ekip gururu ile dolup taştı. Ta ki kendilerini, aşağıdaki at nalına benzeyen dev, dağlık arazinin her kıvrımından yükselen uçaksavar yaylımının ortasında bulana kadar. Kaçmak için ne kadar uzun bir mesafe uçması gerektiğini görünce Havermeyer bile en çılgın kaçınma harekatlarına başvurdu. Pilot koltuğunda, safa girmiş olan Dobbs oraya dönecekken buraya döndü, uçağını yandaki uçağa fazla yanaştırdı ve uçağın kuyruğunu kemirdi. Kanadı dibinden koptu ve bir anda taş gibi düşüp gözden kayboldu. Ne ateş ne duman çıkmış, en ufak yakışıksız ses bile duyulmamıştı. Uçak gittikçe hızlanarak, burun üstü dalışa geçerken kalan kanat, çimento karıştırıcı gibi yavaş yavaş dönüyordu. Uçak suya düştü, su çarpışmanın kuvveti ile koyu mavi denizlerde beyaz bir su zambağı gibi köpürdü ve uçak battıktan sonra elma yeşili kabarcıklarla eski yerini aldı. Her şey birkaç saniye içinde olup bitmişti. Paraşüt görülmemişti. Diğer uçaktaki Nately de ölmüştü.

BODRUM

Nately'nin ölümü papazı neredeyse öldürüyordu. Telefonu çalıp havadaki çarpışmanın haberi verildiğinde Papaz Tappman çadınnda oturmuş, okuma gözlüklerini takmış, evrak işleriyle uğraşıyordu. Papazın içi bir anda kuru kile döndü. Ahizeyi bırakırken eli titriyordu. Diğer eli de titremeye başladı. Felaket düşünülemeyecek kadar muazzamdı. On iki adam ölmüştü -ne korkunç, ne üzücü! Hissettiği dehşet duygusu büyüyordu. Düşünmeden, Yossarian, Nately, Aç Joe ve diğer arkadaşlarının kurbanların arasında olmaması için dua etti, sonra pişmanlıkla kendi kendini payladı; çünkü onların güvende olması için dua etmek, hiç tanımadığı başka genç adamların ölmesi için dua etmek demekti. Dua etmek için çok geçti; ama elinden bundan fazlası gelmiyordu. Yüreği, dışarıdan bir yerden kaynaklanıyormuş gibi gelen bir sesle gümlüyordu. Göğsünde aynı gümleme-yi hissetmeden ve ölümden korkmadan bir daha asla dişçi koltuğuna oturamayacagmı, bir daha asla cerrahi bir alete bakamayacağını, bir otomobil kazasına tanık olamayacağını ya da gece gece bir sesin bağırmasını dinleyemeyecegini anladı. Bayılmaktan ve kafatasını kaldırıma çarpıp yarmaktan, ya da ölümcül bir kalp krizi geçirmekten ya da beyin damarlarının tıkanmasından korkmadan bir daha asla yumruk dövüşü izleyemeyecekti. Karı sını ve üç küçük çocuğunu bir daha görüp göremeyeceğini merak etti. Yüzbaşı Black kadınların sadakati ve karakteri konusunda kafasına böylesine güçlü kuşku tohumlan ektikten sonra, karısını bir daha görmeli mi, merak etti. Cinsel açıdan karısını daha fazla tatmin edebilecek o kadar çok erkek vardı ki! Artık ölümü düşündüğünde aklına hep kansı geliyordu ve kansını düşündüğünde de aklına hep onu kaybetmek düşüncesi geliyordu.

Bir dakika sonra papaz ayağa kalkıp, kasvetli bir gönülsüzlük içinde yan çadıra gidip Çavuş VVhitcomb'u arayacak kadar güçlü hissetti. Çavuş

Whitcomb'un cipine bindiler. Papaz, kucağındaki elleri titremesin diye yumruklarını sıkmıştı. Dişlerini gıcırdattı ve Çavuş Whitcomb'un trajik olay hakkında sevinçle gevezelik etmesini duymamaya çalıştı. On iki adamın ölmesi demek, Albay Cathcart'ın imzası ile on iki yakın akrabaya gönderilecek on iki taziye mektubu daha demekti. Böylece Çavuş VVhitcomb, The *Saturday Evening* Posi'un Paskalya sayısına Albay Cathcart hakkında bir makale koydurabilirdi belki.

Havaalanına ağır bir sessizlik çökmüş, onu bozabilecek yegane varlıkları felç eden amansız, duygusuz bir büyü gibi, her tür hareketi bastırmıştı. Papaz huşu içindeydi. O ana kadar böylesine büyük, böylesine dehşet verici bir kıpırtısızlık görmemişti. Hemen hemen iki yüz yorgun, sıska, moralsiz adam paraşüt çantalarını tutarak, kıpırtısız ciddi bir kalabalık halinde brifing odasının dışında bekliyordu. Yüzleri, sersem bir hüzün içinde, boş boş ayrı yönlere bakıyordu. Gitmeye gönülsüz görünüyorlardı. Hareket edemiyor gibiydiler. Papaz, yaklaşırken ayaklarının çıkardığı hafif gürültünün fena halde farkındaydı. Çılgın bakışları telaşla, gevşek figürlerin oluşturduğu kıpırtısız labirenti araştırdı. Sonunda, muazzam bir coşku duygusu ile Yossarian'ı buldu ve Yossarian'ın solgun, ezik, pis görünüşünü, derin, sefil ümitsizliğini fark edince ağzı açık kaldı. Hemen anladı, acı için de fark etmemeye çalıştı ve yüzünü yakan ve isyanla buruşturarak başını iki yana salladı. Nately ölmüştü. Bilgi, sersemletici bir darbe gibi geldi. Boğazından bir hıçkırık koptu. Bacaklarmdaki kan çekildi, bayılacağını sandı. Nately ölmüştü. Yanıldığına dair bütün umutları, ancak farkına varabildiği, zar zor anlaşılan mırıltıların arasında açıkça çınlayan isimle kaybolup gitti. Nately ölmüştü. Delikanlı öldürülmüştü. Papaz inledi, ve çenesi titremeye başladı. Gözleri yaşlarla doldu. Ağlıyordu. Yossarian'ın yanında yas tutmak için, onun sessiz ızdırabını paylaşmak için, ayaklarının uçlarına basa basa o yana gidecek oldu. Tam o anda bir el kabaca kolunu yakaladı ve sert bir ses bir soru sordu. "Papaz Tappman?"

Şaşkınlık içinde döndü ve şişman, hırçın, koca kafalı, bıyıklı bir albayın kırmızı yüzünü gördü. Adamı daha önce hiç görmemişti. "Evet. Konu nedir?" Papazın kolunu kavrayan parmaklar canını acıtıyordu. Çekip kurtarmaya çalıştı, ama boşuna.

"Benimle gel."

Papaz korku ve şaşkınlık içinde geriledi. "Nereye? Neden? Hem, siz kimsiniz ki?"

"Bizimle gelsen iyi olacak, Peder," dedi zayıf, şahin yüzlü bir binbaşı papazın diğer yanından, saygılı bir hüzünle. "Biz hükümetten geliyoruz. Sana bazı sorular sormak istiyoruz."

"Ne tür sorular? Sorun ne?"

"Sen Papaz Tappman değil misin?" diye sordu obez albay.

"Evet, o," diye yanıt verdi Çavuş Whitcomb.

"Onlarla git," diye seslendi Yüzbaşı Black papaza, horgörülü ve düşmanca bir gülüşle. "Senin için neyin iyi olduğunu biliyorsan arabaya bin."

Eller papazı sürükleyip götürüyordu. Papazın içinden Yossa-rian'a bağırıp yardım istemek geçti, ama Yossarian işitemeyecek kadar uzakta görünüyordu. Yakındaki adamlardan bazıları me rakla ona bakmaya başlamışlardı. Papaz alev alev bir utançla başını egdı ve bir karargah arabasının arka tarafına doğru götürülmesine izin verdi. Kocaman, pembe yüzlü şişman albay ile sıska, yağlı tenli, moralsiz binbaşının arasına oturdu. Papaz düşünmeden bileklerini onlara uzattı ve bir an kelepçe takmak isteyip istemediklerini merak etti. Bir başka subay ön koltuğa geçmişti bile. Şoför koltuğunda düdüğü ve beyaz miğferi olan uzun boylu bir Askeri İnzibat vardı. Papaz üstü kapalı araba alandan çıkana, gittikçe hızlanan tekerlekler engebeli, asfalt yolda mırıldanmaya başlayana kadar bakışlarını kaldırmaya cesaret edemedi.

"Beni nereye götürüyorsunuz?" diye sordu utanç ve suçluluk içinde, yumuşak bir sesle. Hâlâ bakışlarını kaçırıyordu. Aklına, havadaki çarpışmadan ve Nately'nin ölümünden onu sorumlu tuttukları geldi. "Ne yaptım?"

"Neden çeneni kapatıp soruları bizim sormamıza izin vermiyorsun?" dedi albay.

"Onunla o şekilde konuşmayın," dedi binbaşı. "Bu kadar saygısız olmanız gerekli değil."

"O zaman ona söyle, çenesini kapatsın ve soruları bizim sormamıza izin versin."

"Peder, lütfen çeneni kapa ve soruları bizim sormamıza izin ver," dedi binbaşı duygudaşlıkla. "Böylesi senin için daha iyi olur."

"Bana Peder demeniz gerekli değil," dedi papaz. "Ben Katolik değilim."

"Ben de öyle, Peder," dedi binbaşı. "Ama ben çok dindar biriyim ve Tanrı'nın bütün adamlarına Peder demekten hoşlanırım."

"Siperlerde ateistler olduğuna inanmıyor bile," diye alay etti albay ve papazın kaburgalarını teklifsizce dürtükledi. "Hadi, Papaz, söyle ona. Siperlerde ateist var mı?"

"Bilmiyorum, efendim," diye yanıt verdi papaz. "Hiç siperde bulunmadım."

Öndeki subay kavgacı bir ifadeyle çabucak başını çevirdi. "Hiç cennette de bulunmadın ama bir cennet olduğunu biliyorsun, degıl mi?"

"Sen biliyor musun?" dedi albay.

"Çok ciddi bir suç işledin, Peder," dedi binbaşı.

"Ne suçu?"

"Henüz bilmiyoruz," dedi albay. "Ama öğreneceğiz. Ve çok ciddi olduğundan eminiz."

Grup Karargahı'na geldiklerinde araba tekerleklerini öttürerek yoldan ayrıldı, hızını birazcık azalttı ve park yerini geçip binanın arkasına dolandı. Üç subay ve papaz arabadan indiler. Tek sıra halinde, bodrum kata inen dingildek, ahşap merdivene gittiler ve papazı alçak, beton tavanı ve boyasız taş duvarları olan rutubetli, kasvetli bir odaya soktular. Köşeler örümcek ağları ile kaplanmıştı. Dev bir çıyan odada koşturup bir su borusunun altına sığındı. Papazı küçük, çıplak bir masanın arkasında duran sert, dik sırtlı bir sandalyeye oturttular.

"Lütfen rahat ol, Papaz," dedi albay içtenlikle, kör edici bir spot ışığını yakıp papazın yüzüne doğrultarak. Masaya pirinç muştalar ve bir kibrit kutusu koydu. "Gevşemeni istiyoruz."

Papazın gözleri inanmazlıkla irileşmişti. Dişleri takırdıyordu. Kolları ve bacakları dermansızdı. Tüm gücünü yitirmişti. Ona ne isterlerse yapabileceklerini fark etti; bu zalim adamlar burada, bu bodrumda döve döve öldürebilirlerdi onu, ve onu kurtarmak irin kimse araya girmezdi, hiç kimse. Belki, keskin yüzlü, dindar ve duygudaş binbaşı dışında. Binbaşı bir musluğu, lavaboya damlaya damlaya akacak şekilde açmış, sonra masaya dönüp pirinç muştanın yanına kalın, lastik bir hortum koymuştu.

"Her şey yoluna girecek, Papaz," dedi binbaşı cesaret verir cesine. "Suçlu değilsen korkacak hiçbir şey yok. Neden korkuyorsun? Suçlu değilsin, değil mi?"

"Elbette suçlu," dedi albay. "Hem de fena halde suçlu."

"Ne suçu?" diye yalvardı papaz, gittikçe daha şaşkın hissederek ve merhamet için kime yakaracagını bilemeyerek. Üçüncü subayın rütbe işareti yoktu ve sessizlik içinde kenarda bekliyordu. "Ne yaptım ki?"

"Biz de bunu öğrenmek için buradayız," diye yanıt verdi albay. Sonra papazın önüne bir kalem ve not defteri ittirdi. "Bizim için ismini buraya yaz, olur mu? Kendi elyazınla."

"Kendi elyazımla mı?"

"Evet. Sayfanın herhangi bir yerine." Papaz yazmayı bitirdiğinde albay defteri aldı ve bir dosyadan çıkardığı kağıdın yanına tuttu. "Gördün mü?" dedi, yanına gelip durmuş, ciddiyetle omzunun üzerinden bakmakta olan binbaşıya.

"Aynı değiller, değil mi?" diye itiraf etti binbaşı.

"Sana onun yaptığını söylemiştim."

"Neyi?" diye sordu papaz.

"Papaz, bu beni gerçekten şok etti," diye suçladı binbaşı ağır bir yazıklanma ile.

"Ne?"

"Beni ne kadar büyük bir hayal kırıklığına uğrattığını anlatamam sana."

"Neden?" diye ısrar etti papaz, çılgına. "Ne yaptım ki?"

"Bu yüzden," diye yanıt verdi binbaşı ve hayal kırıklığı ve tiksinti içinde masanın üzerine papazın ismini yazdığı defteri fırlattı. "Bu senin elyazın değil."

Papaz hayretle, hızlı hızlı gözlerini kırpıştırdı. "Ama elbette benim elyazım."

"Hayır, değil, Papaz. Yine yalan söylüyorsun."

"Ama şimdi yazdım!" diye haykırdı papaz çileden çıkarak.

"Yazdığımı gördünüz."

"İşte bu," diye yanıt verdi binbaşı acı acı. "Yazdığını *gördüm*. Senin yazdığını inkar edemezsin. Kendi elyazısı hakkında yalan söyleyen biri her konuda yalan söyler."

"Ama benim elyazım konusunda kim yalan söylemiş ki?" diye sordu papaz, aniden içinde kabaran öfke yüzünden korkmayı unutarak. "Siz deli

falan mısınız? Neden bahsediyorsunuz?"

"Senden kendi elyazınla ismini yazmanı istedik. Ve sen bunu yapmadın"

"Ama elbette yaptım. Kendi elyazımla yazmadıysam kimin elyazısıyla yazdım ki?"

"Başka birinin elyazısıyla." "Kimin?"

"İşte bizim öğrenmeye çalıştığımız da bu," dedi albay tehdit-karca.

"Konuş, Papaz."

Papaz gittikçe yükselen bir kuşku ve histeri ile bir birine, bir ötekine bakıyordu. "O elyazısı bana ait," diye savundu tutkuyla. "Eğer bu benim elyazım değilse benim elyazım nerede?"

"İşte tam burada," diye yanıt verdi albay. Ve son derece üstün bir bakışla masaya bir foto-mektubun kopyasını fırlattı Mektubun üzerindeki "Sevgili Mary" dışında her şey sansürlenmişti ve altına sansürleyen subay tarafından, "Seni çok özledim. A. T. Tappman, Papaz, ABD Ordusu," yazılmıştı. Albay papazın yüzünün kıpkırmızı kesilmesini izlerken horgörüyle gülümsedi. "Ee, Papaz? Bunu kimin yazdığını biliyor musun?"

Papaz yanıt vermeden önce uzun uzun düşündü; Yossari-an'ın elyazısını tanımıştı. "Hayır."

"Okuma biliyorsun ama, değil mi?" diye ısrar etti albay alay ederek. "Yazar kendi imzasını atmış."

"Oradaki benim ismim."

"O zaman sen yazmışsın. Q.E.D.[103]"

103) Latince quod erat demonstrandum için kısaltma, bir matematik terimi, "görüldüğü, kanıtlandığı gibi", (en.)

"Ama ben yazmadım. Bu benim elyazım değil."

"O zaman imzanı yine bir başkasının elyazısı ile atmışsın," diye terslendi albay omuzlarını silkerek. "Bunun anlamı bu."

"Ah, bu saçmalık!" diye bağırdı papaz, aniden sabrını kaybederek. Alev alev bir öfke içinde, yumruklarını sıkarak ayağa fırladı. "Buna daha fazla tahammül etmeyeceğim! Duydunuz mu? Bugün on iki adam öldü ve bu saçma sorular için zamanım yok. Beni burada tutmaya hakkınız yok ve ben buna tahammül etmeyeceğim işte o kadar."

Albay tek kelime etmeden papazı göğsünden hızla ittirip sandalyeye devirdi. Papaz aniden gücünün tükendiğini hissetti ve yine çok korkmaya başladı. Binbaşı lastik hortumu eline aldı ve tehditkar bir tavırla açık avcuna vurmaya başladı. Albay kibrit kutusunu alıp içinden bir kibrit çıkardı, kutunun yanındaki ilaçlı kısma dayadı ve dik dik bakarak papazın bir sonraki meydan okumasını bekledi. Papaz bembeyaz olmuştu, hareket etmeye bile korkuyordu. Sonunda yüzünü parlak spot ışığından çevirdi; damlayan suyun sesi çok yüksek, dayanılmaz ölçüde sinir bozucu geliyordu. Onlara ne istediklerini sorabilmeyi, böylece neyi itiraf etmesi gerektiğim bilebilmeyi diliyordu. Albayın işareti üzerine üçüncü subay sallana sallana duvarın yanındaki yerinden gelip masanın üzerine, papazın birkaç santim ötesine otururken papaz bekledi. Adamın yüzü ifadesiz, gözleri delici ve soğuktu.

"İşığı söndür," dedi omzunun üzerinden arkaya, alçak, sakin bir sesle. "Çok sinir bozucu."

Papaz minnetle gülümsedi adama. "Teşekkür ederim, efendim. Bir de şu damlama, lütfen."

"Damlama kalsın," dedi subay. "Beni rahatsız etmiyor." Düzgün kırışıklarını korumaya çalışırmış gibi, pantolonunun paçalarını çekiştirdi. "Papaz," dedi kayıtsızca, "hangi mezheptensin?"

"Ben bir Anabaptistim, efendim."

"Oldukça şüpheli bir mezhep bu, değil mi?"

"Şüpheli mi?" diye sordu papaz, masum bir sersemlik içinde. "Neden, efendim?"

"Eh, o mezhep hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Bunu itiraf etmek zorundasın, değil mi? Bu durum, bahsettiğin mezhebi oldukça şüpheli kılmıyor mu?"

"Bilmiyorum, efendim," diye yanıt verdi papaz diplomatik bir biçimde, huzursuzca kekeleyerek. Adamın rütbe işareti taşımamasını rahatsız edici buluyordu, "efendim" demesinin gerekli olup olmadığını bile bilmiyordu. Kimdi bu adam? Ve hangi yetkiyle onu sorguya çekiyordu?

"Papaz, bir zamanlar Latince öğreniyordum. Bir sonraki sorumu sormadan önce seni uyarmam adil olur. Anabaptist sözcüğü, Baptist olmadığın anlamına gelmiyor mu?"

"Ah, hayır, efendim. Çok daha fazlası var."

"Sen bir Baptist misin?"

"Hayır, efendim."

"O zaman Baptist değilsin, değil mi?" "Efendim?"

"Neden bu noktada bana itiraz ediyorsun, anlamıyorum. Zaten itiraf ettin. Şimdi, Papaz, Baptist olmadığını söylemen, aslında bize senin ne olduğun hakkında hiçbir şey söylemiyor, değil mi? Herhangi bir şey, herhangi biri olabilirsin." Hafifçe öne eğildi ve anlamlı, kurnaz bir tavır takındı. "Hattâ," diye ekledi, "Washington Irving bile olabilirsin, değil mi?"

"Washington Irving mi?" diye tekrarladı papaz şaşkınlık içinde.

"Hadi ama, Washington," diye araya girdi şişman albay huy suzlukla. "Neden açık açık söylemiyorsun? O erik domatesini çaldığını biliyoruz."

Papaz bir anlık şoktan sonra sinirli bir rahatlama ile kıkırdadı. "Ah, su mesele!" diye söylendi. "Şimdi anlamaya başlıyorum. O erik domatesini

çalmadım. Albay Cathcart verdi. Bana inanmıyorsanız ona sorabilirsiniz."

Odanın diğer ucunda bir kapı açıldı ve Albay Cathcart, bir dolaptan çıkmış gibi, odaya girdi.

"Selam, Albay. Albay, o erik domatesini ona senin verdiğini söylüyor. Verdin mi?"

"Ona neden erik domatesi verecekmişim ki?" diye yanıt verdi Albay Cathcart.

"Teşekkür ederim, Albay. Hepsi bu kadar."

"Bir zevkti, Albay," diye yanıt verdi Albay ve odadan çıkıp kapıyı arkasından kapattı.

"Ee, Papaz? Şimdi ne diyeceksin bakalım."

"Bana o verdi!" diye tısladı papaz, aynı anda hem haşin hem korku dolu bir fısıltıyla. "Bana o verdi!"

"Senden daha rütbeli birine yalancı demiyorsun, değil mi, Papaz?"

"Senden daha rütbeli biri neden sana erik domatesi versin, Papaz?"

"Bu yüzden mi domatesi Çavuş Whitcomb'a vermeye çalıştın, Papaz? Elini mi yaktı?"

"Yo, yo, yo," diye itiraz etti papaz, acı içinde, neden anlamadıklarını merak ederek. "Onu Çavuş Whitcomb'a verdim çünkü ben istemiyordum."

"lstemiyorduysan neden Albay Cathcart'tan çaldın?"

"Onu Albay Cathcart'tan çalmadım!"

"Eğer çalmadıysan, neden bu kadar suçlusun?"

"Ben suçlu değilim!"

"Suçlu değilsen neden biz seni sorguluyoruz?"

"Ah, bilmiyorum," diye inledi papaz, kucağındaki parmaklarını ovuşturup başını ızdırapla eğip iki yana sallayarak. "Bilmiyorum."

"Boşa harcayacak zamanımız olduğunu sanıyor," diye hırladı binbaşı.

"Papaz," diye devam etti rütbe işareti taşımayan subay, daha yavaştan alıp açık dosyadan çıkardığı sarı bir kağıdı kaldırarak, "burada, Albay Cathcart tarafından imzalanmış, o erik domatesini ondan çaldığını iddia eden bir ifade var." Kağıdı yüzüstü dosyanın bir yanına koydu, ve diğer yandan ikinci bir kağıt aldı. "Burada da, Çavuş VVhitcomb'un, noterden geçmiş yeminli ve yazılı bir ifadesi var. Domatesi ona vermeye çalışma tarzına bakarak, sıcak bir domates olduğunu hemen anlamış."

"Tann'ya yemin ederim çalmadım onu, efendim," diye yalvardı papaz huzursuzluk içinde, gözyaşlarına boğulmak üzere. "Sıcak domates olmadığına dair Tann'nın huzurunda yemin ederim."

"Papaz, Tann'ya inanıyor musun?"

"Evet, efendim. Elbette inanıyorum."

"Bu çok tuhaf, Papaz," dedi subay, dosyadan daktilo ile yazılmış bir başka sarı kağıt çıkararak, "çünkü elimde Albay Cath-cart'ın bir başka imzalı ifadesi var. Her görev uçuşundan önce brifing odasında dua toplantıları düzenlemek konusunda onunla işbirliği yapmadığına dair yemin ediyor."

Papaz bir an boş boş baktıktan sonra hatırladı ve çabuk çabuk başını salladı. "Ah, bu tam olarak doğru değil, efendim," diye açıkladı hevesle. "Albay Cathcart erlerin de subaylar ile aynı Tann'ya dua ettiklerini fark edince, kendisi bu fikirden vazgeçti."

"Ne yaptı?" diye nida etti subay, inanmazlık içinde.

"Ne saçmalık!" dedi kırmızı yüzlü albay ve vakar ve sinir içinde papazdan uzaklaştı.

"Buna inanmamızı mı bekliyor?" diye haykırdı binbaşı inanmazlık içinde.

Rütbesiz subay ekşi ekşi güldü. "Papaz, şansını biraz fazla zorlamıyor musun?" diye sordu, aynı anda hem hoşgörülü, hem düşmanca olan bir gülümseme ile.

"Ama, efendim, bu doğru, efendim! Yemin ederim doğru."

"Ne fark eder, anlamıyorum," diye yanıt verdi subay kayıtsızca, ve yine yana, belge dolu dosyaya uzandı. "Papaz, soruma yanıt olarak, Tanrı'ya inandığını söylemiş miydin? Hatırlamıyorum."

"Evet, efendim. Öyle söyledim, efendim. Tanriya inanıyorum."

"O zaman bu gerçekten çok tuhaf, Papaz, çünkü burada Albay Cathcarftan bir başka yeminli, yazılı ifade var. Ateizmin kanunlara aykırı olmadığını söylemişsin. Herhangi birine, böyle bir şey söylediğini hatırlıyor musun?"

Papaz duraksamadan başını salladı. Ayağını sağlam zemine bastığını hissediyordu. "Evet, efendim, böyle bir şey söyledim Söyledim, çünkü doğru. Ateizm kanunlara aykırı değildir."

"Ama yine de bunu söylemek için yeterli sebep değil, Papaz, değil mi?" diye payladı subay keskin bir sesle, kaşlarını çatarak, ve dosyadan yine daktilo ile yazılmış, noterden onaylı bir başka kağıt çıkardı. "Burada, Çavuş VVhitcomb'un bir başka yeminli ifadesi var. Savaşta ölen ya da yaralanan adamların en yakın akrabalarına Albay Cathcart'ın imzası ile taziye mektupları gönderme planına karşı çıkmışsın. Bu doğru mu?"

"Evet, efendim, karşı çıktım," diye yanıt verdi papaz. "Ve karşı çıktığım için gurur duyuyorum. O mektuplar içtenlikten ve dürüstlükten yoksun. Tek amaçları Albay Cathcart'a ihtişam kazandırmak"

"Ama ne fark eder ki?" diye yanıt verdi subay. "Yine de onları alan ailelere teselli veriyor, değil mi? Papaz, düşünce tarzını hiç anlamıyorum."

Papaz söyleyecek şey bulamıyordu. Dili tutulmuş bir halde, kendini naif hissederek başını eğdi.

Aniden aklma bir fikir gelen, kırmızı yüzlü, şişman albay, canlı bir tavırla öne çıktı. "Neden bu adamın lanet beynini patlatmıyoruz?" diye öneride bulundu hevesle.

"Evet, bu adamın lanet beynini patlatabiliriz, değil mi?" diye onayladı şahin suratlı binbaşı. "O yalnızca bir Anabaptist."

"Hayır, ilk önce onu suçlu bulmalıyız," diye uyardı rütbesiz subay, elini aylak aylak sallayarak. Rahatça yere kayıp masanın diğer yanına dolandı ve ellerini masaya dayayarak papaza baktı. Yüzünde son derece sert, karanlık, açık ve haşin bir ifade vardı. "Papaz," diye bildirdi hükümran bir gerginlikle, "seni resmi olarak Washington Irving olmakla, subayların ve erlerin mektuplarını sansürlerken yapmaya iznin olmayan şeyler yapmakla suç-luyoruz. Ne diyorsun?"

"Ben masumum, efendim." Papaz kuru dudaklarını kuru diliyle yaladı ve endişe içinde sandalyesinin ucunda, öne eğildi.

"Suçlu," dedi albay.

"Suçlu," dedi binbaşı.

"Demek ki suçlu," dedi rütbesiz subay ve dosyadaki bir sayfanın üzerine bir sözcük yazdı. "Papaz," diye devam etti, başını kaldırarak, "seni aynı zamanda henüz bilmediğimiz suçlar ve kabahatler işlemekten suçluyoruz. Ne diyorsun?"

"Bilmiyorum, efendim. Ne olduklarını söylemezseniz suçlu ya da masum olduğumu nasıl bilebilirim?"

"Bilmiyorsak nasıl söyleyebiliriz ki?"

"Suçlu," diye karar verdi albay.

"Elbette suçlu," diye onayladı binbaşı. "Onun suçları ve kabahatleri ise, onların o işlemiş olmalı."

"Demek ki suçlu," dedi rütbesiz subay, ve odanın yan tarafına geçti. "Senindir, Albay."

"Teşekkür ederim," dedi albay. "Çok iyi bir iş çıkardın." Papaza döndü. "Tamam, Papaz, oyun bitti. Bir yürüyüşe çık bakalım."

Papaz anlamamıştı. "Ne yapmamı istiyorsunuz?"

"Hadi, çık dışarı dedim!" diye kükredı albay, başparmağını öfkeyle omzunun üzerinden arkaya bükerek. "Defol git buradan."

Papaz adamın saldırgan sözleri ve ses tonu karşısında şok olmuştu. Onu serbest bırakmaları karşısında hayrete düşmüş, şaşalamış, hayal kırıklığına uğramıştı. "Beni cezalandırmayacak mısınız?" diye sordu aksi bir şaşkınlıkla.

"Elbette cezalandıracağız seni. Ama bunu nasıl, ne zaman yapacağımıza karar verirken senin burada olmana izm veremeyiz. Bu yüzden hadi artık. Yaylan."

Papaz çekinerek kalktı ve kapıya doğru birkaç adım attı. "Gitmekte özgür müyüm?"

"Şimdilik. Ama adadan aynlmaya kalkma. Numaran bizde, Papaz. Sakın unutma, günde yirmi dört saat gözetimimiz altındasın."

Gitmesine izin vermelerini kavrayamıyordu. Papaz çekinerek kapıya yürüdü. Her an amirane bir sesin geri dönmesini emretmesini, ya da omzuna ya da başına indirilen bir darbe ile durdurulmayı bekliyordu. Onu durdurmak için hiçbir şey yapmadılar. Pis kokan, karanlık rutubetli koridorlardan geçip merdiveni buldu. Merdiveni tırmanıp temiz havaya çıktığında nefes nefese kalmıştı ve sendeliyordu. Kurtulur kurtulmaz içini ahlaklı bir öfke doldurdu. Öfkeliydi, o gün yaşanan korkunç olaylar, hayatı boyunca olmadığı kadar öfkelenmesine sebep olmuştu. Binanın geniş, yankılı lobisinden kavurucu, hınç dolu bir kızgınlık içinde geçip gitti. Daha fazla tahammül etmeyeceğim, dedi kendi kendine, daha fazla tahammül etmeyeceğim, o kadar. Girişe ulaştığı zaman, Yarbay Korn'un geniş basamakları tek başına tırmanmakta olduğunu gördü ve şansı olduğunu hissetti. Derin bir nefes alarak hazırlandı ve yarbayın yoluna çıkmak için cesaretle ilerledi.

"Yarbay, daha fazla tahammül etmeyeceğim," diye bildirdi hararetli bir kararlılıkla ve dehşet içinde Yarbay Korn'un onu fark etmeden geçip gitmesini izledi. "Yarbay Korn!"

Papazdan daha rütbeli olan subayın fıçı gibi, gevşek bedeni durup döndü ve yavaşça basamakları indi. "Ne oldu, Papaz?"

"Yarbay Korn, sizinle bu sabahki çarpışma hakkında konuşmak istiyorum. Bu korkunç bir olaydı, korkunç!"

Yarbay Korn bir an sessiz kaldı ve gözlerinde alaylı bir eğlenti parıltısı ile papazı süzdü. "Evet, Papaz, gerçekten de korkunçtu," dedi sonunda. "Kendimizi kötü göstermeden nasıl raporla-yacagız, hiç bilmiyorum."

"Kastettiğim bu değildi," diye payladı onu papaz, hiç korkmadan. "O on iki adamın bazıları yetmiş görev uçuşunu çoktan bitirmişti."

Yarbay Korn güldü. "Yeni asker olsalar daha mı az korkunç olurdu?" diye sordu yakıcı bir sesle.

Papaz bir kez daha verecek yanıt bulamadı. Her döndüğü yerde karşısına ahlakdışı bir mantık çıkıyor gibiydi. Sözlerine devam ederken, kendinden eskisi kadar emin değildi ve sesi titriyordu. "Efendim, diğer gruplardaki adamlar, elli, elli beş uçuştan sonra eve gönderilirken bu gruptaki adamları seksen uçuş yapmaya zorlamak doğru değil."

"Bu meseleyi düşüneceğiz," dedi Yarbay Korn sıkıntılı bir ilgisizlikle ve uzaklaşmaya başladı. *"Adios,* Padre."[104]

104) Padre terimi askeri papazlar için kullanılır, (en.)

"Bunun anlamı nedir, efendim?" diye ısrar etti papaz, tizle-şen bir sesle.

Yarbay Korn nahoş bir ifade durdu ve bir basamak indi. "Anlamı şu, Padre, düşüneceğiz," diye yanıt verdi alay ve horgörü ile. "Düşünmeden hareket etmemizi istemezdin, değil mi?"

"Hayır, efendim, istemezdim herhalde. Ama zaten düşünü yordunuz, değil mi?"

"Evet, Padre, zaten düşünüyorduk. Ama seni mutlu etmek için biraz daha düşüneceğiz ve yeni bir karara varırsak ilk sana söyleyeceğiz. Artık, ***adios."*** Yarbay Korn hızla döndü ve basamakları hızla tırmandı.

"Yarbay Korn!" Papazın haykırışı Yarbay Korn'u bir kez daha durdurdu. Suratsız bir sabırsızlıkla, yavaşça başını papaza çevirdi "Efendim, meseleyi General Dreedle'a aktarmak için izninizi istiyorum. İtirazımı Ving Karargahına götürmek istiyorum."

Yarbay Korn'un küt, karanlık çenesi beklenmedik bir biçimde, bastırılmış bir kahkaha ile şişti. Yanıt vermesi için biraz zaman geçmesi gerekti. "Hiç sorun değil, Padre," diye yanıt verdi haylaz bir neşeyle, gülmemek için büyük çaba harcayarak. "General Dreedle ile konuşmana izin veriyorum."

"Teşekkür ederim, efendim. Sizi uyarmam adil olur, herhalde. General Dreedle üzerinde nüfuzum olduğuna inanıyorum."

"Beni uyarman iyi oldu, Padre. Sanırım benim de seni uyarmam adil olur. General Dreedle'ı Ving'de bulamayacaksın." Yarbay Korn kötü kötü sırıttı, sonra muzaffer bir kahkaha attı. "General Dreedle gitti, Padre. Artık General Peckem var. Ving kumandanımız değişti."

Papaz sersemlemişti. "General Peckem mı?"

"Bu doğru, Papaz. Onun üzerinde nüfuzun var mı?"

"General Peckem'ı tanımam bile," diye itiraz etti papaz sefil bir şekilde.

Yarbay Korn bir kahkaha daha attı. "Bu çok kötü, Papaz, çünkü Albay Cathcart onu çok iyi tanıyor." Yarbay Korn bir iki saniye daha zevkle güldü, sonra aniden durdu. "Bu arada, Padre," diye uyardı soğuk soğuk, parmağıyla papazın göğsünü dürtükleye-rek. "Dr. Stubbs ile oynadığınız oyun ortaya çıktı. Bugün şikayet etmen için seni buraya onun gönderdiğini çok iyi biliyoruz."

"Dr. Stubbs mı?" Papaz şaşkınlıkla başını iki yana sallayarak itiraz etti. "Ben Dr. Stubbs'ı görmedim, Albay. Buraya üç yabancı subay tarafından getirildim. Yetkileri olmadığı halde beni bodruma kapatıp sorguladılar ve bana hakaretler ettiler."

Yarbay Korn papazın göğsünü dürtükledi. "Dr. Stubbs'ın birliğindeki adamlara yetmiş görev uçuşundan fazlasını yapmamalarını söylediğini çok iyi biliyorsun." Sert bir kahkaha attı. "Ama, Padre, yetmiş uçuş yapmak zorundalar, çünkü Dr. Stubbs'ı Pasifik'e tayin ediyoruz. Bu yüzden, *Adios,* Padre. *Adios."*

GENERAL SCHEISSKOPF

Dreedle yoktu ve General Peckem vardı; ve daha General Peckem, General Dreedle’ın ofisine yeni taşınmıştı ki muhteşem zaferi tel tel dökülmeye başladı.

"General Scheisskopf mu?" diye sordu şaşkın şaşkın, o sabah gelen emri haber veren çavuşa, yeni ofisinde. *"Albay* Scheisskopf demek istedin, değil mi?"

"Hayır, komutanım, General Scheisskopf. Bu sabah terfi etti, komutanım."

"Eh, bu gerçekten çok tuhaf! Scheisskopf? General? Hangi sınıf general?"

"Korgeneral, komutanım ve..." "Korgeneral!"

"Evet, komutanım ve ondan onay almadan hiç kimseye emir vermemenizi istiyor."

"Ha siktir," dedi General Peckem hayretler içinde, belki de hayatında ilk kez yüksek sesle sövüp sayarak. "Cargill, bunu duydun mu? Scheisskopf korgeneralliğe terfi etmiş. İddiaya girerim beni terfi ettireceklerdi ve yanlışlıkla onu terfi ettirdiler."

Albay Cargill düşünceli düşünceli sağlam çenesini ovuşturuyordu. "Neden bize emir veriyor?"

General Peckem'ın zarif, temiz, seçkin yüzü gerildi. "Evet,

Çavuş," dedi yavaşça, anlamamış bir ifadeyle kaşlarını çatarak. "O hâlâ Moral Hizmetler'de ise ve biz muharebe harekat bolü-mündeysek, neden bize emir veriyor?"

"Bu sabah değişen bir şey de buydu, efendim. Artık bütün muharebe harekatları Moral Hizmetler'in yetkisi altında. Yeni kumandan subayımız General Scheisskopf."

General Peckem keskin bir çığlık kopardı. "Aman Tanrım!" diye feryat etti, ve özenli kendine hakimiyeti isteri içinde kaybolup gitti. "Komuta Scheisskopfta, ha? *Scheiss-kopp"* Dehşet içinde yumruklarını gözlerine bastırdı. "Cargill, bana VVintergreeni bul! *Scheisskopp Scheisskopf* olamaz!"

Bütün telefonlar aynı anda çalmaya başladı. Bir onbaşı koşarak içeri girdi ve selam verdi.

"Komutanım, dışarıda sizi görmek isteyen bir papaz var. Albay Cathcarfın birliğindeki bir adaletsizliği haber verecekmiş."

"Gönder gitsin, gönder gitsin! Bizim burada yeterince adaletsizliğimiz var. Wintergreen nerede?"

"Komutanım, General Scheisskopf telefonda. Hemen sizinle konuşmak istiyor."

"Ona daha gelmediğimi söyle. Güzel Tanrım!" diye çığlık attı General Peckem, felaketin büyüklüğünü daha yem kavramaya başlamış gibi. *"Scheiss-kopp* Adam tam bir moron! O taşkafa-yı dümdüz etmiştim ve şimdi ona tabiyim. Ah, Tanrım! Cargill! Cargill, beni terk etme! VVintergreen nerede?"

"Komutanım, telefonda eski çavuş VVintergreen olduğunu söyleyen biri var. Bütün sabah size ulaşmaya çalıştı."

"Generalim, VVintergreen'i bulamıyorum," diye bağırdı Albay Cargill. "Hattı meşgul."

General diğer telefona atılırken fena halde terliyordu.

"VVintergreen!"

"Peckem, seni orospu çocuğu..."

"VVintergreen, ne yaptıklarını duydun mu?"

"... sen ne yaptığını sanıyorsun, seni aptal piç?"

"Her şeyin başına Scheisskopfu getirmişler!"

VVintergreen öfke ve panik içinde çığlık atıyordu. "Sen ve lanet olası dahili haberleşme notların! Gidip muharebe harekatla-nnı Moral Hizmetler'e verdiler, işte!"

"Ah, olamaz," diye inledi General Peckem. "Bu yüzden mi oldu? Benim memolanm yüzünden mi? Scheisskopfu başa geçiren onlar mı oldu? Neden başa beni geçinmediler?"

"Çünkü sen artık Moral Hizmetler'de değildin. Sen tayin oldun ve onu oranın başında bıraktın. Ve adam ne istiyor, biliyor musun? O piç hepimizin ne yapmasını istiyor, biliyor musun?"

"Komutanım, bence General Scheisskopfla konuşsanız iyi olacak," diye yalvardı çavuş sinirli sinirli. "Birileriyle konuşmak konusunda ısrar ediyor."

"Cargill, benim adıma Scheisskopfla konuş. Ben yapamam. Ne istediğini öğren."

Albay Cargill bir an General Scheisskopfu dinledi ve kağıt gibi bembeyaz oldu. "Aman Tanrım!" diye haykırdı, telefon parmaklarından kayıp düşerken. "Ne istediğini biliyor musun? Tören geçidi yapmamızı istiyor. *Herkesin* tören geçidi yapmasını istiyor!"

KÜÇÜK KIZ KARDEŞ

Yossarian silahı kalçasında, geri geri yürüyordu ve daha fazla uçuş yapmayı reddediyordu. Geri geri yürüyordu çünkü kimsenin arkasından gizlice yaklaşmadığından emin olmak için devamlı arkasına dönüp duruyordu. Arkasından gelen her ses bir uyarı, yanından geçtiği herkes potansiyel suikastçiydi ona göre. Elini devamlı tabancasının kabzasında tutuyor, Aç Joe dışında kimseye gülümsemiyordu. Yüzbaşı Piltchard ile Yüzbaşı VVren'e görev uçuşlarının onun için bittiğini söylüyordu. Yüzbaşı Piltchard ile Yüzbaşı Wren bir sonraki uçuşta onun ismini listeye dahil etmediler ve durumu Grup Karargahı'na bildirdiler.

Yarbay Korn sakin sakin güldü. "Ne demek daha fazla uçuş yapmayacak?" diye sordu gülümseyerek, Albay Cathcart bir köşeye çekilip bu Yossarian isminin bir kez daha ortaya çıkıp başına bela olmasının neye alamet olduğunu kara kara düşünmeye başlarken. "Neden uçmuyormuş?"

"La Spezia üzerindeki çarpışmada arkadaşı Nately öldü. Belki bu yüzdendir."

"Kim olduğunu sanıyor bu adam -Aşil mi?" Yarbay Korn benzetmesini sevdi ve General Peckem'ın yanındayken tekrarlamayı aklına yazdı. "Daha fazla uçmak zorunda. Başka seçeneği yok. Gidin ve fikrini değiştirmezse meseleyi bize raporlayacagı nızı söyleyin."

"Bunu çoktan yaptık, komutanım. Fark etmedi." "Binbaşı Majör ne diyor?"

"Binbaşı Major'ı hiç görmüyoruz. Ortadan kayboldu sanki."

"Keşke *onu* kayboltabilsek!" diye patladı Albay Cathcart kendi köşesinden aksi aksi. "Tıpkı Dunbar denen adama yaptığımız gibi."

"Ah, bu meseleyi halletmenin bir sürü yolu var," diye temin etti Yarbay Korn onu güvenle ve Piltchard ile VVren'e hitaben devam etti. "En nazik

yolla başlayalım. Dinlenmesi için onu birkaç günlüğüne Roma'ya gönderin. Belki bu adamın ölümü onu gerçekten üzmüştür."

Aslında, Nately'nin ölümü neredeyse Yossarian'ı da öldürüyordu; çünkü haberi Nately'nin Roma'daki orospusuna verdiği zaman kadın yüreği paramparça olmuş gibi keskin bir çığlık atmış, dönüp bir patates soyucusunu ona saplamaya kalkışmıştı.

"Bruto."[105] diye ulumuştu kız histerik bir öfkeyle, Yossarian kızın kolunu arkasına büküp patates soyucusunu elinden koparırken. *"Bruto! Bruto!"* Kız boş elinin uzun tırnaklarını hızla ona savurdu ve yanağını yardı. Sonra öfkeyle yüzüne tükürdü.

105) İtalyanca, “hayvan”, (en.)

"Sorun ne?" diye bağırdı Yossarian keskin bir acı ve şaşkınlık içinde, kızı odanın diğer yanına, duvara fırlatarak. *"Benden* ne istiyorsun?"

Kız iki yumruğunu savurarak üzerine atıldı ve sağlam bir yumrukla Yossarian’ın ağzını kan içinde bıraktı. Yossarian sonunda onun bileklerinden yakalayıp tuttu. Kızın saçları darmadağın olmuştu. Çakmak çakmak, nefret dolu gözlerinden gözyaşları akıyordu. Kız çılgın bir kuvvetle, vahşice mücadele etti, hırladı, küfretti ve ne zaman Yossarian açıklamak için ağzını açsa, *"Bruto! Bruto!"* diye haykırdı. Kızın kuvveti Yossarian'ı hazırlıksız yakalayınca Yossarian dengesini kaybetti. Kız Yossarian ile hemen hemen aynı boydaydı ve birkaç fantastik, dehşet dolu an boyunca, Yossarian kızın o deli kararlılık içinde onu altedecegi-ni, onu yere yıkacağını, işlemediği haince bir suç yüzünden onu paramparça edeceğini düşündü. Homurdanarak, nefes nefese, bilek bileğe mücadele ederler ve yenişemezlerken, Yossarian'ın içinden çığlık çığlığa yardım istemek geliyordu. Sonunda kız gücünü kaybetti, ve Yossarian onu arkaya itip konuşmasına izin vermesi için yalvarmayı, Nately'nin ölümünün kendi hatası olmadığına dair yemin etmeyi başardı. Kız tekrar yüzüne tükürdü ve Yossarian tiksinti dolu bir öfke ve hayal kırıklığı içinde kızı hızla ittirdi.

Kızı bırakır bırakmaz kız kendim patates soyucuya doğru attı. Yossarian kızın peşinden atıldı ve patates soyucusu-nu kızın elinden kurtarmayı başarana kadar defalarca yerde yuvarlandılar. Yossarian ayağa kalkarken kız ona çelme takmaya çalıştı ve ayak bileğinden kocaman bir parça kopardı. Yossarian acı içinde sıçraya sıçraya odayı aştı ve patates soyucusunu pencereden dışarı fırlattı. Güvende olduğunu anlayınca rahat bir nefes aldı.

"Şimdi, bırak da sana bir şeyi açıklayayım," diye dil döktü olgun, mantıklı, ciddi bir sesle

Kız bacak arasına bir tekme salladı. Yossarian'ın ciğerlerindeki tüm hava boşaldı ve tiz, yükselip alçalan bir sesle haykırarak yan yatıp kaotik bir ızdırap içinde iki büklüm oldu ve nefes almak için çabalamaya başladı. Nately'nin orospusu odadan fırladı. Yossarian tam zamanında, sendeleyerek ayağa kalkmıştı çünkü kız uzun bir ekmek bıçağı ile mutfaktan dönmüştü. Yossarian zonklayan, hassas, alev alev yanan bacak arasını iki eliyle kavrayarak, inanmazlık içinde, dehşetle inledi ve tüm ağırlığıyla kızın incik kemiğine atılarak kızı devirdi. Kız tepetaklak yuvarlandı ve sarsıcı bir gümlemeyle dirseklerinin üzerine düştü. Bıçak elinden kurtulup yerden sekti ve Yossarian bir darbeyle onu yatağın altına yolladı. Kız bıçağın peşinden atılmaya çalışınca Yossarian onu kolundan yakalayıp çekti. Kız yine bacak arasını tekmelemeye çalıştı ve Yossarian vahşice küfrederek kızı savurdu. Kız dengesini yitirerek duvara çarptı ve bir sandalyeyi taraklar, saç fırçaları, kozmetik şişeleri ile dolu bir makyaj masasına devirerek bütün makyaj malzemelerini yere düşürdü. Odanın diğer ucunda çerçeveli bir resim yere düştü ve camı parçalandı.

"Benden ne *istiyorsun?"* diye bağırdı Yossarian kıza çileden çıkmış bir şaşkınlıkla sızlanarak. "Onu ben öldürmedim."

Kız ağır, camdan bir küllüğü onun kafasına fırlattı. Yossarian yumruğunu sıktı ve kız yine üzerine atıldığında kızın karnını yumruklamak istedi ama kıza zarar vermekten çekindi. Yossarian kızın çenesinin ucuna düzgün bir

darbe indirip odadan kaçmak istedi ama belirgin bir hedef yoktu. Bu yüzden son anda yana kaymakla yetindi ve kız yanından geçerken hızla arkasından ittirdi. Kız hızla karşı duvara çarptı. Şimdi kapıyı tıkıyordu. Kız ona kocaman bir vazo fırlattı. Sonra dolu bir şarap şişesi ile üzerine yürüdü ve tam alnına indirerek Yossariariın sersemlemiş bir halde tek dizinin üzerine çökmesine sebep oldu. Yossarian'ın kulakları ugulduyordu ve tüm yüzü uyuşmuştu. Her şeyden öte, utanıyordu. Utanıyordu çünkü kız onu öldürecekti. Neler olup bittiğini anlayamıyordu. *Ne yapacağına* dair en ufak fikri yoktu. Ama kendini kurtarmak zorunda olduğunu biliyordu. Kızın tekrar vurmak için şarap şişesini kaldırdığını görünce hızla yerden doğruldu ve kız darbesini indiremeden onun karnına çarptı. Hızlı çarpmıştı, kızı geri geri sürdü, yatağın yanında kızın dizleri boşandı ve kız şilteye, Yossarian da onun açık bacaklarının arasına düştü. Kız tırnaklarını Yossariariın boynunun yan tarafına daldırıp oymaya başladı. Yossarian kızın yuvarlak bedeninin yumuşak, dolgun girinti ve çıkıntıları boyunca ilerledi, onu tamamen kapladı, teslim olmaya zorladı, parmakları kızın kıvranan kolu boyunca ilerleyerek şarap şişesini buldu ve kızın elinden kopardı. Kız hâlâ tekmeliyor, küfrediyor, tırmalamaya çalışıyordu. Yossarıarii zalimce ısırmaya çalıştı, kaba, şehvetli dudakları öfkeli bir etoburunkine benzeyen dişlerinin üzerinden geriye sıyrıldı. Kızı altında tutsak ettikten sonra Yossarian riske girmeden nasıl kaçabileceğini merak etmeye başladı. Bacaklarından birini sarsan, sıkan gergin bacakları ve dizleri hissedebiliyordu. Aklına gelen cinsel düşünceler onu utandırdı. Nemli, akıcı, hoş, teslim olmaz bir dalga gibi ona direnen, dayanan sıkı, genç vücudun farkındaydı. Kızın göbeği ve sıcak, canlı, esnek göğüsleri tatlı, tehditkar bir şekilde baştan çıkararak çabalamaktaydı. Nefesi kavurucuydu. Yossarian bir anda kızın artık onunla mücadele etmediğini fark etti -ama altındaki çalkantı hiç dinmemişti. Ürpererek kızın mücadele etmediğini, ilkel, güçlü, esrik, içgüdüsel bir erotik şevkin ritmi ile kalçasını aman-sızca kaldırmakta olduğunu fark etti. Şaşkın bir sevinçle inledi. Kızın yüzü -onun

için bir çiçek kadar güzeldi- bambaşka bir işkenceyle çarpılmıştı. Dokuları şişmiş, yarı kapalı gözlen puslanmış, arzunun tutsak edici dermansızlığı ile körleşmişti.

"Caro,"[106] diye mırıldandı boğuk bir sesle, dingin, keyifli bir transın derinliklerindeymiş gibi. "Ooooh, *caro mio "*

106)İtalyanca, “sevgilim” (en.)

Yossarian kızın saçlarını okşadı. Kız ağzını vahşi bir tutkuyla ona çevirince Yossarian boynunu yaladı. Kız kollarını ona doladı ve sarıldı. Kız sıcak, ıslak, yumuşak ve sert dudaklarla onu tekrar tekrar öperken, coşkunun tutarsız unutuşu içinde ona hayranlık dolu, derin sesler mınldanırken, bir elini sırtında gezdirerek beceriyle pantolonunun kemerinden içeri sokar, diğeriyle gizlice ve haince yeri yoklayıp ekmek bıçağını arayıp bulurken Yossarian düştüğünü hissetti, esrik bir aşka düşüyordu.

Yossarian tam zamanında kendini kurtardı. Kız hâlâ onu öldürmek istiyordu! Yossarian kızın kaçıkça hilesi karşısında şok geçirmiş, hayrete düşmüştü. Bıçağı kızın elinden kopardı ve fırlatıp attı. Yataktan yere atladı. Kızın yüzünde hayal kırıklığı ve sersemlikle karman çormandı. Yossarian kapıya, özgürlüğe mi kaçmak, yatağa yıkılıp kıza yine âşık mı olmalı, kendini yine gurursuzca onun merhametine mi bırakmalı, bilemiyordu. Kız öngörülemez bir biçimde gözyaşlarına boğularak ikisini de yapmaktan alıkoydu onu. Yossarian yine sersemlemişti.

Kız onu tamamen unutmuş, bu sefer yalnızca acıyla ağlıyordu, derin, felç edici, alçakgönüllü bir acıyla. Karman çorman, gururlu, güzel başını eğmiş, omuzlarını sarkıtmış, ruhu erircesi-ne otururken ızdırabı yürekler açışıydı. Bu sefer ızdırabını yanlış anlamak imkansızdı. Büyük, perişan hıçkırıklarla boğuluyor, sarsılıyordu. Artık Yossarian'ın farkında değildi, artık umurunda değildi Yossarian o sırada güven içinde odadan çıkabilirdi. Ama orada kalmayı ve kıza yardım etmeyi seçti.

"Lütfen," dedi kıza beceriksizce, kolunu kızın omuzlarına dolayarak. Avignon uçuşundan dönüşte, Snowden'ın üşüdüğünü, üşüdüğünü söyleyerek sızlanıp durduğu uçakta, söyleyecek söz bulamadığını, kendini ne kadar güçsüz hissettiğini, aklına gelen tek karşılığın, "Hadi, hadi. Hadi, hadi," olduğunu hatırlamıştı. "Lütfen," dedi kıza tekrar, duygudaşlıkla. "Lütfen, lütfen."

Kız ona yaslanıp ağladı. Daha fazla aglayamayacak kadar bitkin düşene kadar ağladı durdu ve ağlamayı bitirdiğinde Yossarian mendilini uzatana kadar ona bakmadı. Minik, nazik bir gülümsemeyle yanaklarını sildi ve bir genç kıza yaraşır, uysal bir terbiye ile, *"Grazie,*[107] *grazie,"* diyerek mendili geri uzattı, sonra ruh halinin değiştiğine dair hiçbir uyarı vermeden iki elini pençe yapıp Yossarian'ın gözlerini çıkarmak üzere uzattı. İki eli de hedefini buldu ve kız muzaffer bir çığlık kopardı.

107) İtalyanca, "teşekkürler". (en.)

"Ha! *Assassino!"* [108] diye bağırdı ve ekmek bıçağını alıp Yossa-rian'ın işini bitirmek üzere, sevinç içinde odanın diğer yanına koştu.'

108) İtalyanca, "katil". (en.)

Yarı körleşmiş olan Yossarian kalktı ve sendeleyerek kızı takip etti. Arkasından gelen bir ses üzerine döndü. Gördükleri karşısında duyuları dehşet içinde çalkalandı. Nately'nin orospusunun küçük kız kardeşi, bir başka uzun ekmek bıçağı ile arkasından yaklaşıyordu!

"Ah, hayır," diye inledi ürpererek ve kızın bileğine keskin bir darbe indirerek bıçağı elinden düşürdü. Bütün bu saçma, anlaşılmaz şamata artık canına tak etmişti. Elinde bir başka uzun ekmek bıçağı ile bu sefer kimin kapıdan üzerine atılacağını bilmenin yolu yoktu. Nately'nin orospusunun küçük kız kardeşini yerden kaldırdı, onu Nately'nin orospusunun üzerine fırlatıp odadan koşarak kaçtı ve merdivenleri hızla indi. İki kız koridorda onu kovaladılar. Kaçarken kızların ayak seslerinin gittikçe geride kaldığını,

sonunda duyulmaz olduğunu fark etti. Tam tepesinde hıçkırıklar duydu. Merdiven boşluğundan yukan baktığında Nately'nin orospusunun bir basamağa yığılmış, yüzünü iki eline gömmüş, ağlamakta olduğunu gördü. Zaptedilmesi imkansız, vahşi kardeşi ise korkuluğun üzerinden tehlikeli bir biçimde sarkmış, mutluluk içinde, *"Bruto! Bruto!"* diye bağırıyor, bir yandan da kullanmaya heveslendiği yeni bir oyuncak bulmuş gibi, ekmek bıçağını sallıyordu.

Yossarian kaçtı ama sokakta uzaklaşırken endişeyle omzunun üzerinden arkaya bakıp duruyordu. İnsanlar ona tuhaf tuhaf bakıyor, daha büyük kuruntulara kapılmasına sebep oluyorlardı. Yossarian sinirli sinirli, telaş içinde yürüyor, görünüşünde herkesin dikkatini çekenin ne olduğunu merak ediyordu. Elini alnında acıyan bir yere götürdüğünde parmakları kanlandı ve anladı. Yüzünü ve boynunu mendiliyle sildi. Mendili, bastırdığı her yerden, yeni kan lekeleri ile çekiyordu. Her yeri kanıyordu. Kızıl Haç binasına daldı, iki dik mermer merdivenden inip erkekler tuvaletine girdi. Yaralarını soğuk su ve sabunla yıkadı, gömleğinin yakasını düzeltti ve saçlarını taradı. Aynada, sersem ve ürkek bir huzursuzluk içinde gözlerini kırpıştırarak ona bakmakta olan yüz kadar kötü berelenmiş ve çizilmiş başka yüz görmemişti. O kadın *ondan* ne istiyordu ki?

Erkekler tuvaletinden çıktığı zaman Nately'nin orospusu dışarıda pusuya yatmış, bekliyordu. Merdivenin dibinde sırtını duvara verip çökmüştü. Elinde gümüş bir biftek bıçağı ile, şahin gibi üzerine atladı. Yossarian dirseğini kaldırarak saldırıyı kesti ve kızın çenesine temiz bir yumruk attı. Kızın gözleri arkaya devrildi. Kız yere düşmeden Yossarian onu yakaladı ve nazikçe yere yatırdı. Sonra koşarak merdivenleri tırmandı, binadan çıktı ve takip eden üç saati şehirde Aç Joe'yu aramakla geçirdi. Kız onu bir daha bulamadan şehirden çıkmak istiyordu. Uçak havalanana kadar kendini güvende hissetmedi. Pianosa'ya indiklerinde, Nately'nin yeşil teknisyen tulumu giymiş orospusu, tam da uçağın indiği yerde, elinde gümüş biftek bıçağı ile onu bekliyordu ve kız bıçağı savururken Yossarian'ı göğsünden

bıçaklanmaktan kurtaran tek şey yerdeki çakıl taşları oldu. Kız hamlesini yaparken taşlar yüksek topuklu, kösele tabanlı ayakkabılarının altından kaymış, kızı yere devirmişti. Hayretler içindeki Yossarian kızı uçağa kaldırdı ve Aç Joe kontrol kulesinden Roma'ya dönmek için izin isterken kızı kafakola alıp, kıpırdamasına fırsat vermeden yerde tuttu. Roma'daki havaalanında, Yossarian kızı uçaktan piste bıraktı ve Aç Joe motorları durdurmadan hemen havalanıp Pianosa'ya döndü. Yossarian ve Aç Joe birlikte, çadırlarına doğru yürürlerken Yossarian gördüğü her kesi ihtiyatla süzüyordu. Aç Joe yüzünden tuhaf bir ifadeyle onu izliyordu.

"Bütün bunları hayal etmediğinden emin misin?" diye sordu Aç Joe tereddütle, bir süre sonra.

"Hayal etmek mi? Yanıbaşımdaydm, değil mi? Kızı Roma'ya sen uçundun."

"Belki ben de hayal etmişimdir. Seni neden öldürmek istiyor?"

"Benden hiç hoşlanmamıştı zaten. Belki Nately'nin burnunu kırdığımdan, belki de haberi aldığında gözünün önündeki, nefret edebileceği tek kişi olduğumdan. Sence yine gelir mi?"

Yossarıan o gece subay kulübüne gitti ve geç saatlere kadar kaldı. Çadırına yaklaşırken Nately'nin orospusunun gelmiş olması ihtimaline karşı çadırı kuşkuyla süzdü. Kızın yan taraftaki çalıların arasında saklandığını görünce durdu. Kızın elinde devasa bir et bıçağı vardı ve Pianosa çiftçileri gibi giyinmişti. Yos-sarian sessizce, ayak uçlarına basa basa arkadan dolandı ve kızı arkadan yakaladı.

"CarambaT diye bağırdı kız öfkeyle ve Yossarian onu çadıra sürükleyip yere fırlatırken vahşi bir kedi gibi mücadele etti.

"Hey, neler oluyor?" diye sordu çadır arkadaşlarından biri uykulu uykulu.

"Ben dönene kadar tutun şunu," diye emretti Yossarian, adamı yatağından kaldırıp kızın tepesine bırakarak. Koşarak çıkarken, "Tut şunu!" dedi tekrar.

"Bırakın onu öldüreyim. Sonra hepinizle aganigi yaparım," dedi kız.

Yerdekinin bir kız olduğunu gördüklerinde Yossarian'ın diğer oda arkadaşları yataklarından fırladılar ve kızı ilk önce hepsi ile aganigi yapmaya ikna etmeye çalıştılar. Bu sırada Yossarian Aç Joe'ya koşuyordu. Aç Joe bebek gibi uyuyordu. Yossarian

Huple'ın kedisini Aç Joe'nun yüzünden kaldırdı ve sarsarak onu uyandırdı. Aç Joe hızla giyindi. Bu sefere uçağı kuzeye uçurdular ve düşman hattının çok arkasından İtalya'ya döndüler. Düz bir arazinin üzerindeyken Nately'nin orospusunun sırtına bir paraşüt bağlayıp kapaktan aşağı ittiler. Yossarian artık kızdan kurtulduğuna emindi ve rahatlamış hissediyordu. Pianosa'da çadırına yaklaşırken yolun tam kenarında, karanlıktan bir şekil çıktı ve Yossarian bayıldı. Kendine geldiğinde doğrulup yerde oturdu ve bıçağın inmesini bekledi. Artık huzura ermesini sağlayacak ölümcül darbeyi hevesle bekliyordu neredeyse. Bunun yerine, dost bir el, ayağa kalkmasına yardım etti. El, Dunbar'ın birliğinden bir pilota aitti.

"N'aber?" diye sordu pilot, fısıldayarak.

"İyi sayılırım," diye yanıt verdi Yossarian.

"Biraz önce düştüğünü gördüm. Sana bir şey olduğunu sandım."

"Sanırım bayıldım."

"Birliğimde, onlara bir daha görev uçuşu yapmayacağını söylediğin dedikodusu dolaşıyor." "Bu doğru."

"Sonra Grup'tan binleri geldi ve dedikodunun doğru olmadığını, senin yalnızca şaka yaptığını söyledi." "Bu yalan."

"Sence bunu yanına bırakırlar mı?" "Bilmiyorum."
"Sana ne yaparlar?" "Bilmiyorum."

"Sence düşman karşısında cepheden kaçtığın için seni askeri mahkemeye verirler mi?" "Bilmiyorum."

"Umarım yanına kalır," dedi Dunbar'ın birliğinden olan pi lot, gölgelerin içine çekilirken. "Ne durumda olduğunu bildir."

Yossarian birkaç saniye adamın arkasından baktı, sonra ça-cıınna yürümeye devam etti.

"Pssst!" dedi bir ses birkaç adım öteden. Applebyydi, bir ağacın arkasına saklanmıştı "N'aber?"

"İyi sayılırım," dedi Yossarian.

"Düşman karşısında cepheden kaçtığın için seni askeri mahkemeye vermekle tehdit edeceklerini duydum. Ama vermeye-ceklermiş çünkü aleyhine haklı bir iddiaları olduğundan bile emin değillermiş. Ve yeni kumandanları karşısında kötü görünmelerine sebep olabilirmiş. Dahası, Ferrara görevinde, dönüp köprüyü bombaladığın için hâlâ oldukça büyük bir kahramansın. Sanırım, şu anda grupta bulunan en büyük kahramansın. Yalnızca blöf yapacaklarını bilmeni istedim."

"Sagol, Appleby."

"Seninle konuşmaya başlamamın tek sebebi bu. Seni uyarmak."

"Hareketini takdir ediyorum."

Appleby mahçup mahçup ayakkabılarının burunlarını yere sürttü. "Subay gazinosunda dövüştüğümüz için üzgünüm, Yossarian."

"Sorun değil."

"Ama ben başlatmadım. Sanırım pinpon raketiyle vuran Orr'un suçuydu. Bunu neden yaptı ki?" "Sen onu yeniyordun."

"Onu yenmem gerekmiyor muydu zaten? Amaç bu değil mi? Ama artık o öldüğüne göre, ondan daha iyi bir pinpon oyuncusu olmamın bir önemi yok herhalde, değil mi?"

"Yok herhalde."

"Şu Atabrine tabletleri konusunda bu kadar şamata yaptığım için de üzgünüm. Sıtmaya yakalanmak istiyorsan, sanınm bu yalnızca seni ilgilendirir, değil mi?" "Sorun değil, Appleby."

"Ama ben yalnızca görevimi yapmaya çalışıyordum. Emirlere uyuyordum. Bana hep, emirlere uymam öğretilmiştir." "Sorun değil."

"Biliyor musun, Yarbay Korn'a ve Albay Cathcart'a, istemiyorsan seni daha fazla uçuş yapmaya zorlamamaları gerektiğini söyledim ve onlar da onları büyük hayal kırıklığına uğrattığımı söylediler."

Yossarian hüzünlü bir keyifle gülümsedi. "Eminim uğramışlardır."

"Eh, umurumda bile değil. Lanet olsun, yetmiş bir uçuş yaptın. Bu yeterli olmalı. Sence bunu yanına bırakırlar mı?" "Hayır."

"Baksana, senin yanına bırakırlarsa biz, kalanların da yanına bırakmaları gerekir, değil mi?"

"İşte bu yüzden yanıma bırakmazlar." "Ne yaparlar sence?" "Bilmiyorum."

"Sence seni askeri mahkemeye vermeye kalkışırlar mı?"

"Bilmiyorum."

"Korkuyor musun?"

"Evet."

"Daha fazla uçuş yapacak mısın?" "Hayır."

"Umarım yanına kalır," diye fısıldadı Appleby kendinden emin bir şekilde. "Gerçekten söylüyorum." "Sagol, Appleby."

"Artık savaşı kazanmışız gibi göründüğüne göre, bu kadar çok uçuş yapmak beni de pek mutlu etmiyor. Başka bir şey duyarsam haber veririm."

"Sagol, Appleby -Appleby gittikten sonra, çadırın yanında büyüyen, bel yüksekliğinde, yapraksız çalıların arasından, "Hey!" diye seslendi buyurgan bir ses, usulca. Havermeyer çökmüş, saklanıyordu. Yerfıstıkh krokan yiyordu. Sivilceleri ve kocaman, yağlı gözenekleri siyah pullar gibi görünüyordu. "N'aber?" diye sordu Yos-sarian yanına gittiğinde. "İyi sayılırım."

"Daha fazla uçuş yapacak mısın?" "Hayır."

"Seni zorlarlar mı sence?" "İzin vermeyeceğim."
"Ödlek misin sen?" "Evet."

"Seni askeri mahkemeye verecekler mi?" "Muhtemelen deneyecekler." "Binbaşı Major ne dedi?" "Binbaşı Major gitti." "Onu da mı kaybolttular?" "Bilmiyorum."

"Seni de kayboltmaya karar verirlerse ne yapacaksın?"

"Onların engellemeye çalışacağım."

"Uçmak karşılığında bir anlaşma falan önermediler mi?"

"Piltchard ile Wren işleri ayarlayacaklarını ve beni yalnızca tehlikesiz uçuşlara vereceklerini söylediler."

Havermeyer neşelendi. "Baksana, bu kulağa oldukça iyi bir anlaşma gibi geliyor. Ben olsam böyle bir anlaşmaya bir şey demezdim. İddiaya girerim havada kapmışsındır."

"Reddettim."

"Bu aptalca olmuş." Havermeyer'in vurdumduymaz, cansız suratı hayretle kınştı. "Baksana, böyle bir anlaşma biz, diğerleri için hiç adil olmazdı, değil mi? Sen yalnızca tehlikesiz uçuşlarda uçarsan, o zaman senin payına düşen tehlikeli uçuşları da bizim yapmamız gerekir, değil mi?" "Bu doğru."

"Baksana, bu benim hiç hoşuma gitmedi," diye nida etti Ha-vermeyer, iki yumruğunu kalçalarına dayayıp doğrularak. "Hem de hiç. Sırf sen daha

fazla uçamayacak kadar ödleksin diye bana gerçekten birinci sınıf bir kazık hazırlıyorlar, değil mi?"

"Git onlarla konuş," dedi Yossarian ve elini hızla silahına götürdü.

"Hayır, seni suçlamıyorum," dedi Havermeyer, "senden hoşlanmıyor olsam bile. Bilirsin, bu kadar çok uçuş yapmak benim de hoşuma gitmiyor. Benim de kurtulmam için bir yol yok mu?"

Yossarian alayla kıkırdadı ve şaka yaptı, "Silahını kap, bana katıl."

Havermeyer başını düşünceli düşünceli iki yana salladı. "Yok, bunu yapamam. Korkak gibi davranırsam karımı ve ço-cuklanmı utandırabilirim. Kimse korkaklardan hoşlanmaz. Dahası, savaş bittiği zaman yedek subay olarak kalmak istiyorum. Yedek subay olarak kalırsan senede beşyüz dolar alıyorsun."

"O zaman daha fazla uçuş yap."

"Evet, sanırım bunu yapmalıyım. Baksana, sence seni muharebe görevinden alıp eve göndermeleri ihtimali var mı?" "Hayır."

"Ama gönderirlerse ve yanına bir kişi daha almana izin verirlerse, beni alır mısın? Appleby gibi birini alma. Beni al." "Neden böyle bir şey yapsınlar ki?"

"Bilmiyorum. Ama yaparlarsa, ilk önce benim istediğimi unutma, tamam mı? Ve işlerin nasıl gittiğini haber ver. Her gece, burada, çalıların arasında seni bekleyeceğim. Sana kötü bir şey yapmazlarsa belki ben de daha fazla uçuş yapmam. Tamam mı?"

Ertesi akşam boyunca, insanlar karanlıktan sıyrılıp ona nasıl olduğunu sordu, bitkin, huzursuz yüzlerle, Yossarian'ın var olduğundan haberi olmadığı marazi, gizli bir yakınlığa dayanarak, ondan gizli bilgiler istediler durdular. Birlikteki, doğru düzgün tanımadığı insanlar, o geçerken hiç yoktan belirdiler ve n'aber diye sordular. Hattâ diğer birlikten adamlar bile teker teker geldiler, karanlığa saklandılar ve hiç yoktan beliriverdiler. Gün

battıktan sonra, Yossarian'ın gittiği her yerde, birileri hiç yoktan belirmek ve n'aber diye sormak için saklanıyordu. Agaçların ve çalıların arasından, hendeklerin ve yüksek otların içinden, çadır köşelerinden ve park etmiş arabaların tamponlarının arkasından insanlar fırlıyordu. Hattâ oda arkadaşlan bile hiç yoktan belirip n'aber diye soruyor, hiç yoktan belirdiğini diğer oda arkadaşlarına söylememesi için ona yalvarıyorlardı. Yossarian onu çağıran, her aşırı ihtiyatlı siluetin yanına eli tabancasında gidiyordu. Hangi fısıldayan gölgenin Nately'nin orospusu, daha da kötüsü, acımasızca kafasına sopayla vurup bayıltacak bir hükümet yetkilisi çıkacağını bilemiyordu. Böyle bir şey yapacaklarmış gibi görünmeye başlamıştı. Onu düşman karşısında cepheden kaçmakla suçlamak istemiyorlardı, çünkü düşmandan ikiyüz küsur kilometre uzakta bir yer pek cephe sayılmazdı, ve çünkü Yossarian aynı hedefin üzerinden iki kere geçerek Ferrara'daki köprüyü yok eden ve Kraffı öldüren adamdı -tanıdığı ölü adamları sayarken, her seferinde Kraft'ı saymayı unutuyordu neredeyse. Ama ona bir şeyler yapmak zorundaydılar, ve herkes o şeyin ne kadar korkunç bir şey olacağını görmek için bekliyordu.

Gündüz ondan kaçınıyorlardı, Aarfy bile; ve Yossarian gündüz bir arada olan insanların, gece yalnız başına gelen insanlardan bambaşka olduklarını anlıyordu. Elinde silahı ile geri geri yürürken ve Piltchard ile Wren Albay Cathcart ve Yarbay Korn ile yaptıklan en son acil toplantıdan gelip en son iltifatları, en son tehditleri ve teşvikleri sayarken, hiçbirine aldırmıyordu. Aç Joe ortalarda pek görünmüyordu ve onunla konuşan tek kişi Yüzbaşı Black'ti. Yüzbaşı Black her seferinde onu neşeli bir ses ve "Eski Kan, Eski Yürek,"[109] sözleriyle selamlıyordu. Hafta sonuna doğru Roma'dan geldiğinde, Nately'nin orospusunun ortadan kaybolduğunu söyleyen de o olmuştu. Yossarian’ın içine bir özlem ve pişmanlık sancısı saplandı. Kızı özlüyordu.

109) Old Blood and Guts; General George Smith Palton (1885-1945) için kullanılan takma ad. İkinci Dünya Savaşı sırasında Yedinci ve

Otuzuncu ordulann komutanıydı. Yüzbaşı Black, bu yakıştırmayla Yossarian’a sataşıyor (en.)

"Kayıp mı oldu?" diye yankıladı boş bir sesle.

"Evet, kayboldu." Yüzbaşı Black güldü. Sulanmış gözleri yorgunluktan kısılmıştı ve sivri, keskin yüzü her zamanki gibi kırmızımsı sarı sakallarla kaplıydı. Yumruklarıyla gözlerinin altındaki torbaları ovaladı. "Roma'ya gitmişken eski günlerin hatırına o aptal fahişeyi bir kez daha becereyim dedim. Bilirsin, sırf Nately denen çocuk mezarında dönsüp dursun diye, ha, ha! Onu nasıl iğnelerdim, hatırlıyor musun? Ama ev boştu."

"Ondan hiç haber yok mu?" diye sordu Yossarian. Durmaksızın kızı düşünüyor, ne kadar acı çektiğini merak ediyor, onun vahşi ve bitmek tükenmek bilmez saldırıları olmadan kendini yalnız ve terk edilmiş hissediyordu.

"Orada kimse yok," diye bağırdı Yüzbaşı Black neşeyle, Yossarian’ın anlaması için çaba göstererek. "Anlamıyor musun? Hepsi gitmiş. Daireyi basmışlar."

"Gitmiş mi?"

"Evet, gitmiş. Hepsi sokağa atılmış." Yüzbaşı Black yine içten bir kahkaha attı ve bogazmdaki sivri Adem elması sıska boynunda neşeyle hoplayıp zıpladı. "Daire boş. Askeri inzibatlar daireyi basmışlar ve bütün orospuları sokağa atmışlar. Amma komik, değil mi?"

Yossarian korkmuştu, titremeye başladı. "Bunu neden yap mışlar ki?"

"Ne fark eder ki?" diye karşılık verdi Yüzbaşı Black canlı bir hareketle. "Hepsini sokağa atmışlar. İşe bak? Hepsini birden." "Ya küçük kız kardeşi?"

"Atıldı," diye güldü Yüzbaşı Black. "Diğer orospularla birlikte atıldı. Doğruca sokağa."

"Ama o daha çocuk!" diye itiraz etti Yossarian tutkuyla. "Koca şehirde başka kimseyi tanımıyor. Ona ne olacak?"

"Bana ne?" diye karşılık verdi Yüzbaşı Black, kayıtsızca omuzlarını silkerek; sonra Yossarian'ın şaşkınlığı karşısında ağzı açık kaldı ve gözlerine sinsi, meraklı bir sevinç pırıltısı geldi. "Baksana, sorun ne? Seni bu kadar mutsuz edeceğini bilseydim hemen gelip anlatır, sonra da içinin içini yemesini seyrederdim. Hey, nereye gidiyorsun? Geri dön! Geri dön de için içini nasıl yiyor göreyim!"

EBEDİ ŞEHİR

Yossarian, Milo ile birlikte izinsiz gaybubet[110] halindeydi. Uçak Roma'ya doğru ilerlerken Milo başını sitemle iki yana sallıyor, dudaklarını dindarca birbirine bastırıyor, Yossarian'a vaaz verircesine, ondan utandığını söylüyordu. Yossarian başını sallıyordu. Yossarian kalçasında silahı ile geri geri yürüyerek ve daha fazla görev uçuşu yapmayı reddederek kendini rezil ediyordu, Milo öyle diyordu. Yossarian da başını sallıyordu. Birliğine sadakatsizlik ediyor, emri altında olduğu subayları utandırıyordu. Yossarian yine başını salladı. İnsanlar homurdanmaya başlamıştı. Milo, Albay Cathcart, Yarbay Korn ve eski Birinci Sınıf Er Wintergreen gibi adamlar savaşı kazanmak için her şeyi yapmaya razıyken Yossarian'ın yalnızca kendi güvenliğini düşünmesi haksızlıktı. Yetmiş uçuşu tamamlamış adamlar homurdanıyordu, çünkü onların seksen uçuş yapması gerekiyordu, ve onlardan bazılarının da kalçalarına silah takıp geri geri yürümeye başlaması riski vardı. Moral düzeyi düşüyordu, ve hepsi Yossarian'ın suçuydu. Vatan tehlikedeydi; Yossarian, geleneksel özgürlük ve bağımsızlık haklarını, onları kullanmaya kalkarak tehlikeye atıyordu.

110) Firar düşüncesi olmadan görev başından ya da karargahtan ayrılmak. (çn.)

Yossarian yardımcı pilot koltuğunda başını sallamaya devam etti ve Milo'nun dırdırını dinlememeye çalıştı. Nately'nin oros pusu kafasına takılmıştı. O, bir de Kraft, Orr, Nately, Dunbar, Kid Sampson, McVVatt, ve İtalya, Mısır ve Kuzey Afrika'da gördüğü, dünyanın başka köşelerinde tanıdığı onca fakir, aptal, hastalıklı insan, sonra Snowden ile Nately'nin orospusunun küçük kız kardeşi de vicdanını sızlatıyordu. Yossarian Nately'nin orospusunun neden Nately'nin ölümünden onu sorumlu tuttuğunu ve onu öldürmek istediğini anladığını düşünüyordu. Neden sorumlu tutmayacaktı ki? Bu dünya erkeklerin dünyasıydı; o kızın ve ondan daha genç herkesin, başlarına gelen her doğal olmayan trajedi için

Yossarian'ı ve Yossarian'dan büyük herkesi sorumlu tutmaya hakları vardı. Tıpkı, küçük kız kardeşinin ve tüm diğer çocukların, başlarına gelen, insan kaynaklı her acıdan Nately'nin orospusunu sorumlu tutmaya haklarının olması gibi. Binlerinin bir ara bir şeyler yapması gerekiyordu. Her kurban bir suçlu, her suçlu bir kurbandı; ve binlerinin bir ara ayağa kalkması, hepsinin hayatını tehlikeye atan, kendilerinden öncekilerden miras aldıkları bu pis zinciri kırması gerekiyordu. Afrika'nın bazı kısımlarında, küçük oğlan çocukları yetişkin köle tacirleri tarafından kaçırılıyor, para karşılığı bazı adamlara satılıyorlardı ve o adamlar da o çocukların bağırsaklarını deşiyor, onları yiyorlardı. Yossarian, çocukların en ufak korku ya da acı işareti vermeden bunca canavarlığı yaşayabilmelerine hayret ediyordu. Büyük metanetle boyun eğdiklerini düşünüyordu. Aksi halde, diye mantık yürütüyordu, gelenekler yok olurdu; çünkü hiçbir servet ya da ölümsüzlük hırsı, çocukların kederinden geçinecek kadar büyük olamazdı.

Tekneyi salladığını söylüyordu Milo, Yossarian bir kez daha başını salladı. Ekibin iyi bir üyesi değilsin, dedi Milo. Yossarian başını salladı ve Milo'nun ona, Albay Cathcart ile Yarbay Korn'un Grup'u yönetme tarzından hoşlanmıyorsa, yapılacak en doğru şeyin, sorun çıkarmak değil, Rusya'ya gitmek olduğunu anlatmasını dinledi. Yossarian, sorun çıkarma tarzından hoşlanmıyorlarsa Albay Cathcart, Yarbay Korn ve Milo'nun hep beraber Rusya'ya gidebileceklerini işaret etmekten kaçındı. Hem Albay Cathcart'ın hem de Yarbay Korn'un ona çok iyi davrandıklarını söyledi Milo; son Ferrara görevinden sonra ona bir madalya verip, yüzbaşılığa terfi ettirmemişler miydi? Yossarian başını salladı. Onu besleyip, her ay maaş ödememişler miydi? Yossarian yine başını salladı. Onlara gidip özür diler, sözünü geri alır ve seksen uçuşunu yapmaya söz verirse, ona karşı hoşgörülü olacaklarından emindi Milo. Yossarian bir düşüneceğini söyledi ve Milo tekerlekleri indirip piste doğru kayarken nefesini tutup güvenle inebilmeleri için dua etti. Tuhaf, uçmaktan nasıl da nefret etmeye başlamıştı!

Uçak indiği zaman, Roma’nın harabeye dönmüş olduğunu gördü. Havaalanı sekiz ay önce bombalanmıştı ve moloza dönmüş beyaz taşlar buldozerle toplanmış, düz tepeli kubbeler halinde, alanı çevreleyen tel çitin girişinin iki yanına yığılmıştı. Colosseum harap bir kabuktan ibaretti ve Constantine Kemeri yıkılmıştı. Nately'nin orospusunun dairesi darmadağındı. Kızlar gitmişti ve orada yaşlı kadından başka kimse yoktu. Dairenin pencereleri kırılmıştı. Kadın üzerindeki kazak ve etek altında büzülmüş, başına siyah bir örtü örtmüştü. Elektrikli ocağın yanında, tahta bir sandalyeye oturmuş, kollarını kavuşturmuş, çukur alüminyum tencere içinde su ısıtıyordu. Yossarian içeri girdiğinde kendi kendine konuşuyordu ve Yossarian'ı görür görmez sızlanmaya başladı.

"Gittiler," diye inledi, Yossarian'ın sormasına fırsat vermeden. Dirseklerini kavrayarak, gıcırdayan sandalyesinde ileri geri sallandı. "Gittiler."

"Kim?"

"Hepsi. Zavallı genç kızların hepsi."

"Nereye?"

"Dışarı. Sokağa atıldılar. Hepsi gitti. Zavallı genç kızların hepsi."

"Kim kovaladı. Kim yaptı?"

"Sert, beyaz şapkaları ve copları olan, uzun boylu, sert askerler. Hem de bizim carafcinierilerimizle. Coplarla içeri girip onları kovaladılar. Ceketlerini almalarına bile izin vermediler. Zavallıcıklar. Öylesine, soğuk sokaklara kovaladılar."

"Onları tutukladılar mı?"

"Kovaladılar. Yalnızca kovaladılar."

"Tutuklamadılarsa, neden yaptılar bunu?"

"Bilmiyorum," diye ağladı yaşlı kadın. "Bilmiyorum. Bana kim bakacak? Zavallı, genç kızların hepsi gittiğine göre bana kim bakacak? Bana kim

bakacak?"

"Bir sebep olmalı," diye ısrar etti Yossarian, yumruğunu avu-cuna indirerek. "Öylesine içeri dalıp herkesi kovalamayazlar."

"Sebep yok," diye feryat etti yaşlı kadın. "Sebep yok."

"Bunu yapmaya ne hakları varmış?"

"Madde 22."

"Ne?" Yossarian korku ve dehşet içinde olduğu yerde donakaldı. Bütün vücudunun karıncalanmaya başladığını hissetmişti. "Ne dedin?"

"Madde 22," diye tekrarladı yaşlı kadın, başını aşağı yukarı sallayarak. "Madde 22. Madde 22 diyor ki, yapmalarını engelleyemediğimiz her şeyi yapmaya hakları var."

"Sen neden bahsediyorsun?" diye bağırdı Yossarian kadına şaşkın, öfkeli bir itirazla. "Bir Madde 22 olduğunu nereden biliyorsun? Bir Madde 22 olduğunu sana kim söyledi?"

"Sert, beyaz şapkaları ve copları olan askerler. Kızlar ağlıyordu. Yanlış bir şey mi yaptık?' dediler. Adamlar hayır dediler ve kızları copları ile kapıdan dışarı iteklediler. 'O zaman neden bi zi kovalıyorsunuz?' dedi kızlar. 'Madde 22,' dedi adamlar. 'Buna ne hakkınız var?' dedi kızlar. 'Madde 22,' dedi adamlar. Tek söyledikleri buydu, 'Madde 22, Madde 22.' Ne demek bu Madde 22. Madde 22?"

"Sana göstermediler mi?" diye sordu Yossarian, öfke ve kızgınlık içinde ileri geri yürüyerek. "Okumanıza izin vermediler mi?"

"Madde 22'yi bize göstermelerine gerek yok," diye yanıt verdi yaşlı kadın. "Bazı maddeler göstermek zorunda olmadıklarını söylüyor."

"Hangi madde söylüyor bunu?"

"Madde 22."

"Ah, lanet olsun!" diye bağırdı Yossarian acı acı. "İddiaya girerim öyle bir madde yoktur bile." Yürümeyi bıraktı ve avunmaz bir şekilde odada göz gezdirdi. "Yaşlı adam nerede?"

"Gitti," dedi yaşlı kadın yaslı yaslı.

"Gitti mi?"

"Öldü," dedi yaşlı kadın, yazıklanarak. Avucunu başına götürdü. "Burada bir olay koptu. Bir an yaşıyordu, bir sonrakinde ölmüştü."

"Ama ölmüş olamaz!" diye haykırdı Yossarian, ısrarla itiraz etmeye hazırlanarak. Ama elbette doğru olduğunu biliyordu, mantıklı ve doğru olduğunu biliyordu: yaşlı adam bir kez daha çoğunluğa ayak uydurmuştu.

Yossarian döndü ve kasvetli bir kaş çatışla dairede dolaşarak kötümser bir merakla bütün odalara baktı. Camdan yapılmış her şey, coplu adamlarla kırılmıştı. Yırtık perdeler ve yatak örtüleri yere atılmıştı. Sandalyeler, masalar ve dresuarlar devrilmişti. Kırılabilir her şey kırılmıştı. Yıkım eksiksizdi. Hiçbir vahşi vandal bundan daha eksiksiz iş çıkaramazdı. Bütün pencereler kırılmıştı ve her odada, karanlık, kınk camlardan içeri mürekkep bulutları gibi doluşuyordu. Yossarian uzun boylu, sert, beyaz şapkaları olan Askeri İnzibatların ağır, ezici adımlarını hayal edebiliyordu. Daireyi harabeye çevirirkenki alev alev, kötücül heyecanlarını, sahte bir dindarlıkla, amansız bir adalet duygusu ve adanmışhkla hareket ettiklerini gözlerinin önüne getirebiliyordu. Zavallı genç kızların hepsi gitmişti. Bol, kahverengi ve gri kazaklar giymiş, siyah örtü takmış, ağlayan yaşlı kadın dışında herkes gitmişti, ve kısa süre sonra o da gidecekti.

"Gittiler," diye yas tuttu kadın, Yossarian geri döndüğü zaman, ona konuşma fırsatı vermeden. "Şimdi bana kim bakacak?"

Yossarian soruyu duymazdan geldi. "Nately'nin kız arkadaşı -ondan haber alan oldu mu?" diye sordu.

"Gitti."

"Gittiğini biliyorum. Ama ondan haber alan oldu mu? Nerede olduğunu bilen var mı?" "Gitti."

"Küçük kız kardeşi. Ona ne oldu?"

"Gitti." Yaşlı kadının ses tonu değişmemişti.

"Neden bahsettiğimi biliyor musun?" diye sordu Yossarian keskin bir sesle, kadının komada konuşuyor olup olmadığını anlamak için onun gözlerinin içine bakarak. Sesini yükseltti. "Küçük kız kardeşine ne oldu?"

"Gitti, gitti," diye yanıt verdi yaşlı kadın omuzlarını silkerek. Yossariarın ısrarına sinirlenmişti, inlemesi yükseldi. "Kalanlarla birlikte kovalandı, sokağa kovalandı. Ceketini almasına bile izin vermediler."

"Nereye gitti?"

"Bilmiyorum. Bilmiyorum."

"Ona kim bakacak?"

"Bana kim bakacak?"

"Tanıdığı başka kimse yok, değil mi?"

"Bana kim bakacak?"

Yossarian kadının kucağına para bıraktı -tuhaf, para bırakmak ne kadar çok yanlışı düzeltiyor gibiydi- ve daireden çıktı. Merdivenleri inerken hararetle Madde 22'ye küfrediyordu. Üstelik öyle bir şey olmadığını biliyordu. Madde 22 diye bir şey yoktu, bundan emindi, ama fark etmiyordu. Asıl önemli olan, herkesin var olduğunu zannetmesiydi ve bu daha da kötüydü; çünkü eğlenilecek, yalanlanacak, suçlanacak, eleştirilecek, saldırılacak, değiştirilecek, nefret edilecek, sövülecek, tükürüle-cek, paramparça edilecek, üzerinde tepinilecek, yakılacak herhangi bir nesne, herhangi bir metin yoktu.

Dışarısı soğuktu. Karanlık, yapış yapış, tatsız bir sis yayılmıştı ve evlerin iri, boyasız taş bloklarından, anıtların kaidelerinden aşağı sızıyordu.

Yossarian hemen Milo'nun yanına döndü ve sözlerini geri aldı. Üzgün olduğunu söyledi ve yalan söylediğini bile bile, Albay Cathcart ne kadar istiyorsa o kadar görev uçuşu yapacağına söz verdi. Tek istediği Milo'nun Roma'daki tüm nüfuzunu kullanarak Nately'nin orospusunun küçük kız kardeşini bulmasına yardım etmesiydi.

"Daha on iki yaşında bir bakire, Milo," diye açıkladı endişeyle, "ve çok geç olmadan onu bulmak istiyorum."

Milo talebine yumuşak bir gülümsemeyle karşılık verdi "Aradığın on iki yaşındaki bakire bende," diye bildirdi sevinçle. "Bu on iki yaşındaki bakire aslında yalnızca otuz dört yaşında, ama sert ebeveynler tarafından düşük proteinli bir diyetle yetiştirilmiş ve erkeklerle yatmaya başladığında yaşı..."

"Milo, ben küçük bir kız çocuğundan bahsediyorum!" diye sözünü kesti Yossarian, çaresiz bir sabırsızlık içinde. "Anlamıyor musun? Onunla yatmak istemiyorum. Ona yardım etmek istiyorum. Senin de kızların var. O yalnızca küçük bir çocuk ve bu şehirde yapayalnız, ona bakacak kimsesi yok. Onu zarar görmekten korumak istiyorum. Neden bahsettiğimi anlamıyor musun?"

Milo anladı ve çok etkilendi "Yossarian, seninle gurur duyuyorum," diye bağırdı derin duygularla. "Gerçekten duyuyorum. Senin için her şeyin yalnızca cinsellikten ibaret olmadığını görmek beni ne kadar memnun etti, anlatamam. Senin ilkelerin var. Evet, benim de kızlarım var ve neden bahsettiğini çok iyi biliyorum. O kızı bulacağız. Sen hiç endişelenme. Sen benimle gel. Bu koca şehri altüst etmemiz gerekse bile, o kızı bulacağız. Benimle gel."

Yossarian, Milo Minderbinder'ın M&M makam otusuna bindi ve tam gaz polis karargahına gittiler. Esmer, üstü başı dağınık bir polis müdürü tarafından karşılandılar. Adamın dar, siyah bir bıyığı ve düğmelerini iliklemediği bir gömleği vardı. Ofisine girdiklerinde adam sarkık gıdık, sigilli, şişman bir kadınla oynaşıyordu. Adam Milo'yu şaşkınlık ve

sıcakkanlılıkla karşıladı ve Milo sanki zarif bir markiymiş gibi, müstehcen bir dalkavuklukla eğilip ona yaltaklandı.

"Ah, Marki Milo," diye bildirdi coşkun bir zevkle, şişman, hoşnutsuz kadını hiç bakmadan kapıdışarı ederek. "Geleceğinizi neden bildirmediniz? Sizin için büyük bir parti verirdim, içeri girin, içeri girin, Marki. Artık bizi hiç ziyaret etmiyorsunuz."

Milo boşa harcanacak tek bir dakikaları bile olmadığını biliyordu. "Selam, Luigi," dedi. Baş selamı öyle üstünkörüydü ki neredeyse kaba kaçıyordu. "Luigi, yardımına ihtiyacımız var. Arkadaşım bir kız bulmak istiyor."

"Bir kız mı, Marki?" dedi Luigi, düşünceli düşünceli suratını kaşıyarak. "Roma'da bir sürü kız var. Bir Amerikan subayı için, kız bulmak sorun olmamalı."

"Hayır, Luigi, anlamıyorsun. Bu, hemen bulması gereken, on iki yaşında bir bakire."

"Ah, evet, şimdi anladım," dedi Luigi zekice. "Bakire bulmak biraz zaman alabilir. Ama iş aramak için genç çiftçi kızların oto büsten indiği terminalde beklerse, ben..."

"Luigi, hâlâ anlamıyorsun," diye terslendi Milo. Öyle kaba bir sabırsızlık sergilemişti ki polis müdürünün yüzü kızardı, adam hazırola geçti ve şaşkın şaşkın üniformasının düğmelerini iliklemeye başladı. "Bu kız bir dost, eski bir aile dostu ve ona yardım etmek istiyoruz. O daha bir çocuk. Bu şehirde bir yerde yapayalnız ve biri ona zarar vermeden onu bulmak zorundayız. Şimdi anladın mı? Luigi, bu benim için çok önemli. O küçük kızla aynı yaşta bir kızım var ve şu anda dünyadaki hiçbir şey o zavallı çocuğu çok geç olmadan bulmaktan daha önemli değil. Yardım edecek misin?"

"Si, Marki, şimdi anladım," dedi Luigi. "Ve onu bulmak için elimden gelen her şeyi yapacağım. Ama bu gece hemen hemen hiç adamım yok. Bu gece bütün adamların kaçak tütün trafiğini engellemekle meşgul olacak."

"Kaçak tütün mü?" diye sordu Milo.

"Milo," diye inledi Yossarian hafifçe, yüreği burkularak. Her şeyin boşa gittiğini hemen hissetmişti.

"Si, Marki," dedi Luigi. "Kaçak tütün öyle iyi kâr bırakıyor ki kaçakçılığı kontrol altına almak hemen hemen imkansız."

"Kaçak tütünde gerçekten o kadar para var mı?" diye sordu Milo keskin bir ilgiyle. Pas rengi kaşlan çılgınca kalkmıştı, ve burun delikleri kabarıyordu.

"Milo," diye seslendi Yossarian ona. "Beni dinle, olmaz mı?"

"Si, Marki," diye yanıt verdi Luigi. "Kaçak tütünde kâr payı çok yüksek. Kaçakçılık ulusal bir skandal oldu, Marki, gerçekten ulusal bir rezalet."

"Gerçekten mi?" diye yorum yaptı Milo dalgın bir gülümsemeyle, ve büyülenmiş gibi kapıya yöneldi.

Yossarian "Milo!" diye bağırıp Milo'nun yolunu kesmek için öne atıldı. "Milo, bana yardım etmek zorundasın."

Ama Mdo sağır olmuştu. Kuvvet harcamadan ama karşı konulmaz bir şekilde, terleyerek, bağımlılıktan kör olmuş gibi alev alev yanan gözlerle ilerlemeye çalışıyordu. Ağzı seyiriyor, salyalar akıtıyordu. Uzak, içgüdüsel bir sıkıntı yaşıyormuş gibi sakin sakin inledi ve "Kaçak tütün, kaçak tütün," diye tekrarladı durdu. Yossarian sonunda Milo'ya laf anlatmanın imkansız olduğunu görerek pes edip kenara çekildi. Milo ok gibi fırladı. Polis müdürü, ceketinin düğmelerini tekrar çözdü ve Yossarian'a hor-görüyle baktı.

"Ne istiyorsun?" diye sordu soğuk soğuk. "Seni tutuklamamı mı istiyorsun?"

Yossarian adamın ofisinden çıkıp, merdivenleri indi ve karanlık bir mezara benzeyen sokağa çıktı. Koridorda sigilli şişman kadının yanından geçti. Kadın çoktan polis müdürünün ofisine yönelmişti bile. Dışarıda Milo'dan

işaret yoktu. Pencerelerin hiçbirinde ışık yoktu. Terk edilmiş kaldırım birkaç sokak boyunca devamlı, dik bir şekilde yükseliyordu. Uzun, parke taşı kaplı yolun sonunda, geniş bir caddenin parıltısını görebiliyordu. Polis karakolu yolun neredeyse dibindeydi; girişteki sarı ampuller rutubette, ıslak meşaleler gibi cızırdıyorlardı. Soğuk, ince bir yağmur yağıyordu. Yossarian yavaş yavaş yokuş yukarı yürümeye başladı. Kısa süre sonra sessiz, sıcak, davetkar bir lokantanın önüne geldi. Pencerelerinde kırmızı kadife perdeleri, kapının üzerinde mavi neon tabelası vardı. Tabela şöyle diyordu: TONYNİN LOKANTASI. GÜZEL YEMEK VE İÇKİLER. GİRMEK YASAK. Mavi neon tabeladaki sözler Yossarian'ı bir anlığına biraz şaşırttı. Bu tuhaf, çarpık çevrede hiçbir şey ona garip gelmiyordu artık. Yüksek binaların tepeleri tuhaf, gerçeküstü açılarla eğim yapıyordu ve sokak yamuktu. Yossarian sıcak, yün ceketinin yakalarını kaldırıp cekete sıkı sıkı sanndı. Soğuktu. İncecik gömlek ve incecik, lime lime pantolon içinde bir oğlan çocuğu yalınayak karanlıktan çıktı. Çocuğun siyah saçları vardı ve fena halde saç traşına, ayakkabılara ve çoraplara ihtiyaç duyuyordu. Hastalıklı yüzü solgun ve hüzünlüydü. Yos-sarian'ın yanından geçerken ayakları ıslak kaldırımın üzerindeki su birikintilerinde tüyler ürpertici, yumuşak şıpırtılar çıkardı. Çocuğun yoksulluğu Yossarian'ın içinde öyle yoğun bir acıma duygusu uyandırdı ki onun o solgun, hüzünlü, hastalıklı yüzünü yumruguyla dağıtmak, yok etmek istedi, çünkü aklına o gece saç traşına, ayakkabılara ve çoraplara ihtiyaç duyan, İtalya'nın *bütün* solgun, hüzünlü, hastalıklı çocuklarını getirmişti. Yossarian sakatlan düşündü, aç ve üşüyen bütün erkek ve kadınları, soğuk sokaklarda, aynı soğuk yağmura duyarsızca memelerini açmış, bebeklerini emziren bütün uyuşuk bakışlı, sersemlemiş, dindar anneleri. İnekleri. İşaret almış gibi, paçavralara sardığı bebeğini emziren bir anne yanından geçip gitti ve Yossarian onun da suratını dağıtmak istedi; çünkü aklına incecik gömlekli, incecik, lime lime pantolonlu, yalınayak çocuğu ve mahir, vicdansız bir avuç insan dışında kimseye yeterince ısı, yiyecek ve adalet verememiş bir dünyadaki bunca

tüyler ürpertici, sersemletici acıyı getirmişti. Ne iğrenç bir dünya! O gece zengin ülkelerde yaşamalarına rağmen kaç kişinin yoksunluk içinde olduğunu, kaç evin barakalardan ibaret olduğunu, kaç kocanın sarhoş olup karılarını dövdüğünü, kaç çocuğun zulüm gördüğünü, suistimal edildiğini, terk edildiğini merak etti. Kaç aile yiyeceğe para yetiştiremeyip aç kalmıştı? Kaç kalp kırılmıştı? O gece kaç kişi intihar edecek, kaç kişi delirecekti? Kaç hamamböceği, kaç evsahibi muzaffer olacaktı? Kazananların kaçı aslında kaybetmişti, başarılı sanılanların kaçı başarısız, kaç zengin aslında fakirdi? Akıllı geçinen kaç kişi aptaldı? Kaç mutlu son mutsuzdu? Kaç dürüst adam yalan söylemiş, kaç cesur adam korkuya kapılmış, kaç sadık adam ihanet etmiş, kaç aziz yolsuzluk yapmış, itimat gerektiren konumlara sahip kaç kişi para için ruhlarını alçaklara satmıştı, kaç kişinin ruhu bile yoktu? Kaç dosdoğru yol aslında çarpıktı? En iyi ailelerin kaçı aslında en kötü aileydi ve kaç iyi insan kötüydü? Hepsini toplayıp, sonra çıkarırsan, geriye yalnızca çocuklar ve belki Albert Einstein ve bir köşede yaşayan yaşlı bir kemancı ya da heykeltraş kalırdı. Yossarian yalnız bir ızdırap içinde yürüdü. Kendini yabancılaşmış hissediyor, hastalıklı yanakları olan yalınayak oğlan çocuğunu aklından çıkaramıyordu. Ta ki bir köşeyi dönüp sonunda caddeye gelip bir Müttefik askerinin yerde kasılmakta olduğunu görene kadar. Küçük, solgun, çocuksu bir yüzü olan genç bir teğmendi. Farklı ülkelerden altı asker, genç teğmenin değişik yerlerine yapışmış, ona yardım etmeye, onu hareketsiz tutmaya çalışıyorlardı. Genç teğmen sıktığı dişlerinin arasından cıyaklıyor, anlaşılmaz bir şekilde homurdanıyordu. Gözleri arkaya devrilmişti. "Dilini ısırmasına izin vermeyin," diye tavsiye verdi Yossarian'ın yanındaki kısa boylu çavuş kurnazca. Yedinci bir adam aralarına karışıp hasta teğmenin yüzüyle uğraşmaya başladı. Sonunda, yedi güreşçi mücadeleyi kazandılar ve kararsızlık içinde bakıştılar; çünkü genç teğmeni hareketsiz tutmayı başarmışlardı ve şimdi ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Bir kaba yüzden diğerine aptalca bir panik yayıldı. "Neden onu kaldırıp arabanın kaputunun üzerine koymuyorsunuz?" dedi

Yossarian’ın arkasından bir onbaşı. Bu mantıklı gelmişti, yedi adam genç teğmeni kaldırdılar ve çabalayan adamı hareketsiz tutmaya devam ederek, dikkatle, park etmiş bir arabanın kaputuna uzattılar. Sonra huzursuzluk içinde bakıştılar; çünkü ne yapacaklarına dair yine en ufak bir fikirleri yoktu. "Neden onu arabanın kaputundan kaldırıp yere uzatmıyorsunuz?" dedi aynı onbaşı Yossarian’ın arkasından. Bu da iyi bir fikire benziyordu ve genç teğmeni kaldırana taşımaya başladılar; ama bu işi biti remeden bir cip yan tarafındaki kırmızı ışığı çaka çaka hızla geldi. Ön koltukta iki Asken İnzibat oturuyordu.

"Neler oluyor?" diye bağırdı cipin sürücüsü.

"Spazm geçiriyor," diye yanıt verdi genç teğmenin elini kolunu tutan adamlardan biri. "Onu hareketsiz tutuyoruz."

"Güzel. O adam tutuklu."

"Onu ne yapalım?"

"Tutuklu halde tutun!" diye bağırdı Askeri inzibat, kendi esprisi üzerine kahkahalarla iki büklüm olarak. Cip hızla geçip gitti.

Yossarian izin belgesi olmadığını hatırladı ve ihtiyatla kalabalığın yanından geçip ilerideki bulanık karanlıktan gelen boğuk seslere doğru ilerledi. Geniş, ıslak cadde, her yanm blokta bir kısa, kıvrık sokak lambaları ile aydınlatılmıştı. Sokak lambaları dumanlı, kahverengi bir sisle sarılmış ürkütücü, titrek ışıklar veriyordu. Yukarıdaki bir pencereden mutsuz bir kadın sesinin yalvardığını duydu, "Lütfen yapma. Lütfen yapma." Siyah yağmurluk giymiş, siyah saçları yüzüne yapışmış, ümitsiz görünüşlü bir kadın gözlerini yere dikerek geçip gitti. Bir sonraki blokta, İçişleri Bakanlıgı'nda, sarhoş bir kadın genç, sarhoş bir asker tarafından yivli Korint sütunlarına yaslanmıştı. Üç sarhoş asker, bacaklarının arasında şarap şişeleri ile basamaklara oturmuş, onları izliyordu. "Nnoolur yapma," diye yalvardı sarhoş kadın. "Artık eve gitmek istiyorum. Nnoolur yapma." Üç askerden biri hırçın bir tavırla küfretti ve Yossarian dönüp baktığında şarap

şişesini ona doğru fırlattı. Şişe zararsızca yanından geçip biraz ötede, kısa, sessiz bir şangırtı ile kırıldı. Yossarian aynı neşesiz, telaşsız tavırla, elleri ceplerinde yürümeye devam etti. "Hadi ama bebeğim," dediğini duydu sarhoş askerin kararlılıkla. "Benim sıram geldi." "Nnoolur yapma," diye yalvardı sarhoş kadın. "Nnoolur yapma." Bir sonraki köşebaşında, dar, dolam bach bir yan sokağın yoğun, karanlık gölgelerinin içinde, kar küreyen birinin yanlış anlaşılması imkansız, gizemli sesini duydu. Betona sürtülen demirin ölçülü, zahmetli, düşündürücü hışırtısı Yossarian'ın tüylerini ürpertti. Yossarian dehşet içinde kaldırımdan inip uğursuz yan sokağı geçti ve ürkütücü, uyumsuz ses arkada kalana kadar hızlı hızlı yürüdü. Artık nerede olduğunu biliyordu; hiç dönmeden yürümeye devam ederse, biraz sonra bir bulvarın ortasındaki kuru çeşmeye gelecekti. Oradan subayların dairesine yedi sokak vardı. Aniden önündeki korkunç karanlık insan olamayacak seslerin hırlaması ile bölündü. Köşedeki sokak lambasının ampulü sönmüş, sokağın yansını gölgelere boğmuş, görülebilen her şeyin dengesini bozmuştu. Diğer yanda bir yol kesişimi vardı ve bir adam elindeki sopayla bir köpeği dövüyordu. Tıpkı Raskolnikov'un rüyasmdaki, kırbaçla bir atı döven adam gibiydi. Yossarian çaresizce görmemeye, duymamaya çalıştı. Eski, Manila kenevirinden halatın ucunda köpek zalim, şaşkın bir isteri içinde inledi, cıyakladı, direnmeden yaltaklandı, karmüstü süründü, ama adam ağır, düz sopasıyla vurdu, vurdu. Küçük bir kalabalık izliyordu. Bodur bir kadın kalabalıktan sıyrıldı ve "Lütfen dur," dedi. "Sen kendi işine bak," diye hırladı adam kabaca, kadını dövecekmiş gibi sopasını kaldırarak; ve kadın küçük düşmüş gibi, utanç içinde geriledi. Yossarian uzaklaşmak için adımlarını sıklaştırıp adeta kaçtı. Gece dehşetlerle doluydu ve dünya üzerinde yürürken isa'nın nasıl hissettiğini anladığını düşündü. Kaçıklarla dolu bir koğuştaki bir psikiyatrisi gibi, hırsızlarla dolu bir hapisanedeki bir kurban gibi. Bir cüzzamh ne rahatlatıcı bir manzara olmalıydı! Bir sonraki köşede bir adam küçük bir oğlan çocuğunu zalimce dövüyordu. Onları izleyen yetişkinlerden oluşan

kıpırtısız kalabalık, araya girmek için hiçbir çaba göstermiyordu. Yossarian midesi bulanarak geriledi. Bu korkunç sahneye bir süre önce bir kez daha tanık olduğundan emindi. ***Deja*** vu mu? Uğursuz tesadüf onu sarsıp kuşku ve dehşete boğdu. Bir sokak önce tanık olduğu aynı sahneydi, ama öncekinde her şey çok daha farklı görünüyordu. Neler oluyordu böyle? Şimdi de bodur bir kadın kalabalıktan sıyrılıp, lütfen dur mu diyecekti? Adam kadına vuracakmış gibi elini kaldırdığında geri mi çekilecekti? Kimse kıpırdamıyordu. Çocuk uyuşuk bir ızdırap içinde devamlı haykırıyordu. Adam çocuğun kafasına sert, yankılı tokatlar atıyor, sonra çocuğu çekip ayağa kaldırıyor, yine vuruyordu. Asık suratlı, ürkek kalabalığın içinde kimse sersemlemiş çocuğa, araya girecek kadar aldırmıyor gibiydi. Çocuk dokuzundan büyük göstermiyordu. Perişan bir kadın bir bulaşık bezini yüzüne kapamış, sessizce ağlıyordu. Çocuğun kemikleri çıkmıştı ve saç traşına ihtiyacı vardı. İki kulağından kıpkırmızı kanlar akıyordu. Yossari-an mide bulandırıcı manzaradan kaçmak için çabucak caddenin karşı tarafına geçti ve kendini ıslak, pırıldayan kaldırımın üzerinde yatan insan dişlerinin üzerinde yürürken buldu. Çevrede yapış yapış kan izleri vardı ve kan izleri birbirlerini dürtükleyen yağmur damlaları sayesinde ıslak kalıyordu. Her yere azı dişleri ve kınk kesici dişler saçılmıştı. Ayak uçlarına basa basa, korkunç kalıntıların çevresinden dolaştı ve bir eşiğe geldi. Eşikte bir asker sırılsıklam mendilini ağzına bastırmış, iki diğer askerden destek alarak ağlıyordu. Ağırbaşlı bir sabırsızlık içinde askeri ambulansı bekliyorlardı. Ambulans sonunda kehribar rengi sis lambaları parıldayarak, zilini çala çala geldi, üç askerin önünden geçti ve bir sonraki blokta, elinde kitaplar olan sivil bir İtalyan ile onu kafakola almış, coplu bir sürü polis arasındaki kavgaya gitti. Çığlıklar atarak mücadele eden sivil esmer bir adamdı ve ; yüzü korkudan bembeyaz olmuştu. Gözleri telaşlı bir ümitsizlik içinde irileşmişti, gözkapakları yarasa kanatları gibi çırpınıyordu. Uzun boylu bir sürü polis onu kollarından ve bacaklarından tutup kaldırdılar. Adamın kitapları yere saçıldı. "İmdat!" diye

çığlık attı adam, kendi duyguları ile boğulan tiz bir sesle, polisler onu ambulansın arkasındaki açık kapılara götürüp içeri atarken. "Polis! İmdat! Polis!" Kapıları kapanıp sürgülenmce ambulans hızla uzaklaştı. Çevresini polisler sarmışken polisten imdat isteyen adamın saçma paniğinde hiç de komik olmayan bir ironi vardı. Yossarian boşuna, mantıksız imdat çağrısına çarpık bir gülümsemeyle güldü, sonra irkilerek sözcüklerin anlamlarının o kadar açık olmadığını, belki de polisten imdat istemediklerini, sonu gelmiş bir dostun, silahlı ve coplu bir polis *olmayan,* silahları ve copları olan başka polislerce desteklenmeyen herkese kahramanca bir uyarısı olduklarını dehşet içinde fark etti. "İmdat! Polis!" diye haykırmıştı adam. Tehlike uyarısı veriyor olabilirdi. Yossarian bu düşünceye, gizlice polislerden uzaklaşarak karşılık verdi, ve suçlu suçlu yol kesişiminden süzülen, bir yandan da arkasından seğirten, ayak bileklerinde sargılar olan seksen yaşındaki, kaybetmeye mahkum kadına gizli, kinci bakışlar fırlatan, kırk yaşlarında, iri yarı bir kadının ayaklarına takılıp düşüyordu neredeyse. Yaşlı kadın dalgın bir heyecan içinde kendi kendine mırıldanarak yürümeye çalışırken nefes nefese kalmıştı. Sahneyi yanlış anlamak imkansızdı; bu bir kovalama-caydı. ikinci kadın kaldırıma ulaştığında ilk kadın zaferle caddeyi yarılamıştı bile. Zahmetle ilerleyen yaşlı kadına fırlattığı pis, küçük, şişinen gülümseme kötücül ve endişeliydi. Yossarian, başı dertte olan yaşlı kadın bagırsa ona yardım edebileceğini biliyordu, ileri atılıp iri yapılı kadını yakalayabileceğini, yakındaki polis güruhu gelene kadar tutabileceğini biliyordu. Kadının yardım çığlığı atarak izin vermesi yeterliydi. Ama yaşlı kadın, korkunç, trajik bir kızgınlık içinde mırıldanarak, onu görmeden geçip gitti ve kısa süre sonra ilk kadın karanlığa kanşıp kaybolmuş, yaşlı kadın ise çaresizlik içinde yolun ortasında, sersemle miş bir halde, ne yöne gideceğini bilemeden, tek başına kalakal-mıştı. Yossarıan bakışlarını ondan kopardı ve ona yardım etmek için hiçbir şey yapmadığı için utanç içinde uzaklaştı. Bir yenilgi duygusu içinde kaçarken arkasına gizli gizli, suçlu bakışlar fırlatıyordu. Yaşlı kadının şimdi de onu izleyeceğinden korkuyordu.

Yağmurlu, akışkan, ışıksız, neredeyse donuk kasvetin içine memnunlukla gizlendi. Çeteler... polis çeteleri -İngiltere dışında her yer çetelerin elindeydi. Çeteler, çeteler, çeteler. Her yerde kontrol coplu çetelerdeydi.

Yossarian'ın ceketinin yakaları, omuzları sırılsıklam olmuştu. Çorapları ıslak ve soğuktu. Bir sonraki sokak lambası da sönmüştü. Cam küresi kırıktı. Binalar ve biçimsiz şekiller, pis kokulu, zamansız bir dalganın yüzeyinde akıp gidiyormuş gibi, sessizce yanından geçip gidiyorlardı. Uzun boylu bir keşiş yüzünü kaba kumaştan gri başlığının içine gömerek, gözlerini bile göstermeden geçti. Bir su birikintisini yaran ayak sesleri düzenli olarak yaklaşıyordu, Yossanan bir başka yalınayak çocuğun geldiğinden korktu. Cesede benzeyen sıska, hüzünlü bir adama sürtündü. Adamın siyah bir yağmurluğu, yanağında yıldız şek-Jinde bir yara izi ve bir şakağında yumurta büyüklüğünde parlak bir göçük vardı. Genç bir kadın hışırtılar çıkaran hasır sandaletler üzerinde belirdi. Yüzü korkunç, pembe-beyaz bir yanık lekesi ile çirkinleşmişti. Yara izi boynundan başlıyor, pürüzlü, kırışık bir kitle halinde yanaklarına uzanıyor, gözlerini yalayıp geçiyordu! Yossarian bakamadı, ürperdi. Kimse o kadını sevmeyecekti. Yossarian'ın ruhu hastalanmıştı sanki; onu teselli edecek, onu heyecanlandıracak, uyumasına yardım edecek, âşık olabileceği bir kızın yanına uzanmak istiyordu. Pianosa'da coplu bir güruh onu bekliyordu. Kızların hepsi gitmişti. Kontes ve gelini artık yeterli gelmiyordu; Yossarian eğlenemeyecek kadar büyümüştü, artık eğlenmeye zamanı yoktu. Luciana gitmiş, muhtemelen ölmüştü; ölmediyse bile yakında ölecekti. Aarfy'nin etli butlu fahişesi, müstehcen yüzügüyle birlikte ortadan kaybolmuştu ve Hemşire Duckett, Yossarian'dan utanıyordu; çünkü Yossarian daha fazla görev uçuşu yapmayı reddetmişti ve bu skandal yaratacaktı. Buralarda tanıdığı tek kız, subay dairesindeki çirkin hizmetçiydi ve adamların hiçbiri onunla yatmazdı. Kızın adı Michaela'ydı ama adamlar şehvetli, yaltaklanan seslerle ona pis lakaplar takıyorlardı ve kız çocuksu bir coşkuyla kıkırdıyordu; çünkü İngilizce bilmiyordu ve ona iltifat ettiklerini, zararsız

şakalar yaptıklarını sanıyordu. Onların yaptığı bütün vahşi şeyleri büyülenmiş gibi, sevinçle seyrediyordu. Okumayı bilmeyen, kendi ismini bile zar zor yazabilen, mutlu, ahmak, çalışkan bir kızdı. Düz saçları ıslak saman rengindeydı. Solgun bir teni, miyop gözleri vardı ve adamların hiçbiri onunla yatmamıştı; çünkü kimse onunla yatmak istememişti. Aarfy dışında. Aarfy o akşam kıza bir kez tecavüz etmiş, sonra elini ağzına kapatarak iki saat boyunca, sokağa çıkma yasağını ilan eden sirenler ötene kadar gardıropta tutsak etmişti.

Sonra kızı pencereden dışarı atmıştı. Yossarian gelip, solgun lambalar tutan ciddi komşuların oluşturduğu halkayı nazikçe iterek kendine yol açtığı sırada kızın cesedi hâlâ kaldırımda yatıyordu. Komşular zehir gibi bakışlar atarak ondan uzaklaştılar ve kendi özel, haşin, suçlayıcı konuşmalan arasında acı acı ikinci kat pencerelerine işaret ettiler. Kırık cesedin açması, uğursuz, kanlı haline bakarken Yossarian'ın kalbi korku ve dehşet içinde çarpıyordu. Koridora daldı, merdivenleri koşarak çıkıp daireye girdi. Aarfy'yi kurumlu, birazcık rahatsız bir gülümsemeyle huzursuzluk içinde odayı arşınlarken buldu. Piposu ile oynayıp her şeyin yoluna gireceğine dair Yossariarıı temin ederken bir parça tedirgin görünüyordu. Endişelenecek hiçbir şey yok, diyordu.

"Ona yalnızca bir kez tecavüz ettim," diye açıkladı.

Yossarian hayretler içinde kalmıştı. "Ama onu öldürdün, Aarfy! Onu öldürdün!"

"Ah, ona tecavüz ettikten sonra mecburdum," diye yanıt verdi Aarfy, neredeyse alçakgönüllü bir tavırla. "Bizim hakkımızda kötü kötü şeyler söyleyerek ortalıkta dolanmasına izin veremezdim, değil mi?"

"Ama en başta neden dokundun ona, seni salak piç?" diye bağırdı Yossarian. "Kız istiyorsan neden sokaktan bir tane bulmadın? Şehir fahişelerle dolu."

"Ah, hayır, ben değil," diye böbürlendi Aarfy. "Hayatım boyunca bu iş için para ödemedim."

"Aarfy, deli misin sen?" Yossarian söyleyecek şey bulamıyordu. "Bir kızı öldürdün. Seni hapse atacaklar!"

"Ah, hayır," bana göre yanıt verdi Aarfy zorlama bir gülümseme ile. "Beni değil. Sizin iyi Aarfy'yi hapse atmazlar. O *kızı* öldürdüğü için değil."

"Ama onu pencereden dışarı attın. Sokakta ölü yatıyor."

"Orada olmaya hakkı yok," diye yanıt verdi Aarfy. "Sokağa çıkma yasağı var."

"Aptal! Ne yaptığını anlamıyor musun?" Yossarian'ın içinden Aarfy'nin besili, tırtıl kadar yumuşak omuzlarını kavramak, aklı başına gelene kadar sarsmak geliyordu. "Bir insanı öldürdün. Seni hapse *atacaklar.* Belki seni asarlar bile!"

"Ah, bunu yapacaklarını pek sanmıyorum," diye yanıt verdi Aarfy neşeli bir gülüşle, ama sinirli tavırları arttı. Kısa parmakları piposunun çanağı ile uğraşırken farkında olmadan tütün kırıntıları döktü. "Hayır, bayım. Sizin iyi Aarfy'ye yapmazlar." Yine güldü. "O yalnızca bir hizmetçiydi. Her gün binlerce kişi ölürken fakir bir İtalyan hizmetçi için gürültü koparacaklarını hiç sanmıyorum. Ya sen?"

"Dinle!" diye haykırdı Yossarian, neredeyse coşkuyla. Kulak larını dikti ve uzaklarda sirenler, polis sirenleri öterken Aarfy'nin yüzündeki kanın çekilmesini izledi. Sirenler neredeyse o anda yükseldi, dört yönden odaya doluşan tiz, sürekli, boğucu bir ulumaya dönüştü. "Aarfy, seni almaya geliyorlar," dedi Yossari-an bir merhamet seli ile, gürültünün üzerinden sesim duyurmak için bağırarak. "Seni tutuklamaya geliyorlar. Aarfy, anlamıyor musun? Bir insanın canını aldığında bu yanına kalmaz, o insan yalnızca fakir bir hizmetçi bile olsa. Görmüyor musun? Anlayamıyor musun?"

"Ah, hayır," diye ısrar etti Aarfy zayıf bir kahkahayla. Gülümsedi. "Beni tutuklamaya gelmiyorlar. Sizin iyi Aarfy yi değil."

Bir anda hastalıklı bir görüntü kazandı. Titreyerek, uyuşuk uyuşuk bir sandalyeye çöktü. Güdük, gevşek elleri kucağında titriyordu. Dışanda arabalar kayarak durdu. Pencereler spotlarla aydınlandı. Araba kapıları çarpılarak kapandı ve polis düdükleri öttü. Sert sesler yükseldi. Aarfy yemyeşil olmuştu. Tuhaf, uyuşuk bir gülümsemeyle başını iki yana sallayıp duruyor, zayıf, boş, tekdüze bir sesle onu almaya gelmediklerini, bizim eski Aarfy'yi tutulamayacaklarını tekrarlıyordu. Hayır, bayım, diye ikna etmeye çalışıyordu kendi kendini, ağır adımlar hızla merdivenleri tırmanır, gümleye gümleye koridoru aşar, yumruklar sağır edici insafsız bir güçle kapıyı dört kez döverken. Sonra dairenin kapısı hızla açıldı ve iki iri yarı, zorlu, kaslı Askeri İnzibat buz gibi gözler, sert, sağlam, asıksuratlı çenelerle içeri daldılar, uzun adımlarla odayı aştılar ve Yossarian'ı tutukladılar.

Yossariarıı izin almadan Roma'ya geldiği için tutukladılar.

İçeri bu şekilde daldıkları için Aarfy'den özür dilediler ve Yossarian'ın iki yanına geçtiler, çelikten kelepçeler gibi haşin parmaklarla kollarının altından tuttular ve götürdüler. Aşağı inene kadar ona hiçbir şey söylemediler. Dışarıda, üstü kapalı bir arabanın dışında, copları ve sert, beyaz miğferleri olan iki uzun boylu Askeri İnzibat daha bekliyordu. Yossarian'ı arka koltuğa oturttular; araba kükreyerek hareket edip yağmurun ve çamursu sisin içinde kendine yol açarak polis karakoluna gitti. Askeri İnzibatlar, dört taştan duvarı olan bir hücreye bir geceliğine kapattılar onu. Şafakta tuvalet olarak bir kova verdiler ve sonra, bir arabaya tıkıp havaalanına götürdüler. Havaalanına vardıklarında, copları ve beyaz miğferleri olan iki dev Askeri İnzibat, motorları ısınmakta olan bir nakil uçağının yanında bekliyorlardı. Uçağın yeşil motor kapağının üzerinde yoğunlaşan buğu damla damla sızmaya başlamıştı. Askeri İnzibatlar birbirleriyle de konuşmuyorlardı. Başlarını bile sallamadılar. Yossarian hiç bu kadar taşsı yüzler görmemişti. Uçak Pianosa'ya uçtu. İniş pistinde iki,

daha da sessiz Askeri İnzibat bekliyordu. Şimdi sekiz kişi olmuşlardı. Düzgün, suskun bir disiplin içinde iki arabaya doluştular ve hışırdayan tekerlekler üzerinde dört birlik alanını geçip Grup Karargahı binasına gittiler. Orada, park yerinde iki Askeri İnzibat daha bekliyordu. Uzun boylu, güçlü, amaç dolu, sessiz on adam Yossarian'ı çevreledi ve girişe döndüler. Ayak sesleri kömür cürufu kaplı zeminde aynı anda gıcırdıyordu. Yossarian adamların telaşının gittikçe arttığını hissediyordu. Dehşet içindeydi. On Askeri İnzibatın her biri tek bir darbeyle kafasını ezebilirmiş gibi görünüyordu. Onu devasa, sert, kaya gibi omuzlarının arasına almaları yeterliydi, Yossarian'ın canını anında çıkarabilirlerdi. Yossarian'ın kendini kurtarmak için yapabileceği hiçbir şey yoktu. Tek sıra halinde dizilip onu aralarına alıp hızla yürümeye zorladıklarında, kollarının altından tutan iki tanesinin hangileri olduğunu görmesi bile imkansızdı. Adımlarını sıklaştırdılar ve kararlı bir tempoyla mermer basamakları tırmanıp yukarıdaki düzlüğe ulaşırlarken Yossarian ayakları yerden kesilmiş, uçuyormuş gibi hissetti. Orada onları iki sert yüzlü, esrarlı askeri inzibat daha bekliyordu. On lar da aralarına katılınca, daha büyük bir hızla, lobiye tepeden bakan, bir tarafı sütunlarla desteklenmiş, uzun bir balkonda ilerlediler. Donuk, yer seramikleri üzerindeki ayak sesleri, binanın boşluğunda gittikçe hızlanan, muhteşem bir davul sesi gibi gürledi. Daha büyük bir hız ve kesinlikle Albay Cathcart'ın ofisine girdiler ve ofisin içinde onun yüzünü kaderine doğru çevirdiklerinde Yossarian'ın kulaklarında vahşi panik rüzgarları esmeye başladı. Yarbay Korn butlarını rahatça Albay Cathcart'ın masasının köşesine yaymış, canayakın bir gülümsemeyle onu bekliyordu.

"Seni eve gönderiyoruz," dedi.

MADDE 22

Elbette, bir açmaz vardı.

"Madde 22 mi?" diye sordu Yossarian.

"Elbette," diye yanıt verdi Yarbay Korn hoş bir tavırla, devasa Askeri İnzibatlardan oluşan azametli korumaları elini aldınş-sızca sallayarak ve başını horgörüyle eğerek kovaladıktan sonra -her zaman olduğu gibi, son derece alaylı ve son derece rahat görünüyordu. Yossarian'a bakarken çerçevesiz, köşeli gözlükleri sinsi bir neşeyle pırıldıyordu. "Hem, sırf daha fazla uçuş yapmayı reddettiğin için seni eve gönderip, adamların kalanını burada tutamayız, değil mi? Bu onlar için hiç adil olmaz."

"Son derece haklısın!" dedi Albay Cathcart, nefes nefese bir boga gibi oflayıp poflayıp öfkeyle surat asarak, hiç de zarif olmayan bir şekilde ileri geri yürürken. "Ben olsam elini ayağını bağlar, her görev uçuşunda uçağa atardım onu. İşte ben olsam bunu yapardım."

Yarbay Korn Albay Cathcart'a sessiz olmasını işaret etti ve Yossarian'a gülümsedi. "Biliyor musun, Albay Cathcart'ın işlerini gerçekten çok güçleştirdin," diye yorum yaptı konuşkan bir iyi huylulukla, bu gerçek, keyfini hiç kaçırmıyormuş gibi. "Adamlar mutsuz ve moral düzeyi düşüyor. Ve hepsi senin suçun."

"Bu sizin suçunuz," diye itiraz etti Yossarian, "çünkü görev uçuşu sayısını artırdınız."

"Hayır, o uçuşları yapmayı reddettiğin için bu senin suçun," diye terslendi Yarbay Korn. "Adamlar, başka seçenekleri olmadığını düşündükleri sürece, bizim istediğimiz kadar çok uçuş yapmaya pekala razılar. Ama sen onlara umut verdiğinden beri mutsuzlar. Bu yüzden bütün suç senin."

"Bir savaşın ortasında olduğumuzu bilmiyor mu bu adam?" diye sordu, hâlâ ileri gen yürümekte olan Albay Cathcart surat asarak, Yossarian'a hiç

bakmadan.

"Eminim biliyordur," diye yanıt verdi Yarbay Korn. "Muhtemelen o uçuşları yapmayı reddetmesinin sebebi bu."

"Hiç mi fark yaratmıyor onun için?"

"Savaşta olduğumuz bilgisi, o savaşa katılmayı reddetme kararını zayıflatır mı?" diye sordu Yarbay Korn ironik bir ciddiyetle, Albay Cathcart'la alay ederek.

"Hayır, komutanım," diye yanıt verdi Yossarian, Yarbay Korn’ ün gülümsemesine karşılık verecekmiş gibi yaparak.

"Ben de bundan korkuyordum," diye yorum yaptı Yarbay Korn derin derin iç çekip parmaklarını pürüzsüz, geniş, kel, parlak kahverengi kafasının tepesinde kenetleyerek. "Biliyorsun, hakkımızı vermek gerek, sana gerçekten de hiç kötü davranmadık, değil mi? Seni besledik, maaşını zamanında ödedik. Sana bir madalya verdik, hattâ seni yüzbaşı yaptık."

"Onu asla yüzbaşı yapmamalıydık," diye nida etti Albay Cathcart acı acı. "Ferrara görevinde ikinci kez geri dönüp görevi berbat ettiğinde onu askeri mahkemeye vermeliydik."

"Sana onu terfi ettirmemen gerektiğini söylemiştim," dedi Yarbay Korn, "ama sen beni dinlemedin."

"Hayır, söylemedin. Bana onu terfi ettirmemi söyledin, değil mı?"

"Sana onu terfi *ettirmemeni* söyledim. Ama sen beni dinlemedin."

"Dinlemeliydim."

"Beni hiç dinlemiyorsun," diye ısrar etti Yarbay Korn keyifle. "Bu noktaya gelmemizin sebebi bu."

"Tamam, tamam. Başıma kakmayı bırak, olmaz mı?" Albay Cathcart yumruklarını ceplerine daldırdı ve sırtını kamburlaştırarak döndü. "Benimle uğraşmak yerine bu adama ne yapacağımızı düşünsen daha iyi olmaz mı?"

"Onu eve göndereceğiz, korkarım." Yarbay Korn, Albay Cathcart'tan Yossarian'a dönerken zaferle gülüyordu. "Yossari-an, savaş senin için bitti. Seni eve gönderiyoruz. Aslında bunu haketmiyorsun, biliyorsun, bunu yapmaya bir şey dememin sebeplerinden biri de bu. Şu anda seninle ilgili başka bir şey yapma riskine giremediğimiz için, seni ABD'ye geri göndermeye karar verdik. Bir anlaşma yapmayı düşündük..."

"Ne tür bir anlaşma?" diye sordu Yossarian meydan okurcasına, güvensizlikle.

Yarbay Korn başını arkaya attı ve bir kahkaha patlattı. "Ah, kesinlikle rezil bir anlaşma, hiç kuşkun olmasın. Kesinlikle iğrenç. Ama sen hemen kabul edeceksin."

"O kadar emin olmayın."

"Tepeden tırnağa iğrenç olsa da, kabul edeceğinden en ufak kuşkum yok. Ah, bu arada. Daha fazla uçuş yapmayı reddettiğini adamların hiçbirine söylemedin, değil mi?"

"Hayır, komutanım," diye yanıt verdi Yossarian hemen.

Yarbay Korn onayla başını salladı. "Çok güzel. Yalan söyleme tarzın hoşuma gidiyor. Birazcık hırs edinirsen, bu dünyada çok ilerleyeceksin."

"Bir savaşın ortasında olduğumuzu bilmiyor mu bu adam?" diye bağırdı Albay Cathcart aniden ve hararetli bir inanmazlık içinde sigaralığının açık ucuna üfledi.

"Bildiğinden epey eminim," diye yanıt verdi Yarbay Korn ek şi ekşi, "çünkü tıpatıp aynı şeyi daha bir dakika önce gündeme getirmiştin." Yarbay Korn, Yossarian'a bakarak bitkin bitkin kaş-larını çattı. Gözleri sinsi, cüretkar bir küçümsemeyle kara kara pınldıyordu. Albay Cathcart'ın masasının kenannı iki eliyle kavrayarak gevşek kalçalarını köşeye kaldırıp oturdu ve kısa bacaklarını sallandırdı. Ayakkabılarını masanın sarı meşeden yanlarına hafifçe vuruyordu. Çamur kahverengisi, jartiyersiz çorapları

gevşekçe sarkmış, şaşırtıcı ölçüde ince ve beyaz olan ayak bileklerinin çevresinde toplanmıştı. "Biliyor musun, Yossarian," dedi düşünceli düşünceli, aynı anda hem alaylı hem içten olan kayıtsız bir sesle, "sana gerçekten bir parça hayranlık duyuyorum. Sen büyük cesaret gerektiren bir duruş sergileyen, son derece ahlaklı bir karaktere sahip, zeki bir insansın. Ben hiç ahlaklı bir karakteri olmayan zeki bir insanım, bu yüzden seni takdir edecek en ideal kişi benim."

"Bunlar çok kritik zamanlar," dedi Albay Cathcart hırçınlıkla, ofisin uzak köşesinden, Yarbay Korn'u hiç dinlemeden.

"Gerçekten çok kritik zamanlar," diye onayladı Yarbay Korn dingin bir baş sallamasıyla. "Tepede kumanda yeni değişti ve General Scheisskopf ya da General Peckem karşısında bizi kötü gösterecek bir durumda kalmayı göze alamayız. Kastettiğin bu değil miydi, Albay?"

"Hiç vatanseverlik yok bu adamda!"

"Ülken için savaşmaz mısın?" diye sordu Yarbay Korn, Albay Cathcart'ın sert, erdemli sesini taklit ederek. "Albay Cathcart ve benim için hayatını vermez misin?"

Yarbay Korn'un son sözlerini duyunca Yossarian tetikte bir hayretle gerildi. "Ne dediniz?" diye bağırdı. "Sizin ve Albay Cathcart'ın ülkemle ne ilginiz var? Aynı şey değilsiniz ki?"

"Bizi nasıl ayırabilirsin?" diye sordu Yarbay Korn müstehzi bir dinginlikle.

"Bu doğru," diye haykırdı Albay Cathcart vurgulayarak. "Ya bizim yanımızdasındır ya da bizim karşımızda. Uçan kaçarı yok."

"Korkarım seni yakaladı," diye ekledi Yarbay Korn. "Ya bizim yanımızdasındır, ya da ülkenin karşısında. Bu kadar basit."

"Ah, hayır, Yarbay. Buna inanmam."

Yarbay Korn hiç rahatsız olmamıştı. "Dürüst olmak gerekirse, ben de öyle, ama başka herkes inanacak. İşte durum bu."

"Üniforman için bir yüzkarasısın!" diye bildirdi Albay Cathcart gazapla ve ilk defa dönüp Yossarian'la yüzleşti. "Yüzbaşı olmayı nasıl başardın, bilmek isterim."

"Onu sen terfi ettirdin," diye hatırlattı Yarbay Korn tatlı tatlı, kıkırtısını bastırarak. "Hatırlamıyor musun?"

"Eh, asla ettirmemeliydim."

"Sana söylemiştim," dedi Yarbay Korn. "Ama sen beni dinlemedin."

"Tamam, tamam, başıma kakmayı bırakır mısın?" diye haykırdı Albay Cathcart. Alnını kırıştırdı ve gözlerini kuşkuyla kısarak, yumruklarını kalçalarına dayayarak Yarbay Korn'a dik dik baktı. "Söylesene, sen kimin tarafmdasın?"

"Senin tarafında, Albay. Başka hangi tarafta olabilirim ki?"

"O zaman bana sataşmayı bırak, tamam mı? Beni rahat bırak, olmaz mı?"

"Ben senin tarafındayım, Albay. Vatanseverlikle tıka basa doluyum."

"Eh, bunu unutmamaya bak," dedi Albay Cathcart, tamamen ikna olarak. Bir an sonra hınçla sırtını döndü ve uzun sigaralığı ile oynayarak tekrar ileri geri yürümeye başladı. Başparmağını Yossarian'a doğru büktü. "Bu adamın işini görelim. Ona ne yapmak isterdim, biliyorum. Onu dışarı çıkartıp vurmak isterdim. İşte ona yapmak istediğim şey bu. General Dreedle olsa böyle yapardı."

"Ama General Dreedle artık aramızda değil," dedi Yarbay Korn, "bu yüzden onu dışarı çıkartıp vuramayız." Albay Cath-cart'ın yarattığı bu gerilim anı geçince, Yarbay Korn yine gevşemiş, Albay Cathcart'ın masasını hafif hafif tekmeleme işine devam etmişti. Yossariaria döndü. "Bu yüzden seni vurmak yerine eve göndereceğiz. Biraz düşünmemiz gerekti; ama sonunda geride bırakacağın arkadaşların arasında fazla hoşnutsuzluk

yaratmadan sem eve göndermek için küçük, korkunç bir plan yaptık. Bu seni mutlu etmiyor mu?"

"Ne tür bir plan? Hoşlanacağımdan emin değilim."

"Hoşlanmayacağını biliyorum," diye güldü Yarbay Korn, ellerini tekrar başının üzerinde kenetleyerek. "Nefret edeceksin. Gerçekten iğrenç ve vicdanını kesinlikle rahatsız edecek. Ama hemen kabul edeceksin. Kabul edeceksin, çünkü bu sayede iki hafta içinde sag salim evde olacaksın ve çünkü başka seçeneğin yok. Ya kabul edeceksin ya da askeri mahkemeye çıkacaksın. Ya kabul et ya reddet."

Yossarian hıhladı. "Blöf yapmayı bırakın, Yarbay. Düşman karşısında cepheden kaçtığım için beni askeri mahkemeye veremezsiniz. Bu sizin kötü görünmenize sebep olur. Üstelik, muhtemelen beni mahkum ettiremezsiniz."

"Ama izin almadan görev yerinden ayrıldığın için şimdi askeri mahkemeye verebiliriz; çünkü izin almadan Roma'ya gittin. Ve bundan mahkum ettirebiliriz seni. Birazcık düşünsen, bize başka seçenek tanımadığını görürsün. Sen açık açık emirlere itaatsizlik ederken, ortalarda dolaşmana izin veremeyiz. Diğer adamlar da uçmayı reddeder. Hayır, bana inan. Anlaşmayı reddedersen seni askeri mahkemeye veririz. Hem de bir sürü soru işareti yaratıp Albay Cathcart'ın aleyhine bir puan olacak olsa da."

Albay Cathcart, "aleyhine puan" sözleri üzerine irkildi ve ince, oniks-fildişi sigaralığını düşünmeden, şiddetle masaya vur du. "Yüce Tanrım!" diye bağırdı beklenmedik bir biçimde. "Bu lanet olası sigaralıktan nefret ediyorum!" Sigaralık masadan sekip duvara uçtu, pencere denizliğine çarpıp yere, Albay Cath-cart'ın ayaklarının dibine düştü. Albay Cathcart öfkeyle kaşlarını çatarak ona baktı. "Bana gerçekten bir faydası oluyor mu, merak ediyorum."

"General Peckem karşısında lehine bir puan, ama General Scheisskopf karşısında aleyhine bir puan," diye bildirdi Yarbay Korn, yaramaz bir

masumiyetle.

"Peki hangisini memnun etmem gerekiyor?"

"İkisini de."

"Nasıl ikisini birden memnun edebilirim? Birbirlerinden nefret ediyorlar. General Peckem karşısında aleyhime bir puan almadan nasıl General Scheisskopf karşısında lehime bir puan alabilirim?"

"Geçit törenleri ile."

"Ya, evet, geçit törenleri. Onu memnun etmenin tek yolu bu. Yürü babam yürü." Albay Cathcart surat asarak yüzünü buruşturdu. "Ne generaller var ama! Üniformaları için birer yüzkarası onlar. O ikisi gibi insanlar general olabiliyorsa, ben nasıl olamıyorum, anlamıyorum."

"Çok ilen gideceksin," diye temin etti Yarbay Korn onu, ikna edici olamayan bir sesle ve Yossariaria dönüp güldü. Yossa-rian'ın yüzündeki amansız düşmanlık ve güvensizlik ifadesini görünce horgörülü eğlentisi arttı. "İşte, olayın püf noktası bu. Albay Cathcart general, ben ise albay olmak istiyorum. İşte bu yüzden, seni eve göndereceğiz."

"Neden general olmak istiyor?"

"Neden mi? Ben neden albay olmak istiyorsam, o yüzden. Başka ne yapabiliriz ki? Herkes bize gözümüzü yükseğe dikmemizi öğretiyor. General albaydan, albay yarbaydan daha yüksek tedir. Bu yüzden ikimiz de gözümüzü yükseğe diktik. Hem, biliyor musun, Yossarian, biz burada olduğumuz için çok şanslısın. Bu konudaki zamanlaman kesinlikle mükemmel ama bu faktörü hesaplarına katmışsındır herhalde."

"Ben hesap falan yapmadım," diye terslendi Yossarian.

"Evet, yalan söyleme tarzın gerçekten hoşuma gidiyor," diye yanıt verdi Yarbay Korn. "Kumandan subayının generalliğe terfi ettirilmesi sana gurur vermez mi -kişi başına ortalama uçuş sayısının tüm diğerlerinden daha yüksek olduğu bir birlikte hizmet ettiğini bilmek? Daha fazla birlik

takdirnamesi ve Uçuş Madalyan için daha fazla meşe yaprağı almak istemez misin? *Sprit de corps*[111]*un* nerede? Bu büyük sicile, daha fazla uçuş yaparak katkıda bulunmak istemiyor musun? Evet yanıtını vermek için son şansın bu."

111) Fransızca esprit de corps'tan 'sprit de corps, grup ruhu, birlik ruhu anlamlarında. (en.)

"Hayır."

"Bu durumda, bizi namlunun ucuna sürdün..." dedi Yarbay Korn herhangi bir garez işareti göstermeden. "Kendinden utanmalı!"

"... ve seni eve göndermek zorundayız. Bizim için birkaç küçük şey yaparsan..."

"Ne tür şeyler?" diye araya girdi Yossarian şüpheyle, kavgacı bir tavırla.

"Ah, minik, önemsiz şeyler. Aslında, seninle son derece cömert bir anlaşma yapacağız. ABD'ye dönmen için gereken emirleri vereceğiz - gerçekten vereceğiz- ve karşılığında senin yapman gereken tek şey..."

"Ne? Ne yapmam gerek?"

"Yarbay Korn sertçe güldü. "Bizden hoşlanmak." Yossarian gözlerini kırpıştırdı. "Sizden hoşlanmak mı?" "Bizden hoşlanmak."

"Sizden hoşlanmak mı?"

"Bu doğru," dedi Yarbay Korn, başını sallayarak. Yossarian'ın içten şaşkınlığı onu ölçüsüzce keyiflendirmişti. "Bizden hoşlanmak. Bize katıl. Dostumuz ol. Burada ve ABD'ye dönünce bizim hakkımızda iyi şeyler söyle. Bizimkilerden biri ol. Çok şey istemiyoruz, değil mi?"

"Yalnızca sizden hoşlanmamı mı istiyorsunuz? Hepsi bu mu?"

"Hepsi bu."

"Hepsi bu mu?"

"Yalnızca, yüreğinin içinde bize karşı bir sevgi kırıntısı bul."

Yossarian şaşkınlık içinde, Yarbay Korn'un doğruyu söylediğini anlayınca güvenle gülmek istedi. "Bu çok kolay olmayacak," dedi alayla.

"Ah, sandığından çok daha kolay olacak," diye takıldı ona Yarbay Korn, karşılık olarak. Yossarian'ın iğnelemesinden hiç rahatsız olmamıştı. "Bir kez başlayınca, bizden hoşlanmayı ne kadar kolay olduğunu görmek seni bile şaşırtacak." Yarbay Korn gevşek, bol pantolonunun kemerini çekiştirdi. Köşeli çenesini gıdısından ayıran derin, siyah kınşıklar bir tür alaylı, baskılana-maz eğlenti ile büküldü. "Görüyorsun, Yossarian, seni finansal açıdan rahatlatacağız. Seni binbaşı yapacağız ve sana bir madalya daha vereceğiz. Yüzbaşı Flume, Ferrara üzerindeki cesaretini, birliğine karşı derin ve itaatkar sadakatini, eksiksiz görev bilincini cilalayan basın bültenleri üzerinde çalışmaya başladı bile. Bu arada, bu sözlerin hepsi tam olarak bu şekilde kullanılacak. Seni ihtişama boğacağız ve eve bir kahraman olarak göndereceğiz. Pentagon tarafından, moral ve halkla ilişkiler amaçları için geri çağrılmış olacaksın. Milyoner gibi yaşayacaksın. Herkes seni yüceltecek. Şerefine geçit törenleri yapılacak, savaş tahvilleri satmak için konuşmalar yapacaksın. Bizim dostumuz olmayı kabul edersen, seni yepyeni, lüks dolu, kocaman bir dünya bekliyor. Harika, değil mi?"

Yossarian büyüleyici detayları dikkatle dinlerken buldu kendini. "Konuşma yapmak istediğimden emin değilim."

"O zaman konuşmalan unuturuz. Önemli olan, buradaki insanlara ne diyeceğin." Yarbay Korn ciddiyetle öne eğildi. Artık gülümsemiyordu. "Gruptaki adamların, sen uçmayı reddettiğin için eve gönderildiğini bilmesini istemiyoruz. General Peckem ile General Scheisskoprun aramızdaki sürtüşmeden haberlerinin olmasını da istemiyoruz. İşte bu yüzden bu kadar iyi dost olacağız."

"Neden daha fazla uçuş yapmayı reddettiğimi soran adamlara ne diyeceğim?"

"Gizli kanallardan ABD'ye geri gönderileceğini öğrendiğini ve bir iki uçuş için hayatını riske atmak istemediğini söyle. Dostlar arasında önemsiz bir anlaşma, o kadar."

"İnanırlar mı?"

"Bizim ne kadar iyi dost olduğumuzu görünce inanırlar elbette. Basın bültenlerini görüp senin ben ve Albay Cathcarı hakkında söyleyeceğin iltifat dolu sözleri okudukları zaman inanırlar. Sen onlar için endişelenme. Sen gittikten sonra onları disiplin altına almak ve kontrol etmek kolay olacak. Sen buradayken sorun çıkarıyorlar yalnızca. Biliyorsun, bir çürük elma diğerlerini de çürütebilir," diye bitirdi Yarbay Korn bilinçli bir alayla. "Biliyor musun -bu gerçekten harika olacak- daha fazla uçuş yapmaları için onlara ilham bile verebilirsin."

"Ya ABD'ye döndüğümde sizi eleştirirsem?"

"Madalyamızı ve terfiyi, onca şamatayı kabul ettikten sonra mı? Sana kimse inanmaz, Ordu bunu yapmana izin vermez. Hem, dünya neden sana inanmak istesin ki? Sen bizimkilerden biri olacaksın, unuttun mu? Zengin, rahat, lüks, ayncalıklı bir hayatın olacak. Ahlaki bir ilke yüzünden bütün bunlan bir kenara atmak için aptal olmak gerekir, ve sen aptal değilsin. Anlaştık mı?" "Bilmiyorum."

"Ya bu ya da askeri mahkeme."

"Birlikteki adamlara oldukça pis bir oyun oynuyor olacağım, değil mi?"

"İğrenç," diye onayladı Yarbay Korn sevimli sevimli ve gözlerinde bir zevk pırıltısı ile, sabırla Yossarian'ın yanıtını bekledi.

"Aman, her neyse!" diye bağırdı Yossarian. "Daha fazla uçuş yapmak istemiyorlarsa, kendileri diklenip bir şeyler yapsınlar. Tıpkı benim yaptığım gibi. Değil mi?"

"Elbette," dedi Yarbay Korn.

"Onlar için kendi hayatımı riske atmamın bir anlamı yok, değil mi?"

"Elbette yok."

Yossarian sıntarak karannı açıkladı. "Anlaştık!" diye bildirdi sevinçle.

"Harika," dedi Yarbay Korn, Yossarian'ın beklediğinden daha az içtenlikle; ve Albay Cathcart'ın masasından kayıp yere indi. Pantolonunun kıvrımlarını çekiştirdi, donunu bacak arasından kurtardı ve elini, sıkması için gevşekçe Yossarian'a uzattı. "Aramıza hoşgeldin."

"Teşekkürler, Yarbay. Ben..."

"Bana Blackıe de, John. Artık dostuz."

"Elbette, Blackie. Dostlarım bana Yo-Yo der. Blackie, ben...';

"Dostları ona Yo-Yo diyor," diye bildirdi Yarbay Korn, Albay Cathcart'a. "Neden bu kadar mantıklı bir hamle yaptığı için Yo-Yo'yu kutlamıyorsun?"

"Gerçekten de çok mantıklı bir hamle yaptın, Yo-Yo," dedi Albay Cathcart, Yossarian'ın elini beceriksiz bir hararetle sallayarak.

"Teşekkür ederim, Albay, ben..."

"Ona Chuck de," dedi Yarbay Korn.

"Elbette, bana Chuck de," dedi Albay Cathcart, aynı anda hem içten hem mahçup bir kahkaha ile. "Artık biz dostuz." "Elbette, Chuck."

"Gülümseyerek çık," dedi Yarbay Korn, ellerini ikisinin omuzlarına koyup kapıya sürükleyerek.

"Bir ara akşam yemeğine gel, Yo-Yo," dedi Albay Cathcart koukseverlikle. "Bu geceye ne dersin? Grup yemek salonunda."

"Bayılırım, komutanım."

"Chuck," diye düzeltti Yarbay Korn paylamasına.

"Kusura bakma, Blackie. Chuck. Alışamadım bir türlü."

"Sorun değil, dostum."

"Elbette, dostum."

"Teşekkürler, dostum."

"Lafı olmaz, dostum."

"Hoşçakal, dostum."

Yossarian yeni dostlarına sevgiyle el salladı ve kasıla kasıla balkonlu koridorda yürüdü. Yalnız kalır kalmaz şarkı söylemeye başlayacaktı neredeyse. Eve gidecekti, özgürdü; başarmıştı; isyan eylemi başanya ulaşmıştı; güvendeydi ve kimseye mahçup olmamıştı. Neşeli, sevinçli bir havada merdivene yöneldi. Yeşil iş kıyafetli bir er selam çaktı ona. Yossarian selama mutluluk içinde karşılık verdi. Bir yandan da merakla ona bakıyordu. Er tuhaf bir şekilde tanıdık gelmişti. Yossarian selama karşılık verdiğinde yeşil iş kıyafetli er aniden Nately'nin orospusuna dönüştü ve kemik saplı mutfak bıçağı ile üzerine atıldı. Yossarian bıçağı, kaldırdığı kolunun yan tarafı ile karşıladı. Kız tekrar vurmak için bıçağı kaldırırken Yossarian ezici bir dehşet içinde haykırarak yere çöktü ve gözlerini kapattı. Yarbay Korn ile Albay Cathcart ofisten dışarı fırlarken ve kızı korkutup kaçırarak Yossarian'ın hayatını kurtanrken, Yossarian kendinden geçmişti bile.

SNOWDEN

"Kes," dedi doktor.

"Sen kes," dedi bir başkası.

"Kesmek yok," dedi Yossarian şişmiş, yerinden oynamayan bir dille.

"Lafa karışana bak," diye şikayet etti doktorlardan biri. "Sesini yükselten bir beyefendi daha. Ameliyat yapıyor muyuz, yapmıyor muyuz?"

"Ameliyata ihtiyacı yok," diye şikayet etti diğeri. "Yarası küçük. Tek yapmamız gereken kanamayı durdurmak, yarayı temizlemek ve birkaç dikiş atmak."

"Ama hiç ameliyat yapma fırsatımız olmadı. Neşter hangisi? Bu mu neşter?"

"Hayır, neşter diğeri. Eh, madem keseceksin, kes bari. Ensiz-yon yap." "Böyle mi?"

"Oraya değil, ahmak herif!"

"Ensizyon yok," dedi Yossarian, kalkmaya başlayan baygınlık sisleri arasından, iki yabancının onu kesmeye hazırlandığını anlayarak.

"Sesini yükselten bir beyefendi daha," diye şikayet etti ilk doktor alayla. "Ben onu ameliyat ederken böyle konuşup duracak mı?"

"Ben onu hastaneye kabul edene kadar ameliyat edemezsiniz," dedi bir memur.

"Ben izin verene kadar onu hastaneye kabul edemezsiniz," dedi şişman, sert bir albay. Albay bıyıklı, pembe, devasa yüzünü Yossarian'a iyice yaklaştırdı ve dev bir kızartma tavasının dibi gibi, kavurucu bir ısı yaydı. "Nerede doğdun sen?"

Şişman, sert albay Yossarian'a, papazı sorgulayan ve suçlu bulan şişman, sert albayı hatırlattı. Saydam bir perdenin arkasından ona baktı. Havada tatlı bir formaldehit ve alkol kokusu vardı.

"Cephede," diye yanıt verdi.

"Yo, yo. Hangi eyalette doğdun?"

"Masumiyet eyaletinde."

"Yo, yo, anlamıyorsun."

"Bana bırak," dedi baltaya benzer bir suratı, yuvalarına gömülmüş keskin gözleri ve ince, kötücül bir ağzı olan bir başkası. "Sen ukala falan mısın?" diye sordu Yossarian'a.

"Sayıklıyor," dedi doktorlardan biri. "Neden onu içeri götürüp tedavi etmemize izin vermiyorsunuz?"

"Sayıklıyorsa olduğu yerde kalsın. Kendini suçlu çıkaracak bir şey söyleyebilir."

"Ama hâlâ fena kan kaybediyor. Görmüyor musunuz? Ölebilir bile."

"Aferin ona!"

"Hakettigini bulur, hain piç," dedi şişman, sert albay. "Pekala, John, konuş bakalım. Gerçeği istiyoruz." "Herkes bana Yo-Yo der."

"Bizimle işbirliği yapmanı istiyoruz, Yo-Yo. Biz senin dostunuz ve bize güvenmeni istiyoruz. Biz sana yardım etmek için buradayız. Seni incitmeyeceğiz."

"Yarasını parmaklayıp oyalım," diye öneride bulundu balta suratlı adam.

Yossarian gözlerini kapattı ve bayıldığını sanacaklarını umdu.

"Bayıldı," dediğini duydu bir doktorun. "Çok geç olmadan onu tedavi etsek olmaz mı? Gerçekten ölebilir."

"Tamam, alın onu. Umarım ölür, piç herif."

"Ben onu hastaneye kabul edene kadar tedavi edemezsiniz," dedi memur.

Memur birkaç kağıt hışırdatarak onu hastaneye kabul ederken Yossarian gözlerini kapatıp baygın rolü yaptı, sonra sedyesi yavaşça karanlık, havasız, tepede kavurucu spot ışıkları olan, formaldehit ve alkol kokularının daha da kuvvetlendiği bir odaya götürüldü. Her şeye işleyen hoş koku sarhoş ediciydi. Eter kokusu da alıyordu ve şıngırdayan camların sesini duydu. Gizli, egoist bir keyifle, iki doktorun boğuk nefeslerini dinledi. Onun bayıldığını sanmalan, dinlediğini bilmemeleri büyük keyif veriyordu ona. Her şey çok aptalca geliyordu. Ta ki doktorlardan biri şöyle diyene kadar:

"Ee, sence hayatını kurtarmalı mıyız? Kurtarırsak bize kızabilirler."

"Ameliyat edelim," dedi diğer doktor. "Karnını yaralım ve bakalım ne varmış içinde. Karaciğerinden şikayet edip duruyor. Röntgen filminde karaciğeri oldukça küçük görünüyordu."

"O adamın pankreası, ahmak herif. Karaciğeri bu."

"Hayır, değil. O kalbi. Beş sentine iddiaya girerim, bu karaciğeri. Ameliyat edip öğreneceğim. İlk önce ellerimi yıkamalı mıyım?"

"Ameliyat yok," dedi Yossarian, gözlerini açarak ve doğrulup oturmaya çalışarak.

"Sesini yükselten bir beyefendi daha," diye terslendi doktorlardan biri kızgınlıkla. "Susturamaz mıyız şunu?"

"Bayıltabiliriz. Eter buracıkta."

"Bayıltmak yok," dedi Yossarian.

"Sesini yükselten bir beyefendi daha," dedi doktor.

"Bayıltalım gitsin şunu. Sonra ne istersek onu yapanz."

Yossarian'a anestezi verip bayılttılar. Özel bir odada uyandığında susamıştı ve eter kokularına boğulmuştu. Yarbay Korn yatağının yanındaydı. Yünlü, bol, zeytin yeşili gömleği ve pantolonu içinde sandalyeye oturmuş, sakin

sakin bekliyordu. Sakallı, kahverengi yüzünde ılımlı, soğukkanlı bir gülümseme vardı. Kel kafasının yanlarını iki avucuyla nazikçe ovalamaktaydı. Yos-sarian uyandığı zaman gülerek öne eğildi ve son derece dostcan-lısı bir sesle, Yossarian ölmezse anlaşmanın hâlâ geçerli olduğuna dair onu temin etti. Yossarian kustu, Yarbay Korn ilk öğürme ile ayağa fırladı ve tiksinti içinde kaçtı. Demek ki her bulutta aydınlık bir taraf var, diye düşündü Yossarian, boğucu bir sersemlik içinde süzülürken. Keskin parmaklı bir el kabaca sarsarak uyandırdı onu. Yossarian dönüp gözlerini açtığında sert yüzlü, yabancı bir adam gördü. Adam hınçlı bir kaş çatışla dudağını büktü ve böbürlendi,

"Dostun elimizde, ahbap. Dostun elimizde."

Yossarian buz kesti, bayılacak gibi oldu ve ter bastı.

"Dostum kim?" diye sordu, Yarbay Korn'un oturduğu yerde papazı görünce.

"Belki de dostun benimdir," diye yanıt verdi papaz.

Ama Yossarian onu duyamadı ve gözlerini kapattı. Biri ona su içirdi ve ayak uçlarına basa basa uzaklaştı. Yossarian uyudu ve kendini harika hissederek uyandı, ta ki papaza gülümsemek için başını çevirip, onun yerinde Aarfy'yi görene kadar. Yossarian içgüdüyle inledi ve Aarfy nasıl olduğunu sorduğunda dayanılmaz bir sinirle yüzünü buruşturdu. Yossarian neden hapiste olmadığını sorunca Aarfy şaşkın şaşkın baktı. Yossarian Aarfy'nin gitmesi için gözlerini kapattı. Gözlerini tekrar açtığında Aarfy gitmiş, papaz gelmişti. Papazın neşeli sımışını görünce Yossarian bir kahkaha attı ve neden bu kadar mutlu olduğunu sordu.

"Senin için mutluyum," diye yanıt verdi papaz heyecanlı bir içtenlik ve coşkuyla. "Grup'ta ciddi bir şekilde yaralandığını, hayatta kalırsan eve gönderileceğini duydum. Yarbay Korn durumunun kritik olduğunu söyledi. Ama doktorlardan biri biraz önce yaranın aslında hafif olduğunu ve bir iki gün içinde çıkabileceğini söyledi. Durumun tehlikeli değil. Hiç kötü değil."

Yossarian papazın haberini büyük bir rahatlamayla dinledi. "Çok güzel."

"Evet," dedi papaz, yaramazca bir keyifle yanakları pembele-şerek. "Evet, bu çok güzel."

Yossarian, papazla yaptığı ilk konuşmayı hatırlayarak güldü. "Biliyorsun, seninle ilk defa hastanede karşılaşmıştık. Ve şimdi yine hastanedeyim. Son zamanlarda seninle yalnızca hastanede karşılaşıyoruz. Nerelerdeydin?"

Papaz omuzlarını silkti. "Bol bol dua ediyordum," diye itiraf etti. "Mümkün olduğunca çadırda kalmaya çalışıyorum ve Çavuş Whitcomb beni yakalamasın diye, o gittiğinde dua ediyorum."

"Bir işe yarıyor mu?"

"Aklımı sorunlarımdan uzaklaştırıyor," diye yanıt verdi papaz omuzlarını silkerek. "Hem, yapacak bir şeyim oluyor." "Eh, bu güzel o zaman, değil mi?"

"Evet," diye onayladı papaz hevesle, bu fikir daha önce aklına gelmemiş gibi. "Evet, güzel herhalde." Beceriksiz bir ilgiyle öne eğildi. "Yossarian, burada kaldığın sürece senin için yapabileceğim herhangi bir şey var mı? Getirebileceğim herhangi bir şey?"

Yossarian neşeyle takıldı ona. "Oyuncak, şeker ya da çiklet gibi mi?"

Papaz yine kızardı, mahçup mahçup sırıttı, sonra büyük saygıyla konuştu. "Kitap gibi, örneğin, ya da başka bir şey. Seni mutlu etmek için yapabileceğim bir *şey* olsaydı keşke. Biliyor musun, Yossarian, seninle çok gurur duyuyoruz." "Gurur mu?"

"Evet, elbette. O Nazi suikastçiyi durdurmak için hayatını riske atman. Çok asil bir davranıştı." "Hangi Nazi suikastçi?"

"Albay Cathcart ile Yarbay Korn'u öldürmek için gelen. Ve sen onları kurtardın. Sen balkonda onunla güreşirken seni bıçaklayıp öldürebilirdi. Hayatta olduğun için çok şanslısın."

Yossarian anladığı zaman alayla kıkırdadı. "O Nazi suikastçi değildi."

"Elbette öyleydi. Yarbay Korn öyle dedi."

"O Nately'nin kız arkadaşıydı. Ve Albay Cathcart ile Yarbay Korriun değil, benim peşimdeydi. Nately'nin öldüğü haberini ona verdiğimden beri beni öldürmeye çalışıyor."

"Ama bu nasıl olabilir?" diye itiraz etti papaz solarak, kızgın bir şaşkınlık içinde. "Albay Cathcart ile Yarbay Korn kaçarken görmüşler onu. Resmi rapor, bir Nazi suikastçinin onları öldürmesini senin engellediğini söylüyor."

"Resmi rapora inanma," diye öğütledi Yossarian kuru kuru. "Bu, anlaşmanın bir parçası."

"Hangi anlaşma?"

"Albay Cathcart ve Yarbay Korn'la yaptığım anlaşma. Herkese onlar hakkında iyi şeyler söylersem ve adamların geri kalanını daha fazla uçup yapmaya zorladıktan için başkalarının yanında onları eleştirmezsem eve büyük bir kahraman olarak döneceğime söz verdiler."

Papaz hayretler içinde, sandalyesinden doğrulacak gibi yaptı. Saldırgan bir dehşet içinde kabarmıştı. "Ama bu korkunç! Bu utanç verici, rezil bir anlaşma, öyle değil mi?"

"iğrenç," diye yanıt verdi Yossarian, kafasını yastığa dayayıp ifadesiz bir biçimde tavana bakarak. "Sanırım üzerinde anlaştığımız sözcük Igrenç'ti."

"O zaman nasıl kabul edebildin?"

"Ya kabul edecektim, ya da askeri mahkemeye verilecektim, Papaz."

"Ah," diye inledi papaz, yalın bir üzüntü ifadesiyle, ağzını elinin tersi ile örterek. Huzursuzluk içinde oturdu. "Hiçbir şey dememeliydim."

"Bir avuç suçlu ile birlikte hapse atacaklardı beni."

"Elbette. O zaman, neyi doğru buluyorsan onu yapmalısın." Papaz bir karara varırmış gibi başını salladı ve utanç dolu bir sessizliğe gömüldü.

"Endişelenme," dedi Yossarian hüzünlü bir kahkahayla, birkaç dakika sonra. "Yapmayacağım."

"Ama yapmalısın," diye ısrar etti papaz, endişeyle öne eğilerek. "Gerçekten yapmalısın. Seni etkilemeye hakkım yoktu. Gerçekten de hiçbir şey söylemeye hakkım yoktu."

"Beni etkilemedin." Yossarian yan döndü ve ciddi bir alayla başını iki yana salladı. "Tanrım, Papaz! Bir günah olarak bunu hayal etsene! Albay Cathcarfın hayatını kurtarmak! Sicilimde istemediğim tek suç bu."

Papaz ihtiyatla konuya döndü. "Peki ne yapacaksın? Seni hapse atmalarına izin veremezsin."

"Daha fazla uçuş yapacağım. Ya da belki gerçekten kaçarım ve bırakırım beni kovalasınlar. Muhtemelen yakalarlar."

"Ve seni hapse atarlar. Hapse gitmek istemiyorsun."

"O zaman savaş bitene kadar uçmaya devam ederim, herhalde. Bazılarımız hayatta kalacaktır."

"Ama sen öldürülebilirsin."

"O zaman daha fazla uçuş yapmam, herhalde."

"Ne yapacaksın?"

"Bilmiyorum."

"Seni eve göndermelerine izin verecek misin?" "Bilmiyorum. Dışarısı sıcak mı? Burası çok sıcak." "Dışarısı çok soğuk," dedi papaz.

"Biliyor musun," diye hatırladı Yossarian, "çok tuhaf bir şey oldu -belki de rüya gördüm. Sanınm buraya yabancı bir adam geldi ve dostum olduğunu söyledi. Acaba hayal mi ettim."

"Sanmıyorum," diye bildirdi papaz. "Daha önce uğradığımda da anlattın bana."

"O zaman gerçekten söyledim. 'Dostun elimizde ahbap,' dedi. 'Dostun elimizde.' Gördüğüm en kötücül tavra sahipti. Acaba dostum kim?"

"Dostun olduğumu düşünmekten hoşlanıyorum, Yossarian," dedi papaz, mütevazı bir içtenlikle. "Ve beni kesinlikle ellerine geçirdiler. Sicil numaramı biliyorlar ve beni gözetim altına aldılar. Beni tam da istedikleri yerde tutuyorlar. Beni sorgularken söylediler."

"Hayır, seni kastettiklerini sanmıyorum," diye karar verdi Yossarian. "Sanırım Nately ya da Dunbar gibi biriydi. Bilirsin, savaşta ölen biri, Clevinger, Orr, Dobbs, Kid Sampson ya da McWatt gibi biri." Yossarian şaşkın bir inleme çıkardı ve başını iki yana salladı. "Şimdi fark ettim," diye bağırdı. "Bütün dostlarımı ele geçirmişler, değil mi? Bana kalanlar yalnızca ben ve Aç Joe." Papazın yüzünün solduğunu görünce dehşetle ürperdi "Papaz, ne oldu?"

"Aç Joe öldü."

"Tanrım, olamaz! Görev uçuşunda mı?" "Uykusunda, rüya görürken öldü. Yüzünde bir kedi bulmuşlar."

"Zavallı piç," dedi Yossarian ve gözyaşlarını saklayarak agla-na başladı. Papaz veda etmeden gitti. Yossarian bir şeyler yedi ve uykuya daldı. Gecenin bir yarısı, bir el sarsarak onu uyandırdı. Gözlerini açtı ve hasta bornozu ve pijamaları giymiş ince, sert bir adam gördü. Adam pis pis güldü ve eğlendi,

"Dostun elimizde, ahbap. Dostun elimizde."

Yossarian sarsılmıştı. "Ne *halttan* bahsediyorsun sen?" diye yalvardı panikle.

"Öğreneceksin, ahbap. Öğreneceksin."

Yossarian bir eliyle ona işkence eden adamın gırtlağına atıldı, ama adam hiç çaba harcamadan, kayarcasına geriledi ve kötücül bir kahkahayla koridorda gözden kayboldu. Yossarian yüreği güm güm aıarak, titreyerek yatakaldı. Buz gibi terlemişti. Dostunun kim olduğunu merak etti. Hastane karanlıktı ve mutlak sessizlik hüküm sürüyordu. Zamanı olduğunu gösterecek bir saati yoktu. Tamamen uyanmıştı ve yatakta uykusuz geçen, şafağın sökmesi için bir sonsuzluk gerektiren o gecelerden birinde tutsak olduğunu biliyordu. Bacaklarına zonklayan bir soğukluk yayılıyordu. Üşüyordu. Aklına Snovvden geldi. Snovvden hiç dostu olmamıştı, yalnızca tanıdığı biriydi, fena yaralanmıştı ve Dobbs dahili haberleşme cihazı üzerinden biri bombardımancıya yardım etsin, ne olur biri bombardımancıya yardım etsin diye yalvannca Yossarian bomba bölmesinin üzerinden tırmanıp uçağın arka tarafına geldiğinde onu top kapağından içeri sızan sarı güneş ışığından bir göletin içinde fena halde yaralanmış, donarak ölmek üzere bulmuştu. Korkunç sahneyi gördüğünde Yossarian'ın midesi burkulmuştu; kesinlikle igrenmişti. Birkaç saniye, korku içinde durduktan sonra elleri ve dizleri üzerinde emekleyerek, bomba bölmesinin üzerindeki dar tünelden geçip, ilkyardım çantasının durduğu mühürlü, oluklu kartondan kutuya gitmişti. Snovvden bacaklarını uzatmış, sırtüstü yatıyordu. Kurşun geçirmez yeleği, miğferi, paraşüt koşumu ve cankurtaran yeleği hâlâ üzerindeydi. Yerde, biraz ötede, ufak tefek kuyruk topçusu baygın yatıyordu.

Yossarian Snovvderiın bacağında, bir futbol topu kadar geniş ve derin bir yara gördü. Kana bulanmış tulumunun nerede bittiğini, etinin nerede başladığını bilmek imkansızdı.

İlkyardım çantasında morfin yoktu, kocaman yaranın kendisinin verdiği sersemletici şoktan başka, Snovvden'ı acıdan koruyacak hiçbir şey yoktu. İlkyardım çantasındaki on iki şırınga çalınmıştı ve yerine düzgün harflerle yazılmış bir not konmuştu: "M&M Girişim'in çıkarına olan ülkenin çıkarınadır. Milo Minderbinder." Yossarian Milo'ya küfretti ve iki aspirini

onları almayı beceremeyen küle dönmüş dudaklara uzattı. Ama ilk önce Snovvderiın butuna telaşla turnike yaptı, çünkü duyularının allak bullak olduğu o ilk çalkantılı anlarda başka ne yapabileceğini bilememişti. Hemen ve beceriyle hareket etmesi gerektiğini biliyordu ve kendini tamamen kaybetmekten korkuyordu. Snovvden hiçbir şey söylemeden onu izledi. Kan fışkırtan atardamar yoktu, ama Yossarian kendini tamamen turnike yapmaya vermiş gibi yaptı, çünkü turnike yapmak nasıl yapılacağını bildiği bir şeydi. Snovvderiın donuk bakışlarını üzerinde hissederek, sahte bir beceri ve sakinlikle çalıştı. Turnike bitmeden kendini toparladı ve kangren riskini azaltmak için hemen turnikeyi gevşetti. Artık zihni berraktı, ve nasıl devam edeceğini biliyordu. İlkyardım çantasını karıştırarak makas aradı.

"Üşüyorum," dedi Snovvden usulca. "Üşüyorum."

"İyileşeceksin, evlat," diye temin etti Yossarian onu sırıtarak. İyileşeceksin."

"Üşüyorum," dedi Snovvden yine, kırılgan, çocuksu bir sesle. "Üşüyorum."

"Hadi, hadi," dedi Yossarian, çünkü başka söyleyecek şey bulamıyordu. "Hadi, hadi."

"Üşüyorum," diye sızlandı Snovvden. "Üşüyorum."

"Hadi, hadi. Hadi, hadi."

Yossarian korkuyordu, daha hızlı hareket etti. Sonunda makas buld'u ve dikkatle Snovvden'ın tulumunu yaranın üzerinden, kasığın hemen altından kesti. Kalın, gabardin kumaşı çepeçevre, düz bir çizgi halinde kesti. Yossarian makasla keserken ufak tefek kuyruk topçusu uyandı, onu gördü ve tekrar bayıldı. Snowden, Yossarian'a doğrudan bakabilmek için başını yana eğdi. Zayıf, halsiz gözlerinde loş, zayıf bir ışık parlıyordu. Şaşalayan Yossarian ona bakmamaya çalıştı. Tulumu, iç taraftaki dikiş boyunca kesmeye başladı. Kocaman yara -tuhaf tuhaf seyiren, ürkütücü kas liflerinin

arkasındaki kırmızı akıntının içinde gördüğü şey kanlı etlere bulanmış bir kemik miydi?- bir sürü yerden kan sızdırıyordu, tıpkı saçaklarda eriyen kar gibi, ama yapış yapış ve kırmızıydı ve daha sızarken yoğunlaşıyordu. Yossarian tulumu paçaya kadar kesti ve kestiği kısmı bacaktan soyar-casına aldı. Kumaş bir plop sesi ile yere düştü, ve susamış gibi, bir taraftan kan soğuran haki donun paçasını ortaya çıkardı. Yossarian Snovvden'ın çıplak bacağının ne kadar beyaz ve korkunç göründüğünü fark edince sersemledi, ayva tüyüne benzeyen ince, kıvırcık, sarı tüyleri beyaz bileği ve baldın üzerinde ne kadar iğrenç, ne kadar cansız ve tuhaf görünüyordu. Şimdi yaranın futbol topu kadar iri olmadığını görüyordu. Eli boyunda ve genişligindeydi ve açık seçik görmesine izin vermeyecek ölçüde zedelenmiş ve derindi. İçerideki, zedelenmiş kaslar canlı hamburger eti gibi seyiriyordu. Snovvden'ın ölme riski olmadığını görünce Yossarian'ın ağzından rahat bir nefes kaçtı. Yaranın içindeki kan pıhtılaşmaya başlamıştı bile, yarayı sarması ve uçak inene kadar onu sakin tutması yeterli olacaktı. İlkyardım çantasından birkaç paket sülfanilamid çıkardı. Yossarian onu yan çevirmek için ona yaslandığında Snovvden hafifçe titredi.

"Canını mı acıttım?"

"Üşüyorum," diye sızlandı Snovvden. "Üşüyorum."

"Hadi, hadi," dedi Yossarian. "Hadi, hadi." "Üşüyorum. Üşüyorum." "Hadi, hadi. Hadi, hadi."

"Canımı yakmaya başlıyor," diye haykırdı Snowden aniden, yakarı dolu, telaşlı bir sesle.

Yossarian morfin bulmak için çılgınca ilkyardım çantasını karıştırdı yine ve yalnızca Milo'nun notunu ve aspirin şişesini buldu. Milo'ya küfretti ve Snowden'in dudaklarına iki aspirin götürdü. Yanında verecek suyu yoktu. Snowden aspirinleri, başını zor fark edilen bir şekilde iki yana sallayarak reddetti. Yüzü kağıt gibi beyazlamıştı. Yossarian Snowden'in miğferini çıkardı ve başını tutarak Snowden'i yere uzattı.

"Üşüyorum," diye inledi Snowden, yarı kapalı gözlerle. "Üşüyorum."

Ağzının kenarları morarmaya başlıyordu. Yossarian dehşet içindeydi. Snowderiin paraşütünün ipini çekip, onu naylon kumaşla kaplasa daha mı iyi olacağını merak ediyordu. Uçağın içi oldukça sıcaktı. Snowden beklenmedik bir biçimde bakışlarını kaldırıp gülümsedi ve Yossarian'ın yarasının üzerine sulfanila-mid serpmesine izin vermek için kalçasını azıcık oynattı. Yossarian yenilenmiş bir özgüven ve iyimserlikle çalışmaya başladı. Uçak bir hava boşluğuna girip şiddetle sarsıldı ve Yossarian irkilerek kendi paraşütünü uçağın burnunda unuttuğunu hatırladı. Bu konuda yapabileceği hiçbir şey yoktu. Oval, kanlı yaranın içine poşet poşet beyaz, kristal tozdan döktü, öyle ki sonunda kırmızı hiçbir şey görülmez oldu. Yossarian derin, endişeli bir nefes çekti, dişlerini sıkarak cesaretini topladı ve çıplak elini yaradan sarkan, kurumaya yüz tutmuş et parçalarına götürdü ve onların yaraya doldurdu. Yaranın tamamını çabucak kocaman, pamuktan bir kompresle örttü ve elini geri çekti. İşi bittiği zaman sinirli sinirli gülümsedi. Ûlü ete dokunmak düşündüğü kadar iğrenç olmamıştı. Kendi cesaretinden emin olmak için yarayı parmakları ile tekrar tekrar okşamak için bahaneler buldu.

Sonra bir rulo sargı bezi ile kompresi yerine bağlamaya başladı. Sargıyı Snovvden'ın bacağından ikinci kez geçirirken bacağın iç tarafında, bir mermi parçasının girdiği küçük, yuvarlak, kırışık bir delik gördü. Bir çeyreklik büyüklügündeydi, kenarlan morarmıştı ve ortası, kanın pıhtılaştıgı yer siyahtı. Yossarian o yaraya da sülfanilamid serpti ve kompresi yerine sağlamca bağlayana kadar sargıyı Snovvderiin bacağına dolamaya devam etti. Sonra sargı bezinin ucunu makasla kesti ve bezin ortasından bir yank açtı. Düzgün bir düğümle sargıyı tamamladı. İyi bir bandaj olmuştu, biliyordu. Gurur duyarak topuklarının üzerine çöktü, alnındaki teri sildi ve Snovvden'a anlık bir dostluk duygusu ile anttı.

"Üşüyorum," diye inledi Snovvden. "Üşüyorum."

"İyileşeceksin, evlat," diye temin etti Yossarian onu, rahatlatmak için kolunu okşayarak. "Her şey kontrol altında."

Snovvden başını zayıfça iki yana salladı. "Üşüyorum," diye tekrarladı, taş kadar donuk ve kör gözlerle. "Üşüyorum."

"Hadi, hadi," dedi Yossarian, gittikçe büyüyen bir kuşku ve endişe ile. "Hadi, hadi. Birazdan yere ineceğiz ve Doktor Dane-eka seninle ilgilenecek."

Ama Snovvden başını iki yana sallamaya devam ediyordu. Sonunda, çenesinin ufacık bir hareketi ile, koltuk altına doğru işaret etti. Yossarian bakmak için eğildi ve Snovvden'ın kurşun geçirmez yeleğinin koltuk altındaki delikte, tuluma yayılan, tuhaf renkli bir leke gördü. Yossarian'ın yüreği tekledi, sonra öyle hızla çarpmaya başladı ki nefes almakta bile güçlük çekiyordu. Snovvden yeleğinin içinden yaralanmıştı. Yossarian Snovvden'ın yeleğinin çıtçıtlarını çekip açtı ve Snovvden'ın organları kıvranarak ıslak bir yığın halinde yere akar, akar, akarken kendi sesinin çılgın gibi haykırdığını duydu. Boyu yedi buçuk santimi geçen bir mermi parçası diğer yandan, kolunun hemen altından girmiş, içini par-çalaya parçalaya geçmiş, göğüs kafesini parçalayarak dışarı çıkarken Snowden'ın organlarını da parça parça yanında sürüklemişti. Yossanan bir daha çığlık attı ve iki eliyle gözlerini kapattı. Dişleri dehşet içinde takırdıyordu. Kendini bir daha bakmaya zorladı. Tanrı'nın bolluğu bu, orası kesin, diye düşündü acı acı, bakarken -karaciğer, akciğerler, böbrekler, mide ve Snowden'ın o gün öğle yemeğinde yediği haşlanmış domatesten parçalar. Yossanan haşlanmış domatesten nefret ederdi. Başı dönerek sırtını çevirdi ve alev alev yanan boğazını tutarak kusmaya başladı. Yossarian kusarken kuyruk topçusu uyandı, onu gördü ve tekrar bayıldı. Yossarian kusmayı bitirdiğinde yorgunluk, acı ve ümitsizlikten bitkin düşmüştü. Zayıfça Snowden'a döndü. Snovvden'ın nefesi daha da sıglaşmış, hızlanmıştı. Yüzü daha da solmuştu. Yossarian onu kurtarmaya nereden başlayacağını merak etti.

"Üşüyorum," diye sızlandı Snovvden. "Üşüyorum."

"Hadi, hadi," diye mırıldandı Yossarian düşünmeden, işitilmez bir sesle. "Hadi, hadi."

Yossarian da üşüyordu, kontrolsüzce titriyordu. Ümitsizlik içinde Snovvden'ın her yere saçılmış sırrına bakarken vücudunun her yerinde, tüyleri diken diken oluyordu. Snovvden'ın bagırsak-larıyla yazılmış mesajı okumak kolaydı. İnsan dediğin maddeydi, Snovvden'ın sırrı buydu işte. Onu pencereden atarsan düşerdi. Ateşe verirsen yanardı. Gömersen, tüm diğer çöp türleri gibi, o da çürürdü. Ruh gittiğinde, insan çöpten başka bir şey değildi. Snovvden'ın sırrı buydu. Her şey olgunluğa bakıyordu.

"Üşüyorum," dedi Snowden. "Üşüyorum."

"Hadi, hadi," dedi Yossarian. "Hadi, hadi." Snovvden'ın paraşütünün ipini çekti ve vücudunu beyaz naylonla kapladı.

"Üşüyorum."

"Hadi, hadi."

YOSSARİAN

"Yarbay Korn diyor ki," dedi Binbaşı Danby Yossarian'a, müşkülpesent, tatmin dolu bir gülümsemeyle, "anlaşma hâlâ ge-çerliymiş. Her şey yolunda gidiyormuş."

"Hayır, gitmiyor."

"Ah, evet, gidiyor," diye ısrar etti Binbaşı Danby yücegönül-lülükle. "Aslında, her şey çok daha iyi durumda. O kızın seni öldürmesine ramak kalması gerçekten de çok talihli bir olaydı. Artık anlaşma kusursuzca ilerleyebilir."

"Yarbay Korn'la anlaşma falan yapmıyorum."

Binbaşı Danby'nin havai iyimserliği bir anda kayboldu, ve adam damla damla ter içinde kaldı. "Ama onunla bir anlaşma yaptın, değil mi?" diye sordu ızdıraplı bir şaşkınlık içinde. "Anlaşma yapmadınız mı?"

"Anlaşmayı bozuyorum."

"Ama el sıkıştınız, değil mi? Ona bir centilmen olarak söz verdin."

"Sözümden geri dönüyorum."

"Eyvah eyvah," diye içini çekti Binbaşı Danby ve katlanmış, beyaz bir mendili etkisizce kınşık alnına sürmeye başladı. "Ama neden, Yossarian? Sana çok iyi bir anlaşma önermişlerdi."

"Pis bir anlaşma, Danby. iğrenç bir anlaşma."

"Eyvah eyvah," dedi Binbaşı Danby endişe içinde, elini siyah, sert saçlarından geçirerek. Saçları, gür, kısa dalgaların tepesine kadar terlemişti bile. "Eyvah eyvah."

"Danby, sence de iğrenç değil mi?"

Binbaşı Danby bir an düşündü. "Evet, iğrenç herhalde," diye kabullendi gönülsüzce. Yuvarlak, fırlak gözleri çılgına dönmüştü. "Ama, hoşuna

gitmediyse neden böyle bir anlaşma yaptın?"

"Zayıf bir anımda yaptım," diye iğneli bir cevap verdi Yossari-an, asıksurath bir alayla. "Canımı kurtarmaya çalışıyordum."

"Artık canını kurtarmak istemiyor musun?"

"İşte bu yüzden beni daha fazla uçuşa göndermelerine izin vermeyeceğim."

"Bırak seni eve göndersinler. O zaman daha fazla tehlikeye atılmazsın."

"O zaman elli uçuşu tamamladığım için eve göndersinler beni," dedi Yossarian, "o kız beni bıçakladığı için değil, böylesine inatçı bir orospu çocuğuna dönüştüğüm için de değil."

Binbaşı Danby gözlüklü kafasını içten bir sinirle iki yana salladı. "Bunu yaparlarsa hemen hemen herkesi eve göndermeleri gerekir. Adamların çoğu elli uçuştan fazlasını yaptı. Albay Cath-cart aynı anda bu kadar çok deneyimsiz personel talebinde bulunursa soruşturma açılır. Adam kendi tuzağına düştü."

"Bu onun sorunu."

"Yo, yo, yo, Yossarian," diye itiraz etti Binbaşı Danby ilgiyle. "Bu senin sorunun. Çünkü sen anlaşmayı kabul etmezsen, sen hastaneden çıkar çıkmaz seni askeri mahkemeye çıkaracaklar."

Yossarian, Binbaşı Danby'ye burun kıvırdı ve kendinden emin bir sevinçle kahkaha attı. "Orası biraz zor! Bana yalan söyleme, Danby. Denemezler bile."

"Neden denemesinler ki?" diye sordu Binbaşı Danby, şaşkın şaşkın gözlerini kırpıştırarak.

"Çünkü onların gerçekten köşeye kıstırdım. Onları öldürmeye çalışan bir Nazi suikastçisi tarafından bıçaklandığımı söyleyen resmi bir rapor var.

Bundan sonra beni askeri mahkemeye vermeye kalkışırlarsa kesinlikle aptal gibi görünürler."

"Ama, Yossarian!" dedi Binbaşı Danby. "Sabotaj ve askeri sırların düşmana satılmasını içeren karaborsa faaliyetleri sırasında masum bir kız tarafından bıçaklandığını söyleyen bir başka resmi rapor daha var."

Yossarian hazırlıksız yakalanmış, büyük hayal kırıklığına uğramıştı. "Bir başka resmi rapor mu?"

"Yossarian, onlar diledikleri kadar resmi rapor hazırlayabilirler ve o anda hangisine ihtiyaç duyuyorlarsa onu seçerler. Bunu bilmiyor muydun?"

"Eyvah eyvah," diye mırıldandı Yossarian morali bozularak. Yüzündeki kan çekilmişti. "Eyvah eyvah."

Binbaşı Danby, iyi niyetli bir akbaba gibi, hevesle öne eğildi. "Yossarian, onlar ne istiyorsa yap, onlar da seni eve göndersinler. Böylesi herkes için en iyisi."

"Cathcart, Korn ve benim için en iyisi; herkes için değil."

"Herkes için," diye ısrar etti Binbaşı Danby. "Bütün sorunu çözer." ■

"Grup'taki, daha fazla uçuş yapacak adamlar için en iyisi mi?"

Binbaşı Danby irkildi ve bir anlığına, huzursuzlukla yüzünü çevirdi. "Yossarian," diye yanıt verdi, "Albay Cathcart'ı seni askeri mahkemeye vermeye zorlar ve sana yöneltilen bütün ithamlardan suçlu bulunursan, bunun kimseye bir faydası olmayacak. Çok uzun süre hapiste kalırsın ve bütün hayatın mahvolur."

Yossarian gittikçe büyüyen bir endişe duygusuyla dinliyordu. "Beni neyle itham edecekler?"

"Ferrara görevinde beceriksizlik, itaatsizlik, düşmanla çarpışma emrini reddetmek ve firar."

Yossarıan ciddiyetle nefes aldı. "Bütün bunlarla suçlayamazlar beni, değil mi? Ferrara görevi için bana madalya verdiler. Şimdi nasıl beceriksizlikle suçlayabilirler?"

"Aarfy, senin ve McVVatt'ın resmi raporda yalan söylediğinize dair yemin edecek."

"Yapar o piç herif!"

"Seni aynı zamanda," diye ezberden tekrarladı Binbaşı Danby, "tecavüz, karaborsa faaliyetleri, sabotaj eylemleri ve askeri sırları düşmana satmaktan suçlu bulacaklar."

"Bütün bunlan nasıl kanıtlayabilirler? Tekini bile yapmadım ki."

"Ama yaptığına yemin edecek tanıkları var. Seni yok etmenin ülkenin çıkarına olduğuna ikna ederek diledikleri kadar tanık bulabilirler. Ve bir açıdan, ülkenin çıkarına olur gerçekten."

"Hangi açıdan?" diye sordu Yossarian, tek dirseğine yaslanıp doğrularak ve düşmanlıkla kabararak.

Binbaşı Danby biraz geriledi ve yine alnını silmeye başladı. "Şey, Yossarian," diye başladı özür dilercesine, kekeleyerek, "şu anda Albay Cathcart'ı ve Yarbay Korn'u rezil etmek savaş çabamıza faydalı olmaz. Yüzleşmek lazım, Yossarian... her şeye rağmen, Grup'un iyi bir sicili var. Sen askeri mahkemeye verilirsen ve masum bulunursan, diğer adamlar da muhtemelen uçmayı reddeder. Albay Cathcart rezil olur ve birliğin askeri verimliliği zarar görür. Bu yüzden, bir açıdan senin suçlu bulunman ve hapse atılman *gerçekten* ülkenin çıkarına olur. Sen masum olsan bile."

"Ne güzel anlatıyorsun!" diye terslendi Yossarian, acı bir kızgınlıkla.

Binbaşı Danby kıpkırmızı kesildi ve gözlerini kısarak huzursuzlukla kıvrandı. "Lütfen beni suçlama," diye yalvardı endişe dolu bir dürüstlükle. "Biliyorsun, benim hatam değil. Benim tek yapmaya çalıştığım, her şeye

nesnel açıdan bakmak ve çok zor bir meselede bir çözüme varmaya çalışmak."

"Meseleyi ben yaratmadım."

"Ama sen çözebilirsin. Hem, başka ne yapabilirsin ki? Daha fazla uçmak istemiyorsun." "Kaçabilirim." "Kaçmak mı?"

"Firar etmek. Tabanları yağlamak. Bütün bu pisliklere sırtımı dönüp kaçabilirim."

Binbaşı Danby şok olmuştu. "Nereye? Nereye gidebilirsin?"

"Kolayca Roma'ya gidebilirim. Ve orada saklanabilirim."

"Ve ömrünün her anını yakalanma riski ile yaşarsın, öyle mi? Yo, yo, yo, yo, Yossarian. Bu felaket olur. Cahilce bir şey olur. Sorunlarından kaçmak onları çözmez. Lütfen bana inan. Ben yalnızca sana yardım etmeye çalışıyorum."

"O nazik dedektif de bunu söyledikten hemen sonra parmağını yarama daldırmıştı," diye terslendi Yossarian alaycı bir tavırla.

"Ben dedektif değilim," diye yanıt verdi Binbaşı Danby kızgınlıkla, yine yanakları kızararak. "Ben son derece gelişkin bir adalet duygusu olan bir üniversite profesörüyüm ve seni kandırmaya çalışmam. Ben kimseye yalan söylemem."

"Grup'taki adamlardan biri sana bu konuşma hakkında soru sorsa ne yaparsın?"

"Yalan söylerim."

Yossarian alayla güldü ve Binbaşı Danby kızarmasına ve huzursuzluğuna rağmen rahatça arkasına yaslandı. Yossarian'ın değişen ruh halinin vaadettigi molayı memnunlukla karşılamış gibiydi. Yossarian ketum bir acıma ve küçümseme kanşımı ile ona baktı. Yatağında doğrulup oturdu, başını yatağın başucuna yasladı, bir sigara yaktı, çarpık bir keyifle hafifçe

gülümsedi ve değişken bir duygudaşlık ile Avignon görevinin yapıldığı gün, General Dreedle onun dışarı çıkartılıp vurulmasını emrettiği zaman Binbaşı Danby'nin yüzüne yerleşen canlı, fırlak bakışlı deh şete baktı. Şaşkınlık kırışıklıkları, derin, siyah yara izleri gibi adamın suratında kalacaktı hep. Yossarian bu nazik, ahlaklı, orta yaşlı idealist için üzüldü. Tıpkı kusurları küçük, sorunları hafif pek çok insan için üzüldüğü gibi.

Bilinçli bir canayakınlıkla konuştu, "Danby, Cathcan ve Korn gibileri ile nasıl çalışabiliyorsun? Mideni bulandırmıyor mu?"

Yossarian'ın sorusu Binbaşı Danby'yi şaşırtmış gibiydi. "Ülkeme yardımcı olmak için yapıyorum," diye yanıt verdi, yanıt açıkmış gibi. "Albay Cathcart ve Yarbay Korn benim üstlerim ve savaş çabasına ancak onların emirlerine itaat ederek yardımcı olabilirim. Onlarla çalışıyorum, çünkü bu benim görevim. Aynı zamanda," diye ekledi çok daha alçak bir sesle, bakışlarını yere indirerek, "ben çok saldırgan biri değilim."

"Artık ülkenin senin yardımına ihtiyacı yok," diye mantık yürüttü Yossarian, düşmanca olmayan bir tavırla. "Bu yüzden yaptığın tek şey onlara yardımcı olmak."

"Bunu düşünmemeye çalışıyorum," diye itiraf etti Binbaşı Danby dürüstlükle. "Yalnızca nihai sonuca odaklanmaya ve onların da başarılı olduğunu unutmaya çalışıyorum. Onlar önemli değilmiş gibi yapmaya çalışıyorum."

"Benim sorunum da bu, biliyorsun," deid Yossarian duygudaşlıkla, kollarını kavuşturarak. "Bütün ideallerimle aramda, devamlı Scheisskopflar, Peckemlar, Kornlar ve Cathcartlar buluyorum. Ve bu, ideali değiştiriyor."

"Onları düşünmemeye çalışmalısın," diye öğütledi Binbaşı Danby olumlamasına. "Ve onların senin değerlerini değiştirmesine izin vermemelisin. İdealler iyidir, ama bazen insanlar o kadar iyi değildir. Bütün resme bakmalısın."

Yossarian öneriyi başını kuşkuyla iki yana sallayarak reddetti. "Ben baktığım zaman, ceplerini dolduran insanlar görüyorum. Cennetler, azizler ve melekler görmüyorum. Her iyi dür tüden, her insani trajeden cebini doldurmak için faydalanan kişiler görüyorum."

"Ama bunu düşünmemeye çalışmalısın," diye ısrar etti Binbaşı Danby. "Ve bunun seni altüst etmesine izin vermemelisin."

"Ah, aslında beni altüst etmiyor. Beni altüst eden, onların beni enayi olarak görmesi. Akıllı olduklarını ve biz diğerlerinin ahmak olduğunu sanıyorlar. Biliyor musun, Danby, şu anda aklıma ilk defa, haklı olabilecekleri geliyor."

"Ama bunu da düşünmemelisin," diye itiraz etti Binbaşı Danby. "Sen yalnızca ülkenin iyiliğini ve insanoğlunun vakarını düşünmelisin."

"Ya, evet," dedi Yossarian.

"Gerçekten söylüyorum, Yossarian. Bu Birinci Dünya Savaşı değil. Kazanırlarsa ikimizi de yaşatmayacak saldırganlara karşı savaştığımızı asla unutmamalısın."

"Bunu biliyorum," dedi Yossarian sertçe, aniden sinirlenerek. "Tanrım, Danby, hangi sebeplerle vermiş olurlarsa olsunlar bana verdikleri madalyayı hakettim. Yetmiş lanet görev uçuşu yaptım. Bana ülkemi kurtarmak için savaşmaktan bahsetme. Baştan beri ülkemi kurtarmak için savaşıyorum. Şimdi birazcık da kendimi kurtarmak için savaşacağım. Artık ülkem tehlikede değil; ama ben tehlikedeyim."

"Savaş daha bitmedi. Almanlar Antwerp'e doğru ilerliyor."

"Almanlar birkaç ay içinde yenilecek. Ve ondan birkaç ay sonra da Japonya yenilecek. Şu anda hayatımı versem, ülkem için olmaz. Cathcart ve Korn için olur. Bu yüzden bundan sonra hedefimi değiştiriyorum. Bundan sonra yalnızca kendimi düşünüyorum."

Binbaşı Danby kendini üstün gören bir gülümsemeyle hoşgörüyle yanıtladı, "Ama Yossarian, ya herkes aynı şekilde hissederse?"

"O zaman başka şekilde hissetmem kesinlikla aptalca olurdu, öyle değil mi?" Yossarian sorgulayıcı bir ifade ile doğrulup oturdu. "Biliyor musun, bu konuşmayı kelimesi kelimesine, bir başkası ile yaptığımı hissediyorum. Tıpkı papazın her şeyi iki kere yaşadığını hissetmesi gibi."

"Papaz seni eve göndermelerine izin vermeni istiyor," diye yorum yaptı Binbaşı Danby.

"Papaz göle atlayabilir."

"Eyvah eyvah," diye içini çekti Binbaşı Danby, başını üzüntü ve hayal kırıklığı içinde iki yana sallayarak. "Seni etkilemiş olabileceğinden korkuyor."

"Beni etkilemedi. Ne yapabilirim, biliyor musun? Bu hastane yatağında kalıp kök salabilirim. Buracıkta kök salarım ve bırakırım başkaları karar versin."

"Sen karar vermelisin," diye itiraz etti Binbaşı Danby. "Bir insan sebze gibi yaşayamaz."

"Nedenmiş?"

Binbaşı Danby'nin gözlerine uzak, sıcak bir bakış geldi. "Sebze gibi yaşamak hoş olurdu," diye kabullendi özlemle.

"Pis bir şey olurdu," diye yanıt verdi Yossarian.

"Hayır, bütün kuşkulardan ve baskılardan uzak yaşamak çok hoş olmalı," diye ısrar etti Binbaşı Danby. "Ben sebze gibi yaşamak ve hiçbir önemli karar vermemek isterdim sanırım."

"Ne tür bir sebze, Danby?"

"Hıyar ya da havuç gibi."

"Ne tür bir hıyar? İyi bir hıyar mı, kötü bir hıyar mı?" "Ah, iyi bir hıyar gibi, elbette."

"Seni hayatının zirvesindeyken koparırlar, doğrayıp salata yaparlardı."

Binbaşı Danby'nin yüzü asıldı. "O zaman kötü bir hıyar gibi." "Seni çürümeye bırakırlardı ve iyi hıyarların büyümesine yardımcı olman için kullanırlardı."

"O zaman sebze gibi yaşamak istemezdim, sanınm," dedi Binbaşı Danby, hüzünlü bir teslimiyetle gülümseyerek.

"Danby, gerçekten de beni eve göndermelerine izin mi vermeliyim?" diye sordu Yossarian ciddi ciddi.

Binbaşı Danby omuzlarını silkti. "Kendini kurtarmanın bir yolu."

"Kendimi kaybetmenin bir yolu, Danby. Sen bunu biliyor olmalısın."

"İstediğin bir sürü şeye sahip olabilirsin."

"İstediğim bir sürü şeyi istemiyorum," diye yanıt verdi Yossarian, sonra bir öfke ve hayal kırıklığı patlaması içinde yumruğunu şilteye indirdi. "Lanet ölsün, Danby! Bu savaşta arkadaşlarım öldü. Şimdi anlaşma yapamam. O kaltak tarafından bıçaklanmak başıma gelen en iyi şeydi."

"Hapse gitmeyi mi tercih edersin?"

"Sen olsan seni eve göndermelerine izin verir miydin?"

"Elbette verirdim!" diye bildirdi Binbaşı Danby inançla. "Kesinlikle verirdim," diye ekledi birkaç saniye sonra, daha az emin bir tavırla. "Evet, senin yerinde olsam beni eve göndermelerine izin verirdim, sanırım," diye karar verdi huzursuzca, bir süre skıntıh sıkıntılı düşündükten sonra. Sonra şiddetli bir rahatsızlık jesti ile, tiksinti içinde yüzünü yana çevirdi ve patladı, "Ah, evet, beni eve göndermelerine izin verirdim! Ama ben öylesine korkunç bir korkağım ki aslında senin yerinde olamazdım."

"Ama ya korkak olmasaydın?" diye sordu Yossarian, onu dikkatle inceleyerek. "Ya birilerine meydan okuyacak cesaretin olsaydı?"

"O zaman beni eve göndermelerine izin *vermezdim,"* dedi Binbaşı Danby vurgulayarak, coşku ve hevesle. "Ama beni askeri mahkemeye vermelerine de izin vermezdim kesinlikle."

"Daha fazla uçuş mu yapardın?"

"Hayır, elbette yapmazdım. Bu teslim olmak demek olurdu. Ve öldürülebilirdim." "O zaman kaçardın?"

Binbaşı Danby gururla terslenecek oldu, aniden durdu ve ağzı sersem sersem açık kaldı. Bitkin bitkin somurtarak dudaklarını büzdü. "O zaman benim için hiç umut olmazdı, değil mi?"

Alnı ve fırlak, beyaz göz yuvarları yine endişeyle parlamaya başladı. Gevşek kollarını kucağında kavuşturdu. Yenilgiye boyun eğmiş bir biçimde, bakışlarını yere dikmiş, otururken, nefes bile almıyor gibi görünüyordu. Karanlık, dik gölgeler pencereden içeri dalıyordu. Yossarian onu ciddiyetle izledi. Dışarıdaki, hızla gelip kayarak duran bir aracın gürültüsüne, telaş içinde binaya doğru koşan ayak seslerine ikisi de tepki vermedi.

"Evet, senin için umut var," diye hatırladı Yossarian, ağır bir ilham seliyle. "Milo sana yardım edebilir. O Albay Cathcart'tan da büyüktür ve bana birkaç iyilik borcu var."

Binbaşı Danby başını iki yana salladı ve ifadesiz bir sesle yanıt verdi. "Milo ve Albay Cathcart anık dost. Milo, Albay Cathcarfı başkan yardımcısı yaptı ve savaştan sonra ona önemli bir iş va-adetti."

"O zaman eski Birinci Sınıf Er NVintergreen bize yardım eder," dedi Yossarian. "O ikisinden de nefret eder ve bu anlaşma onu deli edecektir."

Binbaşı Danby başını yine kasvetle iki yana salladı. "Milo ve eski Birinci Sınıf Er VVintergreen geçen hafta birleştiler. Artık M&M Girişim'de ortaklar."

"O zaman bizim için umut yok, değil mi?"

"Hiç yok."

"Hiç mi yok?"

"Hayır, hiç umut yok," diye onayladı Binbaşı Danby. Bir sü re sonra, aklına gelen bir fikirle başını kaldırdı. "Diğerlerini kay-bolttuklan gibi bizi de kayboltsalar ve bizi bu ağır yükten kur-tarsalar güzel olmaz mıydı?"

Yossarian hayır dedi. Binbaşı Danby bakışlarını yine yere dikerek melankolik bir baş sallama ile onayladı; ve ikisi için de hiç umut kalmadı. Ta ki koridorda aniden ayak sesleri yükselene, papaz olanca gücüyle bağırarak odaya dalana, Orr hakkındaki heyecan verici haberi patlatana kadar. Heyecandan papazın başı öyle dönmüştü ki bir iki dakika doğru düzgün bir şey söyleyemedi. Gözlerinde büyük sevinç yaşları pırıldıyordu. Yossarian sonunda anladığında inanmazlık dolu bir ciyaklama ile yatağından sıçradı.

"İsveç mi?" diye haykırdı.

"Orr!" diye haykırdı papaz.

"Orr mu?" diye haykırdı Yossarian.

"İsveç!" diye haykırdı papaz, coşku içinde başını aşağı yukarı sallayarak ve sırıtkan, muhteşem bir çılgınlık içinde, kontrol edilemez bir biçimde oradan oraya atlayarak. "Bu bir mucize, sana söylüyorum! Bir mucize! Yine Tanrı'ya inanıyorum. Gerçekten inanıyorum. Haftalarca denizde kaldıktan sonra isveç'te karaya vurmuş! Bu bir mucize."

"Ne demezsin, karaya vurmuşmuş!" diye bildirdi Yossarian, hoplaya zıplaya. Sevinç içinde duvarlara, tavana, papaza ve Binbaşı Danby'ye gülüyordu. "İsveç'te *karaya vurmadı* o. İsveç'e feü-*rek çektV.* Oraya *kürek çekti,* Papaz, *kürek çektiV*

"Oraya kürek mi çekti?"

"Bu şekilde *planladı** Bilerek İsveç'e gitti."

"Eh, umurumda bile değil!" diye karşılık verdi papaz, hiç azalmamış bir şevkle. "Yine de bir mucize bu, insan zekasının ve insan dayanıklılığının mucizesi. Neler başardığına baksana!" Papaz iki eliyle kafasını kavradı ve kahkahalarla iki büklüm oldu.

"Gözünün önüne bir getirsene!" diye bağırdı şaşkınlıkla. "Onu o san salın içinde, o minicik, mavi kürekle kürek çekerek Cebelitarık Bogazı'ndan geçerken düşünebiliyor musun..."

"Peşinden o oltayı sürüklüyor. Ta İsveç'e kadar morina balığı yiyor ve her akşam kendine çay hazırlıyor..."

"Gözlerimin önünde!" diye haykırdı papaz, kutlamasına bir an ara verip nefeslenerek. "Bu insan sebatının bir mucizesi, size söylüyorum. Bundan sonra benim yapacağım da tam olarak bu! Ben de sebat edeceğim. Evet, sebat edeceğim."

"Ne yaptığını attığı her adımda biliyordu!" diye sevindi Yos-sarian, iki yumruğunu zaferle kaldırarak. Sanki o yumrukları sıkıp ilham çıkarmak istiyordu. Hızla Binbaşı Danby'ye döndü. "Danby, seni sersem! Umut var işte. Göremiyor musun? Clevin-ger bile o bulutun içinde hayatta olabilir. Dışarı çıkmak güvenli olana kadar orada saklanacaktır."

"Sen neden bahsediyorsun?" diye sordu Binbaşı Danby şaşkınlıkla. "Siz ikiniz neden bahsediyorsunuz?"

"Bana elma getir, Danby. Bir de at kestaneleri. Koş, Danby, koş. Çok geç olmadan bana yabanelmaları ve at kestaneleri getir. Kendine de al."

"At kestanesi mi? Yabanelması mı? Neden ki?"

"Yanaklarımızın içine kovmak için, elbette." Yossarian muazzam, ümitsiz bir kendi kendim suçlamayla kollarını havaya fırlattı. "Ah, neden onu dinlemedim ki? Neden birazcık inanmadım?"

"Aklını mı kaçırdın?" diye sordu Binbaşı Danby korku ve hayretle. "Yossarian, lütfen neden bahsettiğini söyler misin bana?"

"Danby, Orr bu şekilde planladı. Anlamıyor musun... en baştan itibaren bu şekilde planladı. Hattâ vurulma konusunda pratik yaptı. Uçtuğu her görevde prova yaptı. Ve ben onunla gitmedim! Ah, neden onu dinlemedim? Beni de davet etti ve ben onunla gitmedim! Danby, bana at dişleri de getir. Sonra, onaracak bir sübap, kimsenin akıllı olduğundan kuşkulanmamasını sağlayacak aptal bir masumluk ifadesi. Hepsine ihtiyacım olacak. Ah, neden onu dinlemedim? Bana ne anlatmaya çalıştığını şimdi anlıyorum. Hattâ o kızın neden ayakkabısıyla kafasına vurduğunu bile anlıyorum."

"Neden?" diye sordu papaz keskin bir sesle.

Yossarian hızla döndü ve papazın yakasını ısrarlı bir kavrayışla yakaladı. "Papaz, yardım et bana! Lütfen yardım et. Giysilerimi getir. Acele et, olmaz mı? Onlara hemen ihtiyacım var."

Papaz hemen harekete geçti. "Peki, Yossarian, getiririm. Ama neredeler? Onları nasıl bulabilirim?"

"Seni durdurmaya kalkışan herkese zorbalık ederek, herkesin gözünü korkutarak. Papaz, üniformamı bul bana! Bu hastanede bir yerde. Hayatında bir kere olsun bir işi becer."

Papaz kararlılıkla omuzlarını dikleştirdi ve çenesini kaldırdı. "Sen endişelenme, Yossarian. Üniformanı bulacağım. Ama kız neden ayakkabısıyla Orr'un kafasına vuruyordu? Lütfen söyle bana."

"Çünkü Orr bunu yapması için para veriyordu ona, sebebi bu işte! Ama kız yeterince şiddetli vuramadı, bu yüzden Orr'un İsveç'e kürek çekmesi gerekti. Papaz, bana üniformamı bul ki çıkayım buradan. Hemşire Duckett'tan yardım iste. O sana yardım eder. Benden kurtulmak için her şeyi yapar."

"Nereye gidiyorsun?" diye sordu Binbaşı Danby endişeyle, papaz odadan fırlayınca. "Ne yapacaksın?"

"Kaçacağım," diye bildirdi Yossarian heyecanlı, berrak bir sesle, pijamasının üstünün düğmelerini açmaya başlayarak.

"Yo, olamaz," diye inledi Binbaşı Danby ve iki avucuyla terleyen yüzünü silmeye başladı. "Kaçamazsın. Nereye kaçabilirsin? Nereye gidebilirsin?"

İsveç'e."

İsveç'e mi?" diye nida etti Binbaşı Danby hayretle. İsveç'e mi kaçacaksın? Sen deli misin?" "Orr kaçtı."

"Ah, yo, yo, yo, yo, yo," diye yalvardı Binbaşı Danby. "Yo, Yossarian, oraya asla varamazsın. İsveç'e kaçamazsın. Kürek bile çekemezsin."

"Ama sen buradan aynldıktan sonra çeneni kapalı tutarsan ve bana bir uçak yakalama fırsatı tanırsan Roma'ya varabilirim. Bunu yapar mısın?"

"Ama seni bulurlar," diye itiraz etti Binbaşı Danby çaresizce, "ve seni geri getirip daha da sert bir biçimde cezalandırırlar."

"Bu sefer beni yakalamak için çok ugraşmalan gerekir."

"Çok uğraşırlar. Hem, seni bulamasalar bile, ne tür bir hayat olur ki? Her zaman yalnız olursun. Yanında kimse olmaz. Her zaman ihanete uğrama riski içinde yaşarsın"

"Şimdi de öyle yaşıyorum."

"Ama bütün sorumluluklarına sırtını dönemezsin, sorumluluklarından kaçamazsın," diye ısrar etti Binbaşı Danby. "Çok olumsuz bir hareket olur. Güçlüklerden kaçan biri olursun."

Yossarian neşeli bir horgörüyle kahkaha attı ve başını iki yana salladı. "Ben sorumluluklarımdan kaçmıyorum. Ben sorum-luluklanma kaçıyorum. Canını kurtarmak için kaçmakta olumsuz bir taraf yok. Güçlüklerden kaçanların kim olduğunu biliyorsun, değil mi, Danby? Ben ve Orr değil."

"Papaz, lütfen konuş onunla, olmaz mı? Firar ediyor. İsveç'e kaçmak istiyor."

"Harika!" dedi papaz neşeyle ve yatağın üzerine Yossarian'ın giysileri ile dolu bir yastık kılıfı attı. "İsveç'e kaç, Yossarian. Ve orada kal ve sebat et. Evet. Ben sebat edeceğim. Albay Cathcart ile Yarbay Korn'u her gördüğümde dırdır edip başlarına bela olacağım. Korkmuyorum. General Dreedle'a bile musallat olabilirim."

"General Dreedle gitti," diye hatırlattı Yossarian, pantolonunu çekip gömleğinin eteklerini telaşla içine tıkarak. "Artık General Peckem var."

Papazın geveze özgüveni hiç azalmadı. "O zaman ben de General Peckem'a musallat olurum. Hattâ General Scheisskopfa. Başka ne yapacağım, biliyor musun? Bir daha gördüğümde Yüzbaşı Black'in burnuna yumruk atacağım. Evet, onun burnuna yumruk atacağım. Çevrede bir sürü insan varken yapacağım, böylece bana karşılık vermeye fırsat bulamayacak."

"İkiniz de delirdiniz mi?" diye itiraz etti Binbaşı Danby, fırlak gözleri yuvalarında işkence dolu bir huşu ve çileden çıkmış-hkla gerilerek. "İkiniz de aklınızı mı kaçırdınız? Yossarian, beni dinle..."

"Bu bir mucize, diyorum sana," diye ilan etti papaz, Binbaşı Danby'yi belinden yakalayıp, dirseklerini çıkara çıkara vals yaparak. "Gerçek bir mucize. Orr İsveç'e kürek çekebiliyorsa, o zaman ben de Albay Cathcart ve Yarbay Korn'u yenebilirim. Sebat etmem yeterli."

"Papaz, lütfen çeneni kapatır mısın?" diye yalvardı Binbaşı Danby nazikçe, kendini kurtarıp terli alnını çırpınırcasına silerek. Ayakkabılarına uzanmış olan Yossarian'a doğru eğildi. "Ya Albay..."

"Umurumda bile değil."

"Ama bu aslında..."

"İkisinin de cehenneme kadar yolu var!"

"Bu aslında onların çıkarına olabilir," diye ısrar etti Binbaşı Danby inatla. "Bunu hiç düşündün mü?"

"Bırak işleri yolunda gitsin, o piçlerin. Umurumda bile değil, çünkü onların durdurmak için hiçbir şey yapamam. Ama kaçarak onları utandırabılirim. Artık kendime karşı sorumluluklarım var, Danby. İsveç'e ulaşmalıyım."

"Asla başaramazsın. İmkansız. Buradan oraya gitmek coğrafi açıdan neredeyse imkansız."

"Lanet olsun, Danby, bunu biliyorum. Ama en azından denemiş olurum. Roma'da, bulabilirsem hayatını kurtarmak istediğim küçük bir çocuk var. Onu bulabilirsem yanımda İsveç'e götürürüm, yani o kadar da bencilce değil, değil mi?"

"Kesinlikle delice. Vicdanın asla huzur bulmaz."

"Tanrı ondan razı olsun." Yossarian bir kahkaha attı. "Güçlü endişelerim olmadan yaşamak istemezdim. Değil mi, Papaz?"

"Bir daha gördüğümde Yüzbaşı Black'in burnunu yumrukla-yacagım," diye sevindi papaz, havaya iki sol yumruk atıp, sonra beceriksiz bir sağ kroşe savurarak. "Tıpkı böyle."

"Ya itibarın?" diye sordu Binbaşı Danby.

"Hangi itibar? Şu anda itibarım daha düşük." Yossarian ikinci ayakkabısının bağcıklarını sıkı sıkı bağlayıp ayağa fırladı. "Ee, Danby, ben hazırım. Ne diyorsun? Çeneni kapatıp bir uçak yakalamama izin verecek misin?"

Binbaşı Danby Yossarian'a sessizlik içinde, tuhaf, hüzünlü bir gülümsemeyle baktı. Terlemeyi bırakmıştı ve tamamen sakin görünüyordu. "Seni durdurmaya çalışsam ne yaparsın?" diye sordu hüzünlü bir alayla. "Beni döver misin?"

Yossarian soruya şaşkın bir incinmişlikle tepki verdi. "Hayır, elbette dövmem. Neden böyle söyledin?"

"Seni ben döverim," diye böbürlendi papaz, Binbaşı Danby'ye iyice yaklaşıp havayı döverek. "Hem seni hem Yüzbaşı Black'i. Hattâ belki Onbaşı VVhitcomb'u. Artık Onbaşı Whit-comb'dan korkmadığımı görmek harika olmaz mıydı?"

"Beni durduracak mısın?" diye sordu Yossarian Binbaşı Danby'ye ve gözlerini ona dikti.

Binbaşı Danby papazdan uzaklaştı ve bir an daha duraksadı. "Hayır, elbette durdurmayacağım!" diye patladı ve aniden kollarını sevinçli bir telaşla kapıya doğru sallamaya başladı. "Elbette seni durdurmayacağım. Tanrı aşkına git, acele et! Paraya ihtiyacın var mı?"

"Biraz param var."

"Eh, biraz daha olsun." Binbaşı Danby hararetli, heyecanlı bir hevesle İtalyan paralarından oluşan koca bir tomarı Yossari-an'ın eline sıkıştırdı ve elini onunkinin üzerine koydu. Yossari-an'a cesaret vermek kadar kendi parmaklarının titremesini de durdurmaya çalışıyordu. "Şu anda İsveç'te olmak hoş olmalı," diye yorum yaptı özlemle. "Kızları çok şeker. Ve insanları çok ileri."

"Yolun açık olsun, Yossarian," diye seslendi papaz. "Ve iyi şanslar. Ben burada kalıp sebat edeceğim. Savaş bittiğinde yine görüşürüz."

"Hoşçakal, papaz. Teşekkürler, Danby."

"Nasıl hissediyorsun, Yossarian?"

"İyi. Hayır, çok korkuyorum."

"Bu güzel," dedi Binbaşı Danby. "Hâlâ hayatta olduğunu kanıtlar. Eğlenceli olacak."

Yossarian yürümeye başladı. "Evet, eğlenceli olacak."

"Gerçekten söylüyorum, Yossarian. Her an tetikte olmalısın. Seni yakalamak için yeri göğü birbirine katacaklar."

"Her an tetikte olacağım."

"Sıçraman gerekecek."

"Sıçrayacağım."

"Sıçra!" diye haykırdı Binbaşı Danby.

Yossarian sıçradı. Nately'nin orospusu kapının hemen dışında saklanmıştı. Bıçak indi, Yossarian'ı kılpayı ıskaladı ve Yossarian tabanları yağladı.